



aúná-aimba
simái tarúmakin-
kwasai

Kosena New Testament 1980 Edition

Contents

Mátíyu	1
Mááka	67
Árúku	104
Yóni	169
aantá-kwaasi	211
Árómaa	272
1 Kórínti	302
2 Kórínti	333
Káresiya	354
Évésasi	365
Vírípai	375
Kórósi	382
1 Tésárónaika	390
2 Tésárónaika	396
1 Tímóti	400
2 Tímóti	409
Táitási	415
Vírímóni	419
Ípíru	421
Yémési	445
1 Pítaa	453
2 Pítaa	461
1 Yóni	466
2 Yóni	473
3 Yóni	474
Yúte	475
paárurain-kwasai	478



aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai

The New Testament in the Kosena Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

Language: Kosena

Provided by: Wycliffe Bible Translators

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

59252653-54bb-59a0-9382-d98c8487f136

ISBN: 978-1-5313-0372-3

Mátíyu

Ísu kwíyómpa'a irówana Mátíyu siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísun-aaí agaimakáíye. Ísuna kwayó-kwáásímá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Mátíyu moórá-awí'a Áríváí kwemá maanáúváí agaimakáíye. Áánútu séna sáwí'ó umáímo máyáampinkemba iyátinkaniye siróntemba ááéraan-aimba simáí tarúmakon-auvai-kwandaavimba agáyómba Ísuntavai siráawe. Yútaa-kwaasi Ísuntavai sésa Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaaman-iyé sígwáe séna maanáúváívimbá agairáíye. Ísu asirayámbá tokéna Áánútuna áamáánkona ááimba simátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'mae iráíye. Mátíyu mirán-áímbá maanáúváívimbá agaimakáíye.

Áríku 3:23-28

1 Ísu Káráísitina akúni'a uráan-kwasai. Ísu aikwánáma Tévitimani. Tévíti aikwánáma Ááváramumani.
² Ááváramu Áísákaamba marankówana Áísáka Yákópomba marankówana Yákópo Yúta-iyai áváráwáínónnda matinkówana
³ Yúta Pérésinte Sáraante matínkaraimba tinówa Témanani. Pérési Éséronimba marankówana Éséroni Áramumba marankówana
⁴ Árámu Ámínátapamba marankówana Ámínátapa Násonimba marankówana Násoni Sáómonimba marankówana
⁵ Sáómoni Póásimba maránkaraimba anówa Áré'apimani. Póási Ópétimba maránkaraimba anówa Árútimani. Ópéti Yésimba marankówana
⁶ Yési Tévitimba marankówana

Tévíti kárákwiyi-i'a uráiwai Sórómonimba maránkaraimba anówana aiva-kwánkó áwí'a Yúráya úwana naaén-kwamba Tévitimani.
⁷ Sórómoni Áríypoamumba marankówana Áríypoamu Ápáisaamba marankówana Ápásaa Ésaamba marankówana
⁸ Ésaa Yíosavatimba marankówana Yíosavati Yórámumba marankówana Yórámu Ásáyaamba marankówana
⁹ Ásáyaa Yótámumba marankówana Yótámu É'ásaamba marankówana É'ásaa Ésékayaamba marankówana
¹⁰ Ésékayaa Mánásaamba marankówana Mánásaa Émósimba marankówana Émósi Yósáyaamba marankówana
¹¹ Yósáyaa Yékónaya-iyai áváráwáínónnda matinkówana minkánáávimbá Pépíróni-naopakewai Ísareri-kwaasi tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a matínkaraawe.
¹² Pépíróniva'a matínkó-kanaavimba Yékónaya Síatiomba marankówana Síatio Sérápápeomba marankówana
¹³ Sérápápeo Ápáyatimba marankówana Ápáyati Éráyakimumba marankówana Éráyakimu Ésomba marankówana
¹⁴ Éso Sétókomba marankówana Sétóko Ékímumba marankówana Ékímu Éráyatimba marankówana
¹⁵ Éráyati Ériesaamba marankówana Ériesaa Mátánaamba marankówana Mátánaa Yákópomba marankówana
¹⁶ Yákópo Yósépipimba marankówana Yósépi Máriaaamba awaikó úwana Máriaa Ísumba anówamani. Ísuntavesa Áánútu usásinankaiwaiye sésa Káráísitiye kwésewe.
¹⁷ Ááváramumo máyonka'a sísamaivakemba éfyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Tévítimo paárurenamo máyonka'a sísamaivakemba éfyaimba

kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Pépírónivakewai tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátínkarowasa máyón-kanaavimba sísamaivakemba éyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówana minká'á Máriaa Ísu Káraísitimba maránkaraiye.

Ísumba maránkarain-kwasai.

Áríku 2:1-7

¹⁸Ísu Káraísitimba marankómba maará uráiyē. Ísu anówamba Yósépinka'a siváumaresa ítámakowana Yósépi íma kwesé kurónka'a ámú'a paáururaiye. Áánútun-amanko ámú'a paárumankarowana ¹⁹awaikó kawē'á kwéuwai séna kwaási túranka'a ai'maráanana Máriaa aigaeyávēna iváimpo'a aúpá'á ai'mátuwanaumne-imayaa uráiyē.

²⁰mirá imáyáama kwéena aún-kwáyowana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai kaainampá'á simámēna séna Yósépiyo Tévítin-andaraken-kwaasi óne. Máriaamo ámú'o káúvímba Áánútun-amankowe su'mai ámú'a kauwánkáimba po kwembá úwoi mayániyompo íma áá'a kaíno. ²¹iyámpóimo marankánimba áwí'a Ísuwe simámiyo siráiyē. mináwíkná ááimba kwená kwaási sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye siráiyē.

²²naaóvá'á Áánútun-aai simátí-makowai sirónka'a póna mirán-tántáá'á paáururaiye. ²³kwemá agaimaréna séna moórá-inaamarugo kwaai íma mairéna ámú'a

kaumái iyámpói marankáinasa miniyámpóigó áwí'a Émaniyueriye sénááowe agaimaréna siráimba mináwíkná ááimba Áánútu keséya máyáiyē siráiyē.

²⁴Yósépi aúvínké usásinēna Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai siróntemba awainínkómbá mairéna ²⁵íma kwesé kúmba úwoi ména

kárákwirowana iyámpói marankówana Ísuwe séna áwí'a tamánkaraiye.

aaváúmó usópaken-kwaasi taawánaraan-kwasai.

2 Yútiyaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba Pétáremu-naopa'a Máriaa Ísumba maránkarowasa némpakemba aaváúmó usópaken-kwaasi kawer-ímáyáágwárá-kwáásí teémēsa Yérúsaremu-naopa'a tésa ²sésa Yútaa-kwaasira'a kárákwiyinine sénamo maránkáin-iyampoi náávara ánkaraao. aaváúmó usaipá'á méta awánáundaya moórá-o'a paárisata awánéta séta iyámpói maránkaraimba póta awánéta kwenáwí'a mósá maráné séta teémēta túne siráawe.

³suwaná marará-káwáánákó Éróti mináimbá isówana arunkó sáwí'a úwasa Yérúsaremu-naopakewaigwara'a isówana tirunkó sáwí'a úwana ⁴Éróti mono-káwáá-kwáásíyē áamámba sun-kwáásíyē tááyowasa torupamáí máyówana séna Áánútu ai'maráníwaimba Káraísitimba marankánimba náávara ankáníyo súwasa ⁵sésa Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopa'a ankáníyē. Áánútun-aai simátímakowai agaimaréna séna

⁶Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopaken-kwaasiyono. Yútiyaa-marava'a kárákwiraawaimba kentí naaópa'o kárákwiraawai íma tínaaempa'a máyáawe. kentí naaópakemba moóráwai paáurēna kesí kwaási Ísareri-kwaasira'a kawē'á umái kárákwiyiniye

agaimaréna siráiyē suwaná ⁷Éróti iséna aaváúmó usópaken-kwaasi aúpá'á tááyowasa tuwaná tísaa ena séna nósa-tawai minó'á paárisara awánaraao súwasa simámúwana ⁸Éróti séna Pétáremuva'a miniyámpói koavakáa-

umai awáné'a tasimásimiya'a kesé kuré'a kwenáwí'a mósá máraano súwasa ⁹ isésa kumbá aaváúmó usópa'o mésamo awánaraan-o'a awánowana minókómá aiva'á kwégwena miníyámpóímó máyonka'a kogwaúwasa ¹⁰ ávááraumai aamoí ésa ¹¹ mindáúmpá'á iyésa anówante miníyámpóiyé tuwánésa kíwairesa miníyámpóígó áwí'a mósá marésa unáámbá óin-tokésa kawé-tántáá'á kóri-ontamba óimai amésa kawer-úmúmbó íí-yántáá'á óimai amésa áséi-kwiyum-basawenkwará'a óimai ámakaawe.

¹² ámatuwesa tuún-kwáúwana Áánútu kaainampá'á simátimena séna Érótimba íma kosimáméro súwasa ó'on-ampakemba kentí naaópa'a kóuraawe.

Ísumba áímaesarai Ísípiwa'a kurááyan-kwasai.

¹³ kóúwana kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá Yósépi kaainampá'á awánówana séna Éróti miníyámpóí tuvuwíndayavena kwéavakaa-ivo usásine anówante miníyámpóiyé tí'mae Ísípi-marava'a koména'a aáno simámé'a áí'mae tiyó sénaumne súwana ¹⁴ mindó'wáámbá usásinena anówante miníyámpóiyé tí'maena Ísípi-marava'a kwémena ¹⁵ mivá'á komáyowana Éróti pukáiyé. naaóvá'á Áánútu-aai simátímakowai sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna Ísóigo séna Ísípi-maravakemba kesáánimba máyaina'a ááyaanana koyauweráníye siráiyé agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé.

iyámpóí tínkankaan-kwasai.

¹⁶ Éróti awánómba aaváúmó usópaken-kwaasi kampa'á simáuwesa

kóúwana Éróti arunkó áyamba úwana aaváúmó usópaken-kwaasi simámakon-aintavaiye o'á paáru-raiyemo sirón-aintavaiye imáyáa éna évakarawai tí'maréna séna Pétáremu-naor-ayampa'-naopimpa'a kaer-ímó ten-iyámpóiyé ímo kaer-ímó tarén-iyampoie tivakáá-umai tínkantuwaaro súwasa mirá uráawe.

¹⁷ naaóvá'á Áánútu-aai simátí-makowai áwí'a Yéremaya sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna

¹⁸ Áráma-kwaasi ávááraumaimo ivi'ó taráamba ísaraawe. Áréseo aísavutantamba uráan-kwaasi miwítí iyámpóiyavesa ivi'á taawasá iyámpóímo pukáantavesa timambá aráápamai tínkaraawasa úwoi ivi'á támae iráawe agaimaréna siráiyé.

Ísípiwakemba tiráin-kwasai.

¹⁹ Éróti puwúmba Yósépi Ísípi-marava'a ména kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá kaainampá'á awánówana séna ²⁰ miníyámpóígómbá tuvuwónáe sen-kwáásí á'a púwóvo usásine anówante miníyámpóiyé tí'mae Ísareri-marava'a kwaaó súwana ²¹ usásinena awainínkonte ááninkonte tí'maena Ísareri-marava'a kúmba ²² Éróti ááninko áwí'a Ákéreasi kwemá avowáná anondá Yútiyaa-ayampa'a kawáá-máyái kwémayowana Yósépi iséna mináyámpá'ó koménintavena inkaisúwana kaainampá'á Áánútu simámuwana Kárirí-ayampa'a

²³ Násáreti-naopa'a tí'maena koméraiye. naaóvá'á Áánútu-aai simátímakowai sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá Ísuntavena séna Násáretivaken-kwaasiye sénááowe agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé.

Yóni simátímakarain-kwasai.

Máaka 1:2-8, Áríku 3:1-18, Yóni 1:19-28

3 minkánáávimbá moóráwai áwí'a Yóni ména nombá pétinkowai póna Yútiyaa-marava'a kúmba kavóná-marava'a koména simátiména séna ²Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imagaa tuwé'a Áánútumpa'a teró simátíma'mae iráíye. ³naaóv'á Yóni íma máyonka'a Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya Yónimo paárinintavena imáyáa éna agaimaréna séna moóráwai kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno

Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yóni paárúwana mináimbá paáruráíye.

⁴Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáú-kwatoi iréna aúwarasinei ámúranda uréna a'nóríné kwan-táámíkóná aúwé mintóné su'mai kwénena ⁵aaí simátíma'mae iyúwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye Yútiyaa-ayampaken-kwaasiye Yóntáni-nonkona menávápákéné maanávápákén-kwáásíyé miráumai kwaási tóyo ésa ⁶sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yóntáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

⁷Yóni nombá pétinkena awánómbe amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monoraimbo sun-kwáásíyé sáwíva'a nombó pétinkanintavesa kwenópa'a tóyo uwaná simátiména séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. ⁸kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawe-máyái máyéwa'a tuwá-nanaumne. ⁹Ááváramu kentáa síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawe-kwáásíyá

úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúráasino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawe-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. ¹⁰íma kawer-árámbe íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwa iravimbó agaisúwáantemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

¹¹Yóni simásuwena séna kentí sáwí-imagaa tuwé'a Áánútumpa'a tewái nombá kwévetinkaundanivo kesínaemba tíníwai Áánútun-amankomba ai'maráínana kuména keinárawapimba anómbe umátinkaniye. iramó agáyáantemba íníye. kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóv'á ónaumne. ¹²aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbe marapá'ó kúmísanamo ásima úndáomo tútúwaisasamo káikái'o ínín-iravimbo kwiyúmimo agaisuwésamo anómbe naaúmpa'o mósá maráantemba kwaási miraráámbe íníye Yóni siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Máaka 1:9-11, Áríku 3:21-22

¹³minkánáá Ísu Káríri-ayampakemba Yóntáni-nompa'a téna Yóni nombá pésinkainkwae séna túwana ¹⁴Yóni séna ímanivo emó nombó pésinkaniyonda kanaán-ivo kentávái se nombá pésinkao kwésene súwana ¹⁵Ísu séna ivátuke súndantemba mirá uwo. mirámó ékaimo ékai Áánútu siráini'a óyauye súwana owé séna ¹⁶nombá pérankowana nompínkémbá usásinowana sokón-tawai taaínkaar-úwana Yóni awánómbe Áánútun-amanko mááiraamba úmaena

Ísu ane'á kumbáyowana ¹⁷ aagíwé su'mai kwíyómpakemba séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráiyé.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.

Mááka 1:12-13, Áríku 4:1-13

4 súwana Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isáníntavena Áánútun-amanko Ísumba simámuwana kavóná-marava'a ² koména toómbá íma néna ayáátááka'a 40 no'waamba kwaúwana ávááran-ai ankówana ³ Sáátáánigo Ísu sáwí'o índa awánanae séna Ísunopa'a téna séna emá Áánútu áánimba úne kwésempe maanóntánkóntávái toómbá aúréna'a naanó siyó súwana ⁴ Ísu séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba séna

toómbó náfyawaiye su'mai kwaási íma tátoraivo

Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa'a móankena ⁶ séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a ti'maránasa enká'á kárákwiresa pósa óntanka'a aísamaima turaráanavo sésa tiyáándeí aramónááowe

siráiyé. mindáyavai emá Áánútu áánimba úne kwésempe maankákémbá ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbeasa marapá'á móru ankánááowe Sáátáánigo súwana ⁷ Ísu séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-ainkwara'a séna kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai isánáe íma seró

siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana ⁸ Sáátáánigo Ísumba áí'maena anón-omapa'a íréna móankena amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasiye miwítí anón-asirayane agaráárankena ⁹ séna kenká'ó kívairemo kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a kárákwiyi-mayai áména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana ¹⁰ Ísu séna Sáátáánigo kówaaó. Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba séna

kentí Ísóigo Áánútumpa'a imáyáa é'a kwenáwíre

su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ¹¹ Sáátáánigo auwéna kúwasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumésa Ísumba áwa'naa uráawe.

Ísu kwená mayáímó ááimba ásárain-kwasai.

Mááka 1:14-15, Áríku 4:14-15

¹² Yóni marará-káwáánákó áwí'a Éróntintavena séna sáwí'a uráiyé siróntavena ándáva'a máankowana máyon-aimba Ísu iséna Káríri-ayampa'a kwéna ¹³ Násáreti-naopa'a íma koména Kápénéamu-naopa'a koméraiye. mindáo'pa'a Káríri-nonkwaaunkon-awampa'-naopa'a Sépiyuraaniye Návataraiye tísavutantamba uráawaiti maravá'á kwáyon-daopa'ani. ¹⁴ Ísu Kápénéamu-naopa'a komáyomba naaóv'á'á Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Áísaya agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna

¹⁵ Sépiyuraaninte Návatarainte mindárai tísavutantamba uráawaiti maravá'á nonkwaaúnkón-awampa'a Yóntáni-nonkona menávápá'-máráo áwí'a

Káríri-marava'a máyáawai
 ó'on-o'on-kwaasiyave'a súnnda
¹⁶minkwáásí túnkwi-ayampa'a
 mésa sámó kaípa'a awá-
 nanaaowe. Áánútuna némpa'o
 túnkwi-ayampa'o máyáawai
 sán-kamátinkaniye

agaimaréna sirónka'a póna Ísu paaréna
 mirá uráiyé. ¹⁷minkánáá Ísu simátimin-
 dayavena ááimba ásámai simátimena
 séna Áánútu kwená kwaási kawááimba
 ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa
 tuwé'a Áánútunopa'a teró siráiyé.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Máaka 1:16-20

¹⁸Ísu Káríri-kwaaunkon-
 awampakavamba kúmba kae-kwáásírái
 mésarai awaaó áwí'a Sáimoni
 moórá-awí'a Pítaa úwana áváko áwí'a
 Éndaru umái mésarai miwítí mayáímá
 pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a
 kwénaaesarai kwase-únámbá nompí
 tukóyana ¹⁹Ísu simátimena séna kesé
 tekaiyó. noyáá'o to'máimo tímapa'o
 kwénaaoyantemba aúná-mayai
 tíménakai kwénaaekai kesáái
 simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a
 teró súwasarai ²⁰minkwásé-únámbá
 tuwésarai kwesé kurááiyé.

²¹kwesé kuyaná Ísu kómarena kúmba
 kae-kwáásírái mésarai Sépéti ááninkai
 awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a
 Yóniye tivowámpi kwimái nompí-
 sípívímbá méssaya kwase-únámbá
 to'mayaa kwéuwana Ísu minkáé'nárai
 tááyowasarai ²²avekáámbá tivowámbá
 mindómpí-sípívímbá auwésarai Ísuwe
 kurááiyé.

**Ísu sáwíva-kwaasivimba
 mayái mairáin-kwasai.**

Áríku 6:17-19

²³Ísu Káríri-ayampa'a naaó'-nao'a
 kwénaaena mono'-náúmpímpá'á
 Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba

mináséi-kwásái kosimátímapa'a
 kwénaaena ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi
 asóvatinkava'a kúwana ²⁴kwenááigo
 Síriyaa-marava'a naaó'-nao'a kóyáwé
 úwasa ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiye
 taraváá-kwámbó tirumpimbó
 máyon-kwaasiye tíyayaambo
 árúkun-kwaasiye tíyayaambo
 pukón-kwaasiye mirámó un-kwáásí
 taagwiya'maésa Ísunopa'a mátkówana
 asóvatinkena ²⁵aambó kwénaaumba
 sáwívarawai Káríri-ayampakene
 Tékáporisi-ayampakene Yérúsaremu-
 naopakene Yútiyaa-ayampakene
 Yóntáni-nonkona menávápákén-
 kwáásíyé miráumai-naoken-kwaasi
 kwenópa'a tóyo uráawe.

**Ísu omápa'a ména
 simátímakain-kwasai.**

Áríku 6:20-23

5 Ísu máyowasa sáwíva-kwaasimo
 tóyo umbá tuwánéna omápa'a
 umáyowasa kwená kwaásiyomba
 torupamáí máyówana ²simátimena
 séna ³Áánútu súwa'naa ínkwáé sewái
 Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena
 miwírá'á kwégawaiye. ⁴miwívímbá
 sáwí-imayaa kwáyáísana tirunkó
 umbái kwétaiwai Áánútu miwí
 kawé'á kwéumatinkena etóyóí
 kwéumatinkaiye. ⁵kesávái túmo
 ímo maé kwéiyowai Áánútu miwí
 kawé'á kwéumatinkaimba pósa
 siráim-barama mayánááowe. ⁶Áánútu
 siráintemba mirá ónáé kwésewai
 Áánútu miwí kawé'á kwéumatinkena
 kawé'ó umáímo ménaaontavena
 kawerí'a umátinkaniye. ⁷tirumbó
 kwéumatinkaawai Áánútu miwí kawé'á
 kwéumatinkena arumbá umátinkaniye.
⁸tirumpinkémbó kawer-áiné su'mai
 kwésewai Áánútu miwí kawé'á
 kwéumatinkaimba pósa Áánútumba
 awánanaaowe. ⁹kwaásivimbo
 paru umátinkanaaontavesa mayái

kwémayaawai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena kesí iyámpóin-owe síníye. ¹⁰Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo arupí umáímo máyáantavesa sáwí'a kwéumatinkaawe. Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena miwí kwená kwaási-i'o ombá póna kwégawaaiye. ¹¹keinárawa'o kentáv'é'o asiramáímo máyáantavesa mindáyavesa sáwí-aimba simátinkesa sáwí'a umátinkesa ó'on-o'on-kampar-aimba simátinkaamba Áánútu keinárawa'a kawe'á kwéumatinkaiye. ¹²naaóv'á'ó Áánútun-aaimo simátímakowaimo sáwí'o umátinkaraantemba ív'é'a sáwí'a kwéumatinkaamba tirunkó kawe'á kwéina'a aamoí é'a kwíyómpakemba kentí kawe'-mékámá mayánááowe Ísu siráíye.

**sán-kaí-áíné uwígón-aaiye
Ísu siráin-kwasai.**

Máaka 9:50, Árúku 14:34-35

¹³Ísu simásuwena simátimena séna marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a uwígómó áséimo intenkáámá kwéowe. mirá kwéombanivo uwímó sáwí'o énamo imbá íma kawe'á umái kéna íma áséi éna úwoisankaamba umágwisasa aampa'á tukésa kwénaaowe.

¹⁴marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a sámó kaintenkáámá kwéowe. ááraipa'o kwáyáin-daopa'o mósá awánaantemba keinárawa'a máyáawaina ááimba kwéawanaawe. ¹⁵iramá oómbá kúra'maresa íma aúpá'á maráiyamba avora'á maráiyamba mindáópaken-kwaasi awánanaaowe. ¹⁶miráumai sámó kaintembá kwaasivimba mé'a sán-kamátinkaiyasa kentí kawe'-máiyái tuwánésa kentivo kwíyómpa'o máyáiwai áwí'a mósá maránááowe Ísu siráíye.

Ísu áamáamba siráin-kwasai.

¹⁷Ísu mináímbá simásuwena séna íma kentáv'é'a sé'a Mósesi siráin-aine Áánútun-aai simátímakawai siráan-aine iv'á'á túwáiwaiye íma seró. Áánútun-aai siráan-aimba íma tuwánaumpo siráanteni'o umáímo paárinintave'a kunkáumne. ¹⁸simátíménda ísáaro. kwíyómba maramá kwáyáísana póna Áánútun-aai kwaíkwai'a kwéiye. Áánútun-aai go amápa'a kwaíkwai'a kwéimba póna mináínkómó siráinten-umai amápa-tantaa'a paáriníye. ¹⁹miráumai Áánútun-aaivinkembo kítor-aimbo araaísésamo ó'owantavesamo sésamo kwéundantemba mirá ínimba mindá kanaán-íye síyanamo éna Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba íma asirayán-kwáásímán-owe sínívo Áánútun-aaimo taagwiyavésamo simátimesamo sésamo Áánútun-aai ísáaro kwésewaiyavena Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba anón-kwaasiman-owe síníye. ²⁰moórá-aimba simátimunda ísáaro. áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sen-kwáásíy'é sésa Áánútumo siráintemba umái máyaumnemo sembá kampa'á kwésewe. miwímó ontembó keinárawa'o é'a Áánútumo kawááipa'a íma mé'a Áánútumo siráintemba árai'a mirámó é'o é'a Áánútumo kawááipa'a ménaaowe Ísu siráíye.

tínkamón-aimba siráin-kwasai.

Árúku 12:57-59

²¹Ísu maarán-áínkwárá'á séna naaóv'á'á Mósesi kentíkwá'náyavena simátímakain-aimba ísaraamba maará séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. mirámó íyasamo ésa aavimbá maitinkánááowe siráimbanivo ²²simátíme'a sé'a miwítí

kwaásiyavesa aaisambá kwétiyiyawai aavimbá maitinkánaáomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa sáwí-aimba simátínkáawaima tí'maesa aaimó isáawaitopa'a mátinkaiyasa aavimbá maitinkánaáomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa uwo'aó-kwáásíyá'ó. úwoi-kwaasiya'o. sésa simái sáwí'a kwéiyawai sáwí-meyambo mayánaáopa'o iramó kwégaipa'a ménaaomba mindá kanaán-iyé. ²³mirán-áímbá imáyáa ombá Áánútuntave'o imáyáamo é'o moórá-yantaa'o aménáe'o anóm-bono'-naumpa'o komé'o é'a kenti kwaási aai tátokaiya'o tááka'o maké'o é'a ²⁴Áánútumbo aménááon-tantaa'a óntan-taareigona egwaa'á mámare'a mináímbá koisámai arupí umásuwe'a koyauweré'a Áánútumba áméro. ²⁵aaimó simátinkanae síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tinkánaáowe. ²⁶ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááema ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

**aarakwá'ó tasáén-aimbo
siráin-kwasai.**

*Mátíyu 19:9, Mááka
10:11-12, Árúku 16:18*

²⁷Ísu mináímbá simásuwena séna naaóv'á Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna ó'owi tuwainímbááre tuwai'mááte íma nááóro siráimbanivo ²⁸simátíme'a sé'a moóráwaimo moórá-inimbo awánénamo tavisénáe sénamo ínimba íma avora'á ínivo imáyáaneiyé su'mai tavisínana Áánútu séna imáyávinkemba á'a kwéyavisiye síníye. ²⁹túrankomo sáwí'ó ina'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-

turamba pítuwaaro. kae-túrándéímó awáné'ó é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'ó uráinda maisuwé'ó máyáamba mindá kawe'an-iyé. ³⁰tíyáánkomo sáwí'ó ina'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyayamba arátúwáaro. kae-tíyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'ó uráinda maisuwé'ó máyáamba mindá kawe'an-iyé.

³¹naaóv'á Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúvávimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráimbanivo ³²simátíme'a sé'a awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ai'mátuwaisana minínínkó kówéna moórá-kwaasi komairéna minínínkó aúna-kwaasigoe kwénaaimba sáwí-amba kwénaaiye. aivar-áwáíkmómó ai'mátukaintavena mirá kwéiyé. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

**amápa-tantaapimba
íma matuwé'a seró-kwasai.**

³³Ísu maarán-áínkwárá'á séna naaóv'á Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna Ísoígompata mirá ónaumne síyamba kampa'á seváínivo árai'a sé'a mirá oró siráimbanivo ³⁴simátíme'a sé'a kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a mirá oró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a íma mirá oró. Áánútu kárákwiraiwai kwíyómpa'a máyáivo Áánútu áwíka'a íma matuwé'a seró. ³⁵Áánútu marapá'á kárákwiraipa'an-ivo íma marará'á matuwé'a seró. Yéúsaremu-naopa'a Áánútu kárákwirain-daópa'an-ivo

íma mindáoopa'a matuwé'a seró.
³⁶avután-á'nóntáúrá'á kaantáún-
 a'nontau íma kanaán-umai auré'a
 kaantáún-a'nontaura'a avután-á'nóntáú
 íma kanaán-umai auránááovo ti'nónká'á
 íma matuwé'a seró. ³⁷kemó mirá
 ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné
 su'mai seró. owé mirá ónaumne seró.
 kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a
 maarán-áiné su'mai seró. a'áo íma mirá
 ónaumne seró. simátimunda-aimba
 Sáátáánigona imáyáavinken'i'a kwéowe
 Ísu siráíye.

anondámo ímo tínkami-kwasai.

Árúku 6:29-30

³⁸Ísu mináímbá simásuwena
 séna Mósesi simátímakain-aimba
 ísaraamba maará séna moóráwaimo
 moóráwai aúrambo pítuwainasamo
 ésa kwená meéyámbá kwenaúramba
 pítuwanaaowe. moóráwaimo moóráwai
 áwááyaamba kútúyuwainasamo ésa
 kwená meéyámbá kwenáwááyaamba
 kútúyuwanaaowe siráímbanivo
³⁹simátíme'a sé'a moóráwaimo sáwí'o
 umánkáimba íma anondá kwembá
 sáwí'a umánkaino. moóráwaimo
 áá'o tuwausínamo e íma kwembá
 inkamé ókwara'a kwántáminana
 tuwausíníye. ⁴⁰moóráwaimo ená
 unáánkwtóiyavesamo mayánaunda
 pó'a áí'mae'a aaimó isái-kwáásígónópa'a
 máánkare'a ókwara'a mayá-
 naumnemo sínamo e íma a'áo se
 paákár-únánkwátóigwara'a amiyó.
⁴¹moóráwaimo aampa'ó tátorenamo
 séna kesí náaindaamba sáwíyanka'a
 súwa'naa uwómó sínamo e íma a'áo
 se úwoi ayáátáaka'a áwa'naa uwo.
⁴²moóráwaimo moórá-yantaatavenamo
 simiyó sínamo e úwoi amiyó.
 moóráwaimo moórá-yantaatavaimo
 kwááyu simiyó sínamo e mirá uwo Ísu
 siráíye.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.

Árúku 6:27-28,32-36

⁴³Ísu mináímbá simásuwena
 séna naaóv'á'á simátímakain-aimba
 ísaraamba maará séna kentí
 kwaásiti imáyáa oro. kentí
 namuro-kwáásí tiyámba umátínkáaro
 siráímbanivo ⁴⁴simátíme'a sé'a
 kentí namuro-kwáásí imáyáa tímé'a
 sáwí'o umátínkáawaiyave'a túwa'naa
 umai Áánútumpa'a námúnaa seró.
⁴⁵mirámó ombá kwíyómpa'o kentivo
 máyáiwaina iyámpói-i'a kwéowe.
 Áánútu miráumai kawe'á umátínkena
 aái sisaná aa'á kaisaná kawe-kwáásíréré
 sáwí-kwaasirare aa'á kaisaná Áánútu aái
 sisaná aa'á tisaná arupí-kwaasirare ímo
 arupímo umáímo máyáan-kwaasirare
 aa'á kwétiye. ⁴⁶amáparawai kentí
 kwaásiti imáyáamo kwéowasamo
 ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe.
 táákísimo máyáan-umoyan-kwaasi
 íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí
 kwaásiti imáyáamo kwéowasamo
 ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe.
 miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe
 su'maimo kwéiyanamo éna Áánútu
 íma kawe'-méyámbá tímínivo kentí
 namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro.
⁴⁷amáparawai kentí kwaási-i'a umái
 kawe'á kwéumatinkaawe. Áánútuna
 aambó ímo kwáráawai gwara'a mirá
 kwéowe. mirámó onten-umái kentí
 kwaásiye su'mai ímanivo kentí namuro-
 kwáásígwárá'á kawe'á umátínkáaro.
⁴⁸kentivo kwíyómpakewai kasenkuí'a
 umái máyáimba mindáyave'a imáyáa
 é'a kasenkuí'a umái máéro Ísu siráíye.

kwétuwa'naa-on-kwasai.

6 Ísu mináímbá simásuwena
 séna évakarawaiyave'a tirumbá
 umátínke'a túwa'naa ónááomba
 íma maarán-ímáyáa é'a kwaási

máyaiyanka'a kwétuwa'naa-onasa anón-kwaasiman-iyé sígwáe-imayaa íma é'a úwoi túwa'naa oro. mirán-ímáyáámó kwé'e'ó túwa'naa íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai kawe'-m'éyámbá íma timíníye.² óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kwaási aamoí umásinkaigwae-imayaa íma é'a íma anónkar-anonka'a síyamba úwoi túwa'naa ónááowe. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi mono'-náúmparé aamparé kwirésa anónka'a sembá óísambo ímo makáawaimo tímémba íma miwítí imáyáa ombá kwétimesa kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kwétimewe. árai'a simátíme'a sé'a mindámo tímén-anonda miwí túwí'ó mósá máráamba á'a mimbéyámbá kwémayaawe.³⁻⁴ óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kesí kwaási suwánaavo sé'a kwaásimo ímo máyaiyanka'a túwa'naa oro. mirámó ombá kentivo aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna kawe'-m'éyámbá timíníye Ísu siráíye.

**Áánútumpa'a námúnaa
kwéesen-kwasai.**

Áríku 11:2-4

⁵Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo sentembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa aamoí umásinkaigwae-imayaa ésa mono'-náúmpá'á mésa kwaásimo tóyo on-áyámpá'á mésa námúnaa kwésewe. árai'a simátíme'a sé'a miwímó mirámó kwéon-anonda miwí túwí'ó mósá kwémaraamba mimbéyámbá kwémayaawe.⁶ miwí mirá kwéovo Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kentí naáúmpa'a keináraware su'mai um'é'a kentivombó ímo ane'ó awánaraawaimpa'a námúnaa síyana aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai

póna iséna kawe'á umái túwa'naa íníye.⁷ Áánútumpa'a námúnaa sénááomba úwoi-ainkaamba íma simái tavisénaaowe. Áánútuna aambó ímo kwáraawai sésa tavisimái-ainta senanayá súwa'naa íníye sésa úwoi-ainkaamba simái kwétavisevo⁸ íma mirá oró. kentivombó Áánútumpa'o mirám-baaran-aintave'ó kwéaisaa-e'ó súwa'naa íníyemo síyamba á'a awánaraimba póna túwa'naa íníye.⁹ Áánútumpa'o aái sénááomba maará sé'a

kentáásivoo kwíyómpa'a máyaandawai óne. enáwí'a usáyaaitarain-awita mósá kwémaraumne.¹⁰ kentáará'á kawááuwoya kwésune. kwíyómpakewaimo embó arááímo tainí'ó ontembá súwa'naa inatá póta marapátá máyaundawaiya embó arááímo tainíta ónaumne.¹¹ ívé'a kentáási toóntá simiyó.¹² kwaásimo sáwí'ó kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivatá kwétuwaanaya miráumaiya kentáási sáwí-imayaa maisiyuwaaó.¹³ sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyambo e súwa'naa íníyone. Sáátáánigo kentáá tátoraivo se kárakwiyiniyone. [ená kwaásimo kawááuuae kwéiyonana ená asirayámbá kwaikwai'a úmae kwéiyisana enáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimban-iyé.] mirán-áímbá Áánútuwe seró.

¹⁴sáwí'ó umátinkaraamba ímo anondámo sáwí'ó é'ó ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'ó sáwí'ó kwéomba túwa'naa ena maitiyuwánívo¹⁵ sáwí'ó umátinkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'ó ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'ó sáwí'ó kwéomba íma maitiyuwáníye Ísu siráíye.

toómbó auweson-kwásái.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'o námúnaawe su'mai sé'a toómbá kwéawesomba asósói-kwaasimo ontembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa sésa kawe'á ésa toómbá kwéawesowe sígwáe sésa toómbó ímo naanten-tóí'á ma'mái kwémaewe. árai'a simátíme'a sé'a miwítí meéyámbá miwí túwí'a mósá kwémaraam-beyamba á'a mairáawe. ¹⁷ miwí ésa mirá kwéovo keinárawa'a toómbá kwéawesomba tói'a kwisuk'é'a ti'nóntáu paasá tumái kawe'á úmaraiyasa ¹⁸ kwaási tuwánésa toómbá kwéawesowe íma síyana kentivo tuwánéna kawe'-méyámbá timíníye. kentivon-ane'ó ímo awánaawai aúpá'ó ombá awánaiwai kawe'-méyámbá timíníye Ísu siráíye.

**kwíyómpa'a
kawe-tántáákóná kwaasái.***Áríku 12:33-34*

¹⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna marapá'ó máyáamba sáwívar-oisamba íma máráaro. maráíyan-oisamba avíyaraamba káínana kwaígo náínana atún-káínasa mindámbá sáwí'a umásuwesa umóyámbá mayánááovo sáwívar-oisamba íma maré'a ²⁰ kawe'-má'yái mayáiyana kentí kawe-tántáá'á kwíyómpa'a kwéniye. kwíyómpa'a kwáyáimba avíyaraamba íma káínana kwaígo íma náínana atú íma káínasa kwaási íma umóyámbá mayáiyana úwoi kwéniye. ²¹ marapá'ó kentí óisambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óisambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkáníye Ísu siráíye.

**túranko kentí imáyáavimbo
sámo kwégain-kwasai.***Áríku 11:34-36*

²² Ísu mináimbá simásuwena séna túranko kentí imáyáavimbo sámo kaí-yántáá'an-íye. túrankomo kawe'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa sáma kánívo ²³ túrankomo ímo kawe'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiñíye. marapá-tántáaré su'mai imáyáamo íyanamo éna keinárawapimbo sámo kaí-yántáá'ó ímo kwénamo éna tuní-yántáákó anómba umái kwéniye Ísu siráíye.

**óntantavena Áánútuntavena
siráín-kwasai.***Áríku 16:13*

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayái kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayái kawe'á umái maésa moóráwaina mayái sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó ma'é'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayái íma mayánááowe Ísu siráíye.

**máyáantavai íma
anón-imayaa oró-kwásái.***Áríku 12:22-31*

²⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna mináimbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba

anón-tantaa'an-iyē. unááankwátói ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyē. ²⁶numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo kentivo kwíyómpakewai miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a kemá kwaási numaómbá usáyaaitaraamba póna kentí toómbó éna tímíníyē. ²⁷keinárawa'o anón-imayaamo é'o é'a maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátáaka'a ménaaowe.

²⁸unááankwátói ónááontave'a íma anón-imayaa é'a kwaigwandáánk'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unááankwátói makáivo ²⁹simátíme'a sé'a naaóvá'á Yútaa-kwaasiti anóndako áw'í'a Sóró-moni kwemá sáwívar-unankwatoiyē konaaríríyē makówai úwasa kwaási awánésa kawé'an-iyē sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-iyē kwésewe. ³⁰uvá'á konaarírí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáiyē. umá íma kwaíkwaí'a ínivo ívé'a ínaa aaváyaa kwaási agaisúwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarírí-yántáá'á makáiyē. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unááankwátói tímínívo keinárawa'a Áánútuntave'a íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyē ímo seráámbá kwésewe. ³¹Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a unááankwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ³²Áánútuna aambó ímo kwáráawai toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o e'a puwónááontavena kentivo imáyáa éna kwétimivo imáyáa íma anón-imayaa

kwé'e'a ³³Áánútumo kwená kwaásimo kawááintave'a aiva'á imáyáa é'a kwembó arááímo tainí'o kwéontave'a imáyáa é'a mirámó owaná mintántáá'á kwétimiyē. ³⁴ayunkáwe aaváyaaawe paárinin-tantaatave'a íma anón-imayaa íyana tirunkó umbaí táino. ívé'a kwáyáin-tantaatave'a imáyáa é'a aaváyaaamo paárinin-tantaa'a awáné'a imáyáa é'a moórá-tawai moórá-tawaimo paárinin-tantaa'o awánaantemba imáyáa oró Ísu siráiyē.

íma sáwí-aimba simátíméro-kwasai.

Árúku 6:37-38,41-42

7 Ísu mináimbá simásuwena séna tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiyē siyanamó éna Áánútu kentáváigwárá'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiyē sevó. ²kawer-áimbá kwésimatime'a sáwí-aimba kwésimatime'a íyantavena Áánútu kembá mirá íníyē. tíménteni'a umái Áánútu miráumai tímíníyē. ³kentúrampimba irarumbá kwáyáisa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáiyē kwésevo íma mirá seró. ⁴kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. ⁵kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráiyē.

⁶kawé-tántáá'ó iyánkómbó ímo áméntemba Áánútun-aaí arááiraawaima íma simátíméro. simátimiyasamo ésa aká'áamba simátinkanaaowe. kawé-tántáá'ó póígombo ímo áméntemba Áánútun-aaí íma sínkáiyē kwésewaima íma simátíméro. simátimiyasamo éna mináínkó úndáraamba tokwíníyē.

**Áánútumpa'a námúnaa
kwéesen-kwasai.**

Árúku 11:9-13

⁷Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba áísaá úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyiyana Áánútu agaráátinkaniye. ⁸áísaá íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ⁹keinárawa'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'o kisaamá simiyómó síya'o é'a íma óntan-amu'a timé'a kisaamá timénááowe. ¹⁰noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraankavayaambá timénááowe. ¹¹ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwái póna áísaá íyawaimo éna kawe-tántáá'á timíníye. ¹²kembó tirááimo táinda-i'o umáimo kwétuwa'naa-iy'a miwí miráumai túwa'naa oro. mináimbó simátimunda Mósesi siráin-aine Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aine minkáér-áínkóná ááimba kwésimatimune Ísu siráíye.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Árúku 13:24

¹³Ísu séna kaer-óntámá kwáyáísa'a sáwíyan-ontavimba usáveraaro. anón-ontama anón-ankona ontamán-iy'e. Áánútuna némpa'o maí'mai'o ónááon-ayampa'a minánón-ámpá'á kwégwesa sáwíva-kwaasi minóntávimbá kwégowe. ¹⁴sáwíyan-ontama umbai-áinkóná ontamán-iy'e. aúnái'o umáimo maí'mai'o ónááon-ayampa'a minúmbái-ámpá'á kwégwesa esimái-kwaasiye su'mai minóntámá avakáá-umai awánésa kwéusaveraawe Ísu siráíye.

**kampar-áimbá
siráan-kwaasiti kwaasái.**

Árúku 6:43-44, Árúku 13:25-27

¹⁵Ísu mináimbá simásuwena séna évakarawai kampa'á simátimesa sésa Áánútun-ai simátimunda-kwaasi úne kwésewai miwí kárákwimai máero. sipisípi-poigomo paru umáimo máintemba miwí kampa-párú umái kwénaaombanivo kawer-ímáyáá sáwí'a kwéumatinkaan-kwaasin-owe. ¹⁶miwítí ááimbo awánanae'o é'a miwítí mayái awáné'a miwímó máyáawaina ááimba awánaaro. tekómó éna íma áwí-yantaa'a iyánívo te'á iyáníye. ampaantarígoma avo'arén-aramba íma iyánívo ampaantari-aramba iyáníye. ¹⁷miráumai kawe-táígó kawer-árámbá íyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiye. ¹⁸kawe-táígó íma sáwí-aramba íyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá íyáísana ¹⁹kawer-árámbó ímo íyain-taima ayáímai iravimbá kwéagaisuwaawe. ²⁰miráumai minkámpá-kwáásítí mayái awáné'a miwítí ááimba miraráán-umai awánanaaowe. ²¹kentávésa kesí Ísóigoman-iy'e kwésewaigwara'a Áánútu íma mútú'a kárákwimimba póna kesivo kwíyómpakewaimbo arááimo tainí'o kwéowairare su'mai kárákwiyiniye. ²²Áánútu amáparawai máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tindara'a kentávésa sáwívarawai sésa Ísóigoo ená asirayándéi Áánútun-ai simátímakaumne. ená asirayándéi kwaasi tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukaumne. ená asirayándéi ó'on-o'on-kawe'-mayai ímo awánaraambayai mairáumne sénááombanivo ²³simátíme'a sé'a íma kesí kwaasi é'a sáwí-mayai kwémayaan-kwaasin-ovo kóro kemá sénaumne Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.*Árúku 6:47-49*

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna kesáái isésa kwégwaraiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. kawer-ímáyáágwárá-kwáásí asirayán-dámbá ónáe sésa mai'á u'maésa kumemesa óntanka'a naamayáamba móru aimái naambá úmaraiyana ²⁵ aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. ²⁶ ánivo kesááimo isésamo ímo kawé'ó umáimo kwéisiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. naambá ónáe sésa íma mai'á ukésa íyamba nonáámááíra'a paák'á úmakaiyana ²⁷ anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íníye Ísu siráíye.

²⁸ Ísu mináimbá simátímatuwowasa torupamáimo máyón-kwaasi isésa ²⁹ amáamba sen-kwáásímó sentembá íma sívo anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavesa uráawe.

Ísu áumo karón-kwaasi kawé'a umánkarain-kwasai.*Máaka 1:40-44, Árúku 5:12-14*

8 táátavesa uwaná Ísu minómápákémbá kumúwasa sáwívarawai ánaaemba kwárówana ² moórawai áumo karón-kwaasi Ísunopa'a téna anóndakoman-iye séna aísamaivimba takívairéna séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana ³ Ísu ayáamba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúguwana ⁴ Ísu séna enáúra'o umánkaunda-aimba simátimenavo enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwéma

enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísamai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwiye sénááowe Ísu siráíye.

Árómáani-kwayo'nakona kwaasái.*Árúku 7:1-10*

⁵ Ísu mináimbá simásuwena Kápénéamu-naopa'a kúwana Árómáani-i-kwaasiti kawááná'á ména Ísunopa'a téna asiramái séna ⁶ anóndakoo kesí kwayó'ná'á naaúmpa'a ména anón-ai'a isaná áúwawaako íma úwauwa kwéisana má'yáíye súwana ⁷ Ísu séna koasóvamankanaumne súwana ⁸ kwemá séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a íníyompo ivátuwe aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváíno. ⁹ kegwárá'á kawáá-máyáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéivo úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayóná'á asóváíno súwana ¹⁰ Ísu mináimbá iséna áátavena éna kwenánaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátíme'a sé'a minkwáásí Árómáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íí-ásíráyámbá tokáíye kwésivo kesí kwaasi Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áimbá kwésewe. ¹¹ simátíménda isáaro. aaváúmó usaipakéné kumpéráipakene ó'on-o'on-ayampakene sáwívarawai tóyo ésa Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a mésa kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe toómbá nánááombanivo ¹² mindárau tísaavutantambo uráawai miwí

túma maé kwéiyesa sésa Áánútu kawáaipata ménaumne kwésewai tí'maena túnkwi-ayampa'a tiyuwáínasa ivi'á kwétesa sáwí'a umái mésa túwááyaamba akévundanaaowe Ísu simátimena ¹³ Árómáani i-kwáásítí kawáánátávéna séna emó kentávemo séndantemba mirá onaná asóvanivo ená naaúmpa'a kwaaó súwana mitáwai kwená kwayó'ná'á asóvamaguraiye.

**Ísu tí'o ún-kwaasi
asóvatinkarain-kwasai.**

Máaka 1:29-34, Áríku 4:38-41

¹⁴ Ísu Pítaana naaúmpa'a uména awánómbe Pítaa aísáankomba kokotámbe kwéankowana máyowana ¹⁵ ayáánka'a tátorowana minkókótámbe ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

¹⁶ toómbá timúwasa enónka'a taraváá-kwámbo tirumpimbo máyon-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana aai séna taraváá-kwámbe tirumpinkémba maitiyuwówasa kóuwana tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraiye. ¹⁷ naaóv'á'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna Ísuntavena séna sí'o kwéimba asóvasinkena sí'o kwéimba ánásamasinkaraiye agaimaréna sirónka'a póna Ísu mirá uraiye.

**Ísun-ánaaemba kwaránáe
siráan-kwasai.**

Áríku 9:57-60

¹⁸ moórá-tawai sáwívarawai tóyo ésa Ísuna egwaa'á máyówana tuwánéna kwená kwaásiyavena séna monkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwana ¹⁹ moóráwai amáámbe sún-kwaasigo téna séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana ²⁰ Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe séna emó sénda sún-da-aimba imáyáa uwo. kwaankó taaiyaivimba

kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégwaumne súwana ²¹ moóráwai kwenánaaemba kwakówai séna anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaaemba kwaránaumne súwana ²² Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá kesínaaemba kwaraaó Ísu siráiyé.

**anón-unda torówana Ísu
maivairáin-kwasai.**

Máaka 4:36-41, Áríku 8:22-25

²³ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kúmbe ²⁴ Ísu a ún-kwaigurówana minkwaaúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁵ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa Ísóigo puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná ²⁶ nóintavaíya kwéinkaiseo. kentáv'e'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémba kwéseo séna usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ²⁷ táá'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámbe uvakésa táátavesa ésa siráawe.

**taraváá-kwámbe
maitíyukain-kwasai.**

Máaka 5:1-17, Áríku 8:26-37

²⁸ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Kárirí-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbáravá'á kumbá Ísu mindómpí-sípívínkémba ásávowasarai kae'nárai kwenópa'a

tiráái. minkáé'nárai taraváá-kwámbá
tirumpimbá máyowasarai kwaásimo
utamátínkóm-buri-aiva'a mésarai
túwáávíte kwéuyasa kwaási inkaisésa
minkáé'náraimo máyóyapa'a íma
kwéguwasarai minkáé'nárai Ísunopa'a
tésarai ²⁹anónka'a sésarai Áánútu
ááninkoo sínkami-kanaa íma tiráísasa
sínkaminiyerai kwéteno suyasá
³⁰egwaa'á sáwíva-poima mésa
umá kwénowasa ³¹minkáé'nárai
tirumpinkén-táraváá-kwántómbá
Ísuntavesa sésa sí'mátuweyaamo
e mimpóí tirumpimbá sí'maraaó
suwaná ³²mirán-oro súwasa
taraváá-kwántómbá minkáé'nárai
tirumpinkémbá kárúwesa póí-
tirumpimba kovérówasa mimpóíyómbá
amápa'a ámémpakemba isaaisésa
nonkwaáúmpíntá kumpérómba
putásowasa ³³póira'o tavíkwai
awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa
póígomo úne Ísumo minkáé'náraimo
umátínkone mósimatim-besimati
uwasá ³⁴isésa koawánanae sésa
kumbá koawánésa Ísuntavesa sésa
maambáravá'á ivá siyuwéya kóaaó
siráawe.

**Ísu aísamai pukówaimba
kawe'á umánkarain-kwasai.**

Mááka 2:1-12, Áríku 5:17-26

9 suwaná Ísu kwená kwayó-kwáásíyé
nompí-sípívímbá usámaaisena
kúmba kwená naaópa'a marapá'á
ásávowasa ²évakarawai aísamaimo
pukówaimba kwandaaivímbá
marésa taagwiya'maésa tésa
Ísunopa'a máánkówana Ísu tuwánéna
taagwiya'maésamo tun-kwáásímó
árai'a kawe'á umánkaniye-imayaamo
umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-
kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo
ená sáwí-imayaa mayauwáúmne
súwasa ³ámáámba sun-kwáási keáímbá
sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa

maitiyuwánívo minkwáásígó
Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye
suwaná ⁴Ísu miwítí imáyáa
tuwánéna nóra séra mirá-sáwí-ímáyáá
kwéoo. ⁵moóráwaimo aísamaimo
pukáindawaintavenamo sénamo
ená sáwí-imayaa mayauwáúmne
sínasamo ésa áraira síf. kampará
sííyo sénááowe. ánívo moóráwaimo
aísamaimo pukáindawaintavenamo
sénamo usásine eyááríka'a kwaaó
sínasamo ésa áraira síf. kampará
sííyo awánanaaowe. ⁶kemá kwaási
úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á
máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa
maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda
pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe
séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena
séna usásinke ená kwandaaimá maimaé
ená naaópa'a kwaaó súwana ⁷usásinena
kwená naaópa'a kúwasa ⁸máyówai
Ísumo úmba awánésa táátavesa ésa
Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu
minkwáásígómbá asirayámbá ámisana
póna mirá uráíye sésa táátavesa ésa
tiyáámba toípimba áákaawe.

Ísu Mátíyumba ááyarin-kwasai.

Mááka 2:13-17, Áríku 5:27-32

⁹suwaná Ísu tuwéna kwéna
awánómba moóráwai áwí'a Mátíyu
táákísimo máyón-daumpa'a máyowana
awánéna séna usásine kesé tiyó súwana
usásinena kwenánaemba kwa'maéna
kúwasa ¹⁰Ísu kwená kwayó-kwáásíyé
Mátíyuna naaúmpa'a umésa toómbá
nowasá sáwívarawai táákísimo
máýón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásíyé
mindáúmpá'á umésa nowasá
¹¹ámáán-kawaa-kwaasi awánésa Ísuna
kwayó-kwáásíyávésa tísaa esa sésa
kentí anóndako nóra sénawa táákísimo
máýáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o
on-kwáásíyé toómbá kwénaiyo suwaná
¹²Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó
kawe'ó umáímo máýáan-kwaasi

íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iye. ¹³ mindáyave'a arupí umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne. Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Áánútu séna póimo tuvú'máímo agaimáímo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune siráimba mindáyave'a imáyáa é'a mirá kwéumpo mináínkóná ááimba isé'a mirán-oro Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Máaka 2:18-22, Áríku 5:33-39

¹⁴ súwasa Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásí Ísunopa'a tésa áísaa esa sésa keséya ámáán-kawaa-kwaasiye moórá-mora-tawai Áánútuntaveta imáyáa éta toómbá íma kwéneta námúnaawe su'mai kwésumpo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra esa mirá kwéoo suwaná ¹⁵ Ísu séna moóráwai aarai mayáíndawai amááraawi tanómba kautimínimba miwísé máyainasa aamoi ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. naaémba minkwáásígómbá áí'maesa kówíyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá siráíye.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna ááéraan-ampantaamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma káramai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye. ¹⁷ aúna-anda-aran-domba ááéra-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo

éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawana minándá-árán-dóné misípísípí-áúwárási-anaveune kawe'á umái kwáyáíye Ísu siráíye.

inaamarúgonté aaraigontéi kwaasái.

Máaka 5:22-43, Áríku 8:41-56

¹⁸ Ísu mináímbá kwésimatimumba moóráwai mono'-nánká'ó kárakwirowai téna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna séna kesiyáámúmba kwévuwivo tiré ane'á koyátorenana usásinaino súwana ¹⁹ Ísu usásinena kwená kwayó-kwáásíyé mindákóe kumbá ²⁰ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowana minínínkó Ísun-ánaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói árááira'a koyátorena ²¹ imáyáa éna séna kwená unáánkwátói árááira'a koyátóráananama sí'a ésinkaniye-imayaa éna koyátorowana ²² Ísu kwanténa awánéna séna kesímánaako áá'a íma kaíno. kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iye sènda póna áí'a éránkáíye súwana minkánáá kawe'á umái méraiye.

²³ kawe'á umái máyowana Ísu kwéna mono'-nánká'ó kárakwirowaina naambó kwáyonka'a kwéna awánómba torupamáímo máyón-kwaasi uwíremba kwésesa anón-ivi'a kwétowana Ísu tuwánéna ²⁴ séna máapa'a kúmóro. minárásigó íma pukáivo úwoi aúma kwaiguráíye súwasa Ísuna awíráái suwaná ²⁵ Ísu ti'mátuwowasa máapa'a kunákárúwowana minárásigó pukópa'a iyéna ayáánka'a tátorowana minárásigó usásinowana ²⁶ Ísumo ún-aimba kóyáwé uráíye.

**Ísu túramba kavíkóndarai
kawe'á umátinkarain-kwasai.**

²⁷ mináimbá kóyáwé úwana
minkákémbá Ísu aampa'á kúmba
kae'nárai túramba kavíkóndarai
kwenánaaemba kwa'maésarai
kwésarai anónka'a sésarai Tévitina
akún-ándarákéwái ómpo arunkái
umásinkao suyaná ²⁸ kwégwena
naaúmpa'a umáyowasarai minkáé'nárai
kwesé umáyoyana Ísu tísaa ena
séna kentávékai sékai súramba
kanaán-umai kawe'á umásinkaniyewa
kwéseyo Ísu súwasarai anóndakoo
kanaán-umai mirá ínfyone suyaná
²⁹ kentávékai miráyavekai áraire
séyamba póna túramba kawe'á íno
súwasarai ³⁰ túramba awánamai
kawe'á uyaná Ísu asiramái simátimena
séna kemó únda íma simátímékaiyo
súwasarai ³¹ ivátuwesarai kwemó úmba
mósimatim-besimatimba uyaná kóyáwé
uráiyé.

**Ísu áama turuvíyán-kwaasi
kawe'á umánkarain-kwasai.**

³² minkáé'nárai kuyasá évakarawai
moóráwaimba áf'maesa Ísunopa'a
máánkara. kwenarumpimbá taraváá-
kwámbá máyontavena minkwáásígó
íma aai kwésuwasa áf'maesa Ísunopa'a
máánkówana ³³ Ísu mayauwówana
kóúwana minkwáásígó aai súwasa
sáwívarawai awánésa táátavesa ésa
sésa Ísareri-kwaasiya éta naaóv'á
mirám-báyái íma awáraundaya
ívékwarata íma kwéawanaumne
sumbánivo ³⁴ amáán-kawaa-kwaasi
sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á
asirayámbá amísana tokéna póna
taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye
siráawe.

Ísu arumbá umátinkarain-kwasai.

³⁵ Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare
sáwíyan-daopimpare kwénaaena mono'-
náúmpímpá'á uména Áánútu kwená
kwaásimo kawááin-aimba áséi-aimba
simátíma'maena iyéna ó'on-o'on-ti'o ún-
kwaasi asóvatinkaraiye.

³⁶ Ísu mirá kwéuwasa sáwívarawaimo
tóyo umbá tuwánéna séna sipisípira'o
ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísisamo
sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba
mirá owasá íma túwa'naa úmae
kwénaaowasa sáwí'a kwéowe séna
arumbá umátinkena ³⁷ kwaásima
Áánútumpa'a tígwaé-imayaa éna
kwená kwayó-kwáásiyávéna séna
kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa
mintómbá akaránááon-kwaasi
esimái-kwaasi máyáamba pó'a
³⁸ kígaugona avowámpa'a námúnaa
síyana mayái-kwáásí ti'maráínasa
mintómbá akaránááowe Ísu siráiyé.

**Ísu kwená kwaási mayáírá'á
ti'mákain-kwasai.**

Máaka 3:13-19, 6:7-13,

Áríku 6:12-16, 9:1-5

10 Ísu kwená kwayó-kwáási
sísamaivakemba kae'á
kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná
kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá
maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba
tiména ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi
asóvatinkai-asirayamba tímakaiye.

² asirayámbá tiména kwená mayáírá'á
ti'maréna séna kesí aantá-kwaasin-owe
súwai túwí'a moóráwai áwí'a Sáímoniye
séna aúná-kwí'a tamámena Pítaawe
séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a
Éndaru moóráwai Sépéti ááninko áwí'a
Yémési moóráwai Yémési áváko áwí'a
Yóni moóráwai ³ Vírípi moóráwai áwí'a
Pátóromu moóráwai áwí'a Tóamási
moóráwai áwí'a Mátíyu kwemá
táákísi mayówai moóráwai Árávíási

ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Tátíyasi ⁴moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai moóráwai áwí'a Yútási Isakérióti kwemá naaenba Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísuna kwayó-kwáásímán-owe.

⁵Ísu minkwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi ti'maréna séna kosimátíma'mae nááóro. ó'onkaa-kwaasiti naaópimpare Sámériyaa-kwaasiti naaópimpare íma naae'a ⁶kentí kwaási Ísareri-kwaasiti naaópimpa'a nááóro. sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba Ísareri-kwaasi mirámó kwéomba ⁷kosimátíma'e sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááimba ááimba kwéasaiye kosimátí'mae nááóro. ⁸tí'o in-kwáásí asóvatatinke'a púwón-kwaasi usásintinke'a túmo karáin-kwaasi túma kawe'á umátinke'a taraváá-kwámbá tirumpimbá máyáan-kwaasi maitiyúwáanasa kónááowe. mimbáyáígóná asirayámbá úwoi timúna'a íma óntamba meéyámbakaavo úwoi kawe'á umátínkáaro. ⁹aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimae'a koró. óntamba íma unáámpimbá áítumae'a kwé'a ¹⁰toón-únámbá íma maimae'a kwé'a tísamai-anaamba íma maimae'a kwé'a tááumba íma maimae'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. túwa'naa ónááowai kárákwiyonaaovo évaka-tantaa'o íma maimae'a úwoi koró.

¹¹Áánútun-aaí simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyamba keinárawa'o naambó timíndawaimba avakáá é'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a

koró. ¹²moórá-naumpa'a iyíyamba máyaiyan-kwaasiyave'a sé'a kawe'á umái máéro síyasa ¹³keinárawa'o kárákwiyianamo éna Áánútu kawe'á umátinkanivo ímo kárákwiyianamo éna Áánútu keináraware su'mai kawe'á umátinkaniye. ¹⁴moórá-naopa'o kwíyamba naambó ímo timésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntenkaani'a oró. mindáúmpará'i. mindáópara'iyó. tuwé'a koró. ¹⁵simátíménda isáaro. Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaová'ó Sótómu-naopare Kómóraa-naopare méraan-kwaasi sáwí'o uráantavena sáwí-meyamba timíníye. keinárawa'o tínaaembo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba timíníye. minkwáásíyóntí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiyeti sáwí-meyankomba usáyaitaniye Ísu siráíye.

sáwí'a umátinkanaaon-kwasai.

¹⁶Ísu mináímbá simásuwena séna simátíménda isáaro. sipisípimo kwisanamó áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbó on-kwáásívímbá ti'maránaumne. kawer-ímáyáágwára-kwáásíráámbá umái mé'a sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma anondá sáwí'a é'a paru umái máéro. ¹⁷kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáásí keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótkesa aaivimbá maitinkésa mono'-náúmpá'á mótkesa túwíruku'-nesa ¹⁸kentávé'o asiramáímo máyáantavesa táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mátkesa aaivimbá maitinkáíya'a miwí kesáái simátíma'e ó'onkaa-kwaasiyonte kesáái simátimenaawe. ¹⁹⁻²⁰aaimó

simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-
imayaa íma anómbe é'a íma kenti
imáyáavinken-aimba sénááovo
kentivon-amankó sénááon-aimba úwoi
táaka tinkáína'a sénááowe.

²¹ évakarawai tívá'awaawi tí'mai
ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa
puwónááowe. tivoisáímo ésa tíráámaa'a
tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa
puwónááowe. iyámpóiyombo ésa
tinóvowima tí'mai ó'owira'a timíyasa
tínkamiyasa puwónááowe. ²² kentáv'é'o
asiramáímo máyáantavesa tíyamba
umátinkesa mirámó kwéomba ímo
ivátuwesamo kentávésamo asiramáímo
méwai Áánútu kawepá'á métinkaniye.

²³ moórá-naopa'o méwasamo sáwí'o
umátinkewa'o é'a tiyuw'é'a isaaisé'a
ó'on-daopa'a koró. simátíménda
ísáaro. Ísareri-kwaasiti naa'-nao'a
simátíma'mae kwénaaiyana mimbáyái
íma ánásaraindara'a kemá kwaási
úranda'a kumpaáruraundawai
moórágwara'a kumónaumne.
²⁴ ívé-kwaasigo kwéagaraarankai-
waimba íma kwéusayaaitaiye.
mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasi
íma kwéusayaaitaiye. ²⁵ ívé-kwaasigo
agaráárankainda-kwaasigomo
índantemba íníye. mayái-kwáásígó
kwená anón-kwaasigomo índantemba
íníye. miráumai kemá anóndako
únasa simái sáwí'a umásinkesa sésa
taraváá-kwántóntí kawáánákó áwí'a
Píyésepu iyémá kwésewe. mirá
kwéseмба pósa kesí kwaási simái
ávááraumai sáwí'a umátinkanaaowe Ísu
siráiyé.

²⁶ Ísu simásuwena séna mináímbá
imáyáa é'a kwaási-taaroí íma inkaisé'a
máéro. aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a
avora'á paárínasa awánanaaowe.
túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á
paárínasa awánanaaowe. mindáyave'a
kwaási-taaroí íma inkáiséro. ²⁷ aúpá'ó
simátíménda avora'á simátíméro.

keinárawa'o simátíménda-aimba
sáwíva-kwaasimo torupenká'á
simátíméro. ²⁸ tínkamiya'o puwónááon-
kwaasi-taaroí íma inkáiséro.
miwí kentimambá íma tínkambai
ánásanaaovo Áánútu-aaroíye su'mai
inkáiséro. kwemó éna sáwí-marupa'o
iramó kwégaindava'a túgwarare
timankwáraré tuwáinasa ménaaowe.
²⁹ maarán-áímbá imáyáa oro.
sáwíyan-dumama téntékaan-dumama
kae'-númámá sáwíyan-ontankakemba
siyáánkai-toyaaraamba kwémeyan-ovo
Áánútu kiraan-dumama kárákwirena
ímo kanaán-íye sínanamo éna
íma puwéna marapá'á kumínívo
³⁰⁻³¹ sáwíva'-numama Áánútu aúranka'a
íma anón-tantaa'an-ivo kwaási
anón-tantaa'a owaná póna kárákwirena
amápa-tantaa'a kwéawanena
kenti'nótáugwara'a kwétaampamai
kwéawanaivo íma táá'a kaíno Ísu
siráiyé.

Ísu áwí'a avoratá sénaunda-kwasai.

Árúku 12:8-9

³² Ísu mináímbá simásuwena séna
amáparawai túranka'a kentávésa sésa
kesí anóndakoman-íye síyawaiyave'a
kesivo kwíyómpakewai aúranka'a
sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne.
³³ ánivo kwaási túranka'a kembá
tínaaemba umásimiyawaiyave'a kesivo
kwíyómpakewai aúranka'a sínaemba
umátimenaumne Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu mináímbá simásuwena
séna kentáv'é'a maarán-imáyáa íma
oró. kwaási amápa'a paru umái
máýáantavena marapá'á kunkáiyé.
ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási
taaínka'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa
évakarawai aaisambá sénááowe.
³⁵ ívékwara aánogwara'a kesáaiyavesa
maará ónááowe. avowámá moórá-
imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa
íníye. anówama moórá-imayaa

ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávúkowe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. ³⁶moórawai kwenamáarawi kwená namuro-kwáásiráámhá umái ónááowe. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínka'a ónááowe Ísu siráíye.

³⁷Ísu mináímbá simásuwena séna kesí kwaási-i'a ónáe síyawai aiva'á tinóvowiye táánimbaare tiyáámúmbaare tirumbá timésa naaémba kembá tirumbá símémba uwóv'an-owe.

³⁸kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesí kwaási-i'a íyawaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á íma maimaésa sínáaemba kwaránááomba uwóv'a ónááowe. ³⁹tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

⁴⁰Ísu mináímbá simásuwena séna ti'maráandawai kentáái isáíyawai kesááigwara'a isánááowe. kesáái isáíyawai sí'mákaiwain-aagwara'a isánááowe. ⁴¹Áánútun-aaí simáti-mindawai évakarawaitopa'a kwínasa sésa Áánútun-aaí kwésimatimendawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima kwésimatimiwaimba Áánútu kawé'-mékámhá aména kwéisaiyawai gwara'a mirám-békámhá timíníye. arupí umái máyáiwai évakarawaitopa'a kwínasa sésa arupí umái máyaandawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima arupí umái máyainda-kwaasigomba Áánútu kawé'-mékámhá aména kwéisaiyawai gwara'a mirám-békámhá timíníye. ⁴²kesí kwaási awánésa sésa úwoisan-kwaasi imbánivo Ísuna kwaási-i'a uráimba pó'a áwa'naa ónáe sésa sáwíyan-tantaa'a nombá amíyana Áánútu kawé'-mékámhá timíníye Ísu siráíye.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Árúku 7:18-35

11 Ísu kwená kwayó-kwáásí sisamaiwakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mináyáátáár-áímbá simátímatuwena mimbáráv'á tuwéna ó'on-o'on-daopa'a kwenáái kosimátíma'mae kwégwena kwená kawer-ámbá agaráátínkaraiye.

²agaráátinkowana Yóni ándánaumpa'a máyonka'a Áánútumo usásinankawai Káráísiti ún-aimba iséna kwená kwayó-kwáásí ti'marówasarai Ísunopa'a tésarai ³áisaa esarai sésarai kumíníyonemo sirááwaiya'ono. á'owawa ónómpo kumíníwaina amu'maránaumno suyaná ⁴Ísu séna tayauwerékai isááyamba awánááyamba Yónimba kosimámekai sékai ⁵túramba kavíkáiwai túramba awánamai kawé'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusaintinkena úwoi-kwaasi ásí-kwasai kwésimatiména séna ⁶kentávéna íma kaer-ímáyáá íyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé Yónimba kosimámékaiyo Ísu súwasarai kurááíye.

⁷Yónina kwayó'nákai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aaí amápa-kwaasi simátiména séna Yóni kavóná-marava'a máyáisa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-íye. ⁸nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe.

⁹nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aaí kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé Áánútun-aaí kwésiwaiman-iyé. árai'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútun-aaí siráawai usáyaaitariye. ¹⁰Áánútun-aaí aúváivimba Yónin-aaí simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiýíniye siráiyé agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé. ¹¹simátiménda ísáaro. Yóni nombá pétinkaraiwaina mayáigó amápa-kwaasiti mayáigómbá usáyaaitaisana Áánútu kawe'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómba kawe'á umátinkaniye. ¹²Yóni nombá pétinkaraiwai Áánútun-aaí simátimindayavena ááimba ásárainkakemba ívékwara'a évakarawai Áánútu kawááipa'a íyóvo sésa aambá itánáe sésa anóm-bayai máyáawasa évakarawai aamoí ésa Áánútu kenká'á kawááinkwae kwésewe. ¹³naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowaiye Mósesiye Áánútu kwená kwaásimo kawááinimba paáriniiye-aimba suwaná naaémba Yóni paáruyaiye. ¹⁴naaóvá'á Íráiyaa maémáiwai ókwara'a paáriniiye-aimba suwa'á mináimbó siráan-aintave'a áraire sewa'á kemá sé'a Íráiyaantavesamo siráamba Yónintavesa siráawe kwésunda mináintávé'a áraire seró. ¹⁵kwéisaawai ísámai kawe'á oro Ísu siráiyé. ¹⁶Ísu mináimbá simásuwena moórá-ainkwara'a simátiména séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. mirán-kwáásiráání'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi

tááyesa imá tiré'a taseró. ¹⁷moórá-iyá súna'a íma táásá uráawe. ivi'á taan-íyá súna'a íma ivi'á taráawe. miniyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ¹⁸Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwéneña Áánútuntavena ísámai toónkwará'á íma kwéneñsasa kwentávésa sésa taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iyé kwésewe. ¹⁹kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénaunasa kentávésa sésa ándá-aran-donte toónté námae íyíwaima póna táákisi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iyé kwésewe. ániwo Áánútu simátimakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáimán-iyé kwésewe Ísu siráiyé.

íma aai ísaraan-kwasai.

Áríku 10:13-15

²⁰moórá-mora-tawai Ísu naaó'-nao'a kawe'-máýái ímo awánaraam-bayai mayówasa awánésa sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'o ímo tuntávéna Ísu asiramái séna ²¹keinárawa'a Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba kentópa'a tíníye. naaóvá'ó Táyya-naaopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaímo ímo ísaraawaimbo kawe'-máýái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino. ²²mindáyave'a simátiménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwéé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyya-naopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba

anómba timíníye-imayaa kwéowe. áńivo kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawí-meyamba timíníye. ²³ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe. naaóv'á Sótómu-naopaken-kwaasivimbo kawe'-má'yái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawan-damo awánarekai miwítí sáwí-mayai túwówana póna Áánútu mindá'ó'a íma áńásasuwowana ívé'a úwoi kwáyáisino. ²⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e'a Áánútu kwaási má'yáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Sótómu-naopaken-kwaasi sáwí-meyamba anómba timíníye-imayaa kwéowe. áńivo kentí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawí-meyamba timíníye Ísu siráíye.

kesópa'a teró siráín-kwasai.

Árúku 10:21-22

²⁵ minkánáá Ísu Áánútuntavena séna kesivo kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme ²⁶ mirámó íyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu Áánútuntavena siráíye.

²⁷ Ísu mináímbá simásuwena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma suwánaraavo kemá kesivo ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma awánaraavo kesivombá pó'a keyáá kwená ááimba awánaraumne. kesivoná ááimba simátímenae únda-kwaasi kanaán-umai kesivona ááimba kwéawanaawe.

²⁸ kentí mayái umbai-má'yái kwé-mayaawana kentópa'a umbai-yántáá'á kwáyáiwai kesópa'a tíya'a kentí imáyáa aúnaí'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe. ²⁹ kemá kesúma íma maé iyé'a paru umátinkaundawai úna'a pó'a kesí aambá kawe'á umái awáné'a kesáái taagwiyavíya'a kentí imáyáa aúnaí'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe. ³⁰ kesááimo taagwiyavónááomba íma umbái táínana timénaunda-mayai kawe'-má'yáímán-íye Ísu siráíye.

Ísu savaatirár-áímbá siráín-kwasai.

Máaka 2:23-28, Árúku 6:1-5

12 minkánáávímbá Yútaa-kwaasi agándaan-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé kígauvimba úwítí-ton-kigauvimba kwéguwana kwená kwayó-kwáásí táái tinkówasa úwítí-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ² amáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa tuwánaao. agándaan-kanaama aambá áúm-bakaawasa mirá kwéowe suwaná ³ Ísu séna naaóv'ó Tévítimo urómba aúvái vimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítíye kwená kwaásiye táái kwétinkowana ⁴ Tévítí Áánútuna mono'-náúmp'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-má'yái má'yón-kwaasi némáembani. Tévítí mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráímbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ⁵ naaóv'á Mósesi simátímakain-aimba aúvái vinkemba awánaraawe. Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máímo kwéagayaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémaesa agándaan-kanaagwara'a mayái kwémayaawasa mirámó

kwéontavesa íma aai kwésimatinkesa
 sésa sáwí'a kwéowe íma kwésewe.
⁶simátíme'a sé'a keinárawapimba
 kwémayaunda-mayaigo anóm-bono'-
 naumpa'o kwémayaam-bayaigomba
 usáyaaitaraivo agándaan-kanaa mono'-
 máyái-kwáásí mayái kwémayaantave'o
 ímo sáwí'o kwéowe senkákémbá kesí
 kwayó-kwáásíyávé'a sáwí'a kwéowe
 íma seró. ⁷Áánútun-aai aúvávimba
 agaimaréna séna Áánútu séna
 póimo tuvú'máimo agaimáimo
 símémba kanaán-ivo tirumbó
 kwéumatinkaamba anón-aamoi
 kwéune
 siráimba mináínkóná ááimbo isé'o
 kwarékai ímo sáwí'o uráan-kwaasi
 aavimbá íma maitínkáasino.
⁸kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a
 agándai-kanaara'o kárákwiraundawai
 úmpo agándai-kanaara'o kwaásimo
 mayái kwémayaamba kendéímán-iyé
 Ísu siráiyé.

ayáámba

kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Máaka 3:1-6, Áríku 6:6-11

⁹Ísu miv'áá tuwéna mono'-náúmpá'á
 iyúwana ¹⁰moóráwai ayáámba
 kawévaiguron-kwaasi máyowasa
 aavimbá mayankánáe sésa Ísumba
 áísaa esa sésa agándai-kanaama mayái
 aambá áúmakaan-kanaama póna
 áí'o in-kwáásí asóvamankai-mayai
 mayáinda ámáámba araaisíni. íya
 araaisíníyo suwaná ¹¹Ísu tísaa ena
 séna keinárawapinkemba kentí
 sipisípi-poraa'o maipímbó pékaina'o
 é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá
 asinánááoo. owé á'a mirá onááomba
¹²kwaásigo sipisípi-poigomba
 usáyaaitaraimba póna agándai-kanaa
 áí'o in-kwáásí asóvamankanimba
 kawé'á éna ámáámba íma araaisíníye
 simátímatuwéna ¹³ayáámba
 kawévaiguron-kwaasiyavena séna

enayáámba árútuwao súwana
 ayáámba árútuwawana kawé'á
 umánkowana ó'on-ayaankaamba
 úwasa ¹⁴ámáán-kawaa-kwaasi
 mono'-náúmpákémbá kumésa Ísumba
 nóraumaiya tuwónaundaya'iyó sésa
 ámááyu-aimba siráawe.

Ísu Áánútuna

mayái-kwáásígóná kwaasái.

¹⁵ámááyu-aimba sun-táámá
 Ísu iséna mimbárává'á tuwówasa
 sáwívarawai kwenánaaemba
 kwárówana tí'o ún-kwaasi amápa'a
 asóvamatinkena ¹⁶asiramái séna kemó
 umátinkaunda-aimba íma simátíméro
 siráiyé. ¹⁷mirámó úmba naaóv'á
 Áánútun-aai simátímakowai áwí'a
 Áísáya sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé.
 Áísáya agaimaréna séna Áánútu séna
¹⁸kwembá usásinankaraunana kesí
 mayái-kwáásí isa'á kwená imáyáa
 kwé'e'a aamoi kwéumanke'a
 aai senaná kesimankó kwesé
 máyainana ó'on-o'on-kwaasi
 amáparawai kesí arupí-aimba
 simátímena ¹⁹íma aaisambá
 tiyéna íma anónka'a séna naaópa'a
 kwénaaena íma anónka'a séna
²⁰Áánútunopa'o ímo asiramáimo
 máyáan-kwaasi íma tiyuwéna
 kawé'á umátinkaniye. mirá úmae
 iyéna mayái maimáé iyéna íma
 ivátuwainana kesí arupí-ainko
 usáyaaitena kwáyainasa
²¹ó'onkaa-kwaasi kwenáwí'a isésa
 sésa árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé
 sénááowe
 Áánútu siráiyé sirónka'a póna Ísu mirá
 uráiyé.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

*Máaka 3:20-30, Áríku 11:14-23,
 12:10, Áríku 6:43-45*

²²moóráwai maúmba kwe-
 narumpimbá taraváá-kwámbá

máyowana póna minkwáásígó íma aai kwésuwana aúramba kavíkówasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana Ísu mayauwéna minkwáásígómbá kawe'á umánkowana kwemá aai súwana aúramba awánówasa ²³sáwívarawai táátavesa ésa sésa mindá'á Tévítin-andarakemba paárinnyemo siráawaiya'i. ó'owa'iyó suwasá ²⁴ámáán-kawaa-kwaasi mináímbá isésa kampa'á sésa ímanivo taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

²⁵suwaná Ísu miwí táama iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. moórá-naopara'i. moórá-akuna'i. usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáívakaamba kwémaewe. ²⁶Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. kentáv'éo sembá Píyésepu asirayámbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiyemo kwéseмба ²⁷ánivo Píyésepuna asirayámbá taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayámbá taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áímbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁸ánivo kemá Áánútu-amankona asirayámbá taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútu asirayámbá keinárawapimba kwévaarisá'a kwéawanaawe.

²⁹moórá-aimba imáyáa oro. moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáímo máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyámbó mayáindayavenamo éna íma úwoi

uveránívo mindánkó avowámbá ánda asááumankenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá mayáníye.

³⁰kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí símémba moórá-mora umáguraawe.

³¹mindáyave'a simátíménda ísáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútu-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáníye. ³²kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútu-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwéna ívékwara naaénkwara'a íma maitiyuwáníye.

³³kawe-táigó kawer-árámbá íyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiwo taaéramba awánésa kawe-táigón-aramban-íye. sáwí-taigon-aramban-íye kwésewe. ³⁴iyánkó póigon-araa'an-owe. sáwíre su'mai on-kwáásí mé'a pó'a íma kanaán-umai kawer-áímbá kwésewe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe. ³⁵kawe-kwáásí kawer-ímáyáávínkémbá kawe'-má'yái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaavo sáwí-kwaasi é'a sáwí-aimba kwésewe.

³⁶simátíménda ísáaro. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaá ínín-kanaa tínimba úwoi-aimbo ó'on-o'on-aimbo siráantavena tísaá íníye. ³⁷kawer-áímbó sirén-kwaasiyavenamo éna arupí-kwaasiman-owe Áánútu séna sáwí-aimbo sirén-kwaasiyavenamo éna sáwí-kwaasiman-owe síníye Ísu siráíye.

**ímo awánáúnda-mayai
mayaaó siráan-kwasai.**

Máaka 8:12, Áríku 11:29-32

³⁸súwasa évaka'a áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa anóndakoo áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ³⁹Ísu séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'é'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináímbá imáyáa oro. ⁴⁰naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkwonamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kaumbo-táwai maipímbá ménaumne. ⁴¹Yónaa kaumbo-táwai anón-doyaako arumpimbá máyowana miín-kwituwówana minkákémbá Nínívaa-naopa'a Áánútun-aii kosimá-timuwasa isésa sáwí-mayai tuwésa Áánútun-aii ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémба Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaiimbá maitinkésa sésa Yónaan-aii iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái íma isé'a sáwí-mayai íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe. ⁴²naaóvá'á kentíkwá'nára'a kárákwírowai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyááwínkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aii kóisánáe séna kwémena kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma

kwéisaamba póna naaémба Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aaiimbá maitinkéna séna kemá némpakemба Sórómonin-aii táisaraumpo Sórómonimba usáyaaitaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenáái ísómба íma ísámai kawé'á uráawe síníye Ísu siráíye.

**taraváá-kwánkó
koyauwékain-kwasai.**

Áríku 11:24-26

⁴³Ísu mináímbá simásuwena séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávара ménaumno séna avakáá uwááena ⁴⁴séna tayauweré'a kesí naambá kwaásigo arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna ⁴⁵tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómба uráawai tí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémба sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómба sáwí'a umái méraiye. miráumai ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-mayai kwémaesa anómба sáwí'a úmaesa iyónááowe Ísu siráíye.

**Ísun-anówawe
áúnava'maati kwaasái.**

Máaka 3:31-35, Áríku 8:19-21

⁴⁶Ísu kwésimatimumba Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa aái simámenaaontavesa máápa'a máyówana ⁴⁷moóráwai Ísuntavena séna enanówe enáúnava'maare aái simámenaesa máápa'a máyáawe súwana ⁴⁸Ísu séna kesinó nááwa'iyó.

kesúnava'a nááwiya'o séna ⁴⁹ ayáándeí kwená kwayó-kwáásí agaráátinkena séna kesinó kesívá'maa'a máyáawe. ⁵⁰ kesivo kwíyómpakewai siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'an-owe Ísu siráiyé.

**moóráwai ánýumba
tu'makáin-kwasai.**

Máaka 4:1-20, Árúku 8:4-15

13 mitáwai Ísu naaúmpa'a tuwéna Kárríri-nonkwaaukon-awampa'a koména aai simátimindayavena úwasa ² sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívímbá usá-maaisena máyowasa minkwáásíyómbá nonkwaaukón-awampa'a máyówana ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimakaiye. ³ moórá-aimba simátiména séna moóráwai ánýumba maimaéna kígauva'a kwégwena ⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye. ⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávímbá póna avekáán-umai anón-isana ⁶ aa'á kaisaná amímá ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye. ⁸ évakar-anayumba kawé'-márávímbá kunkwéna karuwéna anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba íyáísana évaka'a umaimái-aramba iráiyé. ⁹ kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa kwésimatiménda nóra séwa kwántámai-aimba kwésimatiméno suwaná ¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatiménda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo miwí imáyáa íma tímakaisasa kwéisaantave'a

kwántámai-aimba kwésimatiméne. ¹² Áánútu-aimo ísámaimo kawé'ó íyawai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a ísésa mirámó kwéiyana éna Áánútu túwa'naa ínasa amápar-ainkwara'a isánááowe. Áánútu-aimo ímo ísámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne síyawaima tirumpinkémbá mináímbá maimayáínana íma kwéniye. ¹³ kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. mirámó kwéontave'a simátiménda kwántámai-aimba kwésimatiméne. ¹⁴ naaóvá'á Áánútu-aimo simátimakowai áwí'a Áísáya siráimba miwí mirá kwéowe. Áísáya séna kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. ¹⁵ miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo túrambo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaamo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino

Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna siráimba Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwéna séna simátiména sé'a keinárawa'a kawé'ó umáímo awánaamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umáímo ísáamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. ¹⁷ simátiménda ísáaro. naaóvá'á Áánútu-aimo simátimakowaiye arupí umái máyówaiye sáwíva-kwaasi keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímatuwena séna moóráwai ányumba tu'makáin-ainkona ááimba súnda ísáaro. ¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa íma ísámai kaw'e'á kwéowana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. minkwáásí aampa'á kunkwáyáin-anayunkaamba kwéowe. ²⁰ ányumbo óntankwara-maravimbo kúmimba maarán-ááimbán-iyé. Áánútun-ai isésa aamoí ombánivo ²¹ íma tirumpimbá táto'mai kaw'e'á owasá Áánútun-aaiyavesa umbai-yántáárí'a umátinkaantavesa Áánútun-ai ivátukaawe. ²² ányumbo karaampimbó kúmimba maarán-ááimbán-iyé. Áánútun-ai ísáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óisan-imayaama úmae kwénaesa mirán-ímáyááo Áánútun-ai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe. ²³ ányumbo kaw'e'-márávimbó kúmimba maarán-ááimbán-iyé. Áánútun-ai isésa tirumpimbá táto'mai kaw'e'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaítamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-kwasai.

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-ááimbán-iyé. moóráwai kwená kígauva'a kawer-ánáyúmbá áwí'a úwítí-anayumba u'makáísana ²⁵ moórá-no'waamba amááraaw-igwara'a tuún-kwaiguráawana namuro-kwáásígó téna arambó ímo íyái-uwitiraan-anayumba sáwí-anayumba avuvumpimpá'á u'makáísana ²⁶ úwítí anón-éna arambá íyáísana úwítiraan-damai u'makáiwai anón-isasá ²⁷ mayái-kwáásí awánésa kígaugo avowánópa'a tésa sésa

kawer-ánáyúmbá u'makáandavimba úwítiraan-damai náávakena mimpímbá kwáyáivo sewaná ²⁸ séna namuro-kwáásígó mau'makáiyé sisasá áísaa esa sésa táúyuwanaumne sewaná ²⁹ séna ímanivo úwítí táúyuwaavainivo túwéwana ³⁰ kwáyainana naaémbó úwítí karepáína'a toómbó akaránaáowaiyave'a senasá misáwí-úwítíráán-dámái táúmai asááumai iramá kwégaindava'a tuwésa úwítí úramba áká'mai kesí toón-dáúmpá'á maránááowe Ísu siráiyé.

taaérankona kwaasái.

Máaka 4:30-34, Árúku 13:18-21

³¹⁻³² Ísu maarán-ááinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-ááimbán-iyé. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáígó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba kígauva'a u'makáawana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráísana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiyé Ísu siráiyé.

³³ Ísu maarán-ááinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-ááimbán-iyé. moórá-ininko péréti-tomba agayáné séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna anón-kwéiyé Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu kwaásiyomba aái simátiménae sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aine su'mai simátímakaiye. ³⁵ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna simátíménda kwántámai-aimba simátiménaumne. Áánútu maramá taróru-rainka'a aúpá'ó kwáyom-bayaigon-ai ímo ísaraan-aimba simátiménaumne siráiyé agaimaréna siráimba Ísuntavena siráiyé.

**sáwí-anayumba
u'makáin-ainkona ááin-kwasai.**

³⁶ Ísu mináímbá simátímatuwena tiyuwéna naaúmpa'a iyúwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa namuro-kwáásígómó moóráwaina kígauva'o sáwí-anayumbo kwéu'maraiwaina ááimba simásimiyo suwaná ³⁷ Ísu séna kawer-ánáyumbó u'makáiwaina ááimba kemá kwaásí úrandako kumpaáruraundawai úne. ³⁸ kígaugona ááimba maramán-iyé. kawer-ánáyúnkóná ááimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasiman-owe. sáwí-anayunkona ááimba Sáátáánigona kwaásiman-owe. ³⁹ namuro-kwáásígó sáwí-anayumba u'makáiwaina ááimba Sáátáánigon-iyé. toómbó akaránááon-kanaaona ááimba maramó ánásanin-kanaaman-iyé. toómbó akaránááowaina ááimba Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaiman-owe. ⁴⁰ námáímo áú'maimo iravímbó agaisuwánááontemba naaén-kanaamo tinda mirá ónááowe. ⁴¹ kwaásí úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakemba ti'maráanasa kesí kwaásivinkemba sáwí-kwaasi ó'owima sáwí-imayaa tíméwasa sáwí-amba kwégwaraawai kuntúkúmai ⁴² iramó kwégai'pa'a tiyuwáiyasa mésa ivi'á tésa túwááyaamba akévundarewasa ⁴³ arupí umái máyáawai Áánútu kentivo kawááipa'a mésa aa'ó kwégaintemba mirá ónááowe. kwéisaawai ísámai kawé'a oró Ísu siráiyé.

Áánútu kwaásimo kawááin-kwasai.

⁴⁴ Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. ó'oran-ontamba maravímbá utámarena

ména pukáisana moóráwai téna taawánéna aamoí éna káátamarena mimbáramá meeyámbá ínintavena kwená óisamba maimái tímatuwena óntamba mairéna mimbáramá komeyán-éna minó'órán-óntámbó ásámakaamba mairáiyé.

⁴⁵ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai ameriyáámba meeyámbaraindayavena naaó'-nao'a kwénaaena ⁴⁶ awánáinda moóráwai ó'oran-ameriyaamba makáinana awánéna kwená óisamba maimái kwétimena óntamba mairéna minó'órán-ámériyáámbá komeyán-umai kwémayaiyé.

⁴⁷ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. kwasen-únánkáámbá moóráwai nompímbá túwáísana ó'on-o'on-doyaa'a ⁴⁸ minúnámpímbá ógwitagwisana asináíndayavena umái kwéawanaisasa évakarawai áwa'naa umai asímbai áamááíva'a makésa kawé'-nóyáá'á unáámpímbá áitesa sáwí-noyaa'a ivá'á kwétuwaawe. ⁴⁹ naaén-kanaa tínimba mirá íníyé. kwíyómpakenkwayo'narawa'a kawé-kwáásívínkémbá sáwí-kwaasiyomba tí'mai ⁵⁰ iramó kwégaindava'a tuwáiyasa ivi'á tésa tí'o ínintavesa túwááyaamba akévundanaaowe simásuwena ⁵¹ kwená kwayó-kwáásiyávéna tísaa ena séna simátimunda-ainkona ááimba ára isaaó súwasa owé suwaná ⁵² Ísu simátimena séna isáamba simátimunda-aimba simátíméro. moóráwai naankó avowá kwená naaúmpa'a ááéraan-tantaare aúna-yantaare kwáyáísana taaímbai kwená kwaásí kwétimiye. mindánkó avowámó kwétimintemba miráumai ááéraam-bonor-aimpinkene Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimpinkene simátíméro Ísu siráiyé.

**Násáretivakewai Ísumba
tínaaemba umánkaraan-kwasai.**

Máaka 6:1-6, Árúku 4:16-30

⁵³ Ísu mináímbá simátímatuwena mimbárává'á tuwéna ⁵⁴ kwenamáápa'a kúmba miwítí mono'-náúmpá'á iyéna aái simátimuwasa táátavesa ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áímbá kwésimasimenayaawa nááwawa asirayámbá ámísana kawé'-má'yái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo. ⁵⁵ kesáámó awánáúnda taainéí évaka-tantaa'o kwéiwai ááninkoman-iyé. Máriyaa áánimba éna Yémési Yósépi Sáimoni Yútási tuwaaómán-iyé. ⁵⁶ kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. ⁵⁷ maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináímbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana Ísu simátiména séna Áánútun-aii simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

⁵⁸ kesáámó úndanten-kwaasi póna íma súwa'naa íníyé suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáiyé.

**Yóni nombó pétinkaraiwai
pukáin-kwasai.**

*Máaka 6:14-29, Árúku
3:19-20, Árúku 9:7-9*

14 minkánáá Ísuna mayáígón-áái símae íyúwana Kárrí-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináímbá iséna ² kwená mayái-kwáásíyávéna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwaiman-iyé. pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá

kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye sirái. ³⁻⁴ ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotíyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áúmbakaawa mayááne simá-sima'a úwana Éróti ti'marówasa Yónimba koáí'maesa ándáva'a máánkarowana ⁵ Éróti Yónimba inkamónáe súmba kwaási-taaroí inkaiséna íma inkánkaiye. kwaási Yónintavesa sésa Áánútun-aii simátímíwaiman-iyé suwaná Éróti séna Yónimba inkámónasa áwáá'a siyénááowe séna íma inkaména máyowana ⁶ kwembó ánkaron-kanaamo túwana anón-tanomba kaumái sáwíva-kwaasi tímúwasa nowaná Erotíyasi ayáámúngo téna túranka'a araimá marówana Éróti aamoí umánkena ⁷ minárásígóntávéna séna nóin-tantaatavena ankáíya simásímína'a áméno. árai'a súnnda pó'a sísaina'a áméno súwana ⁸ anówamba koáísaa éna súwana anówama aái súwana Érótinopa'a téna séna Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana ⁹ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áímbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwárá'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna ¹⁰ moóráwaimba ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá ¹¹ táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa ¹² Yónina kwayó-kwáási iséna anómbe komaimái utamánkesa Ísunopa'a tésa tasimámakaawe.

naaémbe Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye Éróti siráiyé.

**Ísu sáwíva-kwaasi toómbá
tímakain-kwasai.**

*Máaka 6:31-44, Áríku
9:10-17, Yóni 6:1-13*

¹³Yóni puwómba kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámúwana iséna tuwéna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívímbá usámaaisena kwaásimo ímo máyaiyapata kónáe séna kúmba naaó'-naokewai mináímbá iséna marapá'á kóyo uwaná nompí-sípívímbá kwéna ¹⁴marapá'á ásávomba misáwívá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

¹⁵Ísu asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a ti'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyámbáráaro suwaná ¹⁶Ísu séna toóntáá'a íma kwíya'a toómbá tíméro súwasa ¹⁷miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwárá'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-íníye suwaná ¹⁸Ísu maimaé másíméro séna ¹⁹sáwíva-kwaasiyavena mara'á máéro séna éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwárá'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa ²⁰⁻²¹amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóigwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

**Ísu non-avóvomayaapa'a
kuráin-kwasai.**

Máaka 6:45-52, Yóni 6:15-21

²²áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí ti'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívímbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna ²³misáwívá-kwáásí ti'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana no'wáamba aúkúwana Ísu kweyáá máyowasa ²⁴kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívímbá non-avuvumpá'á máyówana maramá nénka'a kwáyowana anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa íma kumbá ²⁵irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a túwasa ²⁶non-avóvomayaapa'o kwénaaumba awánéna táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná ²⁷Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne súwana ²⁸Pítaa simáména séna emó Ísóigo úrambo éma sina'á non-avóvomayaapa'a emó máyaandava'a konó súwana ²⁹Ísu séna kanaán-ivo tiyó súwana nompí-sípívínkémbá kunásávena non-avóvomayaapa'a Ísumo máyopa'a kúmba ³⁰kawe'á umái kúmba anón-undamo toróntavena imáyáa éna inkaisúmba nompímbá kunávekora'nara kwéena anónka'a séna Ísóigoo kembá tátoraao súwana ³¹Ísu avekáán-umai ayáámba áru'mai tátorena séna anón-undamo toráintavai sáwí-imayaa e kesí asirayántávemo ímo imáyáamo óndayavai kunáveraane. kesí asirayántávái íma kaer-ímáyáá uwo súwasarai ³²nompí-sípívímbá usámaaisewana anón-undao maivaiyówasa ³³nompí-sípívímbá

máyówai Ísuna imáyáa mósá marésa sésa árai'a Áánútu ááninko óne siráawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.

Máaka 6:53-56

³⁴árai'a Áánútu ááninko óne sésa kwaaúnóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá marapá'á ásávowasa ³⁵mimbápákén-kwáásí Ísumba aúyésa naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa tóyo ésa ³⁶sésa ená unáánkwátói-araair'a tátoraiyana tí'a étinkainkwae suwasá tátórówana tí'a étinkariye.

tíkwá'nái áamáamba siráan-kwasai.

Máaka 7:1-13

15 áamáan-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa sésa ²ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamáamba íma kwarésa tiyáamba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná ³Ísu séna kentíkwá'námo simátímakaan-amaamba kwaré'a Áánútuna áamáamba kwéaraaisemba nóra éra mirá kwéoo. ⁴Áánútu séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánívo anóvowimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Áánútu siráivo ⁵keinárawa'o siráamba moóráwai anóvowiyavena simátimena séna moórá-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna anóvowima íma kwétuwa'naa-iye. mirámó ontávé'a kanaán-iye kwésewe. ⁶mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aii tuwé'a kentíkwá'nái áamáamba kwégwaraawe. ⁷kaumbo-káer-ainkwara-kwaasin-owe. naaóv'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena

árai-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna

⁸maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáíye. ⁹kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáamban-iye kampa'á sembá miraráan-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáa mósá kwémaraawe Áánútu siráíye Áísáya simái agaimakáíye Ísu siráíye.

kwaásimo sáwí'ó umátínkáin-tantaakona kwasái.

Máaka 7:14-23

¹⁰Ísu mináímbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda is'éa kawé'á oró. ¹¹máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áínkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye siráíye.

¹²súwasa Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa áamáan-kawaa-kwaasi emó simátiménda-aimba isésa áwá'á aéesa kayóráamba íya isaánó suwaná ¹³Ísu séna kesivo kwíyómpakewai ímo u'makáin-anayumbo éna táúyuwaniye. ¹⁴ámáan-kawaa-kwaasi tááiyave'a íma anón-imayaa oró. miwí ímo aambó awánaakakemba tóikakemba kampa'á simátimesa sésa aambá agaráátinkanaumne kwésewe. moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai maipímbá koyuvánkoyaaoye súwana ¹⁵Pítaa séna kwántámai-aimbo simátiménda-ainkona ááimba simásimiyo súwana ¹⁶Ísu séna kenkwárá'á íma tááko pééi kwésisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawé'á uráawe. ¹⁷máápakén-tantaa'o naawái tindáámp'á kunáyúsúgwiniwo ¹⁸aimó kwésemba tirumpinkén-ímáyááó éna

mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye.
¹⁹ tirumpin-ímáyááwínkémbá
 sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo
 puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa
 kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a
 umóyámbá ésa kampar-áimbá
 simátinkesa simái sáwí'a umátinkesa
²⁰ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-
 ímáyaáó kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo
 tiyáámbo ímo sese ombó toómbó
 kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a
 kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

**Kenááni-maravaken-ininkona
 kwaasái.**

Máaka 7:24-30

²¹ Ísu mináimbá simásuwena kwená
 kwayó-kwáásiyé mivá'á tuwéna
 Táyaa-naopare Sáítóni-naopare
 mináyámp'á kúmba ²² mináyámpákén-
 ínínkó íma Yútaa-inimba póna
 Kenááni-ininko Ísunopa'a téna anónka'a
 séna anóndakoo Tévitin-andarakewai
 arumbá umásinkaa. taraváá-kwámbá
 kesiyáámúnko arumpimbá máyáísana
 sáwí'a umái máyáiyé súwana
²³ Ísu iséna íma aai súwasa kwená
 kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa asiramái
 sésa ai'mátuwaao. aasiyaasí mirá
 siváínivo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútu
 si'mákaisa'a Ísareri-kwaasiye su'mai
 túwa'naa e'a Ísareri-kwaasimo
 sipisípi-poiraan-umaimo kóyáwé
 kwéowai kwétuwa'naa-une súwana
²⁵ minínínkó Ísun-aóka'a mara'á
 kumbaéna séna anóndako súwa'naa
 uwo súwana ²⁶ Ísu séna iyámpóiti
 toómbá maimái iyámbá timúnavo
 miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa
 úndantemba emá ó'onkaa-inimba
 ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune
 súmbanivo ²⁷ minínínkó séna anóndako
 árai'a sémpo iyánkó avowá owé
 sisaná toón-ayai takwémandaiye.
 miráumai ó'onkaa-ininkoman-iyé
 sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone

súwana ²⁸ Ísu séna kentávái asiramái
 máyaanda-ininko sénda pó'a mirá
 ónaumne séna mitáwai ayáámúnkomba
 asóvamankaraiye.

**Ísu sáwívarawai
 asóvamatinkarain-kwasai.**

²⁹ asóvamankena kúmba Káríri-
 kwaankon-awampa'a koukúmai
 omápa'a mara'á umáyowasa
³⁰ sáwíva-kwaasi kwemó máyopa'a
 kumbá tísamaimo tausokón-kwaasiye
 tiyáántámbo mavíkuron-kwaasiye
 túrambo kavíkón-kwaasiye aaimó
 ímo sun-kwáásiyé ó'on-o'on-ti'o
 ún-kwaasi tí'maesa kwenáísamaivimba
 mótiinkowana asóvamatinkowasa
³¹ tísamaimo tausokón-kwaasi kawé'á
 uwasá tiyáántámbo mavíkuron-kwaasi
 kawé'á uwasá túrambo kavíkón-kwaasi
 kawé'á umái awánowasa aaimó ímo
 sun-kwáásí aai suwasá misáwíwáráwái
 awánésa ávááraumai táá'a kówasa
 Ísareri-kwaasiti Ísóigo áwí'a mósá
 makáawe.

**Ísu moórágwara'a toómbá
 tímakain-kwasai.**

Máaka 8:1-10

³² Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu
 kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná
 séna maankwáásíyómbá kaumbo-táwai
 kesé máyáawana maimaésa
 tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá
 kwéumatinkaumne. ti'maráanasa
 miwítí naaó'-nao'a kónááombanivo
 aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa
 púwóvainiye súwasa ³³ kwená
 kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'a
 sáwíva-kwaasin-ovo náánkakenta
 toómbá maimáiya timénaumno suwaná
³⁴ Ísu tísaa ena séna nóraumai-tona
 kwáyáiyó súwasa avakaeté kwáyáísana
 esimái-noyaakwara'a kwáyáiyé suwaná
³⁵ minkwáásíyóntávéna séna mara'á
 máéro séna ³⁶ avakaeté-tone noyááre

maisokéna Áánútuntavena súwi
 séna mintómbá topán-topan-umai
 kwená kwayó-kwáásirá'á tímúwasa
 minkwáásíyómbá tímúwasa
 37-38 amáparawai nowaná tímú'a
 vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaaima
 uwasá aaraiyé iyámpóigwarare
 miráumai-kwaasi nowaná tímú'a
 vówasa kwená kwayó-kwáásí
 mintón-ayai túwómba avakaeté-
 unampimba áitumai ógwitowana ³⁹Ísu
 misáwívá-kwáásí t'imaréna kwená
 kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá
 usámaaisesa Mágátani-ayampa'a
 kuráawe.

**ímo awánáúnda-mayai
 mayaaó siráan-kwasai.**

Máaka 8:11-13, Áríku 12:54-56

16 mivá'á Ísu máyowasa
 áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-
 monor-aimbo sun-kwáásíyé Ísumo
 sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a
 tésa sésa áraira Áánútumpakena
 kunkáana ímo awánáúnda-mayai
 máyéната awánaano suwaná ²Ísu
 séna enáínka'o awánaamba aaváúmá
 naerírí'a vaisa'á sé'a aaváyaavimba aa'á
 káníye sé'a ³aaváyaavimba awánaamba
 ainánkó aaváúmá káátasuwaaisa'a sé'a
 ívé'a aa'á tíníye kwésewe. kwíyómpa'o
 awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á
 tíníye kwéseмба mirán-tántáákóná
 ááimba awánaambanivo Áánútumo
 ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma
 awánaraawe. ⁴ívé'o máyáan-kwaasi
 sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma
 imáyáa é'a kentáv'e'a kwése'a Áánútumo
 ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai
 máyéната awánaanomó kwéseмба
 naaóv'á'Áánútu Yónaambo uráintemba
 kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa
 oró. naaóv'á' anón-doyaako Yónaambo
 nawíkwonamo kaumbo-táwaimo
 arumpimbó méraintemba kemá

kaumbo-táwai maipímbá ménaumne
 Ísu séna tiyuwéna kuráíye.

íma

**kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi-i'a
 oró siráin-kwasai.**

Máaka 8:14-21

⁵tiyuwéna kúmba Ísu kwená
 kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná
 menávápá'á kumbá marapá'á ásávesa
 kwená kwayó-kwáásí péréti-tomba
 íma máyómba tuwinkésa kuwaná
⁶Ísu áamáan-kawaa-kwaasiye
 Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé
 kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi
 owé-ímáyáa kwéena kwená
 kwayó-kwáásí simátimena séna
 intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a
 moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá
 kwémaraawana kwéintorena anómba
 intembá áamáan-kawaa-kwaasiye
 Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a
 kentúma kárákwimai máéro súwasa
⁷keáimbá sésa nóra séna mirá kwésiyo.
 péréti-tomba íma maimaéta túnanaya
 mirá kwésiye suwaná ⁸Ísu keáimbó
 kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá
 íma kwáyáíye-aimba kwéseo. kentáv'e'a
 íma sáwíyan-imayaa é'a anón-imayaa
 oró. ⁹kanaán-umai toómbá timénaunda
 ááémo uráundawaina ááimba íma
 táako pééi kwésiye. éva'aasei-tomba
 topán-topan-umai sáwíva-kwaasi
 5,000 kwaasi timéwánasa naráamba
 mintón-ayai nóraumai-unampina áitu-
 raawara kemó uráundawaina ááimba
 íma awánaraawe. ¹⁰avakaeté-tomba
 topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000
 kwaasi timéwánasa naráamba mintón-
 ayai nóraumai-unampina áituraawara
 kemó uráundawaina ááimba íma
 awánaraawe. ¹¹ámáan-kawaa-kwaasiye
 Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa
 é'a pérétimo intóráin-tantaatave'a
 kentúma kárákwimai máéro-aimbo
 súnda íma péréti-tontave'a kwésumpo

nóra éra íma ísaraao súwana¹² tááko pééi súwasa mináínkóná ááimba ísówana péréti-tontavena íma siráivo amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiye tááiyavena séna kárákwimai máero siráiyé.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Máaka 8:27-30, Árúku 9:18-21

¹³ Ísu Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmbe kwená kwayó-kwáásí tísaa ena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawaintavesa amáparawai kentávésa nóran-kwaasiye kwéseo súwasa¹⁴ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-ai simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai naaóvá'á Áánútun-ai simátímakaandawai áwí'a Yéremaya óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-ai simátímakaawaivinkemba moóráwai óne kwésewe suwaná¹⁵ Ísu séna keinárawa'a kentávé'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana¹⁶ Sáímoni Pítaa séna Áánútumo usásinankaiwaima Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne. Áánútu asirayánkwáráwái ááninko óne Pítaa súwana¹⁷ Ísu séna Sáímoni Yónaa ááninkoma ónana Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kesí ááinkona ááimba sénda kwaási íma simámévo kesivo kwíyómpakewai mináimbá embá simámísa isáánda póna Áánútu embá kawé'á kwéumankaiye.¹⁸ simátíme'a sé'a enáwí'a Pítaawemo kwéseмба mináwíkoná ááimba óntamban-iye. anón-ontanka'a kesí naankáámbá ónaunda mindánkáámbá kesí kwaási-i'a owaná púwón-asirayanko íma usáyaaitaniye.¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-asirayamba aména marapá'ó máyaanda sáwí'o ombá aambó aunóndanten-umai

Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áumbakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé simásuwena²⁰ kwená kwayó-kwáásíyávéna asiramái séna Áánútumo usásisinkaiwaima Yútaa-kwaasi kwésimu'maraawai úne-aimba íma simátímévo Ísu siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Máaka 8:31-9:1, Árúku 9:22-27

²¹ minkánáá Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátímena séna Yérúsaremu-naopa'a kondá Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé amáámba sen-kwáásíyé sí'a índai'a umásinkesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisúwáanana Áánútu usásisinkaniye súwana²² Pítaa áí'maena kweyááva'a máankena séna Ísóigoo mirán-áímbá sénavo Áánútu íma owé sínasa séndanteni'a íma umánkanaaowe súwana²³ Ísu kwanténa Pítaantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésempo kesí aambá íma itaaó Ísu siráiyé.

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásí simátímena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súg-waata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe.²⁵ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááímo táínda-yantaa'o tuwésamo puwésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe.²⁶ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo

puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye. puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondá'í'a umásuwesa ókwara'a ayáátááká'a ménaaowe. ²⁷kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakewaiye kesivoná asirayánkwárá'á kumé'a amápa-kwaasimo úmae kwéiyomba imáyáa é'a miwítí meéyámbá timénaumne. ²⁸árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a kemá kwaási úrandako kesí kwaásimo kwégawaaunda suwáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Máaka 9:2-13, Áríku 9:28-36

17 Ísu mináímbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte kwenáváko Yóninte umái tí'maena omápa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa ²miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana óipakemba aaváúgómó inten-úwana kwená unáánkwátóirakemba sán-kena kwayán'í'a kówasa ³awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tíkwánárai Ísuwe kwaasái kwésuyana ⁴Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo maanká'ó maúndaya kawé'a ímbá póta emó sinataamó éta kwááyú-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéi éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe siráiyé.

⁵mirá kwésunka'a ainánkó sán-kámaena kwayán'í'a kámae kuména kunkáátowana mináínámpínkémbá aagówé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne. kwenáái isáaro súwasa ⁶kwená kwayó'nárau mináímbá isésa marapá'á kumbésa táátavesa ésa tiyántámbá

kwétowana ⁷Ísu miwímó máyópa'a téna tine'á tátorena séna táá'a kaivó usásinaaro súwasa ⁸awánomba mindárai kwíyómpa'a íyúyana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹máyowasa omápakemba kúmumba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae íyóro súwasa ¹⁰kwená kwayó'nárau Ísumba áisaa esa sésa ámáamba sen-kwáásí Íráiyaa aiva'á paárinana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáúndawaiya naaémba paáriniiyemo sembá nóra sésa mináímbá kwéseo suwaná ¹¹Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáreña to'mayaa íníye-aimba árair-aimban-iyé. ¹²simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a paárúwasa íma aúyésa sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkesa mirá uráantemba kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba sáwí'a umásinkanaaowe súwana ¹³tááko péei súwasa Íráiyaa siráimba Yóni nombá pétinkaraiwaintavena siráiyé siráawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Máaka 9:14-29, Áríku 9:37-42

¹⁴simásuwesa omápakemba kúmumba sáwíva-kwaasi torupamá máyówasa awánomba moóráwai Ísunopa'a téna aísamaivimba kumbéna séna ¹⁵anóndakoo kesáánimba arumbá umánkaao. sáwí'a umái ména tanaambá váguvagu kwéena aigaregó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana nompíné iravíné tanaambá kwévamae kwénaaisa'a ¹⁶ená kwayó-kwáásí máyáapa'a máankaunasa íma kanaán-umai kawé'á umánkaraawe súwana ¹⁷Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaama isa'á kentáv'é'a íma imáyáa kwéowana

póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya'i kesé ménaumpo enáánimba áí'mae tiyó súwana áí'maena túwana ¹⁸ Ísu taraváá-kwántávéna séna auwé kóaaó súwana arumpinkémbá auwéna kóuwana miníyámpói kawe'á umánkowane kawe'á umái méraiye.

¹⁹ kawe'á umánkowska naaémbo Ísu kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí tésa sésa nóra séta mintáráváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná ²⁰ Ísu séna Áánútuntave'o mayauwáníyemo sé'o asiramáímo máyáankakai mayáúwáísino. árai'a simátíme'a sé'a moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba ma'makáísana áruma kwikéna anón-tainambo kwéiyintemba kesé aráápamai sáwíyanka'a mé'a naaémbo anóni'a umái aráápamai mé'a omátave'o sé'o kítímae ór-ayampa'a kóaaomo síyanamo éna mirá íníye. [²¹ Ísu mináímbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái amápa'a kanaán-umai mayánááontavena siráíye.]

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Máaka 9:30-32, Áríku 9:43-45

²² Ísu kwená kwayó-kwáásí Káríri-ayampa'a torupamáí máyówana Ísu simátímena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa ²³ sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisúwáanana usásisinkaniye súwana miwí tirunkó umbái taráíye.

táákísi-ontamba tukáan-kwasai.

²⁴ tirunkó umbái tówasa Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Kápénéamu-naopa'a kumbá anóm-bono'-nankontavesa táákísi-ontamba kwémayaawai Pítaanopa'a tésa sésa ená anón-

dako anóm-bono'-nankontavena táákísi-ontamba kwétuwai. íya kwétuwaiyo suwaná ²⁵ Pítaa séna kwétuwaiye simásuvena naaúmpa'a iyúwana táákísin-aimbo ímo sirónka'a Ísu Pítaamba áísaa ena séna Sáímoniyo marapákén-ánón-kwáásí timááraawitopakemba táákísi-ontamba maésa ó'onkaatopakemba maésawa kwéompo nóran-imayaamo kwéemo e simásimiyo súwana ²⁶ Pítaa séna táákísi-ontamba ó'onkaatopakemba mairáawe súwana Ísu séna miráumai Áánútuna kwaásiya póta anóm-bono'-nankona táákísi-ontamba íma tuwánaundayaanivo ²⁷ áwáá'a sevái póta úwoi tuwánaundayaanivo nonkwaaúmpá'a kuré ánda túwénana kumína aiva'ó torénda-noyaa'a mairé óipimbo óntambo kwáyaina maimaé minóntándéí esáváíyé kentáváíyé táákísi móuwo Ísu súwana mirá uráíye.

**náawa kwéusayaaitaiyo
siráan-kwasai.**

Máaka 9:33-37, Áríku 9:46-48

18 mitáwai Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba náawa usáyaaitesa anón-kwaasi-i'a kwéoo suwaná ² Ísu moórá-iyampoi ááyowana túwana avumpimbá aránkena ³ séna árai'a simátíme'a sé'a sen-ímáyáámó ímo tuwé'o iyámpóímo ímo usáyaaitanae-imayaamo ontembó keinárawa'a mirán-ímáyáámó ímo íyanamo éna Áánútu kenká'a íma kawááiniye. ⁴ miníyámpóígó tísamaivimbo máíntemba mirámó kwéowai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba kwéusayaaitaawe. ⁵ kentávésa imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe Ísu siráíye.

sáwí'a kwéon-kwasai.*Mááka 9:42-48, Áríku 17:1-2*

⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóígomo kesááiyavenamo árairemo sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavesamo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówíyasa Áánútu kampa'ó sýyawaima sáwí-meyamba anómba timínívo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo arikwímaresamo nompímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-íye. ⁷ marapá'á máyáanka'a kesáái tuwésa sáwí-ampa'a kónááontavena ó'on-o'on-tantaako kwétavisiye. mirá-sáwí-tántáákó kwaikwai'a kwéimba pósa sáwí-ambo ó'owimo agaráátínkáawai sáwí-meyamba mayánááowe. ⁸ tiyáánkowa'i. tísamaigowa'i. sáwí'ó ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaana'i. moórá-tisamaiya'i. arátúwáaro. kae-tiyááná'i. kae-tísámáiyá'i. kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'ó uráimbo maisuwé'ó máyáamba mindá kawe'an-íye. ⁹ túrankomo sáwí'ó ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimo awáné'ó é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'ó uráimbo maisuwé'ó máyáamba mindá kawe'an-íye Ísu siráíye.

sipisípi-poimo áuyokain-kwasai.*Áríku 15:3-7*

¹⁰ Ísu séna úwoi-kwaasiyave'a úwoisamban-owe íma sé'a kárákwiyoro. Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwírá'á kárákwiraawai kesivo kwíyómpakewaina egwaa'á mésa miwí

táái kwésimamevo kárákwiyoro Ísu siráíye.

[¹¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako kumpaáru-raundawai Áánútuna aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyave'a tivakáá-umai sáwí'ó umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáandayave'a kunkáumne.] ¹² sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áuyokwisana misáwíva-sipisípímó umó kwénaamba tiyuwéna moórámo áuyokwimba koavakáá eémena ¹³ awánénamo ímbá aamoí kwéena séna kesí sipisípi áuyokwimba áíkkaumne séna mimbóráwáíná aamoí anómba éna sáwíva-sipisipi ímo áuyokombo úwoimo máyáawaiti aamoí sáwíyanka'a kwéíye. ¹⁴ sipisípira'o kárákwiyowaimo áuyokwi-sipisipiyavenamo arunkómó umbaimó taintembá kentivo kwíyómpakewai kwená aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyavena arunkó umbaí kwétaiye Ísu siráíye.

kentí kwaási sáwí'a umátínkáan-kwasai.

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna ená kwaási Áánútuna kwaásigomo embó sáwí'ó umánkainamo e kwempá'á mináíntávái kosimámínana kwewé su'mai máyaindara'a kosimámínana enáái isénamo arupí umánkainamo ékai kwesé esé kawe'á umái máékaiyo. ¹⁶ enáái ímo isáinamo e moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á simámiyo. Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna moóráwaimba aavimbá mayankánáe séna mináimbá ísarewai kaerá'i. kaumbowá'i. tí'maena mátinkena áísaa umai isáníye siráimba mindáyavena ená kwaási enáái isáníntavena moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á mé'a simámiyana

kentáái isáino. ¹⁷ánivo ímo isáinamo e Áánútuna kwaási torupamátinke enáái simátímínasa mésa simámíyana kwemó miwí tááimo ímo isáinamo e imáyáa e se Áánútuna aambó ímo kwáráan-kwaasiraamba éna táákísi-umoyan-kwaasiraamba kwéiye siyó Ísu siráiyé.

¹⁸Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a marapá'ó máyáanka'a sáwí'ó ombá aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áumbakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé Ísu siráiyé.

¹⁹Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-aimba simátíménda isáaro. marapá'ó máyáanka'a kae-kwáásígóráímó moórá-aintavesaraimo mimbórá-ímáyáámó ésaraimo kesivo kwíyómpakewaimo áísaa íyanamo éna mirá umátinkaniye. ²⁰kaumbo-káé-kwaasi kentávésa imáyáa ésa torupamáí máyáamba túwa'naa ónaundayave'a miwísé ménaumne Ísu siráiyé.

²¹Ísu mináímbá súwana Pítaa Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesí kwaási sáwí'ó umásínkáva'ó kwéiyomba mindáyave'a nóraumai-tawai íma aavimbá mayankéra íma imáyáa éra ivátuwanaumno. avakaeté-tawaima sáwí'a umásínkáimba íma aavimbá mayank'é'a íma imáyáa é'a ivátuwaunda pó'a moórá-tawaimo sáwí'ó umásínkaindara'a aavimbá íya mayankéra. íya imáyáa éra. ivátuwanaumno ²²Ísu séna íma avakaeté-tawaiye su'mainivo úwoi mirá úmae iyuwó Ísu siráiyé.

**óntamba ámakaintavai íma
ivátuwaaó siráin-kwasai.**

²³Ísu séna sáwí'ó umátínkáamba íma imáyáa é'a ivátuwaaromo súnda

maarán-íyávé'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moórá anón-kwaasigo kwená mayái-kwáásí óntamba kwááyu tímakena ²⁴tísaa ónáe kwéimba anón-ontamba 10,000,000 ontamba kwááyu ámakaiwaimba moóráwai áímaena móaminkwae séna íyísana ²⁵íma móamintavena óntan-anavo séna kwembá airé'a awainínkómbá airé'a kwená iyámpóíye kwená póíye kwená óísane maimaé'a ó'on-kwaasiti mayái mayáníntave'a miwí kwétime'a óntamba maimaé'a kemó tukáunda-ontankaamba umái másíméro sisaná ²⁶kwená mayái-kwáásígó aísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a amápa'a áméno sisaná ²⁷kwená anón-kwaasigo arumbá umánkena séna kanaán-ivo kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwaaó sisaná ²⁸mayái-kwáásígó máápa'a kuména moórá mayái-kwáásígómbá awánéna sáwíyan-ontamba 100 ontamba ámakaiwaimba awánéna amósamba kumbapaména anónka'a séna kwááyumo ámakaunda-ontamba avekáámbá simiyó sisaná ²⁹kwe-naísamaivimba kumaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a áméno sisaná ³⁰íma iséna áímaena ándáva'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba símínasa ayúránkáaro sisasá ³¹mayái-kwáásíyómbá awánéna tirumbá umánkesa miwítí anón-kwaasira'a kosimáméwana ³²anón-kwaasigo iséna kwená mayái-kwáásígó sáwívar-ontamba 10,000,000 ontamba mairáiwaimba ááyaisana tisaná séna sáwí-mayai-kwaasi óne. kentávái arumbá umásínkaao séndayave'a mirá é'a anón-ontamba kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwe íma simiyó sé'a

³³ sirumbó umánkaraundantemba moórá-mayai-kwaasigomba arumbá umánkáaraamba sáwí'a óne séna ³⁴arumbá anómbe sáwí'a umánkena ándáva'o kárákwiraindakonka'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba amápa'a simína ayúranksaao sisaná ándáva'a ánkariye ³⁵Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kentí kwaásimo sáwí'o umátínkáambo ímo ivátuwe'o imáyáamo úmae kwéiyiyano éna kesivo kwíyómpakewai kentí sáwí-mayai íma maitiyuwáníye. óntan-anavomo intembá kesivo mirá umátinkaniye Ísu siráíye.

**aarakwá'ó tasáén-aimbo
siráin-kwasai.**

Mááka 10:1-12, Áríku 16:18

19 Ísu mináyáátáár-áimbá simátímatuwena Kárirí-ayampa'a tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápár-áyámpá'á komáyowasa ²sáwíwarawai tóyo uwaná tí'o ún-kwaasi asóvatinkariye.

³asóvatinkowasa amáán-kawaa-kwaasi sésa Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo maanántáváyá'i. ó'on-o'on-aintavaiya'i. awainínkómbá kanaará auwáníyo. mirámó énamo éna amáán-aimba araisíni. íya araisíníyo suwaná ⁴Ísu séna naaóvá'ó Mósesimo agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna Ánútu kwíyómbe maramá taróruonka'a aaraigwára kwaigwára'á taróruaiye. ⁵taróruena séna aaraigwára kwaigwára'á tatóruandayavesa tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe Ánútu siráíye. ⁶mindáyavesa awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásíráimbá ésa mimbórá'á kwéowe. Ánútu aarai-kwaai moórá'á

umátínkaraintavesa íma tasáero Ísu súwasa ⁷miwí sésa naaóvá'á Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúvávímbe agaimaréna séna kesuwainímbe ai'mátuwaimne séna agaimái amiíno siráíye. nóra séna mirán-áimbá siráíyo suwaná ⁸Ísu séna kentíkwáná tirumbá makáamba pósa Ánútuun-aaí íma ísóntavena mindáyavena Mósesi minámáámbá siráimbanivo Ánútu kwíyómbe maramá taróruonka'a íma mirá siráíye. ⁹simátíme'a sé'a moóráwaimo awainínkó íma moórá-kwaasigo kwénaaisana awaikó ó'on-aintavena ai'mátuwainamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráíye.

¹⁰Ísu minááimbá simásuwena máyowasa kwená kwayó-kwáási sésa aaraimó kwémayaamba sénda-aimba kwáyáinka'a pósa mirá kwéowo ímo aaraimó maésamo úwoimo kwémaemba kawé'a kwéowe suwaná ¹¹Ísu séna amáparawai sen-áimbá íma kawé'a umái ísáawasa aaraimó ímo mayánaáontavesa Ánútu asirayámbá tímakawai minááimbá kwéisaawe. ¹²évakarawai moórá-mora-aintavesa íma aarai máyáawasa évakarawai tinóvowi sáwí-kwaasi tínkaraawai aarai íma máyáawasa évakarawai túmo sáwí'o umátínkaraawai aarai íma máyáawasa évakarawai Ánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba ísésa Ánútuntavesa imáyáa ésa aarai íma kwémayaawe. kanaán-umai mirá ónaumnemo kwésewai minááimbá isánaáowe Ísu siráíye.

**Ísu iyámpói kawé'a
umátínkarain-kwasai.**

Mááka 10:13-16, Áríku 18:15-17

¹³Ísu simátímuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'a umátinkena Ánútumpa'a námúnaa sínkwáe sésa

iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná ¹⁴ Ísu simátimena séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpóimó kesópa'o tentembá Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miráráán-umai kwégawaaimba iyámpóimo kesópa'o tí-amba íma ítátinkaaro séna ¹⁵ miníyámpóirá'á ayáámba tátorena túwa'naa umai námúnaa simásuwena tíyukaiye.

óisankwara-kwaasigona kwaasái.

Máaka 10:17-31, Áríku 18:18-30

¹⁶ tiyuwówana moóráwai ívé-kwaasigo Ísunopa'a téna séna anóndakoo nóran-kawera umáiya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana ¹⁷ Ísu séna nóra se kawe'-má'yá'yá'yá'yá sísaa oónó. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawe'ná'án-iyé. aúnaí'a úmai maí'mai'a ónáe sémo e Áánútuna amáámba kawe'á umái kwaraaó súwana ¹⁸ mindákó áisaa ena séna nóin-amaana kwaránaumno súwana Ísu séna tínkamiyasamo puwónáaoni'a íma uwó. íma aarai-úmóyámbá uwó. íma umóyámbá mayaaó. kampar-áimbá íma simátinkaao. ¹⁹ kentinóvowi túwí'a anómba uwó. esávái-ímáyáámó óndantemba ená kwaásiti imáyáagwara'a uwó. miráumai-amaamba kwaraaó Ísu súwana ²⁰ mindákó séna minámáámbá kwa'mae'a kwéiyumpo nóran-amaankona íma kawe'á kwéuno súwana ²¹ Ísu séna amápa-tantaa'o kanaamó émo e ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawe'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníye. tímatuwemo e kesínaaemba kwarányone súwana ²² mináimbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráiyé.

²³ kúwana Ísu kwená kwayó-kwáásí'yávéna séna árai'a simátimé'a sé'a sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánúto kwená kwaásimo kawááipa'a kwíyamba umbái táníye. ²⁴ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánúto kawááipa'a kosinó Ísu súwasa ²⁵ kwená kwayó-kwáásí mináimbá iséna táátavesa ésa séna umbái taintávésa nóran-kwaasiya Áánúto kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁶ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbarésa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiyé súwana ²⁷ Pítáa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumpo nóram-beyana mayánaumno súwana ²⁸ Ísu séna árai'a simátimé'a sé'a Áánútu amápa-tantaa'a aúnaí'a úmaraindara'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ságayankwarawai mé'a kárakwiyona'a keinárawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kesínaaemba kwégwaraawai Ísareri-kwaasi mayá'yá'yá'yá'yá tísaa ónááowe. Ísareri sísamaivakemba kae'á kumbaimái tínkaraiwai-andarakewai tísaa ónááowe. ²⁹ kentávésa imáyáa ésa Áánútun-aai kosimátimenaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tívá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimba'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe. ³⁰ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráiyé.

**ándá-aran-kigauva'-mayai-kwaasiti
kwaasái.**

20 Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai ándá-aran-kigaugo avowámá kesí mayái mayáígwáe séna ááéma usásinkena kwaási tivakáá-umai tuwánéna ² séna kesí mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno sisasá owé sewaná tí'maena kwená ándá-aran-kigauva'a móitinkaisasa mayái kwémayaawana ³ usá aaváyaavimba ókwara'a mayái mayáígwáe séna mayáímó mayánáe sésamo torupamáímo máyáapa'a kwéna tuwánéna ⁴ séna kesí mayái kwémaewa'a arupí-meyamba tíméno sisasá ⁵ owé séna mimbáyái kwémayaawana kwáyá'wái mirán-umai ókwara'a kwétirena eénáínka'a ókwara'a kwétirena ⁶ mayái ánásanaon-kanaa sáwíyanka'a kwétisana mayáímó mayánáe sésamo torupamáímo máyáapa'a kwéna évakarawai tuwánéna séna nóra éra úwoi máyáao sisasá ⁷ séna íma moórá-kwaasigo kesí mayái máyáaro siráawata máyaumne sewaná tiré'a kesí ándá-aran-kigauva'a mayái máyáaro sisasá mirá uráawe.

⁸ mirá owaná eénáínka'a kigaugo avowámá mayái-kwáásírá'ó kárákwirai-waintavena séna mayái-kwáási tááyare miwítí meéyámbá timé naaémbo tiráawai aiva'á timé aiva'ó tiráawai naaémba timiyó sisaná ⁹ iséna mirá éna mayái ánásainiye kwéinka'a tiráawai moórá-tawai-mayaigona óntamba tíména miráumai tímatuwena ¹⁰ ááéma aaváyaavimba tiráawaiti meéyámbá tíménáe kwéisasa miwí imáyáa ésa kentáásí meéyámbá anómban-iyé kwésewana moórá-tawai-mayaigona óntamba tímísasa ¹¹ maimaésa kigaugo avowámá íái simánkáawana

¹² miwíwínkémbá moóráwai séna naaémba tiráan-kwaasi sáwíyam-bayai mairáavo kesáa aiva'á tiráundawaiya anón-a'a kwégaisata umisi-áráá'á méta anóm-bayai mairáundaya mimbórá'á umáíya meéyámbá símakaandaya nóra séwa kentáámó siméndantem-beyamba miwí tímakaanano sisaná ¹³ kigaugo avowámá séna kesí kwaásiyo kemá sé'a kesí mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno súná'a owé sé'a mayái mairáawa'a mindáyave'a íma sáwí-meyamba kwétimumpo ¹⁴ kentí meéyámbá maimaé'a koró. keinárawa'o tímúndantem-beyamba naaémbo tiráawai mirám-béyámbá tíménáe'a kwéune. ¹⁵ kesí óntambo taaímbare'o kwétimunda mindá kendéímán-iyé. sáwíyam-bayai mairáawai anón-ontamba kwétimuna'a ímo kayóráaraamba kwégayoraawe kigaugo avowámá siráíye Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna miráráán-umai Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a aiva'á kwégowai íyasa naaémbo kwégowaise mimbórá'á umái aasiyaasi aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

**Ísu kwemó puwíníntavena
siráin-kwasai.**

Máaka 10:32-34, Áríku 18:31-33

¹⁷ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwena kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena ¹⁸ simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sen-kwáásíyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa ¹⁹ sí'mai ó'onkaa-kwaasi tímíyasa kanaáráá'a kwésinkesa súwíruku'a

nésa taaira'á sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

kae'nárai tinówama Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mááka 10:35-45

²⁰ minkánáá Sépéti ááninkai tinówama tímaena Ísunopa'a téna moórá-yantaatavena áísaa ínintavena anóndakoman-iyé séna takívairwana ²¹ Ísu séna nóintavaiya sísaa ínyéwa kwéono súwana tinówa séna emó kawááindava'a kesááninkai usásintinke évarevar-akwampa'a tinkáníyone súwana ²² Ísu séna sénda-ainkona ááimba íma ísaraiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarárá kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo súwasarai keiráí kanaám-pókai náyauye suyaná ²³ Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiwo kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa ²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináimbá isésa mináváráwai áwáá'a tíyúwana ²⁵ Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti-simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe. ²⁶ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ²⁷ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro. ²⁸ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba

iyátinkanaundayave'a puwónaumne Ísu siráiyé.

Ísu túramba kavíkóndarai kawé'á umátinkarain-kwasai.

Mááka 10:46-52, Áríku 18:35-43

²⁹ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Yéríko-naopakemba kumbá sáwíva-kwaasi tínaemba kumbá ³⁰ kae'nárai túramba kavíkóndarai aanéiva'a mésarai Ísu kwétiye-aimba isésarai anónka'a sésarai Tévítin-andarakewai ómpo arunkáí umásinkao suyasá ³¹ misáwíwá-kwáásí áwáá'a tíyésa sésa aái séyavo suwasaráí mináimbá ivátuwesarai ó'omba anónka'a sésarai anóndakoo Tévítin-andarakewai ómpo arunkáí umásinkao kwésuyana ³² Ísu aampa'ó kúmba minká koména tísaa ena séna nóin-tantaara tirááímo táínda-yantaa'a umátinkanaumno súwasarai ³³ anóndakoo súramba kawé'á umásinkao suyaná ³⁴ Ísu arumbá umátinkena ayáámba túranka'a tátorowasarai avekáámbá túramba kawé'á umái awánésarai Ísu ánaaemba kwa'mái kurááiyé.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mááka 11:1-11, Áríku 19:28-40, Yóni 12:12-19

21 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kumbá Yérúsaremu-noar-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-nao'a áwí'a Pétévasi-nao'a egwaa'á kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena ² séna epín-dáópa'a kurékai awáneyamba moórá-poigo áwí'a tónki ánda kwímaraawana áráákwara'a máyáivo koawánékai ándama iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³ moóránakomo tuwánénamo tísaa ínakai anóndako ayáámae'a kónáe siyé kosimámíyana séna ánivo áí'maekai kokaiyó síníyé Ísu siráiyé.

⁴naaóv'á Áánútun-ai simátí-makowai siráintemba Ísu mirá uráiyē. Áánútun-ai simátímakowai séna

⁵Sáíyono-noapaken-kwaasiyavai simátíme se kentí kawááná'á kentópa'a kwempa'á teémena tónki-poigo ayáá'maena téna tónki-poigon-araako ayáá'maena kwétiye simátimiyo siráiyē

agaimaréna Sáíyono-naoparemo siráimba Yérúsaremu-naopatavena siráiyē. mináimbá paaréna Ísu kae'nárai tímarówasarai ⁶Ísumo súntemba mirá ésarai ⁷tónki-poi áráákwara'a áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáánumpimba kwandaái uwí'marówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánama ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétámai kwéguwasa ⁹aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Tévítin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne. Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kwíyómpakewai kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná ¹⁰Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúwasa isaísesa tóyo kwéesa nááwa kwétiyo suwasá ¹¹évakarawai sésa Ísu Áánútun-ai simátímiwai Kárirí-ayampakemba Násáreti-naopakewaiman-iyē siráawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Máaka 11:15-19, Árúku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹²suwaná Ísu Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútuna naaúmpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó

meeyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuvena mono'-nánkóná óntambo meeyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavesa imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meeyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹³simátimena séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naatavésa sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-iyē kwésewe agaimaréna siráiyē. ánvivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyē.

¹⁴Ísu mináimbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a máyowasa túrambo kavíkówaiye aiyayaambo tausokówaiye kwenópa'a tuwaná asóvamatinkowasa ¹⁵iyámpói mésa anónkar-anonka'a sésa Tévítin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne sumbá mono-káwáá-kwáásíyē ámáámba sun-kwáásíyē isésa Ísumo ó'oran-kawe'-mayaimo mayómba awánéna tirumbá sáwí'a umánkesa ¹⁶Ísuntavesa sésa iyámpóimo sáwí-aimbo kwésemba íya kwéisaano suwaná Ísu séna á'a kwéisaunda Áánútun-ai aúvávimba agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá séna túwa'naa óndayavesa pósa iyámpóiyē umarané enáwí'a mósá kwémaraawe agaimaréna siráiyē Ísu simásuwena ¹⁷tiyuwéna máápa'a kuména mindáópa'a tuwéna Pétáni-naopa'a kwéna mindó'wáámbá koméraiye.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Máaka 11:12-14,20-24

¹⁸Pétáni-naopa'a kogwáúmba usásinesa Yérúsaremu-naopa'a tumbá Ísumba áái ankówana ¹⁹moórá-taigo áwí'a víkima aankón-awampa'a kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómmba ánáwe su'mai kwáyowana mintáígóntávéna

séna ená arambá íma iyáníyone súwana mintáimá aáyánkaraiye.

²⁰ mintái aáyánkówasa Ísuna kwayó-kwáásí awánésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba aavésa sésa víki-tai ááéma aáyánkagwiye suwaná ²¹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntave'o ímo kaer-ímáyáámó é'o asirayán-ímáyáámó é'o é'a víki-taigontave'o súnanamo aáyánkaintemba kanaán-umai mirá é'a miráwé su'mai íma é'a maanómátáv'é'a sé'o íré mapámbai nompá'a kumuwómó síyanamo éna mirá íníye. ²² Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatave'a áisaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaniye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-íye.

**nááwa ai'mákaisa
tiráano siráan-kwasai.**

Máaka 11:27-33, Áríku 20:1-8

²³ Ísu mináimbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa monokawáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná ²⁴ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a síjaa on-áimbá simátimenaumne. ²⁵ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire sirááo síníye. ²⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa Áánútun-aai simásímakaiwai uráíye kwésemba pósa áwáá'a siyénááowe

mirá keáimbá sésa ²⁷ Ísuntavesa sésa emó síjaa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra asirayám-báyái kwémayaanda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

moórawai ááninkaiti kwaasái.

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíménda-aimba imáyáa oró. moórawai kaer-iyámpói tínkaraiwai aivakéwáintávéna séna kesááninkoo kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná ²⁹ aivakéwái séna íma sínkáíye séna ména moórá-imayaa éna mayái komáyáisana ³⁰ naaénkewaintavena séna kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná owé simái ivátuwena íma mayái mairáíye ³¹ Ísu simásuwena tísaa ena séna nááwa tivowán-áái kwéisiyo súwasa aivakéwái avowán-áái kwéisiye suwaná Ísu séna mináimbá imáyáa é'a simátíménda-aimba ísáaro. táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine sáwí'a kwéon-kwaasin-owe kwésembanivo miwímá Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a ááéma kwégovo keinárawa'ando. ³² Yóni nombá pétinkaraiwai téna kawer-ámbá agaráátinkowa'a kwenáíyave'a íma áraire siráavo táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine Yónin-aaiyavesa áraire suwa'á keinárawa'a miwí tuwáné'a Yónin-aaiyave'a íma áraire sé'a kentí sáwí-imayaa íma tuwé'a Áánútunopa'a íma tiráawe Ísu siráíye.

**ándá-aran-kigaura'o
tavíyéwaiti kwaasái.**

Máaka 12:1-12, Áríku 20:9-19

³³ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá kwántámai-aimba simátíménda ísáaro. moórawai anóm-baragwarawai ména óntan-kurima úmakena ándá-

aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínín-taave'a úmarena óntan-damba kígaura'o taviyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ³⁴ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komáyáaro séna kwená kwayó'nárawa'a ti'maráísasa minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tewasá ³⁵ táto'mai moóráwaimba tuvuwésa moóráwaimba tuvú'maraawana púwísasa moóráwaimba óntandei tuvuwésa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná ³⁶ aanávómá aiva'á kwená kwayó'nárawa'a évaka'a ti'maréna naaémba sáwívarawai ti'maráísasa tewasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai aiva'ó urántemba mirá ésa sáwí'a umátinkesa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná ³⁷ aanávómá ména naaémba séna kesááninkomba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá ³⁸ minkígáúrá'ó taviyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú' íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ³⁹ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntayuwesa tuvúwówana pukáíye. ⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá tínimba kígaura'o taviyéwai nóra síníyo súwasa ⁴¹ miwí sésa misáwí-kwáásí tínkaminasa puwíyana ó'on-kwaasi kesí kígaura'a taviyéro sínasa minkígáúrá'á taviyésa arambó ávumo kain-kánáá tándantemba aanávómbá minárámbá aménááowe siráawe.

⁴² suwaná Ísu simátimena séna Áánútun-aaí aúváivimba awánaraawe. maarán-áímbá agaimaréna séna óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéíye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaaamba uráíye. mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráíye kwésune

agaimaréna siráíye. ⁴³ mináímbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a Áánútu keinárawa'a Yútaa-kwaasiyavena maará séna kenká'á íma kawáá-ónaumne séna tiyuwéna ó'onkaa-kwaasiyavena kenká'á kawáá-ónaumne sínasa kwená mayái mayánááowe. [⁴⁴ minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu séna kwenááyavesamo ímo áraire síyawai imáyáa éna mináímbá siráíye.]

⁴⁵ Ísu súwasa mono-kawáá-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye isésa tááko pééi súwasa sésa moóráwai ááninkai kwaasáimo simbá kentááyávéna siyé sésa ándá-aran-kigaura'o tavíkáawaiyavenamo simbá kentááyávéna siyé sésa óntankowemo simbá kentááyávéna siyé sésa ⁴⁶ táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasi Ísuntavesa sésa Áánútun-aaí simásímiwaiman-iye sun-kwáásí táároi inkaisésa Ísumba íma tátoresá ivátukaawe.

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Áríku 14:16-24

22 moórágwara'a Ísu aaí simátimindayavena kwántámái-aimba simátimena séna ² Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-iye. moóráwai kárákwiraiwai ááninko aaraí mayáníntavena anón-tanomba kauvónáe séna ³ sáwíva-kwaasi tááyena séna aáno tanómba tamandaaró

séna ména tanómba kaumaréna kwená mayái-kwáásí ti'maréna séna tamandaaró kosimátíméro sisasá mirá owasá ivátuwesa íma tewaná ⁴ó'omba mayái-kwáásí ti'maréna séna tááyaraundawai kosimátíme'a sé'a toómbó naí kwéto'mayaa é'a purumakané naanté-póiyé tuvú'mái kwégauvumpo tamandaaró. kesááninko aaraí mayáindara'a tamandaaró. kosimátíméro séna ti'maráísasa mirá kosewasá ⁵ivátuwesa íma tésa moóráwai kwená kígauva'a kówisana moóráwai óntambo kwémayaim-bayaiva'a kówisasa ⁶évakarawai kárákwiraiwaina mayái-kwáásíyómbá tátó'mai tínkamowasa púwówana ⁷kárákwiraiwai áwáá'a séna kwená i-kwáásí ti'maráísasa miwí tínkamowasa púwówasa miwítí naampimpá'á iramá agagaowaná kágwisana ⁸kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásíyávéna séna tanómba kauvé'a tááyaraundawai kesááninkona tanómba tamandaígómbá uwóví'an-owe. ⁹aantáá'ó kwaásimo torupamáimo máyáapa'a kotivakáá-umai ó'on-o'on-kwaasi tuwáné'a simátimiyasa tanómba tamandaaró sisasá ¹⁰kwená mayái-kwáásí isésa aampa'á kwénaesa kwaási tivakáá-umai tuwánésa sáwí-kwaasiye kawé-kwáásíyé torupamátinkesa tí'maesa tésa toómbó naí-náúmpá'á sisipáá uráawe.

¹¹Yútaa-kwaasi aaraimó máyáanka'ó ombá tanómbo nánésamo ten-kwáásí ontará'ó tewasá mayái-kwáásí kawer-únánkwátóí tíméwasa urésa mindáúmpá'á umésa toómbá kwénaavo minúnánkwátóimo ímo urésamo ésá íma toómbá umandánááowe. toómbó naí-náúmpá'á sisipáá owaná kárákwiraiwai tuwánaimba moóráwai íma kawer-únánkwátóí uréna máyáísana awánéna ¹²séna nóra éwa kawer-únánkwátóí íma uréwa iráano

sisaná íma aai sisaná ¹³kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásíyávéna simátiména séna aiyayaanka'a asááumai máapa'a túnkwi-ayampa'a aúwéwana ivi'á téna áí'ó índayavena áwááyaamba akévundaniye siráíye Ísu siráíye.

¹⁴Ísu mináímbá simásuwéna séna Áánútu sáwíva-kwaasi tááyain-kwaasivinkemba évakarawaiye su'mai kwená kwaási-i'a kwéumatinkaiye siráíye.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Máaka 12:13-17, Áríku 20:20-26

¹⁵Ísu súwasa ámáán-kawaa-kwaasi máapa'a kumbésa keáímbá sésa nóran-ainta áísaa onanayá sáwí-aimbo sínata aaivintá mayankánaumno sésa ¹⁶miwí tínaaembo kwárón-kwaasiye Éróti amááraawiye ti'marówasa Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po Áánútuna aambó kwáraan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ¹⁷simáménda-ainta isaaó. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya tíménaum. íya tíménaumno. tíménaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáámba araisénaundaya'iyompo nóran-imayaamo émo e simásimiyo suwaná ¹⁸Ísu miwí tááma iséna imáyáa éna arumpimbá séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba tíméromo senasamó ésá Yútaa-kwaasi áwáá'a sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi sáwí'ó umásínkáawaiya óntamba tíméro kwésiye sénááowe séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba íma tíméromo senasamó ésá Áróamáani-kamaani-kwaasi áwáá'a sésa táákísi-ontamba íma tíméro kwésiye sésa aavimbá maisínkáááowe-imayaa

éna áísaa un-kwáásíyávéna séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi pó'a kentáv'é'a sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. ¹⁹táákísi-ontamba moórá maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankwana ²⁰séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáyo súwasa ²¹miwí sésa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáye suwaná Ísu séna Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa ²²mináimbá ísówana tá'a kówasa íma aaf sésa auwésa kuráawe.

**pukémpinkemba
usásinanaaon-kwasai.**

Máaka 12:18-27, Árúku 20:27-40

²³kuwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésen-kwaasi pósa mitáwai Ísunopa'a tésa ²⁴sésa anóndakoo naaóv'á Mósési séna moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye. ²⁵moórá-aimba isaaó. moórá-tawai maank'á avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ²⁶kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana ²⁷minínimbá naaémba pukáíye simásuwesa ²⁸Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayáníyo suwaná ²⁹Ísu séna Áánútun-aai aúvávimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna

asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ³⁰pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwáyó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ³¹kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba simátíménda ísáaro. Áánútu simátímakomba aúvávimba agaimakón-aimba awánaraawe. ³²Áánútu Mósésintavena maarán-áimbá séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Áávaramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútu mináimbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe Ísu súwasa ³³kwesémo máyón-kwaasi isésa táátavesa ésa sésa ááin-kwasai kwésimasimiye siráawe.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Máaka 12:28-31, Árúku 10:25-28

³⁴suwaná Ísun-aai Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí táái usáyaaitomba ámáán-kawaa-kwaasi isésa torupamá mésa ³⁵miwívínkémbá moóráwai ámáamba kawé'á umái ísarowai Ísumo sáwí-aimbo sínda isáné séna áísaa ena séna ³⁶anóndakoo Áánútuna ámáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyo súwana ³⁷Ísu séna Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentimané áméro agaimaréna siráíye. ³⁸minámáámbá aivar-ámáámbá isaná ³⁹miwá ánaaenken-amaamba anón-amaamba maarán-ámáámbán-iye. Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a óró

agaimaréna siráiyé. ⁴⁰minkáér-ámáánkó ávonkaamba uráísana Mósesimo ó'on-amaambo siráine Áánútun-ai simátímakowai siráan-amaane megwí-megwiraamba éna kaer-ámáánkó ávonkaamba uráínka'a tagwéaraapaiye Ísu siráiyé.

**Áánútumo usásinankaiwai
Karáísitina kwaasái.**

Máaka 12:35-37, Árúku 20:41-44

⁴¹súwasa ámáán-kawaa-kwaasi torupamáí máyówana Ísu miwí tísaa ena séna ⁴²Áánútumo usásinankaiwai Karáísiti nááwan-andaraken-kwaasiya'iyó súwasa kentáásikwá'ná Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé suwaná ⁴³Ísu séna naaóv'á'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévíti Karáísitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba ⁴⁴monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévíti agaimarena séna kesí Ísóigonatavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitaana miwí ánásanaaowe Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráiyé. ⁴⁵miráumai Tévíti Karáísitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyó Ísu súmba ⁴⁶Karáísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyé súmbanivo miwí íma kanaán-umai aái sésa táátavesa ésa minkánáárákémbá íma áisaa úmaesa iráawe.

**ámáán-kawaa-kwaasiye ámáamba
sun-kwáásíyé miwítí kwaasái.**

*Máaka 12:38-40, Árúku
11:39-44, 47-52, Árúku 20:45-47*

23 Ísu torupamáí máyón-kwaasiye kwená kwayó-kwáásíyé simátimena séna ²Áánútu usásintinkaraisasa ámáamba sen-kwáásíyé ámáán-kawaa-

kwaasiye Mósesi agaimakáin-aimba awánésa kwésimatimemba ³isé'a kwáráaro. Mósesi siráin-amaamba miwí tóikakene su'mai sésa íma kwégwaraavo miwímó ontembá íma oró. ⁴umbai-yántáá'ó asááúmakesamo túgwaata'mae'a korómó sésamo ímo túwa'naa ontembá miwí umbai-áimbá simátimesa íma túwa'naa ombá úwoi kwáráaro kwésewe. ⁵miwí sésa kwaási suwánésa anón-kwaasin-owe sígwáe sésa Mósesi siráin-amaamba agaimái anavéúmpimba makésa túwayaankare tiyáánkare asááúmaresa miwítí kwátóí-araira'a ayáátááka'a taváakarara úmakesa naaópa'a avuvumpa'á kwénaesa ⁶tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa ⁷kwaási suwánésa sésa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwain-owe sígwáe sésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaesa mirámó ontávésa aamói kwéowe.

⁸miwí mirá kwéombanivo íma mirá oró. keinárawatavesa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwai owémó síyambo é'a kímborawai anón-kwaasi isatá kwená kwaásiya mimbórá'á umáíya máyaumne seró. ⁹keinárawapinkemba moóráwaintave'a anón-kwaasi kesivón-iyé sevó. kenvó kwíyómpa'a máyáiyé. ¹⁰keinárawapinkemba moóráwaintave'a kentáára'a kárákwiraiwain-iyé sevó. Áánútumo usásinankaiwai keyáá keinárawaka'a kárákwiraundawai kemá úne. ¹¹keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai keinárawati kwayó'-má'yái má'yáaro. ¹²kentúwí'ó mósá maráiyawaima Áánútu úwoi-kwaasiraamba umátinkanivo kentúwí'ó ímo mósá maráiyawaima Áánútu mósá tinkányé Ísu siráiyé.

¹³ Ísu mináimbá simásuwena séna áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye simátíménda ísáaro. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-amba kwéitatinkaawe. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a íma kónáe sé'a kónáe kwéowaiti aambá kwéitatinkaawe.

[¹⁴ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a ketor-ínfntí óisankwara naankwará'a umóyámbá kwémae'a kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sé'a kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mindáyave'a kárákwiyoro.]

¹⁵ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a simátimunda monor-áimbá kwaráígwáe sé'a tivakáá úmae'a anón-domba kóate'a némp'a kwénaae'a tuwán'éa kentí sáwí-mayai agaráátínkáawasa miwítí sáwí-mayaigo kentí sáwí-mayaigomba usáyaaitaraimba pó'a mindáyave'a kárákwiyoro.

¹⁶ aambá íma kawé'a umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaromo kwésewai kárákwiyoro. keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátime'a sé'a anóm-bono'-nankon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ánivo kawer-óntámbá áwí'a kóri-ontankon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe. ¹⁷ minkórí-óntánkó anóm-bono'-nankomba íma usáyaaitaraiwo mindáúmpá'ó kwénimba mindá kawé'an-íye. keinárawa'a monor-áintávéna táako íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-íye.

¹⁸ keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátime'a sé'a Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ánivo mintááréfrá'ó Áánútumbo kwéame-poigon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe. ¹⁹ Áánútumbo ámém-poigo mintááréigómbá íma kwéusayaaitaivo mintááréigó usáyaaitarena ámém-poi kawé'a kwéiye. keinárawa'a monor-áintávéna táako íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-íye. ²⁰ asirayán-áimbó sembá Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aaimo tivamíra'o marésamo séesimo ésa mintááréigón-ááigwara'a Áánútumbo kwéamem-poigon-aagwara'a kwésewe. ²¹ asirayán-áimbó sembá anóm-bono'-nankon-aaimo tivamíra'o marésamo séesimo ésa mindánkón-ááigwara Áánútu mindáúmpá'á máyáiwain-aagwara'a kwésewe. ²² kwíyónkon-aaimo tivamíra'o marésamo séesimo ésa Áánútu mivá'á kárákwiraiwain-aagwara'a kwésewe.

²³ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. naaóvá'ó Mósesimo siráintemba kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'a kwé'e mirán-ámáámbá ísámai iyé'anivo Mósesimo siráin-amaamba anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a kwaási íma arupí umátinke'a tirumbá íma umátinke'a íma Áánútuntave'a asiramái-imayaa é'a mirá ontávé'a pó'a minánón-ámáántómbá ivá'á tukáawe. ²⁴ aambá íma kawé'a umái

awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáraaro kwéseмба sáwíyan-amaamba kwaré'a anón-amaamba tukáawe. mirámó ombá toómpímbá kankambá kwáyáísa'a kító-kankamba túkúyuwe'a anón-kankamba mindágwara'a kwénaantenkaan-kwaasin-owe.

²⁵ áamámba sen-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárakwiyo. anavéúne táávere paákáré su'mai kwéseese owain-ovo andáámpa'a sáwí'a uráísa'a pó'a kempímbá sáwíva-tantaa'a anómba kwáyáíye.

²⁶ ámáán-kawaa-kwaasiyono. monor-áintávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. anavéúne táávere andáámpa'o sese owanamó andáámpare paákáré kawé'ó kwéintemba kentí sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá umái máéro.

²⁷⁻²⁸ áamámba sen-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárakwiyo. kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpímbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaawe. kwaásimo maipímbó utámakesamo kanaagunémo owasá awánésamo sésamo kawé'a kwéowe sentembá keinárawa'a tuwánésa kawé-kwáásímán-owe sembánivo kentirumpímbá mirá-sáwí-yántáá'á kwáyáísa'a kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe.

²⁹ áamámba sen-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárakwiyo. kentíkwá'ná Áánútun-ai simátímakowai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarírí kwéowe. arupí umái máyón-kwaasi tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarírí kwé'e'a ³⁰ sé'a miwí tísavutantamba uráawai sé'a minkánáávímbó métaraiya

kentáá síkwá'námo uráantemba íma miráyá uráusino kwésewe. ³¹ mirán-áímbó kwéseмба maarán-áímbá sé'a Áánútun-ai simátímakowai tínkamesa mirá-sáwí'á uráawai tírááta úne kwése'a miwímó uráantemba mirá kwéowe. ³² kentíkwá'námo uráantembo mirámó kwé'e'a ánásanaowe.

³³ ánásanaowa iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu keinárawa'a aavímbá matínkáína'a sáwí-meyambo mayánááopa'a iramó kwégaipa'a tu'maá'námo ímo kwáyáípa'a kónááowe. ³⁴ miráumai kesáái simátímenaaowaiye agaráátínkanaaowaiye kawer-ímáyáágwára-kwáásíyé

ti'maránasa keinárawapimba kwénaaiya'a évakarawai tínkamiyasa puwíya'a évakarawai taaira'á tínkamiyasa puwíya'a évakarawai kentí mono'-náúmpímpá'á taándéi tínkame'a moórá-mora-naopimpa'o kwénaaiya'o é'a ti'mátu'mae'a naaónááowe.

³⁵ mirámó íyana arupí-kwaasimo tínkamom-beyamba amáparawaiti meéyámbá kentópa'a tíníye. aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai Pérékaya ááninko áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póímo tuvú'máímo agáyáan-onta-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpímbá Sékáraya umáyowasa tívúwana pukáíye. ³⁶ minkáé-kwáásírátí avumpímbó agairáan-kwaasi

tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe Ísu siráíye.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

Áríku 13:34-35

³⁷ Ísu mináímbá simátímatuwena Yérúsaremu-naopaken-kwasai

arumbá umátinkena séna
 Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono.
 Áánútun-aaí simátímakowai
 tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe.
 Áánútu tí'marówasa kurówai
 óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa
 pukáawe. kokórigomo áráátombo
 ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo
 káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai
 kemá mirá ónaumne kwésundanivo
 tínaaemba kwéumasimewe. ³⁸ Ísáaro.
 Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámbá
 ónááowe. ³⁹ simátíme'a sé'a íma úwoi
 suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu
 ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu
 kawé'a kwéumankaiye síyanka'a
 moórágwara'a suwánanaaowe Ísu
 siráíye.

**anóm-bono'-namba
 tawísí-áímbá siráín-kwasai.**

Mááka 13:1-2, Áríku 21:5-6

24 Ísu mináímbá simásuwowasaya
 anóm-bono'-naumpakemba
 kárúwesa kúmúmba kwená
 kwayó-kwáásí sésa anóm-bono'-namba
 kawé'-nábán-ivo awánaao
 suwaná ² Ísu séna ívé'o awánaan-
 dantave'a simátíme'a sé'a aáno
 kwaásí tésa mindámbá amápa'a
 tawísíyuwesa amápar-ontankwarare
 tawísíyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíníye siráín-kwasai.

Mááka 13:3-13, Áríku 21:7-19

³ Ísu mináímbá simásuwena
 Óríve-omaka'a umáyowasa kwená
 kwayó-kwáásí kweyáá máyonka'a tésa
 áísaa esa sésa emó sénda nósa-tawaiya
 tíníyo. nóran-awaamera ínata séta
 ákíra'a emá kuméma ívé'o kwáyáin-
 tantaa'a ánásaniye sénaumno suwaná
⁴ Ísu séna kampar-áímbá isé'a áraire
 sevó kárákwiyoro. ⁵ sáwíva-kwaasi tóyo
 ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo

usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai
 minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe.
⁶ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i.
 egwaakéná'i. isáíyana íma táá'a kaíno.
 mirán-kánáámó tínda mindá íma
 amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-íye.
⁷ moórá-ayampa-kwaasimo áái'a
 tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo
 éna moórá-kawaa-kwaasigoma
 amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro
 sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe.
 ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye.
 ó'on-o'om-barava'a anóm-barima
 táníye. ⁸ mirán-tántáá'ó paárina'a sé'a
 amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma
 tiráivo iyámpóimo tínkánáe owanamó
 anón-ti'o intembá umbai-kánáámó
 tínímba miráumai ááimba ásííye seró.

⁹ mirán-áímbó síyasa minkákémbá
 keinárawa'a táto'mai ó'owima
 timíyasa sáwí'a umátinkesa
 tínkamiya'a puwónááowe. kentáváímó
 asiramáímo máyáantavesa ó'on-
 o'on-kwaasi amáparawai tíyámba
 umátinkanaaowe. ¹⁰ kesááiyavesa
 áraire kwésiyawai vinkemba
 sáwívarawai kesáái tínaaemba
 umámesa miwítí namuro-kwáásí
 moórá-morawai agaráátinkesa tíyámba
 umátinkanaaowe. ¹¹ sáwívarawai
 paáresá kampa'á sésa Áánútun-aaí
 simátímundawai úne sésa sáwívarawai
 kampa'á simátíyuwanaaowe.
¹² miráumai sáwí-mayaigo kóyáwé
 éna anómbe ínasa ó'owiti imáyáamo
 eémemba ivátuwesa kesávái-ímáyááwé
 su'mai ónááovo ¹³ ímo ivátuwesamo
 kentáváímó asiramáímo méwai
 ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai
 kawepá'á métinkaniye. ¹⁴ amápa'-
 maravaken-kwaasi isánááontave'a
 áséi-kwasai Áánútu kwená kwaásimo
 kawááin-aimba simátíma'mae
 iyíyana naaémba amápa-tantaa'a
 ánásai-kanaama tíníye Ísu siráíye.

sáwí-kanaagona kwaasái.*Mááka 13:14-23, Áríku 21:20-24*

¹⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna naaémba áváaraumai inkaisí-yántáákómá paáriníye. naaóv'á Áánútun-aaí simátímakaiwai áwí'a Tánieri mintántáátávéna siráíye Ísu siráíye. kemá Mátíyu sé'a maanáúvái mó torausíyawai tááko pééi sína'a ísáaro kwésune. Ísu séna Áánútuna kawé'-mápá'á misáwí-yántáá'á paárinasa awánanaaomba ¹⁶ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyánaáowe. ¹⁷ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁸ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁹ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ²⁰ isaaisé'o iyónááomba táúgwi-kanaa iyé'a agándai-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró. ²¹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóv'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráíye. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíníye. ²² mirán-úmbái-yántáá'ó kwéin-kanaa Áánútu ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátááka'o kwéninkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavena imáyáa éna mirán-úmbái-yántáá'á ákíse uráíye.

²³ ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai miv'á-maava'a máyáíye síya'o é'a íma ísáaro. ²⁴ évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásinankaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aaí simátimundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai

kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánaáowe. ²⁵ miwíyáv'é'a árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruaanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro.

²⁶ sún-da-aimba imáyáa é'a naaémbo moóráwaimo kentávénamo sénamo paáruena kavóná-marava'a máyáiyemo sína'o é'a íma koró. moóráwaimo kentávénamo aúpá'á máyáiyemo sína'o é'a íma áraire seró. ²⁷ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruaundawai miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁸ póimo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáimo máyáintemba Áánútu sínana sún-da-aimba paáriníye Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.*Mááka 13:24-31, Áríku 21:25-33*

²⁹ Ísu mináímbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánasainana aaváúmá túnkwina kwíyómba íma sán-káinana o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa ³⁰ amápa'-maravakemba kwaasi kwíyómpa'a awánanaaomba ó'oran-tantaa'a awánésa kentávésa sésa kumíníyena to'mayaa kwéíye sésa táátavesa kwéesa ivi'á kwétesa suwánanaaomba kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ³¹ uwíremba kwése'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ti'maráanasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe.

³² Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-tai naí-táigó áwí'a víki-taigontave'a imáyáa umái ísáaro. aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³³ mirámó

intembá kemá sún-da-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníye sénááowe. ³⁴árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáríniye. ³⁵kwíyóm-ba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye.

**kúmón-da-kanaa kwaási
íma ísaraan-kwasai.**

Máaka 13:32-37, Áríku 17:26-30,34-36

³⁶Ísu mináímbá simásuwena séna kúmón-da-kanaama aaváúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye. ³⁷naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuntavesa imáyáa ésa maémáentemba naaém-ba kemá kwaási úrandako kúmón-da mirá ónááowe. ³⁸kavirayán-dónkómó ímo tínkankonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowasa ³⁹kavirayán-dónkó tínín-aimba ísaresa íma imáyáa ésa máyówana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. mirámó uráantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ókwara'a kúmón-dara'a kentávésamo ímo imáyáamo iyawai mirá ónááowe. ⁴⁰minkánáa maará ónááowe. kae-kwáási kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye. ⁴¹minkánáa kaer-ínínkái toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye. ⁴²kemá kentí Ísóigo kúmón-da-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. ⁴³simátíménda-aimba imáyáa oró. naakó avowámó umóyán-kwáásímó

tínín-kanaamo ísarenarai umóyán-kwáási timbá kwéto'mayaa-ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáásino. ⁴⁴miráumai kemá kwaási úrandako kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro Ísu siráíye.

**sáwí'a owasá kawé'a
owasá uráan-kwasai.**

Áríku 12:42-46

⁴⁵Ísu mináímbá simásuwena séna kawé'-má'yáímó kwémayaawai kawer-imáyáágwára-kwáásíyávé'a kwésune. kwená anóndako séna kesí mayái-kwáásírí'á kárákwire toómbá taaímbai tíma'mae iyuwó síníye. ⁴⁶kwená anóndako téna kwená mayáímó kawé'ó umáímó mayáínda taawánáinana mayáímó kwémayaindawai arunkó kawé'a ína ⁴⁷minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye. ⁴⁸ánivo mimbáyái-kwáásígómó imáyáamo énamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíníye sénamo ⁴⁹mayái-kwáási tínkamenamo toómbó nénamo uwoaó'-nómbá kwénaan-kwaasiye uwoaó'ó énamo ⁵⁰kwená anóndako tínín-kanaa ímo ísarenamo ímo imáyáa kwéindara'a téna ⁵¹anónka'a tainkámbai ai'mátuwena séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo mésamo tí'o kwéisasamo ivi'ó kwéte-samo túwáyaambo akévundaresamo máyáapa'a kóaaó síníye Ísu siráíye.

siyáánkai-inaamaruti kwaasái.

25 Ísu mináímbá simásuwena aaraimó kwémayaawainá ááimba imáyáa éna séna naaén-kanaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. aaraimó mayáníwaimba

toómbá náíyanesa siyáánkai-inaamaru
oómbá kúra'maesa aampakémbá
koáíkaawe. ² minárásíyómbá
éva'aasei sáwí-imayaagwara'a owasá
éva'aasei kawer-ímáyáágwárá'á owasá
³ sáwí-imayaagwarar-arasi oómbá
kúraresa ó'on-anaveumpimba iramó
kánín-domba íma atíyoraawasa
⁴ kawer-ímáyáágwárar-árásí oómbá
kúraresa ó'on-anaveumpinkwara'a
iramó kánín-domba atíyoresa ⁵ aaraimó
mayáníwaimba koamu'makáawana
íma ááéma tisasá tógáva'a isasá
tuún-kwaiguráawe.

⁶ tuún-kwáyáawana no'wáán-
avuntamba moóráwai aayamáí
séna kwétivo koairánáisiye sisasá
⁷ misíyáánkái-árásí usásinesa oómbá
to'maésa kombá ⁸ sáwí-imayaagwarar-
arasi kawer-ímáyáágwárar-árásíyávésa
séna kentáásí iramá pisinánívo nombá
atísimero sewasá ⁹ kesáágwárá'á
miráumai kwéanasaivo nombó
atíyén-daumpakemba komeéyám-
báráaro sewasá ¹⁰ kwégowana aaraimó
mayáníwai tisasá éva'aasei-arasi
to'mayaan-umai máyáawai kwesé
toómbó náíyanesa naaúmpa'a íyówana
¹¹ onta umásúwáísasa miné'vá'ááséí-
árásí nombó atiyénáesamo kówai tésa
anónka'a séna anóndakoo onta tisinkaaó
sewaná ¹² íma awánáúnda-arasi ombá
pó'a íma onta titinkánaumne siráíye.
¹³ Ísu simásuwena séna miráumai
kemó kúmónnda-kanaa íma ísarenka'a
kumónaumpo kárákwimai máéro Ísu
siráíye.

kaumbo-máyáí-kwáásítí kwaasái.

Árúku 19:11-27

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna
naaén-kanaamo tínimba Áánútu
kwená kwaásimo kawááin-aimba
maarán-áímbán-íye. moórá-anondako
némpa'a kwááyu koménae séna éna
kwená mayáí-kwáásí tááyena séna

kesí óntanka'a kárákwiyoro séna
¹⁵ moóráwai kwená mayáí kawé'-má'yáí
má'yáísana awánaiwaintavena séna
kesí óntamba éva'aasei-unamba
kárákwiyuwo séna aména moóráwai
kwená mayáí sáwíyanka'a kawé'-má'yáí
má'yáíwaintavena séna kesí óntamba
kaer-únámbá kárákwiyuwo séna aména
moóráwai kwená mayáí sáwíyam-bayai
má'yáíwaintavena séna kesí ónamba
moórá-unamba kárákwiyuwo séna
aména tiyuwéna námpa'-marava'a
kówisana ¹⁶ éva'aasei-unan-ontamba
mairáiwai minóntándéí mayáí maimaé
kwégwena ó'omba éva'aasei-unan-
ontamba má'yáísana ¹⁷ moóráwai
kaer-únán-óntámbá mairáiwai
minóntándéí mayáí kwémaena ó'omba
kaer-únámbá má'yáísana ¹⁸ moóráwai
moórá-unan-ontamba mairáiwai
minóntándéí íma mayáí maéna úwoi
maravímbá utámakaiye.

¹⁹ utámakaisasa mirá kwéowana
miwítí anóndako ayáátáaka'a
kuróm-bapa'a mivá'á ména naaémbe
téna kwááyumo tímakaunda-ontamba
torupamáí awánanae séna tááyaisasa
²⁰ tésa éva'aasei-unan-ontamba
mairáiwai maimaéna máagaraarankena
séna éva'aasei-unan-ontambo
símakaandavinkemba mayáí kwémae'a
ó'omba éva'aasei-unan-ontamba
mairáumne sisaná ²¹ anóndako séna kesí
mayáí-kwáásígó kawé'á óne. kentávemo
imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o
kawé'ó umáímo kárákwiraandantemba
sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone.
kesirunkómó aamoimó intembá
kesé taménana enarunkó aamoí
íno sisaná ²² kaer-únán-óntámbá
mairáiwai maimaéna máagaraarankena
séna kaer-únán-óntámbó símakaan-
davinkemba mayáí kwémae'a ó'omba
kaer-únán-óntámbá mairáumne sisaná
²³ anóndako séna kesí mayáí-kwáásígó
kawé'á óne. kentávemo imáyáamo

émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyinyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²⁴ moórá-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna emá asirayán-kwáásí éma ó'owiti mayáíwínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a ²⁵ enáároi inkaisé'a ená óntandei mayáí íma mayáúnda úwoi aúpá'a makáunda po ená óntamba mayáníyone sisaná ²⁶ anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo kavóná-kwaasi po kentávemo sémo ó'owiti mayáíwínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a óne sénda po ²⁷ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo márään-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁸ kwená mayáí-kwáásíyávéna séna minóntámbá mairé'a siyáánkai-unan-ontambo tokáiwaimba áméro. ²⁹ sáwíva-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwisinkaiwaimba moórá-mora-yantaa'a áménana kárákwisinkanivo ímo kawe'ó umáímo kárákwisinkaindawaimpakemba makáimba máyáana'a ³⁰ misáwí-máyáí-kwáásígómbá áí'mae'a máápa'a móru auwáiyana túnkwi-ayampa'a tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwááyambo akévundaresamo máyáapa'a kwíníye siráíye Ísu siráíye.

Ísu máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kwasai.

³¹ Ísu mináímbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako naaémba kúmóndara'a ságayankwara kwíyómpaken-kwayo'narawakwara'a kárákwiraundawai pó'a kúmónasa ³² amápa'-maravaken-kwaasi kesúranka'a torupamáí máyáiyá'a

sipisípi-poiye méme-poiraremo kárákwiraiwaimo taaímbaraintemba minkwáásíyómbá miráumai taaím-bake'a ³³ évakarawai siyáánúrapa'a mótkinke'a évakarawai siyáánepa'a métkinke'a ³⁴ kárákwiraundawai siyáánúrapa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a kesivo kawe'á umátínkáiwain-owe. Áánútu maramó taróruonka'a kentí imáyáa éna kentí maru'á to'mayaa úmakaivo miv'á tamáéro. ³⁵ kawe'á umásinke'a kembó sááimo sinkómbo toómbá simé'a nombá simé'a ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a mógwésinke'a ³⁶ unáánkwtóí-iyaaímbo ówánda kwésime'a sí'o úmba kwégarakwiye'a ándáva'o maéwánda kwésuwa'naa-e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áímbá senasá ³⁷ arupí umái máyáawai sísa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómbo toóné noné améta ³⁸ nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá aamoí umánketa kentáásí naaúmpa'a móanketa nósa-tawaiya unáánkwtóí-iyaaímbo undá améta ³⁹ nósa-tawaiya áí'o úmba áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda áwa'naa uráumno síya'a ⁴⁰ kárákwiraundawai sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi miráumaimo túwa'naa uráamba mindá kembán-íye simátímenaumne.

⁴¹ mirá simátímatuwe'a siyáánepa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a Áánútu sáwí'a umátínkaniwain-ovo siyuwé'a kóro. Áánútu Sáátáánigone kwená kwayó'naraware imáyáa éna anón-irama to'mayaa umátínkaraisana kaíkai'a éna íma písínáípa'a miv'á komáéro. ⁴² kembó sááimo sinkómbo toóné noné íma simé'a ⁴³ ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda íma aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a íma mósinke'a unáánkwtóí-iyaaímbo ówánda íma simé'a sí'o úmba íma súwa'naa e'a

ándáva'o maéwánda íma súwa'naa e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áimbá senasá ⁴⁴sísaa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómbea toóné noné íma améta nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá íma aamoí umánketa kentáási naaúmpa'a íma móanketa nósa-tawaiya unáánkwtóí-iyaaímbo undá íma améta nósa-tawaiya áí'o úmba íma áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maínda íma áwa'naa urúmno síya'a ⁴⁵kemá sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi íma túwa'naa uráamba mindá kembán-íye simátímenaumne.

⁴⁶mirán-áimbá simátímatuwe'a aaf senasá miwítí sáwí-meyambo ímo ánásenamo kwaíkwai'o ínín-ayampa'a komai'mai'a ónááovo arupí umái máyáawai aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Máaka 14:1-2, Árúku

22:1-2, Yóni 11:45-53

26¹⁻² Ísu min'ón-ó'ón-áimbá kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímakaiye. naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá imáyáa éna séna kae'-n'wáámbá kwaésa tíyótaasa í-tánón-kánáá tñímbea kembá táto'mai taaira'á sínkamiya'a puwónaumne Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímakaiye.

³simátímuwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a torupamáí mésa ⁴sésa nóraumaiya aúp'á Ísumba táto'mai inkamónaundaya'íyo. ⁵amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbo kauvíyan-kanaara'a íma tuvuwónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Máaka 14:3-9, Yóni 12:1-8

⁶suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moórawai áwí'a Sáimonina naaúmpa'a áúma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana ⁷moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba ún-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmbea Ísu a'nómpímbá atimarowasa ⁸kwená kwayó-kwáásí awánésa áwá'a sésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atíyankaiyo. ⁹mimbásáwémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye suwaná ¹⁰Ísu iséna ivátuwe'a íma áwá'a aééro. kawé'a umái pésinkaiye. ¹¹ímo óísambo máráan-kwaasi keséma mai'mai'a kwéíya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marap'á íma mai'mai'a ónaumne. ¹²puwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiye. ¹³árai'a sumpo maísáaro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimesa minínínkómó umásinkain-aimba kwésimatimiyasa táaka'a maránááowe Ísu siráíye.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Máaka 14:10-11, Árúku 22:3-6

¹⁴súwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásítópa'a kwéna ¹⁵séna Ísumbo tátoraiyantavaimo agaráátínkáana'o e'a nóraumai-meyana siménááoo súwasa moórá-kwai aiyayaan-umai siyáánkai-ontamba 30 ontamba táampamai ámuwana Yútási

maimaéna ¹⁶kwéna nóraumai Ísumba
agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa
ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

*Mááka 14:12-21, Árúku
22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30*

¹⁷Yútaa-kwaasi ímo intóráin-
tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa
aiva-táwai túntemba kwená
kwayó-kwáásí Ísumba taáísaa esa
sésa náávára tíyótaasa í-tánómbá
kogauvónaundaya'iyó suwaná ¹⁸Ísu
séna Yérúsaremu-naopa'a kwékai
moórá-kwaasigontavekai sékai kentáásí
anóndako séna kesí kanaamá tísatá
kesí kwayó-kwáásíyé ená naaúmpa'a
tíyótaasa í-tánómbá nánaumne kwésiye
kosimámékaiyo súwasarai ¹⁹Ísumo
súntemba mirá ésarai minká'á tanómba
mágauwankaraaiye.

²⁰tanómba mágaumakoyasa enónka'a
Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kwésa
mindáúmpá'á umésa ²¹toómbá
kwémandesa uwaná Ísu séna
keinárwapinkemba moóráwai kembá
namuro-kwáásírá'á agaráátinkaniye
súwana ²²tirunkó umbái tówasa
moórá-mora-umai áísaa esa sésa Ísóigoo
kewá'iyó sinté kuwaná ²³Ísu séna
moóráwai kwená toón-ayai maimaéna
kesé moórá-taavepimba tu'mái
náíndawai kwemá kembó namuro-
kwáásírá'ó agaráátinkaniwaiman-iyé.
²⁴naaóvá'á Áánútun-aii aúváívimba
agaimaréna séna kwaási úrandako
puwíníye siráintemba pó'a púwónana
namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai
sáwí-meyamba mayániye. kwembó
ímo maránkaraankakaankasi kawé'á
isinó Ísu súwana ²⁵Yútási kwembó
agaráátinkaniwai séna anóndakoo
kentáváíyá kwéseno súwana Ísu séna
á'a séne siráiyé.

**Ísu kwená kwayó-kwáásí
toómbá tímakain-kwasai.**

*Mááka 14:22-26, Árúku
22:15-20, 1 Kórinti 11:23-25*

²⁶súwasa toómbá kwénowana Ísu
péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi
séna topámbai kwená kwayó-kwáásí
tímatuwena séna mindá kesúman-ivo
maimái naaró séna ²⁷ándá-aran-dombo
kwáyon-anaveumba maisoréna
Áánútumpa'a súwi séna tiména
séna amáparawai naaró. ²⁸mindá
kesí naaemán-iyé. kesí naaemá
sáwívarawaiyavena kumínimba póna
Áánútu sáwí-imayaa maitiyuwéna
séna kesé tarúmai máyáawe séna
mináúná-áímbá simái tarúmakaiye.
²⁹simátíme'a sé'a ókwara'a
ándá-aran-domba íma nánaumpo
kesivo kwená kwaásimo kwégawaaipa'a
kesé ménaaomba ándá-aran-domba
aúná-nomba nánaumne Ísu súwasa
³⁰Áánútuntavesa ísámai monor-ímá
simásuwesa mindáúmpá'á tuwéna
Óríve-opapa'a iráawe.

**Pítaa ánaemba
umásinkaniye siráin-kwasai.**

*Mááka 14:27-31, Árúku
22:31-34, Yóni 13:36-38*

³¹Óríve-opapa'a umáyówana
Ísu simátímena séna Áánútun-aii
aúváívimba agaimaréna séna Áánútu
séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana
puwínasa
sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu
siráiyé
siráimba póna ívé'-no'waamba táá'a
káína'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe.
³²ánivo púwónasa utamásinkaiya'a
usásine'a kentí aiva'á Káríri-ayampa'a
kona'á kesínáaemba kónááowe Ísu
súwana ³³Pítaa séna amáparawai
auwésa kóyáwé íyambanivo kemá íma

mirá ónaumne súwana ³⁴Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'a kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena súwana ³⁵Pítaa séna entémo sínkamonaé íya'ó é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a mirá simásaraawe.

**Ísu Kétésémaniva'a
námúnaa siráin-kwasai.**

Máaka 14:32-42, Áríku 22:39-46

³⁶amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'a Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna manká'a máyayia'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³⁷Pítaawe Sépéti ááninkaiye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁸simátimena séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'a mé'a kesé kárákwimai máéro séna ³⁹tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónda'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó emó kanaán-iyé sémo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'ó tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwáráano Ísu siráiyé.

⁴⁰Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásírúútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsena Pítaantavena séna íma kanaará'a sáwíyanka'a kesé kárákwimai máyáane. ⁴¹Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá áúgavaa'a kwéiyé simásuwena ⁴²moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútumpa'a námúnaavinkemba séna minúmbái-yántáá'á enópa'a úwoi

tíníyemo sina'ó é'a emó sindantembá mirá ónaumne siráiyé.

⁴³Ísu námúnaa kosimásuwena kwená kwayó-kwáásírúútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurésa tígávaate kwéuwana ⁴⁴moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna ⁴⁵minkáúmbónárauyavena séna tuúmó kwaiguré'ó máyáamba kemá kwaási úrandakomba sáwí'ó kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa kwétivo ⁴⁶usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiyé Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

*Máaka 14:43-50, Áríku
22:47-53, Yóni 18:3-12*

⁴⁷Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ányatankwara'a maimaésa tumbá mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá tí'márówasa tumbá ⁴⁸ááema Yútási Ísumbo agaráátinkaintavena simátimena séna paruvará umánkáandawaimba tátoraaro siráimba ⁴⁹póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena paruvará kwéumankowana ⁵⁰Ísu séna kesí kwaásiyo ónái sindá'a uwó súwasa kwesémo tuwái Ísumba tátórowana ⁵¹Ísuna kwayó-kwáásívinkémbá moóráwai taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwswana ⁵²Ísu kwentávéna séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. taánasataneimo tínkamiyan-kwaasi anondámo ésa taánasataneí tínkamiyasa puwónááowe. ⁵³maaráyávé'a imáyáa oró. kesivontávé'ó sé'o

súwa'naa uwómó senanamó éna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwívarawai íma kanaán-umai táampanaawai avekáámbá tí'maránasa súwa'naa ónááowe. ⁵⁴mirámó súndarakai Áánútun-ai aúváivimba agaimakáin-umbai-yantaa'a kesópa'a íma tisinó. áńivo siráintemba miráumai paáriníye Ísu siráíye. ⁵⁵Ísu mináámbá simásuwena tun-kwáásíyávéna séna kentáv'é'a umóyán-kwáásímán-íye sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a maima'é'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe. ⁵⁶naaóv'á'Áánútun-ai simátímakowai aúváivimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uráawe.

**anón-kwaasi Ísumba
aaí simánkaraan-kwasai.**

*Máaka 14:53-65, Áríku 22:54-55,63-71,
Yóni 18:13-14,19-24*

⁵⁷kwená kwayó-kwáásí auwésa kuwasá Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á amáámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí máyón-daumpa'a móankowana ⁵⁸Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-ontavinkemba íréna naamaúva'a ména Ísun-ane'o paárinídamo awánáíndayavena i-kwáásíyé méraiye.

⁵⁹Pítaa máyowasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwíyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana ⁶⁰íma kwáyowasa Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasaráí kae-kwáásígóráí usásinesarai

⁶¹kampa'á sésarai kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba Áánútuna naambá kanaán-umai tawísíyuwe'a kaumbo-táwai maisuwé'a ónaumne siráíye suyaná ⁶²aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna mindáramo simánkaayan-aimba anondá íya síníyono súwana ⁶³Ísu iséna íma aaí súwana aiva'-mónó-káwáánákó séna Áánútu asirayánkwáráwái aúranka'a mé áísaa onda-áímbá árair-aine su'mai simásimiyo. Áánútumo usásinankawai Káráísiti Áánútu ááninkowa'onompo simásimiyo súwana ⁶⁴Ísu séna á'a sémpo simátíme'a sé'a naaémba suwánáina'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáiná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana ⁶⁵aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áámba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávéta aaivimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintaveta ⁶⁶nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa ⁶⁷Ísumba tuwirááíma kwirankésa tuvuwésa tiyáándeí tuvúwún-kwaasi ⁶⁸aká'áámba sésa esávái se Áánútu usásininkawai úne séndawai ómpo kemá náawa kwétuvuwuna simásimiyo siráawe.

**Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye
siráin-kwasai.**

*Máaka 14:66-72, Áríku 22:56-62,
Yóni 18:15-18,25-27*

⁶⁹Pítaa naamaúva'a máyowana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árasígó awánéna kwenópa'a téna séna Káríri-ayampakewise maéndawai óne súwana ⁷⁰Pítaa amáparawai túranka'a séna emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'an-íye simásuwena ⁷¹máápar-

ontavimba komáyowana ó'omba kwayór-ínáámárúgó awánéna máyón-kwaasiyavena séna minkwáásígómá Ísu Násáreti-naopakewaiye maíwaiman-iyé súwana ⁷²Pítaa aika'á maréna séna íma awánáúnda-kwaasiman-iyé simásuwena máyowasa ⁷³sáwíyanka'a máyómba Pítaanopa'a tésa sésa Ísuna kwayó-kwáásí mirán-kwáásí máyáawata awánemayaundantenkaan-kwaasiraamba éma mináyámpákén-kwáásí tááiraamba kwésene suwaná ⁷⁴Pítaa séna kampar-áimbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-iyé kwésuwana kokórigoma áái súwana ⁷⁵Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumboráá kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-iyé síníyone siráimba mináímbá ááka'a maréna máápa'a kuména áváraumai ivi'á taráiyé.

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mááka 15:1, Áríku 23:1-2, Yóni 18:28-32

27 ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye Ísumbo tuvuwíyanamo puwínín-aimba mimbórá-áimbá símaresa ²Ísumba ayáánka'a asááúmaresa ál'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Yútási pukáin-kwasai.

aantá-kwaasi 1:18-19

³Páírátinopa'a máánkarowana Yútási Ísuna kuntaru'á mairówai Ísumbo tuvuwónááomba awánéna séna ímo mirá oráámbá kemá sáwí'a úne séna kuntaru'ó ésamo ámakon-ontamba 30 ontamba

maimaéna mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwítopa'a kwéna séna ⁴íma sáwí'a uráin-kwaasi agaráátinkauna'a tuvuwónáe'a kwéomba kemá mindá sáwí'a úne súwasa miwí sésa íma kendéiyáán-ivo endéimán-iyé suwaná ⁵Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwéna tiyuwéna ánda maimaéna ándákwamba varáiyé.

⁶Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwówasa mono-káwáá-kwáásí maésa sésa maanóntámbá kuntarur-óntámbá póta amápa-kwaasimo Áánú-tuntavesamo imáyáamo ésamo máráan-ontampimbo márándaya kentáásí monor-ámáámbá karánaumne simásuwesa ⁷minóntánkón-áái kwésesa mimbórá-áimbá sésa minóntándéí moórá-marama saweimó kwéom-barama meéyámbakaanasaya mimbárávímbá ó'om-baravaken-kwaasi puwíyan-kwaasi utanááowe siráawe.

⁸mirá uráantavesa mimbáráyávésa sésa kuntaru'-márámán-iyé siráawasa ívékwara'a mirá kwésewe.

⁹mono-káwáá-kwáásí mirán-áimbá kwésesa mimbárámá meéyámbakaamba Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Yéremayamo siráin-aimba paáururáiyé. Yéremaya séna Ísareri aísavutantamba uráawai évakarawai mimbórá-áimbá sésa moóráwaimbo kuntaru'ó onááon-ontamba 30 ontamba maimaésa ¹⁰saweimó kwéom-barama meéyámbakaamba Ísóigo simásímakaintemba mirá onááowe Yéremaya siráimba pósa mirá uráawe.

Páírátí Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mááka 15:2-5, Áríku 23:3-5, Yóni 18:33-38

¹¹Ísumba Áróamáani-kamaani-kawaanakonopa'a máánkówana

kwenaúranka'a máyowana áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa ¹²mono-kawáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye ó'on-o'on-aintavesa aavimbá mayánkówana Ísu iséna íma aai súwana ¹³Páírátí Ísumba áísaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo íya kwéisaano súwana ¹⁴Ísu iséna amápar-aintavena íma anondá aaf súwana kámááni-kawaana'a Páírátí sáwívar-imayaa uráíye.

**Ísumba ará'a tuvúwóro
siráin-kwasai.**

*Máaka 15:6-15, Árúku
23:13-25, Yóni 18:39-19:16*

¹⁵naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áróamáani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankanaumne séna minkánáá miráu-mai ándá-kwaasi kwéayurankaiye. ¹⁶Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moóráwai áwí'a Párapási amáparawai kwenáái ísarowai ándáva'a máyowasa ¹⁷sáwíva-kwaasi torupamáí máyówana Páírátí tísaa ena séna ándáva'o máyáan-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a tewa'á ayúrankáano. Párapásiya'í. Ísu Áánútumo usásinankaiwaiye kwésewaina'íyo séna ¹⁸Páírátí imáyáa éna séna mono-kawáá-kwáásí Ísuntavesa íma anón-kwaasi-í'a ínkwáé sésa táto'maesa kesópa'a máankaraawe séna mináimbá tísaa uráíye.

¹⁹Páírátí mináimbá kwétisaa-ena aaimó ísón-daumpa'a máyowana awainínkó moóráwaimba ai'marówana kwenópa'a téna séna enawainínkó séna no'wáamba kaaimbá awánáúnda minkwáásígó íma sáwí'a uráísana sirunkó umbaí kwétaivo íma aavimbá mayankaaó siyé simámakaiye.

²⁰awainínkón-áái kwésimamumba mono-kawáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Páírátintave'a sé'a Párapásimba ayúrankénasa Ísumba tuvuwíyana puwíno simáméro simátímúwana ²¹Páírátí moórágwara'a tísaa ena séna minkáé-kwáásívínkémhá náawana ayúrankanaumno súwasa miwí sésa Párapásimba ayúrankaao suwaná ²²Páírátí séna Ísumba Áánútumo usásinankaiwainemo sewáimbá nóra ónaumno súwasa amáparawai sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná ²³Páírátí séna nóra-sawira uráina'íyo súwasa anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iráawe.

²⁴mináimbá símae íyúwana Páírátí miwí táái íma kanaán-umai karánaumne-imayaa éna amáparawai áái'a tíyáavo séna táávepimba nombá atímarena amáparawai túranka'a umásítai'a éna ayáámba sese éna séna mindákómó puwínín-umbai-yantaa'a kesiyáámpimba íma kwáyáivo kentiyáámpimba kwáyáíye súwasa ²⁵amáparawai sésa puwínata mimbéyámbá kentáásísaavutantambo ónááowaiseya mayánaumne suwaná ²⁶Páírátí Párapásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwírúku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á tuvuwíyana puwíno séna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

**i-kwáásí Ísumba simái
sáwí'a uráan-kwasai.**

Máaka 15:16-20, Yóni 19:2-3

²⁷Páírátí Ísumba kwená i-kwáásír'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa ²⁸kwená unáánkwátói ayúmaesa naaeyanyán-únánkwátói anón-kwaasiti unáánkwátóiman-íye sésa Ísumba

umánkesa ²⁹ anón-kwaasiti kánumo'an-
iye sésa áwí-andama owepamáí Ísu
a'nómpímbá kuvérankesa tááúmba
ayáánúrapa'a torankésa kanaaráá'a
ankésa moórá-mora-umai kívairesa sésa
Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa
³⁰ tuwirááíma kwirankésa ayáámpimbo
toránkón-taumba mairésa a'nónká'á
tuváto'na kwéesa ³¹ kanaaráá'a
ánkáyuwesa naeayáyán-únánkwátóí
ayúmaesa kwená unáánkwátóí
umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a
áí'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Máaka 15:21-32, Árúku

23:26-43, Yóni 19:17-27

³² i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá
moóráwái Sáíríni-naopakewai áwí'a
Sáímoni aampa'á kwétuwasa i-kwáásí
tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima
áúgwaatarankesa sésa áwa'naa
umai tiyó suwaná mirá úwasa
³³ kwésa moórá-marago áwí'a
Kórígótaava'a kwésa mináwíkoná
ááimba a'nómayaampare supa'á kwésa
³⁴ ándá-aran-domba mairésa áí'a
ánásainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á
mimpímbá marésa Ísumba ámúwana
óika'a ma'mai awánéna íma naráíye.

³⁵ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á
aíyayaampimba tuvúsúmaresa kwená
unáánkwátóí mayánáe sésa aávéiya
kwétiyaananaya nááwa usáyaaitain-
dawai mayáníyo sésa mirá ésa ³⁶ mará'á
mésa Ísunka'a kárákwiresa ³⁷ Ísumbo
tuvúwúwanamo puwún-ainkona
ááimba aúváivimba agaimarésa sésa
Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'an-iyé
agaimarésa a'nónká-táírá'á mósá
marésa ³⁸ umóyántémo uyan-kwáásíráí
tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a
taaira'á tuvúsúmaresa mará'á mésa
minkwáásírá'á kárákwírowasa
³⁹ évakarawai tésa tiyáámba tóipimba
áákesa timánáantata'a umánkesa

aká'áámba simánkesa sésa ⁴⁰ úwé emá
séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a
kaumbo-táwái maisuwé'a ó'omba
ónaumne siráampo Áánútu ááninkomo
émo e esávái enáúma áwa'naa ema
eyáárika'a taairakémbá taútuwe
marapá'á kumuwo siráawe.

⁴¹ suwasá miráumai mono-káwáá-
kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé
Yútaa-anon-kwaasiye kanaaráá'a
ankésa ⁴² sésa ó'owi túwa'naa ena
kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai
áwa'naa íníye. Ísareri-kwaasiti
kawááná'á úne seémáyáimba póna
árai'o seémáyáindamo éna kweyáárika'a
taairakémbá kumínata awánéna
séta árai'a Áánútu áánimban-iyé
sénaumne. ⁴³ Áánútuntave'a asiramái
máyaunda Áánútu áánimba úne
seémáyáimba Áánútumo áwa'naa ónái
sénaraai ívé'a áwa'naa isinó suwasaráí
⁴⁴ miwímó suntembá umóyántémo
uyan-kwáásíráí évarevar-akwampa'a
taaira'á tuvúsúmarowairai kanaaráá'a
Ísumba ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Máaka 15:33-41, Árúku

23:44-49, Yóni 19:28-30

⁴⁵ Ísumba kanaaráá'a ánkówana
kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwená
aúvúúmá kaapa marówana túnkumba
⁴⁶ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi
tááivinkemba séna eroi eroi
rama sapataniyemo sún-aimba
maarán-áimbá séna Áánútu kesí
Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó
súwasa ⁴⁷ minká'ó máyón-kwaasi isésa
évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-ai
simátímakaiwaimba Íráiyaamba
kwéaayaiye suwaná ⁴⁸ moóráwái
isaaiséna paru-táyánama maimaéna
ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá
tu'maéna oviyen-támayopimba
kinúvaimena naínkwáe séna Ísu
óika'a mósá marówasa ⁴⁹ évakarawai

sésa Íráiyaama kuména áwa'naa íni. íya áwa'naa íníyo séta amu'maréta máyaumne suwaná ⁵⁰ Ísu moórágwara'a anónka'a kwésena avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

⁵¹ Ísu puwúwana anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírákémbá utaváá'maena marapá'á móru tavaákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwí'marówana anóm-barima tówana anón-ontantomba tawákaa'a kwéuwana ⁵² utámáróm-buri-aivimba awááumarón-ontamba akwákúwasa Áánútuna kwaási sáwívarawai pukómpinkemba usásinesa ⁵³ utámáróm-buri-aivinkembausásine-mesa Ísu pukéna usásinon-tawai Yérúsaremu-naopa'a paárúwasa sáwívarawai awánaraawe.

⁵⁴ Ísu puwúmba i-kwáásítí kawáánákowé kwená i-kwáásíyé Ísumbo kárákwimaresamo máyówai marímo tówanamo amápa-tantaa'o paárúmba awánésa ávááraumai táátavesa ésa sésa árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-íye siráawe.

⁵⁵ mináimbá sumbá sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. miníníntómbá Káírí-ayampakembo Ísun-ánaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo Yérúsaremuva'o tiráan-inintompinkemba ⁵⁶ moórá-inimba Mágátáara-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Yémés-inte Yósépite tinówa áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Sépéti ááninkai tinówa úwasa évakar-inintonkwara'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

*Máaka 15:42-47, Árúku
23:50-55, Yóni 19:38-42*

⁵⁷ miníníntómbá tamáyówana enónka'a moóráwai óísankwarawai

áwí'a Yósépi Árímatíyaa-naopakewai Ísun-aaiyavena áraire súwai ⁵⁸ Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana kwená i-kwáásíyávéna séna Ísun-auma maimái áméro súwasa mirá uwaná ⁵⁹ Yósépi Ísun-auma tamaimái aúná-ampantavimba asáaumai ⁶⁰ maimaéna kemó púwónasamo utamásínkéne sénamo aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai ⁶¹ Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáo úwasarai mara'á mésarai Ísumbo utamánkóm-buri-aivimba karátuwesarai méraaiye.

Páírátí utamánkáapa'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

⁶² minínínkáí kará'matuwesarai máyóyasa usá aaváyaavimba savaatirá'á mono-káwáá-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye Páírátinopa'a tóyo ésa ⁶³ sésa anóndakoo úwoimo aúvamai máyáinka'a kampar-áíntémó siwái séna kaumbo-táwai maisuwé'a púwóndavinkemba usásinanaumne siráimba ísaraundaya sáaka'a makáúndaya po ⁶⁴ i-kwáásí ti'marénsa kaumbo-táwai utámáraam-buri-aivimba kogárákwiresa awánaaro. kwená kwayó-kwáásí kwenáuma asimbaesa aúpá'á utámaresa sésa pukáimpinkemba usásinkaiye seváínivo. mirán-áimbó síyanamo éna minkámpár-áínkó ááémo siráin-kampar-ainkomba usáyaitaivainivo suwaná ⁶⁵ Páírátí séna kentí i-kwáásí ti'maréwasa sentení'a umái mimbúrí-áívimbá kawé'á umái kárákwiyoro súwasa ⁶⁶ kwésa kwaási murí-áívimbá usáveraavo sésa sanómbá maimaésa móaraapamaranae sésa kurésa mirá maúmaresa i-kwáásí mátiyuwesa kóuraawe.

**Ísu pukáimpinkemba
usásinkain-kwasai.**

*Máaka 16:1-10, Árúku
24:1-10, Yóni 20:1-18*

28 Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasarai sontaará'á usá aaváyaavimba aaváúmá usónka'a Máriyaa Mágátáraa-naopaken-ininko úwana araámáó úwasarai Ísumbo utamánkáapa'a koawánanae sésarai kuyambá ²⁻³ anóm-barima tówana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakemba kuména kwenóikakemba aaváúmó usénamo intembá kwéuwana kwená unáánkwátóirakemba ainánkómó intembá kwayán'a kwégowana kuména murí-áigón-óika'a makón-ontamba kunakwátuwena minóntánká'á mara'á máyowana ⁴ mimbúrí-áír'á kárákwiyuwai ávááraumai táá'a kówasa tiyántámbá kwétowana tímáávomba kavúkuraiye.

⁵ kárákwiyuwai mirá kwéuwasarai minkáér-ínímbá kuyaná kwíyómpakewai minínínkáí simátimena séna íma táá'a kaíno Ísumba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánayae sékaimo téyamba ísaraumne. ⁶ kwemó siráintemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawánékai ⁷ isaaisékai kwená kwayó-kwáásí kosimátimekai sékai Ísu pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináímbá kosimátímékaiyo siráiyé.

⁸ súwasarai minínínkáí avekáámbá utamánkópa'a tuwésarai táátavesarai uyaná tirunkó aamoí úwasarai kwená kwayó-kwáásí kosimátimiyantavairai aampa'á kuyambá ⁹ Ísu minínínkáí tuwánéna séna náávára máyaayano súwasarai anóndakoma iyé-ímáyáá ésarai kwenáísamaivimba tamésarai

aísamaira'a tátoresarai kwená imáyáa mósá máróyana ¹⁰ Ísu simátimena séna kesívá'awaawi kosimátimiyasa Káríri-ayampa'a komésa suwánaaro Ísu siráiyé.

**utámárópa'a
kárákwiraawaiti kwaasái.**

¹¹ Ísu mináímbá súwasarai kwemó súntemba minínínkáí aampa'á kuyambá utámárópa'o kárákwiyun-i-kwaasi évakarawai Yérúsaremu-naopa'a kwésa mono-káwáá-kwáásí paárún-tantaa'a kosimátímúwasa ¹² mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí mésa aái simái mimbórá-áímbá símaresa utámárópa'o kárákwiyun-i-kwaasi anón-ontamba tímésa ¹³ simátimesa sésa maarán-áímbá simátíméro. no'wáamba suún-kwaiguráunasaya Ísuna kwayó-kwáásí tésa kwenáúma umóyámbá maimaésa kóuraawe kosimátíma'mae'a nááóro. ¹⁴ Páírátimo mináímbó isáínataamo éta moórá-ainkwara'a simáménanaya keinárawa'a íma aavimbá maitinkáníye suwasá ¹⁵ miní-kwáásí isésa óntamba maimaésa kurésa sunten-áiné su'mai kosimátíma'mae nááúwana mináínkó kóyáwé úwasa ísaraamba ívékwara'a Yútaa-kwaasi kwéisaawe.

**Ísuna kwaási kwembá
awánaraan-kwasai.**

*Máaka 16:14-18, Árúku
24:36-49, Yóni 20:19-23*

¹⁶ Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi Káríri-ayampa'a Ísumo minómáká'á komáéromo sirón-omaka'a komáyówana ¹⁷ miwí túranka'a paárúwasa awánésa kwená imáyáa mósá márówasa évakarawai kaer-ímáyáá ésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaiyo. ó'owawa iyó suwaná ¹⁸ Ísu

miwítí egwaa'á taména séna Áánútu
 asirayámbá siména séna kwíyómpare
 maraparé kárakwiyuwo simbá
¹⁹pó'a mindáyave'a amápa'-marava'a
 kesáái simátíma'mae nááiyasa
 kesí kwaási-i'a ésa kesivowé kemá
 kwenááninkowe kwenamankóé tarúmai
 máyaiya'a kentáásúwíka'a nombá

pétinke'a ²⁰simátímakaunda-aimba
 kwarésa asiramái tátoraigwae
 sé'a simátíma'mae íyóro. maramá
 kwáyaindara'a keinárawate mé'a
 ívé'o kwáyáin-tantaa'o ánásaindara'a
 keinárawate ménaundayave'a imáyáa
 úmae íyóro Ísu siráiyé.

kemá Mátíyu sùnda-aimba ánásaiye.

Mááka

Ísu kwíyómpa'a irówana Mááka moórá-kwaai aiyayaamba umái siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísu Áánútu ááninkon-aaí agaimakáíye. Mááka moórá-awí'a Yóni Mááka kwemá Yérúsaremuva'a kwenamáápa'a ména anón-éna Pítaante Póronte túwa'naa umai mayáí mairáíye. Árómaa-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agaimakáíye. Árómaa-kwaasi asirayánkó tirááíma tain-kwáásín-owe séna maarán-áimbá agairáíye. Ísu asirayámbá tokéna tí'o ún-kwaasi asóvamatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwéna sáwí-imayao tátokaimpinkemba ayútínkaraiye. mirán-áimbá Mááka agaimakáíye. Mááka agairáin-ainkona ayáír'á'á maarán-táúntámpímbo [] kwáyáin-aimba moórá-kwaasi agaimakáíye.

Yóni nombá pétinkowai simátímakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Áríku 3:1-9, Yóni 1:19-28

1 Áánútu ááninko Ísu Káraísiti kwená áséi-kwasai maarámán-íye. ²naaóv'á'á moóráwai áwí'a Yóni íma máyonka'a Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya Yónin-aaí simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwirankéna ³kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna ísoígona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna sirónka'a Yóni paárúwana mináimbá paáruaiye. ⁴⁻⁵Yóni nombá pétinkowai kavóná-marava'a komáyowasa

Yútiyaa-ayampake Yérúsaremu-naopaken-kwaasi amápa'a Yóninopa'a tuwaná simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana sáwí-imayaa maitiyuwáína'a nombá pétinkanaumne súwasa sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yótáni-nompimba nombá pétínkaraiye.

⁶Yóni póígo áwí'a káámeri kwená áyáu-kwatoí iréna aúwarasinei ámúr-anda uréna a'nóriné kwantáámíkoná aúwé mintóné su'mai kwénena ⁷simátimena séna moóráwai kesínaaemba tíníwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uvóv'á'á ónaumne. ⁸kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútu amankómbá ai'maráinana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Áríku 3:21-22

⁹minkánáá Kárirí-ayampakemba Násáreti-naopakemba Ísu túwana Yótáni-nompimba Yóni kwembá nombá pérankowana ¹⁰Ísu nom-pínkémbá usásinowana sokón-tawaai taaínkar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana ¹¹kwíyómpakemba aagíwé su'mai séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai awánanae siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Áríku 4:1-13

¹²súwana Áánútun-amankoma Ísumba simámuwana kavóná-marava'a komáyowana ¹³kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba komáyowana Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae séna ó'on-ó'on-aimba súwana Ísu

íma sáwí'a éna aváá-kwánkáán-umai máyowasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumbésa áwa'naa umánkaraawe.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:12-22, Árúku 4:14-15

¹⁴naaémba Yóni Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróntavena séna sáwí'a uráiyé siróntavena Yónimba ándáva'a máankowana máyowana Ísu Káriri-ayampa'a kwéna Áánútuna áséi-kwasai simátimena séna ¹⁵Áánútu kwená kwaásira'o kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútuna áséi-aintave'a áraire seró siráiyé.

¹⁶mináimbá simásuwena Káriri-kwaaukon-awampakavamba kúmba kae-kwáásirái méсарai awaaó áwí'a Sáimoni úwana áváko áwí'a Éndaru umái méсарai miwítí mayáímá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana ¹⁷Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máimo tímapa'o kwénaaoyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaaekai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai ¹⁸minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiyé.

¹⁹kwesé kuyaná Ísu sáwíyanka'a kúmba kae-kwáásirái méсарai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniyé nompí-sípívimbá méсарai kwase-únámbá to'mayaa kwéuyana ²⁰Ísu tuwánéna tááyowasarai mindómpí-sípívimbá tivowáné kwená mayái-kwáásíyé tiyuwésarai Ísuwe kurááiyé.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Árúku 4:31-37

²¹Kápénéamu-naopa'a komáyómba Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéison-

kanaa túwana Ísu mono'-náúmpá'á uména kwenáái simátimuwasa ²²isésa asiramái súntavesa sésa ámáamba sentenkáání'a íma kwésivo anón-kwaasigoraamba kwésiye sésa táátavai uráawe.

²³táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á mooráwai kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigo ména ²⁴anónka'a séna Ísu Násaretivakewaima óne. kentáá nóra taéwa tasínkambaiya ánasaniyono. embá awánáundawai Áánútuna kawé-kwáyó'ná'á óne súwana ²⁵Ísu taraváá-kwántánéna asiramái séna aaiseré minkwáási tiyuwé kóaaó súwana ²⁶mintaráváá-kwánkó minkwáási toká'mái tuvámbarowana aiyayaanko sápisimaguwana kwáá'a túmaena arumpinkémbá kóúwasa ²⁷awánésa táátavai ésa keáimbá sésa mindóra'iyó. aúnái'an-iyé. kwemá taraváá-kwántávéna asiramái kwésisasa sintembá kwéowe suwaná ²⁸mirá úwasa Káriri-ayampa'a Ísun-aaí kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Árúku 4:38-41

²⁹ísówasa mono'-náúmpá'á tuwésa Sáimoninte Éndaruntei mindáraití naaúmpa'a íyúmba Yémésiye Yóniyé Ísuwe umái íyúmba ³⁰Sáimoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana ³¹iséna kwenópa'a téna ayáánka'a táto'mai usásinankowana kokotámba ánasowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

³²toómbá agai-timúwasa enónka'a tí'o ún-kwaasiyonkwara taraváá-kwámbó tirumpimbó máyón-kwaasiyonkwara'a tí'maesa Ísunopa'a mátínkówasa ³³mindáópaken-kwaasiyomba amápa'a ontará'á torupowaná ³⁴Ísu ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiyomba

asóvamatinkena taraváá-kwámbá
tirumpinkémbá maitiyuwówasa
mintáráváá-kwántómbá Ísuntavesa
Áánútu ááninkoman-iyé sésa kwembá
awánontavena aaiséráaro Ísu súwasa
kóuraawe.

Ísu Káririva'a simátímakain-kwasai.

Áríku 4:42-44

³⁵kóuwana irataró'á Ísu usásinena
mindáópa'a tuwéna námúnaa
síndayavena íma kwaási máyópa'a
koména námúnaa kwésena máyowana
³⁶Sáimoni kwená kwaásiye Ísumba
avakáá-umai ³⁷awánésa sésa amápa-
kwaasi embá kwéavakaa-owe suwaná
³⁸Ísu séna ó'on-daopimpakwarata
kwénaaeta kesáái simátímapa'a
koónaumne. mirá ónaundayave'a
túne séna ³⁹Káriri-ayampa'a
mono'-náúmpímpá'á kosimátímapa'a
kwénaaena tirumpinkémbá
taraváá-kwámbá maitiyuwówasa
kóuraawe.

**Ísu áúma karón-kwaasi kawe'á
umánkarain-kwasai.**

Mátíyu 8:1-4, Áríku 5:12-16

⁴⁰moórá-tawai Ísunopa'a áúma
karón-kwaasigo téna anóndakoman-iyé
séna aísamaivimba takívairena
séna kentávénamo ankáínamo e
kanaán-umai aúnaí'a umásinkaniyono
súwana ⁴¹Ísu arumbá úwana ayáándeí
ané'á tátorena séna mirá ónaumpo
enáúra'a karevú'a kawáúgwiye séna
⁴²avekáámbá kawe'á umánkowana
kawáúguwana ⁴³⁻⁴⁴Ísu asiramái séna
enáúra'a kawáúgwimba po Mósesimo
siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a
kwéma enáúma máagaraatinke póíma
tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái
agayáiyasa amáparawai awánésa
áúrakemba kawáúgwiye sénááowe.
ánivo enáúra'o umánkaunda-aimba
simátimunavo se kwaáo Ísu súwana

⁴⁵minkwáásígó ivátuwena kawe'á
umánkon-aimba simátíma'mae iyúwana
mináínkó kóyáwé úwasa sáwívarawai
Ísu tínyé sésa kentí naaópimpa'a
torupamáí máyówana mindáyavena
Ísu íma naaó'-nao'a kúmba kwaási
íma máyónkavamba máyowasa
naaó'-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo
uráawe.

**Ísu aísamai pukówaimba
kawe'á umánkarain-kwasai.**

Mátíyu 9:1-8, Áríku 5:17-26

2évaka'-no'waamba kwaéna Ísu
Kápénéamu-naopa'a kúmba kwená
naaúmpa'a máyowasa sáwíva-kwaasi
isésa ²torupésa mindáúmpá'á sisipáá
ésa pááimpakwara'a sisipáá umásowana
Ísu kwenáái kwésimatimuwasa
³éyain-kwaasi aísamaimo pukówaimba
taagwiya'maésa tumbá ⁴mindáúmpá'á
sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma
kanaán-umai íyóra'naraan-esa
naanamiva'á taagwiya'maésa umésa
avaa'á akósámaresa ándára tátorena
túwówana kumeémena Ísumo
máyonka'a aúranka'a kumúwana ⁵Ísu
taagwiya'maésamo tun-kwáásímó
árai'a kawe'á umánkaniye-imayaa
umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-
kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená
sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa
⁶amáámba sun-kwáásí mésa ⁷imáyáa
ésa sésa nóra séna mirá siyó. Áánútu
kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánivo
kwaási íma mirá onááovo Áánútumba
aká'ámba kwésimankaiye-imayaa
ésa suwaná ⁸Ísu minímáyáámó umbá
awánéna simátimena séna nóra séra
mirán-imáyáá kwéoo. ⁹moóráwaimo
aísamaimo pukáindawaintavaimo sé-
namo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne
sínasamo ésa áraira síí. kampará
sííyo sénááowe. ánivo moóráwaimo
aísamaimo pukáindawaintavaimo
sénamo eyáárika'a usásine ená

kwandaaimá maimaé kwaaó sínasamo ésa áraira síi. kampará siíyo awánanaaowe. ¹⁰kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna ¹¹isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé naaópa'a kwaaó súwana ¹²amápa-kwaasi túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá maimaéna kúwasa amáparawai táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavesa ésa tiyáamba toípimba áakaawe.

Ísu Áríváimba ááyarain-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Áríku 5:27-32

¹³Ísu tuwéna Kárfiri-nonkwaaunkon-awampa'a kúwasa sáwíva-kwaasi kwenópa'a torupowaná kwenáái simátimena ¹⁴kwéna awánómbe Áríváisi ááninko áwí'a Árívái táákísimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaemba kwa'maéna kuráíye.

¹⁵kúwasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Áríváina naaúmpa'a umésa toómbá nowasá táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásíyé sáwíva'a Ísun-ánaemba kwa'maésa Áríváina naaúmpa'a umésa nowasá ¹⁶ámáán-kawaa-kwaasivinkemba amáamba sun-kwáásí Ísumo táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásíyé toómbó kwénomba tuwánéna Ísuna kwayó-kwáásíyávésa tísaa esa sésa nóra sénawa táákísimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásíyé Ísu toómbá kwénaiyo suwaná ¹⁷Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-íye. mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi

tááyaanasa Áánútonopa'a tígwáé sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútonopa'a tígwáé sé'a kunkáumne Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mátíyu 9:14-17, Áríku 5:33-39

¹⁸moórá-tawai Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiye Áánúntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésuwasa évakarawai Ísumba taáísaa esa sésa Yónina kwayó-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiti kwayó-kwáásíyé moórá-mora-tawai Áánúntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésevo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná ¹⁹Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómbe kautimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. ²⁰naaémbe minkwáásígómbá a'maesa kówíyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe. Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá siráíye.

²¹Ísu mináímbá simásuwena séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísisamo ombá aúna-ampanta íma káramai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye. ²²aúna-anda-aran-domba ááeraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe Ísu siráíye.

Ísu savaatirár-áimbá siráin-kwasai.

Mátíyu 12:1-8, Árúku 6:1-5

²³ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé úwíti-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ²⁴ amáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa maisaaó. ená kwayó-kwáásí agándaan-kanaama aambá áumbakaawasa mirá kwéowe suwaná ²⁵⁻²⁶ Ísu séna naaóv'á Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona áaimba íma ísaraawe. aiva'-monó-káwááná'á áw'í Ápáyata máyonka'a Tévítíye kwená kwaásiye táái kwétinkowana Tévítí Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némaembanivo mono'-má'yái máyón-kwaasi némaembani. Tévítí mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwá'á siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwá'á ímo seráámbá áwá'á kwésewe. ²⁷ Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna túwa'naa ínintavena agándaan-kanaa maréna kwaási aiva-tántáá'á maréna agándaan-kanaama naaén-tantaa'a póna túwa'naa ínintavena makáíye. ²⁸ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándaan-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándaan-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-íye Ísu siráíye.

ayáamba

kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 12:9-14, Árúku 6:6-11

3 moórá-tawai Ísu mono'-náúmpá'á iyúmba moórawai ayáamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa ² aavimbá mayankánée kwésuwai

mésa Ísuntavesa sésa agándaan-kanaara'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayanká-naumne sésa Ísumba awánomba ³ Ísu ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna kemó máyaundara'a tiyó súwana mirá úwana ⁴ Ísu miwíyávéna séna kentáásí amáán-aimpimba nóin-aina kwáyáíyo. agándaan-kanaara'a póta kawé'-má'yáíyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáíya méní. inkámónanaya puwíníyo. tísaa ena súwasa íma aái suwaná ⁵ Ísu móyuwana meyuwana éna áwá'á títuwena kwaásiyavaimo ímo imáyáamo kwéontavai arumbá kwéuwana ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáamba árútuwao súwana ayáamba árútuwowana kawé'á umánkowasa ⁶ amáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á tuwésa avekáán-umai Éróтина kwaási torupésa Ísumba nóraumaiya tuwónaundaya'íyo sésa amááyu-aimba siráawe.

sáwívarawai

**nonkwaaúnkón-awampa'a
kuráan-kwasai.**

⁷ Ísu tiyuwéna kwená kwayó-kwáásí tí'maena Kárrí-nonkwaaunkon-awampa'a kúmba sáwíva-kwaasiyomba Kárrívakén-kwaasi Yútiyaavakén-kwaasi ⁸ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Ítúmiyaa-ayampaken-kwaasi Yótáni-nonkona menávápákén-kwáásí Táyaa-naor-ayampaken-kwaasi Sáitóni-naor-ayampaken-kwaasi miráumaivakén-kwaasiyomba Ísuna mayái-áimbá isésa Ísunopa'a tóyo uwaná ⁹⁻¹² sáwíva-kwaasi asóvatinkowasa mindáyavesa tí'ó ún-kwaasiyomba asóvamasinkainkwae sésa Ísun-ane'o tátoraiyanesa kwenku-vará'á úmaesa kwéiyuwasa tirumpimbó taraváá-kwámbó máyon-kwaasi Ísumba

awánésa mara'á kumbésa anónka'a sésa emá Áánútu ááninko óne suwaná Ísu asiramái séna Áánútu ááninko óne sé'a íma simái paároro séna kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a ésa siméntáyuwaavo nompí-sípí maimaé'a egwaa'á másínkáaro siráíye.

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Áríku 6:12-16

¹³Ísu omápa'a uména évakarawai usásintinkanae séna tááyowasa kwenópa'a iyúwana ¹⁴minkwáásíwínkémhá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi usásintinkena séna kesí aantá-kwaasi é'a mé'a kesáái kosimátímapa'a kónááontave'a ti'maré'a ¹⁵tirumpinkémhá taraváá-kwámhá komaitiyuwánááon-asirayamba timúnda miráyáv'é'a usásintinkaumne siráíye.

¹⁶miwí túwí'a Sáímoniye séna aúna-kwí'a tamámena Pítaawe súwaima séna ¹⁷Sépéti ááninkorai túwí'a Yémési Yóni aúna-kwí'a Poanésiye súwairai minkwíwíkoná ááimba kwíyónaaimo siwái áráakaiye súwairaiyavena séna ¹⁸moóráwai Éndaru moóráwai Vírípi moóráwai Pátóromu moóráwai Mátíyu moóráwai Tómaási moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai Tátíyasi moóráwai Sáímoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráíwai ¹⁹moóráwai Yútási Isakéríóti kwemá naaémha Ísumba kwená namuro-kwáásír'á'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu usásintinkena naaópa'a koyauwékáíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:24-32, Áríku 11:14-23, 12:10

²⁰Ísu naaúmpa'a iyúmba ó'onkwara'a sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá untávái Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé

toómbá íma kanaará'á umái notávésa ²¹Ísumba amááraa isésa aívó'an-íye sésa tairánáe sésa tiráawe. ²²Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Áánútuna amáámha sun-kwáásí tésa sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámhá amísana tokéna póna taraváá-kwámhá kwémaiyuwaiye suwaná ²³Ísu tááyowasa tuwaná kwántámái-aimba simátimena séna Sáátáánigo kwesávái íma maisuwáníye. ²⁴moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáíwakaamba kwémaewe. ²⁵moórá-akumba usiyán-ákúmbhá pósa taaínkaar-umai íma asiramáíwakaamba kwémaewe. ²⁶Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáíwakaamba kwémaewe. ²⁷moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáímo máyainanamo éna mindáúmpákémhá umóyámhá mayáíndayavenamo éna íma úwoi uveránívo mindánkó avowámhá ánda asááúmakenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámhá mayáníye Ísu siráíye.

²⁸Ísu simásuwena séna másáaro. kwaasi sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo ²⁹Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye. ³⁰Ísuntavesa sésa taraváá-kwánkó kwenarumpimbhá máyáíye suntávéna Ísu mináímbhá simátímakaiye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Áríku 8:19-21

³¹mináímbhá simátimuwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa máápa'a mésa sésa Ísuntavai tiyó se kosimáméro suwasá ³²naaúmpa'o máyón-kwaasi sésa enanówe

enáúnava'maare máápa'a mésa kwéaayaawe suwaná ³³ Ísu séna kesinó nááwala'yo. kesúnava'a nááwiya'o séna ³⁴ naaúmpa'o máyón-kwaasi tuwánéna séna kesinó kesívá'maa'a máyáawe. ³⁵ Áánútu siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'an-owe Ísu siráiyé.

**moóráwai ánýumba
tu'makáin-kwasai.**

Mátíyu 13:1-23, Áríku 8:4-15

4 ókwara'a Ísuma Kárrí-
nonkwaaunkon-awampa'a
koména aai kwésimatimuwasa
sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á
tamáyóntavena nompí-sípívimbá
usámaaisena máyowana nompí-sípímá
kwaaún-avovomayaa'a kwáyowasa
minkwáásíyómbá nonkwaaúnkón-
awampa'a máyówana ² ó'on-o'on-aimba
kwántámai simátiména séna
³ másáaro. moóráwai ánýumba
maimaéna kígauva'a kwégwena
⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba
aampa'á kunkwáyáísana numaómá
túkúnasukaiye. ⁵ évakar-anayumba
óntankwara'-maravimba kunkwéna
paáká'-márávimbá póna avekáán-umai
anón-isana ⁶ aa'á kaisaná ánú'a
ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkagu-
raiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá
kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó
ara'násúwáísana íma arambá iráiyé.
⁸ évakar-anayumba kawé'-márávimbá
kunkwéna kárúrena anón-éna arambá
imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a
usáyaaityan-aramba iyáísana évaka'a
umaimái-aramba iráiyé. ⁹ kwéisaawai
ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu súwasa naaémbe kwená
kwayó-kwáásíyé évaka-kwaasiye mésa
Ísuntavesa sésa minkwántámái-áínkóná
ááimba sinatá ísáano suwaná ¹¹ Ísu séna
Áánútu kwená kwaásimo kawááin-
ainkona ááimba kwésimatimunda

Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a
kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aine
su'mai kwésimatimumpo
¹² kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á
kwéowe.

kwéawanaambanivo íma awánamai
kawé'á kwéowe.

isékai Áánútunopa'a tewaná Áánútu
miwítí

sáwí-imayaa maitiyúwáísino.
mindáyave'a kwántámai-aimba kwési-
matimune Ísu siráiyé.

¹³ Ísu simátímatuwéna séna
maankwántámái-áímbó simátimunda
íma isáíyankakemba pó'a ó'on-
o'on-kwantamai-aimbo sendá íma
isánááowe. ¹⁴ mináínkóná ááimba
súnda ísáaro. moóráwaimo ánýumbo
tu'máráinten-umai Áánútun-ai
simátímísana ¹⁵ évakar-anayumbo
aampa'ó kúmímbe kwaási tirumpintá
kúmísasa Áánútun-ai isáawana
Sáátáánigo téna tirumpinkémbá maimái
úwoiva'a kwétiyuwaiye. ¹⁶ évakar-
anayumbo óntankwara'-maravimba
kúmímbe kwaási tirumpintá kúmísasa
avekáán-umai Áánútun-ai isésa aamoí
ombánivo ¹⁷ íma tirumpimbá táto'mai
kawé'á owasá Áánútun-aaiyavai umbai-
yántáárrí'a umátinkaantavai Áánútun-ai
ivátukaawe. ¹⁸ évakar-anayumbo

karaampimbó kúmímbe kwaási tirump-
intá kúmísasa Áánútun-ai isáámbanivo
¹⁹ marapár-úmbái-yántáátávái imáyáa
úmae naaésa óisan-imayaa úmae
kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe
kwésimae naaésa mirán-ímáyááo
Áánútun-ai káátasuweisasa íma
Áánútuna mayái kwémayaawe.
²⁰ évakar-anayumbo kawé'-márávimbó
kúmímbe kwaási tirumpintá kúmísasa
Áánútun-ai isésa tirumpimbá táto'mai
kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna
mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa
évakarawai usáyaaityamai-mayai
kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

oómbá kúrakain-kwasai.*Áríku 8:16-18*

²¹ Ísu simásuwena séna oómbó kúra maraamba íma aúpá'á marésa íma aasípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá kwémaraawe. ²² mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. ²³ kwéisaawai ísámai kawé'á oró. ²⁴ tíménten-umai Áánútu miráumai tiména moórágwara'a timíníye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawé'á oró. ²⁵ Áánútu-aaimo ísámaimo kawé'ó kwéowai Áánútu túwaa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isánááowe. Áánútu-aaimo ímo ísámaimo kawé'ó kwéowai tirumpinkémbá maimayáinana íma kwéniye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawé'á oró Ísu siráíye.

ánáyumba tukáisana arambá iyáin-kwasai.

²⁶ Ísu simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-íye. moóráwai ánáyumba tu'maréna ²⁷ íma áwa'naa ena kwaéna iraréna kwéisana ánáyumba kweyááríka'a kwéanon-íye. ²⁸ maragómá ánáyunkomba áwa'naa isaná áruma kwíkéna anón-umai arambá iréna ²⁹ ávuma kaisaná áká'nanaaon-kanaa tisasá áká'mai kwénaaawe Ísu siráíye.

taaérankona kwaasái.*Mátíyu 13:31-35, Áríku 13:18-19*

³⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátiména'a isánááowe. ³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-íye. sáwíyan-taeranko

áwí'a másátati mintáigó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba maravímbá u'makáawana mimpínkémbá kwíkéna ³² anón-taima anón-éna amaimá anón-amaima móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye Ísu siráíye.

³³⁻³⁴ Ísu kwaásiyomba aái simátimenaé sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aíne su'mai simátimuwasa taámbai súntemba móisaiyuwawana mináyáirákémbá simátimuwasa móisowana miráumai simátimena ánivo kwená kwayó-kwáási kwesé máyonka'a mináínkóná áaimba simátíma'mae iráíye.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.*Mátíyu 8:23-27, Áríku 8:22-25*

³⁵ mitáwai enónka'a Ísu kwená kwaásiyavena séna nonkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwasa ³⁶ ó'on-kwaasi tiyuwésa Ísumba áí'maesa nompí-sípívímbá usáatesa kuwasá évaka'-nompi-sipigwara'a kumbá ³⁷⁻³⁸ Ísu misípígó ayááivá'á aín-kwaigurówana anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívímbá ógwitowasa kunávekunavo sésa inkaisésa Ísumba koaísesa sésa anóndakoo kesí imáyáa íma inatá puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná ³⁹ usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyákaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ⁴⁰ Ísu simátimena séna nóintavaiya kwéinkaiseo. kentávé'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana ⁴¹ táá'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

**taraváá-kwámbá arumpinkémbá
mayáúkain-kwasai.**

Mátíyu 8:28-34, Áríku 8:26-39

5 simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káriri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbáravá'á kumbá 2-4 Ísu mindómpí-sípívinkémbá mimbáravá'á ásávwana moóráwai taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-kwaasigo utamátinkó-muri-aiva'a máyomba Ísunopa'a tirái. minkwáásí kárár-umankontemba taráka-yaraka úwaima póna íma kwaási méstayavai íma kárár-umankowana ména ⁵enómba irarómba omáka'a utamátinkó-muri-aiva'a kwénaaena kwá'á kwétena óntandei kwenáúra'a kwétena ⁶⁻⁸nénkakemba Ísumba awánéna isaaiséna Ísun-aóká'á taména kwená imáyáa éna áwí'a mósá marówana Ísu minkwáásígó arumpinkén-táraváá-kwánkóntávéna séna emá taraváá-kwámbá ómpo minkwáásígómbá auwé kóao súwana anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo Áánútuntavai ísámai sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ⁹Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana sáwíva'a máyaumpo kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ¹⁰⁻¹³omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táraváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa ó'opa'a íma si'maraaó. mimpói tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa pói tirumpimbá kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaiséna nonkwaaúmpintá kumpérómba putásowasa ¹⁴póira'o tavíkwówai úmba awánéna avekáán-umai

naaópa'a kwésa kígauvimpa'o máyón-kwaasi mósimatim-besimati uwasá isésa koawánanae sésa kumbá ¹⁵Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwántómbó arumpinkémbó kóun-kwaasigo unáánkwátói úmarena kawe'á umái máyowasa koawánéna táátavai uwasá ¹⁶Ísumo minkwáásígómbó kawe'ó umánkowasamo awánon-aine póigomo ún-aine simátímúwasa ¹⁷isésa Ísuntavesa sésa maambáravá'á ivá siyuwéya kóao suwaná ¹⁸nompí-sípívimbá usámaaisowana taraváá-kwámbó arumpinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ¹⁹ímanivo ená naaópa'a kuré Ísóigomo arumbó umánkenamo kawe'ó umánkáin-aimba enamáaraawi kosimátimiyo súwana ²⁰Tékáporisi-ayampa'a mindáo-pata Ísumo umánkon-aimba simátíma'maena kúwasa amápa-kwaasi sáwívar-imayaa uráawe.

inaamarúgonté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Áríku 8:40-56

²¹Ísu Káriri-kwaaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba moórágwara'a kwaaúnkón-awampa'a máyowasa sáwíva-kwaasi torupowaná ²²moóráwai mono'-nánká'ó kárákirowai áwí'a Yáírasí téna Ísumba taawánéna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna ²³asiramái séna kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóvéna kawe'á umái máíno súwana ²⁴Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná ²⁵moórá-ininkomba á'á kwéun-ininkogwara'a kwa'maéna kúmba kwembá naeýámba kwéankowana sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisuwéna miná'á íma érankowasa ²⁶sáwíva-sontaa-kwaasi

áwa'naa uwaná óisamba tíma'mai
 ánásasuwowana miná'í'á íma
 érankomba anón-ai'a umágúwana
 27-28 minínínkómá Ísumo kawé'ó
 umátínkaron-aimba iséna séna Ísuna
 unáánkwátóira'a koyátóráánanama
 sí'a ésinkaniye séna sáwíva-kwaasimo
 kwa'maé kumpimbá minínínkó maréna
 ánaaepakemba unáánkwátóira'a
 tátorowana 29 mindááéyánkoma
 érankowana imáyáama éna
 asóvasinkaiye súwana 30 Ísu imáyáama
 éna séna kempínkén-ásíráyánkó
 moóráwaimba kawé'á umánkákiye
 séna kwántámai tuwánéna séna
 nááwawa kesí unáánkwátóira'a
 tátoraina'iyó súwasa 31 kwená
 kwayó-kwáásí Ísumba simámesa sésa
 úwé sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a
 úmaesa iyómpimba tátokaavo nááwawa
 kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó
 nóra séwa kwésono suwaná
 32 tátokaiwaintavena mógara'megara
 úwana 33 minínínkó imáyáa éna séna
 asóvasinkaiye súwana ayántámbá kwé-
 towana Ísu aísamaivimba kumbaéna
 asóvamankon-aimba simámuwana
 34 Ísu séna kesímánaako kentávái se
 árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé séndá
 póna áí'a érankáivo kawé'á umái kwaaó
 Ísu siráiyé.

35 Ísu mináímbá kwésuwasa
 mono'-nánká'ó kárákwirowaina
 naaópaken-kwaasi tésa Yáírasintavesá
 sésa enayáámúnko pukáivo
 anóndatavai ténavo simámiyo suwaná
 36 Ísu mináímbá iséna ivátuwena
 Yáírasintavena séna mináíntávái
 íma áákar-aaka'a éma kentávái
 isámai kuwo séna 37 kwa'maésamo
 kun-kwáásíyóntávéna maanká'á
 méwaro séna Pítaante Yémésinte
 kwenáváko áwí'a Yóninte tí'maena
 kúmba 38 sáwíva-kwaasi mono'-nánká'ó
 kárákwirowaina naaúmpa'a torupamáí
 mésa anón-ivi'a kwétowana Ísu iséna

39 naaúmpa'a usávé'mai iyéna séna
 íma ivi'á taaró. minárásí íma pukáivo
 úwoi aúma kwaiguráiyé súwasa
 40 Ísun-awíráái suwaná tí'mátuwowasa
 máápa'a kunákárúwowana minárásígó
 anóvowiye kwená kwayó-kwáásíráúm
 tí'maena minárásígó pukópa'a iyéna
 41 ayáánka'a tátoarena kwenááivinkemba
 simámena séna tarita kumi mirámó
 súmba kwántámai séna inaamarúgó
 usásinaao súwana 42 usásinkwena
 sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima
 maisukáin-inaamaruma usásinowasa
 awánésá táátavesá uwaná 43 Ísu
 asiramái séna kemó únda-aimba íma
 simátíméro séna minárásígómbá
 toómbá áméro siráiyé.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Mátíyu 13:53-58, Árúku 4:16-30

6 minkákémbá Ísu kwenamáápa'a
 kwéena kwená kwayó-kwáásíyé
 kumbá 2 Yútaa-kwaasi monor-áímbá
 kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á
 iyéna aái simátimuwasa sáwíva-kwaasi
 iséna táátavai ésa sésa náávakena
 kawer-ímáyáá mairéna kawer-áímbá
 kwésimasimenayaawa nááwawa
 asirayámbá ámísana kawé'-máiyái
 ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo.
 3 kwentáámó awánáúnda taainef évaka-
 tantaa'o kwéiwaiman-iyé. Máríyaa
 áánimba éna Yémési Yósisí Yútási
 Sáimoni tuwaaómán-iyé. kwenáúnava'a
 maanká'á máyáawe. maankákéwáímá
 póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena
 mináímbá isénawa minásíráyámbá
 mairénawa kwésiyo sésa kayorésa
 tínaaemba umámúwana 4 Ísu simáti-
 mena séna Áánútun-aii simátímíwai
 ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa
 kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená
 naaópa'a komáyáimba kwenamááraa
 sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé

sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

⁵ kesáámó úndanten-kwaasima éna íma súwa'naa íníye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáiyé. moórá-mora tí'o ún-kwaasi tine'á ayáándeí tátorena asóvamatinkena ⁶ kwenamáápakenkwaasi sésa íma súwa'naa íníye sun-áíntávéna imáyáa uwááena naáo'-nao'a Áánútun-aai simátímapa'a kuráiyé.

**Ísu kwená kwaási mayáír'á
tí'mákain-kwasai.**

Mátíyu 10:5-15, Árúku 9:1-6

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tiména séna kaesé umásuwe'a nááóro séna ⁸ asiramái simátiména séna aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. toómbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. tááúmba vaimaé'a ⁹ tísamai-anaamba kwimaé'a moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. ¹⁰ Áánútun-aai simátiménaaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó timíya'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ¹¹ moórá-naopa'o kwíyambo naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa ¹² kwená kwayó-kwáási isésa naáo'-nao'a kwé-naesa kosimátimesa sésa sáwí-imayaa tínaaemba umáme'a Áánútumpa'a teró sésa ¹³ taraváá-kwántómbá kwaási tirumpinkémbá komaitiyuwésa tí'o

ún-kwaasi taaéraampinken-domba atínkáva'a kuwasá asóvamatinkava'a kuráawe.

**Yóni nombó pétinkaraiwai
pukáin-kwasai.**

Mátíyu 14:1-12, Árúku 3:19-20, 9:7-9

¹⁴ Ísuna mayáígón-áái símae íyúwana Káíriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináímbá ísarai. Ísuntavesa évakarawai sésa Yóni nombó pétinkaraiwai pukáimpinkemba usásinkena póna kwempímbá asirayámbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye suwasá ¹⁵ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowairaamba máyáiyé suwaná ¹⁶ Éróti iséna séna kwemá Yóni nombó pétinkaraiwaiman-iyé. kemá simátinkaunasa Yóni anumarambá arátúwááwana pukáísana usásinankaisana máyáiyé Éróti siráiyé.

¹⁷⁻¹⁹ ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotíyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áúmbakaawa mayááne simásima'a úwana Éróti tí'marówasa Yónimba koáí'maesa ándávimba máánkarowana Erotíyasima Yóni ááiyavena aaisambá séna inkamónáe súwana ²⁰ Éróti séna ímaniye séna Yóni kawer-ímáyáágwárá-kwáási úntavena Éróti kwenáároi inkaiséna kwenká'á tavíkéna Erotíyasima inkámívo séna kwenká'á tavíkéna kwenááima ísámai kaumbo-káér-imayaa umánkena aasiyaasi kóisaraiye. ²¹ ánivo naaémbe Erotíyasina kanaamá túmba Éróti anón-tanomba kaumái kwená kawáá-kwaasi ááipin-anon-kwaasi Káíriri-ayampaken-anon-kwaasi tímúwasa nowaná ²² Erotíyasi

ayáámúnko téna araimá marówasa Érótiye toómbá naráan-kwaasiye aamoí umánkówana Éróti minárásígóntávéna séna nóintantaatavena ankáíya simásímína'a áméno séna ²³árai'a súnda pó'a sísaina'a áméno. kesí maramó arááimo táíndamo e sísaina'a tasá-áméno súwana ²⁴anówamba koáísaa ena séna nóintantaara komayánaumno súwana Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá koáísaa-e mayaaó súwana ²⁵avekáán-úwana Érótinopa'a téna taáísaa ena séna ívé'a Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana ²⁶iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áimbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwará'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna ²⁷i-kwáásí moórá ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá ²⁸táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa ²⁹Yónina kwayó-kwáásí iséna anómba komaimái utamánkaraawe.

naaémba Éróti Ísuna mayáígon-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinankaisana máyáíye Éróti siráíye.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Áríku 9:10-17, Yóni 6:1-13

³⁰Ísumo mayáír'ó ti'mákain-kwaasi mimbáyái maisuwéna Ísunopa'a tésa amápa'-mayaimo máyón-aimba aaimó sun-áimbá simámúwasa ³¹Ísunopa'a sáwíva-kwaasi kuré ire untávésa toómbá íma kawé'á umái nowaná mindáyavena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kwaásimo

ímo máyaiyapata kométa agándaano súwasa ³²nompí-sípívimbá usámaaisesa kwaásimo ímo máyáapataawe sésa kuwasá ³³sáwíva-kwaasi tuwánésa aúyésa naaó'-naokemba marapá'á kóyo uwasá Ísun-iyai nompí-sípívimbá kumbá ³⁴marapá'á ásávena misáwíva-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena sipísípi-poi-ayuraamba miwítí kawáá íma máyówasa kewé su'mai máyóntavena Ísu arumbá umátinkena ayáátáar-ai kwésimatimuwasa ³⁵enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a ³⁶ti'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyámbaráaro suwaná ³⁷Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámba'maiya tímúsina. óntamba íma kwáyáíye suwaná ³⁸nóraumai-tona káyáíya koawánaaro súwasa koawánésa tésa sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáíye suwaná ³⁹Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna inkwima'mái mara'á máéro súwasa ⁴⁰moóráva'a 50 kwaasi máúwasa moóráva'a 100 kwaasi máúwasa miráumai-kwaasi kwimakówana ⁴¹Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánú-tuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwíva-kwáásí tímúwasa noyáá'a topán-topan-umai tímúwasa misáwíva-kwáásí tímúwasa ⁴²⁻⁴⁴amá-parawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

**Ísu non-avóvomayaapa'a
kuráin-kwasai.**

Mátíyu 14:22-33, Yóni 6:15-21

⁴⁵ áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí tí'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a Pétésáitava'a koró. misáwíwá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna ⁴⁶ misáwíwá-kwáásí tí'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana ⁴⁷ no'wáámba aúkúwana Ísu kweyáá marapá'á máyowasa kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avóvomayaapa'a máyówana maramá nénka'a kwáyowana ⁴⁸ Ísu awánómba anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa nombó tuwíntámaesamo kun-támayo'a nonkó tavímayowasa íma kumbá irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a téna táyaaitaguwasa ⁴⁹⁻⁵⁰ awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne séna ⁵¹ nompí-sípívimbá usámaaisena kwegwará'á umáyowana anón-undaoma maivaiyówasa táátavesa ávááraumai uwaná ⁵² íma táákoma kawé'á umái méra. sáwíyan-tompinkembo sáwíva-kwaasi taaín-timuwassamo nowáiná áámiba íma táákoma kawé'á umái méraawe.

**Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi
asóvamatinkarain-kwasai.**

Mátíyu 14:34-36

⁵³ táátavesa ávááraumai ésa kwaaúnkóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá non-awámpá'á nompí-sípí ándáneí avíkwímaresa ⁵⁴ marapátá ásávwowasa mimbápakén-

kwáásí Ísumba aúyésa ⁵⁵ naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi kúkutaavimba tí'maesa tóyo uwaná ⁵⁶ Ísu kító'-nao'a anón-dao'a kwaivá kwénaauwasa tí'o úwai tí'mai maruká'á marésa sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraaryana tí'a étinkainkwae suwasá tátórówana tí'a étínkaraiye.

tíkwá'nái áamámba siráan-kwasai.

Mátíyu 15:1-9

7 áamáan-kawaa-kwaasiye áamámba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa ² tuwánomba Ísuna kwayó-kwáásí évaka'a tiyáámiba íma sese un-tiyáándéí toómbá kwénowasa ³ Yútaa-kwaasi áamáan-kawaa-kwaasiye úwoi-kwaasiye tíkwá'nái áamámba kwáróntavesa tiyáámiba sese umásukesa toómbá nésa ⁴ máákétirakemba naaópa'a iyésa tiyáámiba sese umásukesa toómbá nésa tíkwá'nái áamámba ó'on-o'on-amaamba kwarésa tááve'a nonánámá anavéumbá sese uráawe. ⁵ áamáan-kawaa-kwaasiye áamámba sun-kwáásíyé Ísunka'a torupésa sésa ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamámba íma kwarésa tiyáámiba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná ⁶ Ísu séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árar-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáíye. ⁷ kwaásiti áamámba simái paárombanivo Áánútuna áamámban-íye kampa'á sembá miráráan-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáá mósá kwémaraawe Áánútu siráimba aúváivimba agaimakáíye. ⁸ Áánútuna áamámba tuwé'a tíkwá'nái áamámba kwétoraawe.

⁹Áánútun-aaí kwétuwaantavai miwá anondá kentááiyavai aamoí kwéowe. ¹⁰naaóv'á Mósesi séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánívo anóvowimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Mósesi siráivo ¹¹keinárawa'o siráamba moóráwai anóvowiyavena simátimena séna moórá-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna ¹²anóvowima íma kwétuwa'naa-íye. mirámó ontávái kanaán-íye kwésewe. ¹³mirá-sáwí'ó ontáv'e Áánútun-aaí tuwé'a kentíkwá'nái ámáamba kwégware'a kentáái kwésimatimewe. miraráání'a kwéowe Ísu siráíye.

**kwaásimo sáwí'ó
umátinkáin-tantaakona kwaasái.**

Mátíyu 15:10-20

¹⁴Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda is'é'a kawé'á oró. ¹⁵máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áinkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. [¹⁶kwéisaawai ísámai kawé'á oró] Ísu siráíye.

¹⁷Ísu simásuwena minkwáásíyómbá mátiyuwena naaúmpa'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa mináínkóná ááimba simásimiyo suwaná ¹⁸Ísu séna kenkwará'á íma táako pééi kwéisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawé'á uráawe. máápakén-tantaa'o naawái kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹⁹mindá íma imáyáa kunkwaéna tindáámpa'a kunáyúsúgwinivo ²⁰aaimó kwéseмба tirumpinkén-ímáyááó éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. ²¹tirumpin-ímáyááwínkémhá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa ²²túran-anda ésa mirá-mira-sawí'a ésa kampar-áimbá

sésa aosaambá kwimaé naaésa kawé'-máayáímó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tívókari'a ésa uwo'aorí'a ésa ²³mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááó kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyááambo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráíye. ánívo Ísumo kwemó siráimba amápa-tomba kawé'á umái kwénaawe siráíye.

**Kénááni-maravaken-ininkona
kwaasái.**

Mátíyu 15:21-28

²⁴Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé miv'á tuwéna Táyaanaopare Sáítóni-naopare mináyámpá'á kúmba moórá-naumpa'a uména séna kemó tamaúnda íma simátíméro súwasa ánívo évaka-kwaasi tamáún-aimba ísówana ²⁵moórá-ininko ayáámúnko arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana minínínkó Ísumo tamáún-aimba íséna avekáán-umai kwenópa'a iyéna mara'á kumbaéna ²⁶kwemá íma Yútaa-inimba póna Síriyaa-marava'a Vínísiyaa-naopaken-ininko Ísunopa'a iyéna mara'á kumbaéna asiramái séna kesiyáámúnko arumpinkémhá taraváá-kwámbá mayauwaaó súwana ²⁷Ísu simámena séna aiva'á iyámpói toómbá timénaumne. iyámpóiti toómbá maimái iyámbá timúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo ²⁸minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyámpóiti toón-ayai iyáinkó tamandániye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-íye sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone súwana ²⁹Ísu séna kawer-áimbá sendayavai enayáámúnko arumpinkémhá taraváá-kwámbá mayáúkaumpo ená naaópa'a kwaao súwana ³⁰kwená naaópa'a kwéna koawánómha taraváá-kwámbá

kóúrowana ayáámúnko kawé'á umái tuvaiká'á méraiye.

**Ísu sáwívarawai
asóvamatinkarain-kwasai.**

³¹ Ísu Táyaa-naopar-ayampakemba Sáitóni-naopar-ayampa'a táúkúmaena Tékáporisi-ayampa'a táúkúmaena Káíriri-nonkwaampa'a kúmba ³² évakarawai aívó'na'a á'imaesa tésa sésa enayáándeí táto'mai asóvamankaa suwaná ³³ kwaásivinkemba á'mai kweyááva'a ankéna ayáánánánei áápimba maréna awirááíma kwi'maréna amáávira'a tátorena ³⁴ kwíyómpa'a karakéna sirumbá kwéiye séna kwenááivinkemba séna epaata mináímbá kwántámai séna áá'o kaúnimba intíyuwaumne súwana ³⁵ áá'a kawé'á úwana amáávíma etóyói úwana aái kawé'á umái súwana ³⁶ Ísu asiramái séna íma simátíméro súwasa íma isónkakemba simátímapa'a kuwasá ³⁷ ísówana ávááraumai táá'a kówasa sésa amápa-tantaa'a kawé'á unté kwéiyena táá'o kaúnín-kwaasi kawé'á kwéumatinkena aaimó ímo kawé'ó umáímo sen-kwáásí kawé'á kwéumatinkaiye siráawe.

**Ísu moórágwara'a toómbá
tímakain-kwasai.**

Mátíyu 15:32-39

8 moórá-tawai sáwíva-kwaasi torupowaná miwítí toómbá ánásowana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná ² séna kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. ³ ti'maráanasa kentí naaó'-nao'a kónááombanivo némpaken-kwaasi aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainivo súwasa ⁴ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'an-ivo náákakenta toómbá maimáíya tíménaumno

suwaná ⁵ tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáiyo súwasa avakaeté kwáyáiye suwaná ⁶ minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna avakaeté-tomba maisokéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwana ⁷ kaumbo-káé'-noyaa'a kwáyowana Ísu maisokéna Áánútuntavena súwi séna kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa ⁸⁻⁹ nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áitumai ógwitowana ¹⁰ Ísu misáwíva-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívímbá usámaaisesa Táómánúta-ayampa'a kuráawe.

**ímo awánáúnda-mayai
mayaaó siráan-kwasai.**

Mátíyu 16:1-4, Árúku 12:54-56

¹¹ miv'á'á Ísu máyowasa amáán-kawaa-kwaasi sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ¹² Ísu arumbá umbaí kwétopakemba séna ívé'o máyáan-kwaasi nóra séra ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano kwéseo. árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi íma agaráátinkanaumne séna ¹³ ivátíyuwena nompí-sípívímbá usámaaisena nonkwaaukóná menávápá'á kuráiye.

**íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi
oró siráin-kwasai.**

Mátíyu 16:5-12

¹⁴ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaukóná menávápá'á kumbá kwená kwaasi péreti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná kimbora-

tomba nompí-sípívimbá kwáyowana
¹⁵ Ísu ámáán-kawaa-kwaasiye Érótiye
 kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-
 ímáýáá kwéena kwená kwayó-kwáásí
 simátimena séna intóráín-tantaa'a
 sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a
 péréti mimpímbá kwémaraawana
 kwéintorena anómba intembá
 ámáán-kawaa-kwaasiye Érótiye miwí
 tááiyavai kentúra'a kárákwimai máéro
 súwasa ¹⁶ keáímbá sésa nóra séna
 mirá kwésiyo. péréti-tomba íma
 makáunanaya mirá kwésiye suwaná
¹⁷ Ísu keáímbó kwésun-aimba iséna
 nóra séra toómbá íma kwáyáíye-aimba
 kwéseo. kanaán-umai toómbá
 timénaunda ááémo uráundawaina
 ááimba íma tááko pééi kwésiye.
 kentí imáýáagoma kentirunkómá
 usisi'ándaisa'a kwéowe. ¹⁸ túrumba
 kwáyáimbanivo íma awánamai
 kawe'á kwéowe. táá'a kwáyáimbanivo
 íma isámai kawe'á kwéowe.
¹⁹ éva'aasei-tomba topán-topan-umai
 sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi
 timéwánasa naráamba mintón-ayai
 nóraumi-unampina áíturao séna
 tísaa úwasa sísamaivakemba kae'á
 kumbaimái-unampinta ógwitarumne
 suwaná ²⁰ avakaeté-tomba topán-topan-
 umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi
 timéwánasa naráamba mintón-ayai
 nóraumi-unampina áíturao séna
 tísaa úwasa avakaeté-unampinta
 ógwitarumne suwaná ²¹ Ísu séna nóra
 éra íma tááko pééi sisa'á ísarao Ísu
 siráíye.

**Ísu aúrumba kavikówaimba
 asóvamankarain-kwasai.**

²² Ísu simásuwena kwená
 kwayó-kwáásíyé Pétésáítaa-naopa'a
 kumbá évakarawai aúrumba
 kavikówaimba áí'maesa Ísunopa'a
 tésa sésa táto'mai asóvamankaa
 suwaná ²³ Ísu ayáánka'a tátorena

áí'maena mindáókona ayááivá'á
 kwéna aúrampimba awirááíma
 kwirankéna aúranka'a tátorena séna
 ára kwéawanaano súwana ²⁴ awánéna
 séna kwéawanaumne. taairaán-kwáásí
 marapá'á kwénaowa'a kwéawanaumne
 súwana ²⁵ moórágwara'a Ísu aúranka'a
 tátorena kawe'á umáankowana aúrumba
 kararéna kawe'á umái kwéawanowana
²⁶ Ísu séna mindáópa'a kónavo ená
 naaópa'a tayauweré kwaáo siráíye.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-20, Árúku 9:18-21

²⁷ Ísu simásuwena kwená
 kwayó-kwáásíyé Sísáriya Vírípai-
 naokon-ayampa'a kúmba aampa'á
 kwéguwana kwená kwaási tísaa
 ena séna kentávái amáparawai
 nóran-kwaasiye kwéseo súwasa
²⁸ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni
 nombá pétinkadawai óne sewasá
 évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-
 aai simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama
 óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á
 Áánútun-
 aai simátímakaawaivinkemba
 moóráwai óne kwésewe suwaná
²⁹ Ísu séna keinárawa'a kentávái
 nóran-kwaasiye kwéseo súwana
 Sáímoni Pítaa séna Áánútu
 usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya
 kwéamu'maraundawaiya óne súwana
³⁰ mináímbá íma simátíméro Ísu
 asiramái siráíye.

**Ísu puké'a usásinanaumne
 siráin-kwasai.**

Mátíyu 16:21-28, Árúku 9:22-27

³¹ Ísu kwemó puwínín-aimba
 ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí
 simátimena séna sí'a índai'a umásinkesa
 Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-
 kwáásíyé amáámba sen-kwáásíyé
 tínaaemba umásimesa sínkamiya'a
 puwónaundanivo kaumbo-táwai
 ánásaina'a púwóndavinkemba

usásinanaumne séna ³²miráumai avora'á simátimuwana Pítaa Ísumba áí'maena kweyááva'a máankená séna mirán-áímbá sénavo súwana ³³Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásí tuwánéna Pítaantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwéseene Ísu siráiyé.

³⁴Ísu mináímbá simásuwena kwaásiyonte kwená kwayó-kwáásíyé tááyena séna kesínaemba kwaránáe síyawai tirááimo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesínaemba kwaránááowaimba umbai-yántáá'á timíyasa minúbmbá-yántáá'á úwoi maimaésa sínaemba kwaránááowe. ³⁵tirááimo táinda'i'ó ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávái ísámai Áánútu ásí-aintavai ísámai tirááimo táinda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe. ³⁶marapákémbá amápa-tantaa'a kwémaesa puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa ínyé. ³⁷puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondá'á umásuwesa ókwara'a ayáátááka'a ménaaowe. ³⁸ív'e'a Áánútuntavesa íma imáyáa ésa máyáanka'a kenkwára kesááigwara'o tigaemó umásínkáamba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne.

9árai'a simátima'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená asirayándéí kwégawaaimba awáné'a naaemba puwónááowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Mátíyu 17:1-13, Árúku 9:28-36

²Ísu mináímbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte Yóninte tí'maena anón-omapa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana ³kwená unáánkwátóira'a ságayamba kwaéna kwayáni'a kéna aaváúmó usénamo intembá mirá úwasa ⁴awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Íráiyaae Mósesiye Yútaa-kwaasi t'kwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana ⁵Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéí éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe súwana ⁶ávááraumai táá'a kówana nóin-aina'i síníyena póna mirán-aimba Pítaa siráiyé.

⁷mirá kwésunka'a ainánkó kuména káataguwana mináínámpínkémbá aagówé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwéune. kwenáái ísáaro súwasa ⁸kwená kwayó'nárau awánomba mindárai kwíyómpa'a íyúwana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméero. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaar'á simátima'mae íyóro súwasa ¹⁰isésa íma simátimesa mináímbá úwoi tátoresá keáímbá sésa púwóndavinkemba usásinanaumne simbá nóran-aina'iyo keáímbá siráawe.

¹¹keáímbá sésa Ísuntavesa áisaa esa sésa ámáamba sen-kwáásí sésa Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáundawaiya naaemba paáriniyemo sembá nóra

sésa mináimbá kwéseo suwaná¹² Ísu séna aiva'á Íráiyaa paaréna to'mayaa ínnye-aimba árair-aimban-iyé. moórá-aimba kwaási úranda'a kumpaárurawaintavena agaimaréna séna kwembá á'á índai'a umánkesa tínaaemba umánkanaaowe agaimaréna siráiyé.¹³ simátim'e'a sé'a Íráiyaa á'a tiráiyé. agaimaróntemba umái kwembá sáw'á umánkanae sésa sáw'á umánkaraawe. mirán-áimbá kwentávái agaimaróntemba kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintavai agaimakáawe Ísu siráiyé.

**Ísu taraváá-kwámbá
mayáúkain-kwasai.**

Máttyu 17:14-21, Árúku 9:37-43

¹⁴ Ísu simásuwena omápakemba kúmúmba kwená kwayó-kwáásítópa'a kúmúwasa sáwíva-kwaasi torupésa ámaámbe sun-kwáásíyé Ísuna kwayó-kwáásíyé asirayán-áimpákémbá sésa¹⁵ Ísu túntavesa ivátuwesa parubará umánkówana¹⁶ Ísu séna nóintavai asirayán-áimbá kwéseo séna tísaa úwana¹⁷ minkwáásíyómpínkémbá moóráwai séna anóndakoo kesáánimba á'í'mae'a túne. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísana íma aái kwésisana¹⁸ mintáráváá-kwánkó tátó'mai amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyisa'a ená kwayó-kwáásíyáv'é'a sé'a taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayaúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana¹⁹ Ísu séna kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena séna ánivo enáánimba á'í'mae tiyó súwasa²⁰ á'í'maesa tuwaná mintáráváá-kwánkó Ísumba awánéna miníyámpói

améntáyuwowana tanaambá véna kwárere'a éna aigareó monkáánúwana²¹ Ísu avowántávéna séna nósatawai ánkaraiyo súwana umaranka'á ánkaraiye.²² tuvuwíndayavena póna sáwívaka'a améntámai irá káúvóra'na éna améntámai nompímbá túwáara'na kwéiyé. emó kanaamó e arumbá maisinkéya súwa'naa uwo súwana²³ Ísu séna nóra séwa emó kanaamó e súwa'naa uwo kwéseo. Áánútumpa'a agevamái máyaawai amápa-tantaa'a kanaará'á ónááowe súwana²⁴ miníyámpói'gó avowámá avekáán-umai anónka'a séna kemá Áánútumpa'a agevamái máyaundanivo kemá Áánútuntavai íma asiramái kwémaunda-yantaa'a súwa'naa uwo súwana²⁵ Ísu awánómbe sáwíva-kwaasi sisipáa uwaná taraváá-kwántávéna séna aívó-taravaa-kwankoo auwé kóaa. íma koyauwérénda áka'a kóaa súwana²⁶ kwáá'a téna miníyámpói améntáyuwowana tanaambá vówana arumpinkémbá kóúwana miníyámpói púwóra'na umai máyowasa évakarawai sésa á'a púwíye suwaná²⁷ Ísu ayáánkwanda tátó'mai usásinakowana koku'á méraiye.

²⁸ koku'á máyowana Ísu naaúmpa'a umáyowasa Ísumo kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí umésa sésa nóra séta mintáráváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná²⁹ námúnaa kwésemba pó'a miráumai mirán-táráváá-kwámbá mayauwánááovo ó'on-tantaa'neimo é'a íma kanaán-umai mayauwánááowe Ísu siráiyé.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Máttyu 17:22-23, Árúku 9:43-45

³⁰⁻³¹ Ísu simásuwena tuwéna Kárirí-ayampa'a aampa'á kwégwena sáwíva-kwaasi torupaavó séna kesí kwayó-kwáásíyé su'mai aái

simátimenaé séna aampa'á kwégwena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáru-raundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne súwasa ³²kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa áísaa ónáe sésa umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

**náawa kwéusayaaitaiyo
siráan-kwasai.**

Mátíyu 18:1-5, Áríku 9:46-48

³³íma áísaa esa Kápénéamu-naopa'a kumbá naaúmpa'a umáúwana Ísu tísaa ena séna aampa'á kwéte'a nóin-aina siráao súwasa ³⁴aampa'á kwégwesa sésa kentáávínkémbá nááwa kwéusayaaitaiyo sésa iséise úmae kwégwesa pósa íma aái suwaná ³⁵Ísu mara'-maéna kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna maísáaro. usáyaaítanae síyawai tínaaeni'a ésa amáparawaiti kwayó'á máráaro simásuwena ³⁶moórá-iyampoi áí'mai avumpimbá usásinankena taparéna simátimena séna ³⁷kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu sí'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe Ísu siráiyé.

**kentí mayái íma sáwí'a
kwéiwaina kwaasái.**

Áríku 9:49-50

³⁸súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moóráwai kwénaaena taraváa-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavai auwé kóaa simátímapa'a kwégwisasa mintárávái-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana ³⁹Ísu séna íma tuvínankaaro. ímo awánaam-bayaimo máyáawai úwoi

kesúwí'a íma sáwí'a simásinkanaaowe. ⁴⁰kentáásí mayáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naa-owe. ⁴¹árai'a simátíme'a sé'a keinárawa'a tuwánésa sésa Ísu Káráisitina kwaási ombá pó'a túwa'naa ónáe sésa sáwíyan-tantaa'a nombá timíyawaima Áánútu kawe'-méyámbá timíníye Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-9, Áríku 17:1-2

⁴²Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóígomo kesáíyavaimo áraire sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesáíyavaimo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówíyasa Áánútu kampa'ó síyawai sáwí-meyamba anómba timínívo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompímbó túwáawasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-íye. ⁴³⁻⁴⁴tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye. ⁴⁵⁻⁴⁶tísamaigomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tisamaima arátúwáaro. kae-tísámáimó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye. ⁴⁷túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimo awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba Áánútu

kwená kwaási kawááipa'a máyáamba mindá kawe'án-iyē. ⁴⁸iramó kwégaipa'a marinkómó éna kwaikwai'a kwéinana iramó éna íma pisináinda kaikai'a kwéiye Ísu siráiyē.

⁴⁹Ísu simásuwena séna uwímó toónká'ó úmárááwanamo kawé'ó intembá Áánútuma kwaásira'a iramó kaintenkáán-umai maráínasa kawé'á umái ménaaowe. ⁵⁰uwímá kawé-tántáá'á imbánivo anóm̄ba ánasaisana ayáántamba kwáyáimbanivo ó'a uwímó ká'á íma úmaranaaowe. uwígómó áséimo intenkáámbá kwé'e'a paru umái ménaaowe Ísu siráiyē.

**aarakwá'ó tasáén-aimbo
siráin-kwasai.**

Máttyu 19:1-12, Árúku 16:18

10 Ísu minká'á tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápá'á komáyowasa moórágwara'a sáwíva-kwaasi torupowaná ké'naamba aái kwésimatimuwasa ²ámáán-kawaa-kwaasi sésa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo awainínkómbá kanaarará auwáníyo. mirámó énamo éna ámáán-aimba karáni. íya karáníyo suwaná ³naaóv'á Mósesi nóra-amaana simátímakaiyo séna tísaa úwasa ⁴miwí sésa Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwindawai aúváívimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráiyē suwaná ⁵Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aii íma ísóntavai mindáyavai Mósesi minámáámbá siráimbanivo ⁶Áánútu kwíyómba maramá tarórurónka'a íma mirá siráivo Áánútu aaraigwará kwaaigwará'á taróruyaiye. ⁷miráumai taróruaintavai tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágárotamai ⁸mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe. mindáyavai awaikóe awainínkóe íma

kae-kwáásiráámbá ésa mimbórá'á kwéowe ⁹Áánútu aarai-kwaaí moórá'á umátínkaraintavai íma tasáero Ísu siráiyē.

¹⁰Ísu simásuwena naaúmpa'a umésa kwená kwayó-kwáásí Ísumo sún-aintavesa áísaa uwaná ¹¹séna moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye. ¹²moórá-ininkomo awaikómbó auwénamo ó'onkwambo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyē.

**Ísu iyámpói kawé'á
umátínkarain-kwasai.**

Máttyu 19:13-15, Árúku 18:15-17

¹³Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátínkainkwae sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná ¹⁴Ísu tuwánéna áwá'á tiyéna séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátínkaaro. ¹⁵árai'a simátimé'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu séna ¹⁶miníyámpóiyómbá tiránkena tine'á tátorena kawer-áimbá simátímakaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Máttyu 19:16-30, Árúku 18:18-30

¹⁷Ísu simátiména kwéguwana moóráwai isaaiséna Ísu anóndakomaniye séna takívairéna séna kawé'ná'á óne. nóra umáíya aúná'á umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana ¹⁸Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iyē. ¹⁹Áánútuna

ámáamba á'a ísaraane. minámáamba aúváiivinkemba agaimaréna séna kwaási tínkamiyasamo puwónáaoni'a íma oró. íma aarai-úmóyámbá oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kamparámbá simátínkáaro. kwakarái-áimbá íma seró. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráíye súwana ²⁰ mindákó séna minámáamba kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana ²¹ Ísu awánéna aamoí éna séna kawé'á éma moórá-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-mékéyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníye. tímatuwemo e kesínaemba kwaráníyone súwana ²² mináimbá iséna sáwíva'-naindaamba makóntavai kanagí'á túmaena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráíye.

²³ kúwana Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásíyávéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'a kwíyamba umbái táníye súwana ²⁴ kwená kwayó-kwáásí mináíntávái táá'a kówana kesí iyámpóiyono. óisan-imayaamo eémáyaiyawaimo Áánútumo kawááipa'o kwíyamba umbái táníye. ²⁵ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináimbá iséna táátavai ésa séna umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁷ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáínéí íma meéyámbarésa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéíye súwana ²⁸ Pítáa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta

enánaemba kwégwaraumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a kentávái imáyáa ésa Áánútuna áséi-aimba kosimátimena-aontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaisái tiyuwésa tívámaa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa tuwaaisái-i'a ésa tímánaa'maari'a ésa tinóisai-i'a ésa kentí iyámpói-i'a ésa naambá maramá mayánaáomba miwívimbá umbai-yántáárí'a umátinkanaaombo ésa naaén-kanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe. ³¹ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwíníntavai siráin-kwasai.

Máttyu 20:17-19, Áríku 18:31-34

³² Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwesa Ísu aiva'á kúwana kwená kwayó-kwáásí táá'a kówana tínaaembo kun-kwáásígwárá'á táá'a kówana Ísu kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena kwempá'ó tínín-tantaakontavai mósimatimena ³³ séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-kawáá-kwáásíyé ámáamba sen-kwáásíyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa sí'mai ó'onkaa-kwaasi tímíyasa ³⁴ kanaaráa'a kwésinkesa tuwirááíma kwisinkesa súwíruku'a kwénesa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráíye.

**Yémésiye Yóniye Ísumba
áísaa urááyan-kwasai.**

Mátíyú 20:20-28

³⁵ minkánáá Sépéti ááninkorasarai Yémésiye Yóniye Ísunopa'a tésarai sésarai anóndakoo áísaa oyaní'a umásinkaniyono suyaná ³⁶ nóintavai kwétinkainara umátinkanaumno súwasarai ³⁷ ená ságayam-barupa'o umaéma kenkái usásisinke évarevar-akwampa'a sinkáníyone suyaná ³⁸ Ísu séna séyan-ainkona ááimba íma ísaraiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarará kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoioyo. sí'o índai'o umásinkanaaontemba kanaarará keinárai mirá umátinkanaaoo súwasarai ³⁹ keirái kanaám-pókai mayáyauye suwaná Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoioye. sí'o índai'o umásinkanaaontemba keinárai mirá umátinkanaaovo ⁴⁰ kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa ⁴¹ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináímbá isésa Yémésinte Yóninte áwáá'a tíyúwana ⁴² Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áímbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe. ⁴³ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ⁴⁴ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro. ⁴⁵ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba

iyátinkanaundayavai puwónaumne Ísu siráiyai.

**Ísu aúramba kavíkówaimba
kawe'á umánkarain-kwasai.**

Mátíyú 20:29-34, Áríku 18:35-43

⁴⁶ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Yéríko-noapa'a kumbá sáwíva-kwaasigwara'a mindáópa'a tuwésa aampa'á kuwaná Tímíyási ááninko áwí'a Páátímíyasi aúramba kavíkówai óntamba inaii simái mayánáe séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai súwasa ⁴⁷ évakarawai sésa Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná iséna anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwasa ⁴⁸ sáwívarawai áwáá'a aéesa sésa aaiserao suwaná mináímbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwana ⁴⁹ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna ááyaaro súwasa aúrambo kavíkówaimba ááyesa sésa enarunkó kawe'á íno. kwéaayaivo usásinao suwaná ⁵⁰ a'marénamo máyon-ampaanta agwáimarena usásinena Ísun-aóká'á túwana ⁵¹ Ísu séna nóin-tantaara embó arááímo táínda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawe'á umásinkainkwae'a úne súwana ⁵² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iye sénda pó'a kawe'á umánkaumpo kwaaó súwana avekáámbá aúramba awánéna Ísun-ánaaemba kwakáiyai.

**Ísu Yérúsaremu-naopa'a
kuráin-kwasai.**

*Mátíyú 21:1-11, Áríku
19:28-40, Yóni 12:12-19*

11 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kumbá Yérúsaremu-naor-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-naokai

moórá Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwasa minkáé'-náór-egwaa'a kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena ²séna epín-dáópa'a kurékai moórá-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³moóranankomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a konasá áí'maesa koyauweránááowe siyé simámékaiyo súwasarai ⁴kuyaná mimpóimá ontará'á ándáneí anumarampimbá kwímarowana máyowasarai koawánésarai minándá koyatúwóyana ⁵minká'á máyón-kwaasi sésa nóra sékai mimpóigóná ándáma kwéiyatuwaaiyo suwasaráí ⁶Ísumo sún-aimba simátímúyasa kanaán-ivo mirá okaiyó suwasaráí ⁷áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáánumpimba kwandaái uwí'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánáma ayáíresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánáravane augwétámai kwéguwasa ⁹aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawe'á kwéumankaiye. ¹⁰kentáá síkwá'ná Tévítimo kawáá-uraintemba miraráámhá íníye. kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná ¹¹Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúmba anóm-bono'-naumpa'a uména amápa-tantaa'a awánéna enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena Pétáni-naopa'a kuráíye.

taaigóná kwaasái.

Mátíyu 21:18-19

¹²Pétáni-naopa'a kogwáúmba usá aaváyaavimba mindáópa'a tuwésa aampa'á kumbá Ísumba ááima ankówana ¹³moórá-taigo áwí'a víkima kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba arambó iyái-kánáámó ímo túmba íma iyéna ánáwe su'mai kwáyowana avakáá uwááena ¹⁴mintáigóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone. moórágwara'a kwaási ená arambá íma nánááowe súwasa kwená kwayó-kwáásí mináímbá ísaraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a íraín-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Áríku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹⁵Ísumo sún-aimba isésa Yérúsaremu-naopa'a kumbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavai imáyáa ésa máái-numama kwéamundumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹⁶simátiména séna ókwara'a íma mono'-náúmpá'á mirán-tántáá'á maimaé'a íré kunke oro. ¹⁷Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naantavái sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbá isasá ó'on-o'om-barapaken-kwaasi tésa námúnaa kwésewe agaimaréna siráíye. ánívo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámhá uráawe Ísu siráíye.

¹⁸Ísu súwasa mono-káwáá-kwáásíyé amáámhá sun-kwáásíyé Ísuna amááyu-aimba kwésewa sáwíva-kwaasimo Ísun-aimo ísámae kwéiyuntavai táátavai ésa Ísumba tuvuwónááon-amba kwéavakaa-uwasa ¹⁹enónka'a Ísu kwená kwayó-

kwáásíyé Yérúsaremu-naopa'a tuwésa kuráawe.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Mátíyu 21:20-22

²⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kogwaésa usásinesa aampa'á kumbá víki-taima awánomba ánúka to'mai amápa'a móayankagurowana ²¹ Pítaa Ísumo sún-aimba ááka'a maréna séna awánaao. aaimó simámakaanda-taima á'a aáyánkagwiye súwana ²² Ísu séna Áánútunka'a aráápamai máero. ²³ árai'a simátim'e'a sé'a maanómátáváimo sé'o iré mapámbai nompá'á kumuwómó síyawai ímo kaer-ímáyáámó tokésamo súndantemba árai'a íniye síyanamo éna árai'a mirá íniye. ²⁴ mindáyavai Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatavai áisaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaiye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iye. ²⁵ Áánútumpa'a námúnaa sembá sáwí'o umátínkaraamba anondá sáwí'a ónaumne-imayaa íma é'a ivátuwaaro. mirámó íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'a sáwí'o kwéomba maitiyuwáníye. [²⁶ ánivo sáwí'o umátínkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai sáwí'o kwéomba íma maitiyuwáníye] Ísu siráíye.

**nááwa ai'mákaisa
tiráano siráan-kwasai.**

Mátíyu 21:23-27, Árúku 20:1-8

²⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé ókwara'a Yérúsaremu-naopa'a kumbá anóm-bono'-naumpa'a kwénaauwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáamba sun-kwáásíyé Ísunopa'a tésa ²⁸ sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda

simásimiyo suwaná ²⁹ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a síjaa on-áimbá simátimenaumne. ³⁰ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ³¹ miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyavai íma áraire siráao síníye. ³² kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavai sésa Áánútun-ai simásimakaiwai uráíye kwésemba pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáimbá sésa ³³ Ísuntavesa sésa emó síjaa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

**ándá-aran-kigaura'o
taviyéwaiti kwaasái.**

Mátíyu 21:33-46, Árúku 20:9-19

12 Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínín-taave'a úmarena óntan-damba kígauva'o taviyí-námbá úmarena ayáatááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúr'ó taviyiyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ² arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráisana minkígáúr'ó taviyéwaitopa'a tisasá ³ táto'mai tuvúmaresa ándá-aramba

íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ⁴aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai táto'mai a'nómbá tuvámbai sáwí'a umánkówana kówisana ⁵aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana púwísana aanávómá moórá-mora-umai ti'maráintemba tewasá tínkamba tinkamba kwéowasa évaka'a púwówasa évaka'a tayauwéráawana ⁶aanávómá kímborawai kwenááninkomba póna kwená imáyáama ámakaiwaima máyáimba ayáátááka'a imáyáa eémena kesááninkon-aii isánááowe séna ai'maráísana ⁷tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ⁸táto'mai tuvúwówana púwísasa maimái aaumépa'a tukáawe. ⁹Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íníye. téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro síníye. ¹⁰Áánútun-aii aúvávimba awánaraawe. maarán-áímbá agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráíye. ¹¹mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráíye kwésune

agaimaréna siráíye Ísu súwasa ¹²mono-káwáá-kwáásí mináímbá isésa kentááyáváyá siyé sésa táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavai táá'a kówasa ivátuwesa kuráawe.

táákísi-aintavai áísaa uráan-kwasai.

Mátíyú 22:15-22, Áríku 20:20-26

¹³mono-káwáá-kwáásí kwésa Ísumba áísaa íyana sáwí-aimbo sínasa aaivimba

mayankánááontavai áamáan-kawaa-kwaasivinkemba évakarawaiye Éróti amááraawivinkemba évakarawaiye ti'marówasa ¹⁴Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwaráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáána araisénaundaya'iyompo ¹⁵timénaum. íya timénaumno suwaná Ísu miwí tááma iséna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe séna kentávái sáwí-aimbo síndawe sé'a kwéisisaa-owe. moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa ¹⁶maimái máagaraarankowana séna náawa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáíyo súwasa miwí sésa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáíye suwaná ¹⁷Ísu séna Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa mináímbá ísówana táá'a kówasa íma aái siráawe.

**pukémpinkemba
usásinanaaon-kwasai.**

Mátíyú 22:23-33, Áríku 20:27-40

¹⁸suwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa sésa ¹⁹anóndakoo naaóv'á Mósesi séna moóráwai aarái maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye. ²⁰moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aarái maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

²¹ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa ²² avakaeté-kwaasi putásaawana minínimbá naaémba pukáíye simásuwesa ²³ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaíya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayáníyo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ²⁵ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ²⁶ kwaási pukémpinkemba usásinaaomba Mósesi mináíntávái agaimakáíye. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáívínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enáikwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútu mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamántínkaraambanivo ²⁷ mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. ániwo kentááima sáwísawaa-aimba siráawe Ísu siráíye.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mátíyu 22:34-40

²⁸ súwana amáámba sún-kwaasigo ména amápa-kwaasimo sumbá iséna Ísuna usáyaaitamai-kwasai iséna Ísumba áísaa ena séna Áánútuna amáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó súwana ²⁹ Ísu séna

aivar-ámáámbá sénaumpo Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Ísareri-kwaasi maísáaro. Áánútu kentáásí Ísóigo éna mimbórá-Ísóigómán-íye. ³⁰ Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentimané kentí asirayáné áméro agaimaréna siráíye. ³¹ miwá ánaaenken-amaamba sénaumpo isáaro. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró agaimaréna siráíye. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaitaraiye Ísu simámuwana ³² minkwáásígó séna anóndakoo árai'a sénda Áánútu kweyáá Ísóigoman-ivo ó'on-o'on-isoima íma máyáawe. ³³ kesáámá Áánútumpa'a kesirumbá imáyáama kesí asirayámbá kwempá'á tuwéta mirá onó. kesávái-imáyáámó úndantenta kesí kwaásiti imáyáagwara'a onó. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaitaraiye. toómbá sipisípima iravímbá agaimái Áánútumba amúndanivo mindágwara'a usáyaaitaraiye séna ³⁴ mindá'ó súmba kawer-imáyáávínkémbá súwana póna Ísu iséna séna Áánútumo kawááimba kwená egwaa'á máyáane súwasa ísómba Ísun-aaíyavai táá'a kóntavai íma áísaa úmaesa iráawe.

**Áánútumo usásinankaiwai
Karáísitina kwaasái.**

Mátíyu 22:41-46, Áríku 20:41-44

³⁵ íma áísaa úmaesa íyúwana Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwésimatimena séna amááambo sen-kwáásí sésa Karáísitima Tévíti-andaraken-kwaasiman-íye kwésevo ³⁶ naaóvá'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévíti Karáísintavai séna kesí Ísóigoman-íye siráimba

monor-ímá agaimakón-auvaiimba
Tévítí agaimaréna séna
kesí Ísóigontavena Áánútu séna
kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á
mara'á ména'a ená namuro-kwáásí
usáyaaitaanasa miwí ánásanaowe
Áánútumo siráin-aimba Tévíti
siráiyé. ³⁷ miráumai Tévíti Káráísit-
intavai séna kesí Ísóigoman-iyé
siráimbanivo nóraumaiya kwemá
Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé Ísu
súmba Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna
Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyé.
úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aai isésa
aamoí uráawe.

**ámáamba sen-kwáásítí aambá
kwaráavo siráin-kwasai.**

*Mátíyu 23:1-36, Áríku
11:37-54, Áríku 20:45-47*

³⁸ úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aai isésa
aamoí kwéuwana Ísu kwésimatimena
séna évaka'o ámáambo sen-kwáásítí
aambá kwaráavo. minkwáásí ayáátáár-
ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á
kwénaauwasa pósa kwaási tuwánésa
sésa anón-kwaasin-owe kwésewe.
³⁹ minkwáásí mono'-náúmpá'ó
umáyáapa'o anón-kwaasimo maí-
áyámpá'á umésa tanómba kaúvópa'o
máyaáapa'a kawer-áyámpá'á mésa
kawe-tómbá kwénaawe. ⁴⁰ minkwáásí
ketor-íníntí óisankwara naankwará'á
umóyámbá kwémaesa kwaási
suwánésa súwí'a mósá maráígwáe
sésa kampakómbá tavisimái-namunaa
kwésewe. mirámó owáiná anondá
umbai-yántáá'á mayánááowe Ísu
siráiyé.

**ketor-ínínkó Áánútumpa'a
óntamba tukáin-kwasai.**

Áríku 21:1-4

⁴¹ simásuwena Ísu anóm-
bono'-naumpa'a ména óntambo
túwón-anaveunkona egwaa'á ména

tuwánómba kwaásiyomba tésa óntamba
túwómba sáwívar-oisankwara-kwaasi
sáwívar-ontamba túwówana
⁴² moórá-ketor-ininko íma óisamba
makón-ininko téna sáwíyan-ontamba
kae-tóyaráámbá tuwówana ⁴³ Ísu kwená
kwayó-kwáásí tááyena séna árai'a
simátíme'a sé'a minkétór-ínínkómó
túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo
tukáan-ontamba usáyaaitaiye.
⁴⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba
évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-
oisampinkemba mútú'a túwáimba póna
óisan-iyaaimba méníye Ísu siráiyé.

**anóm-bono'-namba
tawísí-áimbá siráin-kwasai.**

Mátíyu 24:1-2, Áríku 21:5-6

13 Ísu mináimbá simásuwowasaya
anóm-bono'-naumpakemba
kárúwesa kúmúmba kwená
kwayó-kwáásívínkémhá moóráwai
anóm-bono'-nantavai séna úwé
awánaao. maanóntán-dámbá
kawe'á kwáyáísana minóntámbá
anón-ontamba kwáyáiyé súwana ² Ísu
séna maanánón-dámbá awánaaro.
aáno kwaási tésa mindámbá amápa'a
tawísíyuwesa amápar-ontankwara'a
tawísíyuwanaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Áríku 21:7-19

³ Ísu mináimbá simásuwena Óríve-
omaka'a uména anóm-bono'-namba
awánómba Pítaawe Yémésiye Yóníye
Éndaruwe kíräumai-kwaasi Ísumo
kweyáá máyonka'a tésa áisaa esa sésa
⁴ emó sénda nósa-tawaiya tíníyo. nóran-
awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo
simbá mirá íníyeya sénaumno suwaná
⁵ Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire
sevó kárákwiyoro. ⁶ sáwíva-kwaasi tóyo
ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo
usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai
minkámpár-áintávái áraire sénááowe.

⁷ áái'o títáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé. ⁸ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amáaraayavai usásimbai áái'a tiyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. mirán-tántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráivo iyámpóimo tinkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánáámó tínimba miráumai ááimba ásíye seró.

⁹ mirán-áintávái kárakwiyo. mono-káwáá-kwáásí keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótkesa aavimbá maitinkésa mono'-náúmpá'á mótkesa tínkamesa kentáváímó asiramáimo máyáantavai táto'mai tí'maesa kámáani-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mótkesa aai simátinkaiya'a minánón-kwáásí kesáái simátimenaawe. ¹⁰ aiva'á ásí-kwasai amápa'-maravaken-kwaasi simáti simati kwéiyana naaémba amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tíníye. ¹¹ táto'mai aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka tinkáina'a mináimbá sénááowe.

¹² évakarawai tívá'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoisáimo ésa tiráamaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvowima tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. ¹³ kentáváímó asiramáimo máyáantavai amáparawai títámba umátinkanaawe. ímo ivátuwesamo kentáváímó

asiramáimo méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Máttyu 24:15-28, Áríku 21:20-24

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna naaémba ávááraumai inkaisí-yántáákómá uwóví'a íí-márúká'á paáriniye Ísu siráíye. kemá Máaka sé'a maanáúváímó torausíyawai tááko pééi sína'a ísáaro kwésune. Ísu séna uwóví'a íí-márúká'á paárínasa awánanaomba Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápaata isaaisésa iyónááowe. ¹⁵ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óisamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁶ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁷ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ¹⁸ isaaisé'o iyónááomba táúgwi-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró. ¹⁹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráíye. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíníye. ²⁰ mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaa Ísóigo ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáatááka'o kwéininkakai amápa-kwaasi íma úwoi tívamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavai imáyaa éna mirá-úmbái-yántáá'á ákíse uráíye.

²¹ ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáíye síya'o é'a íma ísáaro. ²² évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-ai simátimundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi

kampa'á simátiyuwanae sésa
mirán-ánóm-báyái mayánáaowe.
²³ miwíyávái árai-kwaasin-owe sevó sé'a
íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo
kárákwiyoro Ísu siráiyé.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Máttyu 24:29-35, Árúku 21:25-33

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna
mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama
ánásainana aaváúmá túnkwinaana
kwíyómba íma sán-káinana ²⁵ o'á
kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko
tora'naára'a ínasa ²⁶ kemá kwaási
úrandako anón-asirayankwara
ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a
suwánanaaowe. ²⁷ kwíyómpaken-
kwayo'narawa'a ti'máráanasa Áánútumo
ítamakain-kwaasi amápa'-maravakemba
tí'maesa moórávimba torupanáaowe Ísu
siráiyé.

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena
séna moórá-tai naí-táigó áwí'a
víki-taigontavai imáyáa umái isáaro.
aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a
áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye
sénááowe. ²⁹ mirámó intembá kemá
súnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a
sáwíyanka'a kumíníye sénááowe.
³⁰ árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-
kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó
súnda-yantaa'a paáriníye. ³¹ kwíyómba
maramá ánásainana kesáái íma ánásena
úwoi kwaikwai'a íníye Ísu siráiyé.

**kúmónda-kanaa kwaási
íma ísaraan-kwasai.**

Máttyu 24:36-44, Árúku 17:26-30,34-36

³² Ísu mináimbá simásuwena séna
kúmónda-kanaama aaváúvimbá
kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-
kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá
Áánútu ááninkoma íma isáúnana
kesivo kweyáá ísaraiye. ³³ kemó
kumónaunda-kanaa íma ísaraiyanka'a
kumónaumpo kárákwimai máéro.

³⁴ mirámó ínínntenkaan-umai
maarán-áimbán-íye. moórá-anondako
némpa'a kwááyu koménae séna éna
kwená mayái-kwáásíyávéna mayái
máyaaro séna ti'má'mai kwégwena
ontará'ó kawááiwaintavena séna
taviyiyó séna kóuraiye. ³⁵ naankóná
aanávómó tínímbo ímo ísaraantemba
ké'naamba kemá kúmónda-kanaama
íma ísaraavo kárákwimai máéro.
enáíndarara'i. no'wáámpina'i.
iratarórá'i. kwáyá'wáiyai. kumónaumno
minkánáa íma ísaraavo ³⁶ kentávái íma
imáyáa kwéiyanka'a kumúnavainivo
kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a
máéro. ³⁷ kemó simátimunda
amápa-kwaasiyave'a sumpo taviyé'a
máéro Ísu siráiyé.

Ísuna ámááyu-aimba siráan-kwasai.

*Máttyu 26:1-5, Árúku
22:1-2, Yóni 11:45-53*

14 Ísu mináimbá simátimuwana
naaóvá'ó Áánútu Yútaa-
kwaasi tíyótaasa í-tánómbá
ímo intóráin-tantaakwara-pereti
kwéagayon-kanaama ayúnkaraamba
kauvónaumpo sésa kae-táwaima úwoi
mésa mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba
sun-kwááíyé sésa nóraumaiya Ísumba
aúpá'á táto'mai inkamónaundaya'iyó.
² amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo
tanómbó kauvíyan-kanaara'a íma
tuvuwónaumne siráawe.

**Ísumba áséi-masawemba
pérankarain-kwasai.**

Máttyu 26:6-13, Yóni 12:1-8

³ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a
koména moóráwai áwí'a Sáímonina
naaúmpa'a áúma kárúkokovaa'a
uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména
toómbá kwénowana moórá-ininko
iyéna áséi-kwiyumba ún-basawemba
anón-ontankakemba meéyámbakaim-
basawemba maimaéna iyumba

minánávéúnkó ói'a móankaisuwena Ísu a'nómpímbá atímarowasa ⁴évakarawai keáímbá sésa áwáá'a aeésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atíyankaiyo. ⁵mimbásáwémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye sésa minínínkómbá áwáá'a áúwana ⁶Ísu séna ivátuwe'a íma áwáá'a aeéro. kawé'á umái pésinkaiye. ⁷ímo óísambo máráan-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiyá'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne. ⁸minínínkómá kwená imáyáavinkemba kawé'á umái pésinkaiye. púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiye. ⁹árai'a súmpo maisááro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimewasa minínínkómá umásinkain-aimba kwésimatimiyasa táaka'a maránááowe Ísu siráiyé.

**Yútási Ísuna kuntaru'á
mairáin-kwasai.**

Mátíyu 26:14-16, Árúku 22:3-6

¹⁰súwana Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakéríóti mono-káwáá-kwáásitópa'a kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátóranaaowe súwasa ¹¹isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátóranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

*Mátíyu 26:17-25, Árúku
22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30*

¹²Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa

túntemba tíyótaasa í-tánón-kánaá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a kwená kwayó-kwáási Ísumba taáisaa esa sésa náavara tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyó suwaná ¹³kae'á ti'maréna séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámó maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. ¹⁴kwemó naaúmp'a'ó iyínanamo naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámékaiyo. ¹⁵kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'ó umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai ¹⁶mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

¹⁷tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé mindáúmpá'á umésa ¹⁸toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai keséya toómbá kwénaiwaima kembá namuro-kwáásír'á agaráátinkaniye súwana ¹⁹tirunkó umbaí tówasa moórá-mora-umai áísaa esa sésa kewá'iyó sinté kuwaná ²⁰Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavépimba tu'mái náindawai kwemá kembó namuro-kwáásír'ó agaráátinkaniwaiman-iyé. ²¹naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwaási úrandako kumpaárindawai puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásír'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayáníye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawé'á isinó Ísu siráiyé.

**Ísu kwená kwayó-kwáási
toómbá tímakain-kwasai.**

Máttyu 26:26-30, 1 Kórinti 11:23-25

²²súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímátuwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna ²³ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tímúwasa amáparawai nowaná séna mindá kesí naaemán-iyé. ²⁴kesí naaemá sáwíwarawaiyavai kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakiye. ²⁵simátimé'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ándá-aran-domba aúná-nomba nánaumne Ísu súwasa ²⁶Áánútuntavai ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-opapa'a iráawe.

**Pítaa ánaaemba
umásinkaniye siráin-kwasai.**

*Máttyu 26:31-35, Áríku
22:31-34, Yóni 13:36-38*

²⁷Óríve-opapa'a umáyówana Ísu simátiména séna Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráiyé siráimba póna tá'a káina'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe. ²⁸ánivo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Kárirí-ayamapa'a kona'á kesínaaemba kónááowe Ísu súwana ²⁹Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé íyamban-ivo kemá íma mirá ónaumne súwana ³⁰Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigo íma kaeká'á áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái

se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavai súwana ³¹Pítaa asiramái séna entémo sínkamonae íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáási amápa'a mirá simásaraawe.

**Ísu Kétésémaniva'a
námúnaa siráin-kwasai.**

Máttyu 26:36-46, Áríku 22:39-46

³²amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé taaí-kanáágúnyómbá áwí'a Kétésémaniva'a komésa Ísu simátiména séna maanká'á máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³³Pítaawe Yémésiye Yóniye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁴simátiména séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kárákwimai máéro séna ³⁵⁻³⁶tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónnda'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó amápa-tantaa'a kanaán-umai kwéonda po kanaán-iyé sémo e maanúbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéma ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwaráano Ísu siráiyé.

³⁷Ísu námúnaa simásuwéna kwená kwayó-kwáásírúútopa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsena Pítaantavéna séna Sáimoniyo aúin-kwaiguréma íma kanaará'á sáwíyanka'a kárákwimai máyáane. ³⁸Sáatáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá aúgávaa'a kwéiyé simásuwéna ³⁹moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba Áánútumpa'a námúnaa kosimásuwéna ⁴⁰kwená kwayó-kwáásítópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaiguréna tógávaate kwéuwasa

nóran-aina'i. anondá íma simámuwana
⁴¹ tiyuwéna ké'naamba námúnaa
 kosimásuwena koyauweréna minkáúm-
 bónárayavai séna tuómó kwaiguré'o
 máyáamba á'anivo kemá kwaási
 úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a
 agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa
 kwétivo ⁴² usásinewata kwétiyapata
 konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye
 Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

*Mátíyu 26:47-56, Áríku
 22:47-53, Yóni 18:2-12*

⁴³ Ísu mináimbá kwésuwana kwená
 kwayó-kwáásí sísamaivakemba
 kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba
 moóráwai áwí'a Yútási tumba kwesé
 sáwíva-kwaasi taánasatagwara
 ányatankwara'a maimaésa tumbá
 mono-káwáá-kwáásíyé ámáamba
 sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye
 miwímá tí'márówasa tumbá ⁴⁴ ááéma
 Yútási Ísumbo agaráátinkanintavai
 simátimena séna parubará umánkáan-
 dawaimba táto'mai áí'mae'a taví'mae'a
 koró siráimba ⁴⁵ póna Yútási Ísunopa'a
 téna séna anóndakoo máyaano kwésena
 parubará kwéumankowasa ⁴⁶ kwesé
 tuwái Ísumba tátórowana ⁴⁷ Ísuna
 kwayó-kwáásíwínkémbá moóráwai
 taánasatama maimaéna aiva'-mónó-
 káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a
 agáúsuwuwana ⁴⁸ tun-kwáásíyávéna
 séna kentávái umóyán-kwáásímán-iyé
 sé'a pó'a taánasatagwara ány-
 atankwara'a maimaé'a kembá tátoranae
 sé'a kwétewe. ⁴⁹ sáwíva-tawai
 anóm-bono'-naumpa'a kesé mé'a kesáái
 kwésimatimundara'a íma kembá
 tátokaawe. naaóv'á Áánútun-ai
 aúvái vimba agaimakáan-aimba kembó
 mirámó umásínkéne'a kwétewe
 súwasa ⁵⁰ kwená kwayó-kwáásí
 amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé
 uwasá tun-kwáásí Ísumba áí'maesa

kwéguwana ⁵¹ moórá ívé-kwaasigo
 ampaantawé su'mai úsúrena
 Ísun-ánaaemba kwéguwasa
 tátorankowana ⁵² ampaantamá
 kwatuwéna kwátóiyaaimba kuráiyé.

anón-kwaasi Ísumba aai simánkaraan-kwasai.

*Mátíyu 26:57-68, Áríku
 22:54-71, Yóni 18:13-24*

⁵³ kúwasa Ísumba tátorowai áí'maesa
 aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a
 móankesa mindáúmpá'á mono-
 káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye
 ámáamba sun-kwáásíyé torupamá
 máyón-daumpa'a móankowana ⁵⁴ Pítáa
 tínaaemba nénka'a teémáyomba
 aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-
 ontavinkemba iréna naamaúva'a
 ména i-kwáásíyé irará'á koména irá
 kwégauviye.

⁵⁵ Pítáa irá kwégauvuwasa mono-
 káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye
 amáparawai Ísumba tuvuwíyana
 puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana
 íma kwáyowasa ⁵⁶ Ísuntavesa
 mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba
 suwasá ⁵⁷ évakarawai usásinesa
 kampa'á sésa ⁵⁸ kwemó sisatáámó
 isáúndaya anóm-bono'-namba
 kwaási uráan-damba tawísíyuwe'a
 kaumbo-táwai kwaisuwé'a kwaásimo
 ímo íyan-damba ónaumne siráiyé
 suwasá ⁵⁹ minkwáásí íma moórá-aimba
 suwaná ⁶⁰ aiva'-mónó-káwáánákó
 usásinena Ísumba áísaa ena séna
 simánkáan-aimba anondá íya síníyono
 súwana ⁶¹ Ísu iséna íma aai súwana
 aiva'-mónó-káwáánákó áísaa ena séna
 kesáámó áwí'o mósá maráúndawai
 ááninko e Áánútumo usásinankaiwai
 Káráísitiya'ona simásimiyo súwana
⁶² Ísu séna kemá úne. suwánáina'a kemá
 kwaási úrandako Áánútu asirayáwáimá
 ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a
 ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana

⁶³ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áamba simánkena kwesávái simbá póta mináántávái aaivimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta ⁶⁴ Áánútumbo simáimo sáwí'o umánkáintavaiya nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa ⁶⁵ Ísumba tuwirááima kwirankésa aúrampa'a ampantanéi káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútu usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésuwasa i-kwáásí áí'mai tiyáándeí tuvúkáawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mátítyu 26:69-75, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-27

⁶⁶⁻⁶⁷ Pítaa naamaúva'a ména irará'á kwégauwuwana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó téna Pítaamba takarákéna séna Ísu Násáretivakewise maéndawai óne súwana ⁶⁸ emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'an-iyé simásuwena máápar-ontavimba komáyowana ⁶⁹ minárásígó moórágwara'a awánéna máyón-kwaasiyavena séna evíwána kwaásivinkenda'an-iyé súwana ⁷⁰ moórágwara'a Pítaa séna ímaniye simásuwena máyowasa sáwíyanka'a máyómba Pítaantavesa sésa áraitá súne. Kárírivakenda'a po kwená kwayó-kwáásívinkéndá'á óne suwaná ⁷¹ Pítaa aika'á maréna séna kampar-áimbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-iyé kwésuwana ⁷² kokórigoma moórágwara'a áái súwana Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo kaeká'ó ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái

se íma awánáúnda-kwaasiman-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna ávááraumai ivi'á taráiyé.

Ísumba Páirátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátítyu 27:1-2, 11-14, Árúku 23:1-5, Yóni 18:28-38

15 ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé mimbórá-áimbá símaresa Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páirátinopa'a máánkarowana ² Páiráti Ísumba áisaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa ³ mono-káwáá-kwáásí ó'on-o'on-aintavai aaivimbá mayánkówana ⁴ Páiráti Ísumba áisaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo anondáma íya moórá-aimba síníyono súwana ⁵ Ísu iséna íma anondá aái súwana kámááni-kawaana'a Páiráti sáwívar-imayaa uráiyé.

Ísumba aráá'a tuvúworo siráin-kwasai.

Mátítyu 27:15-26, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

⁶ naaóv'á'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áróamáani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye. ⁷ Ísumba Páirátinopa'a máánkónka'a moóráwái áwí'a Párapási ándáva'a ména évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyónka'a kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándávimba ánkarowana máyowasa ⁸ sáwíva-kwaasi torupamáí mésa Páirátintavai sésa moóráwaimba ayúrankaao suwaná ⁹⁻¹⁰ Páiráti imáyáa

éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavai íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa tátomaesa kesópa'a máánkaraawe séna tísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankaano súwasa ¹¹ mono-káwáá-kwáásí úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Ísumba íma ayúrankaniyompo Párapásimba ayúrankaao simáméro suwasá isésa mináimbá simámúwana ¹² Páírátí séna Ísumba Yútaa-kwaasiti kawááná'á iyémó sewáimbá nóra ónaumo súwasa ¹³ anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná ¹⁴ Páírátí séna nóra-sawira uráina'iyó súwasa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iyúwana ¹⁵ Páírátí miwí táái owé senasá aamoí umásinkaigwae séna Párapásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwiruku'nowana Páírátí séna áf'mai taaira'á mátuvuwiyana puwíno séna Ísumba i-kwáásírá'á tímakaiye.

**i-kwáásí Ísumba simái
sáwí'a uráan-kwasai.**

Mátíyu 27:27-31, Yóni 19:2-3

¹⁶ Ísumba i-kwáásírá'á tímúwasa áf'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa ¹⁷ naaeyayán-únánkwátói anón-kwaasiti unáánkwátóiman-iyé sésa Ísumba umánkesa anón-kwaasiti kánumo'an-iyé sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpimbá kuvérankesa ¹⁸⁻¹⁹ kanaará'á'a ankésa moórá-mora-umai kívaíresa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa tááúndei a'nómbá tuvánto'na kwéesa tuwirááíma kwirankésa ²⁰ kanaará'á'a ánkáyuwesa naaeyayán-únánkwátói ayú'maesa kwená unáánkwátói umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áf'maesa kuráawe.

Ísumba ará'a tuvúkáan-kwasai.

*Mátíyu 27:32-44, Áríku
23:26-43, Yóni 19:17-27*

²¹ i-kwáásí Ísumba áf'maesa kumbá moórawai Sáírini-naopakewai áwí'a Sáimoni kwemá Arekesán-daawe Árúvusinte tivowámá kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwataarankesa sésa áwa'naa úmae tiyó suwaná mirá úwasa ²² kwésa moórá-marago áwí'a Kórigótaava'a kwésa mináwíkoná ááimba a'nómayaapare supa'á kwésa ²³ ándá-aran-domba mairésa áf'a ánasainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpimbá marésa Ísumba ámúwana íma naráíye.

²⁴ Ísu íma nówasa áf'maesa taaira'á aiyayaampimba máyuvusumaresa kwená unáánkwátói mayánáe sésa aavéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaítandawai mayáníye sésa mirá ésa ²⁵ aakaaká'ó máún-kanaa-avaura'a tuvúwumba ²⁶ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé agaimarésa taaira'á mósá marésa ²⁷ umóyántémo uyan-kwáásíráí tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowana [²⁸ naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna kwemá sáwí'a on-kwáásí máépa'a máyáísasa awánaraawe agaimaréna sirónka'a pósa mirá uráawe.] ²⁹ taaira'á tuvúsúmarowasa évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áákesa tímánáantata'a umánkesa aká'áamba simánkesa sésa úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo ³⁰ esávái enáúma áwa'naa ema eyááríka'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo suwasá

³¹ miráumai mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íniye. ³² Áánútumo usásisinkaiwai é'a Ísareri-kwaasiti kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáin-damo éna kweyááríka'a taairakémbá kuminata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iyé sénaumne suwasarái miwímó suntembá umóyántémo uyan-kwáásírái évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai Ísumba kanaará'á a ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Árúku 23:44-49, Yóni 19:28-30

³³ Ísumba kanaará'á'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana túnkumba ³⁴ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa ³⁵ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóv'ó Áánútun-aai simátímakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná ³⁶ moóráwai isaaiséna paru-táyánama maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá maréna séna Íráiyaama kuména taairakémbá kunayútuwani. íya kunayútuwaniyo séta amu'maréta máyaumne súwana ³⁷ Ísu anónka'a kwésena puwúwana ³⁸ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírakémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'makáiyé. ³⁹ Ísu anónka'a kwésena puwúmba i-kwáásítí kawáánákó Ísumo anónka'o sénamo

miráumai puwúmba awánéna séna árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé siráiyé.

⁴⁰ mináímbá súmba sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. miníníntómpínkémbá moórá-inimba Mágátáaraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba aú-kwaasi Yémésinte Yósisinte tinówama áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba áwí'a Sárómi ⁴¹ miráumai-inimba Ísumo Káríri-ayampa'o naaúpa'o kwenánaaembo kwa'maesamo áwa'naa úmaesamo kuráan-inimba Ísu Yérúsaremuva'a túmba miníníntómbá tésa taaira'á tuvúsúmaronka'a némpa'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁴² miníníntómbá tamáyówana Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba enónka'a moóráwai áwí'a Yósépi Árímatíyaa-naopakewai ⁴³ kwemá anón-kwaasi éna kawé-kwáásí éna Áánútu kwená kwaasi kawáániye séna amu'maréna máyowai íma áá'a kómba Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánaivo simiyó súwana ⁴⁴ Páírátí imáyáa éna ára pukuráina'iyó séna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna Ísu ára pukuráina'iyó súwana ⁴⁵ owé á'a pukuráiyé simámuwana Páírátí séna kanaampó Ísun-auma mayáníyone súwana ⁴⁶ Yósépi aúna-ampantama komaimaéna tiréna Ísun-auma taairakémbá tamaimái minám-páántávímbá asááumai maimaéna aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai ⁴⁷ Máriaa Mágátáaraa-naopaken-ininko úwana araámáó Yósisimba anówama úwasarai

mésarai Ísumbo utamánkomba
taawánésa kurááiyé.

**Ísu pukáimpinkemba
usásinkain-kwasai.**

*Máttyu 28:1-8, Árúku
24:1-12, Yóni 20:1-10*

16 Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa
ánásowasa kaumbo-ínímbá
Máryaa Mágátáara-naopaken-ininko
úwana araámó Yémésimba anówama
úwana Sárómi úwasa miráumai-inimba
Ísun-aura'a áséi-kwiyu-masawemba
mápérankanae sésa ²ááéma aaváúma
usónka'a mimbásáwémbá maimaésa
Ísumbo utamánkaropa'a kumbá
³aampa'á kwégwesa iséise ésa sésa
muri-áigó óika'a awááumasukaan-
ontamba anón-ontamba póna nááwa
akwásinkanintaa'iyó sésa ⁴awánomba
minóntámbá á'a akwátukowasa
awánésa ⁵mimbúrí-áír'á íyumba
moóráwai ívé-kwaasi kwayán-
únánkwátóigwara-kwaasi minká'á
máywasa awánomba táá'a kówana
⁶simátimena séna íma táá'a kaíno.
Ísumba Násáretivakewaimba taaira'á
tuvúwówana púwíwaimba taawánanae
sé'o kwétemba pukáimpinkemba
usásinena kówéna íma maanká'á
máyaívo utamánkaraampimba
uawáné'a ⁷kwená kwayó-kwáásíyé
Pítaa iyai kosimátimé'a sé'a Ísumo
siráintemba pukáimpinkemba
usásinena kentí aiva'á Kárrí-ayampa'a
kwína'a koawánanaaowe. mináimbá
kosimátiméro súwasa ⁸mimbúrí-áímá
tuwésa táá'a kénéa tiyántámbá tówasa
isaaisésa kwésa táá'a kóntavai
mináimbá íma kosimátímakaawe.

Máaka kemó súnda-aimba ánásaiye.

**Ísu paárúwana Máryaa
awánarain-kwasai.**

Yóni 20:11-18

⁹sontaar'á ááéma Ísu
pukáimpinkemba usásinena aiva'á
Máryaa Mágátáara-naopaken-ininko
aúranka'a paárúwana ááéma Ísu
minínínkó arumpinkémbá avakaeté-
taravaa-kwamba mayáúkain-ininko
aúranka'a paárúwana ¹⁰awánéna kwená
kwaási ivi'ó kwétopa'a kosimátimuwasa
¹¹Ísumo aúvówanamo minínínkómó
awánón-aimba simátimumba isésa íma
ísámai kawé'á uráawe.

**Éméyási-naor-ampa'a Ísumba
awánaraayan-kwasai.**

Árúku 24:13-35

¹²minkákémbá kae-kwáási aampa'á
nén-ampa'a kwéguyana Ísu ó'on-kwaasi
túwawaakaamba makéna minká'é'nárai
túranka'a paárúwasarai awánésarai
¹³koyauwerésarai Ísuna kwaási
tasimátímúyasa isómbe íma isámai
kawé'á uráawe.

**Ísuna kwaási kwembá
awánaraan-kwasai.**

*Máttyu 28:16-20, Árúku
24:36-49, Yóni 20:19-23*

¹⁴minkákémbá Ísuna kwayó-kwáási
sísamaivakemba moórá kumbaimái-
kwaasi toómbá kwénowana Ísu
paárúwasa awánowana Ísu áwáá'a
tiyéna séna kemá pukáundavinkemba
usásinkaunda suwánaresa simátiméwa'a
ísámai sirumbá kwéairaraawe sé'a
ísámai tuwarónaawaro kwéowe.
simátímén-aintavai áraire seráámbá
íma áraire siráawe simásuwena ¹⁵séna
kesí áséi-kwasai amápa'-marava'a
simátímapa'a koró. ¹⁶kesááiyavesa
áraire sésa kenká'á agevamái mésa
nombá peráiyana Ánútu miwímá
sáwí'ó umáímo máyáampinkemba

iyátinkanivo kesááiyavesa íma áraire síyawaima Áánútu aaivimbá maitinkáníye. ¹⁷ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai ímo awánaam-bayaima maésa kesí asirayándéi kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwésa ó'on-aimpinkemba sésa ¹⁸ áwáávi'o índa-iraankavayaambo tátoraiyanamo váíndamo ésa íma puwésa puwí-nómbó náíyambo ésa íma puwésa tí'o ín-kwaasira'a tiyáándeí táto'mai asóvamatinkanaaowe Ísu siráíye.

**Áánútu Ísumba airówana
iráin-kwasai.**

Árúku 24:50-53, aantá-kwaasi 1:9-11

¹⁹ Ísóigo Ísu mináímbá simásuwowana Áánútu Ísumba áí'maena kwíyómpa'a

móankowana Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyowasa ²⁰ Ísuna kwayó-kwáási amápa'-marava'a ásí-kwasai simátímapa'a kuwaná Ísóigo kwétuwa'naa-uwasa kwaási ímo awánaraam-bayaima mayówasa awánésa sésa maanáímbó simásíménta árair-aimban-íye siráawe.

mináímbá ánsaiye.]

Árúku

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku évakar-ima maisuwéna Ísun-aaí agaimakáíye. Árúku íma Yútaa-kwaasiman-ivo ó'onkaa-kwaasigoma éna sontaa-máyái mairáíye. Kíríki-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agairáíye. Kíríki-kwaasi arupí umáímo máyáamba tirááíma tain-kwáásímán-owe séna maanáímbá agairáíye. Ísu árai'a arupí-kwaasima póna arumbá kwéumatinkaiwaiman-íye. Áánútumpa'a námúnaa sen-áiné Áánútun-amankon-aaine sáwí'o kwéumbeyamba Áánútu kwémaisyuwain-aine mirán-áímbá Árúku agaimakáíye.

1¹⁻⁴ anóndako Tíóvíraasiyo moórá-kwasai sénaumpo isaaó. Áánútu kentáávímbá paáruraimba aiva'á awánaraan-kwaasi mintántáákón-áái simátíma'maesa iráamba isasá kentáá kwésimasimewe. sáwívarawai mináímbá árarir-aimba agaimakáamba mináínkóná ááimba kawe'á umái isé'a aivakén-áímbá avupinkén-áímbá naaénken-aimba agaimái amúne. ísaraanda-aimba árarir-aina'i. kampar-áíná'iyompo mindáyave'a maanáúvái má agaimái amúmpo awáné isaaó.

Yónimba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

⁵ Yútiyaaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba moóráwai áwí'a Sékáraya kwemá Ápáísana akún-ándárákén-kwáásí ména Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayowai máyowana awainínkó áwí'a Érisapeti kwemá Érónina akún-ándárákén-ínímbá póna Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayon-kwaasiti akún-ándárákén-ínímbá úwasarai ⁶ Áánútu

aúranka'a minákwá'á kawe'á umái mésarai Ísóigo arááíma kwégwaresarai kwená ámááamba kawe'á umái isésarai ⁷ iyámpói íyaaimba ageínímbá ména anónu'mai áráankamba karááíye.

⁸⁻⁹ anónu'mai áráankamba kamáguyasa Sékárayaana akúmbá Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémaesa mirá úmae kwéiyesa miwítí mayái taainkaar-ésa Sékárayaamba usásinankowana áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáíndayavena Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwasa ¹⁰ áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayái-kánáámá amápa'a Yútaa-kwaasi máá'aruva'a mésa Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹¹ Sékáraya Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwana áséi-kwiyumbo íí-yántáá'ó agayái-tááréígóná ayáánúrapa'a kwíyómpaken-kwayo'na'a paárúwana ¹² Sékáraya awánéna kantúmba éna inkaisúwana ¹³ kwíyómpakewai séna Sékárayao íma inkaisiyó. Áánútumpa'o námúnaamo sénda isáíntavena enawainínkó Érisapeti iyámpói mayánívo miníyámpóígó áwí'a Yóniye siyó. ¹⁴ marankáínana enarunkó aamoí kwéinasa á'on-kwaasigwara'a aamoí onááowe. ¹⁵ marankáíndara'a Áánútun-amanko miníyámpóígó arumpímbá anómba ínana ándá-aran-domba uwo'aó'-nómbá íma náino. Áánútu aúranka'a kwenáwí'a anómba íniye. ¹⁶ kwemá anón-éna Ísareri-kwaasiyomba tavisínasa miwítí Ísóigo Áánútumpa'a ókwara'a ténááowe. ¹⁷ kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa uráintemba asiramái ména Ísóigona aiva'á kwéna tivoísáíye táánimbaate tavisínasa tágárotamai ménaaowe. aaimó ímo isáíyan-kwaasi tavisínasa arupí-kwaasimo íyantemba miwí ésa kawer-ímáyáá onááowe. miráumai Ísóigomo kumíníntavena kwená kwaási to'mayaa umátinkaniye

kwíyómpakewai súwana ¹⁸Sékáraya séna kesé kesuwainínté anónu'mai áráankamba kágurauvo nóra séra mináíntáv'é'a áraire sénaumno súwana ¹⁹kwíyómpakewai séna kemá Képarieri mé'a Áánútu aúranka'a máyaunana kawé-kwásái siména si'maráísa'a móru simámundayavai ²⁰íma áraire sémpo emá íma aai sindá ménana naaén-kanaa kemó súnnda-yantaa'a paárína kawé'á umái aai síníyone súwasa ²¹máá'aruva'a máyón-kwaasi Sékárayaamba amu'matuwé mésa sésa anóm-bono'-naumpa'a nóintavena ayáátáaka'a máyáyo kwésuwana ²²máápa'a kuména íma aai súwasa anóm-bono'-naumpa'a kaainkáání'a umái awáraiye suwaná ayáán-awaame'a kwéena íma aai súmba ména ²³kwená mayái-kánáá ánásowana kwená naaópa'a kuráiyé.

²⁴komáyowana awainínkó Érisapeti ámú'a paáréna aúp'á éva'aasei-kwiyomba ména ²⁵séna Ísóigo kawé'á umásinkena mirá uráintave'a aamoí é'a ayáátáaka'a iyámpói íma tinkáúnda misígáémó imbá kwéanasaiye Érisapeti siráiyé.

Ísumba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

²⁶Érisapeti ámúkwa'a ména ava'moraé-kwiyomba maisuwówana Áánútu kwená kwayó'ná'á áwí'a Képarierimba kwíyómpakemba ai'marówana Kárirí-marava'a Násáreti-naopa'a kuména ²⁷moórá-arasigomba áwí'a Máriyaamba simámindayavena kunkáiyé. minárásígó íma kwaai mairón-arasigo Tévíti-andaraken-kwaasira'a áwí'a Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana ²⁸kwíyómpakewai Máriyaanopa'a kuména séna mé'ono. Áánútu aamoí umánkena esé máyáiyé simámuwana ²⁹anón-imayaa uwááena séna

mináínkóná áaimba nóran-aintavaiya siíyó kwésuwana ³⁰miwámá séna Máriyaa Áánútu aamoí umánkáivo íma áá'a kaíno. ³¹ámú'o kaumáimo iyámpóimo maranké Ísuwe se áwí'a tamánkaníyone. ³²kwemá anón-éna anón-kwaasi-i'a ínasa usáyaaítamai-Isoigo ááninkoman-iyé sénááowe. afkwá'náon-awí'a Tévítimo kawáá-máyái mairóntemba Áánútu kawáá-máyái amínana ³³Yákópon-andaraken-kwaasi kawáá-máyái kwaíkwai'a ínana minkáwáá-kwí'á íma ánásainda kwaíkwai'a íníyé Képarieri súwana ³⁴Máriyaa séna nóra se seénó. kemá íma kwaai mairé'a úwoi máyaumne súwana ³⁵kwíyómpakewai séna Áánútun-amanko esé máyainana usáyaaítamai-Isoigona asirayámbá embá amína po maránkénasa ó'oran-iyampoi Áánútu áánimban-iyé sénááowe. ³⁶enamááraa-ininko áwí'a Érisapeti áráankamba kéna ámú'a kauráiyé. ageínímbán-iyé kwésewana ámú'a kauréna ava'moraé-kwiyomba maisukáiyé. ³⁷Áánútu amápa-tantaa'a etóyói kwéena kwenkwará'á mirá kwéumankaiye súwana ³⁸Máriyaa séna Áánútuna kwayór-árásí úmpo simásimendantemba Áánútu kembá mirá íníyé súwana Áánútu ai'mákwai auwéna iráiyé.

Máriyaa Érisapetina namu'á kuráin-kwasai.

³⁹iyúwana sáwíyanka'a Máriyaa ména usásinena avekáán-umai Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a moórá-naopa'a kwéna ⁴⁰Sékárayaana naaúmpa'a iyéna Érisapeti áwí'a mói tówana ⁴¹Érisapeti Máriyaa amósámba isówana iyámpóigo anówan-arumpimba ména úwauwa úwana Áánútun-amanko Érisapeti arumpimbá anómba úwana ⁴²anónka'a séna Áánútu kawé'á umánkena

ó'on-inimba kítoka'a kawé'á umátinkena embá anónka'a kawé'á umánkaraiye. marankányonda-iyampoigonkwara'a kawé'á kwéumankaiye. ⁴³ íma súwíkwara-animba úndanivo kesí Ísóigomba marankányonda-inimba éma kesí namu'á kwétene. ⁴⁴ enamósamba isáúnana sirumpimbá máyáin-iyampoigo aamoí éna úwauwa uráiyé. ⁴⁵ Áánútu simámakain-aimba ára'ia paáriníye séndayavena Áánútu kawé'á kwéumankaiye Érisapeti siráiyé.

Máryaa Áánútuna aamoí éna imá siráin-kwasai.

⁴⁶ súwana Máryaa séna kesí imáyáago Ísóigo áwí'a mósá kwé-maraisa'a ⁴⁷⁻⁴⁹ Áánútuna kwayór-árásí úwoi-arasi únana kentávéna imáyáa isaná sirunkó kawé'á isa'á Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaiwaimba aamoí kwéumankaumne. Áánútu anón-asirayankwarawai anómbe umásinkáimba pósa kentávésa sésa Áánútu kawé'á umánkaraiye sénááowe. ívé'a máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a mináímbá símaesa kónááowe. Áánútu ó'orawaima éna ⁵⁰ kwenaísamaivimbo máyáan-kwaasiyavena naaóvá'ó maémáen-kwaasigwara ívé'o máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a arumbá umátinkámaena iyíníye. ⁵¹ Áánútu asiramái ména asirayám-báyái maéna kentúwí'o mósá máraan-kwaasi ti'mátu'makaiye. ⁵² Áánútu túwí'o kwáyáin-kwaasi sáwíyanka'a mórúna umátinkena ímo túwí'o kwáyáin-kwaasi anónka'a mósá kwéumatinkaiye. ⁵³ táái kwétinkain-kwaasi kawé-tántáá'á tiména sáwíva-tantaa'a makáan-kwaasi íma tiména ti'mátukaiye. ⁵⁴⁻⁵⁵ Áánútu kentáá síkwá'nágwara Áávaramuntavaigwara'a asiramái séna enkwará enaísavutantambo

íyawaigwara'a sirumbá umátinkámae iyónaumne siráin-aimba ááka'a makéna kentáá Ísareri-kwaasiya kwená kwayó-kwáásiyá kwésuwa'naa-iyé Máryaa séna ⁵⁶ Érisapetiye ména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna kwená naaópa'a kunkáiyé.

Érisapeti Yónimba maránkarain-kwasai.

⁵⁷ kumúwana Érisapetina kanaamá túwana iyámpói maránkówasa ⁵⁸ Ísóigo arumbá umánkarain-aimba isésa kwenamáaraawe kwená naaópakewaiye isésa anówankwara'a aamoí umánkaraawe.

⁵⁹ aamoí uwaná miníyámpóigó avakaumboé-no'waamba kwaúwasa áúra'a káramai araa'éna ónáe sésa avowá áwí'a Sékárayaawe simánkanae uwaná ⁶⁰ anówama séna ímanivo kwenáwí'a Yóniye seró súwasa ⁶¹ miwí sésa íma ená kwaásiva'a mirán-kwí'á kwáyáiyé suwaná ⁶² avowámbá áá'a kaúnkowasa tiyáándeí umásítai'a ésa nóran-kwira tamáminiyono suwaná ⁶³ avowámá aúvái-kwandaai síméro séna umásítai'a úwasa máámúwana agaimaréna kwenáwí'a Yóniye séna tímúwasa awánésa anón-imayaa uwaná ⁶⁴ Sékáraya agaimaréna ói'a etóyói úwana aaf séna Áánútu áwí'a mósá marówasa ⁶⁵ mindáópaken-kwaasi táá'a kówana Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a mináímbá kóyáwé umágúwasa ⁶⁶ ísówai anón-imayaa ésa sésa miníyámpóigó naaémbo nóran-kwaasiya méníyo sésa Ísóigona asirayámbá kwesé máyáiyé siráawe.

Sékáraya siráin-kwasai.

⁶⁷ miníyámpóigó avowámbá Sékárayaamba Áánútun-amanko anómbe umánkowane Áánútun-ai simátiména séna ⁶⁸ Áánútu kentáási Ísóigo éna kwená kwaásiya Ísareri-

kwaasiya súwa'naa ena sáwí-imayaaotátoraimpinkemba iyásinkaindayavenaya kwéimba póta kwenáwíta mósá maránaumne. ⁶⁹Áánútu kwená kwayó-kwáásí Tévítin-andarakewaimba asirayán-kwáásí usásinankaraimba póna sáwí'o umáiyaaomo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniye. ⁷⁰naaóvá'á Áánútu mináímbá kwená kawekwáásí simátimuwasa agaimakáawe. ⁷¹naaóvá'á Áánútu kentááyávéna asiramái séna tífámbo kembó umátínkén-kwaasi namuro-kwáásí tátokaampinkemba métiranaumne siráiyé. ⁷²naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavena arumbó umátinkanin-aimba séna kwená asirayán-áímbá ááka'o maránín-aimba siráiyé. ⁷³⁻⁷⁴Áánútu Ááváramu kentáá síkwá'náyavena kentáásí namuro-kwáásítópakemba mésinkainata íma sáá'a kwégainata kwená mayái maéta ⁷⁵kwenaúranka'a kawé'á umái arupí umái maí'mai'a ónaunda-ainta asiramái siráiyé. Sékáraya simásuwéna séna ⁷⁶kesááninkoo entávésa usáyaaityan-Isoigon-aii simátiminyondawai óne sénááowe. aiva'á kwé Ísóigona aambá kwiyíníyone. ⁷⁷Ísóigo kwená kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ámpá'á métinkanin-aimba kwésimatime Ísóigona aambá kwiyíníyone. ⁷⁸kentáásí Ísóigo ávááraumai arumbá umásinkenaya aaváúmó iyénamo sámó kaintembá kawer-ámpátá mésinkenaya sáma kamásinkanintaawe. ⁷⁹túnín-ayampa'o máyáawai puwónááontavena táá'a kaiwái sáma kamátinkena kawer-ámpá'á métinkaniye Sékáraya siráiyé.

⁸⁰súwana miníyámpóigó anón-éna kawer-ímáyáá kwéena kavóná-marava'a ména Ísareri-kwaasi túranka'a paárininkanana kwétuwana kavóná-marava'a méraiye.

Máryaa Ísumba maránkarain-kwasai.

Máttyu 1:18-25

2 minkánaávimbá Árómaani-kamaani-anondako áwí'a Ógásitasi kwemá simátiména séna amápa'-marava-kwaasi túwí'a agayánááowe siráiyé. ²aiva'á túwí'o agayón-kanaavimba Sáfriniyasi Síriyaa-kwaasiti kawáánákó máyón-kanaavimba ³namupa'ó maivá kuráawai koyauwerésa kentí akúmbó máyópa'a túwí'a agayáiyantavesa tiráawe. ⁴Yósépi Tévítin-andaraken-kwaasi póna Kárfiri-marava'a Násáreti-naopa'a tuwéna Yútiyaa-marava'a Tévítina naaópa'a téna mindáo-kwi'a Pétáremuva'a túwana ⁵awainínkó-árásigó Máryaa ámúkwari'a úwana áwí'a mayáíndayavena áí'maena túwana ⁶mindáo'pa'a ména iyámpóimo ankái-kánáa túwana ⁷aivar-iyámpóí marankéna iyámpóigona unáánkwátói úsúrena purumakankóná táávepimba ánkariye. túwí'a kwéagayowasa sáwíva-kwaasi kwirómpimba kwaásimo kwááyumo kwáén-daumpa'a íma ména purumakankóná naaúmpa'a ména maránkaraiye.

sipisípira'o tavíkwai simátímakain-kwasai.

⁸mimbá'pá'á sipisípira'o tavíkwai no'wáamba uvá'á kwégawaa-esa máyówana ⁹Ísóigo kwená kwayó'ná'á kwíyómpakemba ai'marówana sipisípira'o tavíkwaitopa'a paárúwana Áánútuna ságayamba tuwówana kumúwasa awánésa ávááraumai táátavesa uwaná ¹⁰kwíyómpakewai séna íma táá'a kaíno. áséi-kwasai kusimátimunda pósa sáwíva-kwaasi kwéisesa ávááraumai aamói umánkanaaowe. ¹¹ívé'a Tévítina

naaópa'a iyámpói maránkáisana
 miníyámpóigóntávésa Áánútu
 usásinankaiwai Ísóigoman-iyé
 sénááowe. miníyámpóigó keináraware
 ó'on-kwaasiye sáwí'o umáímo
 máyáampinkemba kawer-ámpá'á
 métinkaniye. ¹² miníyámpóimá
 ampantanéí úsúmai purumakankóná
 táávepimba máráisa'a koawáné'a sé'a
 simásímakain-aimba árrair-aimba
 kentáá kawer-ámpá'á mésinkaniwaimba
 maránkaraiye sénááowe súwasa
¹³ avekáámbá kwíyómpakendarawa'a
 sáwíva'a paáresá Áánútu áwí'a mósá
 marésá sésa ¹⁴ kwíyómpa'a Áánútu
 áwí'a mósá maráúmne. marapá'á
 Áánútu aamoí umátinkáin-kwaasi paru
 umáí máyáawe siráawe.

sipisípira'o tavíkwai Ísumba koawánaraan-kwasai.

¹⁵ kwíyómpakendarawa'a kwíyómpa'a
 kuntuwerésá íyúwasa sipisípira'o
 tavíkwai sésa Ísóigo simásímakain-
 kwasaiyaveta Pétáremuva'a
 koawánanaisaiye sésa ¹⁶ avekáán-umai
 kumbá Máriaeae Yósépiye mésarai
 purumakankóná táávepimba
 Ísumba ánkaroymba taawánésa
¹⁷ kwíyómpakewai sirón-kwasai
 miníyámpóigóná kwaasái tasimátimesa
¹⁸⁻²⁰ koyauwerésá simásímakain-ainta
 árrair-aíne sésa ísaron-aintavesa
 koawánontavesa Áánútu áwí'a mósá
 makáawe. sipisípira'o tavíkwai
 simátimun-aimba ísówai imáyáa uwaná
 Máriaeae mináimbá áákar-aaka'a éna
 imáyáa uráiyé.

Ísu áwí'a tamámakain-kwasai.

²¹ iyámpói ánkáyuwena avakaumboé-
 no'waamba kwaúwasa miníyámpóigó
 áúra'a kárámai araa'éna uwaná áwí'a
 tamánkena anówamo ímo ámúkwari'o
 urónka'a kwíyómpakewai sirón-kwi'a
 tamánkena Ísuwe siráiyé.

Símíyoniye Ánaae Ísumba awánaraayan-kwasai.

²² naaóvá'á Mósesi aaraimó
 iyámpóimo tinkésa nombó pétuwesa
 miwítí naaópa'o iyónááon-aimbo
 siráin-kanaa túwasarai Yósépi
 Máriaeae Ísumba áímesarai Ísóigombo
 amíyanesarai Yérúsaremu-naopa'a
 kurááiyé. ²³ Ísóigona áamámba Mósesi
 agaimaréna séna Ísóigo séna kentí
 iyámpói aiva'á inaamai-iyámpóiyómbá
 tí'mae'a kesópa'a mátinke'a ená
 iyámpóiyé sénááowe Ísóigo siráiyé
 Mósesi agaimaréna siráiyé. ²⁴ moóráva'a
 Ísóigona áamámba agaimaréna séna
 Áánútuntavekai ísámai máái-numa
 kae'á vamái agáyáákaiyo. ímo mááimo
 makékai mááiraan-dumago áráá'a
 kae'á maimái agáyáákaiyo siráiyé.
 mináimbá mirá óyááoiyantavesarai
 Ísumba áímesarai Yérúsaremu-naopa'a
 kurááiyé.

²⁵ kuyaná moórawai áwí'a Símíyoni
 kwemá Yérúsaremuva'a ména
 kawe-kwáásí póna Áánútun-aaiyavena
 asiramái ména Ísareri-kwaasi kawe'á
 umátinkaniwaimba amumaréna
 máyowana Áánútun-amanko kwesé
 ména ²⁶ ááema simáména séna
 íma ááema puwíníyompo Ísóigomo
 usásinankaiwaimba awáné puwíníyone
 simámakaimba ²⁷ Áánútun-amanko
 imáyáa amúwana anóm-bono'-naumpa'a
 umáyowasarai Ísu anóvwowí áamámba
 mirá siróntavesarai Ísumba áímaesarai
 anóm-bono'-naumpa'a íyúyana
²⁸ Símíyoni miníyámpói tapéna
 Áánútuntavena súwi simásuwéna séna
²⁹ Ísóigoo simásímakaanda-aimba
 ívé'a paárisana sirunkó kawe'á
 kwéimba pó'a úwoi puwónaumne.
³⁰⁻³¹ amápa-kwaasiyavai ísámai
 kawer-ámpá'ó métinkaniwaimba
 usásinankaana'a á'a kwéawanaumne.
³² ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinkena

kawer-ámbá agaráátinkainana póna Ísareri-kwaasi súwíta iyíniye Símiyoni siráiyé.

³³ Símiyoni miniyámpóigóntávéna súwasarai anóvowi isésarai anón-imayaa uyaná ³⁴ Símiyoni séna Áánútu kawé'á umátinkaniye simásuwéna miniyámpóigó anówantavéna séna Áánútu maanyámpóí usásinankaiye. kwentávésa Ísareri-kwaasi évakarawai Áánútuntavésa kawé'á umái méwasa évakarawai tínaemba umámenaaowe. Áánútu kwembá awaamékáámbá umánkáisasa sáwí-aimbo simánkanaaowaiti ³⁵ sáwí-imayaa amápa-kwaasi túranka'a paáriníye. ááigwara-tantaako airaráisanamo áí'o intenkáámbá umbai-yántáá'á enarumpimbá tñíye Símiyoni Máriaantavéna siráiyé.

³⁶⁻³⁷ moórá-ininko áwí'a Ánaa kwemá Áánútun-aai simátímakon-ininko ména Ásan-andaraken-inimba Vániyueri ayáámúnko póna kwaai mairéna avakaeté-ima maisuwówana awaikó puwúwana ayáatáaka'a 84 ima maisuwéna áráankamba kéna aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a uména enónka'a aaváyaavimba no'wáamba Áánútu áwí'a mósá kwémarena námúnaawe su'mai síndayavéna íma toómbá kwénéna ³⁸ Símiyoni kwésun-tawai kwegwára'á egwaa'á taména Áánútuntavéna súwi séna miniyámpóigón-áái simátiména Áánútu Yérúsaremuvaken-kwaasi sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyásinkaindavenaya sirániwaimba kwéamu'maraundawaintavéna miniyámpóigón-áái simátímakaiye.

Yósépiye Máriaaae

Násáreti-naopa'a kurááyan-kwasai.

³⁹ Yósépiye Máriaaae Ísóigo siráin-amaamba ánásamasuwesarai Káíriri-marava'a mindáraití naaópa'a

Násáreti-naopa'a komáyóyana ⁴⁰ mindáraití iyámpóigo anón-umagwéna asiramái ména kawer-ímáyáá kwéuwana Áánútu kawé'á kwéumankowana méraiye.

Ísu iyámpóí maúnka'a anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

⁴¹ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá túntemba Ísu anóvowi Yérúsaremu-naopa'a kóyo urááiyé. ⁴² Ísu sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukónka'a kóyo uyambá pósarai mintánómbá nayááoiyantavesarai Ísumba áí'maesarai Yérúsaremuva'a komáyóyana ⁴³ mintánón-kánáá ánásowasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwaná Ísu Yérúsaremuva'a máyowasarai anóvowi íma awánésarai ⁴⁴ imáyáa ésarai kwenamáaraewa aampa'á kwégwiyo-imayaa ésarai aampa'á kwégwesarai enónka'a kwétoyo uwasarái mindárai miwítí naaóraavimba timáaraavimba tándawe sésarai avakáá uyambá ⁴⁵ íma awánésarai avakáá uwááesarai ó'a tayauwerésarai Yérúsaremuva'a koavakáá úmaesarai kuyambá ⁴⁶ kaumbo-táwai ánásowana anóm-bono'-naumpa'a máyowasarai anóvowi awánaraaiye. Yútaa-kwaasi aaimó simátímún-kwaasiti avumpimbá Ísu ména miwí táái kwéisená mináíntávéna tísaa úwasa ⁴⁷ anondá kwembá áisaa uwaná kwená kawer-ímáyáávínkémbá simátimuwasa isésa táátavai uwasarái ⁴⁸ anóvowi taawánésarai táátavai ésarai tiyáamba tuvimpínésarai anówama séna kesááninkoo enavowé kesé avakáá úmaekai kwénaauyana sirunkó umbai kwétaivo nóra éwa mirá kwéono súwana ⁴⁹ Ísu séna nóra ékai sivakáá kwéoyo. kesivoná naaúmpa'a máyaumpo nóra ékai íma ísaraiyo súwasarai ⁵⁰ mináínkóná ááimba íma kawé'á umái ísaraiye.

⁵¹ íma ísóyana Ísu anówowiye Yérúsaremuvakemba Násareti-naopa'a téna miwí tááiyavena kató úmae kwéiyena tamáyowana anówama Ísumo uráimba imáyáa umái máyowana ⁵² Ísu anón-umagwena kawer-ímáyáa kwéuwasa Áánútugwara kwaásigwara'a aamoí umánkaraawe.

Yóni simátímakain-kwasai.

*Mátíyu 3:1-12, Máaka
1:2-8, Yóni 1:19-28*

3 Árómáani-kwaasiti anóndako áwí'a Táípiriyasi ména kawáá-máyái mairéna sísamaivakemba éva'aasei kumbaimái-ima maisuwónka'a Yútiyaa-marara-kawaanako áwí'a Póntíyasi Páírátí máyowana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti máyowana áváko áwí'a Vírípi kwemá Ítúréa-maravare Tárékónaitisi-maravare kárák-wirowana Áráiseni Ápíríni-marava'a kárákwirowasa ² miráumai-kwaasi kárákwironka'a Ánásiye Káyavaasiye aiva'-mónó-káwáánákái máyóyana Sékáraya ááninko áwí'a Yóni kavóná-marava'a máyowana Áánútu aaimá simámuwana ³ Yóni Yótáni-nonkona arúv'áá kwénaena simátimena séna sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a t'ya'a nombá pétinkaanana Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye Yóni siráíye. ⁴ mirá súntavena naaóv'áá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna moóráwai kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámp'á kwíno. ⁵ om'á kárámai ukwítu'mae koró. ka'e'náér-amba arupí oró. kuváúsaavau-amba maimái kawé'á oró. ⁶ Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkaniwaimba ai'maránana

kumínimba amáparawaima awánanaaowe

Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yón-intavena mináimbá siráíye.

⁷ súwasa Yóni nombá pésinkainkwae sésa sáwíva-kwaasi kwenópa'a tóyo uwaná Yóni simátimena séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo náawa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. ⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé'-má'yái máyéwa'a tuwá-nanaumne. Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawé-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúrásino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawé-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. ⁹ íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáántemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

¹⁰ súwasa isésa sésa simásimenda-ainta nóraya ónaumno suwaná ¹¹ Yóni séna kaer-únánkwátói makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro. toómbá makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro Yóni súwasa ¹² táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasi Yóni nombá pésinkainkwae sésa kwenópa'a tésa sésa anóndako ómpo nóraya ónaumno suwaná ¹³ Yóni séna íma kampa'á simái anón-ontamba maé'a táákísi-ontane su'mai máyáaro súwasa ¹⁴ i-kwáásí sésa kesáá nóraya ónaumno suwaná Yóni séna tínkantuke'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kampar-áimbá kwésimatime'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kentí mayáígóná meéyántávé'a íma kayoré'a

tirunkó kawé'á kwéina'a máéro Yóni siráiyé.

¹⁵ Yútaa-kwaasi Áánútumo
usásinankaiwaimba amumarésa
mésa Yónin-aai isésa anón-imayaa
ésa sésa Áánútumo usásinankaiwai
kwemá Yóniya'i. á'owaawa'iyó
kwésuwana ¹⁶ Yóni séna kesínaemba
tíníwai kwemá anóndakoma kembá
usáyaaitaraimba pó'a kwemó
aaimó síndavimba kemá aaimá
sendamá uwóv'a ónaumne. kemá
nombá pétinkaundanivo kwemá
Áánútun-amankomba ai'maráinana
kuména keinárawapimba anómbo
umátinkaniye. iramó agáyáan-
temba íníye. ¹⁷ aawinkwínaumo
sípétivimbo mósá makésamo
iyaavumásúwááwanamo anómbo
marapá'ó kúmísanamo ásimá úndáomo
tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo
kwiýúmáimo agaisuwésamo anómbo
naaúmpa'o mósá máraantemba
kwaási miraráámbá íníye Yóni séna
¹⁸ Áánútuna áséi-kwasai isámai
kawer-ígwáe séna mirán-áimbá
simátíma'maena iráiyé.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Máaka 1:9-11

¹⁹⁻²² Yóni simátíma'maena
kwéiyena sáwíva-kwaasi nombá
kwévetinkena naaémba Ísumba
pérankowana námúnaa kwésuwana
sokón-tawaai taaínkaar-úwana
Áánútun-amanko mááiraamba úmaena
ane'á kumbáyowana aaigówé su'mai
kwiýómpakemba séna emá kesááninko
óna'a ená imáyáa kwéé'a ávááraumai
aamoí umánkaumne siráiyé.

Yóni Áánútuna áséi-kwasai kwésima-
timumbanivo Káriri-marara-kawaanako
áwí'a Érótima áváko awainínkó áwí'a
Erotíyasimba mairówana mindáyavena
ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráintavena
Yóni séna sáwísawaa kwéone súwana

Éróti Yónimba áí'mai ándáva'a ankéna
mindáyavena sáwí-mayai maimaéna
iráiyé.

Ísu aíkwa'nái túwíkona kwaasái.

Mátíyu 1:1-17

²³ Ísu marapá'a kumbéna kaumbo-
síyáánkái-ímá maisuwéna kwénaena
Áánútun-aai simátiminimba ááimba
asówasa kwaási imáyáa ésa sésa Yósépi
ááninkoman-iyé kwésewe.

Yósépi avowá áwí'a Írai úwana

²⁴ Írai avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana

Árívái avowá áwí'a Méokai úwana

Méokai avowá áwí'a Yánai úwana

Yánai avowá áwí'a Yósépi úwana

²⁵ Yósépi avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Émósi úwana

Émósi avowá áwí'a Néamu úwana

Néamu avowá áwí'a Ésérai úwana

Ésérai avowá áwí'a Nágai úwana

²⁶ Nágai avowá áwí'a Méata úwana

Méata avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Sémeni úwana

Sémeni avowá áwí'a Yóséke úwana

Yóséke avowá áwí'a Yóta úwana

²⁷ Yóta avowá áwí'a Yóánana úwana

Yóánana avowá áwí'a Árésa úwana

Árésa avowá áwí'a Sérápápeo úwana

Sérápápeo avowá áwí'a Síatio úwana

Síatio avowá áwí'a Nériai úwana

²⁸ Nériai avowá áwí'a Méokai úwana

Méokai avowá áwí'a Étai úwana

Étai avowá áwí'a Kósamu úwana

Kósamu avowá áwí'a Éómetamu úwana

Éómetamu avowá áwí'a Eyá úwana

²⁹ Eyá avowá áwí'a Yósúwa úwana

Yósúwa avowá áwí'a Éríyesa úwana

Éríyesa avowá áwí'a Yórimu úwana

Yórimu avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana

³⁰ Árívái avowá áwí'a Símiyoni úwana

Símiyoni avowá áwí'a Yútaa úwana

Yútaa avowá áwí'a Yósépi úwana

Yósépi avowá áwí'a Yónamu úwana

Yónamu avowá áwí'a Éráyakimu úwana
³¹Éráyakimu avowá áwí'a Mériya
 úwana

Mériya avowá áwí'a Ména úwana
 Ména avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Nétáani úwana
 Nétáani avowá áwí'a Yéviti úwana
³²Yéviti avowá áwí'a Yési úwana
 Yési avowá áwí'a Ópéti úwana
 Ópéti avowá áwí'a Póási úwana
 Póási avowá áwí'a Sára úwana
 Sára avowá áwí'a Násoni úwana
³³Násoni avowá áwí'a Ámínátapa
 úwana

Ámínátapa avowá áwí'a Á'mini úwana
 Á'mini avowá áwí'a Ánái úwana
 Ánái avowá áwí'a Éséroni úwana
 Éséroni avowá áwí'a Pérési úwana
 Pérési avowá áwí'a Yútaa úwana
³⁴Yútaa avowá áwí'a Yákópo úwana
 Yákópo avowá áwí'a Áísákaa úwana
 Áísákaa avowá áwí'a Ááváramu úwana
 Ááváramu avowá áwí'a Téra úwana
 Téra avowá áwí'a Né'o úwana
³⁵Né'o avowá áwí'a Séráka úwana
 Séráka avowá áwí'a Áríyu úwana
 Áríyu avowá áwí'a Péréki úwana
 Péréki avowá áwí'a Ípa úwana
 Ípa avowá áwí'a Síra úwana

³⁶Síra avowá áwí'a Kénááni úwana
 Kénááni avowá áwí'a Avakatí úwana
 Avakatí avowá áwí'a Sému úwana
 Sému avowá áwí'a Nówaa úwana
 Nówaa avowá áwí'a Árémeki úwana
³⁷Árémeki avowá áwí'a Métúsara úwana
 Métúsara avowá áwí'a Ínóki úwana
 Ínóki avowá áwí'a Yéréti úwana
 Yéréti avowá áwí'a Má'árario úwana
 Má'árario avowá áwí'a Kénááni úwana
³⁸Kénááni avowá áwí'a Ínosi úwana
 Ínosi avowá áwí'a Sėti úwana
 Sėti avowá áwí'a Áándamu éna kwemá
 Áánútu áánimban-iyé.

miwí Ísu aíkwa'ná owé-ímáyáá uráawe.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.

Mátýu 4:1-11, Mááka 1:12-13

4 Yóni Ísumba nombá pérankaronka'a
 Áánútun-amankoma Ísumba
 anómba kwéumankena simámuwana
 Ísu Yótáni-nomba tuwéna kavóná-
 marava'a komáyowana ²Sáátáánigo Ísu
 sáwí'o índá awánanae kwésuwana Ísu
 íma toómbá nombá ména kae-kwáái
 aiyayaan-do'waamba ⁴⁰no'waamba
 kwaúwana ávááran-aai ankówana
³Sáátáánigo séna emá Áánútu áánimba
 úne kwésempo maanóntánkóntávái
 toómbá aúréna'a naanó siyó
 súwana ⁴Ísu séna Áánútun-aai
 aúvái-kwandaavinkemba séna
 toómbó náfyawaiye su'mai kwaási íma
 tátoranivo Áánútu siráini'a amápa'a
 íyana tátoraniye

siráimba pó'a emó sénda íma mirá
 ónaumne súwana ⁵Sáátáánigo
 Ísumba áí'maena iyéna avekáán-umai
 amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasi
 agaráárankena ⁶séna amápa'-marava'o
 kárákwiyuwo sénamo símakaimba
 moóráwaimba kesí imáyáavinkemba
 kanaán-umai timénaunda isa'á
 embá aménana enáwí'a iyíníye.
⁷kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a
 kárákwiyi-mayai áména kárákwiyiniy-
 one Sáátáánigo súwana ⁸Ísu séna
 Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba
 séna

kesí Ísóigo Áánútumba imáyáa é'a
 kwenáwíre su'mai mósá maré'a
 kwená mayáiyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá
 ónaumne súwana ⁹⁻¹¹Sáátáánigo
 Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a
 kwéna anóm-bono'-nankona
 ávúmayaapa'a móankena séna
 Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba
 séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená
kwayó'nárawa'a
ti'maránasa enká'á kárákwiyonaawe.
Ó'omba séna
óntanka'a ásamaima turaráanavo
sésa tiyáándeí aramónááowe
siráíye. miráumai emá Áánútu
áánimba úne kwésempo maankákémbá
ásávenasa kwíyómpakendarawa'a
arámbaesa marapá'á móru ankánááowe
Sáátáánigo súwana ¹²Ísu séna
Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba
á'a mirá siréna moórá-ainkwara'a séna
kenti Ísóigo Áánútumba áísaa umai
isánáe íma seró
siráimba emó séndantembo mirámó
ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino.
mindáyavai emó sénda íma mirá
ónaumne Ísu súwana ¹³Sáátáánigo
amápa-tantaatavena Ísumba áísaa umai
isáiyuwena séna sáwíyanka'a ó'a taáísaa
umai isánaumne séna auwéna kuráíye.

**Ísu kwená mayáímó
ááimbo ásárain-kwasai.**

Mátíyu 4:12-17, Mááka 1:14-15

¹⁴kúwana Áánútun-amankona
asirayámbá Ísumpimba kwáyowana
Ísu kavóná-marava'a tuwéna Káíriri-
marava'a komáyowasa kwenááigo
amápa'-mapa'a kóyáwé úwana ¹⁵miwítí
mono'-náúmpá'á Ísu simátimuwasa
amáparawai kwenáwí'a mósá makáawe.

**Násáretivakewai Ísumba
tínaaemba umánkaraan-kwasai.**

Mátíyu 13:53-58, Mááka 6:1-6

¹⁶minkákémbá Ísu kítokomo
maémáin-daopa'a Násáreti-naopa'a
koména Yútaa-kwaasi monor-áimbá
kwéison-kanaama aasiyaasi-táwai
mono'-náúmpá'á umaémáintemba
miráumai uména Áánútun-ai aúvái-
kwandaavinkemba simátimindayavena
usásinowasa ¹⁷naaóv'á Áánútun-ai
sirówai Áísáya agaimakón-kwandaai

ámúwana mairéna kwéarirena
moórá-aimba awánéna táámpamai séna
¹⁸Ísóigon-amanko kesé máyáíye.
úwoi-kwaasiyavai kesí áséi-kwasai
kosimátimiyo séna si'mákaimba
póna Ísóigon-amanko kesé
má'yáíye. tátokaan-kwaasiyave'a
kemá ayútínkáana'a máéro
siyé-áimbá kosimátimiyo. túrambo
kavíkáin-kwaasiyavai ó'a túramba
awánamai kawé'á umátinkaa-
aimba kosimátimiyo. tirumbó
umbaimó táinda-kwaasiyavena
minúmbái-yántáá'á ánásaniye
siyé-áimbá kosimátimiyo.
¹⁹Ísóigo kwená kwaási kawé'á
umátinkanin-kanaagon-ai
kosimátimiyo séna si'mákaiye

agaimaréna siráíye Ísu simásuwena
²⁰mináúvái-kwándáái tavúmai
kárákwirowaimba aména aái
simátimindayavena mara'á máyowasa
mindáúmpá'á máyón-kwaasi aái síníye
úwasa aúrampimba karákówana ²¹Ísu
séna mináimbá táámpamai súna'a
iséiraan-aimba avora'á kwévaariye
súwasa ²²isésa aiva'á kawer-áimbá
kwésiye sésa aamoí umánkesa naaémba
anón-imayaa ésa sésa Yósépi ááninko
éna maankákéwái póna kesáámó
úndanten-kwaasiman-ivo nóra séna
mirán-áimbá kwésiyo suwaná ²³Ísu
séna kwaási kwántámai-aimba sésa
emá sontaa-kwáásí ómpo enáúra'a
eyááríka'a kawé'á uwó kwésewe.
mináimbá kentáv'e'a simásuwe'a sé'a
Kápénéamu-naopa'a kawé'-má'yái
mairáanata ísaraumpo maanká
ená naaópakwara'a mirám-báyái
mayaaó kentáv'e'a sénááombanivo
²⁴árai'a simátimé'a sé'a Áánútun-ai
simátímíwai kwená kwaásitopa'a
Áánútun-ai kosimátiminyenamo
kwimbá kwenamááaraa sésa kesáámó
úndanten-kwaasiman-iye sésa
kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe.

²⁵ árar-aimba sénaumpo ísáaro. naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Íráiyaa máyonka'a kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiwomba maisuwéna íma aa'á téna ayawaimá tówana minkánáámá Ísareri-kwaasiti marav'á ketor-ínimbá sáwíva'a máyówana ²⁶ Áánútu íma minkétór-ínimbá kotúwa'naa ínnyone séna ó'om-baravaken-ketor-inimba Sáítóni-marava'a Sárévati-naopaken-inimba koáwa'naa uwó séna Áánútu Íráiyaamba ai'marówana kuráiyé. ²⁷ naaóv'á moóráwai Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Íráisa máyonka'a Ísareri-kwaasiti marav'á tuma karón-kwaasi sáwíva'a máyówana Áánútu minkwáásíyómbá íma asóvamatinkaraimbanivo ó'om-barava'a Síriyaa-maravaken-kwaasi áuma karón-kwaasi áwí'a Néamanimba asóvamankaraiye Ísu súwasa ²⁸ mimbónó'-náúmp'á máyówai isésa imáyáa ésa kentááyávéna Áánútu íma túwa'naa ínnye Ísu siyé sésa tirunkó ikaa'á vówasa ²⁹ usásinesa Ísumba tátokesa tavisímaesa máápa'a kunákáruwesa miwítí naaór-omapa'a ámémpa'a améntáyuwanae uwaná ³⁰ ánivo Ísu minkwáásímfvinkemba tuvíyuwena kóuraiye.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Máaka 1:21-28

³¹ Ísu Káríri-marava'a Kápénéamu-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmp'á uména aai simátimuwasa ³² isésa asiramái sántavesa anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavai uráawe.

³³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmp'á moóráwai taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyon-kwaasigo ména anónka'a séna ³⁴ Ísu Násáretivakewai óne. kentáá nóra

éwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawé-kwáyóná'á óne súwana ³⁵ Ísu taraváá-kwántávéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóao súwana mintáraváá-kwánkó minkwáásí toká'mái túranka'a tuvámbarena íma sáwí'a umánkena úwoi kóuwasa ³⁶ awánésa táátavai ésa keáimbá sésa nóran-aina kwésiyo. asirayán-áimbá taraváá-kwántávéna asiramái kwésimatimisasa tirumpinkémbá kwégowe suwaná ³⁷ mirán-áimbá Ísun-ai mináyámp'á kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Máaka 1:29-34

³⁸ ísówana Ísu mimbónó'-náúmp'á'a tuwéna Sáímonina naaúmpa'a íyúmba Sáímoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana ³⁹ iséna kwenópa'a téna kokotánkontavena séna ánásao súwana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

⁴⁰ toómbá agai-timúwasa enónka'a ó'on-o'on-tí'o ún-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana ayáamba tátorowasa asóvaraawe. ⁴¹ mirá úwasa taraváá-kwámbá sáwíva-kwaasi tirumpinkémbá tiyuwésa anónka'a sésa Áánútu ááninko óne simásuwesa kóuraawe. taraváá-kwámbá imáyáa ésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwaima iyé-ímáyáa untávéna Ísu aaiséráaro súwasa tiyuwésa kóuraawe.

Yútiyaa-ayampa'a Ísu simátímakain-kwasai.

Máaka 1:35-39

⁴² kóuwana aaváúmá usónka'a Ísu mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaasí máyópa'a

komáyowasa avakáá-umai awánésa sésa kónavo keséya maiyó suwaná ⁴³Ísu séna ó'on-daopimpakwara'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba kosimátimenaumne. mirá ónaundayavena Áánútu si'mákaisa'a kunkáumne séna ⁴⁴tiyuwéna Yútiyaa-ayampa'a koména mono'-náúmpimpá'á simátíma'maena iráiyé.

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:18-22, Mááka 1:16-20

5 moórá-tawai Ísu nonkwaaúnkón-kwaaunkon-awampa'a áwí'a Kénésaréti-kwaaunkon-awampa'a máyowasa Áánútun-aaí isánáe sésa tóyo ésa kwenkuvará'á úmaesa tuwaná ²⁻³kae'á sáwíyan-dompi-sipi nonáámááíva'a kwáyowana moórá Sáímonindei kwáyowana awánówasa noyáá'a tóróyan-kwaasi mindómpí-sípí tuwésa kwase-únámbá kwésese uwaná misípí úwoi kwáyowana awánéna Sáímonina nompí-sípívimbá usáatena Sáímonintavena séna egwaa'á maimaé kwaaó súwana egwaa'á avúsúmaena nonawámpá'á kúwana Ísu mimpimbá mara'á ména amápa-kwaasi simátímakaiye.

⁴simásuvena Sáímonintavena séna nompí-sípí avúsúmae nonavuvumpá'á kuré egwára'á ená kwaásigwara'a kwase-únámbá túwéwana nompimbá kumína'a noyáá'a asínáaro súwana ⁵Sáímoni séna anóndakoo ívé'-no'waamba mirá úmae iyúndaya íya noyááta asinéta úwoiya máyaundayaanivo emó séndantemba ónaumne séna ⁶nonavuvumpá'á kwésa kwase-únámbá túwówana nompimbá kumúwana sáwíva'-noyaa'a minúnámpimbá ógwitena tararáára'naraamba úwasa ⁷moórá-nompi-sipivimba miwítí kwaási máyówasa awánésa tiyáán-tuwaa'a

ésa tasúwa'naa oro suwasá tésa minkáé-sípívimbá noyáá'a mósá márówana ógwitena umbái téna nompimbá kunávekora'naraamba úwana ⁸Sáímoni Pítaa mirámó úmba awánéna Ísuma anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó siráiyé. ⁹sáwíva'-noyaa'a asínóntavena Pítaawe kwesé máyón-kwaasiye táátavai uwasá ¹⁰Sáímoniye noyáá'a to'maésarai nááúyawai Sépéti ááninkai túwí'a moórawai Yémési úwana moórawai Yóni mindáraye táátavai uyaná Sáímoni Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó súwana Ísu séna íma áá'a káino. noyáá'o to'maé kwénaaomba mimbáyái ivátuwe'a ívé'a kwaási tavisíyasa kesirááíma kwaráaro súwasa ¹¹mindómpí-sípí tavisímaesa nonáámááíva'a mámaresa miwítí mayáímá ivátuwesa Ísun-ánaaemba kwa'maésa kwénaaowe.

Ísu áúma karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Mááka 1:40-45

¹²moórá-tawai Ísu moórá-naopa'a máyowana moórawai amápa-kuva'a áúma karón-kwaasi Ísumba awánéna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnaí'a umásinkaniyone súwana ¹³Ísu ayááamba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwíye súwana avekáámbá kawáúguwana ¹⁴Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po naaóv'á'ó Mósesimo siráintemba mono'-máayái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áúrakemba kawáúgwíye sénááowe. ánívo enáúra'o umánkaunda-aimba

simátimunavo se kwaaó Ísu súwana
¹⁵ivátuwena kawe'á umánkon-aimba
 simátíma'maena iyúwana mináinkó
 naaó'-nao'a kóyáwé úwasa sáwívarawai
 tóyo ésa kwenáái kwéise'a onaná tí'o
 in-kwáásí asóvatinkainkwae sésa
 tóyo uwaná ¹⁶ánivo Ísu Áánútumpa'a
 námúna sındayavena kavóná-marava'a
 kóyo uráiyé.

**Ísu aísamai pukówaimba
 kawe'á umánkarain-kwasai.**

Mátíyu 9:1-8, Máaka 2:1-12

¹⁷moórá-tawai évakarawai
 áamáan-kawaa-kwaasiye áamáamba
 sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba
 Káríri-ayampakemba Yútiyaa-
 ayampakemba tóyo ésa Ísu
 moórá-naumpa'a aai kwésimatimumba
 taísaraawe. Áánútu Ísumba
 asóvatinkanin-asirayamba
 ámakowana máyowasa ¹⁸évakarawai
 aísamaimo pukówaimba kwan-
 daaivimbá marésa taagwiya'maésa
 tésa Ísunopa'a máánkáananaya kawe'á
 inkwáe sésa tumbá ¹⁹mindáúmpá'á
 sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma
 kanaán-umai iyóra'naraan-esa
 naanamiva'á taagwiya'maésa umésa
 avaa'á akósámaresa ándára tátoresá
 túwówana kumeémena kwaásivimbo
 Ísumo máyompimba aúranka'a
 kumúwana ²⁰Ísu taagwiya'maésamo
 tun-kwáásímó árai'a kawe'á
 umánkaniye-imayaamo umbá
 Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-
 kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená
 sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa
²¹ámáan-kawaa-kwaasiye áamáamba
 sun-kwáásíyé iséise esa sésa Áánútu
 kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánivo
 kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba
 aká'áamba kwésimankaiye suwaná
²²Ísu minímáyáámó umbá awánéna
 séna nóra éra mirán-ímáyáá
 kwéoo. ²³moóráwaimo aísamaimo

pukáindawaintavaimo sénamo
 ená sáwí-imayaa mayauwáúmne
 sínasamo ésa áraira síí. kampará
 sííyo sénááowe. ánivo moóráwaimo
 aísamaimo pukáindawaintavaimo
 sénamo eyáárika'a usásine kwaaó
 sínasamo ésa áraira síí. kampará
 sííyo awánanaaowe. ²⁴kemá kwaási
 úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á
 máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa
 maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda
 pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe
 séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena
 séna isaaó. usásinke ená kwandaaimá
 maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana
²⁵túranka'a usásinkwena kwená
 kwandaaimá kwémaena Áánútu áwí'a
 mósá kwémarena kwená naaópa'a
 kúwasa ²⁶amáparawai táátavai ésa
 Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma
 awánaraundai'a isa'á awánáúmne
 sésa táátavai ésa tiyáámba tóipimba
 áákaawe.

Ísu Árívaimba ááyarain-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Máaka 2:13-17

²⁷naaémba Ísu aampa'á kwégwena
 awánómba táákísi-mayai kwémayowai
 áwí'a Árívái táákísimo máyón-daumpa'a
 máyowana Ísu awánéna séna usásine
 kesé tiyó súwana ²⁸usásinena
 amápa-tantaa'a tuwéna kwenánaaemba
 kwa'maéna kwéna ²⁹Ísuwe
 náíndayavena kwená naaúmpa'a
 anón-tomba agayówasa táákísimo
 máyón-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye
 Áríváina naaúmpa'a tamésa
 mindáraiye tamésa tagwémandowasa
³⁰ámáan-kawaa-kwaasiye miwítí
 áamáamba sun-kwáásíyé Ísuna
 kwayó'nárawatavesa áwáá'a tiyésa
 tísaa esa sésa táákísi máyáan-umoyan-
 kwaasiye sáwí'a on-kwáásíyé toómbá
 kwénaao suwaná ³¹Ísu iséna séna
 sontaa-kwáásígó kawe'ó umáimo
 máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo

tí'ò in-kwáásí kwétuwa'naa-iyé.
³² mindáyave'a arupí umái máyáan-
 kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a
 tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'ò
 umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa
 Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne
 Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mátíyú 9:14-17, Mááka 2:18-22

³³ suwasá évakarawai Ísuntavesa
 sésa Yóni nombó pétinkaiwaina
 kwayó'nárawa'a moórá-mora-tawai
 Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá
 íma kwénesa námúnaawe su'mai
 kwésewasa áamáan-kawaa-kwaasiti
 kwayó'nárawakwara'a mirá kwéovo ená
 kwayó'nárawa'a íma mirá ésa toómbá
 nombá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá
 kwéoo suwaná ³⁴ Ísu séna moóráwai
 aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba
 kauntimínimba miwísé máyainasa
 aamoí ésa mintómbá íma a'áo
 sénááovo úwoi nánááowe. ³⁵ naaémba
 minkwáásígómbá áí'maesa kówiyasa
 minkánaámá amááraawi tirunkó sáwí'a
 ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna
 kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo
 iyíníntavena mináímbá siráíye.

³⁶ Ísu mináímbá simásuvena
 maarán-áímbá kwántámai-aimba
 séna ááéraan-ampantamo avaa'ó
 kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma
 káramai kwéaraapaawe. mirámó íyana
 aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-
 ampantao aúna-ampantaraani'a íma
 íníye. ³⁷ aúna-anda-aran-domba ááeraa-
 sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma
 kwéatimaraawe. mirámó íyanamo
 éna aúna-anda-aran-domba anón-éna
 ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a
 ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye.
³⁸ mindáyavesa aúna-anda-aran-domba
 aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba
 kwéatimaraawe. ³⁹ ááéraan-anda-
 aran-domba naawáímó ombá sésa

ááéraan-anda-aran-domba áséi kwéíye
 kwésesa aúna-anda-aran-domba íma
 kwésinkaiye kwésewe.

Ísu savaatirár-áímbá siráin-kwasai.

Mátíyú 12:1-8, Mááka 2:23-28

6 moórá-tawai Yútaa-kwaasi
 agándon-kanaara'a Ísu
 kwená kwayó-kwáásíyé kígaúvimba
 úwíti-ton-kigauvimba kwégwesa
 kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba
 kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa
² áamáan-kawaa-kwaasi évaka'a
 tuwánésa sésa agándaan-kanaama
 aambá áúmbakaawa'a nóra era mirá
 kwéoo suwaná ³ Ísu séna naaová'a
 Tévítimo urómba aúváívimba
 agaimarón-ainkona ááimba íma
 ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye
 táái kwétinkowana ⁴ Tévíti Áánútuna
 mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu
 aúranka'o makón-tomba umairéna
 kwénena kwená kwaási timúwasa
 narááwe. mintómbá úwoi-kwaasi
 íma némáembanivo mono'-má'yái
 máyón-kwaasi némáembani. Tévíti
 mintómbá umairéna timúwasa nonká'a
 Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo
 kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a
 ímo seráámbá áwáá'a kwésewe.
⁵ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a
 agándaí-kanaara'o kárákwiraundawai
 úmpo agándaí-kanaamo kwaásimo
 mayái kwémayaamba kendéimán-iyé
 Ísu siráíye.

ayáámba

kawévaigurain-kwaasigona kwasáí.

Mátíyú 12:9-14, Mááka 3:1-6

⁶ moórá-tawai Yútaa-kwaasi
 agándon-kaaara'a Ísu mono'-
 náúmpá'á iyéna kwésimatimuwana
 moóráwai ayáánúrapar-ayaamba
 kawévaiguron-kwaasi máyowasa
⁷ áamáan-kawaa-kwaasiye áamáamba
 sun-kwáásíyé mésa Ísuntavesa

agándaira'a póna minkwáásímó kaw'e'ó umánkainataamo éta tátó'maiya aaivintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba ⁸Ísu minímáyáámó umbá awánéna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna usásine kemó máyaundara'a umaiyó súwana usásinena Ísunopa'a túranka'a umaúwana ⁹Ísu miwíyávéna séna moórá-aintave'a tísaa ónáe'a súne. kentáásí áamáán-aimpimba nóin-aina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawe'-máayíyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáíya méní. inkámónanaya puwíníyo tísaa ena súwasa íma aai suwaná ¹⁰Ísu móyuwana meyuwana éna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwaaó súwana ayáámba árútuwawana kawe'á umánkowasa ¹¹miwí tirumbá ávááraumai sáwí'a úwasa nóra umáíya inkamónaumno sésa kemó máyómpimba iséise uráawe.

Ísu kwená kwáyó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Máaka 3:13-19

¹²minkánáávimbá Ísu enónka'a omápa'a uména íma aúmá kwaéna Áánútumpa'a námúnaa símaena kwéiyuwana ¹³móirarowana Ísun-ánaemba kwarón-kwaasi tááyowasa íyúwana minkwáásívkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi táámpámarena séna kesí aantá-kwaasin-owe séna túwí'a taráiyé.

¹⁴miwí túwí'a téna moóráwai áwí'a Sáimoniye séna aúná-kwí'a tamámena Pítaawe súwana séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Yóni moóráwai áwí'a Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu ¹⁵moóráwai áwí'a Mátíyu moóráwai áwí'a Tómaasi moóráwai Árávíási ááninko áwí'a

Yémési moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanáe siráiwai ¹⁶moóráwai Yémési ááninko áwí'a Yútási moóráwai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu tááyaraiye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Mátíyu 4:23-25

¹⁷omápakemba Ísu miwísé arúv'á kumbáyowasa kwenánaemba kwarón-kwaasi sáwívarawaiye Yútiyaa-ayampakemba Yérúsaremu-naopakemba uwí-nón-awampakemba Táyaa-naopakemba Sáintóni-naopakemba sáwíva-kwaasiye tamésa ¹⁸Ísun-aai isánáe sésa tí'a ún-kwaasigwara'a asóvatinkinkwae sésa tóyo ésa taraváá-kwámbá tirumpimbá máyón-kwaasigwara'a tóyo uwaná Ísu taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa ¹⁹tí'a ún-kwaasi Ísun-ane'a tátoraanana sí'a ánásinkwae sésa mirá uwaná asirayámbá tokéna póna mintí'a asóvatinkaraiye.

tirunkó kawé'á éna sáwí'a éna ínín-kwasai.

Mátíyu 5:1-12

²⁰Ísu mirá umátíyuwena kwená kwáyó-kwáásí tuwánéna séna keinárawa'a Áánútu súwa'naa ínkwáe sewái Áánútu kawé'á kwéumatinkena kwégawaiye. ²¹ív'e'a táái kwétinkaiwai tirumbá etóyóí umái máéro. Áánútu kanaa umátinkaniye. ív'e'a tirumbá sáwí'a kwéisasa ivi'á kwétaawai tirumbá etóyóí umái máéro. tirumbá kawé'á ína'a kwíráái sénááowe. ²²keinárawa'a kemá kwaási úranda'a kumpaáru-raundawaintave'a asiramái máyáawai kwaási tínaaembo umátinkesa títámbo

umátinkesa sáwí-aimbo simátinkesa sáwí-kwaasin-owe sénááomba tirumbá etóyóí umái máero. ²³mirá íya'a tirunkó kawé'á kwéina'a imá kwéte'a kwíyómpakemba kentí kawé'-méyámbá mayánááowe. naaóv'á miwítíkwá'ná mirá ésa Áánútun-aaí simátímakowai sáwí'a umátínkaraawe. ²⁴ánivo marapákén-tántáá'á makáawaima kárákwiyoro. tirunkó kawé'á kwéin-tantaa'a á'a makáamba pó'a íma moóráma kawé'-méyámbá mayánááowe. ²⁵ívé'a tímú'a vaiwái kárákwiyoro. naaémba táái tinkániye. ívé'a kwíráái kwésewai kárákwiyoro. naaémba ivi'á tánááowe. ²⁶naaóv'á'á kentíkwá'ná kampar-áimbá simátímakowai túwí'a mósá makáamba pósa mirámó kwésesamo kentúwí'o mósá kwémarewa'o é'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

**namuro-kwáásí kawé'á
umátínkáaro-kwasai.**

Máttyu 5:38-48

²⁷Ísu simásuwena séna kemó simátíménda-aimba isáaro. kesááimo isé'o é'a kentí namuro-kwáásí tirumbá kawé'á umátinke'a tíyámbó umátínkéwai kawé'á umátínkáaro. ²⁸sáwí-aimba simátínkéwai kawé'á umátínkáaro. sáwí'a umátínkéwaimo é'a Áánútumpa'a námúnaa simái miwí túwa'naa oro. ²⁹táá'o tuwausíya'o é'a íma tinkamé'a ókwara'a kwántá-timiyasa tuwausónááowe. kentí unáánkwtóí mairésa sésa ókwara'a mayánáe síya'o é'a íma a'áo seró. ³⁰moórá-yantaatavaimo simiyó síya'o é'a úwoi tíméro. kendéímo moórá-yantaa'o máyáíya'o é'a íma usisi'á síméro seró. ³¹kembó tirááimo táínda-i'o umáímo kwétuwa'naa-íya'a miwí miráumai túwa'naa oro Ísu siráíye. ³²Ísu simásuwena séna amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo

ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. sáwí'o kwéon-kwaasi íma kawé-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéíyanamo éna Áánútu íma kawé'-méyámbá tímínívo kentí namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro. ³³amáparawai kawé'á kwéumatinkaan-kwaasi kawé'á kwéumatinkaaewe. sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kawé'ó kwéumatinkaan-kwaasiye su'maimo kawé'ó umátínkéwanamo éna Áánútu íma kawé'á owé síníye. kentí namuro-kwáásígwárá'á kawé'á umátínkáaro. ³⁴sáwí-kwaasi naaémba siménááowe-imayaa ésa kwétimewe. naaémbo timénááon-kwaasiye su'maimo tímíyanamo éna Áánútu íma kawé'á owé síníye. naaémba siménááowe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. ³⁵kentí namuro-kwáásí kawé'á umátinke'a imáyáa tíméro. anondá simígwáe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. mirámó íyambo é'a Áánútumpakemba kawé'-méyámbá mayánááowe. Áánútu kwentávésa íma súwi sen-kwáásí úwoi kwétuwa'naa-ena sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéísasa pósa kwaási keinárawa'a mirámó ombá tuwánésa sésa Áánútu kwíyómpakewai áánimbaa'a owé sénááowe. ³⁶kentivomá arumbá kwéumatinkaintemba mirá oró Ísu siráíye.

**íma sáwí-aimba
simátíméro siráin-kwasai.**

Máttyu 7:1-5

³⁷tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye síyanamo éna Áánútu kentáváígwárá'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. umbai-yántáá'ó tímíyanamo éna Áánútu kenkwárá'á mirá ínívo umbai-yántáá'á tímévo. sáwí'o

umátinkaiya'o é'a mináimbá íma tááka'a maré'a tuwinkásuwaaro. mirámó íyanamo éna Áánútu kemó sáwí'o ombá maitiyuwáníye. ³⁸ timíyantemba Áánútu anondá kembá timíníye. toómbó tíméwasamo nawááesamo aráávara'o ontembá Áánútu mirá umái sáwíva-tantaa'a timíníye. miráumai tíméntemba Áánútu miráumai timíníye Ísu siráíye.

³⁹ Ísu simásuwena kwántámai-aimba séna moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoiwo mirámó ésaraimo ésarai aísava'a tuvamóyááoiye. ⁴⁰ kwená iyámpóímo agaráátínkáiwaímbo ombá íma kwembá kwéusayaaitaavo kwenáái isámaesa kwemó inten'í'a kwéowe Ísu siráíye.

⁴¹ Ísu simásuwena séna kentúrampimba irarumbá kwáyáísa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáíye kwésevo íma mirá seró. ⁴² kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuk'é'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráíye.

taaigónté arankóntéi kwaasái.

Mátíyu 7:17-20, Mátíyu 12:33-35

⁴³ Ísu simásuwena séna kawé-táígó íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá kwéiyaiwo ⁴⁴ mintáígó arambá awánésa sáwí-taiye kawé-táíyé kwésewe. tekómo éna íma áwí-yantaa'a iyánívo té'a iyáníye. ampaantarígo avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyáníye. ⁴⁵ miráumai kawé-kwáásí

kawer-ímáyáávínkémbá kawe'- máyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-ímayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaawe. tirumpimbá kwáyáin-ímayaanei kwésewe Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Mátíyu 7:24-27

⁴⁶ Ísu simásuwena séna kentávái anóndako óne kwésebanivo kemó simátimunda-aimba íma kwa'mái kawé'á kwéowe. ⁴⁷ kesópa'o tésa kesáái isésa kawé'á umái kwégwaraiyawai mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. ⁴⁸ naambá ónái sésa maravímbá mai'á u'maésa kumeémesa óntamba kunavakáá-ésa mink'á'á naamayáámba aimái naambá úmaraiyana aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. miraráán-umai kwaásimo kesópa'o tésa kesáái isésa kawé'á umái kwégwaraawai asiramái ménaaowe. ⁴⁹ ánivo kesáímo isésamo ímo kawé'ó umáímo kwéisaawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. naambá ónái sésa íma mai'á ukésa iyamba paák'á'á úmakaiyana anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íníye. miraráán-umai ímo kesáímo isámaimo kawé'ó iyawai íma asiramái ménaaowe Ísu siráíye.

Árómáani-kwayo'nakona kwaasái.

Mátíyu 8:5-13

7 Ísu mináyáátáár-áimbá simátí- matuwena Kápénéamu-noapa'a komáyowana ² Árómáani-i-kwaasiti kawááná'á ména kwená kwáyó'ná'á aráái tówaimba áí'a kwéuwana puwíndayavena kwéena máyowana ³ minkáwáánákó Ísumo tamáyon-aimba iséna Yútaa-anon-kwaasiyavena

séna Ísumba koáí'mae'a tíyana taasóvamankaino séna ti'marówasa⁴⁻⁵ Ísunopa'a asiramái kosésa minkáwáánákó Yútaa-kwaasiya kwésuwa'naa-ena kentáásí mono'-námbá úmakaimba póna kawe-kwáásí po kawe'á umái koáwa'naa ínáyone suwaná⁶ Ísu iséna miwísé kwéna minkáwáánákóná naambá egwaa'á kwáyonka'a kúwana minkáwáánákó kwená kwaásí simátimena séna Ísunopa'a kosimámé'a maará simáméro. anóndakoo kentáásí kawáánákó séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo ivátuwe kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a ínáyone.⁷ mindáyavai íma enópa'a kosimámakaunda po íma kesí naaúmpa'a iyé úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino.⁸ kegwárá'á kawáá-máyáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéiye siyé. Ísumba kosimáméro súwasa ti'marówai tésa tasimámúwana⁹ Ísu mináímbá iséna áátavai éna kogwanténa kwenánaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátimé'a sé'a minkwáásí Árómáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íi-ásíráyámbá tokáiyé kwésivo kesí kwaásí Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe Ísu súwasa¹⁰ ti'marón-kwaasi koyauwerésa tésa taawánomba kwayó'ná'á kawe'á umái máyowasa taawánaraawe.

Ísu moóráwaimba usásinankarain-kwasai.

¹¹ Ísu sáwíyanka'a ména tiyuwéna kwená kwayó-kwáásíyé sáwíva-kwaasiye kúmba Néni-naopa'a kwéna¹² mindáókona óntan-kurigona ontara'á kúnka'a moórá-ketor-ininko ááninko puwúwasa taagwiya'maésa sáwíva-kwaasi anówae kwétuwana¹³ Ísóigo anówamba awánomba arumbá umánkena séna íma ivi'á taaó séna¹⁴ kúkútaa-taira'a kotátorowasa taagwiya'maésa tun-kwáásí tamáúwana Ísu séna ívé-kwaasigoo usásinao súwana¹⁵ pukómpinkemba usásinena aai kwésuwana Ísu anówantavena áí'mae kwaaó súwasa¹⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ívé'a Áánútun-aai sin-kwáásí anón-kwaasi kentáávímbá kwévaariye. Áánútu ai'maráísana kwená kwaasiya súwa'naa íi-kwáásíyá kúmiye suwaná¹⁷ mináímbá Ísuntavesamo sun-áínkó Yútiyaa-ayampa'a évarevar-awampa'a kóyáwé uráiyé.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 11:2-19

¹⁸ mináínkó kóyáwé úwasa Yónina kwayó-kwáásí iséna Yónimba kosimámúwana kwená kwayó'nárai tááyowasarai tuyaná¹⁹ simátimena séna Ísumba maanáímbá koáisaa okaiyó. emá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. kosekaiyó Yóni súwasarai isésarai²⁰ Ísunopa'a tasimámesarai Yóni nombá pétinkaiwai si'maráísakai enópa'a túye. Yónimo simbá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. Ísumba tasimámúyana²¹ minkánáávímbá Ísu sáwíva-kwaasi ó'on-ó'on-ti'a ún-kwaasi

kawe'á umátinkena taraváá-kwámbá
tirumpinkémbá kwémaitiyuwena
túramba kavíkón-kwaasi túramba
awánamai kawe'á uwaná ²² Ísu
Yónimo ti'marón-kwaasiyavena séna
tayauwerékai awánaan-tantaa'a
ísáán-aimba Yónimba kosimámekai
sékaí túramba kavíkáiwai túramba
awánamai kawe'á owaná táá'a
kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana
tísamaima pukáiwai kawe'á umái
tísamaima kwétaawana túma karáiwai
kawe'á kwéumátinkena puwón-kwaasi
kwéusaintinkena úwoi-kwaasi
áséi-kwasai kwésimatimena séna
²³ kentávéna íma kaer-ímáyáá íyawai
tirunkó kawe'á kwéiye siyé. Yónimba
kosimámékaiyo Ísu súwasarai kurááíye.

²⁴ Yónina kwayó'nárai tayauwerésarai
kuyaná Ísu Yónin-ai amápa-kwaasi
simátimena séna Yóni kavóná-marava'a
má'yáisa'a koawáné'a nóran-imayaa
kwéera koawánaraao. úndá toréna
umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí
Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo
Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo
asirayán-kwáásímán-íye. ²⁵ nóran-
imayaa kwéera koawánaraao.
kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi
Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo
mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara
óisankwara-kwaasi anón-kwaasiti
naaúmpa'a kwémaewe. ²⁶ nóran-imayaa
kwéera koawánaraao. Áánútun-ai
kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao.
owé. Áánútun-ai kwésiwaiman-íye.
árai'a simátimé'a sé'a kwemá
Áánútun-ai siráawai usáyaaitariye.
²⁷ Áánútun-ai aúvái-kwandaaivimba
Yónin-ai simái agaimaréna séna
Áánútu séna isaaó. moóráwaimba
ai'maráanana kesáái maimaéna ená
aiva'á kwéna ená aambá kwiyíníye
siráíye

agaimaréna siráimba Yónintavena
siráíye. ²⁸ simátimé'a sé'a Yónina

mayáígó amápa-kwaasiti mayáígómbá
usáyaaitaisana Áánútu kawe'á
umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o
kawááin-kwaasi anón-kwaasiye
úwoi-kwaasiye anómba kawe'á
umátinkaniye Ísu siráíye. [²⁹ táákisi
kwémayon-kwaasiye úwoi-kwaasiye
mináímbá isésa Áánútumo siráin-aimba
árai-aimba póta konanayá nombá
pésinkainkwae sésa Yóninopa'a
kuráawe. ³⁰ ánivo Yóni Áánútuna aambá
agaráátínkaraimba ámáán-kawaa-
kwaasiye ámáámba sun-kwáásíyé
minámbá tínaemba umámesa íma
nombá perómba kóuraawe.] ³¹ Ísu
moórá-ainkwara'a simátimena séna
ív'e má'yáan-kwaasi nóran-kwaasiraane
sénaumno. ³² mirán-kwáásírání'a
kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a
marupímbá mésa aavéima kwétesa
moórá-ayampa'o má'yáan-iyampoi
tááyesa imá tiré'a taseró. moórá-íya
súna'a íma táásá uráawe. ivi'ó taan-íyá
súna'a íma ivi'á taráawe. miniyámpói
urántemba maamáyan-kwaasi
mirá kwéowe. ³³ Yóni nombá
pétinkaiwai ména ándá-aran-domba
íma kwénena Áánútuntavena ísámai
toónkwará'á íma kwénaisa'a kwentávé'a
sé'a taraváá-kwámbá arumpimbá
má'yáiwaiman-íye kwésewe. ³⁴ kemá
kwaási úranda'a kumpaáruraundawai
mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á
kwénauna'a kentávé'a sé'a ándá-aran-
donte toónté námae íyíwaima póna
táákisi má'yáan-umoyan-kwaasiye
sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-íye
kwésewe. ³⁵ ánivo Áánútu simátí-
makaintemba kwéowai sésa Áánútu
kawer-ímáyáágwáráwáímán-íye
kwésewe Ísu siráíye.

Ísu aísamaira'a masawémba atírain-kwasai.

³⁶ moórá-tawai ámáán-kawaa-
kwaasigo áwí'a Sáímoni kwemá

Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a
 toómbá tamandaaó súwana kwená
 naaúmpa'a iréna toómbá ugwénowana
³⁷ mindáópaken-inimba eénánká'á
 naaún-ininko Ísu ámáán-kawaa-
 kwaasigona naaúmpa'a ména toómbá
 kwénaíye-aimba minínínkó iséna
 óntan-anaveumpimba ásí-kwiyumba
 úm-basawemba kwáyomba
 maimaéna ³⁸ mindáúmpá'á iyéna
 Ísun-ánaaempa'a aísamaivimba uména
 ivi'á kwétowana a'numá ka'maéna Ísu
 aísamaira'a kumúwana minínínkó
 ayáátáár-a'nontaunei aísamairakemba
 kwéuwaena aísamai kwéamo'nena ásí-
 kwiyumbo úm-basawemba aísamaira'a
 atímarowana ³⁹ ámáán-kawaa-kwaasigo
 Ísumbo ááyowai awánéna imáyáa éna
 séna minkwáásígómó Áánútun-ai
 kwésiwaimo inkákáí aísamaira'o
 uyátokain-inimba eénánká'á
 naaín-ininko iyé-ímáyáá isinó
 séna mirán-ímáyáá úwana ⁴⁰ Ísu
 minkwáásígóntávéna séna Sáímoniyo
 moórá-aimba simámenae súwana
 minkwáásígó séna anóndako siyó
 súwana ⁴¹ Ísu séna moóráwai
 óntamba kwétimiwai ména
 moóráwaimba sáwívar-ontamba
 siyáánkai-tamayor-ontamba aména
 moóráwaimba sáwíyan-ontamba
 moórá-tamayor-ontamba ámísana
⁴² aanávómbó amí-kánáá tísasarái
 óntamba íma kwáyáísasarai avakáá
 uwááesarai kwenópa'a tíyana
 séna kanaánivo íma meéyámbá
 mayánaumpo keináraití meéyán-túwí'a
 tawígauvatuwaumpo kokaiyó siráíye-
 aimba Ísu Sáímonimba simámena
 séna mindáyavena mirámó sintávéna
 minkáé-kwáásígórái tirunkó aamoí
 kwéumankaiye. moóráwai ávááraumai
 aamoí kwéumankaimba nááwa'iyó
 Ísu áísaa ena súwana ⁴³ Sáímoni
 séna sáwívar-ontambo mairénamo
 aanávómbó ímo máamisanamo

meéyán-áwí'a tawígáúvatuwaiwai
 anón-aamoí kwéumankaiye Sáímoni
 súwana Ísu séna mindáyave'o súná
 á'a séne simásuwena ⁴⁴ kogwanténa
 minínínkómbá awánéna Sáímontavena
 séna minínínkómbá awánaao.
 ená naaúmpa'a iyúnda kentáásí
 ááimba sísamaimo sese íí-nómbá
 íma siménana minínínkó ivi'á
 kwétaisana a'numá sísamaira'a
 kúmísana kwena'nónáunei uwákaiye.
⁴⁵ paruvará íma umásinkaanana
 minínínkó sísamaima taamó'namo'na
 uráíye. ⁴⁶ kentáásí ááimba íma
 si'nómpá'á masawémba asinkáánana
 minínínkó sísamaira'a ásí-kwiyumba
 im-básáwémbá atímai asínkaraiye.
⁴⁷ mináímbá simáme'a sé'a minínínkóná
 amápa-sawi-imayaa mayauwáúnda
 póna kembá anón-aamoí umásinkena
 mirán-tántáá'á kawé'á umásínkáíye.
 ánivo moóráwaimbo kító-sawi-yantaa'o
 mayauwáúnda sáwíyan-aamoí
 kwéumasinkaiye Ísu Sáímonintavena
 simásuwena ⁴⁸ minínínkóntávéna séna
 ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa
⁴⁹ kwesémo toómbó kwénon-kwaasi
 keáímbá sésa kwaásiti sáwí-imayaa
 kwémaitiyuwaiwaima mindá
 nóran-kwaasiya'iyó suwaná ⁵⁰ Ísu
 minínínkóntávéna séna kentávái áraire
 séna'a ená sáwí-imayaa mayauwé'a
 kawé'á umánkaumpo aánoumai paru
 umái kwaaó Ísu siráíye.

évakar-inimba Ísuwe kwénaaon-kwasai.

8 minkákémbá Ísu naaó'nao'a anón-
 daopimpare sáwíyan-daopimpare
 kwénaaena Áánútu kwená kwaási
 kwégawaain-aimba ásí-aimba
 simátíma'maena iráíye. Ísuwe kwená
 kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á
 kumbaimái-kwaasi kwénaauwasa
² évakar-ininte kwénaaesa minínín-
 tómbá évaka'a tí'a úwana Ísu kawé'á

umátínkaron-inimba uwasá évaka'a
tirumpinkémbá taraváá-kwámbá
maitíyukain-inimba uwaná
moórá-inimba Mágátáraa-naopakemba
áwí'a Máriaa Ísu kwenarumpinkémbá
avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkon-
ininko úwana ³moórá-ininko áwí'a
Yóanana awaikó áwí'a Sús kwemá
Érótina naanká'á kárákwirawai
úwana moórá-ininko áwí'a Súsána
úwasa évakar-ininkwara'a uwasá
miráumai-inimba pósa kentí
náaindaampinkemba Ísuwe kwená
kwayó-kwáásíyé túwa'naa úmaesa
kuráawe.

**moóráwai ánýumba
tu'makáin-kwasai.**

Mátíyú 13:1-23, Mááka 4:1-20

⁴naaó'-naoken-kwaasi sáwíva'a
Ísunopa'a tóyo uwaná Ísu simátimena
séna ⁵moóráwai ánýumba
maimaéna kígauva'a kwégwena
máyu'maraisana évakar-anayumba
aampa'á kunkwáyáísasa kwaási
tísamaigo tavútukaawana numaómá
túkúnasukaiye. ⁶évakar-anayumba
óntankwara'-maravimba kunkwéna
karuwéna anoníyaim-barava'a póna
aáyánkaraiye. ⁷évakar-anayumba
karaampimbá kunkwéna kárúraisana
karaan-tantáákó ara'násukaiye.
⁸évakar-anayumba kawe'-márávimbá
kunkwéna karúmai anón-éna arambá
imái sáwívar-aramba iráiyé. kwéisaawai
ísamai kawe'á oró Ísu siráiyé.
⁹súwasa Ísuna kwayó-kwáásí
Ísuntavesa minkwántámái-áínkóná
ááimba sinatá isáano suwaná ¹⁰Ísu séna
Áánútu kwená kwaási kawááin-ainkona
ááimba kwésimatimunda Áánútu
keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo
ó'on-kwaasi kwántámai-aine su'mai
kwésimatimumpo kwéisaambanivo
íma isámai kawe'á kwéowe.

kwéawanaambanivo íma awánamai
kawe'á kwéowe Ísu siráiyé.

¹¹Ísu simátímatuwena séna
mináínkóná ááimba súnnda isáaro.
moóráwaimo ánýumbo tu'máráinten-
umai Áánútu-aai simátímísana
¹²évakar-anayumbo aampa'ó
kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa
Áánútu-aai isááwana Sáátáánigo
imáyáa éna Áánútu-aaiyavesa áraire
síyana sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á
métínkáivo séna tirumpinkémbá
tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye.
¹³évakar-anayumbo óntankwara'-
maravimba kúmimba kwaási tirumpintá
kúmísasa Áánútu-aai isésa aamoí
ombánivo íma tirumpimbá táto'mai
kawe'á ontávésa sáwíyanka'a áraire
kwésewana ó'on-o'on-tantaako tisasá
miwáná imáyáa ésa Áánútu-aai
ivátukaawe. ¹⁴évakar-anayumbo
karaampimbó kúmimba kwaási
tirumpintá kúmísasa Áánútu-aai
isáámbanivo marapár-úmbái-
yántáátávésa imáyáa úmae naaésa
óisan-imayaama úmae kwénaesa
ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae
naaésa mirán-imáyááo Áánútu-aai
káátasuweisasa íma Áánútuna mayái
kwémayaawe. ¹⁵évakar-anayumbo
kawe'-márávimbó kúmimba kwaási
tirumpintá kúmísasa Áánútu-aai
isésa kawer-imáyáágwára-kwáásí
isésa tirumpimbá táto'mai kawe'á
ésa asiramái mésa Áánútuna mayái
kwémaesa ó'owima kwétuwa'naa-owe
Ísu siráiyé.

oómbá kúrakain-kwasai.

Mááka 4:21-25

¹⁶Ísu simásuwena séna oómbó
kúra'maraamba íma aúpá'á marésa
íma asípáa-amendaampa'a marésa
avora'á mósá makéwasa amáparawai
naaúmpa'o iyíyamba awánanaaowe.
¹⁷mirámó onten-umái aúpá'ó

kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. ¹⁸kwéisaan-aimba imáyáa umái kawe'á oró. Áánútun-aaimo isámaimo kawe'ó kwéowai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwarara' isánááowe. Áánútun-aaimo ímo isámaimo kawe'ó ésa kampa'á sésa kawe'á umái kwéisaumne kwésewai tirumpinkémbá maimayáínana íma kwéniye. mindáyave'a isáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró Ísu siráiyé.

**Ísun-anówawe
áúnava'maati kwaasái.**

Mátíyu 12:46-50, Máaka 3:31-35

¹⁹súwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa sáwíva-kwaasi Ísuwe mésa sisipáá uróntavesa íma naaúmpa'a íyúmba máápata tamáyówana ²⁰mindáúmpá'ó máyon-kwaasigo Ísuntavena séna enanówe enáúnnavare embá awánanae sésa máapa'a tamáyáawe súwana ²¹Ísu amáparawaiyavena séna Áánútun-aaimo isésa kawe'á kwéowai kesinówe kesúnava'maa'an-owe Ísu siráiyé.

**anón-unda torówana Ísu
maivairáin-kwasai.**

Mátíyu 8:23-27, Máaka 4:35-41

²²moórá-tawai Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívímbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kónáe séna miwísé kúmba ²³Ísu aún-kwaigurówana minkwááúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívímbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁴inkaisésa Ísumba koaúsésa sésa anóndakoo puwúnavaiyaawe suwaná Ísu usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyákaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana

nonkómá kararépaguwana ²⁵Ísu simátimena séna kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana táá'a kówasa keáimbá sésa nórán-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

**taraváá-kwámbá arumpinkémbá
mayáúkain-kwasai.**

Mátíyu 8:28-34, Máaka 5:1-20

²⁶simásuwesa mindómpí-sípívímbá kumbá Káriri-marama tínaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa ²⁷mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívímbá mimbárává'á ásávowana moóráwai mindáópakewai Ísunopa'a téna kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna ayáátáaka'a unáánkwtóí-iyaaimba ména íma kwená naaúmpa'a maéna kwaásimo utamátínkóm-burí-aiva'a máyowana ²⁸⁻²⁹sáwíva-tawai mintáráváá-kwánkó sáwí'a umánkowasa kwaási kárákwiresa aiyayaanka'a asááumarowana minándá tarátuwena mintáráváá-kwánkó áí'maena kavóná-marava'a máánkarowana ména Ísumo túmba awánéna kwáá'a túwana Ísu taraváá-kwánkóntáv'éna séna auwé kóao súwana Ísuma anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna anónka'a séna Ísuwo usáyaaítamai-Isoigo ááninko ómpo sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ³⁰Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana minkwáásígó sáwíva-taravaa-kwamba kwenarumpimbá máyontavena séna kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ³¹⁻³²omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táráváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa kwaántái naaópa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa ³³taraváá-kwántómbá

minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa pói tirumpimbá koverówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpintá kumpéromba putásowasa ³⁴póira'o tavíkówai úmba awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimpá'o máyón-kwaasi mósimati mesimati uwasá ³⁵isésa koawánanae sésa kumbá Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwámbá arumpinkémbá kóun-kwaasigo unáánkwátóí úmarena Ísu aísamaivimba kawé'á umái máyowasa koawánésa táátavai uwasá ³⁶Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó umánkawasamo awánon-aimba simátímúwasa ³⁷isésa ávááraumai táátavai ésa pósa Kégésaa-maravaken-kwaasi amáparawai Ísuntavesa sésa maambáravá'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná nompí-sípívimbá usámaaisowana ³⁸taraváá-kwámbó arupinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ímanivo ³⁹ená naaópa'a kuré Áánútumo embó kawé'ó umánkáin-aimba kosimátimiyo súwana Ísumo umánkon-aimba mindáópa'a simátíma'maena kuráiyé.

inaamarúgonté araigontéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Máaka 5:21-43

⁴⁰Ísuma Káírí-kwaauunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba sáwíva-kwaasi amumarésa máyówana túwasa aamoí uwaná ⁴¹⁻⁴²moórawai mono'-nánká'ó kárákwirowai áwí'a Yáírasi téna Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna asiramái séna kímbora kesiyáámumba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóváino súwana minínáámárúgó sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima tásukain-arasigontavena avowá tasúwana Ísu kwesé kúmba

sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná ⁴³moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naae'yamba kwéankowasa íma kanaán-umai asóva-mankowana mináí'á úwoi kwáyowana ⁴⁴minínínkó sáwíva-kwaasivimba Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátóí-ayairá'a koyátorowana mindááéyánkoma érankowana ⁴⁵Ísu séna náawawa kesí unáánkwátóira'a tátorainai'yo súwasa amáparawai sésa ímaniye suwaná Pítaa séna anóndakoo sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa íyómpimba tátokaawe súwana ⁴⁶Ísu séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'á umánkáimba awánare'a sé'a moóráwai kesí unáánkwátóira'a tátokaiye kwésune súwana ⁴⁷minínínkó imáyáa éna íma aúpá'á úmpo á'a suwánaraiye-imayaa éna ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna amáparawai túranka'a kwená unáánkwátóira'o tátorowanamo asóvamankon-aimba simátimuwana ⁴⁸Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáivo kawé'á umái kwaáó Ísu siráiyé.

⁴⁹Ísu mináímbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárákwirowaina naaópaken-kwaasi tésa Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndakontavai ténavo simámiyo suwaná ⁵⁰Ísu mináímbá iséna Yáírasintavena séna mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái isénana enayáámumba kawé'á umái méniye Ísu séna kúmba ⁵¹Yáírasina naan-egwá'á kwéna kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaawe Yóniye Yémésiye minárásigó anóvwíyie tí'maena naaúmpa'a usávé'mai iyumba ⁵²mindáúmpá'ó máyón-kwaasi anón-ivi'a kwétowana Ísu séna

íma ivi'á taaró. minárásígó íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráíye súwasa ⁵³minkwáásíyómbá á'a pukuráíye-imayaa ésa Ísuna awiráái suwaná ⁵⁴Ísu minárásígó ayáánka'a tátorena séna inaamarúgóo usásinaao súwana ⁵⁵minárásígón-amanko arupimbá túwana avekáámbá usásinowana Ísu séna toómbá amíyana naíno súwasarai ⁵⁶anówowi táátavai uyaná Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátímékaiyo siráíye.

Ísu kwená kwaási mayáír'á ti'mákain-kwasai.

Mátíyú 10:5-15, Mááka 6:7-13

9naaémba Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíy'umae'a nááóro-asirayamba tiména tí'o ún-kwaasi asóvatinkai-asirayamba tiména ²séna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kogwésimatime'a tí'o índa-kwaasi kwéasovamatinke'a oró séna ³aampa'ó kwíyamba íma moóráyantaa'a maimaé'a koró. tááúmba íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a toómbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. ⁴Áánútun-aaí simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó timíya'a mindáúmparé su'mai mé'a mindánkó avowá arunkó sáwí'an-ivai mindáúmpá'á mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ⁵moórá-naopa'o kwíyasamo ímo naambó timíyana Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa ⁶kwená kwayó-kwáásí tuwésa naaó'-nao'a

kwénaaesa Áánútuna áseí-kwasai simátíma'maesa kwégwesa tí'o ún-kwaasi asóvatinkamae kuráawe.

Éróti Ísun-aaí ísarain-kwasai.

Mátíyú 14:1-2, Mááka 6:14-16

⁷Ísuna mayáígón-áái símae íyúwana Kárfiri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináímbá iséna anón-imayaa urái. Ísuntavesa évakarawai sésa kwemá Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwasá ⁸évakarawai sésa kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáíye suwasá évakarawai sésa kwemá naaóv'á Áánútun-aaí simátímakaawaivinkemba moóráwai pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná ⁹Éróti minámápár-áímbá iséna séna kemá simátinkaunasa Yónimba anumarambá arátúwááwana pukáivo mináímbó kwéseмба nááwa'iyompo awánanaumne Éróti símae iráíye.

sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyú 14:13-21, Mááka 6:30-44, Yóni 6:1-13

¹⁰Ísuna aantá-kwaasi Ísumo tímúm-bayai maisuwésa kwenópa'a tésa amápa'-mayaimo un-áímbá simámúwana Ísu miwíyé su'mai tí'maena Pétésáítaa-naopa'a komáyowasa ¹¹ánivo sáwíva-kwaasi iséna kwa'maésa kuwaná Ísu tuwánéna aamoí éna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba simátimena tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraiye.

¹²asóvatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi Ísunopa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a ti'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toón-ávákái naan-ávákái oró suwaná ¹³Ísu simátimena séna

kemá toómbá tíméro súwasa miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aaseigwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-ínivo toómbá komeéyán-oro-aina kwésono áisaa esa suwasá ¹⁴sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóiyé máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna inkwima'mái taaínkaa taainkaarumai 50 50 umai mara'á máéro simátíméro súwasa ¹⁵isésa mirá umátinkowana ¹⁶Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánú-tuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwíwá-kwáásí tímúwasa ¹⁷amáparawai nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyú 16:13-19, Máaka 8:27-29

¹⁸moórá-tawai Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé máyówana Ísuwe su'mai Áánútumpa'a námúnaa simásuwena tísaa ena séna kentávésa amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ¹⁹miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-aaí simátímakawai pukáandavinkemba usásinkaandawai óne kwésewe suwaná ²⁰Ísu séna keinárawa'a kentávé'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana mináímbá íma simátíméro Ísu asiramái siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyú 16:20-28, Máaka 8:30-9:1

²¹Ísu séna mináímbá íma simátíméro simásuwena ²²séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé ámaámba sen-kwáásíyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisuwéna Áánútu usásinankaniye Ísu siráiyé.

²³Ísu simásuwena amáparawai simátimena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááímo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránáaowaima umbai-yántáá'á aasiyaasi-táwai tímíyasa minúbáí-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránáaowe. ²⁴tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa isámai tirááímo táinda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁵marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa ínyé. ²⁶kesááiyavaigwara kentáváígwará'ó tigaemó umásínkáamba pó'a aáno kemó marap'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesí ságayankwara kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marap'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. ²⁷árai'a simátimé'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba awáné'a naaemba puwónáaowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.*Mátíyú 17:1-13, Mááka 9:2-13*

²⁸ Ísu simásuwena avakaumboé-nó'waamba kwaéna Pítaante Yóninte Yémésinte tí'maena námúnaa síndayavena omápa'a uména ²⁹ námúnaa kwésuwana ó'ia ó'on-oi'a auvúwana kwená unáankwátóirakemba kwayán'a kénéa tógáyagaya kwéuwasa ³⁰⁻³¹ awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi t'kwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana kwíyómpake-sagayamba kwáyowarasarai naaóv'á'á Áánútu Ísuntavena Yérúsaremuva'a puwíníye siráimba sáwíyanka'a mirá íníye-aimba kwésuyasa ³² Pítaae máyóyan-kwaasiye tuún-kwáyómba usásinesa Ísuna ságayamba Ísuwe máyóyan-kwaasi tuwánomba ³³ mindárai Ísumba íma auwésarai íyúyana Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maank'ó maúndaya kawe'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéín-éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe Pítaa íma imáyáa úmba úwoi siráíye.

³⁴ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káátaguwasa táátavai uwaná ³⁵ ainámpínkémhá aagówé su'mai séna maawámá kesáánimba éna kemá usásinankaundawain-ivo kwenáái isáaro ³⁶ simásuwowasa awánomba mindárai kwíyómpa'a íyúyana Ísuwe su'mai máyowasa awánaraamba minkánáa íma simátimesa mináímbá úwoi tátokaawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.*Mátíyú 17:14-21, Mááka 9:14-29*

³⁷ aaváyaaraamba omápakemba kúmúmba Ísunopa'a sáwívarawai tóyo uwaná ³⁸ minkwáásiyómpínkémhá

moóráwai anónka'a séna anóndakoo maand'á'á kimbora kesáánimban-ivo arumbá umánkaao. ³⁹ moórá-taravaa-kwamba arumpimbá taména kwáá'a kwétena amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyena sáwí'a kwéu-mankaisa'a ⁴⁰ ená kwayó-kwáásíyáv'é'a sé'a taraváá-kwámbá arupínkémhá mayaúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana ⁴¹ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaa isa'á kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena miníyámpóigó avowántávéna séna enáánimba áf'mae tiyó Ísu súwana ⁴² áf'maena túwana mintáráváá-kwánkó miníyámpói améntayuwowana tanaambá vówana aiyayaamba sápisimaguwana aigareó nonkáánúwana Ísu awánéna mintáráváá-kwánkóntávéna séna auwé kóao séna miníyámpói kawe'á umánkena avowántávéna séna áf'mae kwaaó súwasa ⁴³ Ísumo mirámó úmba Áánútuna anón-asirayamba awánéna amáparawai táátavai ésa tiyáámba tóipimba áakaawe.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.*Mátíyú 17:22-23, Mááka 9:30-32*

⁴⁴ Ísu amápa'-mayaimo mayómba awánéna táátavai uwaná kwená kwayó-kwáásíyáv'éna séna simátíménda tááka'a maráaro. kembá kwaasi úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwónaumne súwasa ⁴⁵ kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa miwítí imáyáa umbái tówana mináínkóná ááimba aúpá'á kwáyowasa íma isámai kawe'á ésa áísaa ónái sésa umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

**náawa kwéusayaaitaiyo
siráan-kwasai.**

Mátíyú 18:1-5, Máaka 9:33-37

⁴⁶ Ísuna kwayó-kwáásí keáín-keaimba sésa kentáávínkémhá náawa aiva-kwáásí-í'a íníyo sésa keíyái kwésuwana ⁴⁷ Ísu miwítí imáyáamo umbá awánéna moórá-iyampoi áí'mai akwámpa'a ankéna ⁴⁸ simátiména séna kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe. keinárawapinkemba évakarawai sé'a kemá sáwíyan-kwaasima úne kwésiyawai Áánútu minkwáásíyávéna kwéusayaaitaawe kwésiye Ísu siráíye.

**kentí mayái íma sáwí'a
kwéiwaina kwaasái.**

Máaka 9:38-40

⁴⁹ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moóráwái kwénaena taraváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavena auwé kóaa simátímapa'a kwégwisasa mintáráváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana ⁵⁰ Ísu séna íma tuvínankaaro. kentáásí maiyáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naayaan-owe Ísu siráíye.

**Sámériyaa-kwaasi Ísumba íma
naambá ámakaan-kwasai.**

⁵¹ Áánútu Ísumba airáínana kwíyómpa'a iyínín-kanaama sáwíyanka'a tíníye úwana Ísu kwenarumpin-ímáyáá éna asiramái séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna kwéna ⁵² kwená kwaásiyavena kogwaénááon-damba koavakáá kwéiyaro séna t'i'marówasa aiva'á Sámériyaa-kwaasiti naaópa'a

kuwasá ⁵³ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwíníye-aimba isésa tirunkó sáwí'a úwasa íma naambá tímúwasarai ⁵⁴ kwená kwayó-kwáásívínkémhá kae-kwáásírái Yémésiye Yóníye mináímbá isésarai sésarai Ísóigo Áánútu kwíyómpakemba iramá tuwáínana kuména minkwáásí kavúkoró-aimbo kwésuyamba kwéankaiyo suyaná ⁵⁵ Ísu mégwantena asiramái séna íma mirá sekaiyó súwasa ⁵⁶ mindáópa'a tuwésa ó'on-daopa'a kuráawe.

**Ísun-ánaemba kwaránáe
siráan-kwasai.**

Mátíyú 8:19-22

⁵⁷ aampa'á kwéguwana moóráwái Ísuntavena séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana ⁵⁸ Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe séna kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégaumne séna ⁵⁹ minkákémhá moóráwaintavena séna kesínaemba kwa'maé kwíníyone súwana anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaemba kwaránaumne súwana ⁶⁰ Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá Áánútumo kwená kwaásimo kwégawaain-aimba simátíma'mae kwíníyone súwana ⁶¹ moóráwái Ísuntavena séna anóndakoo enánaemba kwaránaunda pó'a aiva'á kesimááraa siyáámba tímatuwe'a naaémba enánaemba tágwaranaunda kanaawá'iyó súwana ⁶² Ísu séna Áánútuna mayáímó ááimbo ásámaimo kwémaesamo ivátuwesamo ó'on-imayaamo owái Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a íma kanaán-umai mayái mayánááowe Ísu siráíye.

**Ísu 72 kwaasi mayáí
tímakain-kwasai.**

10 naaémba Ísóigo sáwíva-kwaasi 72 kwaasi usásintinkena kaesé umásuwe kwemó kwínín-daopimpa'a aiva'á kónááowe séna ²Áánútunopa'o ténááontavesa kwenáái kosimátíma'mae koró-áimbá simátimena séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimáí-kwaasi máyáamba pó'a kígaugona avowámpa'o námúnaa síyana mayáí-kwáásí tí'maráínasa mintómbá akaránááovo ³koró. sipisípi-araa'a kwínana áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbá on-kwáásívímbá tí'maránaumne. ⁴óntambo inaainaimó sií-únámbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a kwé'a aampa'ó kwégwe'a ayáátááka'a íma úwoi-aimba símae kwé'a ⁵moórá-naumpa'o iyé'a sé'a paru umái máétaao serómó. ⁶síyana paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áimbá kwempímbá kwénivo ímo paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áínkó koyauweréna keinárawatopa'a tíníye. ⁷mayáí kwémayaiyawai meéyámbá máyáantavai tímínda-naumpa'a uméwana tímínda-tomba nánááowe. íma ó'on-daumpimpa'a naaé'a tímínda-naumpare su'mai umáéro. ⁸moórá-naopa'o kwíyasa naambá tímésa toómbá tímésa íya'o kwéne'a ⁹mindáópa'o tí'ó índa-kwaasi kwéasovamatinke'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa kentópa'a sáwíyanka'a tíníye simátíméro. ¹⁰moórá-naopa'o kwíyasamo naambó ímo tímíya'a aampa'á kwégwe'a avora'á simátíme'a sé'a ¹¹kentí naaópakem-baramo sísamaivakenta uwátuwaundaya Áánútu keinárawa'a íma aamoí umátinkaintavai umásítai'a

umái agaráátinkaumne. ísáaro. Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa sáwíyanka'a tíníye isa'á tínaaemba umámewe simátíméro. ¹²simátíme'a sé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'á Sótómu-naopa'a méraan-kwaasi sáwí-kwaasi sáwí-meyamba tímínímbanivo keinárawa'o tínaambo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba ávááraumai tímíníye Ísu siráíye.

íma aaí ísaraan-kwasai.

Mátíyu 11:20-24

¹³Ísu simásuwena séna Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye kárakwiyoro. naaóvá'á Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo ó'on-o'om-bayai ímo awánaraambayaimo kwémayaawandamo awánarekai kentí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino. ¹⁴mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómba tímíníye-imayaa kwéowe. kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawi-meyamba tímíníye. ¹⁵Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe Ísu simásuwena ¹⁶kwená kwayó-kwáásíyávéna simátimena séna kentáái ísámai kawé'a kwéowai mirámó ombá kesáái ísámai kawé'a kwéovo tínaaemba kwéumatinkaawai kenkwará'á mirá kwéowe. tínaaemba kwéumasinkaawai mirámó ombá

si'mákaiwainkwara'a mirá kwéowe Ísu siráiyé.

72 kwaasi koyauwékáan-kwasai.

¹⁷Ísu súwasa minkwáásí 72 kwaasi isésa kóyáwé urésa Ísunopa'a tóyo ésa aamoí taumánkesa sésa Ísóigoo taraváá-kwántóntáveta séta Ísuna asirayámbá kwáyáintave'a tiyuwé kóro kwésunasaya isésa kóuraawe suwaná ¹⁸Ísu séna mirá owaná kwíyómpakembo tawáombo intembá Áánútu Sáátáánigona asirayámbá maisukáimba awánaraumne. ¹⁹simátíménda isáaro. asirayámbá timúna'a pó'a kwaaiwaainkómó váindamo é'a íma puwíyana áwááisaantemo índá-uvowankomo váindamo é'a íma puwónááowe. tímakaunda-asirayanko Sáátáánigona asirayánkómbá kwésuyaaitaimba póna íma amápa-tantaako sáwí'a umátinkaniye. ²⁰taraváá-kwántómbá kentáái isésa kóuraantave'a íma aamoí ovo Áánútu kwíyómpa'a aúvái-kwandaavimba kentúwí'a agaimakáintave'a aamoí oró Ísu siráiyé.

Ísu Áánútu áwí'a mósá makáin-kwasai.

Mátíyu 11:25-27, Mátíyu 13:16-17

²¹minkánáá Áánútun-amanko Ísumba imáyáa amúwana arunkó kawé'á úwana séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme mirámó ífáyéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu simásuwena ²²simátímena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma kawé'á umái suwánaraavo kesivo kemá ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma kawé'á umái awánaraavo

kesivombá pó'a keyáá awánaraumne. kesivoná ááimbo agaráátinkaundawai kwéawanaawe Ísu siráiyé.

²³Ísu simásuwena mégwantena kwená kwayó-kwáásíyáváyíe su'mai séna awánaamba póna tirunkó kawé'á ína'a máero. ²⁴simátíme'a sé'a naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowaiye anón-kwaasiye keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna siráiyé.

Sámériyaavakewai namuro-kwáásí áwa'naa uráin-kwasai.

²⁵moórá-tawai Ísu kwenáái kwésimatimuwana moóráwai ámáámba kawé'á umái ísarowai Ísunopa'a téna áísaa umai Ísumba isánáe séna anóndakoo nóra umáíya aúnaí'a umáíya kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana ²⁶Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba awánáánda mináántávái nóran-imayaa kwéono súwana ²⁷minkwáásígó séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-ainko séna kentiruné kentí imáyáawe kentí asirayáné Áánútumpa'a kentí Ísóigomba áméro séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró siráiyé súwana ²⁸Ísu séna árai'a séndanivo mirámó é aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ínfyone Ísu siráiyé.

²⁹súwana minkwáásígó imáyáa éna ó'on-kwaasi suwánésa kawé-kwáásímán-iye sígwáe séna Ísuntavena séna kesí kwaásí nááwa'iyo súwana ³⁰Ísu séna simátíménda isaaó. moóráwai Yútaa-kwaasi Yérúsaremu-naopakemba Yéríko-naopa'a kónáe séna aampa'á kwimbá umóyán-kwáásí tátokesa kwená unáánkwátói ayú'maesa tuvú'maráawana puwíndayavena

aampa'á máyáísana ³¹ moóráwai Áánú-
tuntavenamo ísáimaimo pó'ó tuvú'mái
kwéagayaiwai minámpá'á kwimbá
aanéiva'a máyáísana kóawanena moórá-
aaneiva'a kóyaaitaisana ³² moóráwai
Árívái-andarakewai mono'-náúmpá'á
mayáí kwémayaiwai minámpá'á
kwimbá aanéiva'a máyáísana
kwená egwaa'á kwéna kóawanena
moórá-aaneiva'a úwoi kóyaaitaisana
³³ moóráwai Sámériyaavaken-kwaasi
miwímá Yútaa-kwaasiti namuro-
kwáásíwinkémbá moóráwai minámpá'á
kwimbá koawánéna arumbá umánkena
³⁴ kwená egwaa'á koména masawémba
ándá-aran-donkwara'a umái avivimbá
arankéna asáúmankena mósá árámbai
kwená tónki-poi arósáánumpimba
ankéna áí'maena kwááyumo
ten-kwáásímó kwáén-daumpa'a
móankarena kárákwirena ³⁵ usá
aaváyaavimba mindánkó avowámbá
kae-táwai-mayaigona óntamba
aména séna kawé'a umái kárákwire
kwenane'ó túwénda-ontambo é'a ke
té'a anondá embá máamenaumne
simásuwena kóurayiye Ísu simásuwena
³⁶⁻³⁷ nóra umáíya aúnaí'a umái
maí'maira ónaumno súwaintavena
Ísu áísaa ena séna umóyán-kwáásí
tuvúkáan-kwaasigona kwaási
minkáúmbó-kwáásíwinkémbá nááwa'iyó
Ísu súwana minkwáásígó séna arumbá
umánkena áwa'naa uráiwai kwená
kwaásiman-iyé súwana Ísu séna kwemó
intembá komé mirá íníyone Ísu siráiyé.

Máátaante Máriaantei kwaasái.

³⁸ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé
aampa'á kúmba moórá-ininko áwí'a
Mááta máyon-daopa'a kúwana
Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá
umandaao súwana ³⁹ uména aái
kwésuwana minínínkón-áúnko áwí'a
Máryaa Ísuntavena anón-kwaasima
iyé-ímáyáá éna aísamaivimba taména

kwenáái kwéisowana ⁴⁰ Mááta
amápa-tomba kwéagayena anóm-bayai
kwémaena anón-imayaa éna Ísunopa'a
téna séna Ísóigoo kesúnko íma súwa'naa
isa'á keyáá anóm-bayai kwémayaumpo
kentávái íma imáyáa éma simámínana
tasúwa'naa íno súwana ⁴¹ Ísu
arumbá umánkena séna Máátao
sáwíva-tantaa'a anón-imayaa ónana
enarumbá umbái kwétaivo ⁴² kesááimo
kwéisaimba mindá anón-tantaa'a póna
mindáyavena Máryaa máyáimba pó'a
íma ivátuwe'a ai'maráanana kwíníye Ísu
siráiyé.

Áánútumpa'o námúnaamo kwésen-kwasai.

Máttyu 6:9-15, Máttyu 7:7-11

11 Ísu moórá-tawai Áánútuwe aái
kwésuwasa kwená kwayó-kwáásí
máyowana Ísu simásuwowana kwená
kwaásíwinkemba moóráwai séna Ísóigoo
Yóni nombá pétinkaiwai kwená kwayó-
kwáásí agaráátínkáísasa Áánútuwe aái
kwésentemba kentáá agaráásínkénata
Áánútuwe aái senó súwana ² Ísu séna
Áánútuwe aái sénááomba maará sé'a
seró.
kentáásivoo enáwí'a usáyaaitarain-awita
kesáá mósá kwémaraumne. kentáárá'á
kawáá-uwoya
kwésune. ³ aasiyaasi-táwai kentáásí
toóntá simiyó.
⁴ kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata
mindáyaveta
anondá íma sáwí'a umátinketa ivátá
kwétuwaunaya
miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa
maisiyuwaaó.
sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyamo e
súwa'naa íníyone.
mirá-áimbá Áánútuwe seró Ísu siráiyé.
⁵⁻⁶ simásuwena simátiména séna
moórá ená kwaási némpakemba
no'wáán-avuntamba tína íma toómbá
maké ená kwaásigona ontava'á komé

áísaa-e se kesí kwaási némpakemba timbá íma toómbá makáunana káno'a máyáivo toómbá símína'a mááméno sinaná ⁷kwená naaúmpakemba séna ontá umásuweta kesí aarai iyámpóise suúyá kwaiguráumpo íma usásine'a aménaumpo kóaaó síníye. ⁸kesí kwaási pó'a aménaumne-imayaamo ímo kwéinanamo éna ayáátáaka'a inaaí kwésinana íma aigaemá ínana inaaí kwésindayavena usásinena amíníye. ⁹miráráán-umai simátíme'a sé'a Áánútunopa'o námúnaamo kwéseмба áísaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyiyana Áánútu agaráátinkaniye. ¹⁰áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ¹¹keinárawa'a iyámpóigwara-kwaasi kentáánimbaa'o noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraankavayaambá timenááowe. ¹²kokóri-auma simiyómó síya'o é'a íma áwááisaan-uvowamba timenááowe. ¹³ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawetántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwái póna enamambá simiyó síyawai Áánútu kwenamambá timíníye Ísu siráíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:22-30, Máaka 3:20-27

¹⁴moóráwai arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana íma aai kwésuwana Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aai súwasa sáwívarawai awánésa táátavai uwasá ¹⁵évakarawai sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye suwasá ¹⁶évakarawai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyé'nata

awánaano suwaná ¹⁷Ísu miwí tááma iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. moórá-akumba usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe. ¹⁸Sáátáánigo kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésmo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. kentáv'éo sembá Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye kwéseмба ¹⁹ánivo Píyésepu asirayánk'á taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepu asirayánk'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áimbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁰ánivo kemá Áánútuna asirayánk'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisaa kwéawanaaowe. ²¹asirayán-kwáásígó iwevóí tokéna kwená naaka'á kárákwiraisana kwená náaindaamba kawe'á umái kwáyáivo ²²moóráwai kwená asirayámbá usáyaaítarawai téna tainkámbai kwená iwevóí asiramái tátokain-iwevoi tayaviyéna kwená náaindaamba tayavírena taaín-timakaiye. ²³kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásíráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí siméмба kóyáwé kwéumagowe Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Mátíyu 12:43-45

²⁴Ísu simásuwena moórá-aimba séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávava ménaumno séna avakáá uwááena séna tayauweré'a kesí naambá kwaási arumpimbá pó'a

koménaumne simásuwena ²⁵téna
 taawánaimba mindánkómbá kankambá
 kwi'yú'mái kawer-umásukaisana
 taawánéna ²⁶tayauweréna
 avakaeté-taravaa-kwamba miwítí
 sáwí-mayai anómba uráawai
 kotí'maena minkwáásígó arumpimbá
 tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba
 arumpimbá máyáísana minkwáásígó
 sáwí'a umái máyáísasa naaémbe
 sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana
 kwemá anómbe sáwí'a umái méraiye
 Ísu siráiyé.

árai'a tirunkó kawe'á kwéin-kwasai.

²⁷Ísu mináimbá simásuwowana
 sáwíva-kwaasivinkemba moórá-ininko
 Ísuntavena anónka'a séna enanó embá
 maránkarena náamba ámakaiwaimba
 Áánútu kawe'á umánkaraiye súwana
²⁸Ísu séna árai'a sémpo Áánútu kwenáái
 isámai kawe'á kwéowaima anón-kawe'a
 kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 12:38-42, Máaka 8:12

²⁹súwasa sáwíva-kwaasi Ísunopa'a
 tóyo uwaná simátimena séna ívé'o
 máyáan-kwaasi sáwí-kwaasiman-owe
 kentáv'é'a kwésemba Áánútumo
 ai'mákainamo e ímo awánáúnda-mayai
 máyénata awánaanomo kwésemba
 naaóv'á'Áánútu Yónaamba uráintemba
 kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró.
³⁰naaóv'á'Áánútu Yónaamba uráintavesa
 Áánútu ai'mákaiye siráantemba kemó
 ondá awáné'a Áánútu ai'mákaiye
 sénááowe. ³¹naaóv'á'Áánútu
 Yútaa-kwaasira'a kárákwirawai áwí'a
 Sórómoni kawer-ímáyááwínkémbá
 aaimá kwésimatimuwana moórá-
 ininko némpaken-kawaa-ininko
 Sórómonin-ai koisáné séna kweéména
 kuráiyé. ívé'a kemá Sórómonimba

usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái
 íma kwéisaamba póna naaémbe
 Áánútu kwaásimo máyáawaina
 ááintavena tísaa ínín-kanáa tínimba
 minínínkó keinárawa'a aavimbá
 maitinkéna séna kemá némpakemba
 Sórómonin-ai táisaraumpo Sóró-
 monimba usáyaaitaraiwai kentópa'a
 máyowa'a kwenááimo isááraamba íma
 ísaraawe síníye. ³²naaóv'á'Áánútu
 Nínívaa-naopa'a Áánútu-ai kosimá-
 timuwasa iséa sáwí-imayaa tuwésa
 Áánútu-ai ísaraawe. ívé'a Yónaamba
 usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái
 íma kwéisaamba póna naaémbe
 Áánútu kwaásimo máyáawaina
 ááintavesa tísaa ínín-kanáa tínimba
 Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a
 aavimbá maitinkéna séna Yóna-ai
 iséa sáwí-mayai tukáundayaanivo
 Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí
 naaópa'a máyowa'a kwenáái isé'o
 sáwí-mayaimo túwááraamba íma
 tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi
 sénááowe Ísu siráiyé.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Mátíyu 5:15, Mátíyu 6:22-23

³³oómbó kúra'maraamba íma
 aúpá'á maráiyamba avora'á mayáiyasa
 naaúmpa'o iyíyawai awánanaaowe.
³⁴miráumai túranko kentí imáyáavimbo
 sama kaí-yántáá'án-íye. túrankomo
 kawe'ó umáímo awánáinanamo
 éna amápar-imayaa sama káníye.
 túrankomo ímo kawe'ó umáímo
 awánáinanamo éna amápar-imayaa
 tunkwiniye. ³⁵kentí sama kaí-yántáá'á
 tunkwiavainivo kentúra'a kárákwimai
 kawe'á oró. ³⁶kentí imáyáago íma
 tunkwimba amápa'a sama kwégaimba
 oómbá sama kamátinkaintemba
 póna kentí imáyáago kentúra'a sama
 kamátinkaniye Ísu siráiyé.

**mono-káwáá-kwáásí sáwí'a
owé siráin-kwasai.**

*Máttyu 23:1-36, Mááka
12:38-40, Árúku 20:45-47*

³⁷ Ísu mináímbá simásuwowana moóráwai ámáán-kawaa-kwaasigo Ísunopa'a téna séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana toómbá naaíndayavena uména ³⁸ íma ayáámba sese umásuwena toómbá kwénowana minkwáásígó awánéna áátavai éna imáyáa úwana ³⁹ Ísóigo awánéna simámena séna kemá ámáán-kawaa-kwaasi anavéúne táávere paákáre su'mai kwésese ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a túran-anda kwé'e'a sáwí'a kwéowe. ⁴⁰ sáwí-imayaagwara-kwaasi máyáawe. Áánútu paáká-tántáá'á éna andáámpa-tantaare imáyáawe mindágwara'a uráiyé. ⁴¹ kentí imáyáamo arupí é'o kemó makén-tantaa'o ímo makén-kwaasi timé'o é'a kentí imáyáao kawé'á íniye.

⁴² kemá ámáán-kawaa-kwaasi kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwé'e'a mirán-áímbá ísámai iyé'anivo anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a Áánútumba íma imáyáa kwéame'a óisaniiyaaín-kwaasi sáwí'a kwéumatinkaantavai kárákwiyoro. ⁴³ kemá ámáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á umé'a kawer-áyámpá'á kwaasi túranka'o umáemba tiráái kwétaiye. marupá'ó umáyáawasa kwaasi tuwánéna kawer-áímbó sembá tiráái kwétaimba pó'a kentúra'a kárákwiyoro. ⁴⁴ kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaasi ímo awánaantemba kentirumpimbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaasi íma kwétuwanaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁴⁵ Ísu simásuwowana moóráwai ámáámba sún-kwaasigo Ísuntavena séna mirámó sénda kentáágwará'á simáíya sáwíta kwéumasinkaane súwana ⁴⁶ Ísu séna kemá ámáámba sen-kwáásí kemó ámáámbo simátímén-aínko umbái kwétiyaisa'a mináímbá íma kwétuwa'naa-omba pó'a kárákwiyoro. ⁴⁷⁻⁴⁸ kentíkwá'ná Áánútun-ai simátímakaawai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarírí kwéowe. naaóvá'á kentíkwá'ná uráantave'a kawé'á uráawe sé'a utamátínkaraapa'a konaarírí kwéomba pó'a kárákwiyoro. ⁴⁹ naaóvá'á Áánútu kawer-ímáyáávínkémbá séna kesáái simátimenaawaiye agaráátinkanaawaiye ti'maráanasa miwíwímbá kwénaaiyasa évakarawai sáwí'a umátinkesa évakarawai tínkamiyasa puwónááowe Áánútumo siráimba mináímbá paáruraiye. ⁵⁰ naaóvákwará avumpinkwára naaénkwara'a Áánútun-ai simátímakowaima tínkamuwasa pukáantavai póna misáwí'ó uráawaina anondá-meyamba ívé'o máyáan-kwaasitopa'a tíníye. ⁵¹ aiva'ó tuvúwanamo pukáín-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa tívúwana pukáiyé. minkáé-kwáásírái avumpimbá tínkamuwasa pukáawigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánaáowe. ⁵² kemó ámáámbo sen-kwáásí árair-aimbo ímo aúpá'ó tukáankakai mináímbá ísámai kawer-osinó. kemá íma ísámai kawer-ombá ó'on-kwaasiti aambá

aúnkaamba pó'a kárakwiyoro Ísu siráiyé.

⁵³ Ísu mináimbá simásuwena máápa'a kumúwasa áamámba sun-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye tirumpimbá áwáá'a aéesa ó'on-o'on-tantaatavesa áísaa umai ísáananamo ⁵⁴ aaimó kaé'mái-aimbo sína'o é'a aavimbá mayankánáe sésa áísaa uráawe.

**íma kaumbo-káér-ainkwarari'a
oró siráin-kwasai.**

Mátíyu 10:26-27

12 mitáwai áváaraumai sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá umái máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásí simátimena séna áamáán-kawaa-kwaasi kaumbo-káér-ainkwarara-kwaasiraamba ovó íma miráumai máéro. intóráín-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpimbá kwémaraawana kwéintorena anómbe intembá áamáán-kawaa-kwaasiti sáwí-aimba mirá kwéivo keinárawapimba misáwí-áínkó anómbe tiváínivo kentúra'a kárakwiyoro. ² aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkai'pa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. ³ no'wáámbo siráan-aimba sán-káíndara'a síyasa isánááowe. aúpá'ó siráan-aimba amápa-kwaasi túranka'a síyasa isánááowe Ísu siráiyé.

**moóráwai áároi
inkáíséro siráin-kwasai.**

Mátíyu 10:28-31

⁴ Ísu simásuwena séna kesí kwaási simátíménda ísáaro. évakarawai tínkamiya'a puwónááovo moórá sáwí'o umátinkai-yantaa'a íma kwéraivo íma miwíyávé'a inkáíséro. ⁵ kemá simátime'a sé'a Áánútu máyáivo kwenáároi inkáíséro. kwemó tínkamina'o puwónááombo éna kemá

kanaán-umai sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a mátiyuwaniye. mináimbá Áánútuntave'a inkáíséro-aimba kwésune Ísu siráiyé.

⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyan-dumama téntékaan-dumama éva'aasei-numama sáwíyan-ontandei kae-tóyaráán-óntándéí kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama íma awinkaiwáímá póna awánaraiye. ⁷ numamá kíto-tantaa'a awánaiwaima póna kwaásima anón-tantaa'a ovó íma táá'a kaíno. kenti'nóntáuma kwétaampaiwaiman-ivo íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.

*Mátíyu 10:32-33, Mátíyu
12:32, Mátíyu 10:19-20*

⁸ Ísu simásuwena séna simátime'a sé'a amáparawai túranka'a kentávésa sésa Áánútu ai'maráísana kunkáiwai kesí anóndakoman-iyé síyawaiyave'a kemá kwaási úrandako kumpaáru-raundawai Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai túranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne. ⁹ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kemá Áánútuna kwayó'nárawa túranka'a sínaaemba umátimenaumne. ¹⁰ kembá kwaási úrandako kumpaáru-raundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánivo Áánútun-amankomba simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana miwísé kwaíkwai'a íníye. ¹¹ kesí kwaási-í'a ontávái táto'mai tí'maesamo anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé túranka'o mátinkaresamo aavimbá maitínkéwa'o é'a nóran-aimbo síyamba íma táá'a káínana ¹² Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka'a tinkáína'a sénááowe Ísu siráiyé.

**óisankwara-kwaasigo
sáwí-imayaa uráin-kwasai.**

¹³súwana sáwíva-kwaasivinkemba moóráwai Ísuntavena séna anóndakoo kesivo púwísana kesuwaá amápa-tantaa'a mairéna íma taaímbai kwésimivo emá sinaná taaímbai násimino súwana ¹⁴Ísu séna kesí kwaásiyo mináimbá íma koisé'a keávárawaiti náaindaamba íma taaín-timenaumne simáména ¹⁵amáparawaiyavena séna kwaási kawé'a umái máyáawaiti ááimba íma sáwíva'-naaindaamba makáavo náaindaamba mayánáe seéme'a máyáavainivo kentúra'a kárakwiyoro Ísu siráiyé.

¹⁶simásuwéna moórá-aimba simátiména séna moóráwai sáwíva'-naaindaamba makáindawai kwená kígauva'a sáwíva-tomba kwáyáísana ¹⁷kwesávái-ímáyáá éna sáwíva-tombo ákámáimo maránaunda-namba íma kwáyáivo nóra ónaumno. ¹⁸mirámó é'a toómbá makáunda-namba tawísíyuwe'a anón-damba úmare'a mimpímbá amápa-tomba ákámáimá maré'a kesí náaindaankwara'a maránaumne. ¹⁹mirámó é'o é'a kesávái sé'a amápa-tantaa'a íma aáváán-tuwáúnda toómbá námai iyé'a nombá námai iyé'a ayáátááka'a úwoi mé'a onaná sirunkó kawé'a kwéina'a ménaumne kwésisana ²⁰Áánútu simáména séna sáwí'o úmae kwénaaonda-kwaasima óne. ívé'-no'waamba puwéma esávái makáanda-naaindaamba túwénana nááwa mayáníyo Áánútu siráiyé. ²¹marapá'á esávái-nááindááné su'mai makáiyawai mirán-kwáásímán-ivo marapá-tántáaré su'mai marésa Áánútumpaken-tantaa'a íma makáawe Ísu siráiyé.

Áánútumpa'a imáyáa áméron-kwasai.

Máttyu 6:25-34

²²Ísu mináimbá simásuwéna kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kwésimtime'a sé'a miraráán-umai máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ²³toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. unáánkwátóí ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyé. ²⁴numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá ákámáimá naaúmpa'a makéna nánívo Áánútu miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a numaómá kíto-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a póna kentí toómbó éna timíníyé. ²⁵keinárawa'a anón-imayaamo é'o é'a kentí maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe. ²⁶mindá sáwíyan-tantaa'a isa'á íma kanaán-umai ónááomba pó'a ó'on-o'on-tantaatave'a íma anón-imayaa oró. ²⁷kwaigwandáánk'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátóí makáivo simátimé'a sé'a naaóvá'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoiyé konaaririyé makáiwai úwasa kwaási awánésa kawé'an-iyé sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-iyé kwésewe. ²⁸uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáiyé. umá íma kwaikwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisuwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátóí timínímba pó'a keinárawa'a maarán-áimbá ímo

seráámbá Áánútu íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyé kwésewe. ²⁹Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa oró. ³⁰moórá-mora-maravaken-kwaasi Áánútun-aaí íma ísáan-kwaasi toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwésewe. toómbó nombó ímo kwéne'o é'a puwónááontavena kentivo mintántáátávéna imáyáa kwéivo íma anón-imayaa kwé'e'a ³¹Áánútu kwená kwaási kwégawaaintave'a imáyáa íyana mintántáá'á timíníye Ísu siráíye.

**kwíyómpa'a
kawe-tántáákóná kwaasái.**

Máttyu 6:19-21

³²Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kemá kesínaaemba kwégwaraawai kárákwireaumne. kentáásivomo simbá kesí kwaási kawáá ondá keinárawagwara'a kawáá ónááowe. mirá íyana kesirunkó kawe'á íníye simbá póna íma táá'a káino. ³³kentí náaindaamba kwétime'a meéyámbá mairé'a ímo makén-kwaasi tíméro. mirámó kwéiyana kentí kawe'-méyámbá kwíyómpa'a kwáyáinasa kwaási íma umóyámbá íyana íma avíyaraamba káinana kawe'á umái aasiyaasí kwaikwai'a ína'a minkáwé'-méyántávé'a imáyáa é'a ³⁴marapátó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkáníye Ísu siráíye.

**mayái-kwáásímó
kwéto'mayaa on-kwásái.**

³⁵⁻³⁶Ísu simásuwena séna anón-kwaasigo aaraimá kwétokwaa on-tánómbá komandánáe séna kwínasa kwená mayái-kwáásí unáánkwátói úmaresa mésa oómbá kúra'makesa

amu'matuwé méwana téna tááyainasa avekáámbá onta tiyankánááowe. miwí kwéto'mayaa ontembá keinárawa'a kwéto'mayaa e'a amu'maré'a máéro. ³⁷minánón-kwáásígó tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tínana tirunkó kawe'á íníye. árai'a simátíme'a sé'a minánón-kwáásígó mayái mayáíndayavena unáánkwátói ayú'mái mórana maréna minkwáásíyón-távéna maanká'á méwa'a toómbá tíméro síníye. ³⁸minánón-kwáásígó no'wáán-avuntana'i. irataróra'iyó. tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tínana tirunkó kawe'á íníye. ³⁹simátíménda-aimba imáyáa oró. naankó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo isénaraai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁰miráumai kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavainivo kwéto'mayaa e'a simu'maré'a máéro Ísu siráíye.

**sáwí'a owasá kawe'á
owasá uráan-kwasai.**

Máttyu 24:45-51

⁴¹súwana Pítaa séna Ísóigoo emó sénda-aimba kentááyáváíyé su'mai kwése. amápa-kwaasiyavaigwarara kwéseno súwana ⁴²Ísóigo séna kawe'-má'yáímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwára-kwáásíyávé'a kwésune. miwítí anóndako séna kesí mayái-kwáásírá'á kárákwire'a toómbá taaímbai tíma'mae'a íyóro síníye. ⁴³miwítí anóndako téna mayáímó kawe'ó umáímo mayáinda tatuwánáinana mayáímó kwémayaindawai tirunkó kawe'á ínana ⁴⁴minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyoro síníye.

⁴⁵ ánivo mimbáyái-kwáásímó imáyáamo ésamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíníye sésamo mayái-ínínákwá'ó tínkamesamo toómbó nésamo uwoaó'-nómbó kwénesamo uwoaó'ó ésamo ⁴⁶ miwítí anóndako tínín-kanaa ímo ísaresamo ímo imáyáa kwéindara'a téna anónka'a tatínkambai Áánútun-aaí ímo kwéisaan-kwaasi máyáapa'a mótkaniye Ísu siráíye.

⁴⁷ Ísu simásuwena séna mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí isésa kwemó síndantemba íma íyamba máyáawana anón-kwaasigo téna anónka'a tatínkaminiye. ⁴⁸ ánivo mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí íma isésamo ombá sáwí'a ésa máyáawana anón-kwaasigo téna sáwíyanka'a tatínkaminiye. Áánútu kawer-ímáyáá anómbe tímakaiyawai anóm-bayai máyáaro. kawer-ímáyáá anómbe tokáiyawai kwaási túwa'naa oró Ísu siráíye.

Ísu kwaási taainánín-kwasai.

Mátíyú 10:34-36

⁴⁹ Ísu simásuwena séna iramó kaintembá mayáímá máyáandayave'a marapá'á kumbáyaunda mimbáyái ánásainana kawe'á íníye-imayaa kwéune. ⁵⁰ sáwíyanka'a kembá sí'a índai'a ónááontavena sirunkó umbaí kwétaisana sí'o índai'o ónááomba ánásainana sirunkó kawe'á íníye. ⁵¹ kentáv'é'a maarán-ímáyáá íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínkaa'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai íma isánááowe. ⁵² ívékwara aánogwara'a moórá-naumpa'a éva'aasei-kwaasi mésa kesááiyavesa miwítí imáyáa taaínkaar-urésa kaumbonárau moórá-imayaa íyasa kae'nárai ó'on-imayaa óyááoiye. ⁵³ avowámá moórá-imayaa

ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávukoe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínkaa'a ónááowe Ísu siráíye.

évaka-tantaakona ááimbo kwéisaan-kwasai.

Mátíyú 16:2-3, Mááka 8:11-13

⁵⁴ Ísu sáwíva-kwaasiyavena séna ainámbó kwáyaina'o é'a sé'a aa'á tíníye kwésiyana aa'á tíníye. ⁵⁵ úndá to'mái ánásaina'o é'a sé'a aa'á káníye kwésiyana aa'á káníye. ⁵⁶ kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á tíníye kwésemba mintántáá'á awánaraawe. kae'náér-on-kwaasi pó'a mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútu ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe Ísu siráíye.

aaimó arupímo íí-kwásái.

Mátíyú 5:25-26

⁵⁷ Ísu séna simátíménda-aimba ísáiyuwe'a minkáér-ámpá'á taaínkaa'a uré'a moórá-ampare su'mai koró. ⁵⁸ moórá-aimba ísáaro. aaimó simátinkanee síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí tímíyasa ándá-naumpa'a tinnánááowe. ⁵⁹ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-imayaa ímo tuwáiyawaimo puwónáon-kwasai.

13 Ísu kwésimatimuwasa évakarawai tasímamesa sésa Káriri-maravaken-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa ísámai póimo tuvú'mái agáyáamba kámááni-kwaasiti

anóndako áwí'a Páírátí évakarawai
 tí'maráisasa tínkamisasa pukáawe
 suwaná ²Ísu séna miKárírívákémbá
 pukáan-kwaasiyave'a sembá miwítí
 sáwí-imayaao Kárírivakemba
 amáparawaiti sáwí-imayaagomba
 usáyaaitaraintavesa pukáawewa
 kwéseo. ³Íma mirá kwéovo simátíme'a
 sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o
 Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a
 puwónááowe. ⁴ímáyáa oró.
 Síróamuva'a ayáátáá'-namba tawiséna
 sáwíva-kwaasi 18 kwaasi tínkamisasa
 pukáawe. mindáyave'a sembá miwítí
 sáwí-imayaao Yérúsaremuvakemba
 amáparawaiti sáwí-imayaagomba
 usáyaaitaraintavena pukáawewa
 kwéseo. ⁵Íma mirá kwéovo simátíme'a
 sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o
 Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a
 puwónááowe Ísu siráíye.

taaigó íma arambá iráin-kwasai.

⁶Ísu kwántámai-aimba simátímena
 séna moóráwai kwená ándá-aran-
 kigauva'a áséi-aramba íyain-taima
 u'makáisana áruma kwíkáisana
 arambá komayánáe séna koawánaimba
 íma iráisana ⁷minkígáúrá'á
 kárákwirain-kwaasiyavena séna
 kaumborá'á áú'a simbá mintáéramba
 komayánáe'a koawánáúnda íma arambá
 iráisa'a úmpo mintáímá tumásuwao.
 maragóná anombá nasúwáívainivo
 tumásuwao sisaná ⁸mindákó séna
 anóndako ímampo'a mintáíyááimpa'a
 oó'á túmake'a agámo'a maké'a
⁹moórá-au'o sínda awánaanana arambó
 iyéna kawé'a ínivo mirámó ímo ína'a
 tumásuwanaumne siráíye Ísu siráíye.

Ísu saavatirá'á moórá-inimba asóvamankarain-kwasai.

¹⁰moórá-tawai Yútaa-kwaasi
 monor-áimbá kwéison-kanaara'a
 Ísu mono'-náúmpá'á uména aai

kwésimatimuwana ¹¹moórá-ininko
 taraváá-kwámbá arumpimbá
 máyon-ininko ména ayáátáaka'a
 sáwí'a umái ména 18 ima maisuwéna
 miráumai sáwí'a umái máyowana
 arósáánumba káínáívai kurówana íma
 kanaán-umai koku'á máyowana ¹²Ísu
 minínínkómbá awánéna séna enáí'a
 ánáasaino séna ¹³ane'á tátorowana
 avekáámbá arósáánumba arupí úwana
 koku'á usásinena Áánútu áwí'a mósá
 marówana ¹⁴Ísu agándon-kanaara'a
 minínínkómbá asóvamankontavena
 mono'-nánká'á kárákwirowai arunkó
 sáwí'a úwana sáwíva-kwaasiyavena
 séna ava'moraé-kanaa mayái
 kwémayenka'a sí'a asóvamasinkainkwae
 sé'o é'a té'a agándaan-kanaamo
 é'a íma teró súwana ¹⁵Ísóigo séna
 kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-
 owe. agándaan-kanaara'a kentí
 purumakankwárá'á tónki-poigwara'a
 naaúmpakemba ayúranke'a
 áí'mae'a nompá'á kowaná nombá
 kwénaiye. ¹⁶minínínkó Ááváramu
 aisaavutantamba uráin-inimba
 isaná Sáátáánigo ayáátáaka'a 18
 ima tátokaisa'a agándaan-kanaara'a
 ayúrankauna'a sáwí'a kwéone
 kwésewe Ísu súwasa ¹⁷simáímo sáwí'o
 umánkówai mináímbá isésa tigeamá
 uwaná kawé'-má'yái kwémayontavena
 úwoi-kwaasi tirunkó kawé'á uráíye.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-33, Máaka 4:30-32

¹⁸Ísu séna Áánútu kwená kwaási
 kawááimba nóinkara kwégawaaiyompo
 maarán-áimbá simátínéna'a isánááowe.
¹⁹Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba
 maarámán-íye. moóráwai sáwíyan-
 taeranko áwí'a másátati mintáérambá
 kígauva'a u'makáisana anón-éna
 amaimá móivarena kóyáwé uráisana
 numaóamá mimpímpá'á ánáamba
 úmarena kwémaiye. Áánútumo kwená

kwaási kwégawaaimba miraráámbá éna kwenááigo sáwiyamba kwaási tirumpimbá kunkwéna anómba kwéiye Ísu siráiyé.

²⁰ simásuwena séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátíména'a isánááowe. ²¹ moórá-ininko péréti-tomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna kwéanon-iyé. Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwenááigo kwaási tirumpimbá sáwiyamba kunkwéna anómba kunkwéiye Ísu siráiyé.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Mátíyú 7:13-14, Mátíyú 7:21-23

²² Ísu mináímbá simásuwena Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba naaó'-nao'a kwenáái simátíma'maena kúwana ²³ moóráwái séna anóndakoo Áánútu moórá-mora-kwaasiye su'maiya kawer-ámpá'á métinkaniyo súwana Ísu séna ²⁴ tiyáántámba égési úmae'a sáwíyan-ontavimba usáveranaaowe. simátíme'a sé'a sáwívarawai usáveranae sésa íyambanivo íma kanaán-umai usáveranaaowe. ²⁵ naankó avowámá usásinena ontá úmaraina'a ontará'á umé'a ááye'a sé'a anóndakoo ontayá tisinkaaó síyana íma tuwánáúnda-kwaasi náávakena'oo sína'a ²⁶ kentáásí naaópa'a te enáái tasímásimenata eséya toómbá nombá naráundayaawe síyana ²⁷ kwemá séna íma tuwánáúnda-kwaasi kentí naambárure kentóikare íma tuwánáúnda-kwaasin-ovo kóro naankó avowámá síníye Ísu simásuwena séna ²⁸ Áánútu kwená kwaási kawááipa'a ti'maráína'a máápakemba awánáiyamba kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe Áánútun-ai simátímakowaiye Áánútu

kwégawaaipa'a méwa'a tuwáné'a tíyántave'a é'a ivi'á tánááowe. ²⁹ aaváúmá usaipakén-kwáásíyé aaváúmá kumpéráipaken-kwaasiye évarevar-awampaken-kwaasiye Áánútu kawááipa'a tésa tamésa nánááowe. ³⁰ minkánáárá'á naaén-kwaasivinkemba évakarawai aivarí'a ónááovo aiva-kwáásí naaéni'a ónááowe Ísu Áánútu kawaáintavena mináímbá siráiyé.

Ísu arumbá umátinkarain-kwasai.

Mátíyú 23:37-39

³¹ mitáwái amáán-kawaa-kwaasi évakarawai Ísunopa'a tésa sésa anón-kwaasi áwí'a Éróti séna Ísumba tu-vúwónana puwíníye kwésivo maanká'á tuwé ó'om-bapa'a kówaaoo suwaná ³² Ísu séna Érótimba iyánaankaraama túwáín-kwaasi kosimáme'a sé'a taraváá-kwámbá kwaási tirumpinkémbá kwémaitiyuwe'a tí'a on-kwáásí kwéasovamatinkaunda-mayai ívé'a maé'a aaváyaa maé'a ayúnká kesí mayái ánásanaumne. ³³ Áánútun-ai simátímakaawai Yérúsaremu-naopare su'mai kwétinkamowasa kwévuwon-tave'a ívé'a aaváyaa ayúnká aampa'á kwégwe'a mayái maivá kónaumne siyé Érótimba kosimáméro Ísu simásuwena ³⁴ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-ai simátímakowai títinkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai óntantamba títinkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámp'ó títinkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwái kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba kwéumasimewe. ³⁵ isáaro. Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámbá ónááowe. simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu

ai'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

Ísu aiyayaamba intorón-kwaasi asóvamankarain-kwasai.

14 moórá-tawai agándon-kanaara'a Ísu áamáan-kawaa-kwaasi anón-kwaasigona naaúmpa'a toómbá náíndayavena umáyowasa agándai-kanaara'o Ísumo nóramo índa awánanae sésa umésa awánowana ²moóráwai aiyayaamba kwéintoron-kwaasigo kwená egwaa'á máyowana ³Ísu minkwáásígómbá awánéna áamáan-kawaa-kwaasigo áamáamba sun-kwáásiyé tísaa ena séna agándaan-kanaara'a kanaarará áí'o in-kwáásí asóvamankanaundaya'iyó súwasa ⁴isésa íma aai suwaná minkwáásígómbá áí'mai kawé'á umánkena séna ánivo kuwó súwana kóúwana ⁵tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí iyámpóíya'i. kentí póráara'iyó. maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááo Ísu súwasa ⁶mináímbá íma kanaán-umai anondá siráawe.

kwaási íma kentúma maimaé iyí-kwásái.

⁷aai íma anondá suwasá toómbó nánáesamo tun-kwáásí aiva'á uménaemo sumbá Ísu tuwánéna kwántámai-aimba séna ⁸moóráwai séna aaraimó tokwaa on-tánómbá tamandaaó sína íma aiva'á umaiyó. aiva'ó uménanamo enáwí'o usáyaaitaraindawaimo títanamo éna ⁹tááyaindawai entávéna séna usásinenana maankwáásígó maanká'á tamaíno sínana aigaemá umásuwe tínaaempa'a kumbéniyone. ¹⁰ánivo tááyainamo tínaaempa'o uménanamo tááyainda-kwaasigomo kweyááríka'o

entávénamo séna kesí kwaásiyo usásine aiva'á umaiyó sínamo umáínasa awánésa enáwí'a mósá maránááowe. ¹¹anón-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a móruna tiyuwánívo sáwíyan-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a maimaé iyíníye Ísu siráiyé.

¹²Ísu simásuwena ááyarowaiyavena séna anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai óísankwara-kwaasiye enamááraawe ená akúné ená kwaásiye su'mai íma tááyao. mirámó inasamó ésa naaémba ááyewa toómbá komandáníyonda mindá ená toónkóná anondáman-iyé. ¹³ánivo anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai ímo óísambo makén-kwaasiye tíyayaamba sáwí'a urén-kwaasiye aúgavitan-kwaasiye tááyenasa tamandánááombanivo ¹⁴ená toónkóná anondáma íma amíyambanivo enarunkó kawé'á ínana Áánútu ená toónkóná anondáma amíníye. naaémba arupí umái mén-kwaasi pukémpinkemba usásinaiya-tawai Áánútu amíníye Ísu siráiyé.

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Mátíyu 22:1-10

¹⁵mináímbá súwasa Ísuwe toómbá kwénowai isésa uwaná moóráwai séna Áánútu kwená kwaási kawááipa'a toómbá nánááowai tirunkó aamofíníye súwana ¹⁶Ísu séna árai'a simbánivo simátíménda imáyáa oró. moóráwai anón-tanomba kauvónáe séna sáwíva-kwaasi tááyamakena máyáísana ¹⁷mintánómbó nánááonkanaa sáwíyanka'a títana kwená mayái-kwáásígómbá ai'maráisana tááyaraiwaiyavena séna toómbó naí kwéto'mayaan-ivo teró sisasá ¹⁸miwí íma tíí-áímbá sewaná moóráwai séna maramá meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ¹⁹moóráwai

séna siyáánkai-poima meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²⁰ moóráwai séna ív'e aaraí mairáunda pó'a tanómba kauvópa'a íma kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²¹ mimbáyái-kwáásígó kwená anóndakonopa'a téna mirá sewé tasimámisana arunkó sáwí'a isaná séna avekáámbá naaó'-nao'a kwénaae tífyaamba sáwí'a uráinda-kwaasiye túramba kavíkáinda-kwaasiye óisamba íma makén-kwaasiye tivakáá-umai tí'mae tiyó séna ai'maráisana ²² mimbáyái-kwáásígó mirá kosimái koyauweréna taséna simásimendantemba kosimái tí'mae'a túnda ená naaúmpa'a paai karekó'a umái máyáawe sisaná ²³ kwená anóndako séna amápa-kwaasi kesí naaúmpata sisipáá oró. amápar-ampa'a kwénaae kwaásimo tivakáá-e asiramái simái tí'mae tiyó siráiyé. ²⁴ Ísu séna simátimé'a sé'a aiva'ó tááyaraiwai íma tésa kwená toómbá íma tamandánááowe Ísu mináímbá kwántámai-aimba siráiyé.

**imáyáa kawé'á urésa Ísu-ánaemba
kwaránááon-kwasai.**

Mátíyu 10:37-38

²⁵ súwasa Ísuwe aampa'á kuwaná mégwantena simátiména séna ²⁶ kesínaemba kwaránáe síyawai aiva'á kembá imáyáa simésa naaémba anóvowiye awainkówé kwená iyámpóiyé kwenávarawaawe kwenáúnavare kwesáváiyé imáyáa oró. ímo mirámó íyamba uwóví'a ónááovo mirámó ésamo ésa kesínaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe. ²⁷ kemó puwónaunda-taimo súgwaata'mae'o kondantembá kesínaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'ó ímo maimaésamo sínaembo

kwaráamba uwóví'a ombá pósa íma kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe. ²⁸ moórá-aimba ísáaro. ayáátáá'-namba ónáe síyawai aiva'á óntambo tuwésamo ónááon-imayaa ésa óntamba táámpamai awanáiyambo kanaamó ínasamo ésa mináyáátáá'-námhá ónááowe. ²⁹⁻³⁰ ímo táámpaimo awánaresamo mindámbó íyamba minóntámhá ánásagwinana mindámbá úwoi kwáyainasa kwaási awánésa íma áságwimai umásukaawe sésa tuwírááima sénááowe. ³¹ moórá-aimba ísáaro. moórá áái'a tiyáívin-ánón-kwáásígó áái'a tiyánáe séna aiva'á kwená i-kwáásí táámpainda sáwíva-kwaasi 10,000 kwaasi ínana ó'on-i-kwaasiti anóndako kwená i-kwáásí táámpainda ávááraumai sáwíva-kwaasi 20,000 kwaasi ínana imáyáa éna kembá usáyaaítanaao. íya usáyaaítanaao séna ³² íma kanaán-umai usáyaaítanaumne-imayaamo énamo éna anón-kwaasi némpa'a máyainana aantá-kwaasi tí'maréna séna íma áái'a tiyánaundayaanivo úwoiya ménaum. nóraya ónaumno siyé kosimáméro síníyeyé. ³³ Ísu mináímbá simásuwéna séna aiva'á ónááon-imayaa urésa naaémba síyantemba ónááowe. miráumai kesínaemba kwaránáe síyawai aiva'á makáan-tantaatavesa imáyáa urésa íma mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaemba íma kwaránááovo mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe Ísu siráiyé.

uwígóná kwaasái.

Mátíyu 5:13, Máaka 9:50

³⁴ Ísu simásuwéna séna uwímá kawé-tántáá'á imbánivo anómha ánásaisana ayáántámha kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe. ³⁵ ayáántámha íma agámo'a maráiyana kawé'á ínivo

úwoiva'a tuwánááowe. kwéisaawai isá-mai kaw'e'á oró Ísu siráiyē.

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Mátíyú 18:12-14

15 táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasiye sáwí'a kwéun-kwaasiye Ísunopa'a kwenáái isánáe sésa tuwasá ²ámáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé tuwánésa tirunkó sáwí'a úwasa keáímbá sésa sáwí-kwaasiye toómbá kwénena aái kwésimba sáwí'a kwéiyē suwaná ³Ísu mináímbá iséna kwántámai-aimba séna ⁴sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba isáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisasa misáwíva-sípísípí uvá'á máyáawana moóráma áúyokwimba koavakáá-émena awánéna ⁵aamoí kwéena áúgwaata'maena ⁶naaópa'a téna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana séna kesí sipisípi áúyokwisa'a koavakáá-éme'a áí'mae'a túmpo aamoiyá ónáe sisasá aamoí uráawe. ⁷simátíme'a sé'a miráumai kwíyómpa'a máyáawai marapá'á tuwánaamba arupí umái máyáan-kwaasi kaw'e'á umái máyáamba tuwánésa aamoí kwéowasa sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoi kwéowe Ísu siráiyē.

óntamba áúyokain-kwasai.

⁸Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórá-ininko siyáánkai-ontan-arumba makáisana moórá áúyokwisana oómbá kúra'makena kwená naaúmpa'a kankambá kwégwiyuvena kaw'e'á umái avakáá-éna ⁹awánéna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana simátímena séna

kesí óntamba áúyokwisa'a avakáá-éme'a máyáúmpo aamoí íyataao sisasá aamoí uráawe. ¹⁰simátíme'a sé'a miráumai sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoi kwéowe Ísu siráiyē.

ívé-kwaasigo avowámbá auwéna kóurain-kwasai.

¹¹Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-íyámpóí tínkaraiwai máyáísana ¹²naaénkewai avowántávéna séna ená amápa-tantaa'a ímo pukéndara'a ívé'a taaímbai simiyó sisaná taaínkaar-umai ááninkai tímísana ¹³naaénkewai sáwíyanka'a ména kwembó ámakain-daaındaamba kwétimena óntane su'mai maimaéna némpa'-marava'a koména sáwí'a úmaena kwéiyena kwená óntamba tu'mái ¹⁴ánásasuweisana anón-ayawaima taisaná toóntávéna avakáá uwááena ¹⁵mimbárávákén-kwáásígónópa'a kwéna mayái mayánáe kosímae íyísana kesí maravá'á komé kesí póíra'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁶koména póíra'a kárákwirena áaesantavai úmae kwéiyena póítí toómpínkémbá nánáe séna sisasá íma áméwana ¹⁷ména naaémba kawer-ímáyáá éna séna kesivoná mayái-kwáásí sáwíva-tomba nawááesa tímú'a vaisasá aráávara'a kwéomba pó'a maanká'á mé'a sáái sinkáína'a puwúnávaimpo'a ¹⁸maanká'á tuwé'a kesivonópa'a kwé'a sé'a kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a únda pó'a ¹⁹kentávái kesáánine séndá uwóv'í'a ómpo kesí mayái-kwáásíyé siyó kosénaumne séna ²⁰mivá'á tuwéna teémena aampa'á kwétisana némpakemba avowámá awánéna aruntavéna umánkena isaaiséna koyaparéna iví'á kwétaisana ²¹ááninko séna kesivoó Áánútu aúrankare

enaúrankare sáwí'a uráumpo kentávái kesáánine séndá uwóv'í'a óne sisaná ²²avowámá mináímbá ivá kwéyuwena kwená mayáí-kwáásí tááyaisasa tewaná séna avekáámbá kawer-únánkwátói maimaé mágwéumanke'a kesáánimba intáv'é'a kwairambá kwéumanke'a aísamai ánáamba kwéumanke'a ²³ánóígwara-purumakan-araa'a maimaé'a máyuvu'mai aamoi-tánómbá kauvíyata kwéneta aamoiyá umánkáano. ²⁴kesááninko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména timbá póta aamoiyá ónaumne sisasá aamoi uráawe.

²⁵aamoi owaná aivakéwái kígauvakemba timbá naankóná egwaa'á téna aamoi on-áímbá taiséna ²⁶mayáí-kwáásígómbá ááyena séna nóinkara aamoi kwéoo sisaná ²⁷enáv'á'a kawe'á umái tiráisana enavo séna ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kaúvóro sisasá mirá kwéesa máyáawe sisaná ²⁸mináímbá ísáísana arunkó sáwí'a isaná kayoréna íma naaúmp'a íyísana avowámá máápa'a kuména aivakéwai arumbá kusimái íyáísana ²⁹avowántávéna séna ayáátááka'a esé mé'a sáwívar-ima kwémaisuwe'a enáái íma ankaisé'a emó séndantemba mirá kwéuna anóm-poiye sáwíyam-poi méme-araare íma tuvú-simena'a kesí kwaásiye naráumne. ³⁰enááninko ená anón-ontamba maimaéna koména aarai tine'á minóntámbá máyu'mai ánásasuwena tisa ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kwégaumai améne sisaná ³¹avowámá séna ayáátááka'a kesé máyaanda kesí amápa-tantaa'a endéín-íye. ³²enáváko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména tintávéta aamoiyá kwéumankaumne siráíye Ísu siráíye.

moóráwai mayáí sáwí'a uráin-kwasai.

16 Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna moórá-aimba ísáaro. moóráwai náaindaankwara-kwaasigo mayáí-kwáásíyávéna séna kesí náaindaanka'a kárákwiyuwo sisaná mirá kwéisasa évakarawai tésa sésa ená náaindaanka'a íma kawe'á umái kárákwiraisana ená óntamba áúyokaiye sewaná ²mindákó ísena kárákwiraiwaimba ááyaisana tisaná séna enáái sewa'á ísáúnda po kesí náaindaanka'a íma kárákwiyiniyompo kesí náaindaanka'a kárákwiyonda-auvai agaimái símína'a ená mayáígóná ááimba awánaano sisaná ³kwégwena imáyáa éna kesí anóndakomo si'mátuwaina'a nóra ónaumno. kemá íma asirayándá'á pó'a mara-máyáí íma kanaán-umai mayánaunda pó'a inaaímó síyívái sigeamá ínivo ⁴mirá é'a aasósó'á úmae kwénaaonana si'mátuwainasa naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasiti naaúmp'a'a sínkaresa toómbá siménááowe-imayaa umásuwena ⁵kwená anóndakonopakembo naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasi tááyaisana moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná ⁶séna sáwíva'-masawemba 1,000 masawemba ógwitamai aménaumne sisaná mindákó séna ená aúvávimba íma 1,000 iye se 500 iye simái agai-simiyó sisaná mirá isaná ⁷ó'a moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná séna sáwíva-ton-unamba 1,000 unamba aménaumne sisaná mindákó séna ená aúvávimba íma 1,000 iye se 800 iye simái agayaaó sisaná ⁸mináímbó simbá anóndakomba simáméwana ísena kwená náaindaanka'a sáwí'a umái kárákwiraiwaintavena séna

kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráíye. marapá-kwáásí kentí imáyáarakemba ásagwimai mirámó ondawái kawé'á íníye simái kwémayaavo sámó kain-áyámpá'ó máyáan-kwaasi íma mirá kwéowe. miráumai anóndako kwená náaindaanka'a kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráíye Ísu siráíye.

⁹Ísu simásuwena mináíntávéna séna ísáaro. marapá'á kentí óntandei túwa'naa íyasa kentí kwaási-i'a íya'a kentí óntambo ánásaindara'a kwíyómpa'o ésa iyónááon-kanaa kwíyómpa'a minkwáásí tuwánésa aamoí umátinkanaaowe. ¹⁰sáwíyan-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiyonaaowe. ¹¹marapá-tántááká'ó ímo kawé'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kárákwiyoro síníye. ¹²marapá'ó Áánútumpaken-tantaaka'o ímo kawé'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kendéimán-íye síníye. ¹³íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayáí kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayáí kawé'á umái maésa moóráwaina mayáí sáwí'a umái mayánaáowe. miráumai Áánútuna mayáímó ma'é'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayáí íma mayánaáowe Ísu siráíye.

¹⁴Ísu mináímbá súwasa ámáán-kawaa-kwaasi ísésa óntantavai aamoí kwéesa pósa Ísuna awíráái suwaná ¹⁵Ísu

simátimena séna keinárawa'a kwaási túranka'a kawé'-má'yái kwémayaawasa tuwánésa sésa kawé-kwáásímán-owe kwésevo Áánútu kentí táama kwétuwanaiye. amápa-tantaako áumo mósá kwémaraan-tantaatavena Áánútu úwoisan-tantaa'an-íye kwésiye Ísu siráíye.

¹⁶Ísu simásuwena séna Mósesi Áánútuna ámáámba simátímakaimba Áánútun-aaimo simátímakaawaimo agaimakáamba naaóv'á maémáen-kwaasiye minávúmpín-kwáásíyé naaén-kwaasiye Yónimo nombó pétinkaraiwaiye ména mináímbá taagwiyakáawe. ívé'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kwésimatimemba pósa kwaási Áánútu kawááipa'a tiyáántamba asirámaesa kwéusaveraawe. ¹⁷maramá kwíyómba ánásanibanivo Áánútuna ámáámba sáwíyan-aimba anón-aimba íma ánásena aasiyaasí kwaíkwai'a íníye.

¹⁸moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráíye.

óísankwara-kwaasigonte Árásárasintei kwaasái.

¹⁹Ísu séna moórá-aimba ísáaro. óísankwara-kwaasigo ména kawer-únánkwátói sáwíva'a makéna kawé-tómbá námae kwéiyisana ²⁰⁻²¹moóráwai áwí'a Árásárasí íma óísamba makáiwai anón-karevu'a kwégaisana máyáísasa ayáí-tómbá amínana náníye sésa óísankwara-kwaasigona ontará'á móankaraawana máyáísana iyánkó téna minkárévú'á tauwá'nariye. ²²naaémba ímo óísambo makáin-kwaasigo púwísasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a kunáí'maesa Ááváramumo kawé'-

mápá'ó máyáipa'a móankaraawana
 óisankwara-kwaasigo púwísasa
 utámakaawana ²³sáwí-marupa'o iramó
 kwégaipa'a anón-ai'a kwéisana ména
 mósa awánaimba némpa'a Ááváramuwe
 Árásárásiye máyaayana tuwánéna
²⁴aayamáfvinkemba séna kesivoó
 Ááváramuwo sáwí-marupa'o iramó
 kwégaipa'a anó-si'a kwéisa'a máyaumpo
 arumbó umásinke Árásárásimba
 ai'márénana kunkéna ayáánánáma
 nompí tu'mái simáávira'a maráínana
 tasiyasi íno sisaná ²⁵Ááváramu séna
 kesááninko marapá'á máyaandara'a
 amápa-kawe-tantaa'a makáampo
 Árásárási sáwí'a umái méraivo
 mindáyavai imáyáa uwó. ívé'a kwemá
 kawé'a umái máyaivo embá áí'a
 ipá'á máyaane. ²⁶senda-áínkwará'á
 imáyáa uwó. avumpimbá kuvakamá
 anómba kwáyáivo maankákémbá
 íma kunámaatéwasa mivákémbá íma
 usámaaiséwasa ónááovo anón-kuvaka
 kwáyáíye sisaná ²⁷óisankwara-
 kwaasigo séna kesivoó Ááváramuwo
 emó senda-aintave'a simáme'a sé'a
 Árásárásimba ai'márénana kesivoná
 naaópa'a ²⁸éva'aasei kesívárawaisai
 méraavo kusimátimena sáwí-marupa'o
 iramó kaipá'á tevó simátimino sisaná
²⁹Ááváramu séna Mósesi siráin-aine
 Áánútun-aii simátímakaawai
 siráan-aine aúváivimba agaimakáamba
 pósa táápamai isánááowe sisaná
³⁰kesivoó Ááváramuwo ímanivo
 moóráwai pukáimpinkemba usásinena
 kusimátiminasa sáwí-imayaa tuwésa
 Áánútumpa'a kónááowe sisaná
³¹Ááváramu séna Mósesi siráin-aine
 Áánútun-aii simátímakaawai siráan-
 aine ímo isésamo ésa pukáimpinkemba
 usásinkaiwain-aii íma isánááowe
 Ááváramu siráíye Ísu siráíye.

sáwí'a kwéon-kwasai.

*Mátíyu 18:6-7, Mátíyu
 18:21-22, Máaka 9:42-48*

17 Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna
 séna ó'on-o'on-tantaa'a
 kwaásitopa'a tínasa kesáái tuwánááowe.
 évakarawai tésa kesáái kwéisaawaima
 kampar-áimbá tasimátimiyasa
 kesáái tuwésa kówíyasa kampa'ó
 síyawainopa'a sáwí-meyamba
 tíníye. ²miwímó tinumarampimbó
 anón-ontambo aríkwímaresamo
 nompímbó túwááwasamo kumésamo
 kumpuwésarakai kampar-áimbá
 íma simátíméwasa kesááimo
 ísaraan-iyampoi kesáái íma tuwésa
 sáwí'a osinó. ³mindáyave'a kentúra'a
 kárákwiyoro.

kentí kwaásimo kembó sáwí'o
 umátinkaiya'o é'a keinárawapa'a
 mindáyave'a simátimiyasa sáwí'a únemo
 síya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa
 é'a ivá'á túwáaro. ⁴kentí kwaásigomo
 kembó sáwí'o umántínkáva'o
 kwéiyesamo kentópa'o tésamo sáwí'a
 únemo símae kwéiyiya'o é'a íma
 moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro.
 mimbórá-táwaimo avakaetéra'o mirámó
 íya'o é'a íma imáyáa é'a ivá'á túwáaro
 Ísu siráíye.

Ísuwe aráápamai máyáan-kwasai.

⁵suwasá Ísóigona aantá-kwaasi kwen-
 távésa sésa esé aráápamaiya máyaun-
 daya súwa'naa inatá esé aráápamaiya
 máyaundaya asiramáíya máéno suwaná
⁶Ísóigo séna moórá-taigo áwí'a másátati
 sáwíyan-aramba to'makáawana áruma
 kwikéna anón-tainamba kwéiyintemba
 kesé kítoka'a aráápamai máyáamba pó'a
 naaémba anónka'a kesé aráápamai mé'a
 anón-taiyave'o sé'o taawí'mae anón-
 dompimba kunkaruwuwómó síyanamo
 éna mirá íníye. Ísu mináímbá siráimba

kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái mayánaáontavena siráíye.

mayái-kwáásítí mayáígóná kwaasái.

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mayái-kwáásígómbá ai'marááwana mayáímá kwémaena kígauvakena'i. póíra'a kárákwiraindavakena'i. timbá ená toómbá emá agaimái naaó íma sésa ⁸ kavegavé umái kawer-únánkwátói uré toómbá agai-símí'a nasúwáana naaémba ená toómbá agaimái náníyone mirán-áímbá kwésewe. ⁹ sintembá mayái-kwáásí mirá kwéesa úwoi miwítí mayái isasá mirá kwéomba pósa íma túwí'a mósá kwémaraawe. ¹⁰ miráumai keinárawa'a mirá kwée'a simátíméndantemba umái mé'a ánásanaaoka'a sé'a úwoi kwená mayái-kwáásíyá úndaya póta úwoi kentáásí mayáíyá mairáumne sé'a íma kentúma maimaé'a íyóro Ísu siráíye.

Ísu túma karón-kwaasi kawe'á umátinkarain-kwasai.

¹¹ Ísu Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba Sámériyaa-marawe Káríri-marawe avumpin-ámpá'á kwéena ¹² moórá-naopa'a kwéguwasa túma karón-kwaasi siyáánkai-kwaasi kwétesa némpa'o Ísumo túmba awánésa ¹³ aayamá sésa anóndako Ísuwo kentáá arumbá umásinkao suwaná ¹⁴ Ísu tuwánéna séna mono'-máíyái-kwáásítóp'a kwé'a kentúma máagaraatinkewasa tuwánésa túma kawáúgwíye sénááowe súwasa aampa'á kumbá túma kawe'á umátinkowana ¹⁵ miwíwínkémbá moóráwai áúma kawe'á umánkomba awánéna koyauweréna anónka'a tasiréna Áánútu áwí'a mósá maréna ¹⁶ Ísu anóndakoman-íye séna aísamavimba takívairéna súwi séna minkwáásí íma Yútaa-kwaasi Sámériyaa-maravaken-kwaasigo súwi súwana ¹⁷ Ísu séna

siyáánkai-kwaasi túma kawe'á umátinkounda avaréíyain-kwaasi íma koyauwérááwana ¹⁸ kímborawai ó'om-baravaken-kwaasigo koyauweréna Áánútu áwí'a mósá kwémaraiye simásuwena ¹⁹ minkwáásígóntávéna séna kentávái súwa'naa íníwaiman-íye sénda póna enáúma kawe'án-ivo kwaao Ísu siráíye.

Áánútu kwená kwaási kawááin-kwasai.

Mátíyu 24:23-28, Mátíyu 24:37-41

²⁰ súwasa ámáán-kawaa-kwaasi Ísumba áísaa esa sésa Áánútu kwená kwaási kwégawaaín-kanaama nósa-tawaiya tíníyo suwaná Ísu séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba íma kanaán-umai túrandei awánanaaovo ²¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba kwaási túra'a ááimba ásárimba pósa maanká'á ópa'a kárákwiraiye íma kanaán-umai sénááowe Ísu siráíye.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda-kanaa awánanae síyambanivo íma mirán-kánáámá suwánanaaowe. ²³ évakarawai sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síyasa ó'owima sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síya'o íma áraire sé'a kóyáwé oró. ²⁴ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁵ misúnda-aimba íma paárurainasa aiva'á ívé'o máyáan-kwaasi tínaaemba umásinkesa sí'a índai'a umásinkanaaowe. ²⁶ naaóv'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáentemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda mirá ónááowe. ²⁷ Nówaa máyonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí

máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa naaúmpa'a non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. ²⁸naaóvá'á moóráwai áwí'a Áróti máyonka'a íma Áánútuna imáyáa kwéesa mésa nombá toómbá kwénesa kwémeya úmae kwénaesa kígauuma naambá úmae naaemáemba ²⁹Áróti Sótómu-naopa'a tiyuwónka'a Áánútu óntankwara iraronkwará'á kwíyómpakemba tuwówana kuména tínkamuwasa putásaraawe. ³⁰Áróti máyonka'a kwaasi íma Áánútuna imáyáa ésa maémáyáantemba kemá kwaasi úrandako ókwara'a kumpaárondera'a mirá ónááowe.

³¹ókwara'a kúmóndara'a ontará'ó máyaiyan-kwaasi naaúmpakemba náaindaamba íma ó'a umayánááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi náaindaamba naaúmpa'o kwáyainda ó'a íma umayánááowe. ³²Áróti awainínkón-áái imáyáa oró. kwená náaindaamba tuwón-imayaa éna mógwantowana óntankwara iraronkwará'á kuména tuvuwúwana pukáiyé. ³³tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a ónááowe. ³⁴simátimé'a sé'a ókwara'a kúmóndara'a mind'ó'wáambá kae-kwáásí mimbóravá'á tuúmá kwéreyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye. ³⁵minkánáá kaer-ínínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye. [³⁶kaekóráí kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye Ísu súwasa] ³⁷kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo emó sénda-aimba náávatavai seéno suwaná póimo awáímó kaviraipá'ó

náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáímo máyáintenba Áánútu sínana súnda-aimba paáriníye Ísu siráíye.

moóráwai ketor-ínínkón-áái ísarain-kwasai.

18 Ísu séna aasiyaasí Áánútumpa'a námúnaa kwésesa túwáavo séna kwántámai-aimba simátiména séna ²moórá-naopa'a aaimó isáí-kwáásígó ména íma Áánútu áároi inkaiséna íma kwaásiti imáyáa éna máyáísana ³mindáópa'a ketor-ínínkó ména aasiyaasí aaimó isáí-kwáásígónópa'a tóyo éna séna sáwí'a umásinkanaesa kwéovo aái súwa'naa umásinkaaó sisaná ⁴ayáatáaka'a kwenáái íma ísarena naaemba imáyáa éna séna Áánútu áá'a íma inkaisé'a kwaásiti imáyáa íma é'a kwéunda pó'a ⁵minínkó kesópa'o timbá suwesaráánivaimpo'a áwa'naa ónaumne siráíye. ⁶Ísóigo simásuwéna séna aaimó isáí-sáwí-kwáásígón-áái imáyáa oró. ⁷Áánútuna kwaasi kwempá'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna íma ayáatáaka'a úwoi maéna miwí táái iséna ⁸sáwí'o umátínkénka'a ááéma túwa'naa íníye. naaemba kemá kwaasi úrandako ókwara'a kúmóndara'a máyaiyan-kwaasivinkemba kesááiyavesamo áraire sé samo kesémo aráápai-i'a ónááo. íya ónááo tuwánanaumne Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna mináimbá siráíye.

ámáán-kawaa-kwaasigonte táákísi máyon-kwaasigonteí kwaasái.

⁹évakarawai kawé-kwáásí úne sésa kentúma maé iyésa ó'on-kwaasi túma simái sáwí'a umátínkén-kwaasiyavéna kwántámai-aimba Ísu simátiména séna ¹⁰kae-kwáásígórai moóráwai ámáán-kawaa-kwaasigón-ivo moóráwai

táákísi-ontamba máyáin-kwaasigo isasarái anóm-bono'-naumpa'a námúnaa séyáe sésarai iyóyamba ¹¹ámáán-kawaa-kwaasigo koku'á ména kwenáuma maé iyéna séna Áánútuwo kemá évakarawai ontembá íma kwéumpo entáv'e'a súwi kwésune. umóyámbó maésamo kampa'ó kwés-esamo aarai-úmóyámbá maésamo ombá kemá íma mirá kwéune. maa máyáiwai táákísi máyáin-umoyan-kwaasi intembá kemá íma mirá kwéune. ¹²aasiyaasi-sóntáará'á kae-kae-táwai monotáv'e'a imáyáa é'a íma toómbá kwénaumne. aasiyaasi-kígáúgóná sontaará'á mayáúnda-yantaa'a taainke'a kemá avaréiyaimba maé'a moóráma embá áma'mae'a kwéiyune sisaná ¹³táákísi máyáin-kwaasigo moóráva'a koku'á ména aigaemá éna kívairéna séna Áánútuwo kempímbá sáwí-imayaa kwáyáivo arumbá umásinkaaó siráiyé. ¹⁴Ísu mináímbá simátiména séna isáaro. Áánútu táákísi máyáiwaina sáwí-imayaa mayáúwáísana Áánútuwe tágárotamai maéna kwená naaópa'a kwisaná amáán-kawaa-kwaasigo kwempímbá sáwí-imayaa úwoi kwáyáísana kwená naaópa'a kuráiyé. anón-kwaasi úne síyawaima Áánútu túwí'a móruna tuwánívo Áánútu aísamaivimba máyáawaima Áánútu túwí'a maimaé iyíníyé Ísu siráiyé.

**Ísu iyámpói kawé'á
umátínkarain-kwasai.**

Mátíyú 19:13-15, Mááka 10:13-16

¹⁵simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátínkainkwae sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí tuwánésa kóro suwaná ¹⁶Ísu miníyámpóiyávéna tááyéna séna teró. íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miraráán-umai

kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro. ¹⁷árai'a simátimé'a sé'a Áánútuntavesamo sésamó iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniyé Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyú 19:16-30, Mááka 10:17-31

¹⁸súwana moóráwái Yútaa-kwaasiti anóndako Ísunopa'a téna séna anóndakoo kawé'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónaumno súwana ¹⁹Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwéseno. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iyé. ²⁰Áánútuna amáámba á'a ísaraane. minámáámbá aúvávimba agaimaréna séna íma aarai-úmóyámbá oró. kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áímbá simátinkaaro. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráiyé súwana ²¹mindákó séna minámáámbá kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana ²²Ísu iséna séna kawé'á éma moórá-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétimé ontamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníyé. tímatuwemo e kesínaemba kwaráníyone súwana ²³mináímbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a uráiyé.

²⁴arunkó sáwí'a kwéuwana Ísu awánéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'o kwíyamba umbái táníyé. ²⁵moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapímbá íma kanaán-umai kóveraniyé. káámeri-poigomo

kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináimbá isésa áísaa esa sésa umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaao suwaná ²⁷ Ísu séna kwaási miwítí mayáinéi íma meéyámbaresa kónááovo Áánútu úwoi kanaán-umai mégwétinkaiye súwana ²⁸ Pítaa séna isaaó. kentáási naaópa'a tuwéta enánaeamba kwégwaraumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaintavesa imáyáa ombá naambáru'a tuwésa tuwaínimbáá'a tiyuwésa tuwaísái tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyámúmbaa'a tiyuwésa miráumaimo túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáán-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa naaén-kanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

**Ísu kwemó puwínintavena
siráin-kwasai.**

Mátíyu 20:17-19, Máaka 10:32-34

³¹ Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá naaóvá'ó Áánútu-aaimo simátímakowaimo kwaási úrandakon-aai agaimakáan-aimba paáriníye. ³² kembá sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaáráá'a kwésinkesa simái sáwí'a umásinkesa tuwirááíma kwisinkésa ³³ súwíruku'a nésa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu súwasa ³⁴ kwená kwayó-kwáási nóin-aintavena síyó sésa mináínkóná ááimbo aúpá'ó kwáyontavesa íma ísámai kawer-ésa Yérúsaremu-naor-ampa'a kuráawe.

**Ísu aúramba kavíkówaimba
kawé'á umánkarain-kwasai.**

Mátíyu 20:29-34, Máaka 10:46-52

³⁵ Ísu aampa'á kúmba Yéíko-naor-egwaa'a kúwana moóráwai aúramba kavíkówai óntamba inaai simái mayánae séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai séna ³⁶ sáwíva-kwaasimo tésamo kínkimbo sumbá iséna nááwiya'o súwasa ³⁷ Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná ³⁸ anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwasa ³⁹ aiva'á tun-kwáási áwáá'a aeésa sésa aaiserao suwaná mináimbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwana ⁴⁰ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna áí'mae teró súwasa áí'maesa egwaa'á tuwaná Ísu áísaa ena séna ⁴¹ nóin-tantaara embó arááímo táínda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawé'á umásinkao súwana ⁴² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-íye sénda póna aúramba kawé'á íno súwana ⁴³ avekáámbá aúramba kawé'á umái awánéna Ísun-ánaeamba kwa'mái kwégwena Áánútu áwí'a mósá marówasa sáwíva-kwaasi awánésa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Sákíyasina kwaasái.

19 Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu Yéíko-naopa'a kóyaaítanae séna kúmba ² moóráwai áwí'a Sákíyasi táákisi-ontamba máyón-kwaasiti anón-kwaasigo póna sáwívar-ontamba makéna ³ Ísumba awánanae séna úmba sáwíva-kwaasi úyatukowana ákí-kwaasigo póna íma kanaán-umai awánéna ⁴ maanámpá'á tíníyone séna minkwáási tínaaempakemba aiva'á úya'mai moórá-taiva'a usáatena

máyowana ⁵Ísu mintáigó ááimpa'a kwéna mósá awánéna séna Sákíyasiyo ená naaúmpa'a kónaumpo avekáámbá marapá'á kumuwó súwana ⁶aamoí umásuwena avekáámbá marapá'á mórúna tuwéna kunáí'maena kwená naaúmpa'a kúwasa ⁷minkwáásíyómbá awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa sáwí'a in-kwáásígóná naaúmpa'a kwégwiye suwaná ⁸Sákíyasi kwená naaúmpa'a mósá ankena Ísógontavena séna anóndakoo kesí óísamba avumpimbá taáínkaakai uré'a évaka'a ímo makáan-kwaasi timé'a évakarawai kampa'á simátiyuwe'a óntamba umóyámbá mairáunda pó'a éiyain-eiyain-umai tíma'mae'a kónaumne súwana ⁹Ísu séna ívé'a maandáúmpá'ó máyáan-kwaasi kawer-ámpá'á métinkaumne. Ááváramu aísavutantambo uráandayave'a mirá kwéune. ¹⁰kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai enkáán-kwáásí tivakáá-umai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkaandayave'a kunkáumne Ísu siráíye.

siyáánkai-kwaasiti kwaasái.

¹¹mináímbá ísówana Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa kwesé kun-kwáásí imáyáa ésa sésa Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba sáwíyanka'a paáriniye suntavéna kwántámai-aimba simátimena ¹²séna moórá anóndakon-aaí ísáaro. kámááni-kwaasi némpa'-marava'a máyáawana kotísaa onasamó kanaán-íye síya'o é'a kesí kwaásira'a takárákwiyonae séna ¹³kwená mayái-kwáásí siyáánkai-kwaasi tááyaisasa tewaná óntamba kae-támayo-tamayo'a tíména séna koméraana'a minóntánkákémbá mayái kwémayewa'a té'a évakar-ontankwara'a tamáyáano séna kówisasa ¹⁴kwenamááraawi tíyántavesa umánkesa

kámááni-kwaasi kosimátimé'a sé'a kentáará'á íma takárákwiyiniye kosimátiméro sewasá kuráawe. ¹⁵ánivo minánóndákómbá kárákwiyi-mayai áméwana koyauweréna téna ááéma óntamba tímakain-kwaasi tááyaisasa tewaná séna tímakaunda-ontankakemba nóraumai-ontana mairáao sisaná ¹⁶aiva'á ámakaiwai téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a moórá-unan-ontamba mairáumne sisaná ¹⁷anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawé'á óne. sáwíyan-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiraanda po siyáánkai-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁸moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a siyáánkai-tamayor-ontamba mairáumne sisaná ¹⁹ánivo éva'aasei-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ²⁰moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontamba ampantavímbá mú'úmai aúpá'á makáunda po mayáníyone. ²¹emá asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígauvaken-tomba kwénaana'a pó'a enáároí inkaisé'a úwoi aúpá'á makáunda po mayáníyone sisaná ²²anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo ónda pó'a kentáváímó séndantemba aaí simánkanaumne. kentávái se asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígauvaken-tomba kwénaane sénda po ²³kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máráan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁴máyáan-kwaasiyavena séna maanóntámbá mairé'a kae-támayor-ontamba tokáiwaimba áméro sisasá ²⁵miwí sésa ímanivo kae-támayor-ontamba á'a tokáíye sewaná ²⁶simátimé'a sé'a sáwíva-tantaaka'o kawé'ó

umáímo kárákwisinkaawaima
moórá-mora-yantaa'a tíménasa
kárákwisinkanaaovo ímo kawe'ó
umáímo kárákwisinkaawaiwakemba
makáan-tantaa'a máyáana'a ²⁷kesí
namuro-kwáásí kentáará'á íma
kárákwiiniyone siráawai tí'mae'a
kesópa'a tiré'a tínkamiyasa púwóro
siráíye Ísu siráíye.

**Ísu Yérúsaremu-naopa'a
kuráin-kwasai.**

*Máttyu 21:1-11, Mááka
11:1-11, Yóni 12:12-19*

²⁸Ísu mináímbá simásuwena aiva'á
Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmbe
²⁹Óríve-omakar-egwaa'-naokai moórá
Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-
nao'a úwana minkáé'-náór-egwaa'a
kwéna kwená kwayó-kwáásíráí kae'á
máti'marena séna ³⁰epín-dáópa'a
kurékai moórá-poigo áwí'a tónki
koawáneyambo kwaásimo ímo
ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai
ái'maekai tekaiyó. ³¹moóránakomo
tuwánénamo nóra óyáekai óyómo
sínakai anóndako ayáá'mae'a
kónáe siyé simámékaiyo súwasarai
³²kuyaná súntemba mimpóí
máyawasarai koawánésarai ³³ándáma
koiyátúwóyana mimpóígó avowámá
awánéna séna nóra sékai mimpóígóná
³⁴mindárai sésarai anóndako
ayáá'maena kwínkwáe simásuwesarai
³⁵ái'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená
kwayó-kwáásí paákár-únánkwátóí
ayú'mái mimpóígó arósáánumpimba
kwandaai uwí'márówana Ísu
ayáá'maena kwéguwasa ³⁶sáwíva-
kwaasi mésa anón-kwaasiye
sésa paákár-únánkwátóí ayú'mái
aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana
minúnánkwátóira'a augwétámai
kwégwena ³⁷Óríve-omapinken-ampa'a
kumúmba Yérúsaremu-naor-egwaa'a

kúwasa Ísun-ánaemba sáwíva-kwaasi
kwa'maé kwégwesa aamoí ésa
ó'on-o'om-bayai kawe'-má'yái mayómba
awárontavesa Áánútu áwí'a mósá
marésa anónkar-anonka'a sésa ³⁸Ísóigo
ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu
minkáwááná'á kawe'á kwéumankaiye.
Áánútu kentááyavena séna paru umái
máéro kwésimba póna kwenáwí'a
anómba kwéiye anónka'a suwasá
³⁹misáwíwá-kwáásíwínkémhá
évaka'a ámáán-kawaa-kwaasi sésa
anóndakoo enánaemba kwa'maé
kwénaaon-kwaasiyavai se aaiseré
nááóro siyó suwaná ⁴⁰Ísu séna
simátimé'a sé'a ímo aaimó senkákái
maanóntánkó kentáváiyé séna aái sisinó
Ísu siráíye.

Ísu arumbá umátinkarain-kwasai.

⁴¹Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a
kwéna awánéna kwaásiti ivi'á téna
séna ⁴²paru umái kwémaewaina
ááimba íma ísámai kawer-uráawe.
ísarekaankasi paru umái máésino.
ívé'a íma kanaán-umai kwéisaawe.
⁴³kentí namuro-kwáásí tésa kentí
naaópa'a taúkúmakesa maramá u'mái
ontavímbá karí'á tásuwesa ⁴⁴kentí
aarai-iyámpóígwara'a kwétinkamesa
kentí naambá tawísíyuwanaaowe.
Áánútu kawer-ámpá'á métinkanae
séna tisa'á tínaemba umánkámba
pósa kentí namuro-kwáásí tésa mirá
ónááowe Ísu siráíye.

**Ísu anóm-bono'-naumpa'a
iráin-kwasai.**

*Máttyu 21:12-17, Mááka
11:15-19, Yóni 2:13-22*

⁴⁵Ísu mináímbá simásuwena
Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-
naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó
meéyámbó kwémayon-kwaasi
uti'mátuwena ⁴⁶simátiména séna
Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba

agaimaréna séna mindá kesí naambá Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-íye agaimaréna siráíye. ánívo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráíye.

⁴⁷ aasiyaasí anóm-bono'-naumpa'a Ísu simátíma'maena íyúwasa mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé anón-kwaasiye Ísuna ámááyu-aimba kwé-suwasa ⁴⁸ úwoi-kwaasi sáwíva'a Ísun-aaí ísámae kwéiyuwasa tuvuwónááon-amba íma kanaán-umai avakáá uráawe.

**náawa ai'mákaisa
tiráano siráan-kwasai.**

Mátíyu 21:23-27, Máaka 11:27-33

20 moórá-tawai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna ásí-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa ² sésa náawa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa égési-mayai kwémayaanda simásimiyo suwaná ³ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á simásíméro. ⁴ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ⁵ miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire siráao síníye. ⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaowe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa sésa Áánútun-aaí simásímakaiwai uráíye kwéseмба pása óntantamba mairésa sínkamonaowe. ⁷ Ísuntavesa sésa emó sísaá ónda-ainta íma ísaraumne suwaná ⁸ Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairé'a'i. égési-mayai kwémayaunda-aimba íma simátimenaumno Ísu siráíye.

**ándá-aran-kigaura'o
tavíyéwaiti kwaasái.**

Mátíyu 21:33-46, Máaka 12:1-12

⁹ Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai ándá-aran-kigau úmarena ayáátáaka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó tavíyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ¹⁰ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó tavíyéwaitopa'a tisasá táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹¹ aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai táto'mai tuvú'maresa sáwí'a umánkesa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹² aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana naaemá kúmísasa awéntayuwaawana kówisana ¹³ aanávómá séna nóra ónaumno. kesááninko imáyáa ámakaundawaimba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá ¹⁴ minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ¹⁵ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntáyuwesa tuvúwówana pukáíye. Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íníye. ¹⁶ téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro síníye Ísu súwasa mináímbá isésa sésa íma mirá oró suwaná ¹⁷ Ísu árimba tuwánéna tísaa umai isánáe séna imáyáa oró séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba maarán-áímbá agaimaréna séna

eróntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé

agaimaréna siráimba mináíntávé'a imáyáa oró. ¹⁸kwíyamba minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu súwasa ¹⁹mono-káwáá-kwáásíyé ámáamba sun-kwáásíyé simbá kentááyávéna siyé sésa táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavena táá'a kówasa ivátukaawe.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Mátíyú 22:15-22, Mááka 12:13-17

²⁰ivátuwesa tátoranaaon-kanaa kárakwiyesa évakarawai ti'marésa sésa Ísun-aaí kwéisaan-kwaasimo ontembá té'a áísaa íyana sáwí-aimbo sínata táto'mai kámááni-kawaanakonopa'a móankanaumne sésa ti'marówasa Ísunopa'a tésa ²¹sésa anóndakoo árair-aimba kwése kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ²²emá nóra se kwéisaano. kanaarátáawá táákísi-ontamba Árómáani-kamaani-kwaasiya timé-naum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí ámáána araisénaundaya iyompo timénaum. íya timénaumno suwaná ²³Ísu miwí tááma iséna séna ²⁴moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa Árómáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná ²⁵Árómáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa ²⁶mináímbá ísówana táá'a kówasa íma aaí siráawe.

Ísu kwaási túranka'a ména íma sáwí-aimba súwasa pósa íma aaí sésa tátokaawe.

**pukémpinkemba
usásinanaaon-kwasai.**

Mátíyú 22:23-33, Mááka 12:18-27

²⁷íma tátowasa Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa ²⁸sésa anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankániye siráiyé. ²⁹moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ³⁰kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ³¹kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana ³²minínímbá naaémba pukáiyé simásuwesa ³³Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínímbá avakaeté-kwaasi tuwainímbá póna nááwa mayáníyo suwaná ³⁴Ísu séna marapá'á máyáan-kwaasi aaraí máyáawasa kwaai máyáawasa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa kwéowe. ³⁵Áánútu tááyena séna pukémpinkemba usásine'a kwíyómpa'a uménaaowe siráimba minínínákwá'á kwíyómpa'a uménaaomba aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ³⁶Áánútu kwayónárawa'o kwíyómpa'o mésamo ímo kwévuwontemba minkwáásí mirá ésa íma ókwara'a puwónááowe. pukémpinkemba usásinanaaomba Áánútu kwaásiman-owe. ³⁷kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba Mósesi mináíntávéna agaimakáiyé.

aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáivínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Áávaramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútú mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo ³⁸ mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. Áánútu aúranka'a amáparawai máyáawe Ísu súwasa ³⁹ amáámba sun-kwáásí sésa anóndakoo kawer-áímbá simásimakaane suwaná ⁴⁰ Ísun-aaiyavena táá'a kóntavesa íma áisaa úmaesa iráawe.

Áánútumo usásinankaiwai

Karáisitina kwaasái.

Mátífu 22:41-46, Mááka 12:35-37

⁴¹ íma áisaa úmaesa iyúwana Ísu séna Karáisitima Tévítí-andaraken-kwaasiman-íye kwésevo ⁴² naaóv'á Tévítima Karáisitintavena séna kesí Ísóigoman-íye siráimba monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévítí agaimaréna séna erkesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á ⁴³ mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitanasa miwí ánásanaaowe Áánútumo siráin-aimba Tévítí siráíye. ⁴⁴ miráumai Tévítí Karáisitintavena séna kesí Ísóigoman-íye siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-íye Ísu súmba Karáisiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-íye.

amáámba sen-kwáásítí aambá kwaráavo siráin-kwasai.

Mátífu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 11:37-54

⁴⁵ sáwíva-kwaasi mináímbá kwéisowana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna ⁴⁶ évaka'o amáámbo

sen-kwáásítí aambá kwaráávo. minkwáásí ayáátáár-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaowasa pósa kwaási tuwánéna sésa anón-kwaasiman-owe kwésewe. minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómbó kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawe-tómbá kwénaawe. ⁴⁷ minkwáásí ketor-íníntí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánéna súw'á mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mirámó owáíná anondá umbai-yántáá'á mayánaáowe Ísu siráíye.

ketor-ínínkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Mááka 12:41-44

21 simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména tuwánómba óntambo túwón-anaveumpimba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana ² moórá-ketor-ininko íma óísamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwómba Ísu awánéna ³ kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátíme'a sé'a minkétór-ínínkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontankomba usáyaaitaiye. ⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óísan-iyaaimba méniye Ísu siráíye.

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.

Mátífu 24:1-2, Mááka 13:1-2

⁵ súwasa évakarawai anóm-bono'-nantavesa sésa kawer-óntánkákémbá úmakaawe. Áánútumba amakaaantantaa'a konaarírí úmakaawata awánéna aamoiyá kwéune suwaná ⁶ Ísu séna aáno kwaási tésa awánaan-tantaa'a amápa'a

tawísíyuwesa amápar-ontankwarare
tawísíyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Mátíyú 24:3-14, Mááka 13:3-13

⁷Ísu mináimbá súwasa áisaa
esa sésa anóndakoo emó sésa
nósa-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera
ínata séta ákíra'a Ísumo simbá mirá
íníyeya sénaumno suwaná ⁸Ísu
séna kampar-áimbá isé'a áraire
sevó kárákwiyoro. sáwíva-kwaasi
tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa
Áánútumo usásisinkaiwai únda póna
minkánáá sáwíyanka'a tíníye sénááowe.
mirán-áimbá síyawai tínaaemba íma
kwáráaro. ⁹áái'o tiyáán-aimba némpak-
ena'i. egwaakéná'i. isáíyana íma táá'a
kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma
amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-íye.
¹⁰moórá-ayampa-kwaasimo
ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a
tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo
éna moórá-kawaa-kwaasigona
amáaraayavena usásimbai áái'a tiyáaro
sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe.
¹¹ó'on-o'om-barava'a anóm-barima
táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá
táníye. sáwíva-kwaasi t'í'a íníye.
kwíyómpa'a ó'on-o'on-tantaa'a
paárína'a awáné'a táátavai ónááowe.
¹²mintántáá'ó ímo paárínasa
keinárawa'a táto'mai sáwí'a umátinkesa
mono'-náúmpá'á mono-káwáá-kwáásí
aavimbá maitinkésa ándáva'a
mótinkanaaowe. kentáváímó
asiramáímó máyáantavesa táto'mai
anón-kwaasitopare kámááni-
kawaa-kwaasitopare mótinkesa aái
simátinkaiya'a ¹³minánón-kwáásí
kesáái simátimenaawe. ¹⁴aaimó
simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-
imayaa íma anómba íyana tirunkó íma
umbai taíno. ¹⁵minkánáá kawer-ímáyáá
timé'a aái tááka'a tínkáana'a síyasa

kentí namuro-kwáásí íma kanaán-umai
kentáái araaisésa íma usáyaaitanaaowe.
¹⁶kentinóvowiye kentívá'awaawiye
kentimááraawiye kentí kwaásiye
t'í'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa
aái simátinkaiyasa keinárwapinkemba
évakarawai tínkamiya'a puwónááowe.
¹⁷kentáváímó asiramáímó
máýáantavesa amáparawai tiyámba
umátinkanaaowe. ¹⁸mirá ésa íma
timambá tínkambai ánásanaaowe.
¹⁹asiramáímó ma'é'o é'a kawé'á umái
ménáaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mátíyú 24:15-21, Mááka 13:14-19

²⁰Ísu mináimbá simásuwena séna
Yérúsaremu-naopa'a namuro-kwáásí
taúkúmaraiya'a sé'a amápa-tantaa'a
tawísíyuwanaaon-kanaa tiyé sénááowe.
²¹Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi
omápata isaaisésa iyónááowe.
naaópa'o máyaiyan-kwaasi mindáópa'a
tuwésa kóyáwé ónááowe. kígauva'o
máýaiyan-kwaasi íma naaópa'a
iyónááowe. ²²minkánáá Áánútu
sáwí-meyamba timínana Áánútun-aaí
aúvái-kwandaavinken-aimba
paáriniye. ²³tímúkwarrar-inimba ívér-
iyampoigwarrar-inimba minkánáá sáwí'a
ónááowe. Áánútu maankwáásíyávéna
áwáá'a tiyínana anón-umbai táníye.
²⁴ó'on-baravakewai évakarawai
ayáátáá'-mankara'nei tínkamesa
éva'ka'a t'í'maesa ó'on-o'on-kwaasiti
maravá'á mótinkesa ó'onkaa-kwaasi
Yérúsaremu-naopa'a kárákwiyesa sáwí'a
íyana Áánútu séna kentí kanaamá
ánásaiye síníye Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyú 24:29-35, Mááka 13:24-31

²⁵Ísu mináimbá simásuwena
séna aaváúrá'á kwíyónka'a oká'á
ó'on-o'on-tantaa'a paáriniye. marapá'á
ó'on-o'om-bapaken-kwaasi umbai

tiyániye. uwí-nónkó anónka'a áái kwésena tuvántááva ínasa kwaási inkaisénááowe. ²⁶ kwíyónko tora'naára'a ínasa kwaási sésa nóra íníyo sésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa anón-imayaa ónááowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ²⁸ kemó sún-da-yantaa'a ááimba ásámai paárína'a mósá awánanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a to'mayaa umái mé'a mósá awánaaro Ísu siráiyé.

²⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-tai naí-táigó áwí'a víki mindágwara ó'on-taigwara'a imáyáa oró. ³⁰ aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³¹ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ina'a awáné'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³² árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáriniye. ³³ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaikwai'a íníye Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu simásuwena séna kentúra'a kárákwiyoro. uwo'aó'-nómbá né'a kavóná mé'a marapá-tántáá'á anón-imayaa ováínivo. mirámó kwé'o é'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavainivo kárákwiyoro. ³⁵ kívo'o aumakáawanamo ímo imáyáa imbó kwaígomo tavágwintemba ó'on-o'om-baravaken-kwaasi íma kwéisenka'a kumúnavainivo ³⁶ kárákwiyoro. námúnaa símae kwéiyiyana kemó sún-da-yantaa'a kentópa'o tína'o é'a asiramái é'a kwaási úrandako súranka'a ménaaowe Ísu siráiyé.

³⁷ minkánáávímbá aasiyaasi-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenáái simátíma'maena kwéiyena enónka'a máapa'a kumbéna Óríve-omapa'a

no'wáamba umaí'mai kwéuwasa ³⁸ sáwíva-kwaasi aaváyaavimba ááéma Ísun-aaí isánáe sésa anóm-bono'-naumpa'a umaí'mai'a úmae iráawe.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:1-5,14-16, Mááka 14:1-2,10-11, Yóni 11:45-53

22 naaóv'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama sáwíyanka'a túwasa ² mono-káwáá-kwáásíyé ámáamba sun-kwáásíyé Ísuna áamáyu-aimba suwaná úwoi-kwaasiyavena táá'a kówasa íma avora'á tátoranaumne siráawe.

³ suwaná Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkewai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti póna Sáátáánigo kwenarumpimbá koména imáyáa amúwana ⁴ mono-káwáá-kwáásítópare mono'-náká'ó kárákwiwowaitopare kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa ⁵ isésa aamof kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná ⁶ Yútási owé séna ímo kwaásimo mépa'o é'a nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Mááka 14:12-21, Yóni 13:21-30

⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuv'umái kwégauvunka'a ⁸ Ísu Pítaante Yóninte ti'maréna séna tíyótaasa í-tánómbá kogwégauviyata komandaanó súwasarai ⁹ mindárai sésarai náávvara kogauvóyauyo suyaná

¹⁰ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámo maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. kwemó naaúmpa'o iyínanamó ¹¹ naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áisaa ena séna kesí kwayó-kwáásiyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésíye kosimámekaiyo. ¹² kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayaampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'o umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai ¹³ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, Máaka 14:22-26, 1 Kórinti 11:23-25

¹⁴ tanómba nánáaon-kanaa túwasa Ísuwe kwená aantá-kwaasiye toómbó naívá'á komáyówana ¹⁵ Ísu simátimena séna sáwíyanka'a sí'a índai'a umásinkanaaon-kanaa íma tiráina'a ááema tíyótaasa í-tánómbá keinárawate nánaumne-imayaa úmae iráunda ívé'a minkánáa paárimba póta nánaumne. ¹⁶ simátimé'a sé'a marapá'á maantánómbá íma ókwara'a nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a maantánónkóná ááimba avora'á kwáyaina'a nánaumne séna ¹⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna maimái moórá-mora-umai naaró. ¹⁸ simátimé'a sé'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ókwara'a nánaumne séna ¹⁹ péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai

kesúma tuwánaumne. miráumai kentáv'é'a imáyáa kwée'a námae íyóro súwasa ²⁰ toómbá násúwówana ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna pérétimo tímúntemba miráumai ándá-aran-domba tíména séna mindá kesí naemán-íye kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaisa'a miráumai kentáv'é'a imáyáa kwée'a námae íyóro.

²¹ kembó namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwai keséya ména toómbá kwénaiye. ²² naaóvá'á Áánútu séna kwaási úrandako puwíniye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásímó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye Ísu súwasa ²³ kwená kwayó-kwáásí keáimbá sésa nááwa mirá ínísana siyó siráawe.

aiva-kwáásítí kwaasái.

²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí keáin-keaimba sésa kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a íníyo kwésuwana ²⁵ Ísu séna marapár-anón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwen-táyai'a ésa sésa kentáásí anón-kwaasi kawé'á kwéowe siráawe. ²⁶ keinárawa'a miráumaimo anón-kwaasimo ontembá íma mirá oró. keinárawapinkemba anómba ménae síyawai amáparawaiti mayái túwa'naa oró. usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á máraáro. ²⁷ marapá-kwáásívínkémbó toómbó ménamo kwénaiwai anón-kwaasin-ivo kísuvu'o kwéumamiwai sáwíyan-kwaasi ímbánivo kemá kentí anóndako íma mirá é'a kentí kwayó'nákáání'a kwéune. ²⁸ mirá úna'a kembó sáwí'o umásínkáanka'a kesé mé'a íma síyukaawe. ²⁹ kesivo kentáv'éna séna kwaási kawááuwó siráintemba keinárawatave'a mirán-áimbá

simátimenaumne. ³⁰kwaási kawáá ondará'á mé'a toómbá kwéne'a kawáá ondará'á mé'a Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-aanimbaati minándárákén-kwáásí táái isé'a taaínkaa'a ónááowe Ísu siráíye.

**Pítaa ánaaemba
umásinkaniye siráin-kwasai.**

*Máttyu 26:31-35, Mááka
14:27-31, Yóni 13:36-38*

³¹Ísu Sáímonimba arumbá umánkena séna Sáímoniyo isaaó. owáímó to'máimo tuvimpí owanamó arú'ó marapá kúmísasamo anónka'a mósá máyáantemba kawé-tántáá'á mósá maé'a sáwí-yantaa'a úwoi kwáyaindayavena Sáátáánigo tísaa umai isánáe sína'a ³²mindáyave'a Áánútumpa'a námúnaa sé'a kesémo aráápamái máyaanda siyuwáanavo sé'a námúnaa siráumne. emá siyuwé koyauweré kesí kwaási asiramátinkaaó Ísu súwana ³³Pítaa séna Ísóigoo ándáva'o áí'maesamo kwíya'o é'a kesé kóyauye. tuvuwíyamo puwína'o é'a kesé puwóyauye Pítaa súwana ³⁴Ísu séna Pítao simáme'a sé'a ívé'a kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena siráíye.

³⁵Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna óntambo inaainaimó sí-únámbá íma maimaé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a koró mináímbá ááema sé'a ti'mákaunda moórá-yantaatave'a aáváán-kuráina'iyo súwasa miwí sésa ímaniye suwaná ³⁶Ísu séna ívé'a óntan-unamba makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. toón-únámbá makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. taanasatama íma makáiyawai miwítí

paákákén-únánkwátói ó'owima timésa óntamba mairésa taanasatama meéyán-uresa koró. ³⁷simátime'a sé'a naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Áísáya agaimaréna séna eráí'maesa sáwí'a uráan-kwaasi ermépa'a móankaraawe agaimaréna siráimba kentávéna siráimba póna paáriníye Ísu súwasa ³⁸kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo kae-tanasatama makáumne suwaná kwemó sún-ainkona ááimba íma ísóntavena séna á'aniye Ísu siráíye.

Ísu Kétésémaniva'a siráin-kwasai.

Máttyu 26:36-46, Mááka 14:32-42

³⁹Ísu simásuwena máápa'a kuména Óríve-omapa'a umaé'mae kwéuntemba iyúwasa kwená kwayó-kwáásí ánaaemba kwa'maésa ⁴⁰iyúwana Ísu simátimena séna Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánúmpa'a námúnaa seró séna ⁴¹tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónda'an-íye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba ⁴²séna kesivoó embó ankáinamo e maanúbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwáréna'a ená imáyáa kwaráano súwana ⁴³Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai paaréna asiramánkarowana ⁴⁴arunkó anón-umbai tówana Áánútumpa'a námúnaa asiramái kwésuwana umisimá naaeráámbá marapá'á úmae kumúwana ⁴⁵námúnaa simásuwena usásinena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tirunkó umbai tówasa tuún-kwaigurówana ⁴⁶tayúsena tasimátimena séna tuúmó kwáyáamba usásine'a námúnaa seró. Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró Ísu siráíye.

Ísumba tátokaan-kwasai.

*Mátíyu 26:47-56, Mááka
14:43-50, Yóni 18:3-12*

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana sáwíva-kwaasi kwétuwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áw'á Yútási kwemá misáwívá-kwáásívimbá aiva'á téna Ísumba paruvará umánkaindayavena Ísuna egwaa'á túwana ⁴⁸ kampakómbá kwéuntavena Ísu séna Yútásiyo kemá kwaási úrandakomba kesí namuro-kwáásír'ó agaráátinkéndayavai paruvará kwéumasinkaane súwasa ⁴⁹ Ísuwe máyówai moórá-yantaa'o paárinin-imayaa ésa sésa Ísóigoo taanasataneiya karánaumno suwaná ⁵⁰ Ísuna kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai taanasata maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígón-áá'a agáúsuwowana ⁵¹ Ísu étuwaaó séna minkwáásígón-áá'a maimái kawe'á umánkaraiye.

⁵² kawe'á umánkowasa mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánká-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye Ísumba tátoraianesa tamáyówana Ísu simátimena séna kentáv'e'a umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taanasatagwara ánáyatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. ⁵³ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé máyaundara'a íma kembá tátokaawe. ívé'a kentí kanaamá tisa'á tunínkóná asirayánkwará'á mé'a kembá tátoranaaowe Ísu siráiyé.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

*Mátíyu 26:57-58,69-75, Mááka
14:53-54,66-72, Yóni 18:12-18,25-27*

⁵⁴ súwasa Ísumba tátoresá áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankowana Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba ⁵⁵ mindánkóná

naamaúva'a iramá agaimarésa máyówana Pítaa miwísé mara'á tamáyowana ⁵⁶ iramá kawe'á umái kwégowana moórá-kwayor-arasigo téna Pítaamba takarákéna séna minkwáásígó kwesé máiwain-iyé súwana ⁵⁷ Pítaa séna ímanivo kemá íma awánáúnda-kwaasiman-iyé súwana ⁵⁸ sáwíyanka'a moóráwai Pítaamba taawánéna séna kwená kwaasivinkenda'a óne súwana Pítaa séna kemá ímaniye súwana ⁵⁹ sáwíyanka'a moóráwai Pítaantavena asiramái séna árai'a sune. Kárírivakenda'a póna kwená kwayó-kwáásívínkéndá'an-iyé súwana ⁶⁰ Pítaa séna emó sénda-aimba íma kwéisaumne kwésuwana kokórigoma áái súwana ⁶¹ Ísóigo kwanténa Pítaamba awánówana Pítaa Ísóigo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a ívé'o kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúndana'an-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna ⁶² máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

Ísumba kanaaráa'a ánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:67-68, Mááka 14:65

⁶³ Pítaa ivi'á tówasa Ísunka'a kárák-wirowai kanaaráa'a ankésa tuvuwésa ⁶⁴ aúrampa'a ampantanéí káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánú-tumo usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésesa ⁶⁵ ó'on-o'on-aimba simái sáw'á umánkaraawe.

monor-ánón-kwáásítópa'a Ísumba ánkaraan-kwasai.

*Mátíyu 26:59-66, Mááka
14:55-64, Yóni 18:19-24*

⁶⁶ aaváúmá usónka'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé torupamáí máyówasa Ísumba áí'maesa

móankowasa ⁶⁷sésa Áánútumo
 usásinankaiwai Kárásitiya'ona
 simásimiyo suwaná simátiména'o
 é'a íma kawé'a umái isánááowe.
⁶⁸moórá-aimbo tísaa ona'ó é'a íma
 simásimenaawe. ⁶⁹kemá kwaási
 úrandako Áánútu asirayáwáiná
 ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'a
 uménaumne súwasa ⁷⁰amáparawai
 sésa ewá sé Áánútu ááninko úne
 kwéseno suwaná Ísu séna á'a sewé
 súwasa ⁷¹miwí sésa kwesávái siráimba
 póta mináíntávéta aavintá mayankéta
 ó'on-aimbo simánkáamba avakáá unda
 póta ivátá tuwánaumne siráawe.

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

*Mátíyu 27:1-2, 11-14, Máaka
 15:1-5, Yóni 18:28-38*

23 mináíntávésa misáwíwáráwái
 usásinesa Ísumba áí'maesa
 Áróamáani-kamaani-kawaanako
 áwí'a Páírátinopa'a máankesa
²aaimá simánkesa sésa minkwáásígó
 Yútaa-kwaasi kampar-áimbá
 simátimena miwítí imáyáa simái
 sáwí'a kwéena séna Árómaan-kamaani-
 anondakomba táákísi-ontamba
 íma áméro kwésena kwesávái séna
 Yútaa-kwaasiti kawááná'á é'a Áánútu
 usásisinkaiwai úne siráiyé suwaná
³Páírátí Ísumba áísaa ena séna
 Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó
 súwana Ísu séna á'a séne súwana
⁴Páírátí mono-káwáá-kwáásíyáwáiyé
 úwoi-kwaasiyavaiye séna minkwáásígó
 íma sáwí'a uráisa'a awánáúmne súwasa
⁵asiramái sésa Káríri-ayampa'a kwaásiti
 imáyáa kwéyavisena minkákémbá
 Yútiyaa-ayampa'a taména mirá kwéiyé
 siráawe.

Ísumba Érótinopa'a máánkaraan-kwasai.

⁶suwaná Páírátí mináímbá iséna
 séna Káríri-ayampakendaraiyo súwasa
⁷owé mináyámpákéndá'an-iyé suwaná
 imáyáa éna séna Éróti mináyámpákén-
 káwááná'á póna ívé'a maanká'á
 Yérúsaremu-naopa'a tamáyáimba póna
 ai'máranana kwenópa'a kwínana
 kwemá isáníye Páírátí simásuwena
 ai'marówasa áí'maesa Érótinopa'a
 máánkaraawe. ⁸ayáátááka'a Éróti
 Ísuntavena kwésun-aimba iséna Ísumba
 awánaanana ímo awánáúnda-mayai
 mayáina'a awánanae súwasa Ísumba
 Érótinopa'a máánkarowana awánéna
 aamoí éna ⁹ó'on-o'on-tantaatavena
 áísaa úwana Ísu íma aai súmba úwoi
 máyowasa ¹⁰mono-káwáá-kwáásíyé
 amáamba sun-kwáásíyé ména Ísumba
 simánkón-aimba asiramái suwasá
¹¹Érótiye kwená i-kwáásíyé Ísumba
 simái sáwí'a kwéumankesa kanaará'a
 ankésa anón-kwaasiti unáánkwátói
 umánkesa áí'maesa Páírátinopa'a
 ókwara'a máánkaraawe. ¹²ááéma
 Érótiye Páírátíye aaisambá sirááyamba
 pósarai minkánáámá kawé'a umái
 máyóyasa Ísumba áí'maesa ókwara'a
 Páírátinopa'a máánkaraawe.

Ísumba aráá'a tuvúworo siráin-kwasai.

*Mátíyu 27:15-26, Máaka
 15:6-15, Yóni 18:39-19:16*

¹³máánkarowana Páírátí
 mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye
 úwoi-kwaasiye tááyena ¹⁴séna
 minkwáásí kesópa'a máanke'a sé'a
 kwaásiti imáyáa simái sáwí'a kwéiyé
 kwésewe. kentúranka'a áísaa únana
 simánkáan-ainkona ááimba íma
 kwáyáisa'a awánáúmne. ¹⁵Érótiye áísaa
 úyamba mináínkóná ááimba avakáá
 uwááekai úyana ai'maráísasa áí'maesa

kesópa'a tiráawe. tuvuwíyanamo puwíníni'a uráimba ¹⁶pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa [¹⁷Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba moórá-kwaasi tááyowana Páírátí minkwáásí ayúrankowana miwítópa'a kúwana Páírátí séna Ísumba ayúrankanae súwasa] ¹⁸amáparawai anónka'a sésa ímanivo tuvuwíyana puwínívo Párápásimba ayúrankaaao siráawe. ¹⁹ááéma évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyómbo moóráwai áwí'a Párápásima kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarrowasa sésa Párápásimba ayúrankaaao suwaná ²⁰Páírátí Ísumba ayúrankanae-imayaa éna simátimuwasanivo ²¹anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwínó suwaná ²²Páírátí ókwara'a séna nóra-sawira uráina'iyo. tuvuwíyanamo puwíníni'a íma uráimba pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa ²³anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwínó símae iyún-ainko Páírátin-aagomba usáyaaítowana ²⁴Páírátí miwí táái iséna owé séna kemó sentembá oró séna ²⁵moóráwaimba ayúrankena kámááni-kwaasi áái'o tíyómbo moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarrowaimba tááyowaimba Páírátí ayúrankena taaira'á tuvuwíyana puwíníye-imayaa untávéna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka

15:21-32, Yóni 19:17-27

²⁶timúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáímoni kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa Ísun-ánaemba tíyó suwaná mirá

úwasa ²⁷sáwíva-kwaasi Ísun-ánaemba kwa'mái kwéguwasa aaraiyómbá tirumbá umánkesa imá sirésa ivi'á támaesa ánaemba kwa'mái kwéguwana ²⁸Ísu kwanténa séna Yérúsaremu-naopaken-inintono.

íma kesí ivi'á té'a kentí iyám-póiyavaiye kesáváiye ivi'á taaró. ²⁹Yérúsaremu-naopa'a sáwí-kanaama tínimba ageíníné ímo iyámpóimo tinkésamo náambo tímakaan-inine aamoí kwéesa iyámpói-iyaimba pó'a inkaisé'a kónaumne sésa aamoí kwéowe sénááowe. ³⁰minkánáámó tínimba sáwíyan-omakontavaiye anón-omakontavaiye sésa ááéma pukónáivo kítímae kusíráápao sénááowe. ³¹kemá aúna-tairaani'a únda pósa sáwí'a kwéumasinkaavo keinárawa'a aáyánkayan-tairaamba ombá pósa sáwí'a anómbo umátinkanaaowe Ísu siráíye.

³²Ísu súwasa kae-kwáásí sáwí'a uráayan-kwaasigwara'a tí'maesa Ísunte tínkamonaé sésa tí'maesa ³³mimbárágó áwí'a a'nómayaampare supa'á kurésa Ísumba taaira'á tuvuwésa évarevar-akwampa'a kae-kwáásí taaira'á tuvúsúmarowana ³⁴Ísu séna kesivoó mayáígóná ááimba íma awánaresa kembá sáwí'a kwéumasinkaamba íma imáyáa e sáwí-meyamba íma tímé sáwí-imayaa maitiyuwaáo súwasa i-kwáásí sésa kwená unáánkwátói nááwa mayáníyono sésa taainkaar-urésa aávéima tésa usáyaaítandawai mayáníye suwasá ³⁵kwaásiyomba mésa árimba awánésa Yútaa-anon-kwaasi kanaaráá'a ankésa sésa ó'owi túwa'naa éna Áánútumo usásinkaiwaimo énamo éna kwesávái kwenáúma áwa'naa íníye suwasá ³⁶i-kwáásíyé kanaaráá'a ankésa ikaa'ó vón-domba maimaésa kwenópa'a tésa sésa naáo. ³⁷Yútaa-kwaasiti kawááná'ó émo e esávái enáúma áwa'naa uwo suwasá ³⁸ááéma aúváima

agaimakésa sésa Yútaa-kwaasiti
kawááná'án-iyé sésa agaimái Ísu
a'nónká-táír'á mósá makáawe.

³⁹mósá márówana sáwí'o uyan-
kwáásímó tínkamuyan-kwaasigorai
moórawai Ísumba kanaárá'a ankéna
séna Áánútumo usásinankaiwaimo émo
e enáúma áwa'naa e kenkáígwár'á
súwa'naa uwo súwana ⁴⁰moórawai
séna íma mirá siyó. Áánútun-áá'o
kwéinkaiseraai mirá íma sésino.
kwembó sáwí-meyambo kwéa-
mentemba kenkáígwár'á mirá kwéowe.
⁴¹kwemá íma sáwí'a uráiwaimba
sáwí-meyamba kwéamevo keirái
sáwí'a uráyawainkai sáwí-meyamba
kwéumasinkaawe séna ⁴²Ísuntavena
séna Ísuwo ená kwaási kawáá indará'á
kesí imáyáagwara'a uwó súwana ⁴³Ísu
séna árai'a simáme'a sé'a ívé'a kesé
kawe'-mápá'á méniyone Ísu siráiyé.

Ísu pukáin-kwasai.

*Mátíyu 27:45-56, Mááka
15:33-41, Yóni 19:28-30*

⁴⁴súwana kwáyá'wái amápa'-mapa'a
túnkwená aaváúmá kaapa márówana
túnkumba ⁴⁵anóm-bono'-naumpa'a
ampanta-óntámá úmakomba
taváákaarumai kaesé umágúwana
póna Áánútunopa'a iyónááon-amba
onta tisuwówana ⁴⁶Ísu anónka'a séna
kesivoó kesimambá enayáámpimba
kwéto'maraumne simásuwena
puwúwana ⁴⁷i-kwáásítí kawáánákó
Ísumo puwúmba awánéna Áánútu
áwí'a mósá maréna séna árai'a
arupí-kwaasiman-iyé súwasa
⁴⁸sáwíva-kwaasi koawánanaumne
sésa torupamáí máyón-kwaasi Ísumo
puwúmba awánéna tirunkó umbái
tówasa miwítí naaópa'a kóyáwé
uwasá ⁴⁹Ísuwemo naaún-kwaasiye
Káríri-ayamapakemba Ísun-ánaemba
kwa'maésa Yérúsaremuva'a tirón-inine

nénka'a tamésa amápa-tantaa'a
awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

*Mátíyu 27:57-61, Mááka
15:42-47, Yóni 19:38-42*

⁵⁰⁻⁵¹awánowana moórawai
áwí'a Yósépi Yútiyaa-marava'a
Árimátíyaa-naopakewai kwemá
kawe'ná'á arupí umái máyowai Áánútu
kwená kwaási kawáá íníye séna
amu'maréna póna Ísumbo tuvuwónáe
sun-kwáásí tááiyavena íma owé
siráiwai kwemá ⁵²Páírátinopa'a téna
Ísun-auma utánáivo simiyó súwana
owé súwana ⁵³Ísun-auma taairakémbá
tamaimái aúna-ampantavimba
asááumai maimaésa kwaási aúsámakon-
ontam-buri-aivimba mámaresa
kwaási íma makóm-buri-aivimba
mámaresa ⁵⁴toómbó áká'maimo
to'mayaa un-kánáá Yútaa-kwaasi
agándon-kanaa sáwíyanka'a tíníye
kwésuntavesa Ísumba utamánkówasa
⁵⁵Kárírivakembo Ísun-ánaembo
kwa'maésamo tirón-inimba
Yósépi-ánaemba kwa'maésa téna
Ísumbo utamánkomba taawánéna
⁵⁶tayauwerésa áúra'o mápérankanae
sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa
unká'á agándon-kanaama túwana
ámáambo sunten-umái úwoi méraawe.

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

*Mátíyu 28:1-10, Mááka
16:1-8, Yóni 20:1-10*

24 agándon-kanaama úwoi
máýówana ánásowasa aaváúmá
usónka'a áúra'o mápérankanae séna
áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa
úmakom-basawemba maimaésa Ísumbo
utamánkaropa'a kwésa ²awánomba
anón-ontamba oikakemba á'a akwá-
tukowasa awánéna ³mimbúri-áír'á
íyúmba Ísóigo Ísun-auma íma

kwáyowasa awánésa ⁴ anón-imayaa ésa awánomba kae-kwáásiráí tугáyaagaya ún-unankwatoi urésarai egwaa'á máyóyasa tuwánésa ⁵⁻⁶ táátavai ésa kívairowasarai sésarai púwísa'o máankaraam-buri-aivimba íma máyáivo usásinena kóuraivo íma maampímbá avakáá-oro. kwemá Káríriva'a úwoimo máyáinka'a simátímakain-aimba imáyáa oro. ⁷ maará séna kembá kwaási úrandakomba sáwí-kwaasira'a timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne siráiyé suyasá ⁸ isésa simátímakain-aimba tááka'a marésa ⁹ mimbúrí-áimá tuwésa kwésa Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye mináimbá kosimátimesa ¹⁰ minínímbá moórá Mágátáraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá araámáó kwemá Yémésimba anówama úwana moórá Yóánana úwasa miwísé máyón-inimba Ísuna aantá-kwáásíyávésa mináimbá kosimátímúwasa ¹¹ isésa sésa úwoi kampar-áimbá sewé simásuwesa úwoi máyówananivo ¹² Pítáa usásinena isaaiséna utamánkóm-buri-aivimba kokívairena awánómba ampantanéímó asááúmaesamo máutamankaron-ampantawe su'mai kwáyowana awánéna koyauweréna mindáyavena anón-imayaa uráiyé.

**Éméyási-naor-ampa'a Ísumba
awánaraayan-kwasai.**

Máaka 16:12-13

¹³ anón-imayaa úwasarai mitáwai Ísuna kwaásivinkemba kae'nárai Éméyási-naopa'a kóyáe siráái. mindáoopa'a Yérúsaremuva'a ayáátáákakaamba kwáyowasarai Éméyási-naopa'a kóyáe sésarai Yérúsaremuva'a tuwésarai aampa'á kwégwesarai ¹⁴ Ísumbo éiron-aimba símaesarai kwéguyana ¹⁵ Ísu egwaa'á

téna minkáé'náraiye kwéguwasarai ¹⁶ awánoyana Áánútu túrampa'a túntinkarowasarai íma aúyamai kawer-uyaná ¹⁷ Ísu séna nóin-aina aampa'á símae kwégooiyo súwasarai minká komésarai tirunkó sáwí'a kwéuwasarai ¹⁸ moóráwai áwí'a Kéríyópasí kwemá séna ívé-kanaama Yérúsaremu-naopa'a tóyo ésa éiraan-tanta'a awánaraavo eyáama íya awánaraano áísaa ena súwana ¹⁹ Ísu séna nóra éiraana'íyo súwasarai mindárai sésarai Ísu Násaretivakewaintavairai kwésuyé. Áánútun-aaí siráiwai Áánútu aúranka'a asirayám-báyái kwémaena asirayán-áimbá kwésimasimisata ísaraumne. ²⁰ kentáási anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé Ísumba tuvuwíyanesa Áróamáani-kamaani-kwaasigomba améwana owé sisasá taaira'á tuvúwówana pukáiyé. ²¹ kesáá Ísareri-kwaasiya séta kentáási kawáánárí'a éna Áróamáani-kamaani-kwaasi usáyaitaniyeya siráundaya tuvúwówana pukáiyé. moórá-ainkwará'a kwáyáiyé. tuvúwówana pukáimba kaumbo-táwai maisukáiyé. ²² évakar-inimbo simásímén-ainta sáátavaiya kwéune. ívé'a aavýaavimba ááéma utamánkaraapa'a kombá ²³ kwenáúma íma kwáyáísasa koawánésa koyauwerésa tésa sésa kwíyómpakendarai tuwánáúnasaraiya sésarai pukáimpinkemba usásinkaiye séye tasewatá ²⁴ kentáávínkémbá évakarawai utamánkaraapa'a koawánaawana minínímbó sentembá mirá éna íma kwáyáísasa awánaawe suyaná ²⁵ Ísu séna sáwí-imayaagwara'a óye. naaová'á Áánútun-aaí simátímakowai agaimarésa siráan-aintavekai íma ááéma áraire kwéseye. ²⁶ Áánútu usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkanaaombanivo ságayan-ayampa'a uméniye mirám-biran-aimba Áánútu siráiyé. ²⁷ Áánútun-aaí aúvávinkemba

kwentávésa siráan-ainkona ááimba
simátímakaiye. mináímbá Mósesi
agaimaréna siráin-ainkwara
minkákémbá Áánútun-ai sirón-kwaasi
agaimaréna siráan-ainkwara'a
simátímakaiye.

²⁸ simátimwasarai kuyan-dáókona
egwaa'á kuyaná Ísu kógwéyaaitowasarai
²⁹ mindárai tátoresarai asiramái sésarai
sáwíyanka'a enánivo kesérai méniyone
suyaná mindáraiye naaúmpa'a uména
³⁰ toómbá náíyanesa kwéuwana
toómbá maisoréna Áánútumpa'a
súwi séna topámbai timúwasarai
³¹ awánésarai Ísumba aúyoyana
áúyokuwasarai ³² sésarai aampa'ó
túyanamo Áánútun-ai aúváivinkemba
simásímisanarai sirunkó anón-aamoi
kwéiye sirááiye.

³³ mináímbá simásuwesarai
usásinesarai koyauwerésarai
Yérúsaremu-naopa'a tuyambá Ísuna
kwayó-kwáási sísamaivakemba
moórá kumbaimái-kwaasiye
ó'on-kwaasiye torupamáí máyómba
tuwánoyasa ³⁴ miwí sésa árai'a
Ísóigo pukáimpinkemba usásinena
Sáímoninopa'a paárisana awánériye
suwasarái ³⁵ mindárai aampa'ó
kuyan-áímbá simátimesarai sésarai
toómbá topámbai símisakai Ísóigomba
aúyarauye sirááiye.

**Ísuna kwaási kwembá
awánaraan-kwasai.**

*Mátíyu 28:16-20, Mááka
16:14-18, Yóni 20:19-23*

³⁶ mináímbá kwésuyana Ísu paaréna
miwítí avumpimbá ména aánoumai
maéro súwasa ³⁷ inkaiséna kwaántá
sewé sésa táátavai uwaná ³⁸ Ísu séna
íma táá'a kaíno. íma kaer-ímáyáá
é'a ³⁹ siyáánarumpin-avigwara
sísamaivin-avigwara'a awáné'a
kentávé'a kwemán-iyé seró. kwaántá-
kwaasi amagwára ayáántánkwara'a

íma kwáyáivo kembá úwoi kwáyáivo
suwáné'a sine'á tátoraaro ⁴⁰ Ísu
simásuwena ayáánarumpin-avigwara
aísamaivin-avigwara'a agaráátinkowasa
⁴¹ anón-aamoi kwéesa táátavai ésa
anón-imayaa kwéuwana kwaántán-iyé
sevó séna Ísu náí-yántáá'á makáao
tísaa ena súwasa ⁴² agaimakón-doyaa'a
ámúwana ⁴³ maimái túranka'a naráíye.

⁴⁴ násuwena simátimena séna
kesé úwoi máyaundara'a maará
sé'a kentávéna Mósesi agaimaréna
siráin-ainkwara Áánútun-ai
sirón-kwaasi agaimaréna siráan-
ainkwara monor-ímá agaimaréna
siráan-ainkwara'a árai'a paáriníye
simátímakaundawe. ⁴⁵ Áánútun-ai
aúváí-kwandaavinkemba kawé'á
umái isánááontavena miwítí imáyáa
kawé'á umátínkaraiye. ⁴⁶ Áánútun-ai
aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna
Áánútumo usásinankaiwaimba á'a
índai'a umánkaiyana puwínimbanivo
kaumbo-táwai maisuwéna usásinainasa
⁴⁷ kwená asirayánkwará'á mésa aiva'á
Yérúsaremu-naopa'a simátimesa
minkákémbá ó'on-o'om-baravaken-
kwaasi mósimatim-besimatin-esa
sésa kentí sáwí-imayaa tuwé'a
Áánútumpa'a tíyana kentí sáwí-imayaa
maitiyuwáníye agaimaréna siráíye.
⁴⁸ awánaan-aimba simátíma'mae'a
koró. ⁴⁹ kesivo asiramái séna tímén-
dawaimba ai'maráanana keinárawate
kumbéniye. Yérúsaremu-naopa'a
máiyaiyana keinárawapimba kumbéna
kwíyómpaken-asirayamba tímína'a
awánaan-aimba simátíma'mae'a koró
Ísu siráíye.

**Áánútu Ísumba airówana
iráin-kwasai.**

Mááka 16:19-20, aantá-kwaasi 1:9-12

⁵⁰ simásuwena Ísu tí'maena
Yérúsaremuva'a tuwéna Pétáni-
naor-egwaa'a koména ayáándeí

káátarena séna Áánútu kawé'á
 umátinkaiye ⁵¹kwésimatimuwana
 Áánútu airówana kwíyómpa'a iyúwasa
⁵²Ísuna imáyáa ésa áwí'a mósá
 marésa tirunkó anón-aamoi kwéuwasa

koyauwerésa Yérúsaremu-naopa'a tésa
⁵³aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a
 kwéiyesa Áánútu áwí'a mósá makáawe.
Árúku kemá sún-da-aimba ánásaiye.

Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana kaumbo-kwáái afyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Yóni Ísun-aaí agaimakáíye. Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yóni kwemá séna Ísun-aiiyavai áraire sígwáe séna maarán-áimbá agaimakáíye. Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima marapá'á maránkaraimba kwemá Ísuman-iyé. Yóni séna kwemá Áánútun-aaigoman-iyé siráíye. Ísu Áánútu ááninko sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiman-iyé sénááontavai Ísu kawé'-má'yái ímo awánarom-bayai mairáíye. évakarawai kwenáíyavai áraire séna kwená aampa'á kwárowasa évakarawai kamparé séna simái sáwí'a umánkaraawe. Ísu Áánútunopa'o iyí-ámbá éna áraikona ááimba éna maí'mai'a ónááowaina ááimban-iyé-aintavai áraire sewái Ísu aúiná'a umái maí'mai'a ónááoni'a kwéumatinkaiye. aúiná'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaawe. mirán-áimbá Yóni agaimakáíye.

1 ááinka'a maramá íma kwáy-onka'a Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima kwenáwí'a Áánútun-aaigoman-iyé. Áánútun-aaigoma aasiyaasí ména Áánútuwe ména kwemá Áánútuma póna ²ááinka'a Áánútun-aaigoma Áánútuwe ména ³amápa-tantaa'a úmarowana Áánútu imáyáama amúwana amápa-tantaa'a minkánáa paárurain-tantaa'a úmakaiye.

⁴Áánútun-aaigoma kwaásimo maí'mai'o ónááowaina ááimban-iyé. miraúmai kwemá kwaásivimba sama kamátinkena ⁵túnín-ayampa'a sama kaisaná túnín-tantaakoma samo kain-tántáákómbá íma usáyaaitena uvisínkaiye. ⁶moóráwai áwí'a Yóni

máyowana Áánútuma ai'maréna ⁷samo kain-áimbá maimaé amápa-kwaasiva'a kwinasá mináimbá isésa sésa árai'a Ísu Káráísitima kwaási sama kamátinkaiwaiman-iyé sígwáe súwana ⁸Yóni kwemá íma samo kamátinkaina'a póna samo kamátinkaindawain-aaí maimaéna kuráíye. ⁹Áánútun-aaigoma amápa-kwaasivimba sama kamátinkaiwaiman-iyé. Yóni simátímakainka'a Áánútun-aaigoma marapá-kwáásivímbá kumpaáururaiye.

¹⁰Áánútun-aaigoma maramá tarórumakena marapá'á kumbáyowasa marapá-kwáásí kwená ááimba íma kawé'á umái awánaraawe. ¹¹kwenamápa'a kumbáyowasa kwenamáaraa íma paru umánkombanivo ¹²évakarawai paru umánkesa kwen-távésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye suwaná póna miwíyávéna séna Áánútuna iyámpóiyomban-owe siráíye. ¹³kwaási kentí imáyávinkeni'a umái kwématinkaavo Áánútuna iyámpói íma miraúmai Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe. Áánútu kwená imáyávinkemba umátínkáimba pósa Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe.

¹⁴Áánútun-aaigoma kwaásima aúkena marapá'á ména kentáávímbá máyowata awánaraumne. paruyántáákwará arupí-yantaakwara'a kwempímbá sáwíva'a kwáyon-kwaasi póna ságayankwara-kwaasi úwata awánaraumne. avowámá ááninkomba kímborawaimba póna ságayamba amúwana miságáyáankwará'á máyowata awánaraumne.

¹⁵Yónima kwentávéna amápa-kwaasi simátimena séna kembá íma masínkaraanka'a kesínaembo tíníwaima kweinónkáámbá paárurena ména póna kembá usáyaaitaraiye siráunda-aimba minkwáásíyávé'a siráumne siráíye.

¹⁶paru-yántáá'á kwempímbá sáwíva'a kwáyáiwaima póna kentáá kawé'á kwéumasinkavata kwiyé. ¹⁷naaóv'á'Áánútu Mósesimba ai'maréna séna kesí ámáamba simátimiyo séna naaémba Ísu Kárásitimba ai'maréna séna parumó íi-yántáá'á arupí-yantaa'a móruntimiyo siráíye. ¹⁸naaóv'á'-naovakwara ívékwara'a marará-kwáásí Áánútun-ane'a íma awánaraambanivo kímborawai áaninkoma kwesé ména mimbórá'ía umái ména póna kwéagaraasinkaintaawe.

**Yóni nombó
pétinkaraiwaina kwaasái.**

*Mátíyu 3:1-12, Mááka
1:7-9, Árúku 3:15-17*

¹⁹Yérúsaremu-naopakemba Yútaa-kawaa-kwaasi mono'-má'yái-kwáásinté Árivái-andaraken-kwaasiyonte ti'marówasa Yóninopa'a tésa áísaa esa sésa emá nááwa'ono suwaná ²⁰Yóni íma umémpa'a tuwómbe avora'á séna Áánútumo usásinankaiwaima Kárásitima íma kemá úne súwasa ²¹emá nááwa'o. Íráiyaa naaóv'á'Áánútun-aai simátímakaiwaiya'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa miwí sésa naaóv'á'Áánútu séna kesáái simátiminiwai Mósesiraan-kwaasi ai'maráanana kumíníye siráimba kwemá ewá'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa ²²miwí sésa nááwa'ono súnaya simásimenda-aimba si'mákaawaiya kosimátimenaumne suwaná ²³Yóni simátimena séna Áánútun-aai simátímakowaima áwí'a Áísáya naaóv'á'á agaimaréna séna kavóná-marava'a moóráwái ména aayamáírakemba séna Ísoígona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno siráimba mindá kemá úne Yóni súwasa ²⁴taásaa-un-kwaasivinkemba

évaka'a áamáán-kawaa-kwaasi miwímá ²⁵Yónimba áísaa esa sésa emó sémo Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úne. íma kemá Íráiyaa úne. Áánútun-aai simátiminiwaima Mósesiraan-kwaasi íma kemá úne. emó siráandanivo nóintavai nombá kwévetinkaano suwaná ²⁶Yóni séna kemá noné su'mai kwévetinkaunana kentí avumpimbó moóráwaimo máyáimba íma kwéawanaamba póna ²⁷aáno kesínaaemba tındawaima kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóv'í'a ónaumne. kwená mayáímá kwémayaundayave'a pó'a kemá úwoi-kwaasi úne Yóni siráíye. ²⁸Yótáni-nonkona menávápá'á Pétáni-naopa'a Yóni nombá kwévetinkowasa áísaa uwaná Yóni mináímbá siráíye.

**Ísuna kwaasái Yóni
simátímakain-kwasai.**

²⁹simásuwena usá aaváyaaraamba Ísumo túmba Yóni awánéna simátimena séna kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwíwasamo Áánútumbo ámentemba kwétin-kwaasi amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai maitiyuwáíndayavena póna puwíníye. mindáyavena Áánútu ai'maráísana kúmimba póna puwíníye. ³⁰kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo tíníwaima kweinónkáámbá ména kembá kwéusayaaitayemo siráunda-aimba minkwáásíyávé'a siráumne. ³¹Áánútumo usásinankaiwain-aai isé'a nááwantavesa seéo siráunda isa'á nombá kwévetinkaunda pósa Ísareri-kwaasi kwembá kawé'á umái awánanaaowe Yóni siráíye. ³²⁻³⁴Yóni awánaron-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaintave'a sé'a nááwa'iyó siráunda kwíyómpakemba Áánútun-

amankoma mááiraamba úmaena kwenane'á kumbáisa'a awáné'a sáaka'a makáunda póna Áánútu si'mákaiwaima séna nombá kwévetinkenana kesimankómá moórá-kwaasigo ane'á kumbaína emá awáné se Áánútun-amankoma tirumpimbá anómba umátinkaniwaiman-iyé siráin-aimba sáaka'a makáundara'a póna mirámó imbá awáné'a simátíme'a sé'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé Yóni siráiyé.

Éndaruwe Pítaae Ísun-ánaaemba kwakááyan-kwasai.

³⁵simásuwena usá aavýaaraamba Yóniye kwená kwayó-kwáásiráiyé mésaya ³⁶Ísumo kúmba awánésaya uwaná Yóni séna minkwáásí Áánútu ai'mákain-kwaasi póna amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníye. kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwíwasamo Áánútumbo ámentemba amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníye súwasarai ³⁷mindárai isésarai Ísun-ánaaemba kwáróyana ³⁸Ísu kogwanténa métuwanena séna nóintavaiya'oyo súwasarai miwí tááivinkemba sésarai Araapaiyo náávára kwémaeno kwántámai sésarai anóndakoo náávára kwémaeno suyaná ³⁹Ísu séna taawánaakaiyo súwasarai kwesé kuyambá mindáúmpá'á komésaya aaváúmá toraétáápa'a marónka'a komáyáawe.

⁴⁰Yóni siráin-aimba iséna Ísun-ánaaemba kwakón-kwaasi moóráwai áwí'a Éndaru kwemá Sáimoni Pítaa ávákoma póna ⁴¹aiva'á awaaómá avakáá-umai awánéna séna Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaa máyáísa'a awánaraumne sirái. Mésíyaawe-kwi'a kwántámai Kíríki-kwaasi tááivinkemba Káráisitiye sembá mináwíkoná ááimba Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé

kwésewe. ⁴²Sáimonimba áí'maena Ísunopa'a tuyaná Ísu awánéna séna Yóni ááninkoma úne. enáwí'a Sáimoniye. moórá-kwi'a Pítaawe simánkaumne Ísu siráiyé. miwí tááivinkemba Pítaawemo sembá anón-ontankowe kwésewe.

Vírípiye Nátáníyoe Ísun-ánaaemba kwakááyan-kwasai.

⁴³usá aavýaaraamba Ísu séna Káríri-ayampa'a kónáe séna Vírípimba avakáá-umai áí'maena séna kesínaaemba kwaraao siráiyé. ⁴⁴kwemá Pétésáítavakemba Éndarunte Pítaantei naaópaken-kwaasiman-iyé. ⁴⁵Vírípima Nátáníyomba avakáá-éna séna Mósesiye Áánútun-aaí simátímakowaiye Áánútun-aaí aúváivimba agaimarésamo siráan-kwaasigonta awánaraumne. kwemá Násáreti-naopakemba Yósépi ááninko áwí'a Ísuman-iyé súwana ⁴⁶Nátáníyo séna kesáámó súndaya Násáreti-naopakemba íma kawé-kwáásímán-iyé kwésune súwana Vírípi séna taawánaao súwasarai ⁴⁷kuyambá Ísu Nátáníyomba awánéna séna mendá árai'a Ísarerina'a íma kampar-ímáyáámá kwáyáinda'a kwétiye súwana ⁴⁸Nátáníyo áísaa ena séna nóintavaiya kesí imáyáama suwánéwa seénó súwana Ísu séna Vírípima íma ááyarainka'a ená naaópa'a víki-taigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súwana ⁴⁹Nátáníyo séna anóndakoo emá Áánútu ááninko e Ísareri-kwaasi kentáásí kawááná'á óne súwana ⁵⁰Ísu séna víki-taigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súndayavai kentávái se áraire Áánútu ááninko óne kwésene. ená naaópa'a máyaana'a imáyáavinkemba awáraundayavai sénda po mintántáákómbá usáyaitanin-tantaa'a naaemba awánaniyone. ⁵¹árai'a simátíme'a sé'a kwíyómpa'a sokón-tawaai taaínkaa'a

ínasa kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawaisopa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a iré kunke íya'a tuwánanaaowe Ísu siráiyé.

**Ísu ándá-aran-domba
kasúkáin-kwasai.**

2 ayúnkáraamba Káriri-ayampa'a Kéna-naopa'a torupamáí mésa aaraí kwétokwaa-esa Ísumba anówama komáyowasa ²Ísunte kwená kwayó-kwáásiyé tááyowasa komáyówana ³ándá-aran-domba namái ánásowana Ísumba anówama Ísuntavena séna ándá-aran-domba ánásaiye súwana ⁴Ísu séna kesí mayáiyávái íma simásimiyo. amáparawaimo kesí ááimbo suwánanaaon-kanaama íma tiráiyé súwana ⁵Ísumba anówama mayái máyón-kwaasiyavena séna simátimindantemba oró siráiyé. ⁶Yútaa-kwaasi tiyáánka'a nombá pékon-amaamba sáwíva'a kwáyomba mindáyavai ava'moraéma anó-sawei-anama kwáyowana ⁷Ísu mayáimó máyón-kwaasiyavena séna misáwéí-ánávimbá nombá atímai ógwitaaro súwasa atímai ógwita-marowana ⁸Ísu séna évaka'-nomba umaé'a toónká'ó kárákwiraiwaimba mááméro súwasa mirá uwaná ⁹mindómbá ándá-aran-domba kasuvúwana toónká'ó kárákwirawai néna séna náávaken-dona'iyomo súmba mayáimó máyón-kwaasi Ísun-aii kwéisesa awánaraawe. náávaken-dona'iyó séna aaraimó mayón-kwaasigomba ááyowana túwana séna ¹⁰amápa-kwaasi aiva'á kawer-ándá-árán-dómbá tíméwasa násúwáawasa úwoi-anda-aran-domba kwétimewe. emá íma mirá óndarakemba naaémbe kawer-ándá-árán-dómbá kwésimene siráiyé. ¹¹Káriri-ayampa'a Kéna-naopa'a Ísu mimbáyái-áwáámé'á úmba

kwená ságayamba agaráátinkowasa kwená kwayó-kwáásí awánésa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe. ¹²minkákémbá Ísuwe anówawe mináváráwáínondawe kwená kwayó-kwáásiyé miráumai-kwaasi Kápénéamu-naopa'a sáwíyanka'a kumbéraawe.

**Ísu anóm-bono'-naumpa'a
iráin-kwasai.**

*Mátíyu 21:12-13, Mááka
11:15-19, Áríku 19:45-46*

¹³naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáa tóyo ún-kanaama ákíse kwéunka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwéna ¹⁴anóm-bono'-naumpa'a iyúmba miv'á'á kwaásiyomba mésa monotávésa purumakambá sipisípima máái-numama kwémeyambaresa mono'-nánkóná óntamba kwémeyanesa máyówana Ísu tuwánéna ¹⁵ándánankakemba taámbá tarórumaena mindáneí purumakambá sipisípima tusú úmaena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹⁶máái-numamo meéyámbáron-kwaasiyavena séna maimaé'a kóro. kesivoná naaúmpa'a íma máákéti maré'a maimaé'a kóro Ísu súwasa ¹⁷kwená kwayó-kwáásí awánésa sésa naaóvá'á Áánútu-aai aúváiimba agaimaréna séna Áánútuwo ená naambá sáwí'a ovó sé'a ávááraumai imáyáa kwéune agaimaréna sirónka'a pósa mináimbá kwená kwayó-kwáásí tááka'a makáawe.

¹⁸Yútaa-kawaa-kwaasi Ísuntavesa sésa nóin-awaamera inatá awánéta séta Áánútu asirayámbá ámakaintave-nayawa anóm-bono'-naumpa'a mirá kwéoneya sénaumno suwaná ¹⁹Ísu séna maambónó'-námbá tawísíyuwewa'a kaumbo-táwai umásuwanaumne súwasa ²⁰sésa maambónó'-námbá

ayáátáaka'a 46 ira'a mayáímá
kwémayaan-damba isamá emá se
kaumbo-táwai umásuwanaumne
kwésene sumbánivo ²¹ mono'-nántávéna
siráimba kwenáúyavena siráíye.
²² naaémba pukáimpinkemba
Áánútu Ísumba usásinankainka'a
kwená kwayó-kwáásí mináímbá
tááka'a makésa sésa Ísu siráin-aimba
árait-aimba siráíye sésa Áánútun-aai
aúvávinken-aimba árait-aimban-íye
siráawe.

²³ naaóv'ó Áánútumo Yútaa-kwaasi
týótaasa í-tánón-kánáará'á
Yérúsaremuva'a Ísu ó'on-o'om-bayai
kawe'-má'yáímá mayówasa kwaásiy-
omba awánésa Ísuntavesa sésa
árait Áánútunopakemba kunkáíye
sumbánivo ²⁴ Ísu kwaási tirumbá
tuwánéna séna mináímbá kentávésa
íma tirunkakémbá kwésevo tívókari'a
kembá umásinkanaaowe séna ²⁵ kwaási
íma simámun-aimpinkenban-ivo kwemá
kwaási tirumbá tuwánarontavena Ísu
mináímbá siráíye.

Níkótimasima Ísumba áísaa uráin-kwasai.

3 moórawai ámáán-kawaa-kwaasi
Yútaa-kwaasiti kawáán'á áwí'a
Níkótimasi ² kwemá moórá-no'waamba
Ísunopa'a téna séna anóndakoo
Áánútun-aai simásiminyondayavena
embá ai'maráísama tamáyaanata
awánaraumne. Áánútumo embó
asirayámbó ímo ámakainkakai
ó'on-o'on-kawe'-mayai íma kanaán-umai
mayáásino súwana ³ Ísu séna árai'a
simáme'a sé'a ímo ókwara'o aúnáran-
umai matinkáiyawaimo ésa Áánútumo
kawááipa'a íma ménaaowe súwana
⁴ Níkótimasi séna anón-umáguraavo
nóraumai aúnái'a onááoo séna tinóisai
tirumpimbá íma ó'a komáiyasa
matinkánááowe súwana ⁵⁻⁶ Ísu
séna árai'a simáme'a sé'a kwaásimo

matínkáamba mindá kwaásiman-ovo
Áánútun-amankomo umátínkáimba
mindá Áánútun-amankogwara'a
aúnái'a kwéowe. ímo nonkwará
Áánútun-amankogwara'o aúnáraani'o
umáímo ménaaoni'a umátínkáawai
Áánútumo kawááipa'a íma
ménaaowe. ⁷ ókwara'a aúnáran-umai
matinkáníyemo súnda-aintavena
íma áá'a kaíno. ⁸ maarán-áímbá
ímáyáa uwó. úndáoma kwená
ímáyáavinkemba kwénaaisasa ane'á íma
kwéawanesa sésa náávakena náávára
kwénaaiyo kwésewe. mirámó intembá
Áánútun-amankoma miráráán-umai
kwaási kwéumatinkaiye súwana
⁹ Níkótimasi séna nóra ena mirá íníyo
súwana ¹⁰ Ísu séna Ísareri-kwaasivimba
aai kwésimatimendawai óndanivo
mináímbá íma isááne. ¹¹ árai'a
simáme'a sé'a kesáá awáraunda-yantaa
ísaraunda-yantaataveta kwési-
matimunda isa'á íma kwéisaawe.
¹² mirá kwéon-tantaa marapá'ó
kwéon-tantaatave'o kwésimamunda
íma árait séndanivo kwíyómpa-
tantaatave'o simáméndamo e nóra e
árait síníyono. ¹³ íma kwíyómpa'a
irésa kunkáavo keyáá kwíyómpakemba
kunk'é'a kumpaáruraundawai
kwíyómpa-tantaa'a kanaán-umai
agaráátinkaumne. ¹⁴ naaóv'á Mósese
óntandei iraankavayaambá tarórumai
taaira'ó mósá marówasa puwónéesamo
un-kwáásí awánésa íma pukáawe.
mirámó uráintemba kembá kwaási
úrandaa kumpaáruraundawaimba
sínkambai taaira'á mósá maránááomba
pósa ¹⁵ kesááiyavesamo áraitremo
síyawaimo ésa aúnái'a umái aasiyaasi
maí'mai'a onááowe Ísu siráíye.

¹⁶ Áánútu marapá'á máyáan-
kwaasiyavena ávááraumai aruntávéna
éna póna kwenáánimba kímbo-
rawaimba ai'marówana kunkáimba
pósa kwenááiyavesamo áraitremo

síyawaima kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a íma maí'maí'a ónááovo kwená egwaa'á aúnaí'a umái maí'maí'a ónááowe. ¹⁷marapá-kwáásí aavimbá maitinkaaó séna Áánútu ááninkomba íma ai'marówana kunkáivo marapá-kwáásí sáwí-imayaavimba máyáawima kuntí'maí kawer-ámpá'á métinkaaó séna Áánútu ááninkomba ai'marówana kunkáíye. ¹⁸Áánútu ááninkon-aaiyavesa áraire kwésewai íma aavimbá maitinkánívo ímo árairemo kwésewaima á'a aavimbá maitinkaraiye. Áánútu kimbora-aaninkon-aaiyavesa árairemo ímo kwésentavena á'a aavimbá maitinkaraiye. ¹⁹sámo kamátinkai-waima marapá'á kunkáimbanivo kwaási sáwí'a kwéesa pósa túnín-ayampatavesa imáyáama ésa sámo kamátinkai-wainopa'o ímo tentávéna aavimbá kwémaitinkaiye. ²⁰sáwí'o kwéowai sámo kamátinkaiwaintavesa íma kwétinkaisasa kesí mayáímá paárivero sésa íma sámo kamátinkaiwainopa'a tagwémaewe. sáwí'o kwéowai mirá kwéovo ²¹arupímo kwéowai sámo kamátinkaiwainopa'a tamáyáamba pósa Áánútu siráini'o kwéomba kwétuwanaawe.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²²minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé komésa nombá kwévetinkowana ²³⁻²⁴minkánaávimbá Yóni íma ándáva'a máankaronka'a Ínóni-ayampa'a Sérími-naokona egwaa'-nónayumpa'a Yóni ména sáwíva'-nomba kwáyopa'a máyowasa kwaásiyomba tóyo uwaná Yóni nombá kwévetinkowasa ²⁵Yónina kwayó-kwáásíyónté moórá Yútaa-kwaasigoe mésa mono'-nómbó pétinkon-aintavesa kwesimá kwesiman-esa ²⁶Yónina

kwayó-kwáásíyómbá kwenópa'a tasimámesa sésa anóndakoo Yóntáni-nonkona menávápá'á esé méraiwaimba kwenáwí'a mósá makáawaima kwemá nombá kwévetinkaisasa sáwíva-kwaasi kwétoyo owe suwaná ²⁷Yóni séna Áánútumo tímísasamo ombá mindá miwínéímán-íye. ²⁸kemó siráunda Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úmpo si'marówa'a kwená aiva'á tiráumne siráunda-aimba ísaraawe. ²⁹maarán-áímbá imáyáa oró. aúna'-ininkomo awaikónópa'o tisanamá awaikó amáaraanarawa'o aamoimó onten-umái Ísunopa'a tewa'á aamoí kwéune. ³⁰kwemá anón-kwaasi imbá póna kwenáwí'a iyínívo kemá kíto-kwaasima únda póna kesúwí'a kumíníye Yóni siráíye.

³¹kwíyómpakewaima amáparawai usáyaaitaraiye. maankákén-kwáásí marapá-kwáásí pósa marapá'ó kwéon-tantaatavesa kwésevo kwíyómpaken-kwaasi usáyaaitarain-kwaasi póna ³²awánarain-tantaa ísarain-tantaatavena kwésisasa íma kwéisaambanivo ³³kwenááiyavesa áraire kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-íye sisasá tuwánésa sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-íye kwésewe. ³⁴Áánútu ai'mákaiwaimba kwenamankómbá ámatukaimba póna Áánútun-aai kwésisasa mináíntávésamo árairemo kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-íye kwésewe. ³⁵Áánútu avowámá éna ááninkomba arumbá aména séna amápa-tantaa'a kawááumai taviyiyó siráíye. ³⁶ááninkon-aaiyavesamo árairemo sésamo kwesé aráápamai maíyawai aúnaí'a umái maí'maí'a ónááovo kwenááimo ímo ísámaimo kawé'ó kwéiyawai íma aúnaí'a umái méwana Áánútumo áwáá'o títímba miwísé aasiyaasí kwaikwai'a isasá kwémaewe.

Sámériyaavaken-ininkona kwaasái.

4¹⁻³ Yóni nombó pétinkarain-kwaasi Ísumo pétinkaraimba kóyaaitamai-kwaasi pétinkaraiye. ániwo Ísuma íma pétinkaraivo kwená kwayó-kwáásí pétinkaraawe. Yónimo kwévetinkain-kwaasi Ísumo kwévetinkaimba kóyaaitamai-kwaasi kwévetinkain-aimba áamáán-kawaa-kwaasimo ísón-aimba Ísu iséna Yútiyaa-ayampa'a tuwéna moórágwara'a Káriri-ayampa'a kónáe séna ⁴Sámériyaa-ampa'a kónaumne séna ⁵kúmba Sámériyaa-ayampa'a Sáíkaa-naopa'a naaóv'ó Yákópomo ááninko Yósépimbo ámakom-barama egwaa'á kwáyon-daopa'a kúmba ⁶Yákópo nombá uwíníyena u'makóm-bai'a kwáyowana aampa'á kwéguwana Ísumba ávón-kówana mimbáik'á kwáyá'wái komáyowasa ⁷⁻⁸kwená kwayó-kwáásí toómbá meéyán-onae sésa naaópa'a kuwaná Sámériyaa-ininko nombá uwíníyena túwana Ísu séna nombá usimiyó súwana ⁹minínínkó séna emá Yútaa-kwaasi ómpo kemá Sámériyaa-inimba úmpo íma nombá usimiyó siyó siráiyé. Yútaa-kwaasiye Sámériyaa-kwaasiye íma moórá-anavinkemba kwénaantavena íma nombá usimiyó siyó súwana ¹⁰Ísu séna Áánútumo kanaán-umaimo amínín-tantaa'a íma awánaraane. nombá usimiyómó súnda-kwaasigona ááimba íma suwánáánda-kwaasi úne. kesí ááimba suwánáándawairaankasi kwántámai se aasiyaasí maí'mai'a ónááon-domba simiyó séna'a amúsino súwana ¹¹minínínkó séna maandómbá avéúmpá'ó kunkwáyáimba náán-anavina maí'mai'o ónááon-domba uwíníyono. ¹²kentáá síkwá'náoma Yákópoma maandóm-báí'á u'maréna kwená sipisípiye kwená akúnté tímakaimba

pósa maandómbá kwénaawe. kemó súnda emá timíníyonda-nonkoma Yákópo tímakain-donkomba íma usáyaaitaniye kwésune súwana ¹³Ísu séna maandómbó kwénaiyawaimo éna ókwara'a nontávéna tinkánívo ¹⁴kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna íma ókwara'a nontávéna tinkáníye. kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna tirumpimbá nonayumpinkémbó usana intenkáámbá ínasa pósa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe súwana ¹⁵minínínkó séna emó sénda-nomba símína'a naananá nontávéna íma sinkáína'a íma maampínkémbá tauwónaumne súwana ¹⁶Ísu séna enawaikómbá koááyamai áí'mae tiyó súwana ¹⁷séna kesuwairíyaaimba úne súwana Ísu séna emá árai'a séndamanivo ¹⁸éva'aasei-kwamba mairé miwísé maémaenda isamá ívé'o minkwáásígó emó máyaanda íma enawai'á isamá po árair-aimba simásimene súwana ¹⁹minínínkó séna kemó imáyáamo únda Áánútun-aii simátimendana'a óne. ²⁰Sámériyaa-kwaasi kentáá síkwá'náma sésa maanómák'á Áánútuna imáyáa mósá maráaro siráawa'a keinárawa'a Yútaa-kwaasi sé'a Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna imáyáa mósá maráaro sewé súwana ²¹Ísu séna kemó sendamá áraire siyó. moórá-kanaamo tínimba maanómákákwará Yérúsaremu-naopakwarare su'mainivo amápa'-mapakwara'a kesivoná imáyáa mósá maránááowe. ²²keinárawa'a Sámériyaa-kwaasi kwená imáyáa maráambanivo kwená ááimba íma awánare'a owe. Yútaa-kwaasiya kwená imáyáa mósá maréta kwená ááinta awánaraumne. Áánútu séna moóráwái sáw'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae síníwai Yútaa-kwaasivinkemba paáriníye siráiyé. ²³kesivo séna kesí imáyáama mósá maráiyamba íma tóikakemba

é'a árai'a tirunkakémbá kesí imáyáa mósá máraaro siráimba miráumai moórá-kanaama kwétisasamo árai'o kesivoná imáyáamo mósá kwémaraiyawaima tirunkakémbá arupí umái kesivoná imáyáama mósá maránááowe. ²⁴ Áánútumba áuma íma kwáyáísana amankómá mayáísasa pósa íma túrandei ane'á kwéawanaavo miraráán-umai Áánútuna imáyáamo mósá máraambo ombá kwenamankó túwa'naa isasá tirunkakémbá kwená imáyáa mósá máraaro súwana ²⁵ minínínkó séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráísitiye sewái kumíniye. kumíndara'a amápa-tantaatavena simátiminiye sewa'á ísaraumne súwana ²⁶ Ísu séna mináímbó séndawaima maandá kemá úne Ísu siráíye.

²⁷ Ísu mináímbá súwasa kwená kwayó-kwáásí koyauwerésa Ísumo Sámériyaa-ininkontavena súmba Yútaa-kwaasiti namuro-ínínkóntávéna kwésuwana póna táá'a kówasa tirumpin-imáyáámá ésa minínínkóntávéna nóintavaiya kwéankaisana íyó-imayaa ésa Ísuntavesa nóra séna minínínkóe kwésiyo-imayaa ésa íma taáísaa uwaná ²⁸ minínínkómá kwená sawei-ánámá tuwéna naaópa'a kwéna simátimena séna ²⁹ amápa'a uráunda-yantaa'a paárurain-kwaasi máyáíye. Áánútumo usásinankaiwaiya'íya taawánaaro súwasa ³⁰ naaópa'a tuwéna Ísunopa'a tumbá ³¹ Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa sésa anóndakoo toómbá naao amataáará'á suwaná ³² Ísu séna kemá íma awánaan-tomba makáumne súwasa ³³ kwená kwayó-kwáásí keáímbá sésa nááwa toómbá maimaéna máamakaiyo suwaná ³⁴ Ísu séna toóntávénamo tááimo kwétinkaintemba si'mákaiwain-ai isé'a kwená mayáímá maimaé'a kwégwe'a ánásanaundayavai kwésinkaiye. ³⁵ kígauva'a

kwáyáin-tontave'a éyain-kwiyomba ánásainana ávuma káinata áká'mai torupánaumne kwésevo kemá sé'a awánaaaro. ívé'a maankánaámá toómbó ávumo kaintembá miraráán-umai kwaásiyomba tí'mai Áánútunopa'a kwiyónááowe. ³⁶⁻³⁷ kwaásiyombo tí'mai Áánútunopa'a kwitinkáíyan-kwaasimo ésa miwí kawe'méyámbá mayáíyasa Áánútunopa'a tíyan-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe kwésune. évakarawai kígau úmaraiyasa ó'owima akaránaáowe kwésewe. miráumai kígau íyawaigwara akaráiyawaigwara'o ésarai aamoí ónááowe. ³⁸ ó'owima kígau úmakaamba isa'á kemá tí'maráúna'a ó'owiti mayáívínkén-tómbá kwéakaraawe Ísu kwántámai-aimba simátímakaiye.

³⁹ ánivo minínínkó séna amápa'a uráunda-yantaa'a paáruraiye siráin-aimba isésa pósa Sámériyaa-kwaasi mindáoopaken-kwaasi Ísuntavesa sésa árai'a Áánútumo usásinankaiwaimaniye sésa ⁴⁰ Ísunopa'a tésa sésa kentáásí naaópa'a tamaiyó suwaná Ísu kae-táwai koména ⁴¹ aai simátimuwasa isésa sáwíva-kwaasigwara'a sésa árai'a sáwí'o umáímo máyaundavinkenta kawer-ámpátá mésinkaniwaimaniye sésa ⁴² minínínkómbá simámesa sésa íma enááíye su'maiyavetaanivo kwenáái ísaraundayaveta séta marapá-kwáásí sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniwaimaniye siráawe.

Ísu moórá-iyampoi asóvamankarain-kwasai.

⁴³ Ísu kae'-nó'wáámbá kwaéna mindáoopa'a tuwéna Káríri-ayampa'a kónáe séna kwéna ⁴⁴ séna Áánútun-ai simátímiwain-awi'a kwenamááraa íma mósá máraavo á'on-daopaken-kwaasi kwenáwí'a mósá máraawe súwasa ⁴⁵ miráumai Káríri-ayampa'a

kúwasa mináyámpákén-kwáásí
aamoí umánkaraawe. ááéma
tíyótaasa í-tánón-kánáará'a miwí
Yérúsaremu-naopa'a komésa Ísuna
mayáímó mairáimba awánaraamba
pósa aamoí umánkaraawe.

⁴⁶aamoí umánkówana Ísu Káríri-
ayampa'a kwénaaena Kéna-naopa'a
non-úranko ándá-aran-dombo kasúkáin-
daopa'a kúmba kámááni-kwaasi
Kápénéamu-naopaken-kwaasigo
ááninkomba á'á kwéuwana ⁴⁷Ísu
Yútiyaa-ayampakemba Káríri-ayampa'a
tiráin-aimba iséna Ísunopa'a téna
séna kesááninko puwíndayavena
kwéisa'a úmpo kesí naaópa'a kuré
koasóvamankaniyono súwana ⁴⁸Ísu
séna ímo ó'om-bayai-awaame'o
awáné'o é'a íma kesááiyave'a áraire
sénááowe súwana ⁴⁹anóndakoo
kesáánimba puwíndayavena kwéimba
avekáán-umai tíyó súwana ⁵⁰Ísu séna
enáánimba asóvagwivo kwaaó súwana
Ísun-aaiyavena áraire séna kúmba
⁵¹aampa'á kúmba kwená mayái-kwáásí
tésa sésa enáánimba á'á éránkaraíye
suwaná ⁵²tísaa ena séna kesáánimba
nósa-tawaiya á'á éránkaraíyo súwasa
sésa tindauma kwáyá'wái kokotámba
éran karaíye suwaná ⁵³avowámá
imáyáa éna séna mitáwai enáánimba
asóvagwiwemo siráimba árai'a siráíye
súmba pósa kwená akúmpákén-kwáásí
amápa'a Ísun-aaiyavesa áraire
siráawe. ⁵⁴Yútiyaa-ayampakemba
Káríri-ayampa'a komáyomba moóráma
kawé'-má'yái-áwáámé'á uréna minká'á
miníyámpóígómbá asóvamankowasa
kwená akúmbá áraire siráawe.

nonkwaaúmpá'á Ísu moóráwaimba asóvamankarain-kwasai.

5 aáno Yútaa-kwaasi monotávésa
tanómba kaumakónka'a
Ísu Yérúsaremu-naopa'a kurái.
²Yérúsaremu-naokona óntan-

kuriva'a ontamá kwáyomba áwí'a
sipisípigona ontamá miwáná
egwaa'á nonkwaaúmbá áwí'a
Pétéséta-nonkwaaumba kwáyowana
³mindónkón-awampa'a kwááyu-namba
éva'aasei-namba kwáyowasa
mindáúmpátá tí'a ún-kwaasiyomba
évaka'a tógavitan-kwaasiyonte
tíyayaamba kararón-kwaasiyonte
mésa [nonkómó píví'namaemo
kúmba amu'marésa máyówana
⁴moórá-mora-tawai kwíyómpakewaima
nompímbá kumúwana nonkómá
píví'namae kúwana aiva'á nonpímbá
kumúwaimba á'á éránkaraíye.] ⁵tí'o
ún-kwaasiyompimba moóráwai ména
ayáatáaka'a ³⁸ira'a á'á kwéun-kwaasi
má'yowana ⁶Ísu awánéna ayáatáaka'a
á'á kwéiye-imayaama éna áísaa ena
séna embá asóvaiyavai kwéankaiyo
súwana ⁷séna nonkómá píví'namae
kwíndara'a sí'maimo nonpímbó
sinkáníwaima íma má'yáiye. kemá
kumónáe'a úndanivo moóráwai kembá
kumáyaaitena nonpímbá aiva'á
kúmísana kesí'a úwoi kwáyáiye súwana
⁸Ísu séna usásinaao. ená tuvai'á maimaé
kwaaó súwana ⁹avekáán-umai á'á
érankowana kwená tuvai'á maimaéna
kuráiye.

Yútaa-kwaasi monor-áímbá
kwéison-kanaara'a mirá
úwasa ¹⁰Yútaa-kawaa-kwaasi
asóvamankon-kwaasiyavesa sésa ívé'a
agándaan-kanaama po ená tuvai'á
maimaé kwégonda aambá áúmbakaawe
suwaná ¹¹séna asóvamasinkaraiwaima
séna ená tuvai'á maimaé kwaaó siráíye
súwasa ¹²miwí áísaa esa sésa ená tuvai'á
maimaé kwaaómó siráíwai nááwa'iyó
suwaná ¹³sáwíva-kwaasivimba Ísuma
áuyokuwana póna asóvamankarowai
séna áwí'a íma isáúnda-kwaasiman-iyé
siráíye.

¹⁴simásuwena aáno anóm-
bono'-naumpa'a iyúmba Ísuma

avakáá-umai awánéna séna áí'a éránkáimba po sáwiyamba sínkáivo se sáwí-imayaa ivátuwaao súwana ¹⁵ iséna Yútaa-kawaa-kwaasi kosimátimena séna asóvamasinkaraiwaima Ísuman-iyé súwasa ¹⁶ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Ísuma asóva-mankarontavesa Yútaa-kawaa-kwaasi Ísumba sáwí'a umánkámae íyúwana ¹⁷ Ísu séna kesivo aasiyaasi-táwai mayáímá kwémayaimba pó'a miráráán-umai mayáímá mayánaumne súwasa ¹⁸ agándon-kanaara'a asóvamankarontavaigwara Áánútuma kesivomán-iyé siróntavaigwara'a pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe síma sima'a umbá Áánútuma kesivomán-iyé sirónten-umai Áánútuwe kesé mimbóráí'a umái máyauye siráimba pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe siráawe.

avowáná kwaasái Ísu siráin-kwasai.

¹⁹ suwaná Ísu simátimena séna árai'a simátime'a sé'a ááninkoma pó'a íma kesí imáyáavinkemba únda kesivomó imbá awáné'a mirá kwéune. kesivomó intembá ááninko kwéune. ²⁰ kesivo ááninkomba arumbá siména amápa-tantaa'o kwéimba kwéagaraasinkaiye. usáyaaitanim-bayai agaráásinkaina'a mimbáyái máyána'a táátavai ónááowe. ²¹ kesivomá pukáampinkembo usásintinkaintemba ááninko kesí imáyáavinkemba usás-intinkanae'a kwéune. ²² kesivo séna íma aavimbá maitinkánaumpo aavimbó maitinkánim-bayai kesááninkomba ámakaumne siráiyé. ²³ aavimbó maitínkáanda-mayai símakaimba pósa kesivo áwí'o mósá maráantemba ááninko súwí'a mósá maránááowe. kesúwí'o ímo mósá maráiyawaimo ésa kesivomá si'mákaiwai áwí'a íma mósá maránááowe.

²⁴ árai'a simátime'a sé'a kesááimo isésamo árai'a ai'mákaiwaima Áánútuma iyémó kwésiyawaima á'a ááimba ásámai aúnái'a umái maí'mai'a kwéowe. kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a kwaémáyaimba Áánútuna egwaa'á tamáyáamba pó'a íma aavimbá maitinkánaumne. ²⁵ árai'a simátime'a sé'a moórá-kanaa kwétinasa pukáiyán-kwaasi Áánútu ááninko-saai isánááowe. isáiyawaima usásinesa maí'mai'a ónááowe. ²⁶ kesivomá kwaási máyáawaina ááimban-iyé. asirayámbá siména séna mirámó úndantemba kwaási máyáawaina ááimba óne siráiyé. ²⁷ kemá kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawai únana póna kesivo kentávéná séna aavimbó maitinkáníyonda-mayai amúne siráiyé. ²⁸ mináíntávéná íma táá'a kaíno. moórá-kanaamo tínimba utamátínkaren-kwaasi amápa'a kesáái isésa ²⁹ utamátínkarepakemba usásinanaaowe. kawé'ó uréwaimo usásinesa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. sáwí'o uréwaimo usásinaiya'a aavimbá maitinkánaumne. mináíntávéná íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

Ísumba kwená ááin-kwasai.

³⁰ Ísu simásuwena séna íma kesí imáyáavinkemba úndanivo si'mákaiwaima simásímakaintemba mirá kwéune. íma kesí imáyáavinkemba úndayave'a arupí umái aavimbá maitinkánaumne. kesivo simásímakainten-umai aavimbá maitinkánaumne. ³¹ keyáámo kesáváímó súndarakai kamparé sesinó. ³² moóráwaigwara'o kentávénamo kwésimba árai'a kwésiye. ³³ keinárawa'a évakarawai ti'marówasa Yóni nombá pétinkaiwaimba koáisaa uwaná Yóni kentávéná séna árai-kwaasiman-iyé. kosimátíméro siráiyé. ³⁴ kesí ááimbo sénááontavai íma anón-imayaa

úndanivo Yóni kentávái siráin-aintavai áraire síya'a sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae-imayaa kwé'e'a mináimbá kwésimatimune. ³⁵oómbó aampa'ó kúra'mae konten-umái Yóni kentí aampa'ó kúratinkowa'a sáwíyanka'a aamo'ó uráawe. ³⁶moórá-yantaakoma Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. kesivomó simásímakaim-bayaima kwémayaunana mimbáyáíógómá kesí ááimba kwévaariye. kesivomó siménamo si'mákaim-bayai kwémayaunasa kesí ááimba kwéawanaawe. mintántáákómá Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. ³⁷kesivo si'mákaiwaima kwegwárá'á kentávéna simbánivo kwenáái ísámai íma kawé'á é'a kwenane'á íma awánaraawe. ³⁸si'marówa'o kunkáundayave'a íma áraire kwésemba póna Áánútun-aaí íma tirumpimbá kwáyáíye. ³⁹keinárawa'a sé'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónaumne sé'a Áánútun-aaí aúváívimba awána-awana kwéowe. mináúváívimbá kesí ááimba agaimárówa'anivo íma kawé'á umái ísaraawe. ⁴⁰kawé'ó umáímo isé'ó kesópa'o tékaankasi aúnaí'a umái maí'mai'a osino.

⁴¹kwaási kesúwí'a anómbe umásinkanaaowe-imayaa íma kwéune. ⁴²Áánútumbo ímo tirumbó áménka'a kwétuwanaumne. ⁴³kesivomá simásímakaintave'a kunkáundanivo íma kawé'á umásinkaraawe. ánivo moóráwaimbo kesivomó ímo simámakaindawaimo tína'o é'a kawé'á umánkanaaowe. ⁴⁴keinárawa'a sé'a kwaási kentáá súwí'a anómbe umásinkanaaowe sé'a pó'a kesáái íma áraire kwésewe. Áánútuma kentáá súwí'a anómbe umásinkaniye sékaankasi kentávé'a áraire sesinó. ⁴⁵kesivo aúranka'a íma aavimbá maitinkánaunda póna Mósesi

naaóvá'á ámáán-aimba agaimakáiwai aavimbá maitinkániye. Mósesi kwésuwa'naa iyémó sewáímó éna kwemá aavimbá maitinkániye. ⁴⁶Mósesi kesáái agaimarómbe pó'a Mósesin-aaiyave'o árairemo kwésekaai kesááiyave'a áraire sesinó. ⁴⁷Mósesimo agaimakáin-aintave'a íma áraire kwésemba pó'a kesááiyave'a íma áraire kwésewe Ísu siráíye.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Máaka 6:30-44, Áríku 9:10-17

6¹⁻⁴naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánaá sáwíyanka'a tınıye kwéuwana Kárfri-kwaaunkona menávápá'á Ísuma nompí-sípívimbá kwéna minkwáúnkóná moórá-awí'a Táípíriyasi nompá'á kúmba tí'o ún-kwaasiyomba asóvamatinkarowasa awánaresa pósa kwenánaaemba kwárówasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívínkémbá marapá'á ásávesa omápa'a umáyówasa ⁵⁻⁶sáwíva-kwaasi Ísunopa'a kwéiyuwana tuwánéna imáyáama éna séna naaémbe mirá ónaumpo aiva'á Vírípimba áísaa umái isánáe séna áísaa ena séna náávakena toómbá meéyámba'maiya tíménara nánááoo súwana ⁷Vírípima séna sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámba'maiya tímúnasaya naasinó súwana ⁸moórá-kwayo-kwaasi Sáímoni Pítaa áváko áwí'a Éndaru ⁹kwemá séna moórá-iyampoigo éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á makáimbanivo sáwíva-kwaasi máyáawe súwana ¹⁰Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mara'á máéro simátíméro súwasa simátímúwasa mara'á máúmba minkwáásívínkémbá sáwíva-kwaaima 5,000 kwaaima máyówana ¹¹Ísu

mintómbá maisokéna Áánútuntavena súwi simásuwena toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásirá'á timúwasa miwímá tímúwana toómbó nontenkáán-umai noyáá'a miráumai nowaná tímú'a wówasa miwítí imáyáaomo úni'a uwaná ¹²kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mintón-ayai íma úwoiva'a tuwé'a máyáaro súwasa ¹³éva'aasei-tompinkemba nésamo túwón-ayaiwinkemba sísamaiwakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitowasa ¹⁴Ísumo úmba awánésa sésa Áánútun-ai simátímíwaima íya awánáúnda-awaame'a isatá awánáúmne sésa kwéamu'maraundawaiman-iye sésa ¹⁵kentáásí kawááíta ínáyemo sumbá Ísu miwí tirumpimbó sun-áimbá iséna íma mirá ónaunasa sewé séna tiyuwéna omápa'a iráíye.

**Ísuma non-avóvomayaapa'a
kuráin-kwasai.**

Mátíyu 14:22-23, Máaka 6:45-52

¹⁶Ísu omápa'a umáyowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí nonkwaúnkón-awampa'a kumésa ¹⁷Kápénéamuva'a kónáe sésa nompí-sípívimbá usámaaisesa kuwaná Ísuma íma usauwerówana no'wáámba aúkúwana ¹⁸anón-undaoma kwétena nonkómá tuvántááva kwéuwasa ¹⁹tamayó'nei nombá tuwíntámaesa ayáátááka'a kuwaná Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena nompí-sípígóná egwaa'á túwasa awánésa táátavesa kwéuwana ²⁰Ísu séna kemá úmpo tá'a'á kaivó aáno máéro súwasa ²¹aamói ésa sésa nompí-sípívimbá usámaaisaao suwaná avekáán-úwana nompí-sípígó non-awámpá'á kúpa'a kuráíye.

Ísumba avakáá uráan-kwasai.

²²aaváyaavimba menávápá'á komáyón-kwaasi sésa tindauma kimbora-nompi-sipima kwáyáísana

Ísuma íma mimpímbá kwisásá kwená kwayó-kwáásí miwíyé su'mai kuráavo Ísuma náávára máyáíyo siráawe. ²³évaka-kwaasi nompí-sípívimbá Táípíriyasivakemba kwétoyo-esa tindaauraamba Ísu Áánútuntavena súwi súwasa kwaásiyomba toómbá néiron-ayampa'a tésa ²⁴Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé íma máyóntavesa tivakáá ónáe sésa mindómpí-sípívimbá usámaaisesa Kápénéamuva'a kuráawe.

**Ísu maí'mai'a ónááon-tomba
úne siráin-kwasai.**

²⁵Kápénéamu-ayampa'a kumbá Ísumba awánésa sésa kesí anóndakoo nósa-tawai maavá'á tiráano suwaná ²⁶Ísu séna másáaro íma kawer-áwáámé'á agaráátínkaraundayave'a kwésivakaa-ovo toómbó naráantave'a kwésivakaa-owe. ²⁷toómbó ímo kwaíkwaí'o índá-tontave'o é'a íma mayáímá maé'a kwaasi maí'mai'o ónááon-tontave'o é'a mayáímá máyáaro. mintómbó timénaunda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mintómbá timénaumne. Áánútu kesivomá kentávéna séna aamói kwéumankaumne. kesí mayáímá mayaaó simbá pó'a mintómbá timénaumne súwasa ²⁸áisaa esa sésa nóraumaiya Áánútuna mayáímá mayánaumno suwaná ²⁹Ísu séna kentáv'éo sé'o árai'a Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwai iyémó sembá mindá Áánútuna mayáímá maé'a sewé súwasa ³⁰nóra awaamera'i. ímo awánáúnda-awaame'o inatáámó éta awánétaamo éta séta árai'a Áánútuma embá ai'maráísama kunkáandawaima óne. nóim-bayai-awaamera ínáyono sésa ³¹kentáá síkwá'náma kavóná-marava'a mésa kwíyómpaken-tomba áwí'a máána-tomba némaëmbanivo emó uráandawaimo éna íma mindá usáyaaitaraiye. naaóv'á Áánútun-ai

aúváivimba agaimaréna séna
 kwíyómpaken-tomba tímúwasa
 naráawe agaimaréna siráiyé
 suwaná ³² Ísu séna maisáaro
 Mósesimo tímakon-tomba íma
 kwíyómpaken-tomban-iyé. kesivomá
 kwíyómpaken-tomba kawé-tómbá kwé-
 timiyé. ³³ kwíyómpakembo marapá'ó
 kunkáiwaima kwemá Áánútuma
 kwétimin-tomban-iyé. kwentáv'é'a
 pó'a maí'mai'a ónááowe súwasa
³⁴ sésa sénda-tomba aasiyaasi-táwai
 simiyó suwaná ³⁵ Ísu séna kemá
 maí'mai'a ónááon-tomba úne. kesópa'a
 kwétiyawai íma tááima kwétinkaiyé.
 kenká'á aráápamái kwémaiyyawai
 íma nontáv'éna kwétinkaiyé. ³⁶ á'a
 simátimé'a sé'a kesí mayáí-áwáámé'á
 awánaambanivo kesááiyave'a íma
 áraire sésa kenká'á íma aráápamái
 kwémaewe. ³⁷ á'nivo kesivomó
 kwésimin-kwaasimo é'a kesópa'a
 ténááowe. kesópa'o tíyan-kwaasiyave'o
 é'a íma kóro sénaumne. ³⁸ kesí imáyáa
 kwaránaundayave'a kwíyómpakemba
 íma kumbáyaumpo si'mákaiwaina
 imáyáa kwaránaundayave'a
 kumbáyaumne. ³⁹ si'mákaiwaima
 simásiména séna amúnda-kwaasi
 sáwí-amba kwáráavo se kawááuwó.
 naaén-kanaama puwíyampinkemba
 usásintinkaano. ⁴⁰ kesivomá simásiména
 séna kesááninkoo embá awánésa sésa
 Áánútu ááninkoman-iyé síyawaima
 aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráiyé.
 naaén-kanaama puwíyampinkemba
 usásintinkaano Ísu siráiyé.

⁴¹ kemá kwíyómpaken-tomba úne Ísu
 sántavesa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó
 sáwí'a kwéuwasa iséise kwéesa ⁴² sésa
 kwemá Ísuma Yósépi ááninkoman-iyé.
 anóvowi átaamo tuwánáúndayaanivo
 nóra sénawa kwíyómpakemba
 kunkáumne kwésiyo suwaná ⁴³ Ísu
 simátiména séna íma mirá iséise oró
 séna ⁴⁴ kesópa'a íma úwoima ténááovo

kesivo kembá si'mákaiwaima tááyaina'a
 kesópa'a tíya'a naaén-kanaama
 puwíyampinkemba usásintinkaano.
⁴⁵ mindáyavai naaóvá'á Áánútun-ai
 simátimékwai agaimarésa sésa Áánútu
 amápa-kwaasi simái agaráátinkaniyé
 siráawe. kesivon-áái isámai
 kawé'á iyawai kesópa'a ténááowe.
⁴⁶ kesivombá íma awánaraavo kemá
 Áánútunopakemba kunkáudawai
 keyáama kesivombá awánaraumpo
 kesivon-áái isámai kawé'á iyawai
 kesópa'a ténááowe. ⁴⁷ árai'a simátimé'a
 sé'a kesááiyavesa áraire sésa kenká'á
 aráápamái kwémaewai aúnaí'a
 umái maí'mai'a kwéomba ááimba
 kwéasaawe. ⁴⁸ kemá maí'mai'a
 ónááon-tomba úne. ⁴⁹ kentíkwá'náma
 kavóná-marava'a mésa máána-tomba
 neémésa úwoi putaráawe. ⁵⁰ á'nivo
 kwíyómpaken-tomba mirán-tómbá
 náiyawaima úwoi maí'mai'a ónááowe.
⁵¹ kemá kwíyómpaken-tomba maí'mai'a
 ónááon-tomba úne. mintómbó nésamo
 ésa maí'mai'a ónááowe. kesúma
 tímúna'a naantáv'é'a pó'a maí'mai'a
 ónááowe Ísu siráiyé.

⁵² Ísu súwasa Yútaa-anon-kwaasi
 tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise ésa sésa
 nóra éna mindá'á kwenáúma simínata
 nánaumno suwaná ⁵³ Ísu simátiména
 séna árai'a súné. kemá kwaási úranda'a
 kumpaáruraudawai pó'a kesúmo
 ímo né'o kesí naemó ímo né'o é'a
 íma maí'mai'a ónááowe. ⁵⁴ á'nivo
 kesúma kesí naemá naawái aúnaí'a
 umái maí'mai'a kwéomba ááimba
 kwéasaamba pó'a naaén-kanaama
 puwíyampinkemba usásintinkaano.
⁵⁵ kesúma kawé-tómbán-iyé. kesí
 naemá kawé'-nómbán-iyé. ⁵⁶ kesúma
 kesí naemá naawái kesé tarúmai
 máyáawa'a kemá miwísé tarúmai
 máyaumne. ⁵⁷ kesivo si'mákaiwaima
 maí'mai'a kwéintave'a kemá
 maí'mai'a kwéune. kemá maí'mai'a

kwéundayave'a pó'a kesúma naawái maí'mai'a ónááowe. ⁵⁸ kentíkwá'náma toómbá neémesa úwoi putaráawe. kemá súnda-tomba kwíyómpaken-tomba íma mirán-tómbán-iyé. kemó súnda-tomba mintómbá naawái aasiyaasí maí'mai'a ónááowe Ísu séna ⁵⁹ Kápénéamu-naopa'a mono'-náúmpá'a mináímbá simátímakaiye.

⁶⁰⁻⁶¹ Ísu simásuwowasa kwená-naaemba kwakón-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa ísámai íséise ésa sésa kwemó sin-áínkómá íya sinkáin-aimba póna umbaí kwétaiye suwaná Ísu arumpin-ímáyáámá éna simátimena séna mináíntáv'é'a kayókáawe. ⁶² kemó kwíyómpakembo kwaási úranda'o kumpaáruraundawaimo kuntauwer'é'o íyóna'o suwáné'o é'a nóra imáyáawa ónááoo. ⁶³ kwaásiti asirayánkó íma túwa'naa ivo Áánútun-amanko aúnaí'a umái maí'mai'a kwéumatinkaiwaiman-iyé. mirámó intembá kemó súnda-aimba aúnaí'a umái maí'mai'a ónááon-aimba imbánivo ⁶⁴ évakarawaima kentáv'é'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu súmba Ísuma kampa'á siyé mó sun-áímbá kwená kuntaru'ó íníwainkwara'a naaóv'á ísaronka'a póna évakarawai kentáv'é'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu simásuwena ⁶⁵ séna mindáyave'a á'a simátimé'a sé'a kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivomó tááyaina'a ténááowe siráiyé.

⁶⁶ Ísu súwasa kwenánaemba kwakón-kwaasi évakarawai Ísumba iv'á'á auwésa kwesé íma kwénaauwana ⁶⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna kegwarará iv'á'á kwésiyuwaaó séna tísaa úwana ⁶⁸ Sáímoni Pítaa séna anóndakoo nááwa ewa kónaunawa seéno. emá aúnaí'a umái maí'mai'a ónaumne-aimba kwésene. ⁶⁹ ívé'a entávéta séta árai'a

séne. Áánútunopakemba kawen'á'á óneya kwésune súwana ⁷⁰ Ísu simátimena séna kemá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasima ítátinkaundanivo keinárawapinkemba moóra sáwína'a paáriníye súmba ⁷¹ Sáímoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásintavena séna Yútási kwemá kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Ísuna kuntaru'á mayáníwaiman-iyé. kwentávéna mináímbá siráiyé.

Ísu áúnava'maati kwaasái.

7 minkákémbá Yútiyaa-ayampaken-kwaasi Ísumba tuvuwonáe kwésuntavena Ísuma Yútiyaa-ayampa'a íma kwénaaena Káriri-ayampa'a kwénaauwana ² Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbo kwégauvon-kanaama sáwíyanka'a túwasa ³ Ísu áúnava'maa'a aká'áamba simánkesa sésa maanáyámpá'á tuwéna Yútiyaa-ayampa'a kwaási torupanááopa'a ená mayáímá komáénasa pósa ená kwaási ená kawé'-má'yái awánanaaowe. ⁴ amápa-kwaasi suwánanaaowe síyawaima íma aúpá'á mayáímá mayánááomba po amápa-kwaasi túranka'a mayái komayaaó sésa ⁵ Ísun-áúnava'maa'a kwentávésa íma imáyáa ésa sésa Áánútunopakemba kunkáiye sésa mináímbá simámúwana ⁶ Ísu simátimena séna amáparawai kesí ááimba suwánanao-kanaama íma tiráivo kemá úwoi kwíyasa tuwánésa ⁷ marapá-kwáásí kembá íma áwá'á tikaavo miwíyáv'é'a sé'a kentí mayáímá sáwí'a kwéowe súndayavesa kembá áwá'á sikaawe. ⁸ tanómbo opa'á koró. amáparawai kesí ááimba suwánanao-kanaama íma tisa'á ívé'a íma tanómbo opa'á kúmbo kemá koró séna ⁹ Káriri-ayampa'a méraiye.

Ísu Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

¹⁰ Ísu máyomba áúnava'maa'a tanómbo upa'á kuwaná naaémba kwemá aúpá'á kúwasa ¹¹ Yútaa-anon-kwaasi Ísumba kwéavakaa-esa sésa náávava máyáyo sésa tísaa uwasa ¹² Ísuntavesa úwoi-kwaasi sáwívar-aimba isése ésa sésa évakarawai sésa kawe-kwáásímán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo kampa'naampa-kwáásímán-iyé sésa ¹³ Yútaa-anon-kwaasi sáwí'a umásínkáavo sésa íma avora'á sumbá aúpá'á siráawe.

¹⁴ Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbo kwégauvon-kanaama évareva kwáyowana avumpin-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenááima simátimuwasa ¹⁵ Yútaa-anon-kwaasi isésa táátavai ésa tóipimba tiyáámba áákesa sésa monor-áimbó isópa'a íma koména ísaraimbanivo nórapakena ísaraiyo suwaná ¹⁶ Ísu minímáyáámó umbá iséna séna kesí imáyáavinkemba íma simátimé'a Áánútu si'mákaiwaina imáyáavinkemba simátimune. ¹⁷ keinárawa'a imáyáama é'a sé'a náávaken-aina simásímakaiyo. kwená imáyáavinkena'i. Áánútuna imáyáavinkena'iyó-imayaama kwéowe. Áánútumo siráini'a ónéa síyawai miwímó ésa simátimunda-ainkona ááimba isánááowe. ¹⁸ kesávái-ímáyáavínkén-áimbá síyawai kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kentí imáyáavinkemba kwésevo ti'mákaiwai áwí'a mósá maránáe síyawai íma kampa'naampá'á sembá árair-aimba kwésewe. ¹⁹ Mósesi ámáámba simátí-makombanivo íma ísámai kawer-urére sembá sínkamonaé kwésewe súwasa ²⁰ úwoi-kwaasiyomba sésa íma tuvuwónáe-imayaa kwéeta máyaumpo enarumpimbá taraváá-kwámbá máyáisa mirán-áimbá séne suwaná ²¹ Ísu séna

monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a íma awánaraan-awaame'a uráunda pó'a kemá sáwívar-imayaa kwéowe. ²² kentíkwá'nárakemba sésa iyámpói matínkaraawasa avakaumboé-no'waamba kwaésa túra'a araa'éna umái karánááowe suwaná naaémba Mósesi mináimbá agaimakómba pósa évaka-tawai monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a mirá kwéowe. ²³ Mósesina ámáámba íma ankáiraamba pó'a agándai-kanaara'a mirám-báyáimá iyámpói túra'a kwéowe. ániwo agándai-kanaara'a moóráwaimba asóvamankaraunda pó'a mayáimá mayaánavo sé'a áwáá'a kwésiyewe. ²⁴ íma awáné-ease aintávái íma simátínkáaro. árai'a awánáíyan-aintavai simátínkáaro Ísu siráiyé.

²⁵ Ísu simásuwowasa évakarawai Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sésa minkwáásiyáváíya tuvuwónáewa kwéseo sésa ²⁶ kwemá avora'á kwenááima simátímisa'anivo íma aavimbá mayánkaraawe. anón-kwaasiyomba sésawa kwemá Áánútumo usásinankawaima Káráísitiman-iyé mirá kwéseo. íya kwéseo. ²⁷ maankwáásígóná naaópa'a awánáúndanivo Áánútumo usásinankaiwaina naaópa'a íma awánáúndavakemba tíníye siráawe.

²⁸ minkákémbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a simátiména séna kembá ára suwánéna kesí máápa'a ára awánéna mirá kwéoo. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo moóráwai si'mákaisa'a kunkáumne. kwemá áraite siwáimán-iyé. kwembá íma awánaambanivo ²⁹ kemá á'a awánáúnda si'mákaisa'a kwenópakemba kunkáumne súwasa ³⁰ mináimbó súnkakemba tátoranae suwááesa kwená kanaamá íma tiróntavesa íma tátorowasa ³¹ úwoi-kwaasivinkemba évakarawai sésa Áánútumo usásinankai-waima tándara'a kwená mayáígóná

awaamékoma amápa'-mayai gomba usáyaaitaniye-imayaa kwéeta Ísuna mayáigómá mirám-báyáigómá póna Ísu Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé kwésune siráawe.

**Ísumba koyátoraaro
sésa ti'mákaan-kwasai.**

³²úwoi-kwaasiyomba mináimbá sumbá ámáán-kawaa-kwaasi isésa miwíyé mono-káwáá-kwáásiyé i-kwáásiyávésa sésa Ísumba koyátoraaro sésa ti'márówasa kuwaná ³³Ísu séna sáwíyanka'a keinárawate mé'a si'mákaiwainopa'a íyóna'a ³⁴sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa ³⁵Yútaa-anon-kwaasi iséise ésa sésa náávara kwíndayavena síyómpo avakáá uwááeta íya awánanaumne. Kíriki-ayampara Yútaa-kwaasi máyáapara kwéna kwenáái simátiminiyo sésa ³⁶kwemá séna sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma iyónááowe simbá póta mináínkóná ááimba íma ísaraumne siráawe.

maí'mai'a ónááon-donkona kwaasái.

³⁷Yútaa-kwaasi kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaara'a moórá-kanaama kwáyowana minkánáá anón-kanaama úwana minkánáará'á Ísu usásinena anónka'a séna nontávénamo kwétinkaindawai kesópakemba tamandaaró. ³⁸Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna siráintemba nonayumpinkémbó usausa intenkáámbó kesáaiyavesa áraire síyawaima tirumpinkémbá nonayumpinkémbó intembá íniiye Ísu súmba ³⁹Áánútun-amankontavena siráiiye. Ísu íma kwíyómpa'a kuntuawékáintavena Áánútun-amanko íma kunkáiiye. Ísu imáyáa éna séna kemá púwóndavinkemba usásine'a kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amankomba

ai'maráanana kuména kesáaiyavesa áraire síyawai tirumpimbá kumbéniye-imayaa éna Ísu mináimbá simátímakaiye.

**Ísuntavesa imáyáama
taaínkaa'a uráan-kwasai.**

⁴⁰Ísumo simátimumba kwaasiyomba isésa évakarawai sésa árai'a kwemá Áánútun-ai simátímfwaiman-iyé suwasá ⁴¹évakarawai sésa kwemá Áánútumo usásinankaiwaima kwéamu'maraundawaiman-iyé suwasá évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima íma Káririvakemba tíniye. ⁴²naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima Tévítin-andarakemba Tévítina naaópa'a Pétáremuva'a marankániye agaimaréna siráiiye sésa umbá ⁴³Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a ésa ⁴⁴évakarawai sésa tátoranae sumbánivo íma tátokaawe.

⁴⁵íma tátoresá i-kwáásí mono-káwáá-kwáásítópare ámáán-kawaa-kwaasítópare koyauwérówasa nóra séra íma táto'mai áí'mae'a teéó suwasá ⁴⁶i-kwáásí sésa kwenááigoma amápa-kwaasi tááigomba usáyaaitaraiye suwasá ⁴⁷ámáán-kawaa-kwaasi tísaa esa sésa kenkwárá'á kampa'á simátiyuwaisara kwéseo. ⁴⁸anón-kwaasiye kesáá ámáán-kawaa-kwaasiyaawe íma árai'a kwíyómpakemba kunkáiiye kwésumpo kegwárá'á mirá seró. ⁴⁹úwoi-kwaasiye su'mai áraire kwésewe. miwímá Mósesina ámáámba íma ísáambá póna Áánútu tínkaminiye suwaná ⁵⁰ámáán-kawaa-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Níkótimasi ááéma Ísunopa'a iráiwaima simátimena séna ⁵¹kentáásí ámáánko séna íma úwoi sé'a sáwí'a uráiiye sé'a kwenááima ísare'a kwená mayáí awáné'a aaiwimbá

mayánkááro kentáásí áamáánko siráíye súwasa ⁵²Níkótimasimba aká'áamba simánkesa sésa Kárírivakewain-ánaaemba kwaráánó. Áánútun-aaí aúvávimba awánamai kawer-uréo. Áánútun-aaí simátímíwaima íma Kárírivakenda'an-ivo kwemá íma Áánútun-aaí simátímíwaiman-íye sésa [⁵³kentí naaó'-nao'a kóyáwé uwaná Ísu Óríve-ompa'a iráíye.]

moórá-ininko ó'on-kwaasiye máyon-kwasai.

8 Óríve-omapa'a Ísu uména ²aaváyaavimba kuména anóm-bono'-naumpa'a umáyowasa kwaásiyomba kwenópa'a torupowaná mara'á ména kwenáái simátimuwasa ³ámáámba sun-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye aaraí áí'maesa minínínkó ó'on-kwaasiye máyomba pósa áí'mai amáparawai túranka'a ankésa ⁴Ísuntavesa sésa anóndakoo minínímbá ó'on-kwaasiye máyáísata awánéta táto'mai áí'maeta túne. ⁵ámáán-auvaivimba Mósesi agaimaréna séna mirámó índawaimba óntandei tuvúwónanaya puwíníye agaimaréna siráíye. nóran-imayaa éwa seénó sésa ⁶Ísumba maka sésa mirá senaná paárinata kwembá aavimbá mayankáné sésa suwaná Ísu kívairena ayáánauvi'nei marará'á aúvái agaimarówasa ⁷áísaa aisaa uwaná usásinena simátimena séna imó sáwí'o uráindawai aivar-óntámbá maimé tuvuwíno simátimena ⁸moórágwara'a kívairena ayáánauvi'nei marará'á aúvái agaimarówasa ⁹isésa moórá-mora-kwaasi kunákárúwasowana anón-kwaasi aiva'á kumúwasa miwán-ánaaemba kwa'maésa kúmúwana minínínkówé su'mai Ísuwe máyowana ¹⁰usásinena áísaa ena séna náávvara máyaa. amáparawai íma aavimbá mayankánááo súwana ¹¹owé

íma aavimbá maisinkánááowe súwana kegwará'á íma aavimbá mayankáúna kómpo moórágwara'a íma mirán-uwo Ísu siráíye.

kwaási sáma kamátinkaina'a úne Ísu siráin-kwasai.

¹²ókvara'a Ísu kwenáái simátimena séna kwaási sáma kamátinkaina'a úne. kesínnaembo kwaráíyawai íma tunínívo sáma kamái maí'mai'a ónááowe súwasa ¹³ámáán-kawaa-kwaasi sésa eyáá ená ááimba séndamanivo íma árai'a kwésene suwaná ¹⁴Ísu séna ímanivo kesááigona ááimba árai'a kwésune. á'a awánáúndavakemba kunkáundayavai á'a awánáúndava'a iyónaunda pó'a kemá súnnda-aimba árai'a kwésune. kesí ááimba íma suwánaraawe. ¹⁵marapá-kwáásí kentí imáyáavinkemba aaimá maisínkaavo kemá íma aaimá kwémaitinkaumne. ¹⁶kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. íma kewé su'mai aavimbá maitinkánaumpo kesé kesivoé aavimbá maitinkáyauye. miráumai kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. ¹⁷kentí áamáán-auvaivimba agaimaréna séna kae-kwáásíráí moórá-aimbo séyambo ékai mináímbá árai'a kwéseye agaimaréna siráíye. ¹⁸miráumai kemá kesávái simátimunana kesivoé kesé mimbórá-áímbá simátimuyamba póna árair-aimban-íye súwasa ¹⁹enavomá náávvara máyáíyo áísaa esa suwaná kesí ááimbo imó suwánaantavai kesivombá íma kwéawanaawe. kesí ááimbo suwánaankakenkai kesivombá awánaasino Ísu súmba ²⁰anóm-bono'-naumpa'a óntambo túwón-daumpa'a mináímbá simátimuwasa tátoranae sésa suwááesa kwená kanaamá íma túntavesa íma tátokaawe. ²¹minkákémbá Ísu simátimena séna tiyuwé'a íyóna'a sivakáá uwááe'a íma suwánanaaowe. puwíyamba kentí

sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. íyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa ²² Yútaa-anon-kwaasi sésa kwemá séna íyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe simbá póna kweyáárikara puwíndayavena siíyo suwaná ²³ Ísu séna keinárawa'a maankákén-kwáásímán-ovo kemá sanaankéndá'á úne. keinárawa'a marapákén-kwáásímán-ovo kemá kwíyómpakenda'a úne. ²⁴ simátíme'a sé'a puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. kemá kwíyómpakenda'a úmpo kentávé'o ímo áraire sé'o é'a kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe súwasa ²⁵ mináínkóná ááimba íma ísámai áísaa esa sésa nááwawa oónó suwaná Ísu séna aasiyaasi-táwái á'a simátímakaumne. ²⁶ keinárawatave'a sáwívar-aimba kanaán-umai sé'a aavimbá maitinkáundanivo si'mákaiwaina aaiyé su'mai amáparawaiyave'a kwésimatimune. kwemó arupí iwáín-áái kwésimatimune súwasa ²⁷ Áánútun-aaima súmbanivo íma ísówana ²⁸ mindáyavai Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'mae'a taaira'á mói sínkamonaaomba pó'a suwáné'a sé'a kwemó siwáímá kwená imáyáavinkemba íma sivo avowamá simámakain-aimpinkemba siráiyé mirá senááowe. ²⁹ sí'mákaiwai aamóí ínkwáe-i'a úmae kwéiyunda póna íma siyuwéna kesé máyáiyé súwasa ³⁰ sáwíva-kwaasi isésa kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'an-iyé siráawe.

tátokaawanamo Ísu ayútínkáin-kwasai.

³¹ Ísuma Yútaa-anon-kwaasi kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'a iyémó sirówaiyavena séna kesááimo ísámaimo kawé'ó é'o é'a kesí kwaási aú'mái ménaaowe. ³² árair-aimba íséwana tátokaiyampinkemba

minaráír-áínkó ayútinkaniye súwasa ³³ Ááváramun-andaraken-kwaasi únda póta íma ó'on-kwaasi tátokaawe. nóra se ayútinkaniye seénó suwaná ³⁴ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a sáwí'o kwéowaima misáwíkomá kembá kwétatoraiye. kesí mayáí úwoi mayáígwae sésa meeyámba'mai tátokaantenkaan-kwaasin-owe. ³⁵ mirán-kwáási kawáánákóná naaúmpa'a íma maí'mai'a ónááovo kwenáánimbaa'a maí'mai'a ónááowe. ³⁶ kemó Áánútu ááninkomo ayútínkáana'o é'a ayútuwe'a ménaaowe. ³⁷ Ááváramun-andaraken-kwaasi ombánivo kesáái íma tirumpimbá kwáyáintave'a tuvuwónáe kwésewe. ³⁸ kesivo agaráásínkáin-aimba kwésumpo kentivomá simátímín-aimba kwésewe súwasa ³⁹ Ááváramu kentáásivoman-iyé suwaná Ááváramun-andarakewaimo ékai Ááváramumo úntemba mirá uráasino. ⁴⁰ Áánútu árair-aimba simásímakaimba simátimundanivo tuvuwónáe kwésewe. Ááváramu íma mirá uráivo ⁴¹ kentivomó uráintemba mirá kwéowe súwasa kesáámá íma kesinóma eénkwááírákémhá kentáá masínkaraiye. kentáásivoma mimbóráwái Áánútuman-iyé suwaná ⁴² Áánútunopakemba kunkáunda pó'a Áánútu áráá'o ékai kentirumbá simésino. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo kwemá si'maráísa'a kunkáumne. ⁴³ kemó súnda nóra séra íma kwéisaao. kesááigo umbái kwétiyaiye. ⁴⁴ kemá Sáátáánigo áráá'a pó'a kwenarááíma kwaránáe kwésewe. kwemá ááinkakemba tuvúkaiwaiman-iyé. árai'o sií-yántáá'á íma kwempímbá kwáyáísana kampa'naampar-áínkómá avowai'a kwéiyé. ⁴⁵ miráumai árair-aimba simátimundayavai árair-aimba iyémá íma kwésewe. ⁴⁶ íma sáwí'a uráunda kwéisaawe. arupí-aimba

simátimuna'anivo íma áraire kwésewe. ⁴⁷Áánútu áráá'a pósa kwenáái isésa máyáavo keinárawa'a íma Áánútu áráá'maari'a uré'a pó'a kwenáái íma ísaraawe Ísu siráiyé.

⁴⁸Ísu simásuwowasa Yútaa-anon-kwaasi aká'áamba simánkesa sésa árai'a séta Sámériyaa-kwaasi ónana taraváá-kwámbá enarumpimbá máyáísampo mináímbá siráane suwaná ⁴⁹Ísu séna taraváá-kwámbá íma kesirumpimbá máyáiyé. kesivo áwí'a anómbe úndanivo kesúwí'a sáwí'a umásínkáawe. ⁵⁰Íma kesúwí'a anómbe ónáe. Áánútu kentávéna séna kawe'-má'yái mayáanda pó'a enáwí'a mósá anómbe umánkanaumne kwésiye. ⁵¹árai'o senda-áímbá kesáái ísámai kawe'á iyawai íma puwónááowe súwasa ⁵²Yútaa-anon-kwaasi sésa sénda-aimba taraváá-kwámbó enarumpimbó máyáimba áta ísaraumne. Ááváramu puwúwasa Áánútun-ai simátímakowaima púwúmbanivo emá se kesáái ísámai kawe'á iyawai íma puwónááowe siráane. ⁵³kentáásivo Ááváramu puwúwasa Áánútun-ai simátímakowaima pukáambanivo miwí usáyaitaniyono. emó sénda náávakendara'ono suwaná ⁵⁴Ísu séna kesúwí'o mósá maráúndarakai úwoi úsina. kesúwí'o mósá maránímba kesivomán-iyé. kwentávé'a sé'a kentáásí Ísóigoman-iyé kwésewe. ⁵⁵kwembá kwéawanaumpo kemá íma awánaraawe. kemó sé'o íma awánáúm-nemo súndarakai kemó ontembá kampa'ná'á maúsino. á'a kwéawane'a pó'a kwenáái mósá kwémaraumne. ⁵⁶kentivo Ááváramu kemó marapá'ó kumónaunda-aimba iséna aamoí éna kembá suwánéna kwenarunkó kawe'á uráiyé súwasa ⁵⁷Yútaa-anon-kwaasi sésa emá ívé-kwaasi íma kae-kwáái umái siyáánkai-ima maisukáampo emá séma

Ááváramumba awánaraumnewa seénó suwaná ⁵⁸árai'a simátíme'a sé'a Ááváramumbo ímo maránkaronka'a kemá maémaundaniye súwasa ⁵⁹mináíntávái tuvuwónáe sésa óntamba máyómbanivo Ísu aúpá'á anóm-bono'-naumpakemba kárúwaguraiye.

Ísu aúramba kavikówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

9 Ísu kúmba moóráwaimba anówama aúgavitamba maránkarowaimba awánésa ²kwená kwayó-kwáási áísaa esa sésa anóndakoo nááwana sáwí-yantaakona anondáwa aúramba kavikáiyó. kwendéígówá'i. anóvwineigowa'iyó suwaná ³Ísu séna íma kwená sáwí-yantaakon-ivo íma anóvwiti sáwí-yantaakon-ivo Áánútuna kawe'-má'yái kwenane'á paárínasa awánanaaontavena aúramba kavikáiyé. ⁴si'mákaiwaina mayáiyá máyáano. sámó kainká'ó mayáímó kwémayaawanamo no'wáambo aúráisanamo mayáímó máyáan-kanaamo ánásaintemba miráumai mayáímá mayáúnda-kanaama ánásanimba póta ívé'a Áánútuna mayáiyá mayánaumne. ⁵marapá'ó maúnda kwaási sáma kamátinkaina'a úne séna ⁶marará'á awirááíma kwi'maréna mindáneí toiraambá úmarena aúranka'a a'maréna ⁷simáména séna nonkwaauńkó áwí'a Síróamu-kwaumpimba awaa'á koyoraao súwana mirá uráiyé. Síróamuwemo súmba kwenááivinkemba kwántámai séna ai'maráí-kwáúne súwana koyotuwéna aúramba awánamai kawe'á éna túwasa ⁸kwená naaópaken-kwaasiye ókwaasiye awánésa sésa kwemá aampa'ó ména óntantemo inai síma sima'a indará'iyó suwasá ⁹évakarawai sésa owé kwemán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo

mimbórá-óikwárará'iyó suwaná kwemá séna ímanivo kemá úne súwasa ¹⁰áísaa esa sésa nóra ónana aúrumba kawé'á íyó suwaná ¹¹moóráwái áwí'a Ísuma kwemá awirááíma kwi'maréna mindáneí toiraaní'a úmarena súranka'a a'maréna simásimena séna Síróamu-kwaumpimba awaa'á koyoraaó sisa'á isé'a suwaa'á koyoráúnana súrumba kawé'an-íye súwasa ¹²áísaa esa sésa náávára kuráiyó suwaná íma awánáúmne siráíye.

¹³⁻¹⁴simátimuwasa áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówana Ísuma toimá aúranka'a a'maréna aúrumba kawé'á umánkaron-kanaama Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa mayáímá aambá áumbakon-kanaama úwasa aúrumba kawé'á umánkarowaimba áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówasa ¹⁵áísaa esa sésa nóra ónana aúrumba kawé'á íyó suwaná toimá súranka'a asínkáisa'a suwaa'á koyoráúnana súrumba kawé'á umásínkáíye súwasa ¹⁶ámáán-kawaa-kwaasi évaka'a sésa agándaan-kanaara'o mirá uráintavena íma Áánútunopakemba kunkáíye suwasá évakarawai sésa sáwí-imayaa-kwaasimo énarankasi íma kanaán-umai kawé'-má'yáí-áwáámé'á isinó suwasá imáyáama taaínkaa'a ésa ¹⁷sésa enaúrumba kawé'á umánkaraiwo kwentávái nóin-imayaawa kwéono áísaa esa suwaná Áánútun-ai simátimíwaiman-íye súwasa ¹⁸ánivo miYútáa-ánón-kwáásí aúrambo kawé'ó umánkontavesa íma imáyáa umbá anóvowi tááyowasa ¹⁹tuyasá tísaa esa sésa kenkáítí táánina'iyó. ánivo aúgavitana maránkarayana'iyó. nóra ena aúrumba awánamai kawé'á kwéiyó suwasaráí ²⁰kesááninkain-íye. maránkarayamba aúgavitane. ²¹ánivo ívé'a nóra isaná aúrumba kawé'á umái kwéawanaiyompo

kwemá anómban-ivo áísaa íyana kweyááríka'a simátimino siráííye. ²²ááéma Yútaa-anon-kwaasi sésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaiman-íye síyawai mono'-náúmp'á íma iyónááowe sumbá póna minánóvowí Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasarai ²³sésarai anón-umaguráivo kwembá áísaa oro siráííye.

²⁴simásúwóyasa ókwara'a aúrumba kawé'á umánkarowaimba ááyowana túwasa sésa minkwáásígó sáwí-imayaa kwéíye sewatá ísaraunda po Áánútu aúranka'a arupí umái simásimiyo suwaná ²⁵sáwí-kwaasiya'í. kawé-kwáásíyá'iyó. kemá íma isáúmne. moórá-yantaatave'a isáúnda súrumba kavíkwimbanivo ívé'a súrumba awánáúmne súwasa ²⁶nóraumai aúrumba kawé'á umánkaraiyo áísaa esa suwaná ²⁷á'a simátimundanivo íma isáawe. ókwara'o simátimena'o é'a isánááoo. kwenaráái kwaránáemo sé'a kwená kwayó-kwáásí-í'a ónááowe súwasa ²⁸aká'áamba simánkesa sésa emá kwenaráái kwaráampo kesáámá Mósesi arááíya kwégwaraumne. ²⁹Áánútu Mósesimba aai simámakaivo minkwáásí náávaken-kwaasiya'iyó suwaná ³⁰mind'á mirá séna kemá mirá sembánivo minkwáásí ó'oran-kwaasin-íye. kemá súrumba kawé'á umásínkaraisa'a sune. ³¹⁻³³kwemó ímo Áánútunopakembo kunkénaraankasi íma mirá uráisino. Áánútuma sáwí-imayaa kwéowai tááíma íma kwéisaivo kwená mayáímó máyáawai tááíma kwéisaíye. Áánútu áwí'o mósá maráawai tááíma kwéisaíye. maambárámó úmaronkakemba íma moórá-augavitán-kwaasi máyáísana kawé'á umánkaraiye sewa'á kwéisaumne súwasa ³⁴enanóma aampa'á maránkaraisa po úwoivaken-kwaasima éma

enáái kentáá kawekwáásíyá kwésimasimendayaanivo mono'náúmpákémbá kunákárúwao suwaná kunákárúwaraiye.

³⁵minkákémbá Ísu ai'mátukaanaimba iséna avakáá-umai awánéna áísaa ena séna kwíyómpakemba kwaási úrandakona arááíya kwégwaraano súwana ³⁶Ísuntavena séna anóndakoo emó séndá náawawa'iyó. simásímína'a kwenaráái kwáráano súwana ³⁷Ísu séna á'o aúrambo suwánáánda kemá úne súwana ³⁸emá Ísóigoma óne séna kívairena kwená imáyáa mósá makáíye.

³⁹kwená imáyáa mósá marówana Ísu séna marapá'á kunkáunda pósa kwaási avuntambá taaínkaa'a ónááowe. túrambo kavíkáindawai túramba kawea'á umái awánáíyasa túrambo awánemayaiyawai túramba kaviyíníye súwasa ⁴⁰ámáán-kawaa-kwaasimo évaka'o máyówai iséna áísaa esa séna ewá séwa kentááyavaiya túramba kavíkáiwai owéwá seénó suwaná ⁴¹Ísu séna túrambo kavíkáawaimo máyáankakai kentí sáwí-imayaagona meéyámbá íma kwáyáisino. áta awánáúmne sentávéna kentí sáwí-imayaagona meéyámbá kwáyáíye Ísu siráíye.

sipisípigona kusavá'ó kárákwiraan-kwasai.

10 Ísu séna árai'a simátíme'a sumpo isáaro. sipisípi kusavá'ó kónáe síyawai ímo sipisípigona ontavímbó usávekesamo ésa kusarákémbó maatésamo ésa miwí umóyándáraware sénááowe. ²sipisípira'a kárákwiraiwai ontavímbá usá kwéveraiye. ³miráumai ontará kawááná'á onta tiyánkáísana usáverena kwená sipisípi túwí'a utaisasá kwenáái iséna kwenópa'a kowaná ⁴sipisípi kusavínkémbá tí'maena aiva'á kwisasá kwenáái ísántavesa ánaemba kwégwaraawe. ⁵ánivo ó'on-kwaasi táái

íma isámai tínaaemba íma kwa'maésa kwéesa inkaisésa kóyáwé kwéowe ⁶Ísu mirá simátimuwasa mináínkóná ááimba íma ísaraawe.

Ísu sipisípira'a kárákwirain-kwasai.

⁷mináínkóná ááimba íma ísóntavena Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a sipisípigona ontamá kemá úne. ⁸íma kunkáundara'a évakarawai tiráawai umóyándáraware. miwí táái sipisípiyonko íma ísaraawe. ⁹kemá ontamá úne. kesópa'o tíya'o é'a usáveraaro senasá usáveraiya'a kárákwiyonaumne. toómbó naíyávésamo ésa kunákárúwaresa násuwesa ó'a usáveranaaowe. ¹⁰umóyán-ámpá-kwáásímó tíyawaimo ésa kwaási tínkambai áwáávi-tantaa'a ónááombanivo kemá kunkáunda pósa ó'oran-kawe'a umái maí'mai'a ónááowe. ¹¹sipisípira'a kawea'á umái kárákwiraundana'a úne. sipisípira'o kaweo'ó umáimo kárákwirainda'a séna kesí sipisípi túwa'naa ónaumne séna puwíníye. ¹²ánivo óntantavaiye sésa sipisípira'a tavíkáawai áwáávíte in-íyánkómbá awánéna sipisípi ivátíyuwesa kóuwana sipisípiyomba vamái kwatúwáísasa kówitawaa'a umáguraawe. ¹³miwí sipisípira'o taviyí-ímáyáámá tuwésa óntane su'maimo mayái-ímáyáá kwéowe. ¹⁴⁻¹⁵sipisípira'a kawea'á umái kárákwiraundana'a úne. kesivo kembá súyaisa'a kemá kesivombá aúyáunana mirámó úndantemba kesí sipisípi amápa'a túyáunasa kembá kwésuyaawe. kesí sipisípima túwa'naa ónaundayave'a pó'a kemá puwónaumne. ¹⁶kesí sipisípi évaka'a ó'on-kusava'a máyáamba pó'a kotíránana kesáái isámai tésa mimbóráí'a umái máyaiya'a amáparawaira'a kárákwiyonaumne. ¹⁷⁻¹⁸púwóndavinkemba usásinanaunda-imayaama kesivomá símísa'a kemá owé súndayavena

kwenarumbá kwésimiye. kemó ímo owé súndarakai íma kanaán-umai sínkamosino. kesí imáyáavinkemba puwónaunda pó'a kanaará'á puwónaumne. púwóndavinkemba kanaán-umai usásinanaumne. kesivomá simásimena séna mirán-uwo séna mirámó ónaunda-asirayamba símakaiye Ísu siráiyé.

¹⁹Ísu mináímbá súntavesa Yútaa-anon-kwaasi imáyáa ésa taaínkaar-uwasá ²⁰évakarawai sésa taraváá-kwámbá arupimbá máyáintavena uwo'aó'á kwéiyé. nóra séra kwenáái kwéisaaó suwasá ²¹évakarawai sésa taraváá-kwámbó arupimbó máyáinkakai íma mirá-áímbá sisinó. taraváá-kwámbó arumpimbó máyáinkakai íma aúgavitan-kwaasi aúramba kawé'á umái awánéna máisino siráawe.

Yútaa-anon-kwaasi tínaaemba umánkaraan-kwasai.

²²Yútaa-kwaasi anóm-bono'-nambo uráan-kanaamo túntemba Yérúsaremu-naopa'a tanómba kwégauvunka'a minkánáá táúgwi-kanaa póna túwana ²³Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména Sórómoni áúgwimai úmakopa'a kwéguwasa ²⁴Yútaa-anon-kwaasi torupésa taúkúmaresa áísaa esa sésa entávéta sáwívar-ímayayaya kwéune. Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaima ewá ónómpo arupí umái sinatá ísáano suwaná ²⁵Ísu séna simátimuna'anivo íma ísaraawe. kesivo simásímakaim-bayaima kwémayaunda póna kesí ááimba avora'á kwévaariye. ²⁶keinárawa'a íma kesí sipisípiyomba pó'a kesááiyave'a íma áraire kwésewe. ²⁷kesí sipisípi túyáúnasa kesáái ísámai kesínaaemba kwégwaraawa'a ²⁸imáyáama timúnasa aúnáí'a umái maí'mai'a kwéomba pósa íma puwónááowe. kawáá

úndavinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe. ²⁹kesivomá símakaimba kwená asirayánkó amápar-asirayankomba usáyaaítasasa kesivomá kawááimpinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe. ³⁰kesé kesivoé mimbórání'a kwéuye Ísu siráiyé.

³¹súwasa Ísumo sún-aintavesa Yútaa-anon-kwaasi ókwara'a tuvuwónáe sésa óntamba máyówana ³²Ísu simátimena séna kesivomá simásímakaim-bayai kawé'-máyáímá kwémayauna'a kwéawanaavo nóim-bayaiya mayáúndayavaiya sínkamonaaoo súwasa ³³íma kawé'-máyáyávéta inkamónáeta kwéumpo Áánútumba aká'áamba simánkaandayaveta inkamónaundayaawe. marapá-kwáásígómá séma Áánútuma úne séndayaveta inkamónaundayaawe suwaná ³⁴⁻³⁵Ísu séna Áánútun-ai aúváivimba ímo kampar-áímbó kwáyáin-auvaivimba agaimaréna séna Áánútu séna ísóigoman-owe siráiyé agaimaréna siráiyé. Áánútun-ai simátímakowaiyavena séna ísóigoman-owe siráiyé. ³⁶kesivomá ításinkena sí'mákaisa'a marapá'á kunkáumpo Áánútu ááninko úne kwésundayave'a Áánútumba íma aká'áamba kwésimankaumne. ³⁷kesivoná mayáímó ímo kwémayaundarakai kentáv'é'a kwíyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sesinó. ³⁸kwíyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sembánivo kesí mayáyáv'é'a Áánútuna mayáímá kwémayaiye sé'o é'a minká'á sé'a kwesé avowáe mimbórání'a kwéoye sénááowe Ísu súwasa ³⁹moórágwara'a tátoranae sésa umbá táto'mai toviráyuwowana kóuraiye.

⁴⁰Ísu miwí tiyuwéna Yótáni-nomba kóatena ááema Yóni nombá pétinkaropa'a komáyowasa ⁴¹kwaásiyomba torupésa sésa Yóni ímo awánáúnda-mayaima

mairáimbanivo minkwáásiyávéna simásímakain-aimba árair-aimba siráiyé suwasá ⁴²sáwíva-kwaasi Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe.

Árásárásí pukáin-kwasai.

11 moóráwai áwí'a Árásárásí Pétáni-naopa'a máyowana áí'a úwasarai ámánaakai túwí'a Máriaae Máátaae mimbórává'á méssaya ²Máriaa ó'on-tawai ásí-kwiýumba úm-basawemba Ísu aísamaira'a atímarena kwena'hóntáunei uwátukai-ininko éna tiyóvígomba áí'a kwéuwasarai ³minúnándaráí moóráwaintavesarai sésarai Ísumba kosimáme se anóndakoo enarumbá ámakaandawaimba áí'a kwéiyé kosimámiyo suyaná kosimámuwana ⁴Ísu iséna séna Árásárásimbo áí'o kwéimba íma pu'mái ánásaindayavena áí'a kwéivo Áánútu áwíkwara ááninko súwíkwara'o mósá maránááontavena áí'a kwéiyé Ísu séna ⁵Máátaante Máriaante Árásárásinte kwenaarumbá tímakomba póna ⁶áí'a kwéun-aimba iséna kae-táwai aáno maéna ⁷minká'á kwená kwayó-kwáásiyávéna séna ókwara'a Yútiyaa-ayampata kónaumne súwasa ⁸sésa anóndakoo Yútaa-anon-kwaasi óntandei tuvuwónáe sésa kwéopa'a ókwara'a mináyámpá'á kónáe kwésene suwaná ⁹⁻¹⁰Ísu miwí simátimena séna túnkwisasamo kombá íma sáma kaisasá pósa tanaambá kwévaavo sámo kaisasamó kombá íma tanaambá kwévaawe. mirámó ontembá isa'á ívé-kanaa kawé'á umái mayáímá mayánaumne Ísu séna ¹¹kentáásí kwaásigo Árásárásí aúmá kwégwaimba pó'a usásinankaandayave'a kónaumne súmba ¹²⁻¹³Árásárásí pukóntavena Ísu súmbanivo kwená kwayó-kwáásí imáyáa ésa aúin-kwaiguráimba póna usásinaniye-imayaa ésa sésa

anóndakoo kawé'á imbá póna áí'a érankaniye suwaná ¹⁴Ísu avora'á séna Árásárásí pukwiyé. ¹⁵áí'o ipa'á íma kwesé máyaunda kawé'á imbá póta kwenópataamo kondá suwáné'a kentávái árai'a Áánútumpakemba kunkáiyé simásinkanaaowe súwana ¹⁶kwená kwayó-kwáásíwínkémbá moóráwai áwí'a Tómaasi kwááyu áwí'a ávárawaama kwemá simátimena séna Yútaa-anon-kwaasi Ísumba inkamónááomba póta kweséya puwónáeta kónaumne Tómaasi siráiyé.

Ísuma puwíyampinkemba usásinanaaowaina ááimban-iyé kwaasái.

¹⁷súwana Ísu Pétáni-naopa'a kúmba Árásárásí puwúwasa utámárówana éiyaimba kwaúnka'a Ísu koísaraiye. ¹⁸Pétáni-nao'a Yérúsaremuva'a egwaa'á pósa ¹⁹Máátaante Máriaante tiyóvígo pukóntavesa Yútaa-kwaasiyomba ivi'á kogwétesa máyówana ²⁰Ísu kwétiyemo sumbá Mááta iséna kwétupa'a kúwana Máriaa naaúmpa'a máyowana ²¹Mááta Ísuntavena koséna anóndakoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino. ²²ívé'o Áánútumbo áísaa inanamó éna mirá íniye-imayaa kwéune súwana ²³Ísu séna enayóvi pukáimpinkemba usásinaniye súwana ²⁴Mááta séna naaén-kanaama tínana pukáindavinkemba usásinaniye-imayaama kwéune súwana ²⁵Ísu séna púwómpinkemba kwéusasinanaawemo sewáiná ááimba kemá úne. aúnái'a umái mai'mai'a ónááowaina ááimba kemá úne. kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa puwónááombanivo usásinanaaowe. ²⁶mésa kesááiyavai áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa íma puwónááowe. mindáyavai emá áraire kwéseno Ísu Máátaantavena súwana ²⁷Ísoigoo emá Áánútumo

usásinankaiwai kwéamu'maraundawai óne. Áánútu ááninko óne. marapá'á kumíníyondawai emá óne Mááta siráiyé.

²⁸ Mááta simásuwena kwéna áúnkontavena aúpá'á áápimba simáména séna anóndako kwétena kwéaayaiye súwana ²⁹ Máriaa iséna avekáán-umai usásinena kwétupa'a kúmba ³⁰ Ísuma Máátaamo taawánónka'a ména íma naaópa'a túmba ³¹ Máriaa usásinenamo kúmba Yútaa-kwaasi ivi'á ton-kwáásí awánésa imáyáa ésa sésa utamánkáapa'o ivi'ó táíndayavena kwiyé sésa kwa'maésa kumbá ³² Ísu máyonka'a Máriaa kwéna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kívaréna séna Ísóigoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino súwasa ³³ Máriaae kwenánaaemba kwakón-kwaasiye ivi'ó tombá Ísu tuwánówana arumbá éna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana ³⁴ tísaa ena séna náánkara utamánkaraao súwasa anóndakoo taawánaao suwaná ³⁵ Ísu ivi'á tómba ³⁶ Yútaa-kwaasi awánésa sésa pukáiwaimba aruntávéna umánkáiyé suwasá ³⁷ évakarawai sésa aúgavitan-kwaasi aúrumba kawé'á umánkaraimbanivo nóra séna íma asóvamankaisana pukáiyó siráawe.

**Ísu Árásárásimba
usásinankarain-kwasai.**

³⁸ suwaná Ísuna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana utamánkaropa'a kúmba murí-áívimbá mámakeka óika'a óntandei awáá umásúwówana Ísu koawánéna ³⁹ séna óntamba akwátúwáaro súwana Mááta pukówai amánaako séna Ísóigoo éiyain-tawai kwáimba póna ánkúte íníye súwana ⁴⁰ Ísu séna á'a simáme'a súnnda kesáiyavaimo áraire sémo kenká'ó agevamáimo mémo e Áánútuna

kawé'-má'yáimá awánaniyone súwasa ⁴¹ óntamba akwátúwówana Ísu kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó kesáái kwéisaandayave'a súwi súné. ⁴² kesáái kwéisaampo maanáimbá kwésunda pósa maanká'á máyaan-kwaasi kentávésa árai'a Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe simásuwena ⁴³ anónka'a séna Árásárásiyó iyuwó súwana ⁴⁴ pukówaima iráimba ampaantanéí avakúmá ánáan-kwisuwesa aiyayaanka'a asááúmaresa a'nómpá'á káátamaresa mirán-úmakon-tantaakwara'a iyúwana Ísu séna iyátúwéwana máino siráiyé.

**anón-kwaasi Ísuna
ámáayu-aimba siráan-kwasai.**

*Mátíyu 26:1-5, Mááka
14:1-2, Áríku 22:1-2*

⁴⁵ Yútaa-kwaasiyomba Máriaanopa'a kun-kwáásí Ísumo úmba awánésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwasá ⁴⁶ évakarawai ímaniye sésa amáán-kawaa-kwaasitopa'a kosésa Ísumo ún-aimba simátímúwasa ⁴⁷ mináimbá isésa amáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé aaimó isón-kwaasi tááyesa sésa íma awánáúnda-mayai maémáyáimba póta nóraya ónaumno. ⁴⁸ úwoimo túwáananamo éna mirám-báyáimá maémáyainda pósa amáparawai kwenááiyavesa áraire sénááowe. minká'á Áróamáni-kamaani-kwaasi tésa anóm-bono'-namba tayawísíyuwesa kentáámá amáparawaima sáwí'a umásínkáávainivo nóraya ónaumno suwaná ⁴⁹ moórawai áwí'a Káyavaasi minkánáá aiva'-mónó-káwááná'á póna séna íma kawé'á umái kwéisaawe. ⁵⁰ Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moórawai puwíníye Káyavaasi siráiyé. ⁵¹ mináimbó súmba íma kwená imáyáavinkemba siráivo minkánáá aiva'-mónó-káwááná'á máyontavena

póna Áánútu imáyáama amúwana paárumai séna Yútaa-kwaasi amáparawaiyavena ísámai Ísu puwíníye. ⁵²Íma Yútaa-kwaasiye su'mai Áánútu áráá'a ovó ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mimbórái'a umái méigwae séna Ísu puwíníye. ⁵³Káyavaasi mináimbá súwasa minkákémbá Yútaa-anon-kwaasi Ísuna áamáyu-aimba suwaná ⁵⁴mindáyavena Ísu íma Yútaa-anon-kwaasi túranka'a kwéna tiyuwéna ugóná ayááivá'á Éváráimu-naopa'a kúmba kwená kwayó-kwáásíyé koméeraawe.

⁵⁵komáyówana tíyótaasa í-tánón-kánáá sáwiyanka'a tínimba pósa tirumbó kawé'ó íyanesa naaó'-naokemba Yérúsaremu-naopa'a koyorupésa ⁵⁶Ísuntavesa mivá maava'a awánésa anóm-bono'-naumpa'a torupésa sésa tanómbo opa'á tání. íya tíníyo siráawe. ⁵⁷mono-káwáá-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye sumbá Ísumbo awánésamo ésa simásimiyata tátóráano sumbá mindáyavesa úwoi-kwaasi sésa tanómbo opa'á tání. íya tíníyo siráawe.

**Máríyaa Ísu aísamaira'a
áséi-kwiyum-basawemba
pékain-kwasai.**

Mátíyu 26:6-13, Mááka 14:3-9

12 tíyótaasa í-tánón-kánáámá sáwiyanka'a túwana ava'moraé-kanaa úwoi kwáyowana Ísu Pétáni-naopa'a kwéna pukómpinkemba usásinankarowai áwí'a Árásárásina naaópa'a kúwasa ²Ísuna toómbá agaimarówana Ísuwe Árásárásiye toómbó naívá'á máyóyana Mááta mintómbá maimái tíma'maena kúwana ³Máríyaa áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakena Ísu aísamaira'a sáwíva'a atímarena kwena'nóntáunei uwaúwana mimbásáwén-kwíyúnkó anónka'a naaúmpa'a iyúwana ⁴⁻⁵moóráwai

áwí'a Yútási Isakérióti séna nóra sénawa mimbásáwémbá ivátuwena anón-ontamba 300 kina mairéna ímo óísambo makáan-kwaasi taain-timiyo séna mináimbó siráimba Ísuna kuntaru'ó mayáníwaima séna ⁶íma óísan-iyaaín-kwaasiti imáyáa éna séna kwemá Ísuna kwaasiti óntanka'a kárákwironda'a umóyándá'á póna minóntámpínkémbá mayánae séna mináimbá súwana ⁷Ísu séna minínímbá aúwéwana úwoi máino. púwónanamo pésinkanintavena mirá kwéiye. ⁸ímo óísambo máraán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiye'a túwa'naa ónae sé'a túwa'naa ónaáombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne Ísu siráíye.

**Árásárásina áamáyu-aimba
siráan-kwasai.**

⁹súwasa Pétáni-naopa'a Ísu máyáíye sumbá sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi isésa Árásárási pukówana usásinankarowainte kotuwánanae sésa kuráa. ¹⁰⁻¹¹Árásárásimba usásinankarontavesa pósa Yútaa-kwaasima miwítí anón-kwaasi tiyuwésa Áánú-tunopakemba kunkáiwainopata kónae sésa suntavái mono-káwáá-kwáásí Árásárásina áamáyu-ainkwara'a siráawe.

**Ísu Yérúsaremu-naopa'a
kuráin-kwasai.**

*Mátíyu 21:1-11, Mááka
11:1-11, Áríku 19:28-40*

¹²tíndauraamba áséi-masawemba pérankomba póna ívékaamba Yérúsaremuva'a Ísu kwétiyemo sumbá kwaásiyomba isésa ¹³taayánama ayáiresa aampakémbá kogwéairesa anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kwená Ísareri-kwaasiti kawááná'an-íye

kwenáwí'a mósá kwémaraumne suwaná ¹⁴moórá-poima áwí'a tónkigo Ísumba ayáá'maena túmba ¹⁵naaóv'á'Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Sáiyono-naopaken-kwaasi táá'a kaivó kentí kawaáná'á kwétiye. naanté-tónkígó ayáá'maena kwétiye

agaimarénamo siróntemba miráumai Ísu tiráiyé. ¹⁶mitáwai kwená kwayó-kwáásí íma imáyáama umái tááka'a makómba pósa Ísu pukómpinkemba kwíyómpa'a iyúnka'a tááka'a marésa sésa aúvávimba kwáyáinka'a póna mirán-iyé siráawe. ¹⁷Ísuma Árásáasi pukómpinkemba usásinankomba awánésa évaka-kwaasi simátímúwasa ¹⁸isésa mindáyavesa pósa aampakémbá koáírówasa ¹⁹mono-káwáá-kwáásí iséise esa sésa amáparawai kentáámá siyuwésa kwenarááiyé su'mai kwégwaraavo nóraya ónaumno siráawe.

Kíríki-ayampaken-kwaasi Ísumba awánanae siráan-kwasai.

²⁰Yérúsaremu-naopa'a monor-áimbá isánáe sésa Yútaa-kwaasi kuwasá Kíríki-kwaasiye kwésa ²¹Vírípima Kíríri-ayampa'a Pétésáítaa-naopaken-kwaasi gonopa'a tésa sésa Ísumba awánanaeta túne suwaná ²²Vírípima Éndarumba kosimái á'ímaesarai Ísumba kosimámúyana ²³Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba póna kesúwíko anómbo índayavena ívé'a kwévaariye. ²⁴árai'a simátimé'a sé'a ányumbo úwoimo kwaíndamo éna íma arambá iyánívo ayumbá u'maráawana aáyánkarena áruma kwiréna sáwívar-aramba imái ávu káníye. ²⁵mirámó ontembá tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo maambárárákén-ímáyáámó tuwáiyawai aúná'í'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁶kentávésa ená mayáímá mayánáe

siyawai kesínaaemba kwaráaro. mirámó iyawai kesé ménaaowe. kesí mayáímó mayáiyawaima kesivo kentúwí'a mósá marániye Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwúntavena siráin-kwasai.

²⁷Ísu simásuwena séna kesirunkómá umbaiyé taimbá pó'a nóra sénaumno. kesivoó maanúbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwaaó íma mirá sénaumpo kemá mindáyave'a kunkáumne. ²⁸kesivoó enáwíko anómba íniye súwana kwíyómpakemba aaí séna á'a kesúwí'a anómba uráunda pó'a moórágwara'a ónaumno súwasa ²⁹máyón-kwaasiyomba isésa évakarawai sésa kwíyónaai siyé suwasá évakarawai sésa Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aaí kwésimamiye suwaná ³⁰Ísu simátiména séna mináímbó isáámba íma kembá kwésuwa'naa-ivo kembá kwétuwa'naa-iyé. ³¹marapá-kwáásímó aaivimbó maitinkáin-kánáámá kwétiye. marapá-kwáásítí sáwí-kawaana'a kwatiyuwánín-kanaama kwétiye. ³²taaira'á mói sinkánááon-tawaima amáparawaima imáyáama tíménasa kesópata ténááowe Ísu séna ³³mirámó siráimba taaira'á inkamíyana puwíníntavena súwasa ³⁴kwaásiyomba isésa sésa Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima aasiyaasí maí'mai'a íniye siráivo emó sénda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba pósa taaira'á mói sínkamiya'a puwónaumno sémpo emá nááwa se ewá seéno suwaná ³⁵Ísu séna kwaási sáma kamátinkaina'a úndanivo sáwíyanka'a kesé ménaumno. kwaásimo túnín-ayampa'o kombá náávara'í kwégowasa pósa íma kwéawanaawe. túnín-tantaako kesópa'a tivó sé'a sáma kamátinkaipa'a máero. ³⁶sáma kaimbá pó'a kentávé'a sé'a

kentáásí ságayanda'a óne sembá pó'a ságayanko áráá'maa'a aú'mái ménaaowe Ísu siráiyé.

**Yútaa-anon-kwaasi Ísuntavesa
íma áraire siráan-kwasai.**

Ísu simásuwena tiyuwéna aúpá'á méraiye. ³⁷túranka'a kawé'-má'yái íma awánaraan-awaame'a uráimbanivo kwentávésa íma árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe. ³⁸mindáyavena naaóv'á'á Áánútun-ai simátimakowaima áwí'a Áísáya siráin-aimba árai'a súbma Ísóigoo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináintávésa íma áraire kwésewe. ená asirayámbá agaráátinkaandamanivo íma kwéawanaawe

Áísáya agaimaréna siráiyé. ³⁹Ísun-aaiyavesa íma áraire suntavéna naaóv'á'á Áísáya agaimaréna séna ⁴⁰Áánútuma túramba kavítúwáísasa pósa túramba íma kwéawanaawe. Áánútuma táá'a kaúntinkaisasa pósa íma kwéisaawe. Áánútumo simbá mirá uráunda pósa kesópa'a íma tíya'a sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkanaumne Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna séna ⁴¹Ísuna ságayamba awánomba póna mináimbá agaimaréna siráiyé.

⁴²Yútaa-anon-kwaasi évaka'a Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé sésa ámáan-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á iyóvo sésa aambá áumbaraavainiye sésa íma avora'á sumbá ⁴³Áánútuma kesúwí'a mósá maráínkwáe-imayaama ímanovo kwaasi évakarawai kesúwíta mósá maráígwáe-imayaama ésa mirán-ímáyáámá umbá pósa Ísuntavesa áraire íma avora'á siráawe.

**Ísu simátimuwasa
taaínkaa'a uráan-kwasai.**

⁴⁴Íma avora'á suwaná Ísu anónka'a séna kesáaiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai íma kentáváiyé su'mai kwésevo si'mákaiwaintavaigwara'a áraire kwésewe. ⁴⁵kesí ááimbo suwánaawaimo ombá íma kené su'mai kwésuwanaavo si'mákaiwainkwara'a kwéawanaawe. ⁴⁶marapá'ó kumúnda kwaasi sáma kamátinkaina'a únda pósa kenká'á agevamái máyáawai íma túnín-ayampa'a ménaaowe. ⁴⁷kesáaíma ísámai íma kawé'á kwéowai aaivimbó maitinkáima íma kemá úne. marapá-kwáásí íma aaivimbá maitínkáandayave'a kumúndanivo sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae'a kunkáumne. ⁴⁸naaén-kanaara'a kesáái isésa tínaaemba umásinkaiyawai sésa kawer-áimbá sínaaemba umámakaundaniye sénááowe. ⁴⁹íma kesí imáyáavinkemba súnnda pó'a kesivo si'mákaiwaima simásímakain-aimba súnnda pó'a naaén-kanaama tínasa sésa kawer-áimbá sínaaemba umámakaunda ímo oráámbá uráundaniye sénááowe. ⁵⁰kesivon-ááima aúnái'a umái maí'mai'a ónááon-aimban-iyé. súnnda-aimba kesivo simásímakain-aimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

**Ísu kwená kwaasi tísamaira'a
nombá pétinkarain-kwasai.**

13 tíyótaasa í-tánón-kánáá aavýaaraamba kwáyowana ívékaamba Ísu imáyáama éna séna marapá'á tuwé'a kesivonópa'a kuntauweré'a iyónaunda-kanaama kwétiye séna marapá-kwáásí kwenááima ísón-kwaasi ávááraumai imáyáama tíména miwíyáváiyé séna puwíníye súwana ²Sáátáániyo Sáímoni ááninkomba

áwí'a Yútási Isakériótimba Ísuna kuntaru'á uwó-ímáyáámá ámakowasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé toómbá kwénowana ³avowámá amápar-asirayamba ámakowana póna Áánútunopakemba kunkáunda pó'a kuntuaweré'a iyónaumne-imayaama Ísu éna póna ⁴toómbá némáyonkakemba usásinena paákákén-únánkwátóí ayú'marena táúri úsúmaena ⁵táávepimba nombá atímarena kwená kwayó-kwáásí tísamaira'a nombá pétinkena táúrinei uwátuwena ⁶Ísuma Sáímoni Pítaanopa'a túwana séna Ísóigoo íma kesísamaira'a nombá pésinkao súwana ⁷Ísu séna kemó úndama ívé'a íma kwéisaanda po aáno isáníyone súwana ⁸Pítaa séna kesísamaira'o nombó pésinkendayave'a a'áo síma sima'a ónaumne súwana Ísu séna enaísamaira'o ímo nombó pérankanamo éma kesí kwaási-i'a íma íníyone súwana ⁹Pítaa séna Ísóigoo ená kwaási-i'a ónáe sumpo sísamairare su'mai íma pésinkenda síyayaampakwara si'nómpákwará'á nombá pésinkao súwana ¹⁰Ísu séna nombó pékaawaimo ésa íma amápa-kuva'a nombá peránááovo tísamairare su'mai nombá peránááowe. keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye súmba ¹¹Ísu kwená kuntaru-kwáásígómbá ísarontavena séna keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye siráíye.

¹²Ísu simásuwena tísamaira'a nombá pétinkayuwena paákákén-únánkwátóimo ayú'maromba maimái úmaena ménamo toómbó némáyopa'a kwéna tísaa ena séna kemó úndawaina ááimba ára kwéisaa. ¹³kentávé'a sé'a amápa-tantaa'a agaráásinkaandawaima Ísóigoma ónemo sembá árai'a mirán-kwáásímá úne. ¹⁴kemá kentí agaráátinkaina'a

Ísóigoma pó'a tísamaira'a nombá kwévetinkaundayave'a kemá moórámora-umai nombá pétinkaaro. ¹⁵kemó kentí kwayó'ó maráúndantemba keinárawakwara'a mirán-oro. ¹⁶árai'a simátíme'a sé'a kwayó-kwáásímó ésa miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaitanaaowe. ti'mákaiwain-ai maimaésa kosimátímakaawaimo ésa ti'mákaiwaimba íma usáyaaitanaaowe. ¹⁷miráumai kemó uráunda á'a awánaraavo mirámó íyambo é'a tirumbá kawé'á ónááowe. ¹⁸keinárawapinkemba íma amáparawaiyave'a sumpo ítátinkaunda-kwaasi á'a túyaraumne. Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna kesé moórávinkembo toómbó naráiwaima kesí kuntaru-kwáásímáníye agaimaréna siráimba árai'a siráíye. ¹⁹íma paáruraisa'a simátímunda póna aánomo paárína'a kentávé'a sé'a árai'a séna Áánútunopakemba kunkáíye sénááowe. ²⁰árai'a simátíme'a sé'a ti'maráanasa kwíyawai táái ísámai kawé'á íyantén-umai kesáái ísámai kawé'á ónááowe. kesááimo isáíyantén-umai si'mákaiwain-ai isánááowe Ísu siráíye.

moóráwai kesí kuntaru'á íníye Ísu siráin-kwasai.

Mátíyu 26:20-25, Mááka 14:17-21, Áríku 22:21-23

²¹Ísu simásuwena kwenarumbá umbái tówana séna árai'a simátíme'a sé'a keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásír'á agaráátinkaniye súwata ²²kwená kwayó-kwáásí moórá-mora-umai méta kwenaúví-naayaivimba éta nááwantavena síyó séta ²³kwená kwayó-kwáásí Ísuma kembá arumbá símakowaima Ísuna egwaa'á máyaawanana ²⁴Sáímoni Pítaa kentávéna aúwánáán-awaame'a éna séna nááwantavai seénó se áísaa uwo súwa'a ²⁵avakáá-umai áísaa e'a sé'a

Ísóigoo emó sēnda nááwa'iyó séwánana
²⁶ Ísu sēna kemó toómbó nompí tu'mái
 aménaunda-kwaasi kwemán-iyé sēna
 toómbá maimaéna nompímbá tu'mái
 mindá'á Sáimoni Isakérióti ááninko
 áwí'a Yútásimba amúwana ²⁷ mintómbá
 mayówana Sáátáánigo kwenarumpimbá
 iyúwana Ísu simámēna sēna emó ónāe
 sindaf'a maaránka'a uwó Ísu súwasa
²⁸ toómbó kwénaapa'o máyón-kwaasi
 Ísumo sún-ainkona ááimba íma ísámai
 kawer-umbá ²⁹ sésa Yútási óntanka'a
 tavíkwaintavēna Ísu sēna ímo óísambo
 makáan-kwaasi évaka'a timiyó Ísu siyé
 sésa tanómbó káúvón-kanaaratavai sésa
 toómbá meéyán-uwó Ísu siyé suwaná
³⁰ Yútási Ísumo amún-tomba maimaéna
 avekáan-umai máapa'a kumúwana
 tínkuraiye.

**aúná-amaambo
 simátímakain-kwasai.**

³¹ Yútási máapa'a kumúwana Ísu
 sēna ívé'a kwaási úrandako súwí'a
 anómba umái kwévaarisana kesí
 mayáigómá Áánútu áwí'a anómba
 umái kwévaariye. ³² kesí mayáigómá
 Áánútu áwí'a anómba intembá ívé'a
 Áánútu kesúwí'a anómba ínīye.
³³ kesí iyámpóiyono. sáwíyanka'a kesé
 mé'a tiyúwáana'a sivakáá ónāáowe.
 Yútaa-kwaasiyave'o á'o simátime'o
 súndantēmba kentáv'é'a sé'a iyóndara'a
 íma kanaán-umai iyónááowe.
³⁴ aúná-amaamba simátimēna'a
 kesirumbó timúndanten-umai
 moórá-mora-umai kentirumbá tíméro.
³⁵ moórá-mora-umaimo kentirumbó
 timíyasamo ésa tuwánésa sésa Ísuna
 kwayó-kwáásín-owe sēnāáowe Ísu
 siráiyē.

**Pítaa ánaaemba
 umásinkaniye siráin-kwasai.**

*Máttyu 26:31-35, Mááka
 14:27-31, Áríku 22:31-34*

³⁶ Ísu simásuwowana Sáimoni
 Pítaa áísaa ena sēna Ísóigoo náávāna
 iyíníyono súwana iyóndara'a ívé'a
 íma sínaaemba kwaráníyompo aano
 sínaaemba kwaráníyone súwana
³⁷ Pítaa sēna Ísóigoo nóintavaiya ívé'a
 íma ánaaemba kwaránaumno. íma
 pó'a áwa'naa umai púwónana kawé'a
 ínīye súwana ³⁸ Ísu sēna áwa'naa umai
 puwónaumnemo sēnda kemá árai'a
 simámēna sé'a kokórigomo ímo ááimo
 siráindara'a kaumborá'á kentávái séma
 íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu
 siráiyē.

**Áánútu'na'a iyónááon-amba
 kemá úne Ísu siráin-kwasai.**

14 Ísu simásuwēna simátimēna
 sēna kentirumbá íma sáwí'a
 é'a íma anón-imayaa oró. Áánútuwe
 aráápamai mé'a kesé aráápamai máéro.
 kentí imáyáa Áánútumpa'a tuwé'a
 Áánútuna imáyáa é'a ánivo kesí imáyáa
 oró. ² kesivoná naaópa'a sáwíva'-maru'a
 kwéraiye. ímo mirámó uráinkakai
 íma simátimusino. ³ kemó iyúnda
 kentí maru'á uto'mayaa umátinkanāe'a
 iyúne. usauwé'mae'o kuntí'mae'o iyónda
 kemó máyaundara'a uménaaowe.
 mirá ona'á kesé ménāaowe. ⁴ kemó
 iyúnda-amba á'a awánaawe súwana
⁵ Tómaasi simámēna sēna anóndakoo
 emó iyónda-naopa'a íma awánáúmne.
 nááraumai minámbá awánanaumno
 súwana ⁶ Ísu sēna Áánútu'na'a
 iyónááon-amba kemá úne. kemá
 áraikona ááimba úne. kemá maí'mai'a
 ónāáowaina ááimba úne. kesivoná
 naaópa'a íma úwoi iyónááomba pó'a
 kemá minámbá únda pó'a iyónááowe.
⁷ kesí ááimbo kwésuwanekai kesivombá

awánaasino. ívé'a kwéawanaawe súwana ⁸Vírípi séna anóndakoo enavombá agaráásínkénanaya kentáá kanaa íno súwana ⁹Ísu séna ayáátááka'a keséma máyaundanivo emá kesí ááimba íma kwésuwanaane. kesí ááimba suwánaawaima kesivombá á'a kwéawanaavo nóra isa enavombá agaráásinkaa seénó. ¹⁰kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáíye. mináíntáv'é'a áraire seró. íma kesí imáyáavinkemba sumpo kesivomá kesé ména kwená mayáímá isa'á sune. ¹¹kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáimba pó'a mináíntáv'é'a áraire seró. ímo mirámó sé'o é'a kesí mayáímá awáné'a sé'a árai'a kwíyómpakemba Áánútunopakemba kunkáíye seró. ¹²árai'a simátíme'a sé'a kentáv'é'a árai'a Áánútunopakemba kunkáíye síyawaima kemó úndantem-bayai miwígwárá'á mayánaáowe. kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amamba ai'maráándayavena miwítí mayáígó kesí mayáígómbá usáyaaitaniye. ¹³kesí imáyáamo é'o sísa'a íya'o é'a mirá ónaumpo kentáv'é'a ísámai kesivo áwí'a mósá maránaáowe. ¹⁴kesí imáyáamo é'o sísa'a íya'o é'a kemá mirá ónaumne Ísu siráíye.

Áánútun-amamba ai'maráanana kumíníye siráin-kwasai.

¹⁵Ísu mináímbá simásuwena séna kentirumbó símakaambo é'a kesáái ísámai kawé'á ónááowe. ¹⁶kesivombá áisa'a onaná kará'á tutinkáníwaimba ai'maráínana kumbéna kesé aasiyaasí mai'mai'a íníye. kwemá áraikona ááimban-íye. ¹⁷marapá-kwáásí kwembá íma awánésa kwenáái íma ísáamba pósa íma kanaán-umai sésa kesé tamaiyó sevó kesé ména kentirumpimbá mai'mai'a imbá pó'a kwembá kwéawanaawe. ¹⁸sáwíyanka'a tiyuwáúndanivo íma megusaamó

ontembá ónááovo usauweránaumne. ¹⁹sáwíyanka'a marapá-kwáásí kembá íma suwánanaaombanivo keinárawa'a ókwara'a suwánanaaowe. kesé ménaunda pó'a kemá aúnái'a umái ménaaowe. ²⁰minkánaámá tínimba pó'a sé'a árai'a avowáe ména kesé máyáísata kwesé máyaumne mirá sénááowe. ²¹kesááimo taagwiyavésamo kawé'ó kwéowai tirumbá kwésimewe. tirumbá simíyawaima kesivoé kesé sirunkái tíméyauye. kesirumbó tímúndawaiyavaiye simái avora'á paárumai ménaumne súwana ²²Yútási Isakéríóti aráámáómá áwí'a Yútási séna Ísóigoo nóintavaiye séwa úwoi-kwaasiyavaiye simái íma avora'á paárumai ménaumne seénó. kentááyáváyíye simái avora'á paárumai ménaumne seénó súwana ²³Ísu séna tirumbá símakaawaima kesáái ísámai kawé'á íyana kesivomá arumbá miwí tímínakai kesé kesivoé miwísé kumbéyauye. ²⁴kesáái ísámai íma kawé'á kwéowai tirumbá íma símakaawe. súnnda-aimba íma kesí imáyáavinken-aimban-ivo kesivo sí'mákaiwaina imáyáavinken-aimban-íye.

²⁵kesé máyaundara'a mináímbá kwésimatimune. ²⁶ánivo kesivomá kwenamambá kentí karáákómbá ai'maráínana kumbéna kesí anondá éna amápa-tantaa'a agaráátinkena súnnda-aimba tímína'a tááka'a maránaáowe. ²⁷tiyuwé'a paru kwéumatinke'a kentirumbó kwempa'ó marái-yántáá'á kwétimune. marapá-kwáásí íma kwétimewa'anivo kesirumbó kwempa'ó maráúndantemba miráumai kwétimune. mindáyavena kentirumbá íma sáwí'a éna íma táá'a kaíno. ²⁸tiyuwáúndanivo kentópa'a usauweránaumnemo súnnda á'a kwéisaawe. kentirumbó símakaambo é'a kesivonópa'a íyóndayave'a amoí ónááowe. kesivomá kembá usáyaaitaraintavaiye simái amoí

ónááowe. ²⁹ íma paáruaisa'a simá-timunda póna paárina'a kentáv'é'a sé'a árai'a siráiyé sénááowe. ³⁰ Sáátáánigo maambárá'á sáwí-kawaana'a kwétimba pó'a íma ayáátááka'a aaimá simátimundanivo kwená asirayánkó íma kembá tatoraniye. ³¹ kesivomá simásímakaimba mirá únda suwánésa sésa avowámbá arumbá ámakaiye sénááowe. usásinaiyata konó Ísu siráiyé.

árai'a ándáma kemá úne Ísu siráin-kwasai.

15 ¹⁻⁵ Ísu simátimena séna árai'a ándáma kemá úne. kesivomá minándará'á tavíkaiwaiman-iyé. ándáma kemá úne. ándágo amaimá kemán-owe. ímo arambó iyáinda-amaimo éna ayááisiyuwaniye. arambó iyáinda-amaimo éna ayááe'marainana aráságáyó agaimái arambá iyáníye. ayááe'maraintemba simátímakaunda-ainkoma mirá kwéena tirumbá arupí kwéiyé. kesé tarúmai maíya'a kemá kempá'á tarúmai máéno. amaiyé su'maigomo éna íma arambá iyáníye. mirámó intembá kesémo ímo tarúmimo maíyambo éna íma arambá iyáníye. kemá kesé tarúmai máéna'a pó'a kesémo tarúmimo maíyawaimo é'a sáwívar-aramba imái ménaaowe. kembó ivá'ó siyuwésamo ésa íma arambá imái ménaaowe. ⁶ amaimó ayááisuwainda-amaimo aáyánkáindamo éna aú'mái agaisuwáníye. kesémo ímo tarusíyawaima mirá íníye. ⁷ kesémo tarúmimo maíyawai kesááimo kentirumpimbó táto'maraiyawaima áisaa íyana póna mirá umátinkaniye. ⁸ sáwívar-arambo imáímo maíyan-kwaasimo tuwánésamo ésa sésa Ísu arááíma kwáráan-kwaasin-owe síyana kesivo áwíkomo éna anómba íníye. ⁹ kesivomó arumbó símakainten-umai kesirumbá kembá kwétimune. kemó é'a misírúntáváyé simái máéro. ¹⁰ kesivoná

ámáámba ísámai kwenaruntaváyé simái máyaundantemba kesí ámáambo isé'o é'a kesiruntaváyé simái ménaaowe. ¹¹ mináimbá simátímakaunda pó'a kesí aamoi-yántáákó kentirumpimbá anómba kwáyaina'a aamoí umái máéro. ¹² kesirumbó timúndantemba moórá-mora-umai tirumbá tíméro. mindá kesí ámáámba kwétimune. ¹³ kentí kwaásiyavaiye simái kwétuwa'naa-e'a puwónáe sésama puwíyamba íma moórá-aimba simái usáyaitamai tirumbá timénááowe. ¹⁴ kesááimo isémáyayawaimo é'a kesí kwaási-i'a ónááowe. ¹⁵ anón-kwaasigona kwayó-kwáásí anóndakona mayái íma awánaraambanivo kwenávárawaisai kwená mayái awánaraawe. mirámó ontáv'é'a pó'a kesivomó amápar-aimbo simásímakaimba simátimunda pó'a íma kesí kwayó-kwáásíyé sendá kesívárawaisaiye sénaumne. ¹⁶ keinárawa'a íma kembá ításinkaawa'a kemá keinárawa'a ítátinkaunda pó'a kwégwe'a asirayán-árámbá koimái sáwívase umái máéro. kesí imáyáamo é'o kesivompá'ó áisaa íyanamo éna mirá umátinkaniye. ¹⁷ moórá-mora-umai tirumbá tíméro sé'a mirán-ámáámba simátímakaumne Ísu siráiyé.

marapá-kwáásí tíyámba umátinkaraan-kwasai.

¹⁸ Ísu mináimbá simátimena séna marapá-kwáásímó keinárawatavesamo tíyambo umátinkaiya'o é'a táaka'a maré'a sé'a aiva'á kentáásí Ísoigomba áyámba umánkaraawe sénááowe. ¹⁹ kemá marapá-kwáásívínkémbá kembá ítátinke'a kendéin-owe súnda pósa marapá-kwáásí tíyámba kwéumatinkaawe. kembó úwoimo marapá-kwáásímó onkákái kentávésa sésa kenkáán-kwáásín-owe sésa tirumbá tímésino. ²⁰ kwayó-kwáásí miwítí anón-kwaasigomba íma

usáyaaitaraawemo súnnda imáyáama oró. kentí anóndako únasa pósa marapá-kwáásí aká'áamba simásinkesa sáwí'a umásínkáanten-umai keinárawa'a aká'áamba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaovo kesááima ísámai kawe'á iyawai kentááima isánááowe. ²¹keinárawa'a kesí kwaási-i'a ombá pósa marapá-kwáásí aká'áamba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaowe. sí'mákaiwaimba íma awánaamba pósa sáwí'a umái mirá ónááowe. ²²kemó ímo kusimátimundarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúp'á kwáísino. kusimátimunasa miwítí sáwí-imayaama ivá'á túwáaraamba íma ivá'á túwáawana úwoi kwáyáiyé. ²³tíyámbo masinkáiyawai kesivonkwárá'á tíyámbo kwéumankaawe. ²⁴kemó ó'owimo usáyaaitamaimo ímo ó'on-o'om-bayaimo mayáúndarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúp'á kwáísino. kesí mayáímá awánésa kenté kesivonté tíyámbo kwéumasinkaawe. ²⁵Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna úwoiyavesa kembá tíyámbo kwéumasinkaawe siráinka'a póna mináímbá ívé'a kwévaariye. ²⁶kesivonópa'a iyé'a kentí karáá'á tutinkáníwaimba ai'maráanana kesivonópakemba kwenamankó keinárawate kumbéna kwemá áraikona ááinda'a póna kentávéna amápa-tantaa'a kusimátiminiye. ²⁷kemó mayáímó ááimbo asááwándarakemba á'a suwánaraamba pó'a kentáváígwárá kesí mayáiyáváígwárá'á simátimapa'a kónááowe.

16 naaémba kesááiyave'a íma asiramái mé'a siyúwáavo sé'a mináímbá kwésimatimunda imáyáa oró. ²naaémba marapá-kwáásímó keinárawatavesamo mono'-náúmpákémbá kwatuwánáemo sénááomba mindáyavesa sésa Ísuna

kwayó-kwáásí tínkamiyawai Áánútuna mayáímá kwémayaawe kampa'á sénááowe. ³kenté kesivonté íma suwánaamba pósa miráumai sáwí'a umátinkanaaowe. ⁴ívé'a mináímbá kwésimatimunda póna mindá paárína'a tááka'a maré'a sé'a simásimakaimba kwévaariye sénááowe. mindáyave'a kwésimatimune Ísu siráiyé.

Áánútun-amanko mayáímá kwémayain-kwasai.

Ísu simásuwena séna keinárawate máyaunda pó'a mináímbá íma simátímake'a ⁵si'mákaiwainopa'a iyón-datavaiye sé'a ívé'a simátímakaana'a náávára iyónó sé'a íma sísaá owa'á ⁶iyónaumne súnnda-aimbo isááwana tirunkó umbái taisa'á pó'a náávára iyónó sé'a íma sísaá owe. ⁷árai'a simátíme'a sé'a ímo iyúndarakai kentí karáá'á tutinkáníwaima íma kúmísino. iyé'a kwembá ai'maráanana keinárawate kumbéna kawe'á umátinkaniye. ⁸kumbéna marapá'á máyáan-kwaasi kentí sáwí-imayaagona ááimba agaráátinkaniye. arupímo umáímo maígona ááimba agaráátinkaniye. Áánútumo aavimbó maitinkáníwaina ááimba agaráátinkaniye. ⁹kesááiyavaimo ímo áraire síyawaiyavena simátimena séna kentí sáwí-imayaa úwoi kwáyáiyé síníye. ¹⁰kesivonópa'a iyúnda íma suwánanaaomba póna kentí karáá'á tutinkáníwaima arupí umái ménaaomba kunagaráátinkaniye. ¹¹maambárará'á sáwí-kawaana'a á'a aavimbá mayánkaraimba póna Áánútu aavimbá maitinkáníyema simátiminimbaníye. ¹²sáwívar-aimba simátimusina umbai-áímbá pó'a ívé'a íma kanaán-umai isánááomba pó'a naaémba isánááowe. ¹³Áánútun-amankoma kumbéna amápa-tantaatavena árair-aama va'mái simátiminiye. íma

kwená imáyáavinkemba simátiminivo simámakain-aimba simátimena aánomo paárinin-tantaa'a simátiminiye. ¹⁴súnda-aimba simátiminana kesúwí'a anómba íníye. ¹⁵amápar-aintomba kesivondéimá mindá kendéimán-íye. miráumai sé'a simámakaunda-aimba Áánútun-amankoma simátiminiye Ísu siráíye.

**tirumbá umbái tamái naaémba
kawe'á uráin-kwasai.**

¹⁶Ísu simásuwena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowe súwasa ¹⁷kwená kwayó-kwáásíwinkembá évakarawai sésa kesivonópa'a iyúnda pó'a sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo simbá nóintavaiya kwésiyo. ¹⁸sáwíyankaremo simbá mináínkóná ááimba íya kwéisaumne. nóintavaiye séna kwésiyo suwaná ¹⁹Ísu miwí tuwánarena áísaa ónáe kwéuwana simátimena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo súnda-aintave'a keinárawa'a ávááraumai kemó súnda-aintave'a ísámae kwénaaowe. ²⁰arái'a simátimé'a sé'a keinárawa'a ivi'á táiyasa marapá-kwáásí aamoí ónááombanivo kentirumbá umbái tamái mé'a naaémba kentirumbá etóyói ónááowe. ²¹moórá-ininkomo iyámpóimo maránkarainda-kanaama títanamo éna áí'o kwéuwanamo maránkaraintavaiye séna ísámai umbái táinana naaémba miníyámpói awánéna aamoí umánkaniye. ²²mirá ontembá kentirumbá ísámai umbái té'a naaémba suwáné'a aamoí ónááowe. aamoimó íi-yántáá'á íma maitiyuwánááowe. ²³minkánáá tína'a íma sísaá ónááovo kesivombá áísaa íyamba kentáv'é'a ísámai áísaa íyantavena póna mirá umátinkaniye. ²⁴kesivombá íma áísaa uráavo ívé'a kentáv'é'a ísámai áísaa

íyamba mirá umátinkainana kentirunkó anómba aamoí ína'a máéro Ísu siráíye.

**marapá-tántáá'á Ísu
usáyaaitaraiye siráin-kwasai.**

²⁵Ísu simásuwena séna kwántámai-aimba simátimunda pó'a naaén-kanaama tína'a kesivon-áái paárumai simátimenaumne. ²⁶minkánáámó tína'a kesí imáyáa ontávái kesivombá áísaa íya'a kemá íma áísaa onaná ²⁷kwemá úwoi tiména kwenarumbá tímakaintavena póna úwoi timíniye. kentáv'é'a sé'a Áánútunopakemba kunkáiye sé'a tirumbá símakaantavena kesivomá arumbá tímakaiye. ²⁸kesivonópakemba marapá'á kumbáyaunda pó'a ívé'a marapá'á tuw'é'a kesivonópa'a iyónaumne Ísu súwasa ²⁹kwená kwayó-kwáásí sésa ívé'a íma kwántámai-aimpinkemba sémpo avorató kwésimasimene. ³⁰kesáámá séta áísaa ónáisaye íma súnayaama emá ísaraandana'a po paárumai kwésene. miráyá séta Áánútunopakemba kunkáane kwésune suwaná ³¹Ísu séna kentáv'é'a Áánútunopakemba kunkáiye sembánivo ³²sáwíyanka'a siyuw'é'a kentí naaó'-nao'a kóyáwé owa'á keyáá maúsina kesivomá kesé máyáíye. ³³mináímbá simátimunda pó'a kesé tarúmai mé'a aánoumai kwempa'á máéro. marapá-kwáásí aká'áamba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaombanivo marapá-tántáákwárá kwaásigwara'a usáyaaitaraunda pó'a kentirumbá aamoí umái ménaaowe Ísu siráíye.

**Ísu kwená kwaásiyavena
ísámai Áánútumpa'a
námúnaa siráin-kwasai.**

17 Ísu simásuwena kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó minkánáámá kwétiye. kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano.

² amápa-kwaasi tavíkáundayavai asirayámbá símakaanda pó'a símakaanda-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a umátinkaunda mindáyavai kesúwí'a anómbe ina'á enáwí'a anómbe umánkáano. ³ eyáama árair-Isoigoma óne. kembá si'mákaandana'a úne. empáré kempáré tésa kenkáísááima ísááwai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowe. ⁴ marapá'á enáwí'a anómbe umái símakaanda-mayaima ánásaumne. ⁵ kesivoó maramá íma taróruraandara'a esé máyauyana kesúwí'a anómbe kwáyáinka'a po ókwara'a mirán-ínkwáe'a kwésune. ⁶ marapá-kwáásívínkémbá ená kwaási-i'a umátinke símakaandawaima entávái mirándá'á máyáíye simái paárumatinkaunasa enáái kwéisaawe. ⁷ símakaandayavesa sésa mintántáá'á Áánútu ámakain-tantaare kwésewe. ⁸ símakaanda-aimba simátimunda kwéisaawe. enópakemba kunkáunda-aimba ísésa sésa Áánútu ai'mákaisana kunkáíye kwésewe. ⁹ miwíyávé'a ísámai kwéaisaa-une. marapá-kwáásí úwoi-kwaasiyave'a íma áísaa úmpo símakaanda-kwaasi ená kwaasiyave'a ísámai kwéaisaa-une. ¹⁰ ená kwaási kesí kwaásiman-owe. kesí kwaási ená kwaásima ésa kesúwí'a anómbe kwéowe. ¹¹ marapá'á íma máénda enópa'a íyóndanivo miwímá marapá'á ménaaowe. kawé-késívoo miwírá'á emá taviyénda pósa Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái ménaaowe. esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá tarúmai ménaaowe. ¹² miwísé mé'a tavíkáunda Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái mésa íma sáwí-amba kwakáawe. ánivo moóráwai sáwí-amba kwaránimba póna mináímbá Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna siráin-aimba paáriníye. ¹³ enópa'a íma iyúnda marapá'á mé'a miwí tirumpimbá kesí aamoi-

yántáákó anómbe kwégwaintavai mináímbá kwésimatimune. ¹⁴ enáái simátímakaumne. kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndantemba miwímá íma árai'a marapá-kwáásímá ombá pósa marapá-kwáásí úwoi-kwaasima tíyámba kwéumatinkaawe. ¹⁵ íma sé'a miwímá marapákémbá kuntiraao sumpo Sáátáánigo sáwí'a umátínkaivo se taviyiyó kwésune. ¹⁶ kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndanten-umai miwímá íma árai'a marapá-kwáásímán-owe. ¹⁷ enááima árair-aimba póna tirumpimbá kwáyainasa ená kwaási-i'a umái ménaaowe. ¹⁸ kembó si'maráána'o marapá'ó kunkáundantemba miwímá ti'maráanasa marapá-kwáásívimbá ménaaowe. ¹⁹ miwíyávé'yé sé'a enarááíye su'mai kwaráúnda pósa enarááíye su'mai kwaránááowe. ²⁰ íma maankwáásíyé su'maiyave'a áísaa e'a sumpo miwí táái ísésa kentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye síyawaiyavaigwara'a kwéaisaa-une. ²¹ kesivoó áísaa e'a sé'a esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá enté kentéva'a tarúmai ménaaowe. miwímá tarúmai máyáamba pósa marapá-kwáásí tuwánésa sésa árai'a Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáíye sénááowe. mindáyave'a námúnaavinkemba kwésimamune. ²² esé kesémo mimbóráí'o umáimo maúyantemba símakaanda-asirayamba tímakaunda pósa mimbóráí'a umái ménaaowe. ²³ emá kesé tarúmai máéna'a kemá miwísé tarúmai máyaunda pósa miwímá tarúmai ménaaowe. marapá-kwáásí mindá tuwánésa sésa Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáíye sénááowe. enarumbá símakaandanten-umai miwígwará'á tímakaunda pósa marapá-kwáásí tuwánésa sésa áraire sénááowe. ²⁴ kesivoó maramá íma tarórunka'a enarumbá

siméma asirayámbá símakaane. símakaanda-kwaasi kesé maígwáé sé'a súnnda pósa kesí asirayámbá awánanaaowe. ²⁵kesivoó arupínako óne. marapá-kwáásí embá íma kwéawanaambanivo kemá awánáúnda símakaanda-kwaasi kentávésa sésa Áánútuma ai'mákaisana kunkáiweise kwésewe. ²⁶entávái mirándá'á máyáíye simái paárumatimunasa enarumbó símakaandantemba miwí tirumbá simíya'a miwísé ménaumne. entávái mirándá'á máyáíye simái paárumatinkare'a paárunte kónaumne Ísu námúnaavinkemba mirá siráíye.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Mááka 14:43-50, Áríku 22:47-53

18 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé Kítáróni-nomba kóoaatesa taai-kanáágúnévímá komáyówana ²Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé mintái-kánáágúnévimpá'á kóyo untavéna Yútási Ísuna kuntaru-kwáásí mintái-kánáágúnév'á awánéna ³miv'á kúmba amáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé i-kwáásígwárá mono'-nánkár-í-kwáásígwárá'á tí'márówana Yútási tí'maena taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa oómbá to'maésa mintái-kánáágúnév'á kumbá ⁴Ísu kwenópa'o tínín-tantaakomba awánéna kwená kwaásivinkemba usásinena miwí túrampa'a koména tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa ⁵Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná miwántáv'é'o sembá kemá úne súwana Yútási Ísuna kuntaru-kwáásímá póna miwísé máyomba ⁶kemá úne Ísu súwasa miwí tayauwérópa'a tanaambá vowaná ⁷Ísu moórágwara'a tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une

suwaná ⁸Ísu séna á'a simátimunda maandá kemá úne. kembó sivakáá ontavé'a maankwáásí étinkaiyasa koró Ísu súmba ⁹Áánútuntavai siráimba símakaanda-kwaasi íma sáwí-amba kwakáawe sirónka'a póna paárumai mináímbá súwana ¹⁰Sáimoni Pítaa taánasatama amúrandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásí áá'a agáúsuwomba minkwáyó-kwáásígó áwí'a Marákáasi kwená'á agáúsuwowana ¹¹Ísu Pítaantavena séna ená taánasatama amúrandavimba kwiyuwó. sí'a índai'a umásinkanaaombanivo kesivoná mayáímá íma tuwánáúnda pó'a mirámá ónaumne Ísu siráíye.

Ísumba áí'maesa Ánásinopa'a máánkaraan-kwasai.

¹²Ísu súwasa i-kwáásíyé miwítí anón-kwaasiye mono'-nánkár-í-kwáásíyé Ísumba táto'mai ayáánka'a asááúmaesa ¹³áí'maesa aiva'á moórá-kawaana'a áwí'a Ánásinopa'a máánkówana kwemá Káyavaasi aísáánkoma póna minkánáámá Káyavaasima aiva'-mónó-káwáánákómá póna ¹⁴ááéma simátimena séna Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moóráwai puwíníye siráiwaina aísáánkonopa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

¹⁵máánkówasarai Ísuna kwayó-kwáásírái moóráwai Sáimoni Pítaawe moóráwaiye Ísun-ánaaemba kwa'maésarai kuyambá aiva'-mónó-káwáánákó moóráwaimba awánasuwowana aaimá isópa'a Ísumba ánkaro'a umáyowana ¹⁶Pítaa aan-taarévímá máyowana aiva'-mónó-káwáánákómá awánówaima usauweréna ontará'óarákwiron-arasigontavena simámuwana ontá

tiyankówana Pítaamba áí'maena usáverowana ¹⁷ minárásígó Pítaamba awánéna áísa ena séna minkwáásígóná kwayó-kwáásíyá'ono súwana Pítaa séna a'áo ke ó'on-kwaasi úne súwasa ¹⁸ táúgwitavesa ésa mayái-kwáásíyé i-kwáásíyé iramá agaimarésa tiyáámba kwégauvuwana Pítaa mináimbá simásuwena irará'á koména ayáámba kauráiyé.

**aiva'-mónó-káwáánákómá
Ísumba áísa uráin-kwasai.**

*Mátíyu 26:59-66, Mááka
14:55-64, Áríku 22:66-71*

¹⁹ Pítaa irará'á kwégauvuwana aiva'-mónó-káwáánákómá Ísuntavena séna simátímakaanda-aimba simásimiyo. ená kwayó-kwáásíyáwáigwárá'á simásimiyo súwana ²⁰ Ísu séna Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpare simáti simati eémáyaunda avora'á seémáyaunda íma aúpá'á simátímakaumpo ²¹ nóintavai kwésisaa-ono. kesááimo ísaraawai tísaa inasá simátímakaunda-aimba ísaraamba pósa sénááowe súwana ²² mono'-nánkár-i-kwáásígó Ísumba tuvuwéna séna aiva'-mónó-káwáánákómó simpímbá íma mirá siyó súwana ²³ Ísu séna sáwí-aimbo súndarakai misáwí-áimbá ááéma avora'á isinó. kawer-áimbó súndayavai nóinkakena sínkamono súwana ²⁴ Ánási ai'marówasa ayáámpinken-anda íma ayútuwesa mindánankwara'a áí'maesa Káyavaasi aiva'-mónó-káwáánákónópa'a máánkaraawe.

**Pítaa íma awánáúnda-kwaasiman-iyé
siráin-kwasai.**

*Mátíyu 26:71-75, Mááka
14:69-72, Áríku 22:58-62*

²⁵ aiva'-mónó-káwáánákónópa'a Ísumba máánkówana Pítaa irará'á ména ayáámba kwégauvuwasa

irará'ó máyón-kwaasi áísa esa sésa egwárará minkwáásígóná kwayó-kwáásí oónó suwaná mináimbá umémpa'a tuwéna séna ke ímaniye súwana ²⁶ aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásí Pítaantavena séna emá minkwáásígóe taai-kigáúv'á máyaaya'a tuwánaraunda áraira súno séna Pítaama áá'a agáúsukowai akún-ándarákéwáímá súwana ²⁷ Pítaa moórágwara'a séna ke ímaniye súwana kokórigó áái siráiyé.

**Ísumba áí'maesa Páírátinopa'a
máánkaraan-kwasai.**

*Mátíyu 27:1-2,11-14, Mááka
15:1-5, Áríku 23:1-5*

²⁸ kokórigó áái súwasa irataró'a Káyavaasina naaúmpakemba Ísumba áí'maesa kámááni-anondakona pááimpa'a máankesa sésa íma Yútaa-kwaasiti naaúmpa'an-ivo ó'on-kwaasiti naaúmpa'a iyéta tíyótaasa í-tánómbá íya náúnavaiyaawe sésa íma íyúwana ²⁹ Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátí kunákárúwena kuntísaa ena séna minkwáásí nóinkakena aavimbá mayankánáe séo súwasa ³⁰ ímo sáwí'o uráinkakai íya áí'maeta túsino suwaná ³¹ Páírátí séna keyááríka'a áí'mae'a kentí ámáámbo makénten-umai simánkáaro súwasa miYútaa-ánón-kwáásí sésa Árómáani-kamaani-kwaasi moóráwaimbo tuvú'máímo utaiyáwái aambá áúntukaawe sumbá ³² ááéma Ísu simátimena séna taaira'á mói sínkamiya'a puwónáumne siráin-aimba paárúwasa áí'maesamo kumbá mináíntávésa uwaná ³³ Páírátí naaúmpa'a kuntauweréna iyéna Ísumba ááyena séna emá Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana ³⁴ Ísu séna ená imáyáavinkena sísaá ó. kwaasi simámakaawa sísaá oónó súwana ³⁵ Páírátí séna kemá íma Yútaa-kwaasima úne. ená kwaásiye mono-káwáá-kwáásíyé áí'maesa

kesópa'a tiráavo norá ónasawa'iyó súwana ³⁶Ísu séna kemó kawáái'ó úndama íma marapá'á kwáyáiyé. kemó kawáái'ó úndamo marapá'ó kwáyáinkakai kesí kwayó-kwáási áái'a tiyáásino. Yútaa-kwaasi kembá tátoraavo sésa áái'a tiyáásino sésa tátorkaawe. kemó kawáái'ó úndama íma marapá'á kwáyáiyé súwana ³⁷Páírátí áísaa ena séna kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne. mindáyave'a marapá'á kumúnana masínkaraimba pó'a arupí-aimba kwésimatimune. arupí-aintavesamo aamoimó owái kesááima kwéisaawe súwana ³⁸Páírátí séna nói-aina arupí-aimban-iyó siráiyé.

**Ísumba ará'a tuvúwóro
siráin-kwasai.**

*Mátíyu 27:15-31, Máaka
15:6-20, Árúku 23:13-25*

Páírátí simásuwena kunákáruwena Yútaa-kwaasitavena séna kwemó sáwí'ó uráimbo simásímakaamba avakáá únda íma isáúmpo ³⁹tiyótaasa í-tánón-kánáá tintembá moórá-kwaasi ááyaawa'a ándávakemba ayúrankaundantemba minkánáámó tinká'á Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno tísaa ena súwasa ⁴⁰anónka'a sésa ímanivo kwembá íma ayúranke Párápásimba ayúrankaao suwaná Párápásima ááite tiyéna umóyánté in-kwáásímán-iyé sésa kwembá ayúrankaao siráawe.

19 suwaná Páírátí i-kwáási simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwírúku'-nesa ²anón-kwaasiti kánumo'an-iyé sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa naeayayán-únánkwátói anón-kwaasiti unáánkwátóiman-iyé sésa umánkesa ³kanaárá'a ankésa moórá-mora-umai kwenópa'a tésa sésa Yútaa-kwaasiti kawáánará óne sésa tiyáándeí tuvúto'na uráawe.

⁴tuvúto'na uwaná moórágwara'a Páírátí kunákáruwena amápa-kwaasiyavena séna maísáaro. íma sáwí'a uráintave'a áí'mae'a túranka'a máankaraana'a awánaaro. íma sáwí'a uráiyé súwana ⁵Ísu kunákáruwena a'nómpímbá áwí-andagwara naeayayán-únánkwátóigwara'a kunákáruwowa Páírátí simátimena séna minkwáásígómbá awánaaro súwasa ⁶mono-káwáá-kwáásiyé mono'-nánkár-í-kwáásiyé awánésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí séna kwemá íma sáwí'a uráimba pó'a kemá íma tuvuwónaumpo keinárawa'a áí'mae'a taaira'á máyuvuworo súwasa ⁷Yútaa-kwaasi sésa kwemá séna Áánútu áánimba úne seémáyaimbanivo kentáási áamáankoma séna mirámó síndawaimba tuvuwíyana puwíno símakaampimba póta tuvuwónaumne suwaná ⁸Áánútu áánimba úne siráin-aimba Páírátí isówana áváaraumai áá'a kówana ⁹naaúmpa'a kuntuweréna umaéna Ísumba áísaa ena séna náávakewaiya'ono súwana Ísu iséna íma aái súwana ¹⁰Páírátí séna kemó áísaa únda nóra se íma aái kwésono. kemó aaimó senasamó ésa ayúrankanaowe. kemó senasamó ésa taaira'á tuvuwíyama puwíníyone. minásíráyámbá tokáumne súwana ¹¹Ísu séna Áánútumo minásíráyámbó ímo ámakainkakai íma toráasino. Áánútu ámakaiwo sí'maenamó enká'ó másínkaiwaina sáwí-mayaigoma ená sáwí-mayaigomba usáyaitaraiye siráiyé.

¹²Ísu súwana Páírátí mináímbá iséna séna nóra'iyó ke minkwáási ayúrankanae'a kwéune súwasa Yútaa-kwaasi anónka'a sésa emó ayúrankemo éma íma Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási-i'a kwéone. Ísu séna kemá kawáánákómá

úne siráintavai Áróamáani-kamaani-
aiva-kawaanakomba usáyaaitanae
siráintavai mindáyavaiye séma íma
ayúrankaao suwaná ¹³⁻¹⁴ Páírátí
mináímbá iséna Ísumba áí'maena
máápa'a óntan-ayaumá kwáyom-
barupa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba
áwí'a Kápata-marupimba kumbéna
aaivimbá maitínkarom-barupa'a kum-
béna Yútaa-kwaasiyavena séna kentí
kawáánákómán-iyé súwana tíyótaasa
í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba
tíníye úwana ívékaamba kwáyá'wái
sáwíyanka'a tíníye úwana Páírátí
Yútaa-kwaasiyavena séna kentí
kawáánákómán-iyé súwasa ¹⁵ ímaniye
sésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á
tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí
tísaa ena séna kentí kawáánákómbá
taaira'á tuvuwíyane'a kwéowe
súwasa mono-káwáá-kwáásí sésa
Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanako
kweyáama kentáásí kawáánákómán-iyé
suwaná ¹⁶ Yútaa-kwaasi tááigo
usáyaaitontavena Páírátí séna Ísumba
taaira'á tuvúwóro séna tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

*Mátíyu 27:32-44, Mááka
15:21-32, Áríku 23:26-43*

¹⁷ Páírátí tímúwasa i-kwáásí Ísumba
áí'maesa taaimá tuvuwónááon-taima
kwenká'á ámúwana áúgwaata'maena
tuvuwónááon-ayampa'a kúmba
mináyámparé sésa áwí'a
a'nómayaampare Yútaa-kwaasi
tááivinkemba Kórígótaavare
mináyámpá'á kúwasa ¹⁸ taaira'á
aíyayaampimba tuvúsúmaresa kae-
kwáásírái Ísuna évarevar-akwampa'a
taaira'á tuvúsúmaresa Ísumba
avumpimbá tuvúsúmarowana ¹⁹ Páírátí
kwená mayái-kwáásíyávéna séna Ísu
Násáretivakewaima Yútaa-kwaasiti
kawááná'án-iyé sé'a agaimái
taaira'á aráápamankaaro súwasa

²⁰ kaumbo-kwáásí tááivinkemba
Yútaa-kwaasi tááivinkenkwara
Áróamáani-kwaasi tááivinkenkwara
Kíríki-kwaasi tááivinkenkwara'a
agaimái aráápamankarowasa sáwíva-
kwaasi awánomba tuvúwún-ayampa'a
anón-daopa'a egwaa'á kwáyontavai
sáwíva-kwaasi mináúvámá awánésa
táámpamai ísówasa ²¹ Yútaa-mono-
kawaa-kwaasi Páírátintavesa sésa
Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé íma
mirá simái agayáámpo kwemá séna
Yútaa-kwaasiti kawááná'á úne mirá
simái agayaaó suwaná ²² Páírátí séna
á'a agaimakáumne siráiyé.

²³ i-kwáásí Ísumba taaira'á
aíyayaampimba tuvúsúmaronka'a
kwená unáánkwátói maimaésa
éiyanka'a taaímbaresa moórá-mora-i-
kwaasi éiyain-kwaasi minúnánkwátói
maimaésa moórá-ampaanta
paákár-únánkwátói íma arúmakon-
ampaantama maimaésa sésa ²⁴ tararáivo
séta aávéiya kwétiyaananaya nááwa
usáyaaitena mayáníyo sumbá
Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna
séna
kesí unáánkwátói taaímbai maimaésa
moórá
kesí ampaantarátávésa aávéima
tiyaráawe
sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe.

²⁵ i-kwáásí mirá uwasá Ísuna
kwaási taaira'á tuvúkón-taigona
ááimpimbo máumba Ísumba
anówa úwana kwenáúnko Kórópasi
awainínkó áwí'a Máriaa úwana
Mágátáara-naopaken-ininko áwí'a
Máriaa úwasa miráumai-inimba
taaigoná ááimpimba máyówana ²⁶ Ísu
kwenanówamba awánéna kembá
Yónimba suwánéna anówantavena
séna mindá enáánimban-iyé séna
²⁷ kentávéna séna mindá enanóman-iyé
súwa'a isé'a kesí naaúmpa'a móankare'a
kárákwiraumne.

Ísuma pukáin-kwasai.

*Mátíyu 27:45-56, Mááka
15:33-41, Áríku 23:44-49*

²⁸ minkákémbá Ísu imáyáama éna amápa'-mayaima ánásaumne súmba sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaunda-mayai amápa'-mayai ánásasuwaumne séna Ísun-aaí Áánútuna aúváivinkemba paárinintavena Ísu séna nontávái kwésinkaiye súwana ²⁹ ándá-aran-domba ikaa'-nómbá anavéúmpímbá kwáyowana paru-táyánáma mindómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá marówana ³⁰ Ísu néna séna amápa'-mayaima ánásasuwaumne séna a'nómbá kfvaimai avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

Ísuna akwámpímbá kwaantáandéi agaivaráin-kwasai.

³¹ Ísu kweyááríka'a puwúwana Yútaa-kwaasima agándon-kanaama tíyótaasa í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba tíniye úwasa pósa sésa agándai-kanaara'a puwíyan-kwaasi taaira'á máévo sésa Páírátinopa'a tésa sésa puwíyan-kwaasi íma úwoi tiyúwéwasa taaira'á máéro. tísamaima ankaisíyasa ááéma puwíyasa taairakémbá marap'á maitiyúwáaro suwaná ³² Páírátí owé súwasa i-kwáásí Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaron-kwaasi tísamaima koankaisésa ³³ Ísunopa'a tumbá á'a pukóntavesa kwenáísamaima íma ankáísúmba ³⁴ moórá-i-kwaasigo Ísuna akwámpímbá kwaantáandéi agaivówana naaegwára nonkwára'á kunkáiyé.

³⁵ mindámó awánáúndawaima simátímakaumne. awáné'a árair-aimba súnda pó'a isé'a sé'a áraire sénááowe. ³⁶ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwenayáátamba íma ankaisíníye

agaimaréna sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe. ³⁷ moóráva'a agaimaréna séna kwaantáandéimó agaiváíndawaimba avuwónááowe agaimaréna sirónka'a pósa paárunaiye.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

*Mátíyu 27:57-61, Mááka
15:42-47, Áríku 23:50-56*

³⁸ Yósépima Árimátíyaa-naopakewaima Ísun-aaí isówai póna Yútaa-anon-kwaasi táároí inkaiséna kwenáwí'a áúyotukomba póna Ísuma puwúnka'a Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana Páírátí séna kanaámpó mayáníyone súwana Yósépi Ísun-auma komayówana ³⁹ Níkótimasima ááéma Ísunopa'a no'wáámba tiráiwai áséi-kwiyumba úm-basawemba anóm-basawemba kae'á maimaéna Yósépimba kóáí'maesarai ⁴⁰ Ísun-auma komaimaésarai ampaantavímbá mináséi-kwíyúm-básáwénkwará'á asááúmaesarai tésarai Yútaa-kwaasi miráumai utaantembá pósarai miráumai utarááiyé. ⁴¹ Ísumbo tuvúkáan-ayampa'a taai-kigáúmá kwáyowana utaráam-buri-aima ímo kwaási utaróm-buri-aima kwáyowasarai ⁴² agándai-kanaama sáwíyanka'a tíniye sésarai mimbúrí-áímá egwaa'á kwáyontavesarai Ísumba mimpímbá máutaraaiye.

Ísuma pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

*Mátíyu 28:1-8, Mááka
16:1-8, Áríku 24:1-12*

20 sontaará'á irataró'a íma sán-karowana Máriyaa Mágátáara-naopaken-ininkoma utamánkaropa'a kwéna koawánómba murí-áigóná óikaken-ontamba maisukówana koawánéna ² isaaiséna Sáímoni Pítaante kenté tasimásiména

séna kentáásí anóndakon-áúma murí-áívinkémbá maimaésa náávára makááo súwakai ³Pítaae kesé utamánkóm-buri-aiva'a kónáe sékai ⁴isaaisékai kówayamba kemá Pítaamba kóyaaita kwé'a aiva'á murí-áívimbá kówánda ⁵kívaire'a ampaantawé su'mai kwáyomba awáné'a íma murí-áívimbá usáverááwánana ⁶Sáímoni Pítaa téna murí-áívimbá usáverena awánómba ampaantawé su'mai kwáyowana ⁷Ísu a'nónkákén-ámpáántá moórá-ayampa'a kwáyowana awánówa'a ⁸murí-áívimbá aiva'á kówándawai usávere'a awáné'a sé'a árai'a pukáimpinkemba usásinkaiye séwándanivo ⁹Áánútun-aii aúváívimba agaimaréna séna pukáindavinkemba usásinaniye siráimba íma ísámai kawé'á ówáyamba ¹⁰kenkáísí naaópakai kuráuye.

Ísu paárúwana Máriaa awánarain-kwasai.

Mááka 16:9-11

¹¹naaópa'a kówayana Máriaa murí-áígó óika'a ména ivi'á kwétena kívairena murí-áívimbá awánómba ¹²kae-kwáásí kwayán-únánkwátóigwara'a Ísumba utamánkóm-barupimba mésarai moóráwai a'nómpá'á maúwana moóráwai aísamaiva'a maúwana umái máyóyana Máriaa tuwánówasarai ¹³sésarai menínínkóo nóintavai ivi'á kwétaano suyaná Máriaa séna kesí Ísóigomba maimaésa náávára makááo sé'a íma kwáyáísa'a kwéawanaumne ¹⁴simásuwena tagwántámai awánómba Ísuma úmbanivo íma aúyówana ¹⁵Ísu séna menínínkóo nóin-ivira kwétewa nááwana kwéavakaa-ono súwana Máriaa séna taai-kigáúrá'á tavíkáiwaima iyé-ímáyáá éna séna emó maimaémo nááva'o maké simásimiyo. komayánáivo súwana ¹⁶Ísu séna Máriaao súwana mégwantena kwenááivinkemba séna Araponai súmba

maanáípinkémbá kwántámai séna kesí Ísóigoo súwana ¹⁷Ísu séna kesivonópa'a íyóndayavai kwéumpo íma tátoraao. kesívárawaisai kosimátíme se kesivo kentivonópa'a iyúne. kesí Ísóigo kentí Ísóigonopa'a iyúne súwana ¹⁸Máriaa Mágátáraa-naopaken-ininko Ísuna kwayó-kwáásí kosimátimena séna Ísóigomba awánáúmne séna Ísóigomo sún-aimba simátímakaiye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mááka 16:14-18, Áríku 24:36-49

¹⁹misóntááóná enónka'a Ísuna kwayó-kwáásí Yútaa-anon-kwaasiyavena táa'a kówasa naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwawana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna ²⁰ayááanarumpin-avigwara akwámpín-ávígwará'á agaráátinkowasa miwítí Ísóigomba awánésa pósa ávááran-aamoi umánkówana ²¹Ísu moórágwara'a séna aánoumai máéro. kesivomó si'mákaintemba umái keinárawa'a ti'maráana'a kesí mayáímá komáyáaro séna ²²kwenááama aútimena séna Áánútun-amankomba tíménana kesé méníye. ²³sáwí-imayaamo maitiyuwáíyanamo éna misáwí-ímáyáámá ánásaniye. ímo maitiyuwáíyanamo éna misáwí-ímáyáámá úwoi kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye.

Tómáasi Ísumba awánarain-kwasai.

²⁴Ísuma paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánasuwonka'a Tómáasi kwááyu-awi'a ávárawaao kwemá ó'opa'a máyomba ²⁵túwasa simámesa sésa Ísóigoma paárisata awánáúmne suwaná Tómáasi séna ayááanarumpin-avigwara akwámpín-ávígwará'ó awáné'o tátorekai sé'a pukáimpinkemba usásinkaiye súsino súwana ²⁶avakaeté-no'waamba maisuwésa Tómáasi gwarar-umai

ókwará'a kwená kwayó-kwáásíyé naaúmpa'a umésa ontá umái itáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna ²⁷Tómáasintavena séna siyáánarumpimba táto'mai awané sukwámpimbá táto'mai awané se kentávái kamparé sénavainivo áraire siyó súwana ²⁸Tómáasi séna kesí Ísóigoo emá kesí Áánútu óne súwana ²⁹Ísu séna ááéma íma suwánarempo kamparé siráandaniye. ívé'a suwánáánda po áraire kwésene. ímo suwánewaimo ésa árairemo sésamo ésa aamoí ésa tirumbá kawé'á ónááowe Ísu siráiyé.

³⁰Ísuma kwená kwayó-kwáásí súranka'a ó'on-o'om-bayai-awaame'a agaráásinkowa'a évaka'a maankwándááívímbá íma agaimaráúndanivo évaka'a agaimakáumne. ³¹Ísuma Áánútu áánimba póna kwemá usásinankaiwaiman-iyé séna maanúvámá agaimakáunda pó'a Ísuntavesa áraire sénááowe. mirámó síyawaimo ésa Ísuwe tarúmai maí'mai'a ónááowe sé'a mindáyave'a maanúvámá agaimakáumne.

avakaeté-kwaasima Ísumba awánaraan-kwasai.

21 naaémba Táípiriyasi-
kwaaukon-awampa'a Ísu miráumai paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánaraawe. ²kwená kwayó-kwáásí torupésa miwí túwí'a Sáímoni Pítaawe Tómáasi kwááyu-awí'a ávárawaawe mooráwai Káríri-ayampakemba Kéna-naopaken-kwaasi áwí'a Nátáníyowe Sépéti ááninkaiye ó'on-kae-kwaasiye miráumai-kwaasi torupówana ³Sáímoni Pítaa simátimena séna noyáá'a kotoránáe'a kúne súwasa kesáágwara'a montá kónáeta kwéune sésa nompí-sípívímbá usámaaisesa kumbá no'wáamba noyááramai

kwima-kwimar-umbá íma noyáá'a torówana ⁴irataró'a Ísu nonawámpá'á máyowasa íma aúyowana ⁵Ísu séna iyámpóiyono. noyáá'a tokááo súwasa ímaniye suwaná ⁶Ísu séna kwase-únámbá tiyáánúrapar-ayampa'a nompímbá túwéwana kumína'a noyáá'a asínáaro súwasa kwemó súnten-umai sáwíva'-noyaa'a asínówana mindómpí-sípívímbá íma kanaán-umai máráára'naraa éna ógwitowa'a ⁷kemá Pítaantave'a sé'a epínda Ísóigoman-iyé séwánana Pítaa mináímbá iséna mayáímó mayáíndayavena paákákén-únánkwátói ayú'maromba minúnánkwátói maimái úmaena nompí-sípí tuwéna nompímbá ásávena nonáámááíva'a kúwana ⁸nonáámááí egwaa'á kwáyowata ó'on-kwaasiya mindómpí-sípí maimaéta kwase-únámbá tavisímaeta kówándaya ⁹nonáámááíva'a ásávaawandaya iramá kwégowana noyáákwará toónkwárá'á kwéagayowata awánaawananaya ¹⁰Ísu séna tóráan-doyaa'a évaka'a maima'é'a teró súwana ¹¹Sáímoni Pítaa nompí-sípívímbá usámaaisena kwase-únámbá tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana anón-doyaa'a ¹²Ísu noyáá'a kwéna sáwíva'-noyaa'a kwáyombanivo kwase-únámbá íma tararówana tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana ¹³Ísu simásimenaya séna tamandaaró súwata nááwa'ono séta áísaa ónáe séta ówándaya íma áísaa eta Ísóigoma iyé-ímáyáámá ówánanaya ¹⁴Ísu noyáákwará toónkwárá'á maimái símakaintaawe. ¹⁵Ísu pukómpinkemba usásinomba kaeká'á paárumba ívékwarakaamba paárúwata awánaraundayaawe.

Ísu Pítaantavena kesí kwaásira'a taviyiyó siráin-kwasai.

¹⁵toómbá násuwowana Ísuma Sáímoni Pítaantavena séna Yóni

ááninko Sáímoniyo. miwímá usáyaaitewa enarumbá kwésimeno súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípi-araaka'a taviyiyó séna ¹⁶ókwará'a Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípira'a taviyiyó séna ¹⁷kaumborá'á Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana kaumborá'á áísaa ena súntavena Pítaa arumbá umbái tówana séna Ísóigoo amápa-tantaa'a á'a awánaraandayavai ená imáyáamo umánkaundagwara'a á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípira'a taviyiyó. ¹⁸árai'a simáme'a sé'a emá aú-kwaasima máyaanda po ená unáánkwátói ane'maké ená imáyáavinkemba úwoi kwénaempo anónu'mai kéma enayáamba árútuwenasa ímo embó arááímo táíndava'a máankanaaowe Ísu séna ¹⁹mináímbó súmba Pítaamo miráumai taaira'á puwéna mindá Áánútu áwí'a mósá marániye séna Pítaantavena séna kesirááíma kwaraaó siráíye.

Ísunte Yóninte mindáraití kwaásai.

²⁰Ísu Pítaantavena simásuwowana Pítaa kogwanténa moóráwaimba

awánarai. ááéma toómbá narópa'a Ísun-aóká'á ména séna Ísóigoo nááwa ená kuntaru-kwáásí íníyo siráíwaimba ²¹Pítaa kogwanténa awánéna Ísuntavena áísaa ena séna Ísóigoo minkwáásíndó súwana ²²Ísu séna kemó súndamo é'o é'a kwemó éna úwoi maambárará máyaina'a kemá kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéín-ivo kendéímán-íye. emá kesirááíma kwaraaó Ísu súwasa ²³kwená kwayó-kwáásí íma kawé'á umái ísónkakemba sésa kwemá íma puwíníye sésa simátíma'mae kuwaná kwemá íma puwíníye Ísu íma mirá siráimbanivo kwemó éna úwoi máyaina'a kemó kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéín-íye Ísu siráíye.

²⁴Íma puwíníyemo siráan-kwaasi kemá Yóni úne. mináímbá kwésimatimatuwe'a aúváivimba kwéagaisuwaunda mináímbá árir-aimban-íye. ²⁵Ísumo mairáim-bayaima évaka'a agaé'a évaka'a íma agairáunda pó'a amápa'o agaisuwe'ó é'a maranéí káátamaranaumpo náávára maránaumno sé'a sune.

kemá Yóni súnda-aimba ánásaiye.

aantá-kwaasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Áríku
 kae-kwáái aiyayaan-iyá'iyó.
 miráumai-ima maisuwéna maanáimbá
 agaimakáíye. Áánútunopa'o iyí-ámbá
 Yútaa-kwaasiti monor-áimbá
 isaná Ísuma marapá'á kunkáinka'a
 kwenááiyavai áraire sésa kwenká'á
 aráápamai kwémaen-amban-iyé.
 Áánútun-amanko Ísuna kwayó-kwáásíyé
 kwená aampa'ó kwégun-kwaasiye
 asirayámbá timúwasa Ísun-aai aiva'á
 Yútaa-kwaasi Yérúsaremuva'o máyówai
 simátímúwasa mináíntávái áraire sésa
 kwenká'á aráápamai máyówai Yútaa-
 kwaasiti maravá'á ó'on-daopimpa'a
 kosimátímakaawe. minkákémbá
 évakarawai ó'om-baravaka'a
 Yútaa-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye
 kosimátin-tasimatin-uraawe. Áríku
 mirán-áimbá agaimakáíye.

aantá-kwaasiti mayáímó mairáan-kwasai.

1 Tíóviráasiyo ívé-kwandaavimba
 moórá-kwasai sénaumpo isaaó.
 aiva-kwándááívímbá Áánútu
 Ísumba ai'marówana marapá'á
 kunkáin-ainkwara mayáímá
 kumbairáin-ainkwara aaimá
 siráin-ainkwara avumpimbá amápa'-
 mayaima mairáinkwara'a komaé
 tamae umái kwená mayái marapá'á
 ánásowana ²Áánútu kunairówana
 kwíyómpa'a iráin-ainkwara'a
 aiva-kwándááívímbá agaimakáunda
 isa'á ívé-kwandaavinkwara'a
 agaimaráúmpo isaaó. Ísu kesí
 aantá-kwaasiye séna ítámakaiye.
 Ísu íma kwíyómpa'a irónka'a
 Áánútun-amankona asirayánkwará'á
 ména aantá-kwaasi kwená amáámba
 simátímakaiye. ³Ísu pukáimpinkemba
 usásinena kae-kwáái aiyayaan-kanaama

40 kanaama moórá-mora-tawai
 paárurena kwenáúma kawé'á umái
 agaráátinkowasa awánésa sésa árai'a
 Ísu pukáimpinkemba usásinena
 máyáíye suwaná paáruronka'a Áánútu
 kwená kwaásimo kawááin-aimba
 simátíma'maena iráíye. ⁴moórá-tawai
 torupésa toómbá kwénowana Ísu
 paáréna séna maanká'á Yérúsaremu-
 naopa'a íma tuwé'a úwoi mé'a kesivo
 kesimambá timénaumnemo asiramái
 siráimba kwéamu'mare'a máyáanana
 úwoi timíno. mináimbá á'a simátíme'a
 sé'a ⁵Yóni nombá pétinkaraimbanivo
 sáwíyanka'a Áánútun-amanko kuména
 keinárawapimba anómbe umátinkanivo
 amu'maré'a máéro Ísu siráíye.

Áánútu Ísumba kunairówana iráin-kwasai.

⁶Óríve-omapa'a Ísuwe aantá-
 kwaasiye torupésa Ísumba áisaa esa sésa
 Ísóigoo ívéra Áróamáani-kamaani-kwaasi
 tí'mátuwewa Ísareri-kwaasiya kawáá
 ínnyono suwaná ⁷Ísu séna moórá-
 kanaamo tínimba ívéra'i. aánowa'iyó.
 Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá
 ínnyé. kawé-kánáámó sáwí-kanaamo
 paárinimba Áánútu kwená
 imáyáavinkemba mirá ínnyé. mirán-
 kánáámó tínimba sáwíyan-aimbanivo
⁸kemó sendá anón-aimbanivo ísáaro.
 Áánútun-amankoma kentópa'a
 kúmínimba kwená asirayámbá
 tirumpimbá anómbe umátinkaina'a
 kesááigwara kentáváigwará'á
 simátíme'a Yérúsaremu-naopare
 Yútiyaa-ayampare Sámériyaa-ayampare
 amápar-ayampare kosimátíma'mae'a
 nááóro ⁹Ísu simásuwowasa awánómbe
 Áánútu Ísumba kunairówana ainánkó
 Ísumba káátaguwasa íma awánowana
¹⁰Ísumo iyúmba kwíyómpa'a
 karátuwesa máyówasarai avekáán-umai
 kae-kwáásí kwayán-únánkwátói
 úmaesarai egwaa'á méсарai ¹¹sésarai

Káriri-ayampaken-kwaasiyono. íma kwíyómpa'a karátuwe'a máéro. awá-naawanamo Áánútu kunairáisanamo kwíyómpa'o íyínten-umai ókwara'a miráumai kumíníye sirááíye.

**Yútásina mayáírá'á
usámairain-kwasai.**

¹² mindárai simásúwóyasa
aantá-kwaasi Óríve-omapa
Yérúsaremu-naor-egwaar-omapa'a
tuwésa Yérúsaremu-naopa'a
koyauwerésa ¹³ máyón-daumpa'a
ávúmayaatanaan-daumpa'a umésa
miwímá Ísuna aantá-kwaasi
moórá-morawai túwí'a Pítaawe Yóniye
Yémésiye Éndaruwe Vírípiye Tóamásiye
Pátóromuwe Mátíyuwe Árávíási
ááninko áwí'a Yémésiye moóráwai
kwemá Áróamáni-kamaani-kwaasi
tí'mátuwanae siráíwai áwí'a Sáimoniye
moóráwai ó'on-Yemesi ááninko áwí'a
Yútásiye miráumai-kwaasi aantá-kwaasi
¹⁴ tayorupontembá námúnaa
seémáémbani. minkwáásíyónté
évakar-inintone Ísumba anówawe
Ísun-ává'awaawiye tayorupamáí mésa
námúnaa seémáémbani.

¹⁵ námúnaa síma-sima kwéesa moórá-
kanaama sáwíva-kwaasi 120 kwaasi
Ísun-aaiyavesa áraire siráan-kwaasi
tayorupamáí máyówana Pítaa usásinena
simátimena séna ¹⁶⁻¹⁷ kesí kwaásiyono.
naaóv'á'á Áánútun-amankoma kentáá
síkwá'náomba áwí'a Tévítimba simá-
mena Yútási-aii súwana agaimakáimba
póna mináimbá paáriníye. ááema
kentááyáváíyé Yútásintavaiye Ísu kesí
mayái máyáaro séna ításinkowata
aantá-kwaasiti mayái-íta umáíya
mairáúndayaawe. naaémba Yútási
tí'maena Ísunopa'a túwasa táto'mai
áf'maesa ándávimba ánkaraawe.
[¹⁸ Yútási misáwí-máyáígóná meéyámbá
óntamba mairéna maramá meéyán-
umasuwena mimbáráv'á'á ándáma

uréna kweyáárika'a kwenanumarambá
arátuwena ámú'a kuvánkaar-úwana
ayánaruntomba marapátá kunturáíye.
¹⁹ Yérúsaremuvaken-kwaasi isésa
miwí tááivinkemba mimbárágó
áwí'a Akeotaava'an-íye sésa
kwántámai-kwi'a naae-máráv'án-íye
siráawe.] ²⁰ ánivo monor-ímó
agaimakón-auvai-kwandaavimba
Tévíti agaimaréna séna
kwená naambá tu'nambá isasá
mimpímbá íma kwaási kwégwaewe
agaimaréna séna moóráva'a agaimaréna
séna
kwená mayáírá'á moóráwai
usámayaniye
agaimaréna sirónka'a póta
²¹⁻²² moóráwai Yútásina mayáírá'á
usámayaniwaimba avakáá-umaiya
airánaundayaawe. Ísu Káraísitima
pukáimpinkemba usásinkain-aimba
kweséya tásáumai simátíma'maeta
kónaunda póta Yóni nombá
kwévetinkowana Ísu mayáímá ááimba
ásámai mayówata kuré-ire úmae
kwénaaowananya Áánútu Ísumba
kunairówana kwíyómpa'a iyúwasa
awánaraawaiivinkemba moóráwaimba
aíráananaya kwemá Yútásimo
tukáim-bayai usámayaniye Pítaa
simásuwowasa ²³ isésa kae-kwáásí
túwí'a tésa moóráwai kaumbo-kwí'á
tamámakaawai moórá-awí'a Yósépi
moórá-awí'a Paasapasí moórá-awí'a
Yásátasi uwaná moóráwai áwí'a
Mátáyási miráumai-kwaasirai túwí'a
tamásuwesa ²⁴ námúnaa sésa Ísóigoo
amápa-kwaasiti imáyáa awáné tirumbá
tuwáné minkáé-kwáásívínkembá
nááwa Yútásina mayái aantá-kwaasiti
mayáírá'á usámayaniyo. agaráásínké-
nata awánaano. ²⁵ Yútási kwená mayái
ivátuwena puwéna kwená mayáígóná
meéyámbá sáwí-marupa'a kunkáíye
sésa ²⁶ námúnaa simásuwesa kae-kwáásí
túwí'a kae-kwándááívímbá agaimái

anavéúmpímbá kuvé'makowana
moóráwai moóra-kwandaai mósá
mairéna awánómba Mátáyáasiye
sésa agaimakówana aantá-
kwaasi sísamaivakemba moóra
kumbaimái-kwaasivimba komayái
mairáiyé.

Áánútun-amankoma kunkáin-kwasai.

2 naaémba toómbá áká'mai
Áánútuntavesa ísámai kaunánáe
sésa torupaan-kánáámá túwasa
Ísun-aaiyavesa áraire siráawai
amápa'a mimbórá-náúmpá'á torupamá
máýówana ²avekáán-úwana
kwíyómpakemba anón-undaraamba
torówasa kwéisowana máyón-daumpa'a
kuména móanoni'a úwana ³iraronkáán-
tántáá'á paárukena taaínkaar-umai
moóra-mora-kwaasi tinepimpá'á
kóyáwé úwana ⁴Áánútun-amankoma
tirumpímbá anómba umátinkowasa
máýówana Áánútun-amankoma
asirayámbá timúwasa ó'on-o'on-kwaasi
tááivinkemba siráawe.

⁵toómbá áká'mai Áánútuntavesa
ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáá
túntavesa Yútaa-kwaasi Áánútuna
imáyáa mósá márówai ó'on-o'om-
baravakemba Yérúsaremu-naopa'a
tayorupamá máýówana ⁶úndáraamba
torónka'a isésa mindámbó kwáyopa'a
tayorupowasá miwí tááivinkemba
kwésuwasa isésa táátavai ésa
⁷áváaraumai imáyáa ésa sésa
kwésewai amápa'a Káririvakewai
mináímbá kwésewain-owe sésa
⁸moóra-morawai sésa kesááivinken-
aine simásaraawe. ⁹kesáámá évaka'a
Páátiyaa-maravakewaiya évaka'a
Mítiiyaa-maravakewaiya évaka'a
Iramu-márávákéwáíyá évaka'a
Mésópótemiyaa-maravakewaiya
évaka'a Yútiyaa-maravakewaiya
évaka'a Kápátósiyaa-maravakewaiya

évaka'a Pontasi-márávákéwáíyá
évaka'a Ésiyaa-maravakewaiya
¹⁰évaka'a Vírísiyaa-maravakewaiye
évaka'a Pámpíriyaa-maravakewaiya
évaka'a Ísípi-maravakewaiya
évaka'a Árípiyaa-maravakewaiya
Sáíríni-maragona egwaakéwáíyá
évaka'a Árómaa-naopakewaiya
miráumai-naopakemba tayorupamá
méta ¹¹Árómaa-naopakewaiya
évaka'a Yútaa-kwaasiya évaka'a
á'on-ampa'a tuwéta Yútaa-monor-
ampata kwégwáreta ánivo évaka'a
Kírítii-maravakewaiya évaka'a
Árépiyaa-maravakewaiya tayorupamá
máyaunasaya Áánútu kawé'-máýái
mairáin-aimba kwésesa moóra-
morawai kesááivinkenta kwésewata
kwéisaundayaawe sésa ¹²táátavai ésa
ávááran-imayaa ésa iséise ésa sésa
mintántáákóná ááimba náára ínío
suwasá ¹³évakarawai kwíráái sésa
miwí uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á
ésa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba
kwésewe siráawe.

Pítaa simátimakain-kwasai.

¹⁴simásúwówana aantá-kwaasi
11 kwaasi usásinompimba Pítaa
usásimbai ména torupamá máyón-
kwaasiyavena anónka'a simátimena
séna kesí Yútaa-kwaasiyono.
Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye ó'om-
baravaken-Yutaa-kwaasiye maísáaro.
Káririvakewai ó'on-o'on-kwaasi
tááivinkemba kwésewaina ááimba
simátimumpo isáaro. ¹⁵uwoaó'-nómbó
nésa uwoaó'ó owémó kwésemba
minkwáásí íma uwoaó'á kwéowe.
kwaási no'wáámba uwoaó'-nómbá nésa
uwoaó'á kwéovo ívé'a aaváyaavimba
isasá minkwáásí íma uwoaó'á kwéowe.
mintántáákóná ááimba maará ínío
¹⁶naaóv'á'á Áánútun-ai simátimakowai
áwí'a Yóweri agaimaréna siráin-aimba

kwévaariye. maarán-áimbá agaimaréna séna

¹⁷ Áánútu séna naaén-kanaa maará ónaumne. kesimambó amáparawaimo timénaunda kentáánimbaare kentiyáámúmbaare kesáái avora'á simátimenaawe. kenti ívé-kwaasiye anónutan-kwaasiye kaaimbá awánanaawe. ¹⁸ árai'a minkánáará'á kesimambá kesí kwayór-ínínákwá'á timénaunda kesáái avora'á simátimenaawe. ¹⁹ kwíyómpa'a marapá'á ó'on-o'om-bayai-awaame'a ónaunda naegwára iragwára anón-umunkwara'a paáriníye. ²⁰ aaváúmá tunínana kwíyómba naaerírí'a váína'a mirámó ónaunda kesí ó'on-o'on-kanaa ságyan-kanaama paárinimba ²¹ kentávésamo Ísóigowemo síyawaima sáwí'o umáímo maíyampinkemba kawer-ámpá'á métinkanaumne Áánútu siráíye

Yóweri agaimaréna siráíye Pítaa mináimbá simásuwena ²² séna Ísareri-kwaasiyono. senda-áimbá ísáaro. Áánútuma Ísumba Násáreti-vakewaimba asirayámbá amúwana simámakaim-bayai maéna kawe'-má'yái ó'on-o'om-bayai-awaame'a uráimba keinárawapimba úmba awánaraawe. ²³ naaóv'á'á Áánútu imáyáamo éna mirá-mira ónaumnemo siráinka'a pósa évakarawai Ísumba áí'mai keinárawa'a tímúwa'a tuvuwónáe sé'a sáwí-kwaasi tímúwasa áí'maesa taaira'á tuvúwúwana puwúmbanivo ²⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankariye. pukéna marapá'á maígómá íma kanaán-umai tátorowana Áánútu Ísumba ayúrankowana pukáimpinkemba usásinkaiye. ²⁵ mindáyavena naaóv'á'á kentáá síkwá'náo áwí'a Tévíti Ísun-aai agaimaréna séna

aasiyaasí Ísóigo kesé má'yáisa'a awánaraumne. kwemá sirávaimai má'yáimba pó'a íma sáwí-imayaa kwéune. ²⁶⁻²⁷ mindáyave'a kesirumbá kawe'á umái mé'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. púwón-ayampa'a kesimambá íma másiyuwaníyone. kesirumbá ámakaundawaima ená kwayó-kwáásí únda po puképa'a íma másiyuwenana súma kaviráníye. mindáyave'a máyaunda pó'a imáyáa é'a púwóndavinkemba usásisinkaniye. ²⁸ púwíndavinkemba usásine maí'mai'a íníyone séma kesé máyaanda póna kesirumbá kawe'á umái anómba ína'a ménaumne

Tévíti agaimaréna siráíye Pítaa mináimbá simásuwena séna ²⁹ kesí kwaásiyono. kentáá síkwá'náo áwí'a Tévítin-aai avora'á simátimunda kwemó agaimakáimba íma kwesávái siráíye. kwemá puwúwasa utámakowana kwená maravaraambá á'a awánaraamba póna agaimarómba íma kwesávái siráíye. ³⁰ naaóv'á'á Áánútu séna Tévítimo kawááná'ó ménamo uráintemba moóráwai minákúmpákéwái anondára'a kawááná'á méníye Áánútu siráimba Tévíti Áánútun-aai simátímakaiwai póna kwemá séna Áánútu siráin-aimba árai'a paáriníye Tévíti siráíye. ³¹ Tévíti Áánútumo naaémbo ínín-imayaa éna séna Áánútumo usásinkaiwaima Káráísiti kwemá puwíndavinkemba usásinaniye súntavena séna pukén-ayampa'a íma máuwainana áúma kaviráníye Tévíti súbma ³² mindá Ísuntavena siráíye. ánivo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowata áta awánaraundayaawe. ³³ Áánútu kunáí'maena anón-kwaasi póna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankená kwenamambá ámakaiye.

avowámó árai'a kesimambá aménaumnemo siráimba ámakaisana kwenamambá kembá símakaimba kwéise'a kwésuwane'a kwéowe Pítáa mináímbá simásuwena séna ³⁴Tévítí íma kwíyómpa'a iráiwai séna kesí Ísóigontavena séna Áánútu séna kesiyáánúrpa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ³⁵ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe Tévíti siráíye. kwemá íma kwíyómpa'a iráiwai póna kwesávái íma siráíye.

³⁶ánivo keinárawa'a taaira'á tuvúkáawaintavena Áánútu séna kemá usásinankaundawai Káráísiti éna Ísóigoma iyémá Áánútu siráimba pósa Ísareri-kwaasi amáparawai kawé'á umái isáaro Pítáa simásuwowasa ³⁷ísómba tirumbá umbaí tówasa Pítáawe aantá-kwaasiyavaiye sésa sáwí'a uráumpo nóra ónaunanayaawa siyó suwaná ³⁸Pítáa séna keinárawa'a moórá-morawai amáparawai misáwí-ímáyáá tínaaemba umáme'a Áánútunopa'a té'a Ísu Káráísitintave'a isámai nombá péráaro. mindáyavena kentí sáwí-imayaa maitiyuwéna Áánútun-amankomba úwoi timíníye. ³⁹Áánútu kesópa'a terómó sendawáímá kesimambá timénaumne Áánútu siráimba pósa keinárawatavaiye kentírá'ámaatavaiye ó'on-o'om-baravakewaiyavaiye asirayán-áimbá siráíye Pítáa siráíye.

⁴⁰Pítáa simásuwena ó'on-o'on-ainkwara kawer-áínkwará'á simásuwena égési umái simátimena séna ívé'o sáwí-kwaasi méwaimo é'a sáwí-meyamba mayánááowe. kemá ívé'a sáwí-ampa'a tuwé'a pó'a íma sáwí-meyamba mayánááowe Pítáa súwasa ⁴¹sáwíva-kwaasi isésa kwenááiyavesa áraire sésa nombá kwéveresa mitáwai sáwíva-kwaasi 3,000 kwaasi Ísun-aaiyavesa

áairemo suwasá Ísuna kwaási sáwíva-kwaasi-i'a ésa ⁴²torupamáí maivá'á iyésa aantá-kwaasi Ísun-ai simátíma'mae kwáávantan-úmaesa kwéiyesa moórá-mora-umai-kwaasi kwétuwa'naa-esa Ísuntavesa isámai aráá-tomba kwénesa námúnaa sinté iráawe.

⁴³námúnaa sinté iyésa mirámó umbá aantá-kwaasi kawé'-má'yái ó'on-o'om-bayaima kwémayowasa pósa amáparawai táátavai uwasa ⁴⁴Ísun-aaiyavesa áraire suwái mimbórá-ímáyáá kwéesa torupanté kwéiyesa imáyáa ésa kentáásí náaindaamba amáparawainein-iyé sésa ⁴⁵miwítí maramá miwítí náaindaamba ó'on-kwaasi timésa óntamba mairésa taaínkaar-umai ímo makón-kwaasi tímatuwesa ⁴⁶aasiyaasi-táwai Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a Áánútuntavesa isámai torupanté kwéiyesa ó'on-o'owiti naaúmpa'a komésa Ísuntavesa isámai aráá-tomba kwénesa tirumbá kawé'á umái mésa toómbá taaínkaar-umai kwétimesa nésa ⁴⁷Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai tuwánésa miwíyávésa kawé'á kwéowe suwaná aasiyaasi-táwai Ísóigo évakarawai sáwí'o umáímo máyómpinkemba kawer-ámpá'á métinkowasa Ísun-aaiyavesa áraire suwáiyé torupamáí méraawe.

Pítáa aísamaima kawé'á umánkarain-kwasai.

3¹⁻²moórá-kwaasi anówa maránkarompinkemba aísamaima pukurón-kwaasi máyowasa aasiyaasi-táwai áf'maesa anóm-bono'-nankona ontará'á áwí'a kawer-óntará'á móankarowana ména anóm-bono'-naumpa'o íyún-kwaasiyavena óntantavai inaainai sún-kwaasi máyonka'a anóm-bono'-naumpa'a Pítáae Yóniye íyúyana aaváúmá toraétáapa'a

kúwasa námúnaa kwésen-kanaara'a íyúyana ³tuwánéna séna óntamba símékaiyo súwasarai ⁴túramba kararésarai Pítaa séna kenkáí suwánaao suyaná ⁵siméyááoiye-imayaa éna tuwánówana ⁶Pítaa séna íma óntamba makáumpo Ísuna asirayándéí kawe'á umánkanaumne. Ísu Káráísítima Násáretivakewaina asirayámbá kwáyáintave'a sé'a usásine naauwó súne Pítaa séna ⁷ayáánúrapa'a tátó'mai usásinankowana aísauamba aísána kawe'á úwana ⁸usásinkwena tokávára taúvaraa'a éna aamoí éna Áánútu áwí'a mósá kwémarena mindáraiye anóm-bono'-naumpa'a ⁹kweyááríka'a marapá'á iyéna Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai awánésa ¹⁰sésa miwá aasiyaasi-táwai anóm-bono'-nankona kawer-óntará'á ména óntan-inaai síma-sima'a indá'an-íye sésa táátavai ésa kweyááríka'a marapá'á kwéiyuntavesa tiyáamba tuvimpín-ésa táátavai uráawe.

Pítaa simátímakain-kwasai.

¹¹kweyááríka'a kwéiyena aamoí éna Pítaante Yóninte tine'á tátorowasa amáparawai táátavai ésa miwítópa'a tóyo ésa anóm-bono'-naumpa'a Sórómoni áúgwimai úmakopa'a tóyo uwaná ¹²Pítaa tuwánéna séna Ísareri-kwaasiyono. mintántáátávái íma táá'a kaíno. íma túramba kenkáí aráá'a sivuwóro. íma kenkáísí asirayánkó kawe'á umái arupí umái mékai kwéuvo ¹³Áánútuna asirayánkó mirá kwéisana minkwáásí kweyááríka'a kwénaaiye. mirá uráintavai Áánútu Ísu áwí'a mósá maréna kentáá síkwá'ná Ááváramu Áísákaa Yákópo miwítí Ísóigoma kwená kwayó'nákó áwí'a Ísumba póna mósá makáíye. ánivo Ísumba áí'mae'a Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana Páírátí séna ayúrankanae súwa'a a'áo siráawe.

¹⁴kawe-kwáásí arupí umái máyon-kwaasiyave'a a'áo sé'a moórá-kwaasi inkamúwana puwúwasa ándáva'a áúkon-kwaasiyave'a ayúrankaao siráawe. ¹⁵mirá uráantave'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááin-kwaasi kemá tuvúwana pukáimpinkemba Áánútu usásinankowakai awánarayue. ¹⁶awánarayawai Ísuna asirayánkó aísamaima pukón-kwaasi kawe'á umánkaraiye. Ísuna asirayántávéna áraire siráimba isaná minkwáásí kawe'á umái kwénaaisa'a kwéawanaawe Pítaa siráíye.

¹⁷Pítaa mináímbá simásuwena séna keinárawate kentí kawáánárawate íma awánamái Ísumba kawer-uré'a tuvukáawe. ¹⁸naaóv'á Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena séna simátíme'a sé'a kemó usásinankaundawaimba sáwí'a umánkanaaowe Áánútu siráinka'a póna keinárawa'o Ísumbo uráamba mináímbá paáruraiye. ¹⁹mindáyave'a kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútunopa'a tíyana póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye. ²⁰moórá-mora-tawai Ísóigo kwená asirayámbá timína'a kwesé ménaaontave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró. Áánútuma túwa'naa ínkwáe séna usásinankaiwaimba Ísumba ai'maránnana kumíníntave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró. ²¹Ísu kwíyómpa'a umáyáimba póna naaén-kanaamo éna amápa-tantaa'a aúnái'o índa-tawai ókwara'a marapá'á kumíníye. naaóv'á Áánútu mináímbá simátímuwasa Áánútun-aii isón-kwaasi kawe-kwáásí isésa simátímakawe. ²²Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Mósesi séna Áánútu kentí Ísóigo kembá kesí mayái mayaaó séna si'mákainten-umai Áánútun-aaimo simátíminiwaimba keándarakemba moóráwaimba ai'maránnana kwenáái simátíminasa

isánááowe. ²³ ímo isáiyawaimo éna Áánútu kwená kwaásivinkemba tí'maena moóráva'o tinkáindawai ánášanaowe Mósesi siráiyé. ²⁴ Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Sámúwéri kwemá simátímakonka'a naaén-kwaasi simátímíntemba mai-simátíma'maesa iyémáyáamba kwévaariye. ²⁵ naaóv'á' Áánútu kentáá síkwá'ná áwí'a Ááváramuntavena séna enándáraken-kwaasiyavena amápa'-marava-kwaasi kawe'á umátinkanaumne Áánútu asiramái siráiyé. Ááváramun-andaraken-kwaasi owaná póna keinárawatavena Áánútu mináímbá asiramái siráiyé. ²⁶ miráumai Áánútu Ísuntavena kesí mayái mayaaó séna ai'marówana keinárawapimba kunkáiyé. amáparawai kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwaiyana aiva'á keinárawa'a kawe'á umátinkanintavena keinárawapimba kunkáiyé Pítaa Ísareri-kwaasiyavena simátímakaiye.

Pítaante Yóninte aavimbá maitínkaraan-kwasai.

4 anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye kwésimatimuyasa tóyo ésa mono'-má'yái-kwáásíyé mono'-nánk'á'ó kárákwirowaiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé tóyo ésa ² miwí táái taisésa áwá'a suwasarái mindárai Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba simátímúyasa úwoi-kwaasi isésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaintavesa amápa-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe suwasá mináímbá isésa kamparé sésa áwá'a kwésesa ³ mindárai tátoresá sésa eénáimba póta aaváyaavimba aavimbá maitínkánaumne sésa kawáá-kwáásí ándáva'a tínkómbanivo ⁴ úwoi-kwaasi sáwíva'a 5,000 kwaasi mindárai táaiyavesa árairema siráawe.

⁵ aaváyaavimba aavimbá maitínkánaumne sésa kwáúmba

aaváyaavimba Yérúsaremu-naopa'a Yútaa-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye ámáamba sun-kwáásíyé miráumai-kwaasi miwí táái isánáe sésa torupésa ⁶ aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánásiye kwená akún-ándá-kwáásíyé Káyavaasiye Yóniye Arekesándaawe torupamáí mésa ⁷ Pítaante Yóninte tááyowasarái miwítópa'a tuyasá tísa esa sésa aísamaimo pukáin-kwaasi nóra uráaiyo. nááwana asirayáná keináraivimba kwáyáintavaiya kawe'á umánkaraaiyo. nááwa áwíra tékai kawe'á umánkaraaiyo suwaná ⁸ Áánútun-amankoma kwempímbá anómba umánkowana Pítaa séna Ísareri-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye isáaro. ⁹ aísamaimo pukáin-kwaasi kawe'á umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. nóra séra kawe'ó umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. ¹⁰ avora'á simátíménda keinárawate amápar-Ísareri-kwaasiye isáaro. Ísu Káráísítima Násáretivakewaimba taaira'á tuvúwówana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiwaimba kwenáwíka'a súyana kwená asirayánkó minkwáásí kawe'á umánkáísana keinárawapimba kawe'á umái má'yáísa'a kwéawanaawe. ¹¹ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Ísun-aaí agaimaréna séna óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiyé sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé mináímbá Ísuntavena agaimaréna siráiyé. ¹² kwewé su'mai sáwí'o umáimo má'yáámpinkemba kawer-ámpátá mésinkanintaawe. Áánútu séna kwenáwíkkare su'mai kwená asir-ayánkówé su'mai kwaási sáwí'o umáimo má'yáámpinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye Pítaa siráiyé.

¹³ Pítaa mináímbá kwésima-timena Pítaae Yóniye íma táá'a

kwégowasarai asiramái simátímúyasa
 minkáwáá-kwáásí tuwánésa táátavai
 ésa mindárimo úwoi-kwaasirai ímo
 aúvái vimbo awánaroyawaiyavesa
 pósa táátavai ésa sésa Ísuwe kwé-
 naauyantavesarai mirá kwéoiye sésa
¹⁴awánomba Pítaante Yóninteyopa'a
 aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi
 máyowasa awánésa mindárimo
 simátimenaon-aintavesa avakáá
 uwááesa ivátiyuwesa ¹⁵sésa máápa'a
 kúmókaiyo suwasaráí kúmúyasa
 minkáwáá-kwáásí iséise esa sésa
¹⁶mindáraiye nóra ónaumno. ó'om-
 bayai kawé'-máayímá mairáayamba
 pósa Yérúsaremuvaken-kwaasi amápa'a
 isáamba póta íma kamparéyá sénaun-
 dayaanivo ¹⁷ó'on-o'on-daopaken-kwaasi
 íma isánááontaveta mindárai yaveta
 simátimeta séta Ísu áwíka'a íma
 simátímékaiyo sénaundayaaniye sésa
¹⁸tááyowasarai íyúyasa sésa Ísun-
 aai íma simátímékaiyo. Ísu áwí'a íma
 taakaiyó suwasaráí ¹⁹Pítaae Yóniye
 sésarai kemó mirá simásinkaiyakaimo
 Áánútun-aaimo tuwékaimo Áánútu
 aúrampimba kawerá íníya ke
 mináimbá ókwara'a isáaro. ²⁰keiráímá
 awárayan-tantaa ísaruyan-tantaa'a
 íma tuwáyauvo úwoi simátimeyauye
 suyasá ²¹⁻²²kawáá-kwáásí ó'onkwara'a
 asiramái simátímatuwesa sésa ánivo
 úwoi kárúwaakaiyo sirá. aísamaima
 kawé'á umánkaron-kwaasi kae-kwáái
 aiyayaan-ira'a 40 ira'a íma kweyááríka'a
 kwénaauwasarai kawé'á umánkóyasa
 úwoi-kwaasi isésa Áánútu áwí'a mósá
 maróntavesa mindárai íma tínkamesa
 úwoi kárúwaakaiyo siráawe.

**asiramái ménaumne sésa
 námúnaa siráan-kwasai.**

²³kárúwaakaiyo suwasaráí Pítaae
 Yóniye kentí kwaásitopa'a tésarai
 mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye
 simátímakaan-aimba másimátímúyasa

²⁴isésa Áánútumpa'a námúnaa sésa
 Ísóigoo kwíyómba maramá uwí-nómbá
 tarórumarena miwán-arumpimba
 tarórumaraanda-yantaakakwara'a
 kwégawaa-one. ²⁵naaóv'á emá sunaná
 enamankómá ená kwayó-kwáásí
 kentáá síkwá'náomba Tévíimba
 kusimámuwana agaimaréna maará séna
 nóintavai ó'om-baravakewai áwáá'a
 sésa nóintavai amááyu-aimba
 suwááesa áúkaawe. ²⁶ó'om-
 baravaken-kawaa-kwaasi tokwaa
 úmae tayorupésa Ísóigonte
 kwemó usásinkaiwainte áái'a
 tiyamátinkanae siráawe

mináimbá Tévíti agaimaréna siráíye.
²⁷mináimbá paárúwasa Yérúsaremu-
 naopa'a Érótiye Póntiyasi Páirátiye
 ó'onkaa-kwaasiye Ísareri-kwaasiye
 torupésa Ísuna amááyu-aimba sésa
 emó usásinankaandawaimba ená
 kawé-kwáyó-kwáásí Ísuntavesa
 amááyu-aimba siráawe. ²⁸naaóv'ó
 emó mirá onááowemo siráanda
 pósa torupésa mirá uráawe. emó
 ímo mirá onááowemo siráandarakai
 íma Ísumba tuvúkaasino. ²⁹Ísóigoo
 mono-káwáá-kwáásí tááimo simáímo
 káráraamba ísaraanda po súwa'naa
 ínfyonda póta íma inkaiséta enáái
 úwoi asiramái simátimenaundayaawe.
³⁰ená asirayámbá símínata tí'o
 índa-kwaasiya asóvamatinkavata konó.
 ená kawé-kwáyó-kwáásígó áwí'a Ísuwe
 súnanaya kwená asirayánkó ó'on-o'om-
 bayaima kawé'-máayímá paáriníye
³¹námúnaa simásúwówana torupamáí
 máyón-daumpa'a toraa'náára'a úwana
 Áánútun-amankoma miwívimbá
 anómba umátinkowasa Áánútun-
 aai asiramái simátíma'mae kuráawe.

**náaindaamba moórá-mora
 umátímakaan-kwasai.**

³²Ísuna aampa'á kwéguwai
 mimbórá-ímáyáá kwéesa mésa kentí

náaindaantavesa íma kendéí kendeiye kwésesa úwoi moórá-mora-umai tíma'maesa kuwasá ³³ aantá-kwaasi ávááraumai asirayánkwárá'á mésa Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba asiramái simátíma'maesa kwégwesa Áánútu aantá-kwaasi túwa'naa úntavesa kawé'-má'yái maimaé kwéguwasa ³⁴⁻³⁵ Ísuna aampa'á kwéguwai maramá naambá makówai ó'on-kwaasi kwétimesa óntamba mairésa aantá-kwaasi tímúwasa taaínkaar-umai íma makón-kwaasi tímakaamba pósa Ísuna aampa'á kwéguwai amápa-tantaa'a íma aáváán-túwówana ³⁶⁻³⁷ moóráwai áwí'a Yósépi póna kwegwárá'á mirá éna moórá-marama ó'on-kwaasigomba aména óntamba mairéna aantá-kwaasi tiména kwemá Árívái-andarakewai Sáíparasi-ayampakemba tamáyowasa aantá-kwaasi moórá áwí'a simámesa Kíríki tááivinkemba Páánápáasiye sésa kwántámai-kwí'a tirávayaina'a iyémó suwáímá minóntámbá tímakaiye.

Ánánáesinte Sáváeraantei kwaasái.

5 Páánápáasi minóntámbá tímúwasarai moóráwai áwí'a Ánánáesi awainínkó áwí'a Sáváerae mésarai moórá-marama ó'on-kwaasi kwétimesarai óntamba mairésarai ² taaináyauyo-aimba awainínkómbá simámuwana mirá íníyone súwana minóntámbá taaínkaar-urena évaka'a kwesávái maéna évaka'a maimaéna aantá-kwaasi mói tiména kampa'á séna amápa'a timúne súwana ³ Pítaa séna Ánánáesiyo Sáátáánigo áísaa umai isánáe sintávái owé se mararákén-óntámbá amápa'a timúne siráanda Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane. ⁴ mimbáramá ená maramá isa tuwé óntamba mairé ená óntamba isa évaka'a timé íma sáwí'a éma mararákén-óntámbá évaka'a timúne íma

sénda amápa'a timúne séndama sáwí'a ómpo íma kwaásiye su'mai kampa'á simátíyukaampo Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane Pítaa súwana ⁵ Ánánáesi iséna pu'maéna tuvamúwasa mináímbá ísaraan-kwaasi ávááraumai táátavai uwasá ⁶ ívé-kwaasi tésa puwúmba taasááumaesa maimaéna máutaraawe.

⁷ máutaawana awainínkó sáwíyanka'a ména awaikómó puwún-aimba íma ísarena Pítaa-iyaitopa'a túwana ⁸ Pítaa séna keináraití mararákén-óntámbá amápara símakaiyo súwana minínínkó séna owé amápa'an-íye kampa'á súwana ⁹ Pítaa séna enawaikóe esé mimbórá-ímáyáá ékai Ísóigon-amankomba kampa'á simáu'mai awánayae sirááiye. enawai'ó mágwéutaan-kwaasi tésa embá tamaimaéna máutanaaowe Pítaa súwana ¹⁰ pu'maéna Pítaa aísamaivimba tuvamúwasa ívé-kwaasi tésa puwúmba taawánésa maimaéna awaikómbó utamánkópa'a máutowasa ¹¹ Ísóigona kwaásiye ó'on-kwaasiye iséna táátavai uráawe.

ó'on-o'om-bayai kawé'-má'yáígoná kwaasái.

¹² aantá-kwaasi kwaási túranka'a ó'on-o'om-bayai kawé'-má'yáímá maimaéna íyúwasa Ísuna aampa'á kwéguwai anóm-bono'-namba Sórómoni áúgwimai úmakopa'a aasiyaái torupamáí kwémauwasa ¹³⁻¹⁴ ó'on-o'on-akwa'a sáwíva'a Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa miwísé torupamáí maémáémbanivo ó'on-kwaasi tuwánésa sésa kawé-kwáásín-owe sésa táátavai ésa íma miwísé torupamáí máyówasa ¹⁵ aantá-kwaasimo uráamba iséna tí'o ún-kwaasi tuvaipímbá taagwiya'maéna naambáru'a mátinkesa sésa Pítaa kwénaena amankónaanko taaugwétáínasa asóvaigwae suwasá ¹⁶ ó'on-o'on-daopakemba

tí'ó ún-kwaasigwara tirumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigwara'a tí'maesa Yérúsaremu-naopa'a mátínkówana Áánútu Pítaamba áwa'naa úwasa amápa'a asóvasaraawe.

**kawáá-kwáásí aantá-kwaasi
sáwí'a umátínkaraan-kwasai.**

¹⁷ mirá kwéuwana aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaási Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé sésa amáparawai íma kentáásiraaima kwáráavo aantá-kwaasi tirááíma kwáráawe sésa týántavai ésa ¹⁸ táto'mai ándáva'a tiyúwówana ¹⁹ mindó'wáámbá kwáúnka'a Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakendako ontamá tisuwéna tí'maena máápa'a móruntinkena séna ²⁰ anóm-bono'-naumpa'a umé'a aúná-amba kwaási kawé'á umái mai'mai'a ónááon-ankona ááimba usimátíméro súwasa ²¹ isésa irataró'a anóm-bono'-naumpa'a umésa mináímbá simátímakaawe.

anóm-bono'-naumpa'a moóráva'a kwésimatimuwasa moóráva'a aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaásiye tésa ándá-kwaasi táái isánáe sésa Ísareri-anon-kwaasi tááyowasa tésa mono'-nánkár-í-kwáásíyávésa sésa aantá-kwaasi ándáva'a máyáavo kotí'mae'a teró suwasá ²² kumbá íma máyówasa koyauwerésa tésa sésa ²³ ándá-namba ontamá umásuwesa i-kwáásí ontará'á máyáawata onta tisuwéta awánáúndaya íma máyáawata úne suwasá ²⁴ mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánká'ó kárákwirowaiye isésa táátavai ésa sésa mindá nóraya ónaundaya'iyó simásuwesa sáwívar-imayaa kwéuwana ²⁵ moóráwai téna séna ándáva'a mátíyukaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mésa kwésimatimewa'a tuwánáúmne súwasa ²⁶ mono'-nánká'ó kárákwirowaiye kwembó áwa'naa un-kwáásíyé kotí'maesa kwempa'á

tésa sésa úwoi-kwaasi miwí táái isésa sínkamovo sésa kwempa'á ²⁷ tí'maesa aaimó isái-kwáásítópa'a mátínkówana aiva'-mónó-káwáánákó ²⁸ séna á'a simátimeta séta minkwáásígón-áái kwenáwíka'a íma simátíma'mae'a koróyá siráundaya isa'á á'a simátíméwasa Yérúsaremuwaken-kwaasi amápa'a ísáyaraawa'a ke kampa-kúvímbá sinkéta minkwáásí tuvúkáawe kwésewe aiva'-mónó-káwáánákó súwasa ²⁹ Pítaa-iyai ó'on-aanta-kwaasiyonkwara'a sésa Áánútun-aii aivar-áínkómá póna kwaási tááigomba usáyaitaraimba póta kentááíya íya iséta Áánútun-aaiya iséta miráyá ónaumne. ³⁰ keinárawa'a Ísumba taaira'á inkámúwana puwúwana kentáá síkwá'náona Ísóigo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ³¹ séna anón-kwaasi póna sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye séna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankena Ísareri-kwaasi kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye séna Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankaraiye. ³² mináímbá iséta kawé'á umáíya kwésimatimunanaya Áánútun-amanko mináímbá kawé'á umái kwésimatimiye. Áánútuma kwenáái ísámai kawé'á kwéowai kwenamambá kwétimisana Áánútun-amanko mináímbá kwésimatimiye aantá-kwaasi siráawe.

³³ simásúwówasa aaimó isái-kwáásí isésa tirumbá sáwíte úwasa tínkamona-imayaa uwaná ³⁴ miwítí avumpinkémbá moóráwai usásinena ámáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Kámérieri kwemá usásinena miwí táái káráyuwena kwemá Áánútun-aii aúvái-kwandaavinkemba aasiyaasí simáti simati kwéuwasa kwenáwí'a mósá makáawai kwemá usásinena

aantá-kwaasiyavena séna sáwíyanka'a máápa'a kumónááowe súwasa máápa'a kúmúwana ³⁵ séna Ísareri-kwaasiyono. minkwáásíyáwái mirá ónáemo síyamba kakaariyá íma mirá é'a isáiyuwe'a mirán-oro. ³⁶ ááéma moóráwai áwí'a Tiutaási usásinena séna anón-kwaasi únda pó'a kesirááíye sé'a kwaránááowe súwasa sáwíva-kwaasi 400 kwaasi kwarówana moóráwai Tiutaásimbá tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé ésa kwená mayái ivátukaawe. ³⁷ minkákémbá túwí'o aawásó-tawai moóráwai Kárfirivakewai áwí'a Yútási usásinena tááyowasa sáwíva-kwaasi kwenarááíma kwa'maésa kwéguwana moóráwai tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé umáguraawe. ³⁸ mindáyavai imáyáa é'a minkwáásíyómbá íma ándáva'a mátiyuwe'a tíyúwéwasa máéro. miwítí mayáígóná ááimbo marará-kwáásítí imáyáavinkembo énamo éna ánásaniye. ³⁹ miwítí mayáígóná ááimbo Áánútuna imáyáavinkembo ína'o é'a íma kanaán-umai karánááovo úwoi kwaíkawai'a íníye. Áánútumpakembo ína'o é'a minkwáásí sáwí'o umátinke'o é'a Áánútunkwara'a sáwí'a umánkanaaowe Kámérieri súwasa aaimó isái-kwáásí isésa kwenááyavesa owé sésa ⁴⁰ aantá-kwaasi tááyowasa íyúwasa túwíruku'a nésa asiramái sésa Ísun-aii kwená asirayámbá íma simátíméro sésa tí'mákaawe.

⁴¹ tí'márówasa kwéesa tigaeyáwái urásina Áánútu imáyáa timúwana tirunkó kawé'a úwasa sésa Áánútu asirayámbá símakaisata Ísuntaveta asiramáíya máyaundaya pósa sí'o iní'a umásínkáantaanivo sirunkó kawetá isatá máyaumne aantá-kwaasi simásuwesa ⁴² aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwaásiti

naúmpimpa'a Ísuna áséi-kwasai simátíma'maesa kwénaaesa Áánútumo usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundayawai kwemá Ísuman-íye sésa simátíma'maesa kuráawe.

avakaeté-kwaasi túwa'naa uráan-kwasai.

6 simátíma'maesa kuwasá Ísun-aii isésa sáwíva-kwaasi kwená aampa'á kwégwesa máyónka'a Yútaa-kwaasi ó'om-baravaken-kwaasi Kíríki tááivinken-aimba sun-kwáásí Yérúsaremuva'a máyón-Yutaa-kwaasiyavesa í'ái tinkésa óntamba taaínkesa Kíríki-ketorinimba íma tímúnkakemba í'ái tínkówasa ² mindáyavesa aantá-kwaasi Ísuna aampa'á kwéguwai amáparawai tááyowasa tuwasá sésa Áánútun-aii simátimunda-mayai tuwéta óntamba taaínkaar-umai tímúnda-mayaimo máyáandaya uwóví'a ónaundayaawe sésa ³ keinárawapinkemba avakaeté-kwaasi túwí'o tewatá óntambo taainái-máyái tíménaumne. mindárawa'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásí Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátínkáin-kwaasi túwí'a tewatá óntambo taainái-máyáiyá tíméta ⁴ kesáa Áánútunopata námúnaa kwéseta Áánútun-aii simátíma'maeta kónaundayaawe aantá-kwaasi suwasá ⁵ isésa tirumbá kawé'a kwéuwasa avakaeté-kwaasi túwí'a tombá moóráwai áwí'a Sítíveni kwemá Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Ísuntavai imáyáa umái asiraiwái úwana moóráwai áwí'a Vírípi úwana moóráwai áwí'a Pórókórasí úwana moóráwai áwí'a Náíkéna úwana moóráwai áwí'a Táimóno úwana moóráwai áwí'a Páménasi úwana moóráwai áwí'a Níkóráasi kwemá Ántíoku-naopaken-kwaasi póna ó'on-ampakemba Yútaa-monor-ampa'a

kuréna minkákémbá Ísuna aampa'á kwétuwai úwasa ⁶miráumai-kwaasi tí'mai aantá-kwaasitopa'a móitinkowasa Ísóigona mayái mayóntavesa tine'á tátokesa Áánútumpa'a námúnaa siráawe.

⁷Áánútun-aaí simátíma'maesa kwéguwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sáwíva'a Ísuna aampa'á kwéguwasa Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái máyón-kwaasi sáwíva'a Ísun-aaí isésa kwená aampa'á kwéguwasa miráumai kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Sítívenimba tátokaan-kwasai.

⁸Ísóigo Sítívenimba áwa'naa úwana asirayánkwárá'á ména amápa-kwaasi túranka'a ó'on-o'om-bayai kawé'-má'yáimá maéna máyowasa ⁹moórá-tawai évakarawai Sítíveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-esa miwímá Yútaa-kwaasima pósa évakarawai Sáírini-maravakewai évaka'a Arekesándiyaa-maravakewai évaka'a Sírisiyaa-maravakewai évaka'a Ésiyaa-maravakewai miráumai-mapaken-kwaasi mimbórá-mónó'-náúmpá'á mésa Sítíveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-umbanivo ¹⁰Áánútun-amanko Sítívenimba kawer-ímáyáá amúwana póna Sítívenin-aaigo miwí tááigomba usáyaaitowasa ¹¹ivátuwesa kwésa aúpá'á óntamba torupamáí évaka-kwaasi tímésa sésa Sítíveni Mósesimba simái sáwí'a umánkena Áánútumba simái sáwí'a umánkaraisata ísaraumne. kosimátíméro suwasá ¹²minkámpár-áimbá tasimátímúwasa úwoi-kwaasiye anón-kwaasiye amáamba sun-kwáásíyé ísówana tirunkó sáwí'a úwasa Sítíveninopa'a tésa tayáto'mai áí'maesa monor-ánón-kwáásítóp'a'a

máankesa ¹³kampar-áimbó sun-kwáásí kotí'maesa mátínkówasa kampa'á sésa minkwáásígó anóm-bono'-namba simái sáwí'a úmae iyéna Mósesina amáamba simái sáwí'a úmae iyéna ¹⁴séna naaóvá'á Mósesimo amáambo simátímakain-amaamba Ísu Násaretivakewaima ivátuwena ó'on-amaamba kwésena Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-namba tawísiyuwaniye Sítíveni siráíye. mirán-kámpár-áimbá kwésuwasa ¹⁵amápa-kwaasi Sítívenimba awánomba kwíyómpakemba Áánútuna kwayó-kwáásí tóikaamba aúkówasa awánaraawe.

Sítíveni monor-ánón-kwáásí simátímakain-kwasai.

7 mirá simásúwówana aiva'-mónó-káwáánákó Sítívenimba áisaa ena séna kwésen-aimba árair-aina'i. kampar-áiná'iyó súwana ²Sítíveni séna kesivoísái kesuwaaísáiyó simátíménda ísáaro. naaóvá'á kentáá síkwá'náo Ááváramu íma Áránaava'a komáyonka'a Mésópótemiyaa-marava'a máyonka'a Áánútu asirayánkwáráwái kuména ³Ááváramuntavena séna ená maragwárá enamáaraawigwara'a tiyuwé kwina'á moórá-marama agarááránkándava'a koményone súwana ⁴iséna mimbáramá Káútéa-kwaasiti maravá'á tuwéna teémena Áránaava'a tamáyowana avowá puwúwana Áánútu ai'marówana teémena maavá'á máyaundava'a túwana ⁵minkánáá Áánútu íma maramá amúmba asiramái séna aáno maambárámá enkwárá enaísaavutantambo íyawaigwara'a tíménaumne. Áánútumo súmba Ááváramu iyámpói íma maránkaronka'a mináimbá simáména ⁶moórá-ainkwara'a séna enaísaavutantambo íyawai ó'on-kwaasiti maravá'á koméwasa umbai-máyái tímésa sáwí'a umátínkéwana sáwívar-ima 400 íma

ánásaina'a ⁷ sáwí'ó umátinkanaaowaima sáwí-meyamba timénaunda pósa enaísaavutantambo íyawai mimbáramá tuwésa maavá'á tésa kesí imáyáa mósá maránaáowe séna ⁸ mináimbá naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena séna aáo maambáramá enkwará enaísaavutantambo íyawaigwara'a timénaumne siráimba mináimbá simái tarúmarena póna túra'a kárámai araa'éna uwó Áánútu siráiyé.

súwana Ááváramu ména Áísákaamba ankéna avakaumboé-no'waamba kwaéna áúra'a kárámai araa'éna umánkowana Áísákaa anón-éna Yákópomba ankéna áúra'a kárámai araa'éna umánkowana Yákópo anón-éna sísamaivakemba kae'á kumbaimái-iyampoi tinkéna túra'a kárámai araa'éna umátínkáva'a kuráiyé.

⁹ mirá umátínkáva'a kúwasa mináváráwáínonda tívako áwí'a Yósé pintavesa naaénkewai íma kentáará'á kárákwiyiye sésa tirumbá sáwí'a umánkesa áí'maesa ó'on-kwaasiva'a mátimesa óntamba máyówasa miwí Yósépimba áí'maesa kweémesa Ísípi-marava'a máánkówana Áánútu kwesé máyowasa ¹⁰ umbaimáyái amésa sáwí'a umánkómbanivo Áánútu kwesé ména áwa'naa ena kawer-ímáyáá aména kwená umbai-yántáá'á ánásamankowana mimbáramá Ísípi-marara-kawaanako Yósépina kawer-ímáyáá iséna séna Ísípi-marava'a amápa-kwaasira'a kawé'á umái kárákwiye kesí náaindaanka'a mirán-owo súwana kwemó súntemba kwéuwana ¹¹ naaémba ayawaimá téna Ísípi-maravare Kénááni-maravare amápar-ayampa'a ayawaimá tówasa táaiyavai ésa kentáá síkwá'náyomba toómbá íma kentááwímbá kwéraiye. ¹² Ísípi-marava'a toómbá kwáyáiyé-aimba isáúmpo komeéyán-oro Yákópo séna áánimba'a ti'marówasa komeéyá

úmaesa ¹³ tivowánópa'a tamáyówana mintómbá ánásowana ó'a kuwaná Yósépi miwítí egwaa'á tamaéna séna kemá Yósépi kentívá'a úne súwasa kesí imáyáao pukáane súndayaawe suwaná Ísípi-marara-kawaanako Yósépina ááimba iséna awaaisái tuwánówana ¹⁴⁻¹⁵ Yósépi awaaisái simátimena kesivombá kosimámiyana ená akúmbá tí'mae Ísípi-piva'a tiyó Yósépi siyé. kosimáméro Yósépi súwana avowámá iséna kwená akúmbá 75 kwaasi tí'maena Ísípi-piva'a kawé'á umái komésa púwúwasa ¹⁶ naaémba miwí tísaaavutomba tiyáántamba maimaé teémesa Sékémuva'a máutomba naaóv'á Ááváramu Émon-andaraken-kwaasima óntamba tímatukom-barava'a máutaraawe.

¹⁷ ánivo kentáá síkwá'náyomba Ísípi-marava'a komésa sáwíva-kwaasi agairáawe. Áánútu Ááváramuntavena asirayán-áimbá séna Kénááni-marama enaísaavutantambo íyawai timénaumne siróntemba timínín-kanaa ákíse únka'a ¹⁸ moóráwai Ísípi-marara-kawaanako Yósépimo naaóv'á'ó pukóntavena kwená mayái-áimbá íma ísarowai póna ¹⁹ kentáá síkwá'náya umbaimáyái tiména maimái sáwí'a kwéumatinkowasa iyámpói máápa'a tiyuwówasa pukáawe.

²⁰ iyámpóiyomba púwúwana minkánááwímbá Mósesi kawer-óígwárar-iyámpói ánkarena anówama naaúmpa'a aúp'á'á ánkarrowana kaumbo-kwíyómbá putuwéna ²¹ máápa'a áí'maena móru ánkarrowana Ísípi-kawaanako ayáámúnkoma awánómba aráái tówana kesáánine séna kárákwirowana anón-úwasa ²² Ísípi-kwaasi miwítí ááimba kwésimama'mae iyúwana Mósesi kwéisena anón-éna kwemó mayóm-bayaigoe kwenááigoe kawé'á uráiyé.

²³ Mósesi mirán-kwáásí ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma

maisuwéna kesí kwaási Ísareri-kwaasi kotuwánanae séna kúmba ²⁴Ísípi-kwaasigo Ísareri-kwaasigomba sáwí'a umánkowane Mósesi tuwánéna Ísareri-kwaasi áwa'naa ena Ísípi-kwaasigomba tuvúwúwana puwúwana ²⁵Mósesi imáyáa éna séna Áánútu mimbáyáírátávéna usásisinkaraimba pó'a Ísípvakemba Ísareri-kwaasi tí'mae'a koónaunda mimbáyáiyávésa owé sénááowe siráimbanivo Ísareri-kwaasi íma mirán-ímáyáá uwaná ²⁶Mósesi kogwaéna usásinena kúmba Ísareri-kwaasi kaekó áái'a tíyóyana tuwánéna tiyoráinda-imayaa éna séna kae'náraiyo mimbórá-naoraama óívo áái'a tiyaáyavo súwana ²⁷aiva'ó ááimba'maimo tiyón-kwaasigo Mósesimba améntáyuwena séna nááwa embá usásinankaraisa kentáásí kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno. ²⁸tíndaumo Ísípi-kwaasimo tuvuwónanamo puwéiraintena kembá mirá ínnyono súwana ²⁹Mósesi iséna inkaiséna kweéme kweéména Mítíyani-marava'a ó'on-kwaaiti maapa'a koména kaer-íyámpói matínkaraiye.

³⁰Mósesi kaer-íyámpói matinkéna ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna moórá-tawai kavóná-marava'a kwégwena Sáínai-omapa'a egwaa'á kwáyonka'a kwéguwana sáwíyan-taivinkemba irá kwégena íma mintái kówana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima mimpímbá máyowana mintái íma kówana ³¹⁻³²Mósesi awánéna anón-imayaa éna egwaa'á koména awánówana Áánútu séna enaikwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne súwana Mósesi mináimbá iséna ayántámbá tówana úwoiva'a karakówana ³³Ísóigo séna máyaunda póna á'oram-barama kwáyáipa'an-ivo kawe'-márává'á méraapa'an-ivo maambáramá sáwí'a ónavainivo aísamai ánáamba

ayútuwaa. ³⁴Ísípiva'a kesí kwaási sáwí'ó kwéumatinkaawasamo ivi'ó kwétaamba tuwánáunda pó'a túwa'naa ónaumpo usásinena'a ai'maráana kweéme kweéme Ísípiva'a kuré kesí kwaási Ísareri-kwaasi kótí'mae Kénááni-marava'a kwaanó Áánútu Mósesintavena siráíye.

³⁵kwembá Mósesimba Ísareri-kwaasi tínaemba umánkesa séna nááwa embá usásinankaraisa kentáásí kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno siráawe. siráan-kwaasiyavena Áánútu mináimbá siráíye. kwembá Mósesintavena Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima sáwíyan-taivinkemba aái simámakaiye. kwembá Mósesimba Áánútu kawáá-máyái aména ai'marówana Ísípvakemba Ísareri-kwaasi kótí'maena Kénááni-marava'a kuráíye. ³⁶kwemá Mósesima Ísípiva'a ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa sésa úwoi tí'mae kóuwo suwaná tí'maena kúmba nonkó áwí'a naae-nóné supa'á kwéna ímo awárom-bayai kawe'-máyái komaéna tí'maena kúmba kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a komáyówana ímo awárom-bayai kawe'-máyái maimaéna iráíye. ³⁷kwemá Mósesima simátiména séna Áánútumo kembó usásisinkarainten-umai naaémba moóráwaimba kentísaavutantambo iyawaivinkemba usásinankaniye. Áánútun-aai simátiminiwaimba usásinankaniye. ³⁸kwemá Mósesima kavóná-marava'o Áánútuna kwaási Ísareri-kwaasimo méraapa'a miwísé ména kentáá síkwá'náyonte ména Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kwesé ména Sáínai-omapa'a umáyowana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai Áánútuna ámáamba simámuwana ímo ánásai-aimba simámuwasa simátíma'maesa kuráanta kwéisaumne.

³⁹Mósesin-ai simátímúmba kentáá síkwá'ná íma isésa tínaaemba umámesa Ísípiva'a tayauweránáe-imayaa uwaná ⁴⁰naaémba Áánútu Mósesimba ááyowana omápa'a umáyowasa Mósesi awaaó áwí'a Érónintavesa sésa Mósesi Ísípivakembo síkaiwaiya náávava kóuraiyo. íma awánáúndavata kóuraivo moórá-isoigomba tarórumarewata kwenarááíya kwáráano sésa ⁴¹óntan-dankakemba purumakan-áráákaamba úmaresa minkámpár-ísóigóná aamoimá umánkesa póíma tuvú'mái kwénesa úmakon-tantaatavesa aamoí ésa toóní'a umái kwénowana ⁴²mindáyavena Áánútu ánaaemba umátíyuwowa kwíyóntavesa aaváyúyávésa otávésa kesí ísóigoman-iyé siráawe. mindáyavena naaóv'á'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

Ísareri-kwaasiyono. kavóná-marava'a kae-kwááí aiyayaan-ira'a ⁴⁰ira'a mé'a póíma tuvú'mái neémáemba íma kentáv'e'a ísámai neémáembanivo ⁴³kentí kampar-ísóigóntáv'e'a ísámai kwená ampanta-námbá maima'e'a kwé-naaowe. minkámpár-ísóigó áwí'a Mórókowe siráawe. okáán-tántáá'á tarórumake'a áwí'a Erevááníyé kwése'a toré kwénaaowe. minkámpá-káér-ísóírái úmare'a kesí ísóigowe kampa'á sé'a áwí'a maé kwéiyowe. mirá urántave'a kentí maravákémbá t'i'maráana'a kweéme'a moórá-marava'a áwí'a Pépíróni-marava'a koménaaowe

Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna siráíye.

⁴⁴naaóv'á'á kavóná-marava'a Áánútu Mósesimba agaráárankena Áánútuna naambó ampantará'ó onááomba maará onááowe séna agaráárankowasa Áánútumo súntemba mirán-dámbá umái maimaésa kavóná-marava'a kwénaaowe. ⁴⁵naaémba miwí

táánimbaa'a kentáá síkwá'náyomba mindámbá maimáyówana Yósúwa tí'maena Kénááni-marava'a kúmba Áánútu túwa'naa ena mimbáráv'á'ó máyón-kwaasi kwatuwówasa kóuwasa koyavíresa mindámbá minká'á mámaresa máyówana naaémba Tévíti Ísareri-kwaasiti kawááná'á máyompimba mindámbá úwoi kwáyowana ⁴⁶Tévíti kawé'á umái máyowana Áánútu aamoí umánkowana Tévíti Áánútumba áísaa ena séna ená naambá ónaum. íya ónaumno. emá Yákópona Ísóigoma po owé sina'ó é'a ená naambá ónaumne súwana ⁴⁷Áánútu séna emá íma ínáyompo enááninko Sórómoni kesí naambá íníye siráimbanivo ⁴⁸Áánútu kwíyómpa'o máyáimba kwaási úmakaan-daumpa'a íma máyáíye. mindáyavena naaóv'á'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

⁴⁹Ísóigo séna kwíyómpa'a kárakwiye'a marará'á kárakwiyunda pó'a úmaraniyonda-naumpa'a íma úwoi marapá'á kumbénaumne.

⁵⁰kesávái mintántáá'á amápa'a tarórumakaumne Ísóigo siráíye agaimaréna siráíye Sítíveni siráíye.

Sítíveni mináímbá simátímatuwena aaimó isái-kwáásíyávái simátímena séna ⁵¹keinárawa'a tirunté máráamba mé'a pó'a Áánútuna aampa'ó ímo kwáráan-kwaasiraani'a umái mé'a Áánútun-ai kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kentíkwá'náyomba Áánútun-amankomba tínaaemba umámemaentemba kemá mirá kwéowe.

⁵²kentíkwá'náyomba Áánútun-ai simátíma'maesa kwéguwai amáparawai sáwí'a umátinkesa Áánútuna kawé-kwáyóná'á kumíníye-aimba simátímakowai tínkamuwasa pukáawe. naaémba kwemá kumúwa'a kuntaru'á umái tuvúwúwana pukáíye. ⁵³ánivo kwíyómpakewaima Áánútuna

ámáamba simátimakowa'a keinárawa'a isaraambanivo íma isámai kawe'á uráawe Sítíveni siráiyee.

**Sítívenimba óntandei
tuvúkáan-kwasai.**

⁵⁴ Sítíveni mináimbá simátimumba aaimó isái-kwáásí áváaraumai tirunkó sáwí'a úwasa i'naiyámbá mésa tíyántavesa uwaná ⁵⁵ Sítívenimba Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkarowana kwíyómpa'a awánómba Áánútuna ságayamba kwáyowana Ísu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyowana Sítíveni awánéna ⁵⁶ séna awánaaro. kwíyómba taaínkaar-isaná Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á Ísuma kwaási úrandako máyáimba awánaraumne súwasa ⁵⁷ miwí anónka'a kwáá'a tésa kwenáái íma isánáe sésa tááka'a tiyáandei awááesa Sítívenimba tarááparaapa ésa ⁵⁸ tátokesa taag-wiya'maésa marur-awámpá'á máyuwesa óntamba mairésa tuvúkáawe. Sítívenintavesa kampar-áimbá siráawai paákár-únánkwátói ayútuwswana ívé-kwaasi áwí'a Sóro minúnánkwátói kárakwirowasa ⁵⁹ Sítívenimba óntandei tuvúto'naa uwaná Ísóigonka'a námúnaavinkemba séna Ísu Ísóigoo kes-imambá kumbaimaéna'a púwóno séna ⁶⁰ arauntaúmbá airéna anónka'a séna Ísóigoo sáwí'a kwéumasinkaambanivo miwí íma sáwí'a umátinke miwítí sáwí-imayaa maitiyuwaaó Sítíveni simásuwena pukáiyee.

**Sóro Ísuna kwaási sáwí'a
umátínkarain-kwasai.**

8¹⁻³ Sítívenimbo tuvúmba Sóro arunkó aamoí úmbanivo évakarawai Áánútun-aaiyavesamo asiramáímo máúwai Sítíveni áuma maimaé máutesa anón-ivi'a tombánivo Sóro Ísuna aampa'ó kwéguwai tínkambai ánásanae séna kúmba naaúmpimpakemba

aarakwá'á koyavisimái ándáva'a tíyupa'a kúwasa Yérúsaremuva'a Ísuna aampa'ó kwéguwaima aivarí'a umái sáwí'a umátinkowasa kóyáwé uwasá aantá-kwaasiye su'mai Yérúsaremuva'a máyówasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí Yútiyaa-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a kóyáwé uráawe.

**Sámériyaava'a áséi-kwasai
kosimátímakaan-kwasai.**

⁴ Ísuna aampa'ó kwéguwai kóyáwé ésa Ísuna áséi-kwasai kosimátíma'maesa kurá. ⁵ Vírípi Sámériyaa-naopa'a kúmba kosimátimena séna Áánútumo usási-nankaiwai amu'maráúndawaiyaamo á'o kunkáimba kwemá Ísuman-iyee ⁶ Vírípi simátimumba kawe'á umái isówana ímo awánarom-bayai mayówasa awánowana ⁷ taraváá-kwámbá tirumpimbá máyówaiyavena aai súwasa taraváá-kwámbá kwáá'a tumásuwesa kúwasa kwaási kawe'á umái máyówana aiyayaamba pukón-kwaasi asóvatinkowasa kawe'á umái mésa ⁸ Sámériyaavaken-kwaasi áváaraumai tirunkó kawe'á umái méraawe.

⁹ Sámériyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáimoni ména anón-kwaasi úne séna pukaa'á agaimaéna kwéiyuwasa táátavai kwéesa ¹⁰ anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kwená mayái awánéna kwenaráái kwégwaresa sésa Áánútuna asirayánkóe kwená asirayánkóe moórái'a uráiyee kampa'á suwaná ¹¹ ayáátááka'a pukaa'á agaimaéna kwégum-bayai mayówasa kwenaráái kwégwaresa táátavai uráambanivo ¹² naaémba Vírípi Áánútuna áséi-kwasai kosimátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama kosimátimena Ísu Káráisitín-aii kosimátimuwasa isésa sésa árair-aimba-iyee suwaná Vírípi minákwá'á nombá pétinkowana ¹³ Sáimoni kwegwárá'á áraire súntavai Vírípi nombá pérankowana Vírípiye

kwénaauwana ímo awánóm-bayai mayówana awánéna áátavai uráíye.

¹⁴mirámó Sámériyaava'o kwéumba Yérúsaremuva'a aantá-kwaasi mésa Sámériyaavaken-kwaasi Áánútuna áséi-kwasai isésa mináimbá méyatokaan-aimba isésa Pítaante Yóninte ti'márówasarai kweémesarai ¹⁵Sámériyaava'a komésarai Ísuna aampa'ó kwéguwaiyavai ísámai námúnaavinkemba sésarai Áánútun-amankomba mayánááowe sirááíye. ¹⁶Vírípi nombá pétinkaronka'a Ísóigo Ísuntavena ísámai nombá pétinkowana Áánútun-amamba íma marómba pósarai Pítaae Yóniye námúnaavinkemba sésarai ¹⁷tiyáamba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumúwasa mairáawe.

¹⁸aantá-kwaasirai tiyáamba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaúwasa máyómba Sáímoni awánéna asirayámbá meéyámbaranae séna Pítaante Yóninteyavena séna óntamba maékai ¹⁹minásíráyámbá simékaiyo. ó'on-kwaasi siyáámba tátoraanana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaínkwáe súwana ²⁰Pítaa séna Áánútu úwoi kwétimin-tantaatavai óntandei meéyán-ónáe sésánda po ená óntankwara'a esé iravímbá ánásayaoiye. ²¹Áánútu aúranka'a ená imáyáa íma arupí ímbá po maambáyái kenkáísí mayái íma súwa'naa íníyone. ²²ená sáwí-imayaagomba ánaaemba umásuwe Ísóigomba áísaa inaná ená sáwí-imayaagona anondá mayauwáníye. ²³Áánútu íma asirayámbá ámakaintavai enarumbá sáwí'a umásinkaanana ená sáwí-imayaao anómba éna embá tátokaiye Pítaa súwana ²⁴Sáímonima Pítaante Yóninteyavena séna súwa'naa ékai Ísóigomba námúnaavinkemba

áísaa íyana emó sésánda misáwí-yántáá'a íma kempá'a tíno Sáímoni siráíye.

²⁵súwasarai Pítaae Yóniye Ísóigon- aai simátimesarai Ísuwe naaémáúyan- aimba simátimesarai Yérúsaremuva'a kónáe sésarai aampa'á kweémesarai Sámériyaa-ayampa'a naaó'-nao'a Áánú- tuna áséi-kwasai kosimátíma'maesarai kurááíye.

Vírípinte

Ítíópiyaavaken-kwaasintei kwaasái.

²⁶⁻²⁸mindárai Yérúsaremuva'a kuyaná Vírípi Sámériyaava'a máyomba moóráwai anón-kwaasi Ítíópiyaa-maravakewai éna Ítíópiyaa-kwaasiti kawáá-ínínkó áwí'a Káándásina óntanka'a kárákirowai Áánútuna imáyáa éna Yérúsaremuva'a kweémena Áánútu áwí'a mósá maréna koyauweréna kwená káárivimba anóm-poigo tavisímaena kún- kaarivimba kúmba Ísóigona kwayó'ná'a kwíyómpakewai Vírípiintavena séna usásine Yérúsaremuvakemba Kásaava'a kwégon-ampa'a kwaaó súwana iséna usásinena minámpá'a kweémena kavóná-marava'a kúmba Ítíópiyaa-maravaken-anon-kwaasi kwená káárivimba kweémena aúvái-kwandaavimba awánéna naaóv'á'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimakón-aimba awánómba ²⁹Áánútun-amanko Vírípiintavena séna kwená káárigona egwaa'á kwaaó súwana ³⁰isaaiséna kúmba Áísáya agaimakón-aimba táámpamai kwésuwana Vírípi iséna áísaa ena séna mináínkóná ááimba kwéisaano súwana ³¹á'a moóráwai simásiminimba pó'a isánaumpo kesí káárivimba usáataao súwana Vírípi minkáárivímbá usáatena umaúwana ³²mináúvái-kwándááivínkén-áímbá táámpamai séna

sipisípi áyáumo karánáesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aái siráiyee. sipisípi tuvuwónáesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aái siráiyee. ³³kwenáwí'a móruna tuwésa sáwí'a umái aavimbá mayánkaraawe. kwená kwaási sáwí-mayai mairésa tuvuwówana marapá'á máyáin-kanaama ánásaraiye. mindáyavesa miwítí sáwí-mayai íma kanaán-umai avora'á simátimenaawe

agaimaréna siráiyee. ³⁴Ítíópiyaavaken-kwaasi mináimbá táámpamai simásuwena Vírípintavena áísaa ena séna Áánútun-aaimo simátímakowai nááwantavena mináimbá siráiyee. kwesávéna sirái. ó'owantavena siráiyee súwana ³⁵Vírípi Áánútun-aaimo aúvái vinkembo táámpamaimo simámakainten-umai Ísuna áséi-kwasai kwésimamena ³⁶aampa'á kuyambá nombá kwáyopa'a kwésarai uyaná Ítíópiyaavaken-kwaasigo séna nombá kwáyáínka'a pésinkainkwae sé'a únana nóínko aampimbá ítáraiyo súwana [³⁷Vírípi séna Ísumpa'o arumbó amé kwenááiyavai áraire simáímo maína'o é'a nombá pérankanaumne súwana Ísu Káráísintave'a árai'a Áánútu áánimban-iyee kwésune séna] ³⁸káárimo maisoréna kúwaintavena séna káári tátoraaó súwana iséna tátorowasarai Vírípiye Ítíópiyaavaken-kwaasiye nompímbá kumbésarai Vírípi nombá pérankowasarai ³⁹úwoiva'a íyúyana Áánútun-amanko Vírípimba kunáí'maena kóúwana Ítíópiyaavaken-kwaasi awánómba íma máyombanivo aamoí untáva'a kwená naaópa'a kúmba ⁴⁰Áánútun-amanko Vírípimba kunáí'maena Ásátóti-naopa'a máánkarowana Vírípi mináyámpá'-naópa'a Áánútuna áséi-kwasai

simátíma'maena kuráiyee.

Sísáriyaa-naopa'a

Sóro Ísun-aaiyavai áraire siráin-kwasai.

9 minkánáámá Sóro Ísóigona aampa'á kwéguwaiyavena arumbá sáwí'a éna tínkamonaé síma-síma'a kwéena aiva'-mónó-káwáánákónópa'a ²koáísaa ena séna aúvái agaimái símína'a maima'é'a Támásikasi-naopa'o Yútaa-mono'-naumpimpa'o máyáan-kwaasiti anón-kwaasi mátíméno súwana owé séna mináimbá agaimaréna séna Sóro Ísuna aampa'á kwéguwaiyavai tivakáá-umai tuwánéna táto'mai tí'maena teémena Yérúsaremuva'a ándáva'a mátiyuwaniye séna agaimaréna súwana ³Sóro mináúvái maima'éna kweémena Támásikasi-naopa'a egwaa'á kúmba kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména aúgáyáagaya úwana ⁴tuvamúwana aagíwé su'mai séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwana ⁵emá nááwa seénó súwana kemá Ísuma súmpo kembá sáwí'a umásinkaampo ⁶usásine Támásikasi-naopa'a koménana moóráwaimo síndantemba mirán-uwo súwasa ⁷Sóroemo kun-kwáásí íma aái sumbá mésa íma kwaási ane'á kwéawanesa aaimó súne su'mai ísówana ⁸Sóro usásinomba aúrumba íma kawé'a umái awánówasa kwaási ayáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a máánkarowana ⁹kaumbo-nó'wáámbá ména íma aúrumba awánéna toómbá nombá íma naráiyee.

¹⁰Sóro kaumbo-nó'wáámbá kwaúwana moóráwai Támásikasiva'a ména Ísuna aampa'á kúwai áwí'a Ánánáesima aúrumba karákéna kaainkáání'a umái awánómba Ísóigo simámena séna Ánánáesiyo súwana wó séna Ísóigoo kemá úne súwana ¹¹usásine aampa'á kwaaó. minánkó

áwí'a apumó uráin-ampa'a kuré Yútásina naaúmpa'a kwée moóráwai Táásási-naopakewai áwí'a Sóromba koawánaao. kwe námúnaa kwésiye. ¹²kaainkáání'a awánarainka'a moóráwai áwí'a Ánánási téna ane'á tátoraísana aúramba kawe'á umái awánaraiye Ísóigo súwana ¹³Ánánási séna Ísóigoo sáwíva-kwaasi kwenáái simásímakaawe. Yérúsaremuva'a ená kwaási sáwí'a umátínkarain-aimba simásímakaawe. ¹⁴aiva'-mónó-káwáánákó aúvái agaimái ámísana ená imáyáa mósá máráan-kwaasi ándáva'o tiyuwáíndayavena Támásikasiva'a tiráiyé súwana ¹⁵Ísóigo séna kesí mayái áménana kesáái kosimátin-tasimatimba ó'on-daopaken-kwaasiye kawáá-kwáásíyé kesí kwaási Ísareri-kwaasiye kosimátin-tasimatimba ínimba po usásine kwenópa'a kwinaná ¹⁶kesí mayái Sóro kwémayainasa kwaási sáwí'a umánkanaaowe. mindáyave'a ke agaráárankanaumne Ísóigo siráiyé.

¹⁷súwana Ánánási iséna kwéna sún-daumpa'a uména Sóro ane'á ayáamba tátorena séna Sóroo kesí kwaásima óne. aampa'á kwéte Ísóigo Ísumba awánaraandawaima si'maráísa'a túne. aúramba kawe'á umái awánenana Ánútun-amanko arupimbá anómba umánkaindayavena si'maráísa'a túne súwana ¹⁸Sóro aúrampinkemba amanonoí tákúwana aúramba kawe'á umái awánéna usásinowana Ánánási mono'-nómbá pérankowana ¹⁹toómbá násuwena áúgoma kawe'á úwana méraiye.

Sóro Támásikasiva'a simátímakain-kwasai.

Sóro Támásikasiva'a évaka'-no'waamba kwaéna Ísuna aampa'á kwéguwaise ména ²⁰avekáán-úwana mono'-náúmpá'á uména Ísun-ai simátiména séna árai'a Ísuma Ánútú

áánimban-iyé súwasa ²¹kwenáái isón-kwaasi táátavai ésa moórá-morawai tísaaisaa esa sésa Yérúsaremuva'a Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tínkamin-kwaasiman-iyé. Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tímae ándáva'a mono-káwáá-kwáásirá'ó mátinkanae séna maank'ó tiráin-kwaasiman-iyé. Ísumpa'a téna máyáiyé sésa táátavai uráawe.

²²suwaná Sóro asiramái simátíma'mae iyéna séna árai'a Ánútumo usásinankaiwaimba amu'maráúndawaiya Ísuman-iyé séna kwenááigo iyúwasa Támásikasivaken-Yutaa-kwaasi isésa kwembá íma anondá simámakaawe.

²³íma anondá simámúmba sáwíva'-no'waamba kwaésa torupamáí mésa Sórona amááyu-aimba sésa ²⁴tuvuwíyanesa no'wáámba kwáyá'wái Támásikasi-naokona óntan-kurigona aaumémpa'a mésa ontará'á takarákwi-karakwi kwéuwana moóráwai amááyu-aimba sumbá kosimámuwasa ²⁵moórá-no'waamba Sóron-ai isésa Ísuna aampa'á kwéguwai Sóromba powaivimbá áítumai óntan-kurigona avaapimbá túsúyuwesa ándára tátorena túwówana kumeémena marap'á mórúna tuwéna kóuraiye.

Sóro Yérúsaremuva'a komérain-kwasai.

²⁶Sóro Yérúsaremu-naopa'a kweémena kwéna séna Ísuna aampa'á kwéguwaise koménae'a kúne súwasa miwí sésa Ísun-ai íma ísaraiwai kampar-áimbá kwésiye sésa kwenáároi inkáísúwana ²⁷moóráwai áwí'a Páánápáasi Sóron-ai iséna kawe'á úwana áí'maena aantá-kwaasitopa'a kwéna Sóron-ai kosimátiména Sóro Támásikasi-ampa'o kwéguwenamo Ísóigombo awánówana

aafí simámakain-aimba simátimena Soro Támásikasi-naopa'o Ísun-aaimo asiramáimo simátima'maena kuráin-aimba simátimuwasa ²⁸ isésa áraire suwaná Soro miwíse ména Ísuna asirayámbá kwáyowana Yérúsaremu-naopa'a Ísun-aai asiramái kosimátin-tasimatin-ena ²⁹ ó'on-Yutaa-kwaasi Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésen-kwaasi simátimuwasa aafí kwésima-kwesiman-esa tuvuwónáe sésa ³⁰ amááyu-aimba sumbá Ísuna aampa'á kuwái isésa Sórumba áf'maesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a máankesa sésa Táásási-naopa'a kwaáo sésa ai'marówana mindáópa'a kóurayie.

³¹ kóuwasa Ísuna aampa'ó kun-kwáásímó tínkamumba étínkówasa aánoumai kwempa'á maésa Yútiyaa-ayampa'a Káríri-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a Ísuna aampa'á kwéguwai aánoumai kwempa'á máyówana Áánútun-amankoma túwa'naa úwasa asiramái mésa Ísun-aai simátímúwasa isésa áraire sésa mirá kwéesa sáwíva-kwaasi-i'a ésa Ísóigo áwí'a mósá marésa kwenáísamaivimba méraawe.

Pítaa Árítaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³² Pítaa aampa'á kwénaena naaó'-nao-kwaasiti naaópa'a kwéna Áánútuna kwaási tuwánáíndayavena Árítaa-naopa'a kúmba ³³ moóráwai áwí'a Íniyasi ména aambó naafí íma naaéna avakaumboé-ima maisuwéna naaúmpare su'mai ména kwégwauwana ³⁴ Pítaa awánéna séna Íniyasiyo Ísu Káráísiti asóvamankaivo usásinke ená kwandaafí arusaáo súwana usásinkwena kúwasa ³⁵ Árítaa-naopaken-kwaasiye Séróno-naopaken-kwaasiye amápa'a awánéna Ísóigompa'a tésa méraawe.

Pítaa Yópaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³⁶ Yópaa-naopa'a moórá-ininko ména áwí'a Tápítaama póna Kíríki-kwaasi tááivinkemba mináwí'a Tókáasiye kwésuwana kwemá Ísuna aampa'á kún-inimba aasiyaaí kawe'-máayái kwémaena óísamba íma makón-kwaasi kwétuwa'naa úwana ³⁷ áf'a úwana puwúwasa kwenáúma sese umásuwesa maimaésa ávúmayaataan-daumpa'a móankaraawe. ³⁸ Yópaa-naopakemba Írítiyaa-naopa'a egwaa'á pósa Yópaavaken-kwaasi Ísuna kwaási Pítaa Írítiyaava'a tamáyon-aimba isésa kae-kwáásí ti'marówasarai Pítaamba kosimámesarai sésarai isaaisé kesópata tiyó sésa si'maráawakai túye suyaná ³⁹ Pítaa usásinena mindáraise kúwasa áf'maesa minínímbá puwúwasa matuwé máyón-daumpa'a ávúmayaataan-daumpa'a iyúwasa Pítaanopa'a ketorínímbá tayorupamáí maésa ív'í'a tésa Tókáasi íma pukáinka'a aru-símakain-unankwatoiyé sésa agarááránkówana ⁴⁰ awánéna séna máápa kárúwaaro súwasa kúmúwana Pítaa kívairena Ísóigompa'a námúnaa simásuwena mégwantena minínímbá awánéna séna Tápítaao usásinaao súwana aúrumba kwégararena Pítaamba awánéna usátorauva'a maúwana ⁴¹ Pítaa kousásinankena Ísuna aampa'á kun-kwáásíyé ketoríníné tááyowasa ávumankomba uawánéna ⁴² Yópaa-naopa'a kosimátima'maesa kuwasá isésa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamái máyówana ⁴³ Pítaa Yópaa-naopa'a sáwíva'-no'waamba kwaéna moóráwai áwí'a Sáímoni kwená naaúmpa'a máyowana minkwáásígó kwaan-áúwarasinei kwená mayái mayón-kwaasigona naaúmpa'a mérayie.

Pítaa Kóníríyasi naaúmpa'a iráin-kwasai.

10 Sísáriyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Kóníríyasi ména Árómaavakemba sáwívar-i-kwaasira'a 100 i-kwaasira'a kárákwirowai máyowasa miní-kwáásí túwí'a Ítári-i-kwaasiye kwésesa uwaná ²Kóníríyasi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kwená akúnté Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maréna Yútaa-kwaasimo ímo óisambo makón-kwaasi kwétuwa'naa-ena Áánútumpa'a námúnaa símae iyúmba ³moórá-tawai enónka'a námúnaa kwésuwana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aúranka'a paárúwana kawé'a umái awánówana séna Kóníríyasiyo súwana ⁴áá'a kówana aúramba kararéna séna Ísóigoo nóran-aina simásiminyewa seénó súwana emó námúnaamo séndawai kwaásimo túwa'naa óndawai Áánútu aúranka'a kawé'a óndayavai Áánútu ená imáyáa imbá pó ⁵ená kwaási ti'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáimoni Pítaamba koáíráaro. ⁶kwemá araámáó Sáimonina naaúmpa'a ména minkwáásígó kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpa'a uwí-nónkóná awámpá'-náúmpákémbá koáíráaro ⁷simásuwena áuyokuwana Kóníríyasi kwená mayái máyón-kwaasivinkemba kae-kwáyó-kwáásíráinte moórá-i-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá marówainte miráumai-kwaasirau tááyowasa ⁸tuwaná kwíyómpakewaimo simámakon-aimba simátimena séna miráumai Yópaa-naopakemba koáíráaro séna ti'mákaiye.

⁹ti'marówasa aampa'á kógwaesa kweémesa Yópaa-naopa'a egwaa'á kumbá kwáyá'wái Pítaama naan-ávúmayaapa'a uména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹⁰áái

ankówana toómbá nánáe súwasa toómbá agáyómba kaainkááni'a umái awánómba ¹¹kwíyómba taaínkaar-úwana mimpínkémbá anón-ampanta éfyain-araaira'a tátoresá túwówana kuména marapá'á kumúwana awánómba ¹²minámpántávimbá kwaí-kwaamba póima iraankavayaambá aváá'númámá ó'on-o'on-kwai-kwaamba máyowana ¹³aaigówé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwana ¹⁴Pítaa séna Ísóigoo imanivo kentáásí ámáámba Yútaa-kwaasiya mirán-tántáá'á aambá áúmbakaawata pó'a íma kwénaumne súwana ¹⁵minááigówé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áúm-bakaawe siyó súwana ¹⁶kaumborá'á kaainkáámbá awánówana kwíyómpa'a minámpántámá iráaiye.

¹⁷iyúwana Pítaa minkááínkáán-áínkóná ááimba nóra aainá'iyó súmba Kóníríyasimo ti'marón-kwaasi Sáimonina naambá taawánésá ontará'á tamésa ¹⁸tááyamai taáisaa esa sésa Sáimoni Pítaa maandáúmpará kwááyu máyáiyó suwaná ¹⁹Pítaa minkááínkáán-áínkóná ááimba avakáá-úwana Áánútun-amankoma séna kaumbo-kwáásí embá avakáá-úmaesa kwétevo ²⁰usásinke kumuwo. kemá ti'maráúnasa tentávái íma kaer-ímáyáa e miwísé úwoi kwaaó súwana ²¹Pítaa kuména minkwáásiyávéna séna kwésivakaa-on-kwaasi úmpo nóintavera kwésivakaaó súwasa ²²kentáásí kawáánákó áwí'a Kóníríyasi si'maráísata enópata túne. kwemá kawé-kwáásí Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maráísasa pósa Yútaa-kwaasi amápa'a kwentávésá kawé-kwáásíyé kwésewe. moóráwai Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kusimáména séna ti'márénasa Pítaamba Yópaa-naopakemba koáírewana enópa'a

téna aai tasína isaaó sisatá túne suwaná ²³Pítaa tí'maena naaúmpa'a tinkówasa kwáúmba aaváyaavimba Pítaa usásinena miwísé kuráiyé.

miwísé kúwasa Yópaa-naopakemba Ísuna aampa'á kun-kwáásí évaka'a aúyoresa ²⁴aampa'á kógwaesa kweemesa Sísáryaa-naopa'a kumbá Kóníríyasi kwenamááraa kwená kwaásiye tááyowasa tayorupamáí mésa Pítaamba amu'makówana ²⁵Pítaa Kóníríyasina naambó kwáyonka'a ontará'á kúwana Kóníríyasi aamoí éna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbaúwana ²⁶Pítaa séna emó óndanten-kwaasi úmpo usásinaao séna usásinakena ²⁷aai simáma'maena Kóníríyasiye naaúmpa'a iyúmba sáwíva-kwaasi torupamáí máyómbe utuwánéna ²⁸séna kentáásí áamámba ísaraawe. Yútaa-kwaasiya ó'onkaa-kwaasiye íma moórárata tágárotamaiya kwémaumne. miwítí naaúmpata íya kwénaaundarata Áánútu agaráásinkenena amápa-kwaasi íma sáwí-kwaasin-owe siráisa'a awáraunda póta íma sáwí-kwaasiye sénaunda pó'a úwoi kawe'á umái ménaumne. ²⁹mindáyavai sááyaamba íma a'áo súnda túmpo nóintavaiya sááyarao Pítaa súwana ³⁰Kóníríyasi séna éiyain-do'waamba kwa'e'a ívékaamba eénáínka'a kesí naaúmpa'a námúnaa súnana avekáámbá moóráwai ságayan-unankwatoi umásorena súranka'a kumbaéna ³¹séna Kóníríyasiyo emó námúnaamo sémo kwaási túwa'naa ema Áánútu aúranka'a kawe'á óndayavena Áánútu ená imáyáa imbá pó ³²tí'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáímoni Pítaamba koaíráaro. araamáó Sáímonina naaúmpa'a máyáiyé. kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpakemba uwí-nónkóná awámpá'-náúmpákémbá koaíráaro súwa'a ³³avekáán-umai

tí'maráúnasa embá koaíráawa kawe'á umái téne. kesáá Áánútu aúranka'a torupamáí méta Ísóigo simámakain-aimba simásiminkwae séta amu'makáunaya kwétene Kóníríyasi siráiyé.

Pítaa simátímakain-kwasai.

³⁴Kóníríyasi simásuwowana Pítaa séna ívé'a kwéisaumne. árai'a Áánútu íma Yútaa-kwaasiye su'mai kwégarakwiwivo ³⁵amápa'-mapaken-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umái kawe'á umái máyáawai Áánútu miwí aamoí kwéumatinkaiye. ³⁶Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana Ísareri-kwaasiyavai áséi-kwasai simátímakaimba á'a ísaraawe. Ísu Káráisiti amápa-kwaasiti Ísóigoman-iyé. mináséi-kwásáiyávésa árairemo síyawai tirumbá kawe'á umái kwempa'á ménaaomba ³⁷ke ísaraawe. Yóni simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a nombá peránááowe siráimba Ísun-aai aiva'á Káríri-ayampakemba kwétena Yútiyaa-marava'a kóyáwé uráiyé. ³⁸Ísu Násáretivakewain-aai ísaraawe. Áánútu kwenamambá Ísumba ámakowana kwempímbá anómbe umáankowana Áánútu asirayámbá aména kwesé méraintavena naaó'-nao'a kawe'-má'yái kóyáwé éna Sáátáánigo tátorain-kwaasi kawe'á umátínkáva'a kuráiyé. ³⁹Yútiyaa-marava'a Yérúsaremu-naopa'a mayáimá mairáimba awánaraundayaawe. kwembá taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmarowana puwéna ⁴⁰kaumbo-táwai maisuwówana Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana paárúnta kesúrandeiyá awáraumpo ⁴¹íma amápa-kwaasi awánaraawe. Áánútu simátíméromo siráinta Ísunta awánéta pukáimpinkemba usásinonka'a toómbá nombá kweséya naráumne.

⁴² Ísu asiramái simásimena séna Áánútu imáyáa siména pukén-kwaasigwara túvaren-kwaasigwara'a aaivimbá maitinkáníyone siyé simátíméro Ísu siráiyé. ⁴³ naaóv'á'á Áánútun-aa simátímakowai Ísun-aa simátimesa sésa kwenááiyavesa áraire sésa kwesé aráápamai maíyawai Ísuna asirayánk'á'á Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyuwáníye naaóv'á'á siráawe Pítaa siráiyé.

⁴⁴ Pítaa mináimbá kwésimatimuwana kwéison-kwaasivimba Áánútun-amankoma minámápáráwáivimbá kuména ⁴⁵⁻⁴⁶ Áánútun-amankoma kumbaúwasa ó'on-o'on-aimpinkemba Áánútu áwí'a mósá márówasa Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'á kun-kwáásí Pítaae Yópaavakemba tuwáiyé táatavai ésa sésa Áánútu ó'onkaa-kwaasigwara'a kwenamambá úwoi kwétimiye sésa táatavai uwaná Pítaa séna ⁴⁷ Áánútu kwenamantá símakaintenta miwígwará'á kwétimimba póta nombá peránááomba íma aambá aunónaumpo úwoi nombá peránááovo ⁴⁸ pétinkaaro súwasa Ísu Kárásitintavesa ísámai nombá pétinkowasa Pítaantavesa sésa kaumbo-káé'-no'waamba keséya kwaíníyone suwaná mirá uráiyé.

Yérúsaremuva'a Pítaa simátímakain-kwasai.

11 ó'onkaa-kwaasi Ísun-aa isésa tátokaawemo sumbá aantá-kwaasiye Ísuna aampa'á kuwái Yútiyaa-maravaken-kwaasiye mináimbá isésa máyówana ² Pítaa Yérúsaremu-naopa'a kúwasa évaka-kwaasi áwáá'a aéesa Yútaa-kwaasi túra'a káramai araa'éna kwéontemba ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá orómó sirón-kwaasi Pítaamba áwáá'a aéesa ³ sésa emá ó'onkaa-kwaasiti naaúmpa'a ugwaé ímo túmo káramai araa'éna úmakaan-kwaasiti naaúmpakemba

toómbá umandaráane suwaná ⁴ Pítaa amápa-tantaa'a uráimba simátimena ⁵ séna Yópaa-naopa'a mé'a Áánútumpa'a námúnaa séwándara'a kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpakemba anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresá túwówana kuména kesí egwaa'á kumuwa'a ⁶ mimpímbá árimba awánaawanda póima kwaí-kwaamba iraankavayaambá áváá'-numama máyowa'a awánaawanana ⁷ aaiógowé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwa'a isé'a ⁸ sé'a Ísóigoo ímanivo kentáásí amáámba mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne séwánana ⁹ minááigowé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwa'a ¹⁰ kaumborá'á kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpa'a minámpántámá iráiyé. ¹¹ avekáámbá Sísáriyaavakemba kaumbo-kwáásí kesópa'a ti'marówai tumbá ¹² Áánútun-amanko simásimena séna íma kaer-ímáyáá e miwísé kwaaó súwa'a kówánasa Yópaavakemba maankwáásí ava'moraé-kwaasi Ísun-aa ísáawai súyorowata Sísáriyaa-naopata Kóníríyasina naaúmpata kówánana ¹³ simásimena séna Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kesí naaúmpa'a kumbáyáísa'a awánáúnana séna ti'maré'nasa Yópaa-naopakemba moóráwai áwí'a Sáímoni Pítaamba koaíréwana ¹⁴ téna aai tagwésimatim-ina'a egwára ená akúnkwará'á amápa'a kwéisewana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye kwíyómpakewai siráiyé Kóníríyasi súwa'a ¹⁵ aai kwésewanana Áánútun-amanko aiva'ó kentáávímbó kunkáintemba miwívimbá mirá úwa'a ¹⁶ awáné'a moórá-aimba sááka'a makáumne. ááéma Ísóigo séna Yóni nombá

pétinkaraimbanivo Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye Ísóigo siráin-aimba sáák'a makáumne. ¹⁷ánivo kesáá Ísóigo Ísu Kárásitin-aaiyaveta áraire séwánanaya Áánútu kwenamankómbó símakaintenta ó'onkaa-kwaasi miwí mirá kwéowa'a awánaraunda pó'a kemá Ísuna mayái-kwáásímá pó'a nombá pérómbo íma aambá aunówánasa úwoi nombá pékaawe Pítáa súwasa ¹⁸mináimbá isésa áwáá'ó áumba ivátuwesa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu mirá kwéena íma Yútaa-kwaasiye su'maiya aai kwésimasimintaanivo ó'onkaa-kwaasiyavaigwara'a aai kwésimatimisasagwara'a miwítí sáwí-imayaa tínaaemba umámesa Áánútunopa'a tésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráawe.

Ántiokuvakewai Ísuna kwaásiti kwaasái.

¹⁹ááema Sítivenimba tuvúwúwana puwúwasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí sáwí'a umátinkówasa kóyáwé uráamba évaka'a Vínísiyaa-marava'a kuwasá évaka'a Sáíparasi-marava'a kuwasá évaka'a Ántíoku-naopa'a kuwasá miwímá minkáumbó-márává'á máyón-kwaasi Yútaa-kwaasiye su'mai Ísun-aai kosimátimesa ²⁰miwívínkémá évaka'a Sáíparasi-maravakewai évakarawai Sáírini-maravakewai miwímá Ántíoku-naopa'a komáyónka'a Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiyegwara'a Ísóigo Ísuna ásí-kwasai kosimátimuwana ²¹Ísóigona asirayámbá miwísé máyowasa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

²²Ántíokuvaken-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráan-aimba suwasá Ísóigona kwaasí Yérúsaremuva'a máyón-kwaasi

mináimbá isésa Páánápáasimba ai'márowana Ántíoku-naopa'a kweémena ²³koména Áánútu kawé'á umátinkaromba tuwánéna aamoí éna asiramái simátimena séna kentirunkaké ísámai Ísóigontavai máéro séna ²⁴Páánápáasi kawé-kwáásí úwana Áánútun-amanko kwempímbá anómbo umánkowana Ísóigonte aráapamai asiramái ména aai simátíma'maena kwéiyuwasa sáwíva-kwaasi isésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵máyówana Páánápáasi Sóromba avakáá úmaena Táásási-naopa'a kúmba ²⁶koawánéna koái'maena Ántíokuva'a tésarai moórá-i tamaisuwésarai Ísóigona kwaasiye mésarai sáwíva-kwaasi tayorupontembá Ísun-aai simátíma'maesarai íyúyasa Ísuna aampa'á kwéguwaiyavai sésa Kárásitina kwaasiye suwaná aiva'á Ántíokuva'a mináimbá paáruraiye.

²⁷mináimbá paárúwana minkánáá évakarawai Áánútun-aai simátímakowai Yérúsaremuva'a tuwésa kweémesa Ántíokuva'a kuwaná ²⁸miwívínkémá moóráwai áwí'a Ákápáasi kwemá usásinena Áánútun-amanko kwesé máyowana séna anón-ayawaima amápa'-mapa'a táníye súnka'a póna naaémbo Áróamáni-kamaaniti kawááná'á áwí'a Kórótíyasa máyonka'a mináyáwáímá paáruraiye. Ákápáasi mináimbá súwasa ²⁹isésa Ísuna aampa'á kwéguwai moórá-morawai sésa óntamba torupamáí Ísun-aai isáawai Yútiyaa-marava'a máyáan-kwaasi timénáe sésa ³⁰mirá ésa minóntámbá Páánápáasinte Sóronte tímúwasarai maimaésarai kweémesarai Ísóigona kwaasiti anón-kwaasi mátmakaaíye.

ókware'a sáwí'a umátinkaraan-kwasai.

12 minkánáá Érótimba
anówainkoma araámáó

Érótima Yútaa-kwaasiti kawááná'á kwemá Ísuna aampa'á kwéguwai évakarawai sáwí'a umátinkena ²moóráwaimba ai'marówana Yóni awaaó áwí'a Yémésimba koyáto'mai anumarambá arátuwowana puwúwasa ³Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesamo ímo áraire suwái aamoí kwéuwana Éróti awánéna aamoí umásinkaigwae séna moóráwaimba ai'marówana Pítaamba koyátokai. Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaavimba moórá-tawai Pítaamba koyáto'maena ⁴ándáva'a máánkowasa siyáánkain-umai ava'moraé-i-kwaasi kwenká'á kárákwirowasa éiyain-eiyain-kwaasi anondánonda umái kárákwiyuwasa Éróti séna naaóv'á'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáámá ánásaina'a Pítaamba áí'mae'a Yútaa-kwaasi túranka'a aavimbá mayanké'a inkamónaumnemo kwésumba ⁵Pítaa ándáva'a máyombanivo Ísóigona kwaási Ísóigompa'a námúnaa simái Pítaamba áwa'naa uráawe.

Pítaamba ándávakemba ayúránkarain-kwasai.

⁶námúnaa kwésesa Pítaantavai ísámai áísaa uwaná aaváyaaraamba Éróti Yútaa-kwaasi túranka'a Pítaamba aavimbá mayankánaumne kwésuwana ívé'-no'waankaamba Pítaamba aiyayaanka'a asááúmakesa kaer-í-kwáásí évareva'a máyóyana Pítaa aúu-kwaigúwasarai kaer-í-kwáásí ontará'á kárákwiroyana ⁷avekáámbá Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai kumúwana ándá-naumpa'a sán-kówana Pítaamba ayoír'á'á kwétuvuwana aúsuwana usásinowana séna avekáán-usásinao kwésuwana Pítaa ayáámpinken-anda kweyááríka'a ayú'maena marap'á'á kumúwana ⁸kwíyómpakewai séna enámúranda

uré enaísamai ánáamba maimái uwó súwana mirá úmayowana ená paákákén-únánkwátói kuvé'máenakai kesé kúmóyo súwana ⁹Pítaa ándá-naumpakemba kwenánaemba kuména íma kwaásin-iye-imayaa éna kaaimbá kwéawanaumne-imayaa kwéena ¹⁰i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá moórá-ontara'a i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá ándá-vakembo naaópa'o kónáesamo uwasamó titinkémáen-ontara'a asirayán-óntará'á kumúyana kweyááríka'a tigúwasarai kunákárúwagwesarai aampa'á kuyaná avekáán-úwana kwíyómpakewai Pítaamba auwéna aúyokuwana ¹¹Pítaa imáyáa éna séna íma kaaimbá awánáúmpo árai'a Ísóigo kwená kwayó'ná'á ai'maráisana kuména Éróti sínkamonae kwéisana ayáámpinkemba kuntavíyuwaisa'a túne. Yútaa-kwaasigwara'a sínkamonaesamo ombá kuntavíyuwaisa'a túne Pítaa siráíye.

¹²Pítaa simásuwena Máriaana naambó kwáyopa'a kwéna Yóni Máákaamba anówana naambó kwáyopa'a kúwasa sáwíva-kwaasi mindáúmp'á'á torupamáí mésa Pítaantavai ísámai Ísóigompa'a námúnaa kwésuwana ¹³mindánkóná ontará'á kotuwátuwar-úwana moórá-arasi mindáúmp'á'á kígau ún-arasigo áwí'a Áróta ontará'á kuména ¹⁴séna nááwa'ono súwana Pítaa séna kemá úne súwana Pítaa amósámba iséna kunaamoí úmaena ímo ontamó tiyankómbe isaaiséna sáwíva-kwaasitopa'a usimátimena séna Pítaa ontará'á máyáíye súwasa ¹⁵miwí sésa emá uwo'a'ó'á éma kampa'á séne suwaná minárásigó ókwara'a séna árai'a Pítaa ontará'á máyáíye súwasa miwí sésa Pítaan-amankon-iye ¹⁶kwésuwana Pítaa ontará'á árimba

tuván-tuvan-úwasa isésa onta kuntisuwésa awánomba kwemá Pítaa úwasa táátavai uwaná ¹⁷ aaisékéwa'a simátíméno séna Ísóigo ándávakemba kembá s'ímaena aampa'á mésiyuwaivo Yémésinte Ísun-aaimo ísaan-kwaasiye kosimátíméro Pítaa simátimena tiyuwéna ó'on-daopa'a kuráiyé.

¹⁸ kúwasa irataró'a i-kwáásí Pítaamba kárákirowai awánomba íma máyowasa kantumbá ésa Pítaa náávára kóurayio suwaná ¹⁹ Éróti iséna Pítaamba avakáá oró súwasa avakáá uwáása tuwówana Éróti miní-kwáásí aavimbá maitinkéna séna tínkamoro séna évakarawai ti'marówasa tínkamuwasa púwúwana Éróti mirá umásuwena Yútiyaa-marava'a tuwéna kumeémena Sísáriyaa-naopa'a kumbéraiye.

Éróti pukáin-kwasai.

²⁰ Éróti Sáítóni-naopaken-kwaasiye Táyaa-naopaken-kwaasiye ávááraumai áwáá'a tiyúwasa minkáé'-náópaken-kwaasi tayorupamáí mésa sésa Érótimo kárákiwirai-maravakemba kentáásí toómbá kwémayaundayaawe sésa mináímbá simái kawer-ónáe sésa Érótinopa'a tumbá kwená naaka'ó kárákirowai áwí'a Párasatasimba másimamuwana isówasa minááísámbá másimai tukáawe.

²¹ minkákémbá Éróti anón-kanaa úwana kwenká'ó kárákirowaina unáánkwtóí úmaena kárákirowai maé'maer-únka'a uména ayáátáár-aimba kwésuwasa ²² Érótimba simái arumbá iyaésa sésa íma kwaásigo kwésivo Ísóigo kwésiye anónka'a suwaná ²³ Éróti mináíntávéna íma Ísóigo úmpo úwoi-kwaasi úne séna aúpá'á tuwówana Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai tuvuwúwana uvowánkó arumbá unkarówana pukáiyé.

²⁴ puwúwasa Ísóigona kwaási Áánútun-aaí kosimátin-tasimatín-uwasá isésa áraire sésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ Ántiokuvaken-kwaasi Yérúsaremuwaken-kwaasiyavesa óntamba timénaumne sirómba pósarai Páánápásiye Sórowe kwéti'matuwesarai mimbáyái ánásowasarai ívé-kwaasigo áwí'a Yóni Máákaamba áí'maesarai Yérúsaremuva'a tuwésarai kweémesarai Ántiokuva'a kuráiyé.

Áánútu Páánápásinte Sóronte mayáí tímakain-kwasai.

13 Ántioku-naopa'a Ísóigona kwaásivinkemba Áánútun-aaí kwésimatimen-kwaasiye kawer-ímáyáá kwéagaraantinkaan-kwaasiye mésa moóráwai áwí'a Páánápási úwana moóráwai avután-kwaasigo áwí'a Símiyoni úwana moóráwai Sáírini-maravaken-kwaasigo áwí'a Árúsiyasi úwana moóráwai áwí'a Mánéyeni kwemá Éróti kawáánákóná naaúmpa'a maémaumba úwana moóráwai Sóro úwana umái mésa ² moórá-kanaa Ísóigona kwaási Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésunka'a Áánútun-amanko simátimena séna Páánápásinte Sóronte kesí mayáírá'á usásintinkaraumpo mindárai tiyúwáaro súwasa ³ toómbá íma nombá námúnaawe su'mai kwésesa Áánútuna mayáí mayáígwáe sésa tine'á tiyáándeí tátoresá ti'marówasarai kuráiyé.

Sáíparasi-marava'a kosimátímakaayan-kwasai.

⁴ Áánútun-amanko Páánápásinte Sóronte ti'marówasarai Yóni Máákaamba áí'maesarai Ántioku-naopa'a tuwésarai Sérúsiyaa-

naopa'a kumésarai uwí-nónkóná avumpim-báravá'á áwí'a Sáiparasi-marava'a kónáe sésarai nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai ⁵Sáiparasi-marava'a Sárámisi-naopa'a mindómpí-sípívínkémá kunásávesarai Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpímpá'á Áánútun-aaí simátíma'maesarai kwéguyana Yóni Mááka túwa'naa úmaena kúwasarai ⁶kawer-ámbá simátíma'maesaya marapá'á kweémesaya Páávoso-naopa'a kuwaná moóráwai mindáoopa'a Yútaa-kwaasigo ména kwenáwí'a Paayísu Kíríki táávinken-kwi'a Érímasa kwemá pukaa'á agayón-kwaasi póna kampa'á séna Áánútun-aaí simátimundawai úne súwana ⁷moóráwai kámááni-kwaanako áwí'a Sésiasa Porasa ména kawer-ímáyáágwára-kwáásí póna Áánútun-aaí isánáe séna Páánápáasinte Sóronte tááyowana Érímasa pukaa'á agayón-kwaasigo kámááni-kwaanakoe aasiyaasí maí'mai'a úwai máyowana kámááni-kwaanako Páánápáasinte Sóronte tááyowasarai tuyaná Érímasaagwara'a téna ⁸mindárai táái tasimái karéna kámááni-kwaanako Ísun-aaiyavai áraire sivo séna mindárai táái tasimái karówana ⁹Sóro moórá-awí'a Póro Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Póro pukaa'á agayón-kwaasigomba aráá'a avuwéna ¹⁰séna Sáátáánigo áráá'a po kawer-ánkóná uwa-kwáásí éma amápa-sawisawaa-imayao empímbá anómba umánkaraimba po Ísóigona kawer-ámbá sáwí'a úmae iyóndayavena ¹¹ívé'a Ísóigo ená meéyámbá amína aúramba kavíkwína évaka-tawai sámó káánda íma awánaniyone Póro súwana avekáámbá Érímasaamba aúrampa'a ítáguwana siyáánka'o táto'maesamo naaiyane séna kwaási tivakáá úmae kwénaauwana ¹²kámááni-kwaanako Ísóigon-aaí iséna áátavai éna Ísóigomo

úmba awánéna séna Ísóigon-aaí árair-aimban-iyé séna kwempá'á téna méraiye.

Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹³Póro kwesé kwénaauwaise Páávoso-naopa'a tuwésaya nompí-sípí táto'mai usáatesaya kwémesaya Pámpíriyaa-marava'a Pékaa-naopa'a mindómpí-sípívínkémá kunásávesaya kúmúwana Yóni Mááka tiyuwéna Yérúsaremuva'a kóúwasarai ¹⁴mindárai marapá'á kweémesarai Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a kwésarai Yútaa-kwaasi monor-ámbá kwéison-kanaara'a Yútaa-mono'-naumpa'a mara'á umáyóyasa ¹⁵aúvái-kwandaavinkemba Áánútuna ámáamba Mósesi agaimakómba simátimesa Áánútun-aaí simátimakowai agaimakón-aimba simátímúwasa Yútaa-mono-kawaanarawa'a moóráwaimba ai'marówana mindáraitopa'a téna séna kentáásí kwaásiraiyo kwaasái kwáyainakaimo ékai kentáásí imáyáa simái kawé'á umásínkaakaiyo súwana ¹⁶Póro usásinena séna maísáaro. kesí Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá maráawaiye ísáaro. ¹⁷naaóvá'á Ísareri-kwaasiti Ísóigo kentáá síkwá'náyavena séna kesí kwaásiman-owe súwasa ó'on-kwaasiti maravá'á Ísípi-marava'a mésa sáwíva-kwaasi agáyówana Áánútu kwená anón-asirayamba kwáyontavai Ísípiwakemba tí'maena ¹⁸kavóná-marava'a mátinkowasa sáwívar-ima 40 ira'a kwénaaesa aasiyaasí Áánútuntavesa sáwí-imayaa kwéumbanivo Áánútu miwírá'á kárákwirena íma tiyuwówasa ¹⁹Kénááni-marava'a avakaeté-maravaken-kwaasi moórá-mora-umai máyówana Áánútu tínkambaena kwéiyuwasa évaka'a putásowana

miwítí maramá maimaéna kwená kwaási Ísareri-kwaasi mátimuwasa ²⁰mimbáravá'á mésa sáwívar-ima 450 ima maisukáawe.

450 ima maisúwówana Áánútu moórá-mora-kwaasi kawáá-máyáír'á usásintinkava'a kúwana Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Sámúwéri kwemá usávaaruwasa mirán-káwáá-kwáásí ánásasowasa ²¹Ísareri-kwaasi Áánútu íma kentáár'á kárákwiwinkwae sésa kentáávínkém'á moóráwaimo éna kentáár'á kárákwiwiniye suwaná Áánútu séna Pénisamini-andarakewai Kísaa ááninko áwí'a Sóro kwemá kárákwiwi-mayai mayániye súwana mimbáyái mairéna 40 ima maisuwówana ²²Áánútu mimbáyái Sóropakemba Yési ááninko áwí'a Tévítimba amúwana mayówana séna Tévítí kemó súndanteni'a kwéimba pó'a aamoí kwéumankaumne Áánútu siráíye. ²³naaóv'á'á Áánútu séna Tévítin-andarakembo aánomo usásinankaandawai kwemó éna Ísareri-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkaniye siráimba Ísuntavena árair-aimba siráíye. ²⁴Ísu íma amápa-kwaasi túranka'a paáruowana Yóni nombó pétinkowai amápar-Ísareri-kwaasiyavena simátimena séna kentí sawi-ímáyáá tínaembo umáme'o Áánútumpa'o tíya'o é'a nombá pétinkanaumne súwasa mirá uwaná nombá pétinkena ²⁵kwená mayái sáwíyanka'a ánásaniye kwéuwana simátimena séna kentí imáyáaomo kentáváímó nááwa'iyo sénááomba kwéamu'maraawai kemá íma kwemá úmpo kesínaemba tíníwai kwemá anóndakoma kembá usáyaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimó sendamá uwóví'a ónaumne Yóni siráíye Póro siráíye.

²⁶Póro simásuwena séna kesí kwaási Ááváramun-andaraken-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá maráawaiye isáaro. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkaimba kentááyáv'ena Áánútu siráíye. ²⁷Yérúsaremuwaken-kwaasiye miwítí kawáánárawate sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkaniyemo siráin-aimba Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráawe. aasiyaasi-táwai monor-áimbá kwéison-kanaama Áánútun-ai simátímakowai agaimakón-aimba aúvái-kwandaavinkemba táámpamai kwésuwasa isésa Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráavo tuvúwana pukáivo mináúvái-kwándááfvínkén-áimbá paáruyaiye. ²⁸tuvuwí-ámbá avakáá umbá íma sáwí'a uráimbanivo Páírátintavesa úwoi sésa tuvuwíníyone siráawe. ²⁹Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba Ísun-ai agaimakómba amápa'a mirá uwasá taairakém'á maimái murí-áfvímbá máutamankowana ³⁰Áánútu pukáimpinkemba usásinankowana ³¹ayáátáaka'a moórá-mora-tawai kwená kwaási túranka'a paáruyaiye. ímo tuvúkónka'a Káírívakemba Yérúsaremuva'a kwesé kuráawai pukómpinkemba usásinenamo moórá-mora-tawaimo paárumai máyomba minkwáásí awánésa sésa awáraundayavai ísaraundayavai Ísareri-kwaasi kosimátíma'maeta kónáe sésa kuráamba mimbáyái paai kwémayaawe. ³²⁻³³Páánápáasiye kesé mináséi-kwásái simátíméyanekai túye. Áánútu kentáá síkwá'náyavena mirá ónaumne sirómba kesáá máyaunda-kanaavinta mirá éna Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiye. mináimbá monor-ímá agaimakón-auvaivimba kaepímbá agaimaréna séna emá kesáánimba óna'a

kesí mayáir'á á nkaraumne
 agaimaréna siráíye. ³⁴ Áánútu
 pukáimpinkemba usásinankaraimba
 póna íma ókwara'a puwínana áúma
 kaviráníntavena Áánútu séna
 Tévíntintave'a sé'a árai'a kawe'á
 umánkanaumne siráundantemba
 embá kawe'á umánkanaumne
 Áánútu siráíye. ³⁵ moóráva'a monor-
 ímá agaimakón-auvaivimba agaimaréna
 séna
 Áánútu kwená kawe-kwáyó'ná'á íma
 auwáinana áúma kaviráníye
 agaimaréna siráíye. ³⁶ mináimbá
 íma Tévíntintavena siráivo Tévíti
 Áánútuna mayái kwémaena puwúwasa
 maimaésa aikwá'námo utámakompimba
 máutamawana áúma kaviraráivo
³⁷ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba
 usásinankarowaimba kwenáúma íma
 kaviraráíye Póro siráíye.
³⁸ Póro simásuwena séna kesí
 kwaásiyono. isámai kawe'á oró. Ísuma
 pukáimpinkemba usásinankarai-
 waintavena kwaásiti sáwí-imayaa
 sáwí-mayai maitiyuwáníye Áánútu
 siráíye. mináimbá simátimunda isámai
 kawe'á oró. ³⁹ Áánútu Mósesimbo
 simámakain-amaambo kwaráawaimo
 ombá minámáánkó kentí sáwí-imayaa
 íma maitiyuwáinana arupí umái
 máyáawain-owe Áánútu íma sínívo
 Ísumo éna kwenááiyavesa áraire sésa
 kwenká'á aráápamai máyáawaiti sáwí-
 imayaa maitiyuwáinana miwíyávéna
 arupí umái máyáawain-owe Áánútu
 síníye. ⁴⁰ miráumai Áánútun-
 aai simátímakowai tááigo kemp'á tivó sé'a
 kárákwimai kawe'á oró. ⁴¹ naaóv'á
 Áánútun-
 aai simátímakowai agaimaréna
 sésa
 árair-aintavai simái sáwí'a on-kwáásí
 isáaro. keinárawa'o máyáan-
 kanaara'a mayái máyáanda
 mimbáyáímó awán'é'o é'o ímo
 kesóp'a'o té'o é'a úwoi puwónááowe.

mimbáyáíyávésamo simátimiya'a
 mináíntávésa íma áraire sénááowe
 sésa agaimaréna siráawe. mináimbá
 kemp'á tivó sé'a kárákwimai kawe'á
 oró Póro siráíye.

⁴² mináimbá simásuwena Pórowe
 Páánápáasiye máápa'a kumónáe
 kwéuyasa kwaási sésa ókwara'a
 monor-áimbó isáan-kanaa tínakai
 mináimbá másíyata isánaumne
⁴³ simásuwesa máápa'a kumésa
 sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye
 ó'onkaa-kwaasi Yútaa-monor-ampa'a
 kwéguwaiye Póronte Páánápásinte
 kwa'maésa kuwasarái sésarai Áánútu
 úwoi kawe'á umátinkanivo úwoi
 asiramái kwená aampa'á koró siráíye.

⁴⁴ suyaná Yútaa-kwaasi monor-áimbó
 kwéison-kanaa túwasa mindáópaken-
 kwaasi amápa'a Ísóigon-
 aai isánáe sésa Yútaa-
 mono'-naumpa'a umáyówasa
⁴⁵ Yútaa-kwaasi tuwánésa
 tirumbá sáwí'a úwasa mináimbá
 kwaráávo sésa Póronte
 Páánápásinte aká'áamba
 simátinkesa kampar-áimbá
 kwéseye sésa simái kárówasarai
⁴⁶ miwí táároi íma
 inkaisésarai asiramái sésarai
 aiva'á árai'a Áánútun-
 aai simátimuyamba mináimbá
 tínaeemba umáme'a íma
 sínkáíye sembá pó'a aúnaí'o
 umáímo maí'mai'o ónaunda
 uwóv'á ónaumne-imayaa ombá
 pókai tayauwerékai ó'onkaa-
 kwaasiva'a Áánútun-
 aai kosimátimeyauye.

⁴⁷ ááéma Ísóigo simásimenaya séna
 emá ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinke
 kesáái kwésimatiminasa kesí
 aambá awánáíya'a amápa'-
 maravaken-kwaasi sáwí'o umáímo
 máyáampinkemba kawer-ámpá'á
 métinkanauumne

Áánútu mináimbá simásimakaimba
 pókai ó'onkaa-kwaasi kwenáái
 kosimátimeyauye Póro siráíye.

⁴⁸ Póro súwasa ó'onkaa-kwaasi
 isésa Ísóigon-aaiyavesa aamoí ésa

tirumbá kawé'á umái máyówana Áánútu séna kesí kwaási é'a aúnái'a umái mai'mai'a ónáoowe súwasa miwí Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tésa méraawe.

⁴⁹Ísóigompa'a aráapamai mésa mimbárává'á Ísóigon-aai kosimátin-tasimatin-uwasá sáwíva-kwaasi isésa ⁵⁰Yútaa-kwaasi Póronte Páánápáasinte tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópaken-anon-kwaasiye aarai túwí'a kwáyon-inimba Yútaa-monor-aimba asiramái máyón-ininte mindárai táái simátimesa miwítí imáyáa tavisuwasá isésa Póronte Páánápáasinte sáwí'a umátinkesa aaisambá tiyésa miwítí maravákémbá ti'mátuwowasari ⁵¹Áánútu minkwáásí íma aamoí umátinkaniye-umasitai'a ésarai tísamaivakem-barama uwáésarai Ántíoku-naopa'a tuwésarai Áíkóniyamu-naopa'a kuyasá ⁵²Ántíoku-naopa'a Ísuna aampa'á kun-kwáásí máyówana Áánútun-amanko miwívimbá anómbe umátinkowasa tirumbá kawé'á umái méraawe.

**Póroe Páánápáasiye
Áíkóniyamu-naopa'a
kurááyan-kwasai.**

14 Póroe Páánápáasiye Áíkóniyamu-naopa'a kwésarai ááémo urááyantemba Yútaa-mono'-naumpa'a umésarai áséi-kwasai asiramái simátímúyasa isésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tésa máyómbanivo ²évaka-Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa tínaemba umámesa íma áraire sirówai Póronte Páánápáasinte sáwí-aimba simátínkówasa ó'onkaa-kwaasi isésa mindáraiye Ísun-aai ísówaiye tirumbá sáwí'a umátínkómbanivo ³mindárai ayáátááka'a mindáopa'a mésarai miwí táároi íma inkaisésarai Ísóigon-aai

asiramái simátímúyana Ísóigo kwaási úwoi kawé'á kwéumatinkaimba awánaigwae séna mindárai kwená asirayámbá timúwasarai ímo awánarom-bayai kawé'-má'yái máyóyasa ⁴mindáópakewai kaepí taaínkaar-urésa évakarawai sésa Yútaa-kwaasi tááiyavesa áraire suwasá évakarawai sésa aantá-kwaasi tááiyavesa áraire siráawe.

⁵suwasá ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye miwítí anón-kwaasiye torupamáí mésa tímááyu-aimba sésa óntandei Póronte Páánápáasinte tínkamonaé suwasarái ⁶mináimbá isésarai kawé'ó íyapa'a méyae sésarai Áríkoniyya-marava'a kwésarai Árisitaa-naopare Tépi-naopare ó'on-o'on-daopare ⁷áséi-kwasai simátíma'maesarai kurááiyé.

**Árisitaa'a Tépi'a
kurááyan-kwasai.**

⁸moórawai Árisitaa-naopa'a anówa arupinkémbá aísamai sáwí'a umáguromba maránkarowana íma aaíntómbe ááémo maúnka'a ména ⁹Póro kwésimatimun-aimba iséna árair-aimba kwésimba póna kawé'á umásinkaniye-imayaa úwana Póro minímáyáámó úmba awánéna aráá'a avuwéna ¹⁰anónka'a séna enáísamaine usásinao súwana usásinkwena aamoí éna kweyááríka'a marapá'á kúmba ¹¹sáwíva-kwaasi Póromo úmba awánésa miwí tááivinkemba Áríkoniyya-aimpinkemba sésa kentáásí ísóigorai kwaásiraan-umai marapá'á kentáávimbá kumbáyaiye sésa ¹²miwítí ísóigo áwí'a mindárai tamátimesa sésa Páánápáasintavesa Súsiye sésa Pórontavesa aaiyé simátímíwaiye sésa Émísiye sirá. ¹³marukón-awampa'a minkámpár-ísóigó áwí'a Súsi kwená mono'-námbá kwáyowana minkámpár-ísóigóntávái ísámai pó'o

umándon-kwaasigo purumakambá
 kwémaena moigwáán-aramba
 kwétararena umái maimaéna
 mindáókona kuri-óntará'á mói
 marówasa sáwíva-kwaasi miwítí
 ísóigontavaimo pó'lo umándaante
 miráumai Ísuna aantá-kwaasiraira'a
 pó'á umándanae ¹⁴sun-áimbá
 isésarai sáwí'an-iyé sésarai kentí
 unáánkwtóí tarátuwesarai isaaisésarai
 sáwíva-kwaasivimba komaésarai
 anónka'a sésarai ¹⁵kenkái nóra ónáera
 kwéoo. keiráf kemó onten-kwáási
 úye. áséi-kwasai tasimátimuyamba
 pó'a mirán-kámpárf'o tuwé'a
 árair-Isoigompa'a teró. árair-Isoigo
 kwíyómba éna maramá éna uwí-nómbá
 éna mimpímbá kwáyáin-tantaa'a
 úmarena asirayáankwáráwái máyáíye.
¹⁶ááéma Áánútu úwoi týukowa'a kentí
 imáyáavinkemba amápa'-mapaken-
 kwaasi kwénaaesa ¹⁷miráumai
 kwéombanivo Áánútu máyáíye sígwáe
 séna aaí sisaná aa'á téna toónkó
 kawe'á isa'á kwéne'a tirumpimbá
 aamoí kwéowe. miráumai awáné'a
 mirámá iní-Ísóígó máyáíye sígwáe séna
 Áánútu kawerí'a kwéíye ¹⁸mindárai
 minááimbá suyasá amápa-kwaasi asirésa
 mindáraitaira'a pó'á umándanaumne
 kwésuwasarai íma mirá oró simái
 tuvímbarai íyúyasa ivátukaawe.

¹⁹ivátuwowasa évaka'-Yútaa-
 kwaasi Písítíyaa-marava'a
 Ántíoku-naopakemba évaka'a
 Áíkóniyamu-naopakemba tésa
 amápa-kwaasiti imáyáa tavisuwasá
 isésa Póromba óntandei tuvuwésa
 á'a púwiye-imayaa ésa tavisímaesa
 mindáókona awámpá'á mátúwówasa
²⁰Ísuna aampa'á kuwái taúkúmakesa
 taawánowana usásinena mindáópa'a
 kwéna kogaúmba usá aaváyaavimba
 usásinesarai Pórowe Páápápáasiye
 mindáópa'a tuwésarai Tépi-naopa'a
 kurááíye.

Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a kurááyan-kwasai.

²¹Pórowe Páánápáasiye Tépi-naopa'a
 áséi-kwasai kosimátímúyasa isésa áraire
 sésa Ísuna aampa'á kwéguwasarai
 mindárai Árisítáa-naopa'a ókwara'a
 komésarai minkákémbá Áíkóniyamu-
 naopa'a komésarai minkákémbá
 Písítíyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a
 ókwara'a komésarai ²²miráumai
 kwénaesarai Ísóigon-aaiyavesa
 áraire sirówai miwítí imáyáa
 asiramátinkesarai sésarai Ísuna aampa'á
 asiramái koró sésarai Áánútu kwená
 kwaási kwégawaai'pa'a kónáe sé'o
 é'a minámpá'á umbaiyé tain-ámpá'á
 kónááowe sésarai ²³miráumai
 mindáópata kwénaesarai maará
 ésarai Ísóigona kwaásivinkemba miwítí
 anón-kwaasi usásintinkava'a kuyasá
 Áánútuna imáyáa ésa toómbá íma nésa
 námúnaawe su'mai kwésesa mindárai
 Ísóigompa'a aráápamai máyówaiyavai
 Ísóigo kárákwitinkamae iyíníye
 simátímakaaiye.

²⁴simátimesarai Písítíyaa-marava'a
 kóyaaitesarai Pámpíríyaa-marava'a
 kwésarai ²⁵Pékaa-naopa'a komésarai
 áséi-kwasai kosimátimesarai
 minkákémbá Átériyaa-naopa'a
 kumésarai ²⁶nompí-sípí táto'mai
 usáatesarai teémesarai Síriyaa-marava'a
 Ántíoku-naopa'a ókwara'a tirááíye.
 ááéma mindáópa'a Ísóigona kwaási
 mindárai yavesa Áánútu túwa'naa
 úmaena iyínívo kwená mayái
 komáyáakaiyo sirówasarai mimbáyái
 komaisuwésarai tirááíye.

²⁷Ántíokuva'a tuyasá Ísóigona
 kwaási tayorupamáí máyówasarai
 Áánútumo simátimuni'o urááyan-aimba
 sésarai Ísuna aampa'á ó'onkaa-kwaasi
 agaráátinkauyasa mináántávái áraire
 sésa minámpá'á kwégowe-aimba

tasimátimesarai ²⁸ mindáoopa'a Ísun-aaí isówai ayáátáaka'a méraaiye.

**Yérúsaremuva'a torupamáí
mésa siráan-kwasai.**

15 Ántioku-naopa'a máyóyasa évakarawai Yútiyaa-maravakemba Ántioku-naopa'a komésa Ísun-aaí isówaiyavesa sésa Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo ímo is'éo túra'o kárámimo araa'énamo íyanamo éna Ísóigo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á íma métinkaniye suwasaráí ² Pórowe Páánápáasiye mináíntávái áwáá'a tiyésarai kwesimá kwesiman-esa Ántiokuvakewai Ísun-aaí isówai sésa Yérúsaremuva'a aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye mináíntávái kotísaa oró sésa Póronte Páánápásinte évaka-kwaasiye ti'marówasa kuráawe.

³ Ísóigona kwaási ti'marówasa kweémesa Vínisiyaa-marava'a Sámériyaa-marava'a naaó'-nao'a komáyówasa Ísun-aaí isówai torupamáí máyówai simátimesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaí isésa áraire sésa kwempá'á tésa máyáawe suwasá isésa tirumbá kawé'á úwasa ⁴ naaó'-nao'a simátímatuwesa kweémesa Yérúsaremu-naopa'a komáyówasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaasiye miwítí anón-kwaasiye tiyáamba kwétimesa aamoí uwasá Áánútumo mayáímó tímakaim-bayaimo mairáan-aimba másimatimuwasa ⁵ isésa évakarawai Ísun-aaiyavai áraire sumbánivo ámáán-kawaa-kwaasiti aampa'á kwéguwai usásinesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavai áraire kwésewai Mósesi simátímakon-amaamba isésa túra'a kárámai araa'éna orómá kosimátíméro suwasá ⁶ aantá-kwaasiye anón-kwaasiye sésa

mináímbá torupamáí méta imáyáa umáíya senó siráawe.

⁷ suwasá torupamáí mésa ayáátáaka'a mináímbá suwaná Pítaa usásinena sésa kesí kwaásiyono. ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai isésa Ísun-aaiyavai áraire sígwáe sésa ááéma Áánútu keinárawapinkemba usásisinkena si'marówa'a kosimátimewanasa isésa áraire siráawe. kemá mináímbá á'a ísaraawe. ⁸ Áánútu amápa-kwaasiti imáyáa tuwánéna ó'onkaa-kwaasiyavena sésa kesí kwaásiman-owe sésa kwenamambó símakonten-umai miwímó tímakomba awánaraumne. ⁹ Áánútu Yútaa-kwaasiya ór-amba íma agaráásinkenaya ó'onkaa-kwaasi íma ór-amba agaráátinkena kwéivo Áánútu amápa-kwaasiya mimbórá-ámbá kwéagaraasinkaiye. miwí Ísun-aaiyavai áraire sunkákémbá miwítí sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ímáyáá umátínkaraiye. ¹⁰ Mósesin-aai

kentáá síkwánáya umbái tiyówasa íma kanaán-umai kwakáawe. kentáágwárá'á miráumai umbái taisatá íya kanaán-umai kwakáumne. mindáyavai ó'onkaa-kwaasi Ísuna aampa'á kowáíyáváímó Mósesin-aaí kwáráaro síyasamo ésa umbai-ámbá kwaránááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu áwáá'a sína'a pó'a íma mirá onááowe. ¹¹ Ísóigo Ísu úwoi súwa'naa enaya sáwí'o umáímo máyaundavinkenta kawer-ámpá'á mégwésinkaintaawe. mináíntáváiyá áraireya sénáisae mirámó kwéintenta ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéiye Pítaa siráíye.

¹² Pítaa súwasa isésa amáparawai árai'a siyé sésa íma aai suwasaráí Pórowe Páánápáasiye Áánútu tímakaim-bayai ó'onkaa-kwaasivimba mimbáyái mairááyan-aimba simátimesarai Áánútuna mayái ímo awánaraam-bayai kawé'-máiyái

mairááyan-aimba ¹³ simátímatuwoyana Yémési séna kesí kwaásiyono. kesáái isáaro. ¹⁴ ááéma Áánútu ó'onkaa-kwaasiyavena imáyáa éna minkwáásíwínkémhá évakarawai usásintinkena séna kesí kwaásiman-owe siráin-aimba Pítaa ívé'a simásímakaiye. ¹⁵ Áánútun-aii simátímakowai mináímbá aúvái-kwandaavimba agaimarésa séna

¹⁶ Ísóigo séna naaémba kumé'a Tévíntina naambá tawísíyukaandamba kunumásuwanaumne. sáwí-yantaakwara'a kawe'á kunumásuwanaunda pósa ¹⁷ ó'onkaa-kwaasi kesópa'a ténááowe. kesí kwaásiman-owe sendawái kesópa'a ténááowe séna

¹⁸ Ísóigo mináímbá naaóv'á sirómbe póna ívékwara'a mirá kwésiye Yémési siráiyé.

¹⁹ Yémési simásuwena séna Ísóigo siráin-aintave'a imáyáa é'a sé'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumpa'a kwéten-kwaasi umbai-máyái íma tíménaumpo ²⁰ aúváiima agaimái tíméta séta kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpóí íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. póíma tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. naaegwará'á íma naaró. mináímbá aúvái-kwandaavimba agaimarúmpo awánaaro. ²¹ ááemo maémáén-kwaasiye ívé'o máyáan-kwaasiye ayáátáaka'a aasiyaasí monor-áímbá kwéisaan-kanaara'a mináímbá Mósesin-aii simátíma'maesa kuráawe. mindáyaveta aúvái-kwandaavimba agaimarúmpo awánaaro Yémési siráiyé.

aúvái agaimái ó'onkaa-kwaasi tímakaan-kwasai.

²² súwasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye

séna kanaám-pota kentáávímbá évakarawaiye tí'maráanasaya Pórowe Páánápáasiye Ántiokuva'a kwíyapa'a miwísé kónááowe séna miwítí avumpinkémhá kae-kwáásí túwí'a mósá makáan-kwaasirai túwí'a tombá moórawai áwí'a Sáírásí úwana moórawai kaer-áwí'a Yútásiye Paasapasíyé umái ²³ aúvái tímésa tí'marówasa kurá. mináúváiímbá agaimarésa maará séna kesáái kentí kwaásiya úne. aantá-kwaasiye anón-kwaasiye moórá-aimba sénaumpo kentáásí kwaási isáaro. ó'onkaa-kwaasi Ántioku-naopa'a Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a máyáan-kwaasi isáaro. ²⁴ kentáávínkémhá évakarawai kentópa'a kwésa ímo simátímakaunda-aimba miwítí imáyáavinkemba kosimátímúwa'a isé'a tirumbá sáwí'a úwa'a umbái taráanta iséta ²⁵⁻²⁶ torupamáí méta imáyáa éta mimbórá-áímbá simái kae-kwáásí usásintinketa tí'maráúnasaya Páánápáasiye Póroe migóiyé. mindárai kesí kwaásiya siruntá tímakaundanaraiye sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai Ísóigo Ísu Káráísitina mayái kwémayauye-imayaa ésarai asiramái kwémayaaíye. ²⁷ Yútásinte Sáírásinte tí'maráúnasarai migóiyamba pósarai aúváiínken-ainkwara simátimeyaaai-ainkwara'a mimbórá-áímbá pósarai kosimátimeyaaaiye. ²⁸ Áánútun-amankowe kesááwé mimbórá-áímbá simáíya íma umbai-áímbá simátimumpo maanáúváiínkén-áímbá simátimundaya isáaro. ²⁹ kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpóí íma naaró. naaemá íma naaró. póímo tuvú'newana kwená naaemó ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. kesáámó súnda-aimbo é'o é'a kawe'á onááowe.

mináimbá ánasaiye. aúváima agaimái timésa siráawe.

³⁰suwasá mináúváimá timésa ti'marówasa maimaésa kweémesa Ántioku-naopa'a kuwasá Ísóigona kwaási torupamá máyówasa mátímúwasa ³¹mináúvái- kwándááivínkémbá táápamái simátímúwasa kawer-áimbá isésa tirumbá kawé'á úwasarai ³²Yútásiye Sáírásiye Áánútun-aaí simátímakoyan- kwaasi ayáátááka'a simátimesarai miwítí imáyáa arupí umátímúyasa isésa asiramái máyówasarai ³³miwísé évaka'-no'waamba máyóyasa Ísun-aaí isówai sésa á'a kanaán-ivo ti'mákaan-kwaasitopa'a kawer-áimbá kosimátímékaiyo suwaná ³⁴Sáírási ó'on-imayaa éna mindáópa'a máyowasarai ³⁵Pórowe Páánápáasiye ayáátááka'a Ántiokuva'a mésarai mindáraiye évakarawaiye mésa Ísóigon-aaí simátíma'maesa kuráawe.

Pórowe Páánápáasiye tarákaa'a uráayan-kwasai.

³⁶naaémba Póro Páánápáasintavena séna naaó'-nao'a Ísóigon-aaímo simátímakauyamba Ísun-aaímo ísaraawai kawerá umáíya máyáawa tuwánámaekai kóyauye Póro súwana ³⁷Páánápáasi séna Yóni Máákaamba áí'mekai kóyáe súwana ³⁸Póro séna kweséya téwáyana Pámpíriyaa-marava'a kenkáí másiyuwena kwená naaópa'a tayauweréna kuráimba pókai íma áí'mekai kóyauye Póro súwasarai ³⁹mináíntávái kayorésarai aaisambá simásuwesarai mindárai tarákaar-uyaná Páánápáasi Yóni Máákaamba áí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai Sáíparasi-marava'a kuyaná ⁴⁰Póro séna ke Sáírásimba airánaumne súwasa Ísun-aaí isówai námúnaa simásuwesa sésa Ísóigo úwoi kawé'á umátinkanivo kokaiyó

suwaná Sáírásimba áí'maena kúmba ⁴¹Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a naaó'-nao'a kwénaaesarai Ísóigona kwaási túwa'naa úmaesarai kuyasá kawé'á umái méraawe.

Tímóti mindáraiye kuráin-kwasai.

16 Pórowe Sáírásiye mirá uyambá kuyaná moórawai áwí'a Tímóti mindáópa'a ména Ísuna aampa'á kwéguwai úwana anówama Ísuna aampa'á kwégun-inimba Yútaa-inimba úwana avowámá Kíríki-kwaasi úwana umái máyówasa ²Árisitaa-naopakewai Áíkóniyaa-naopakewai Ísun-aaí isówai Tímóti áwí'a mósá makáawe. ³avowámá Kíríki-kwaasi póna áúra'a íma kárámai araa'éna urómba pósa Yútaa-kwaasi mináyámpá'ó máyáan-kwaasi mirán-áimbá isówana Póro séna Ísóigona mayáírá'á Tímótimba airánáe séna Yútaa-kwaasi aamoí ígwáe séna Tímótimba áúma kárámarena ⁴áí'maena naaúwasa naaó'-nao'a kwénaaesaa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye Yérúsaremuva'a siráan-aimba Ísóigona kwaásiyavai simátíma'maesa kweésa sésa mináimbá Ísáaro suwasá ⁵Ísóigona kwaási Ísumpa'a asiramái mésa ó'on-kwaasi simátíma'maesa kuwasá isésa aasiyaasi-táwai évakarawai Ísun-aaiyavesa áraire sinté kwégwesa sáwíva-kwaasi-'i'a uráawe.

Póro kaainkáámbá awánarain-kwasai.

⁶Pórowe Sáírásiye Tímótiye Vírísiyaa-marava'a Kárésiyaa-marava'a kwénaaesaa Ésiyaa-marava'a áséi-kwasai kosimátimenae sumbá Áánútun-amanko íma kónááowe súwasa ⁷isésa kweémesa Mísiyaa-maragona oóvimbá kwésa Pítíniyaa-marava'a kónáe séna uwaná Ísun-amanko íma kónááowe súwasa

⁸ isésa Mísiyaa-marava'a kómaatasa
 kweémesa Táróasi-naopa'a kumbésa
⁹ no'wáamba Póro kaainkáámbá
 awánówana Másétóniyaa-maravaken-
 kwaasigo koku'á taména séna
 Másétóniyaava'a tasúwa'naa uwo
 asiramái súwana ¹⁰ Póro kaainkáámbá
 awánéna simásimuwata usásineta séta
 Másétóniyaa-kwaasiya áséi-kwasaiya
 kosimátimunanya Áánútuya
 kwésaayaisata Másétóniyaava'a
 kónáeya siráundayaawe.

Árítiyaama Ísumpa'a tiráin-kwasai.

¹¹ séta Táróasi-naopa'a nompí-sípí
 táto'mai usáateta kówánanaya
 mindómpí-sípígó apu úmaena kúwata
 Sámóteresi-marava'a kogwaéwándaya
 usá aavýaavimba kweémeta
 Níápórisi-naopa'a marapá'á kunásáveta
¹² minkákémbá Vírípai-naopa'a
 marapá'á kuráundayaawe. mindá
 Másétóniyaa-marava'a anón-daopa'a
 Áróamáani-kamaani-kwaasi
 kárákwiraan-daopa'a évaka'-no'waamba
 kógwaeta ¹³ Yútaa-kwaasi monor-áimbá
 kwéison-kanaa túwata imáyáa éta
 Yútaa-kwaasi nonawámpá'á torupamáí
 mésa námúnaa kwésewe séta naaópa'a
 tuwéta nonawámpá'á kumówándaya
 aaraiyómbá torupamáí máyówata kum-
 béta simátimewanasaya ¹⁴ isésa uwaná
 moórá-ininko Táyátaira-naopaken-
 ininko áwí'a Árítiyaama kwená mayái
 óoraan-tantaa'a ampantará'á tásuwena
 kwétimena óntamba kwémaena kwemá
 Áánútuna imáyáa éna kwenáwí'a
 mósá makón-inimba Ísóigo imáyáa
 amúwana Póron-aii kawé'á umái
 isówana ¹⁵ miníníngógwárá kwená
 akúngwárá'á nombá pétinkowana
 miníníngó séna kentávái sé'a
 Ísóigon-aaiyavena áraire séna Ísumpa'a
 asiramái máyáin-ininkoman-iyé sé'a
 kesí naaúmpa'a taménaaowe asiramái
 súwata kwená naaúmpata koméraumne.

Pórowe Sáírasiye ándáva'a máyóyan-kwasai.

¹⁶ moórá-arasi mayái kwémayon-
 arasigomba évakarawai óntamba
 tuwésa meéyán-uráan-arasigomba
 taraváá-kwámbá kwenarumpimbá
 máyowana évaka-kwaasitopa'o
 naaémbo kwínín-aimba simátimuwasa
 óntambo ámúmba kwembó
 meéyámbakaan-kwaasi tímúwasa
 maémáémbani. moórá-tawai námúnaa
 kwésupa'a kumówánanaya minárásígó
 suwánéna ¹⁷ Póronte kenté sínaeemba
 kwa'maéna kwégwena anónka'a séna
 Áánútu kwíyómpa'a máyáiwaina mayái
 kwémayaan-kwaasiman-owe. Áánútu
 sáwí'o umáimo máyáampinkemba
 kawer-ámpá'á mégwétinkain-aimba
 kwésimatimewaiman-owe minárásígó
 séna ¹⁸ sáwíwaka'a kwa'maéna kwég-
 wena mirá súwana Póro arumbá umbái
 tówana mégwantena kwenarumpimbó
 máyon-taravaa-kwankontavena séna Ísu
 Káráísitina asirayámbá kwáyáintavai
 égési umái sé'a minárásí auwé kóaa
 súwana avekáámbá auwéna kóúwasa
¹⁹ minárásígómbó meéyán-uráawai
 awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa
 íma kawer-óntámbá mayánaumne
 sésa Póronte Sáírásinte tiyáánka'a
 táto'mai tavisímaesa naambárupa'a
 kawáá-kwáásítópa'a mátinkesa
²⁰ Áróamáani-kamaani-kwaasitopa'a
 mátinkesa sésa maandárai Yútaa-
 kwaasirai kentáásí naaópa'a sáwí-mayai
 kwémayaaiye. ²¹ kentáásí amáámba
 kwégaesarai ó'on-ampar-amaamba
 kwéseye. maandárimo séyan-amaamba
 íya kwaránaumpo Áróamáani-kwaasiti
 amáámba kwaránaumne suwasá
²² sáwíva-kwaasi taúkúmaresa
 anónka'a símae iyésa sésa áraire
 suwasá kawáá-kwáásí mindáraití
 unáánkwátóí tarátíyuwesa sésa
 kunánaandei tínkamoro suwasá

²³áváaraumai tínkambaresa
tavisímaesa ándáva'a avúsúyuwesa
ándáva'o kárákwiron-kwaasiyavai sésa
ontará'á kárákwimai mindárai kawé'á
uwo suwaná ²⁴avumpin-dáúmpá'á
móavususuwena tísamairai taái
umairéna aráápamarena ándáneí
kárárumarowasarai méraaiye.

²⁵mésarai no'wáán-avuntamba
Pórowe Sáírásíye námúnaa
kwésesarai Áánútuna imá kwésuyasa
ándáva'o máyón-kwaasi ísówana
²⁶avekáámbá anóm-barima tówana
naamayáámbá karekó'a umágúwana
amápar-ontama tigúwana ándáva'o
máýón-kwaasi títayaampimpaken-
andama kweyáárfka'a ayúkúwasa
²⁷ándá-naumpa'o kárákwírowai aúmá
kwáyomba póna usásinena awánómba
ontan-tigurówana usáawanena séna
ándá-kwaasi kóúraawe-imayaa éna
anón-kwaasigon-aaroi inkaiséna
kwená taánasatama mósá taúkéna
kwenáúvimba agaiváíndayavena
úwana ²⁸Póro awánéna anónka'a
séna íma mirán-uwo. kesáámá
amápata úwoiya máyaumne súwana
²⁹ándá-naumpa'o kárákwírowai kwená
kwaásíyavai séna oómbá kúra-simero
súwasa kúrar-amuwana avekáán-umai
ándá-naumpa'a iyúmba ayántámbá
kwétowana anóndaraima óye séna
Póronte Sáírásinte tísamaivimba
kumbaéna ³⁰usásinena tí'maena
máápa'a kumbéna séna nóra onaná
sáwí'o umáímo máyaundavinkemba
Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaniyo
súwasarai ³¹mindárai sésarai Ísóigo Ísu
Áánútumpakemba kunkáiwain-aaiyavai
áaire sinaná ewé ená akúné
sáwí'o umáímo máyáampinkemba
kawer-ámpá'á métinkaniye
simámesarai ³²minkwáásíyómbá
Ísóigon-aai simátímúyasa isésa
³³mindó'wáán-avuntamba ándá-
naumpa'o kárákwírowai tí'maena

tirósáanumpar-avima kwésese
umátíyuwena mitáwai kwesé kwená
kwaásiye mono'-nómbá pékaawe.

³⁴nómbá pé'maena Póronte Sáírásinte
tí'maena kwená naaúmpa'a mátínkarena
toómbá tímúwasarai kwénoyasa kwewé
kwená akúné Ísun-aaiyavai áaire
siráamba pósa tirumbá kawé'á umái
méraawe.

³⁵máyówasa usá aaváyaavimba
Áróamáni-kawaa-kwaasi i-kwáásí
tí'márówasa ándá-naumpa'a kwésa
sésa mindárai ayútínkénasarai kókaiyo
suwaná ³⁶ándá-naumpa'o kárákwírowai
Pórontavai séna Áróamáni-kawaa-
kwaasi i-kwáásí tí'marááwasa tésa
sésa Póronte Sáírásinte ayútinkao
sembá pókai ayútínkáanakai tirumbá
kawé'á ínakai kokaiyó súwana ³⁷Póro
i-kwáásíyávái séna íma kawer-áímbá
sésa kempímbá íma kwáyáin-aimba
simái kunánaantamba sínkamesa
ándáva'a avúsúyukaawe. Áróamáni-
kwaasiti aúváima tokáuyan-kwaasi
úyambanivo sínkamomba uwóví'a
ésa minámáámbá káráyukaawe. ívé'a
aúpá'á ayúsinkai-imayaa owakái íma
mirá óyauye-imayaa ékai Áróamáni-
kawaa-kwaasi kesópa'a tésa ontá
tayisúwéwakai kóyauye Póro súwasa
³⁸i-kwáásí isésa koyauwerésa Póron-aai
tasimátimesa Áróamáni-kwaasiti aúváí
tokááin-kwaasiye simátímúwasa isésa
táátavai ésa ³⁹ándá-naumpa'a komésa
sésa keinárai Áróamáni-kwaasiti
aúváima tokááyan-kwaasi óyata íma
ísareta úwoiya tínkankaunda mindá
uwóvíta éta tínkankaumne sésa tí'maesa
máápa'a kumésa aánoumai sésa
kentáásí naaópa'a tuwékai kokaiyó
suwasarái ⁴⁰Pórowe Sáírásíye ándáva'a
tuwésarai Árítiyaana naaúmpa'a kuyasá
Ísun-aai ísówai torupamáí máyówasarai
miwítí imáyáa kawé'á umátinkesarai
tiyuwésarai kurááíye.

**Tésárónaika-naopa'a
koméraayan-kwasai.**

17 Pórowe Sáírásiye kwésarai
Ámpíporisi-naopa'a
Ápóróniyaa-naopa'a kóyaatesarai
Tésárónaika-naopa'a kuyaná
mindáópa'a Yútaa-kwaasiti
mono'-námbá kwáyowana ²Póro
úntemba Yútaa-kwaasi monor-áimbá
kwésunka'a mono'-náúmpá'á uména
Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-
aimba simátimumba monor-áimbó
ísáan-kanaara'a kaumborá'á simátimena
³séna aúvái-kwandaavinkemba
séna Áánútumo usásinankaiwaimba
áf'a índai'a umánkaiyana puwéna
usásinaniye siráimba mináínkóná
ááimba avora'á simátimune. mináimbá
Ísuntavesa siráawe Póro súwasa ⁴isésa
Yútaa-kwaasi évaka'a mináíntávésa
áaire sésa Póronte Sáírásinte
tínaemba kwarésa Kíríki-kwaasi
Áánútuna imáyáa mósá márówaiye
sáwívar-inimba túwí'a kwáyon-ininte
miráumai-sawiva-kwaasi kwakáawe.

⁵kwárówasa Yútaa-kwaasi
tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa
sésa mináimbá kwaráavo sésa
sáwí-kwaasi kavóná-kwaasi tirówasa
torupamáí mésa áái'a tiyánáe sésa
imáyáa tímúwasa Yésónona naambá
taúkúmaresa Póronte Sáírásinte
tayátomaeta amápa-kwaasi túranka'a
aaiwintá maitinkánáísaiye sésa tivakáá
umbá ⁶íma máyóyasa Yésónowe
Ísun-aaí isówai évakare tavisímaesa
mindáópaken-kawaa-kwaasitopa'a
mátinkesa anónka'a sésa Pórowe
Sáírásiye sáwí-aimba kwémaresarai
amápa'-marava'a kwétesarai
ívé'a maankákwará'á kentáásí
naaópa'a tamáyaayana ⁷Yésóno
kwená naaúmpa'a matínkaraiye.
Árómáani-aiva-kawaanakona amáámba
karésa sésa kentáará'ó kárákwiraiwai

Ísuman-iye kwésewe suwasá ⁸amápa-
kwaasiye kámááni-kawaa-kwaasiye
isésa tirumbá sáwí'a úwasa áái'a
tiyái-ímáyáa uwasá ⁹kawáá-kwáásí
Yésónompi kwimái évaka-kwaasiyavai
sésa óntamba simíyata ayútínkáana'a
ti'mátuwaaro suwasá óntamba
tímúwasa ayútínkówasarai kurááiyé.

Pérea-naopa'a kuráan-kwasai.

¹⁰ayútínkówasarai kuyasá
no'wááni'a únka'a Ísun-aaí isówai
Póronte Sáírásinte tínkamovo
sésa ti'márówasarai Pérea-naopa'a
kweémesarai kuyambá Yútaa-kwaasiti
mono'-náúmpá'á umésarai Ísun-aaí
simátímúyasa ¹¹minkwáásíyómbá
íma Tésárónaika-kwaasiraamba
ésa kawer-ímáyáa kwéesa Póron-aaí
kawe'á umái isésa aasiyaasi-táwai
Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba
awánésa sésa Póro áaire kwési.
kampará kwésiyo sésa aasiyaasi-táwai
Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba
táámpamai awánomba ¹²Yútaa-kwaasi
sáwívarawai Ísun-aaiyavesa áaire
suwasá Kíríki-inimba túwí'o kwáyon-
inimba sáwíva'a Ísun-aaiyavesa áaire
suwasá Kíríki-kwaasi sáwívarawai
Ísun-aaiyavesa áaire suwasá ¹³Póro
Pérea-naopa'a Áánútun-aaí kwésima-
timiyemo sun-áimbá Yútaa-kwaasi
Tésárónaikaavaken-kwaasi isésa
Pérea-naopa'a tésa miwítí imáyáa
tayavisimái suwasá isésa Póromba
áwáá'a aéesa áái'a tiyamánkai-imayaa
uwasá ¹⁴avekáámbá Ísun-aaí isówai
Pórontavai inkámóvo sésa uwí-nómpá'á
kumuwo suwaná kumúwasarainivo
Sáírásiye Tímótiye mindáópa'a úwoi
máyoýasa ¹⁵Póromba áí'maesa
kumeémesa Áténesi-naopa'a móruna
auwésa kuntuwerésa miwítí naaópa'a
iyésa Sáírásinte Tímótinte usimátimesa
sésa avekáán-umai kesópa'a kúmókaiyo
Póro siyé usimátímakaawe.

Póro Áténesi-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro Áténesi-naopa'a kuména Sáírásinte Tímótinte kwétimu'marena awánómba mindáópaken-kwaasi sáwíva'a kampar-ísóí úmakea miwán-áwí'a mósá kwémarowana Póro tuwánéna arumbá umbáí tówana ¹⁷ Yútaa-kwaasiite mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye usimátimena Áánútuna áséi-kwasai usimátimena aasiyaasi-táwai mindáókona marupá'á máyón-kwaasi Áánútun-aai simátíma'maena iyúwasa ¹⁸ Épíkúriyaan-aai ísámai kuwáiyé Sítóikin-aai ísámai kuwáiyé Póronopa'a tésa kwesimán-kwesiman-esa évakarawai sésa aaiyé símaena nááín-kwaasi nóine kwésiyo suwasá évakarawai sésa ó'om-bapaken-isoigontavena kwésiye sumbá Póro Ísun-aai séna pukáimpinkemba usásinkaiye simátímakaintavesa mináímbá suwasá ¹⁹ Póromba áí'maesa kawáá-kwáásímó torupamáí mésamo évakar-aimbo simáímo kawer-un-áyámpá'á áwí'a Áríópagasi-ayampa'a Póromba áí'maesa máankesa sésa aúna-aimbo kwésimatimenda-aimba simásímínata ísáano. ²⁰ kesáá mináíntá ísáúnda mináínkó á'oran-ivo ókwara'a mináínkóná ááimba simásímínata ísáano sésa ²¹ Áténesi-naopaken-kwaasiye ó'om-bapaken-kwaasi mindáópa'a tamáyón-kwaasiye aasiyaasi-táwai torupamáí mésa aúna-aine su'mai kwésewe. mindáyavesa mináínkóná ááimba simásímínata ísáano siráawe. ²² suwaná Póro usásinena Áríópaga-siva'a torupamáí máyón-kwaasiyavena séna Áténesi-naopaken-kwaasi ísáaro. monotávé'o asiramáímo máyáawai á'a tuwánaraumne. ²³ kentí naaópa'a kwénaae'a tuwánáuna'a

évaka-tantaa'a úmake'a miwán-áwí'a mósá kwémaraamba tuwánaraumne. óntan-taareira'a aúváíma agaimaréna séna íma awánáúnda-isoigontavai maanóntán-tááréímá úmakeaumne agaimaréna siráimba úwa'a awánaraumne. minísóígómbá íma awánaan-isoigon-aai simátimune. ²⁴ kwemá kwíyómba maramá mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena amápa-tantaaka'a kárákwirena íma kwaási úmakean-daumpa'a méraiye. ²⁵ kweyáama kwaásimo máyáawaina ááinkoma póna táama kwétimena amápa-kwaasira'a kárákwiyena kwempímbá ímo ááimo ánkaraiwaima póna íma kwaási kwembá áwa'naa owáímán-iyé. ²⁶ Áánútu aiva'á moórá-kwaasi úmakowasa kwempínkémbá ó'on-o'on-kwaasi sáwíva'a paáruresa amápa'-marava'a kóyáwé uráawe. Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa'-marama taaín-timena amápa-kwaasiti kanaamá makáíye. ²⁷ kembá sivakáá-umai suwánaigwae séna Áánútu mirá uráíye. kwemá íma némpa'a máyáivo egwaa'á máyáimba póta awánanaundayaawe. ²⁸ moóráwai séna kwemá máyáísata póta kesáámá máyaumne siráíye. keinárawapinkemba moóráwai agaimaréna séna árai'a kwená iyámpóíya úne agaimaréna siráíye. ²⁹ Áánútuna iyámpóíya póta kwaásimo kentí imáyáavinkembo óntambo úmaken-tantaatavetaamo éta kesivowéyá íma sénaumne. ³⁰ ááémo miwímó mésamo sáwí'o umbá Áánútu miwíyávéna íma sáwívar-aimba siráivo ívé'a amápa'-mapaken-kwaasiyavena séna sáwí-amba tuwé'a kesópa'a teró Áánútu kwésiye. ³¹ kwená imáyáavinkemba amápa-kwaasi aavimbá maitinkánín-kanaama tíníye. aavimbó maisinkánín-kwaasiya á'a usásinankaraiye. pukáimpinkemba usásinankaraimba pósa árai'a kwemá

aaivimbá maisinkáníntaaniye sénéáowe Póro siráiyé.

³² pukáimpinkemba usási-nankaraiyemo súmba isésa évakarawai aká'áamba suwasá évakarawai sésa moórá-tawaimo índa simásímínata isáano suwaná ³³ Póro tiyuwéna kóúwasa ³⁴ évakarawai kwenánaemba kwa'maésa kwésa kwenáái isésa Ísun-aaiyavesa áraire sumbá mi-wívínkémbá moóráwái áwí'a Táyónisi kwemá Áríópagasi kánísóróna'a úwana moórá-ininko áwí'a Tamarísiye minkáé'nárai umái évakarawaiwi kwimái Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

Póro Kórínti-naopa'a komérain-kwasai.

18 Póro Áténisi-naopa'a simátímatuwena tiyuwéna Kórínti-naopa'a komáyowana ² moóráwái Yútaa-kwaasigo áwí'a Ákwíra máyowana kwembá anówa Pontasi-márává'á ména maránkarowana ména anón-éna Ítári-marava'a Árómaa-naopa'a koména awainínkó áwí'a Párisirae máyóyana mimbárává'á kárákwiron-kawaa-kwaasigo áwí'a Kórótíyasa Yútaa-kwaasi áwá'a tí'mai Árómaa-naopakemba ti'mátuwowasa kuwasarái Ákwírae Párisirae Kórínti-naopa'a komáyóyana Póro mindáraitopa'a kwéna ³ kwená moórá-mayai-kwaasitopa'a póna mindáraise koména ampanta-námbá kwéesaya óntamba kwémaesaya ⁴ Yútaa-kwaasimo monor-áimbó kwéison-kanaamo túntemba Póro Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye Kíríki-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tígwáe séna Ísun-aai simátíma'maena iráiyé.

⁵ kwésimatimunka'a Sáiráiyé Tímótiye Másétóniyaa-marava'a

tuwésarai Kórínti-naopa'a kúmúyana Póro aasiyaai-táwai kawer-áimbá simátíma'maena kwéiyena Yútaa-kwaasiyavena séna Áánútumo usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya amu'maráúndawaiya kwemá Ísuman-iyé súwasa ⁶ kwenáái araaisésa sáwí-aimba simánkówana kwená unáánkwátóirakemba kankambá apivíyéna séna Áánútumo sáwí'o umáímo máyáampinkembo kawer-ámpá'ó ímo métinkanimba kentí ááinko ína'a sáwí'a ónááowe. kemá íma sáwí'a umátinkaumpo keyááríka'a sáwí'a ontáv'é'a tiyuwé'a ó'onkaa-kwaasiva'a kosimátíma'mae'a kónaumne Póro simásuwena ⁷ tiyuwéna moórá-kwaasigona naaúmpa'a komáyowana mindáúmpákén-kwáásígó áwí'a Tísíyasi Yásási kwemá ó'onkaa-kwaasigo éna Áánútuna imáyáa mósá marówai úwana kwená naambá Yútaa-kwaasiti mono'-nánkóná egwaa'á kwáyowana Póro mindáúmpá'á koména kawer-áimbá kosimátíma'maena iyúwana ⁸ moóráwái áwí'a Kárisipasi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásígó Ísóigon-aaiyavena áraire súwasa kwená akúnkwará'á áraire kwésuwasa Kórínti-naopaken-kwaasi sáwívarawai Póron-aai isésa Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa mono'-nómbá pékaawe.

⁹⁻¹⁰ nombá pérówana moórá-no'waamba Póro kaainkáámbá awánówana Ísóigo séna íma áá'a kaíno. kemá esé ménaunda po íma ivátuwe kesáái úwoi simátíma'mae kwaaó. mindáópakemba sáwívarawai kesáái isésa kesí kwaási-i'a ónááomba pósa íma sáwí'a umánkanaaowe Ísóigo súwana ¹¹ Póro mindáópa'a moórá-i umái ava'moraé-kwiyomba ména Áánútun-aai simátíma'maena iráiyé.

¹² simátimuwana Árómaani-kamaani-kwaasi áwí'a Káriyomba

ai'márówana Kíríki-kwaasiti maravá'á kogárákwironka'a Yútaa-kwaasi Póromba tátoresa áí'maesa Káriyonopa'a máankesa ¹³sésa maankwáásígó évakar-aimba kwésimatimena Áánútumpa'o iyónááon-amba moórá-ankwara'a kwéagaraatinkaiye. mináínkó kentáásí áamáamba kwéaraaisiye suwaná ¹⁴Póro sénáe súwana Káriyo Yútaa-kwaasiyavena séna minkwáásígó kámááni-kwaasi tááimo sáwí'o énamo sáwí-mayaimo mairáinkakai kentáái ívé'a kawé'á umái isáúsina. ¹⁵ánivo kentí ááine kentúwíre kentí áamááne su'maiyave'a tásisaa ontáv'é'a ivátuwe'a keyááríka'a mináímbá másimai kawé'á oró. ke íma mirán-áímbá isánaumne séna ¹⁶aaimó síf-náúmpákémbá tí'mátuwowasa ¹⁷moóráwai áwí'a Sósénisi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásígómbá tátokesa aaimó isón-dankona egwaa'á inkámúwana Káriyo mindáyavaimo ímo imáyáamo úmba ivátukaiye.

Póro Ántíokuva'a ókwara'a kuráin-kwasai.

¹⁸Póro Kórinti-naopa'a ayáátáaka'a Ísun-aaí isówaiye ména tiyuwéna séna Párisiraante Ákwíraante tí'maena Síriyaa-marava'a kónáe séna Sénkíríyaa-naopa'a kumbéna Áánútuntavena árair-aimba séna a'nóntáu amápa'a káráyuwena mindárai tí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesaya kweémesaya ¹⁹Évésasi-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá marapá'á kunásávesaya Póro Párisiraante Ákwíraante minká tiyuwéna Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména aaf kwesimá kweiman-uwasa ²⁰miwí sésa ayáátáaka'a keséya méniyone suwaná ímaniye simásuwena ²¹kwéna séna Áánútumo owé sénamo si'maráina'o é'a koyauweránaumne séna nompí-sípí

táto'mai usáatena Évésasi-naopa'a tuwéna kweémena ²²Sísáriyaa-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá marapá'á kunásávena kunkéna Yérúsaremuva'a marapá'á iyéna Ísóigona kwaasiyavena kawer-áímbá simátímatuwena Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a koména ²³évaka'-no'waamba kwait-inkéna tiyuwéna Káresíyaa-ayampa'a Vírisíyaa-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaena Ísun-aaí isówaiyavena simátíma'maena iyúwasa asiramái méraawe.

moóráwai áwí'a Ápórosina kwaasái.

²⁴moóráwai Yútaa-kwaasi áwí'a Ápórosi éna kwemá Arekesándiyaavaken-kwaasi Évésasi-naopa'a tamérai. kwemá Áánútun-aaí kawé'á umái kwéisená aúvái-kwandaavinken-aimba kawé'á umái simátíma'maena iyúwana ²⁵moóráwai Ísóigona aampa'á kwégun-aimba simámakowana aamoí éna asiramái simátimena Ísun-aaí arupí umái simátíma'maena iyéna Yóni nombó pétinkon-aíne su'mai iséna Ísuna kwaasí nombó kwévetinkon-aimba íma isómba ²⁶Évésasi-naopa'a taména Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á asiramái simátímúwasarai Párisirae Ákwírae isésarai áí'maesarai kentí naaúmpa'a máankesarai Áánútuna aampa'á kwégun-aimba amápar-aimba kawé'á umái simámakaaiye.

²⁷simámuyana Ápórosi iséna séna Ákáyaa-marava'a kónáe súwasa Évésasi-naopaken-kwaasi Ísun-aaí isówai áwa'naa ónaumne sésa aúváiima agaimái aménaya Ísun-aaí isááwai Ákáyaa-marava'a máyáawai mátímínasa kawé'á umánkáaro suwaná mináúvái maimaéna kweémena kúmba Áánútu úwoi áwa'naa úwana Ísuna aampa'á kuwái túwa'naa éna ²⁸avora'á Yútaa-kwaasiye aaf kwesimá

kwesiman-ena Áánútun-ai aúvái-
kwandaavinken-aimba simátimena
séna Áánútumo usásinankaiwaimba
kwéamu'maraundawaiya kwemá
Ísuman-iyé súmba kwenááigo miwí
tááigomba usáyaaitowana miráumai
Ísuna aampa'ó kuwái túwa'naa uráiyé.

Póro Évésasi-naopa'a kuráin-kwasai.

19 Ápórosi Kórinti-naopa'a máy-
owana Póro avumpim-bárává'á
kweémena Évésasi-naopa'a kúmba
Ísuna aampa'ó kun-kwáásí máyówana
²Póro tuwánéna tísaa ena séna
Ísun-aaiyave'a áraire siráan-kanaa ára
Áánútun-amankoma kentirumpimbá
kumbéraiyo súwasa miwí sésa ímaniye.
Áánútun-amankon-aaiya íya ísaraumne
suwaná ³Póro séna nóran-aaina
kwésesa nombá pétinkaraao súwasa
miwí sésa Yóni simátímakain-aimba
kwésimasimesaya nombá pésinkaraawe
suwaná ⁴Póro séna Yóni séna
sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a
Áánútumpa'a teró súwasa mirá uwaná
nombá pétinkena séna moóráwai
kesínaaemba tíníwain-aaiyavai áraire
sé'a kwesé aráápamai máéro Yóni
siráiyé. miwántávéna Ísuwe siráiyé
Póro súwasa ⁵miwí isésa Ísóigo
Ísuntavesa ísámai nombá pérówana
⁶Póro tine'á ayáámba tátórowana
Áánútun-amanko miwíwimbá anómba
umátinkowasa ó'on-o'on-kwaasi
tááivinkemba kwésesa Áánútun-ai
simátimesa ⁷sísamaivakemba kae'á
kumbaimái-kwaasi mirá uráawe.

⁸mirá uwaná Póro miwísé ména
kaumbo-kwíyónká'á Yútaa-kwaasiti
mono'-náúmpá'á kwéiyena Áánútu
kwená kwaási kwégawaa-in-aimba
asiramái simátíma'maena iyúwasa
⁹évakarawai tirunté marésa
mináíntávésa íma áraire sésa
amáparawai túranka'a Ísóigona
aantavésa simái sáwí'a uwaná Póro

tiyuwéna Ísuna aampa'ó kun-kwáásí
tí'maena moóráwai áwí'a Tíránasi
ira-námbá úmakon-daumpa'a mói
tínkarena aasiyaasi-táwai Ísóigon-ai
simátíma'maena kwéiyena ¹⁰kaer-í
maisuwówasa Yútaa-kwaasiye
ó'onkaa-kwaasiye Ésiyaa-marava'a
máyon-kwaasi amápa'a Ísóigon-ai
ísaraawe.

Síva áánimbaati kwaasái.

¹¹Ísóigon-ai ísówana Áánútu
Póromba asirayámbá amúwana ímo
awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa
¹²évaka-kwaasiyomba ampantanéi
Póro ane'á to'maésa kentí kwaásimo
tí'o úwai tine'á máyo'marowasa
asóvawasa kentí kwaási tirumpimbá
taraváá-kwámbá máyowasa mirá
máumatinkowana taraváá-kwámbá
kóuwasa ¹³évaka'-Yútaa-kwaasi
kwénaaesa kwaási tirumpinkémbá
taraváá-kwámbá maitíyumaesa
kwégwesa taraváá-kwántávésa
sésa asiramái séta Ísu áwíka'a Póro
kwésin-awíka'a kóroya kwésune suwaná
¹⁴moóráwai áwí'a Síva Yútaa-mono-
kawaa-kwaasigo áánimaa'a avakaeté
mésa pósa mirám-báyái máyówana
¹⁵taraváá-kwáńkó simátimena séna
kemá Ísumba awáné'a Póromba awáné'a
kwéumpo kemá nááwiya'o simásu-
wowana ¹⁶taraváá-kwáńkó arumpimbá
máyon-kwaasigo tńkamuwana
nae kwégumuwana unáánkwátói
tarátíyuwena minávákáété-kwáásí
usáyaatena tuwéntáiyuwowasa
unáánkwátói-iyaaimba máápa'a
kúmúwasa ¹⁷Yútaa-kwaasiye
ó'onkaa-kwaasiye amápa'a Évésasi-
naopaken-kwaasi mináímbá isésa
táátavai ésa Ísóigo Ísu áwí'a mósá
makáawe.

¹⁸sáwívarawai máyónka'a
Ísun-aaiyavesa áraire suwái tésa
kwaási túranka'a paárésa sésa sáwí'a

uráumne sésa ¹⁹ miwívínkémbá pukaa'ó agayáán-kwaasi miwítí aúvái-kwandaai tamairésa pukaa'ó agáyón-aimba kwáyontavesa tamaimái iravímbá agaisuwésa mináúvái-kwándááímó meéyán-uraamba sáwíva-kwaasi aiyayaamba naikamáiyavai minóntánkó áwí'a 50,000 kina tuwésa ²⁰ mirá anón-tantaa'a umbá pósa Ísóigon-aaí asiramái simátíma'maesa kuwasá sáwívarawai mináíntávésa áraire siráawe.

Évésasiva'a anónkar-anonka'a siráan-kwasai.

²¹ mirá uwaná Póro séna Másétóniyaa-marava'a Ákáyaa-marava'a kwénaae'a Ísóigon-aaí simátíma'mae'a naaónáe séna minkákémbá Yérúsaremuva'a kuré'a Árómaa-naopa'a kónaumne séna ²² Tímótinte Érásátasinte áwa'naa í-kwáásíráí tí'marówasarai Másétóniyaa-marava'a kuyaná Ésiyaa-marava'a kweyáá méraiye.

²³ máyowasa minkánáá Évésasi-naopaken-kwaasi Ísóigona aampa'ó kuwáíyávésa tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópakemba anónkar-anonka'a suwaná ²⁴ moóráwai áwí'a Témítiyasi minkwáásígó óntandei úmakena miwítí kampar-ísóígóná kíto'-mono'-nane séna minkámpár-ísóí-ínínkó áwí'a Átémisiye sésa kwená mayái-kwáásíyómbá úmakowasa sáwíva-kwaasi óntamba mágwétimesa minkámpár-ísóígóná naambá kwémeyan-uwana ²⁵ Témítiyasi mimbórá-máyái kwémayon-kwaasi tááyowasa tayorupowaná simátimena séna kentáásí anón-ontamba mimbáyáírákéntá kwémayaumne. ²⁶ ánivo Póro séna kwaásimo úmáráamba kampar-ísóígómbá kwéu-maraawemo sin-áímbá Ésiyaa-marava'a Évésasi-naopaken-kwaasiye ó'on-ó'on-daopaken-kwaasiye isésa áraire

kwésewe. kemá Póron-aaí á'a ísaraawe. ²⁷ Póron-aaigo kentáásí mayáímó sáwí'ó índayavena kwéiye. íma miráwé su'mai ínivo Ésiyaa-maravaken-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye kentáásí ísóí-ininko áwí'a Átémisi mósá kwémaraamba Póron-aaigo Átémisina mono'-námbá úwoisankaamba simái umásukaimba póna kwenáwí'a kumíníye siráíye.

²⁸ súwasa mináímbá isésa tirumbá sáwí'a úwasa aaisambá sésa anónkar-anonka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémisi áwí'a anómba kwéiye sésa ²⁹ ayamái suwasá mindáópa'a tésa anónkar-anonka'a kwésesa Pórowe kwénaauyan-kwaasi Másétóniyaavaken-kwaasirai moóráwai áwí'a Káyási uwaná moóráwai áwí'a Árísítakasi mindárai tavisímaesa torupamáí máyópa'a mátínkówana ³⁰ Póro amápa-kwaasi torupepá'á iyónáe súwasa Ísuna aampa'ó kuwái íma kwaaó sésa tátorowasa ³¹ mimbárávákén-ánón-kwáásí

évakarawai Pórona kwaási pósa aai tuwésa sáwíva-kwaasi torupepá'á íma iyuwó Pórontavesa siráawe.

³² suwasá torupon-kwáásíyómbá sáwívar-imayaa uwaná miwítí imáyáa sáwí'a úwasa évakarawai ó'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá évakarawai sésa nóin-aintavaiye sétaawa tayoruparúmno-imayaa uwasá ³³ Yútaa-kwaasi miwítí avumpinkémbá moóráwai áwí'a Arekesándaamba túranka'a máánkarowasa évakarawai anónka'a sésa emá aai siyó suwaná miwí táái karánáe séna ayáámba mósá tuwówasa ³⁴ awánomba Yútaa-kwaasi úntavesa mimbórá-áímbá ayáátáaka'a tavisimái anónka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémisi áwí'a anómba kwéiye siráawe.

³⁵ anónka'a kwésuwana mindáópaken-anon-kwaasigo aúváimo

agayóndako tiyorái-ímáyáá éna séna Évésasi-kwaasiyono. amáparawaiya awánáúnda Átémísina mono'-námbá kwégawaa-eta ó'oran-ontamba kwíyóm-pakemba marapá'á kunkáin-ontamba kwégawaa-une. ³⁶ mináímbá íma kanaán-umai karánááovo amápa'a aaiseré'a mé'a íma sáwí'a oró. ³⁷ mindárai mono'-náúmpákémbá íma umóyámbá ésarai kentáásí ísói-inintavai íma simái sáwí'a uráaya'anivo úwoi t'ímae'a maanká'á tiráawe. ³⁸ Témítiyasiye kwená mayái-kwáásíyé aái simátinkanae sésamo ésa aaimó simátinkai-kanaa úwoi kwáyáíye. anón-kwaasi máyáamba pósa aái simái kawé'á umátinkanaaowe. ³⁹ ánivo keinárawa'o ó'on-aimbo kwáyáina'o é'a amápa-kwaasimo torupamáimo máyáampimba simái kawé'á umásuwanaaowe. ⁴⁰ kesáámó aavintáámó ménaundaya ívé'o áái'o tiyéta Áróamáani-kamaani-kwaasi té samo tásísa esayaamo nóinkaken-aira tiyááomo síyata kesáámó sénaunda-ainta íma kwáyáíye. ⁴¹ aúváiimo agayón-kwaasigo simá-suwena torupamáimo máyón-kwaasi tí'mátuwowasa kóuraawe.

Póro Másétóniyaa-maravare

Kíríki-maravare kwénaaun-kwasai.

20 miwí táái ánásowana Póro Ísuna aampa'á kun-kwáásí tááyowasa tuwaná miwítí ímáyaá simái kawé'á umátinkena séna Ísun-aaiye su'mai maimái tirumpimbá kawé'á oró séna ánivo méwaro séna tiyuwéna Másétóniyaa-marava'a kweémena ² mivá'á naaó'-nao'a kwénaaena Ísuna aampa'á kun-kwáásíyávéna ávááraumai simátíma'maena kwénaauwasa tirumbá kawé'á úwana tiyuwéna Kíríki-marava'a kweémena ³ koména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna nompí-sípívímbá Síriyaa-marava'a

kónáe séna úwasa Yútaa-kwaasi kwená amáayu-aimba sumbá íséna ívátuwena Másétóniyaa-marava'a marapá'á kónaumne súwasa ⁴ maaráumai-kwaasi moóráwai Pérea-naopakewai Pírasi ááninko áwí'a Sópata úwana Tésárónaikaa-naopakendarai túwí'a Árisítakasiye Sékandaawe uyaná Tépi-naopakewai áwí'a Káyási úwasarai Ésiyaa-maravakendarai túwí'a Tikikásaawe Tóvimasiye uyaná Tímóti úwasa umái Pórowe kwésa ⁵ aiva'á Tárósi-naopa'a komésa kentáásimu'a makówata ⁶ Yútaa-kwaasimo ímo intóráin-tantaakwara-pereti úwoi-peretimo kwéagayon-kanaama ánásonka'a Vírípai-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáteta kweémeta éva'aasei-no'waamba mindómpí-sípívímbá kógwaeta Tárósi-naopa'a marapá'á kunásáveta aiva'ó komésamo kentáásimu'o makón-kwaasiyeya kométa moórá-sontaaya méraumne.

Yútkásaamba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

⁷ sontaará'á Ísuntaveta ísámai toómbá néta aráá-tomba naandayáveta torupamáí máyaawananya Póro aaváyaa kónáe séna simátíma'maena no'wáán-avuntamba iyúmba ⁸ ávúmayataan- daumpa'a méta sáwívar-omba kúra'maketa máyaawananya ⁹ moóráwai ívé-kwaasigo áwí'a Yútkása naan-aváápímbá umáyowana Póro Ísun-aai simátíma'maena kwéiyuwana Yútkásaamba áúgávaa'a úwana kwae-guréna meminkákémbá toká'maena marapá'á kuntuvamúwasa marapá'á kunkésa kunawánomba pukúwasa uwaná ¹⁰ Póro kuména kunkívairéna taparéna awánéna séna íma ímáyaá oró. pukéna kusúvarena umái máyáíye simátímena ¹¹ mindáúmpá'á iyéna Ísuntavena ísámai toómbá topámbai

timúwasa nowaná Póro simátíma'maena kwéiyuwana mói irataró'a tiyuwéna kúwasa ¹²puwúwanamo usásinankon-kwaasigomba áí'maesa kwená naaúmpa'a máankesa tirumbá kawé'á úwasa méraawe.

**Póro Máiritasi-naopa'a
kuráin-kwasai.**

¹³máyówana Póro simásimenaya séna keinárawa'a nompí-sípívimbá Ásoso-naopa'a kwégwiya'a kemá marapá'á kweéme'a Ásoso-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáate'a kónaumne súwata aiva'á kunkéta nompí-sípí táto'mai usáateta kweémeta Ásoso-naopa'a kówánanaya ¹⁴Póro marapá'á kweéména Ásoso-naopa'a kuréna nompí-sípí táto'mai usáatowata kweémeta Mítírini-naopa'a kógwaeta ¹⁵irataró'a kweémeta Káyoso-marava'a kóyaaitaawananaya enówata kógwaeta usá aaváyaavimba kweémeta Sémóso-marava'a kóyaaitaawananaya enówata kógwaeta usá aaváyaavimba kweémeta Máiritasi-naopa'a kówánanaya ¹⁶toómbá aká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáá sáwíyanka'a tníye kwéuwana Póro séna avekáámbá Yérúsaremu-naopa'a kuré'a mintánómbá komandánáe séna nompí-sípívimbá Évésasi-naopa'a kóyaaitanaundapo Ésiyaa-marava'a íma ayáátááka'a ménaumne súwata Máiritasi-naopata kuráumne.

**Póro Évésasivaken-kwaasiyavai
méwaro siráin-kwasai.**

¹⁷Máiritasi-naopata kówánanaya Póro moóráwaimba ai'marówana Évésasi-naopa'a kweéména Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiyavena kosimátiména séna Póro kwétaayaivo teró siráiyé súwasa ¹⁸tuwaná simátiména séna kesáái ísáaro. kesí aiva-táwai Ésiyaa-marava'a kesé

komé'a kemó ówánda suwánaraawe. ¹⁹Yútaa-kwaasi sínkamiyanesa kwésuwana sirunkó umbái kwétowa'a íma imáyáa é'a Ísóigona kwayó'ná'á úne sé'a kwenáísamaivimba mé'a kwená mayáái mairáumne. ²⁰íma aúpá'á tuwé'a amápar-aimba úwoi simátimé'a kembó túwa'naa í-áimbá torupamáí máyáampine kentí naaúmpare simátíma'mae'a iráunda á'a ísaraawe. ²¹Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye ávááraumai simátimé'a sé'a sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a Ísóigo Ísu-aaiyave'a áraire sé'a kwesé aráápamái máéro simátíma'mae'a iráumne. ²²ánivo Áánútun-amanko Yérúsaremuva'a kwaaó simási-makaimba pó'a mirá ónaumne. kesine'ó paárinintavai íma isáúnda úwoi kwégune. ²³amápa'-naopa'o kúnda Áánútun-amanko asiramái simásiména séna umbai-yántáá'á umánkesa ándáva'a máánkanaaowe simásímimba mindáwe su'mai ísaraumne. ²⁴sínkamiya'o puwónaundara'a íma kárákwiyonaunda pó'a Ísóigo Ísu símakaim-bayai maimái ánásanaumne. Áánútu úwoi kwésuwa'naa-i-aimba áséi-kwasai simátíma'mae'o kwéiyunda-mayai maimái ánásanaumne.

²⁵mimbáyái mairáunda keinárawapimba kwénaae'a Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátímakaunda pó'a naaémbo é'a kembó ímo suwánáiyamba ken-ísaraumne. ²⁶⁻²⁷íma inkaiséwánda Áánútun-aai amápar-aimba simátí-makaunda pósa keinárawapinkembo évakarawaimo kesááimo ímo isésamo Áánútumpa'o ímo tésamo ombá íma kesí ááinkoman-ivo kentí ááinko ína'a mirá ónááontave'a mináimbá ívé'a asiramái kwésimatiméne. ²⁸Áánútu ááninkomba ai'marówana kuména kumpuwéna kwená naaenéí meéyán-umásukaimba Ísóigona kwaásin-ovo

kárákwiyoro. Áánútun-amanko kembá usásintinkaraivo kentúrakwara Ísóigona kwaásirakwara'a kawé'a umái kárákwiyoro. sipisípira'o kárákwiyonten-umai kárákwiyoro. ²⁹áwáávitemo índaiyamba téna sipisípi tavamáimo kwaráintemba kemá kónasa kwaási tésa tasáwí'a ónááowe. ³⁰moórá-kanaa tínasa keinárawapinkemba évakarawai usásinesa Ísuna aampa'á kon-kwáásítí imáyáa tavisénae sésa kampar-áimbá síyasa évakarawai áraire sésa kwaránááowe. ³¹mindáyave'a kárákwimai kawé'a oró. kaumbo-í kwéte'a moórá-morawaimba sirumbá kwéumatinke'a aaváyaavimba enónka'a no'wáamba aasiyaasí simátínkámae'a iráumne. mináíntáv'éa imáyáa umái kawé'a oró.

³²kawé'a íyana Áánútu kárákwitinkamae iyína'a máéro. kwenááigo asiramátinkaniye. kwená kwaásimo kawé'o kwéumatinkaintemba kenkwará'á kawé'a umátinkaniye. ³³óntantavai unáánkwátóiyavai á'owiti náaindaantavai íma súran-anda kwéune. ³⁴mayáímá kwémae'a minóntándéí ímo makáunda-yantaa'a mégwémae'a kembó súwa'naa on-kwáásítí toómbá unáánkwátóí kwémaitime'a kwéune. mirámó ówánda á'a suwánaraawe. ³⁵asirayám-báyáímó mayááwánda suwánaraamba pó'a mirá kwé'e pasusimáimo máyáan-kwaasi túwa'naa ónááowe. Ísóigo Ísu siráin-aimba imáyáa oró. kwemá séna kwémayaawai tirunkó kawé'a kwéimbanivo kwétimatuwaawai tirunkó kaweté kwéiye Ísu siráin-aimba Póro siráiyé.

³⁶Póro simásuwena kívairéna minánón-kwáásiyé Ísóigompa'a námúnaa simásuwowasa ³⁷amáparawai ávááran-ivi'a kwétesa Póromba tayaparésa paruvará umánkesa

uwaná ³⁸Póro séna naaémbo é'a íma suwánanaaowe siráin-aintavai tirumbá umbái kwétowasa nompi-sípívimbá móruna áúkaawe.

Póro Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

21 móruna aúwówata minkwáásiyávéta méworo séta tiyuwéta nompi-sípívimbá usáteta arupí umái kweémeta Kóso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta kógwaeta usá aaváyaavinkaamba Áróso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta Pátaraa-naopa'a kuréta marapá'á ásáveta ²awánaawandaya Vínisiyaa-marava'a kwíní-nompi-sipi kwáyowata mimpímbá usáteta kweémeta ³Sáiparasi-marama siyáánepa'a kwáyowata kóyaaiteta kweémeta Síriyaa-marava'a kówánda Táyaa-naopa'a náaindaamba mógwéyuwowata marapá'á ásávaawanasaya ⁴Ísuna aampa'á kuwái máyówata tuwánéta moórá-sontaa miwísé máyaawanasaya sésa Áánútun-amanko simátímakain-aimba Pórontavesa simámesa sésa inkámóvo Yérúsaremuva'a íma kwaaó simáma'maesa iyúwata ⁵miwísé máyaawanda-kanaa ánásowata mindáoopa'a tuwéta kówáanasaya minkwáásiyómbá miwítí aarai-iyámpóise sí'maesaya naambáru'a tuwésa uwí-nómpá'á kúmúwata kívairéta Áánútumpa'a námúnaa simásuweta ówáanasaya ⁶kentááyávésa ániwo koró suwatá miwíyávéta ániwo méwataao simásuweta nompi-sípívimbá usáataawanasaya miwí kuntauwerésa miwítí naaópa'a iráawe.

⁷miwítí naaópa'a iyúwata nompi-sípívimbá Táyaa-naopata tuwéta Tórémesi-naopata marapá'á ásáveta Ísun-ai isówai tuwánéta siyáánta kwétimeta moórá-no'waamba miwísé kwaéta ⁸usásineta marapá'á kweémeta Sísiyaa-naopa'a kówánda ááema

aantá-kwaasi avakaeté-kwaasira'a
 Ísuna mayái tímakowaivinkemba
 moóráwai áwí'a Vírípina naaúmpata
 umáyaawananya kwemá Ísun-aii
 kwésimatimuwai máyowasa
⁹ ayáámúmbaa'a éfyaimba mésa íma
 kwaai mairésa úwoi mésa Áánútun-aii
 kwésimatimesa tivowáe máyowata
¹⁰ évaka'-no'waamba mindáúmpátá
 kwégwaewananaya moóráwai Áánútun-
 aai kwésimatimuwai áwí'a Ákápási
 Yútiyaa-maravakemba ¹¹ kuména Póro
 ámúr-anda kumbairéna kwenáísamai
 ayáánka'a asááumai umásitai'a umái
 agaráárankena séna Áánútun-amanko
 séna maaná múr-ándáo avowámó
 Yérúsaremuva'o iyínasamo ésa
 Yútaa-kwaasi táto'mai miráumai
 asááúmaresa áí'maesa ó'onkaa-kwaasi
 mátimenaaoewe Áánútun-amanko
 siráiyé Ákápási kusúwata ¹² iséta
 keséya máyón-kwaasiye Pórontaveta
 séta Yérúsaremuva'a íma iyuwó
 asiramái séwánanaya ¹³ Póro séna
 nóintavai ivi'á kwétera kaer-ímáyáá
 kwéumasinkaawana kesirunkó
 umbái kwétaiyo. Yérúsaremuva'o
 iyónasamo kembó tátoranaaomba
 íma sáá'a kwégaiye. Ísóigo Ísun-aii
 simátimudayavaimo sínkamonaesamo
 sésa úwoi sínkamonaaoewe Póro súwata
¹⁴ kwenááiya íma kanaán-umaiya
 araaisénaumne séta ivátuweta séta
 Ísóigona imáyáara'a mirá ónáoowe
 siráundayaawe.

¹⁵ mirá simásuweta évaka'-no'waamba
 miwisé kwaéta kentáásí náaindaamba
 to'mayaa úmaeta mindáoopa'a
 tuwéta Yérúsaremuva'a iyówánasaya
¹⁶ Sísáriyaavaken-kwaasi Ísuna aampa'á
 kuwái évaka'a keséya Yérúsaremuva'a
 iyésa moóráwai áwí'a Nésonona
 naaúmpata móisinkowana minkwáásígó
 Sáiparasi-maravaken-kwaasi
 ayáátááka'a Ísuna aampa'á kwéguwai

séna kesí naaúmpa'a ménaaoewe súwasa
 kwená naaúmpata móisinkaraawe.

**Póroe Yémésiye aai
 simátímakaayan-kwasai.**

¹⁷ móisinkesaya kentí naaópa'a
 kúmúwata Yérúsaremuva'a
 umáyaawanasaya Ísun-aii isówai
 aamoí kwéumpinkemba sirówata
¹⁸ ugwaéwándaya usá aaváyaavimba
 Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi Yémési
 torupamátinkowasa máyópata Póro
 sí'maenaya kúwata komáyaawananya
¹⁹ Póro ayáámba tíma'mai paruvará
 éna séna Áánútu ámakaim-bayaimo
 ó'onkaa-kwaasivimbo mairáin-aimba
 amápar-aimba simátimuwasa ²⁰ isésa
 Áánútu áwí'a mósá marésa Pórontavesa
 sésa kentáásí kwaásiyo. sáwíva-kwaasi
 Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire
 kwésesa Mósesina amáámba íma
 tuwésa asiramái isésa méraamba á'a
 ísaraane. ²¹ évakarawai miwíyávái
 sésa Póro ó'onkaa-kwaasiti naaó'-nao'a
 kwénaaena Yútaa-kwaasi mindáoopaka'a
 máyáan-kwaasiyavai simátimena séna
 Mósesina amáámba ivátuwe'a kentí
 iyámpói túra'a íma káramai araa'éna
 umátinke'a Yútaa-kwaasiti aambá
 íma kwáráaro Póro kwésiye sewasá
 isésa ²² emó tiráanda-aimba isésa
 áwáá'a kwésevo ²³ simáméndantenta
 uwó. maanká'á éfyain-kwaasi
 mésa Áánútumpa'a árair-aimba
 símakaamba po ²⁴ egwárá'á mirán-uwo.
 Yútaa-kwaasiti amáámba isámai
 kawé'ó íi-yántáá'á e minéfyáin-kwáásítí
 pó'ó meéyán-umátiyuwe mono-
 káwáá-kwáásí timé miwisé a'nóntáu
 káráyuwenasa awánésa Yútaa-kwaasi
 Ísun-aaiyavesa áraire sewái sésa emá
 Mósesina amáámba isé máyaanasa
 entávái kampar-áímbá simánkaraawe
 seró. ²⁵ ánivo ó'onkaa-kwaasi
 Ísun-aaiyavesa áraire siráawaiyaveta
 ááéma moórá-aimba séta agaimaréta

séta kampar-ísóígóntávái imáyáa ésa pó'lo umándaamba mimpói íma naaró. naaemá íma naaró. póimo tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. ááema mináímbá agaimaréta tukáundayaawe suwana Póro iséna ²⁶ usá aaváyaavimba minkwáásí tí'maena Yútaa-kwaasiti ámáámba ísámai kawé'ó íí-yántáá'á usá umásuwena Póro anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono-káwáá-kwáásíyávéna séna avakaeté-no'waamba maisuwéta Yútaa-kwaasiti ámáámba ísámai kawé'ó íí-yántáá'á umái ánasasuweta moórá-morawai pó'la úmaeta Áánútunka'a máamenaundayaaniye simátímakaiye.

**anóm-bono'-naumpa'a
Póromba tátokaan-kwasai.**

²⁷ simátimena máyowana minávákáété-nó'wáámbá ánasowana Póro anóm-bono'-naumpa'a umáyomba évaka'a Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravakewai uawánésa Pórontavesa sáwí-aimba simánkesa inkamí-ímáyáá kwéesa tátokesa anónka'a sésa ²⁸ Ísareri-kwaasi súwa'naa oro. maankwáásígó naaó'-nao'a kwénaaena Ísareri-kwaasiyavena sáwí-aimba simátinkena Mósesina ámáámba simái sáwí'a kwéumankena maanánóm-bónó'-námbá simái sáwí'a kwéiye. ívé'a ó'onkaa-kwaasi tí'maena maanánóm-bónó'-náúmpá'á Yútaa-kwaasiye su'maimo iyí-náúmpá'á mógwétinkaisana póna maankáwé'-námbá sáwí'a kwéiye sumbá ²⁹ Évésasi-naopaken-kwaasigo áwí'a Tóvimasi Póroe Yérúsaremuva'a kwé-naauwasa awánonka'a pósa imáyáa ésa Póro áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraiye-imayaa kampa'á ésa mindáyavesa mináímbá siráawe.

³⁰ mináímbá anónka'a simásuwowasa mindáópaken-kwaasi mimbórávímbá takwiyésa Póromba tayáto'mai mono'-náúmpákémbá tavisímaesa máá'aruva'a móruna auwésa mono'-nánkóná onta mósá kwéumaresa ³¹ sáwíva-kwaasi Póromba inkamír-inkami'a kwéuwana moóráwai Áróamáani-i-kwaasiti anóndakontavena usimáména séna Yérúsaremuva'a amápa-kwaasi áái'a kwétiyaawe súwana ³² avekáán-umai i-kwáásíyé miwítí kawáá-kwáásíyé tí'maena isaaiséna kuména kwaasi torupamáí máyómpimba tavákáraa'a úmaena kumúwasa i-kwáásíyé miwítí anóndakone tuwánésa inkamé máyómbe úwoi máyówana ³³ anóndako Póromba tayátorena i-kwáásíyávéna séna kaer-ándánéí taasááoro simásuwena tísaa ena séna maankwáásí nááwa'iyó. kwe nóra uráiyó súwasa ³⁴ évakarawai ó'on-o'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá uwaná anóndako mináínkóná ááiimba íma iséna i-kwáásíyávéna séna mindá'á áí'mae'a i-kwáásítí naaúmpa'a íyóro súwasa ³⁵ áí'maesa ontaví-karáúrávámbá íyúmbe inkamónáesa kwéuntavai i-kwáásí tiyáánka'a toká'maesa kwéiyuwasa ³⁶ tínaaemba kwa'maé kwéiyesa tuvuwíyana puwíno símaesa anónka'a iráawe.

Póro simátímakain-kwasai.

³⁷ i-kwáásí Póromba áí'maesa miwítí naaúmpa'a iyónáe suwaná Póro miwítí anóndakomba simáména séna moórá-aimba simáménae súwana anóndako séna Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésembo ³⁸ emá íma Ísípi-maravaken-kwaasi óne. minkwáásígó Áróamáani-kamaani-kwaasiyavena aaisambá tiyéna sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi simái tí'maena áái'o tiyái-yántáá'á maimaésa kavóná-marava'a kuráamba íma kwemá

óne súwana ³⁹Póro séna Yútaa-kwaasi úne. kesinó kembá Sírisiyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkarena anón-daopa'a masínkaraiye simásuwena séna moórá-aimba simátimena ⁴⁰anóndako séna áno mirán-uwo súwana Póro ontará-karáúrá'á ména aaiseránááontavena ayáamba mósá tuwéna séna kemó senda-áimbá isáaro súwasa aaisérówana Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípírun-aimpinkemba simátímakaiye.

22 Póro simátimena séna kesívárawaisai kesivoísáiyoo aái simátínkáamba anondá mináimbá sénaumpo isáaro séna ²Ípírun-aimpinkemba súwasa miwí tááivinken-aimba pósa isésa aaisékésa kwenáái kawé'á umái isówana Póro séna ³kemá Yútaa-kwaasi úne. kesinó Sírisiyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkówa'a anón-é'a Yérúsaremuva'a Kámérierinopa'a tamáyaawanana kentáá síkwá'nái amáamba asiramái simásíma'maena iráiyee. maanká'ó máyáan-kwaasimo Áánútuntavaimo asiramái máyáantemba Áánútun-aai asiramái mé'a méyatokaumne. ⁴Ísuna aampa'á kun-kwáásí sáwí'a kwéumatinke'a tavisímae'a ándáva'a aarai-kwaaf máttínkaraumne. ⁵ááéma aiva'mónó-káwáánákówé monor-ánón-kwáásíyé aúvái simésa Támásikasi-naopa'a Yútaa-kwaasi maimaé mátimiyo suwa'á Ísuna aampa'á kun-kwáásí kotí'mae'a Yérúsaremuva'a ándáva'a máttínkanae sé'a Támásikasi-naopa'a kuráumne. ááémo mináúvái mó símakaan-kwaasi kotísaa e'ó é'a kentávái árai'a kwéisiye seró.

⁶áno aampa'á kweéme'a Támásikasi-naopa'a egwaa'á kówánana kwáyá'wái kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména ságáyágagaya úwa'a ⁷marapá'á

tuvamówánana aaiyé su'mai kwéisaawanana sááyena séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwa'a ⁸emá nááwa kwésono séwánana kemá Násáretivakewaima Ísuma únama sáwí'a kwéumasínkaane súwasa ⁹kesémo máyón-kwaasi ságayamba awánésa kwésimasimun-aimba íma kawé'á umái isówa'a ¹⁰áísaa e'a sé'a Ísóigo ke nóra ónaumno séwánana Ísóigo séna usásine Támásikasi-naopa'a kwinaná moóráwái Áánútumo embó amakaim-bayai-aimba simámino súwana ¹¹ságayanko ságáyágagaya úwa'a íma kwéawanaawanasa kesé kwénaaun-kwaasi siyáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a kuráawe.

¹²kuwaná moóráwái áwí'a Ánánáesi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kentáásí amáamba kwéisowasa Yútaa-kwaasi Támásikasi-naopakewai kwenáwí'a mósá makówai ¹³kesópa'a téna kesí egwaa'á taména séna Sóroo kesí kwaásiyo. ó'omba kawé'á umái aúrumba awánanyone súwa'a avekáámbá súramba awánamai kawé'á ówánana ¹⁴séna kentáá síkwá'nási Ísóigo embá usásinankaintavai kwená imáyáa kwaráníyone. kwená kawé-kwáyóná'á awáné kwenáái isé ónda po kwenáái kwaráníyone. ¹⁵awánáánda-yantaa isáánda-yantaa'a amápa-kwaasi simátíma'mae naafíníyone. ¹⁶íma úwoi maé usásine Ísóigo Ísumba ááyenana ená sáwí-imayaa mayauwáina Ísuntavai isámai mono'-nómbá peraaó Ánánáesi simásuwowa'a mirá uráumne.

¹⁷mirá é'a koyauweré'a Yérúsaremuva'a tamé'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kaainkáámbá awánaawanana ¹⁸Ísóigo simásimena séna Yérúsaremuva'o máyáan-kwaasi kesáái simátímínasa íma kawé'á umái isánááovo avekáámbá usásine maanká'á tuwaaó Ísóigo

súwa'a ¹⁹Ísóigoo mono'-náúmpímpá'á kwénaae'a enááiyavai áraire sen-kwáásí tátó'mai tínkambai tavisímae'a ándáva'a mátyukaunda á'a suwánaraawe. ²⁰Sítíveni enáái simátímakaiwaimba tuvúkáanka'a kemá mé'a sirunkó kawé'á kwéuwa'a tuvúkáan-kwaasiti paákár-únánkwátóira'a kárák-wiraawanasa tuvúwúwana pukáiyé séwánana ²¹Ísóigo séna ai'maráana usásine nánka'a ó'onkaa-kwaasi kesáái simátíma'mae naauwó Ísóigo siráiyé Póro siráiyé.

²²Póro súwasa naaémbo sún-aintavesa áwáá'a sésa anónkar-anonka'a kwésesa áke'a tuvuwíyana puwíno. mirán-kwáásí íma maambáravá'á méniye ²³anónkar-anonka'a kwésesa miwítí unáánkwátói ayúkésa awáávána kwéesa ovaí káúresa óipa'a kwéiyaata uwaná ²⁴Árómáani-anondako i-kwáásíyávéna séna áí'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa mirá uwaná séna Pórombo áwíruku'a náiyana Yútaa-kwaasi tááigona ááimba sínata isáano súwasa ²⁵Póromba ándáneí asááúmankesa áwíruku'a nánáe sésa uwaná i-kwáásítí kawááná'á máyowana Póro kwentávéna séna kemá Árómáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáundawaimba ímo sísa ombá aavimbó maisinkésamo súwíruku'a nánááon-imayaa kwéomba pósa ámáámba karésa uwóví'a ónááomba pósa íma úwoi súwíruku'a nánááowe Póro súwana ²⁶iséna kwená anón-dakomba kosimáména séna minkwáásí Árómáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimban-ivo nóra ónaumno súwana ²⁷anóndako iséna Póronopa'a téna séna Árómáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáano súwana owé súwana ²⁸anóndako séna kemá anón-ontamba kwétuwe'a mináúvái-kwándáái maimái tokáumne súwana Póro séna kesivo tokáimba

pó'a kegwára'á úwoi tokáumne súwasa ²⁹áwíruku'a nánáe sun-kwáásí mináímbá iséna nénka'a kuwaná anóndakogwara'a áátavai éna séna Árómáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimba asááúmankaunda uwóví'a úne séna áátavai uráiyé.

Póromba monor-ánón-kwáásítópa'a máánkarain-kwasai.

³⁰áátavai éna usá aaváyaavimba anóndako séna Yútaa-kwaasi Pórombo simánkáan-ainkona ááimba síya'a isánáe séna mono-káwáá-kwáásíyé monor-ánón-kwáásíyávéna séna torupamáí méwaro séna i-kwáásíyávéna Póro ayáámpinken-anda ayútuwaaro súwasa ayútuwowana áí'maena torupamáí máyónka'a máánkaraiye.

23 máánkarowana Póro monor-ánón-kwáásí tuwánamai kawer-éna séna kesí kwaásiyono. kemá ááégwara ívékwara'a Áánútu aúranka'a kawé'á umái mé'a moórá-yantaa'a sirunkó íma umbái kwétaiye súwana ²aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesi kwemá Pórona egwaa'ó máyówaiyavena séna ói'a turaráaro súwasa mirá uwaná ³Póro kwentávéna séna empímbá sáwí-imayaa kwáyáimba póna Áánútu embá inkamíníye. emá mé imáyáa e ámáámba kwa'mái aavimbá kwéankaumne séndanivo minámáámbá karé se ói'a turaráaro sénsa sói'a turaráamba ámáámba karáane Póro súwasa ⁴kwená egwaa'á máyówai sésa Áánútuna aiva'-mónó-káwáánákómbá simái sáwí'a kwéumankaane suwaná ⁵Póro séna aiva'-mónó-káwááná'á iyémó sewa'ó isékai íma mináímbá súsono. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kentí kwaásira'o kárákwirewai íma simái sáwí'a umánkáaro agaimaréna siráimba pó'a uwóví'a úne Póro siráiyé.

⁶Póro simásuwena monor-ánón-kwáásí tuwánéna imáyáa éna évakarawai Sátúsi-monor-aimba sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimba sun-kwáásí owasá évakarawai ámáán-kawaa-kwaasi owé-ímáyáá éna anónka'a séna kesí kwaásiyono. kesivomá ámáán-kawaa-kwaasigo éna kembá masínkaraimba kemá ámáán-kawaa-kwaasi úne. Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aaivimbá kwémaisinkaawe Póro simásuwowasa ⁷isésa ámáán-kawaa-kwaasi Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí kefyái keiyai aaisambá simái taaínkaar-uráawe. ⁸Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkanin-aintavesa kamparámbán-iyé kwésesa Áánútuna kwayó'narawa'a kwíyómpakendarawa'a íma máyáawe kwésesa kwaási timambá íma máyáiyé suwasá ámáán-kawaa-kwaasi sésa Áánútu pukén-kwaasi usásintinkaniye. Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a máyáawe. kwaási timambá máyáiyé kwésuwasa mináántávái taaínkaar-esa ⁹aaisambá sésa ámáán-kawaa-kwaasivinkemba ámáámba sun-kwáásí usásinesa asiramái sésa kesáámó awánáúndaya Póro íma sáwí'a kwéivo Áánútuna kwayó'nákó kwembá simámakai. moórawai kwíyómpakewai kwembá simámakaiyo. íya isáúmne suwasá ¹⁰aaisambá anónkar-anonka'a siráawe.

aaisambá anónkar-anonka'a suwaná i-kwáásítí anóndako séna Póromba aaisan-aéemesa tavisíyapa'a aiyayaamba tawíyévainivo i-kwáásíyávéna séna kwaásiti avumpimbá komé'a koáí'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa miwítí naaúmpa'a móankaraawe.

¹¹móankarowana mindó'wáámbá Ísóigo Pórona egwaa'á kumbéna séna asiramái mé kentávái Yérúsaremuva'a simátímakaantemba Árómáa-naopa'a kosimátiminyone Ísóigo siráiyé.

Póromba ámááyu-aimba siráan-kwasai.

¹²súwasa usá aaváyaavimba Yútaa-kwaasi évaka'a torupamáí mésa Póromba ámááyu-aimba sésa tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaundayaanivo ímo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawemo asiramái ¹³sun-kwáásí kae-kwáái aiyayaan-kwaasi mésa sésa ¹⁴mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiyavesa kosimátimesa sésa torupamáí méta asiramái séta Póromba tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawe. ¹⁵miráumai keinárawate monor-ánón-kwáásíyé Áróamáani-anondakontavai kampa'á kosimáme'a sé'a Póromba áí'mae kesópata tinatá áisaa umai mináínkóná ááinta isánáe sewé kosimáme'a seró. mináímbá isésamo aampa'ó áí'maesamo tíyata tuvuwónaundayaawe siráawe.

¹⁶suwaná Póromba ámánaako ááninko ámááyu-aimbo sumbá iséna isaaiséna i-kwáásítí naaúmpa'a iyéna Póromba mináímbá usimámuwana ¹⁷iséna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna mindá'á áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba kosimámino súwana ¹⁸áí'maena anóndakonopa'a kwéna séna ándáva'o umáyáin-kwaasigo áwí'a Póro sááyena séna minívé-kwáásí áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba simámino sisa'á enópa'a áí'mae'a túne súwana ¹⁹anóndako mindá'á ayáán-to'maena ímo kwaásimo máyón-ayampa'a

ánkarena áisaa ena séna nóin-aina'iyá
sina'á ísáano súwana ²⁰ mindá'á
simáména séna Yútaa-anon-kwaasiye
monor-ánón-kwáásíyé moórá-aimba
séna usá aaváyaavimba enópa'a iyésa
kampa'á usésa Póromba áí'mae kesópata
kumínata áisaa umái mináínkóná
ááinta isánáe kampa'á usenááowe.
²¹ miwí táái íma isaaó. kae-kwáái
áfayaaan-kwaasi asiramái séna Póromba
tuvútuweta toónkwárá nonkwárátá
nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwárá
nonkwárátá íya nánaundayaawe
séna aúpá'á aampa'á kárákwiresa
miwí tááiyavai owé síníyono séna
kárákwiraawe. mindáyavai miwí
táái íma isaaó. minívé-kwáásígó
anóndakomba mirá simámuwana
²² iséna séna simásiménda-aimba íma
ó'on-kwaasi simátime anóndakomba
simámakaumne. íma siyó séna
ai'mákaiye.

Póromba áí'maesa anóndakonopa'a kunkáan-kwasai.

²³⁻²⁴ minívé-kwáásí ai'maréna
i-kwáásítí kawáánákái tááyowasari
tuyaná séna ívé'-no'waamba
Póromba áí'maekai Sísáriyaa-naopa'o
kámááni-anóndakonopa'a mórúna
aúwákaiyo. sáwívar-i-kwaasi ²⁰⁰
i-kwaasi to'mayaa íyasa évaka-kwaasi
ósin-arósáanumpimbo nááón-kwaasi ⁷⁰
kwaasi to'mayaa íyasa sáwíva'a ²⁰⁰
kwaasi kwaantáábó tokáan-kwaasi
to'mayaa íya'a Pórombo ayáá'maena
kwínín-osimba to'mayaa umánke'a
ívé'-no'waamba Póromba kawé'á umái
kárákwimai áí'mae'a kámááni-anóndako
áwí'a Víríkisinopa'a mórúna aúwáaro
séna ²⁵ aúvái agayéna maará simáména
séna ²⁶ kentáásí anón-kwaasi Víríkisi
isaaó. kemá Kórótíyasa Árisiya
sáwíyan-aimba simáménaumpo

isaaó. kawerá umái máyaano.
²⁷ Yútaa-kwaasi minkwáásí áwí'a
Póromba tátokesa tuvuwíyanesa
kwéowa'a Áróamáani-kwaasiti aúvái
tokáin-kwaasigo isa'á isé'a Yútaa-kwaasi
tiyáámpinkemba tavisimái kesí
i-kwáásí tiyáámpimba tinkáúnasa
áí'maesa migowé. ²⁸ minkwáásígómbó
simánkén-aimba isánáe sé'a
áí'mae'a miwítí anón-kwaasitopa'a
kunkáumne. ²⁹ íma sáwí'a uráintavai
isasá miwítí ámáán-aine su'mai
simánkaraawe. kemó ándáva'o
auwé'o tuvúwónanamo puwíníni'a
íma uráiyé. ³⁰ Yútaa-kwaasi évaka'a
ámááyu-aimba sewa'á isé'a enópa'a
ai'máranasa áí'maesa kumónááowe.
kwembó simánkaraan-kwaasiyave'a
simátime'a sé'a kwembó aavimbó
mayánkáan-aimba enaúranka'a simái
kawer-oró. mináúvái-kwándááívimbá
agaimaréna siráiyé.

³¹ agaimaréna súwasa i-kwáásí simá-
timuntemba mirá ésa mindó'wáámbá
Póromba áí'maesa kweémesa
Ántipátisi-naopa'a kunkwaésa ³² usá
aaváyaavimba i-kwáásí marapá'á
kwénaaun-kwaasi kuntuawerésa miwítí
naaópa'a íyúwasa ósin-arósáanumpimba
kwénaaun-kwaasi Póromba áí'maesa
³³ kweémesa Sísáriyaa-naopa'a
ósin-arósáanumpinkemba marapá'á
kumbaésa mináúvái anóndakomba
móru amésa Póromba aúranka'a
móru ánkárowana ³⁴ mináúvái
táámpamai iséna Pórontavai séna emá
náám-baravaken-kwaasiya'ono súwana
Póro séna kemá Sírísíyaa-maravaken-
kwaasi úne súwana iséna ³⁵ ániyo
aaimó simánkaraan-kwaasi kumíya'a
isánaumne séna kwená kwaásiyavena
séna Érótimo uráin-daumpa'a
máánkare'a kawé'á umái kárákwiyoro
súwasa mirá uráawe.

**Yútaa-kwaasi Póromba
simánkaraan-kwasai.**

24 kárákwiyuwasa éva'aasei-
no'waamba kwaésa
aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a
Ánánáesiye anón-kwaasiye Póromba
aaimó simánkénesa Sísáriyaa-naopa'a
Víríkísinopa'a kúmúmba moóráwai
ámáamba kawe'á umái isón-kwaasi
áwí'a Tétárasí kwesé Víríkísinopa'a
kumbésa ²Póromba ááyowana túwana
Tétárasí aai simánkena anóndakomba
simái arumbá airaréna séna kentáási
anóndakoo kawer-ímáyáágwára-kwáási
po kawe'á umái kárákwiraanata
ayáátáaka'a paru umáíya máyaumne.
ená imáyáavinkemba kawe'á umái
súwa'naa ónata maémáyaundayaawe.
³kesáá naaó'-nao'a máyaunda-kwaasiya
aasiyaasi-táwai entávái aamoí
kwéundayaawe. ⁴íma ayáátáár-aimba
sénaumpo embá ávón-kafyáaváinivo
áki-aimba sénaumpo usúká'mai
isaaó. ⁵maankwáásígó aosaambá
kwimái amápa'-marava'a kwénaaena
Yútaa-kwaasi simái tirumbá
airaráisasa Násáretivakewaina aampa'á
kwégwaresa kwéowana mirámó
on-kwáásítí aiva'ná'á ména mirá
kwéiye. ⁶mirá kwéena ó'onkaa-kwaasi
ái'maena anóm-bono'-naumpa'a
móankaraisana ména sáwí'a
uráintavaiya maankwáásíyá tátoketa
[kentáási monor-ánón-kwáásítópa'a aai
simánkanae kwéunanya ⁷i-kwáásítí
anóndako áwí'a Árísiya kuména
kusínkambaiya siyáámpinkemba
Póromba kunái'maena uména
⁸simásimenaya séna enópa'a móru
sénááowe sisatá kwégumundayaawe.]
maankwáásígómbó áisaa inanamó
éna aavimbó mayánkaraunda-aimba
kwe sína amápar-aimba isaaó Tétárasí
súwasa ⁹Yútaa-kwaasi kwembá áwa'naa

esa mináimbó simbá árair-aimba siyé
siráawe.

**Póro Víríkísimbo
mósísimamakain-kwasai.**

¹⁰suwaná kámááni-anondakoma
aúwanaan-awaame'a éna Pórontavena
e siyó súwana Póro séna emó
kárákwiuyonda ayáátáaka'a imá
mais'u'maé iráanda pó'a enaúranka'a
anondá ke aai sénaundayavai sirunkó
aamoí kwéiye. ¹¹Ánútuna imáyáa
é'a kwenáwí'a mósá máraandayave'a
Yérúsaremuva'a umé'a siyáánkai
umái kae'-nó'wáámbá ánásaraivo
évakarawai tísaa inasá árai'a siyé
sénááowe. ¹²anóm-bono'-naumpare
sáwíyam-bono'-naumpimpare
máá'aruvare íma aaisankáámbá sé'a
íma kwaási simái áái'o tiyái-áimbá
siráunda Yútaa-kwaasi suwánaraawe.
¹³kembó simásínkáamba kampa'á sevó
mináínkóná ááimba íma kwáyáíye.
¹⁴avorá'á ke simámenaumne. Ísuna
aampa'á kwégwe'a kentáá síkwánái
Ísóigona imáyáa é'a áwí'a mósá
kwémaraunasa Ísuna aantavái
maankwáásíyómbá sésa kampar-ámbán-
iye kwésewe. Mósesina amáámba
isé'a Ánútun-aaí simátímakowai
agaimakón-aimba isé'a áraire kwésune.
¹⁵miwí sésa Ánútu amáparawai
sáwí-kwaasiye kawe-kwáásíyé
pukémpinkemba usásintinkaniyemo
kwésesa amu'maráantemba kemá
mirá kwéune. ¹⁶mindáyavai kesí
imáyáavimba sáwí'an-ivo sé'a Ánútu
aúrankare kwaási túrankare kawe'á
umái máyaumne.
¹⁷ánivo ó'on-o'om-barava'a
kwénaae'a évakar-ima maisuwé'a
Yérúsaremuva'a kesí kwaási íma
toómbá makáan-kwaasi óntamba
kwétime'o Ánútuntavai ísamai pó'o
ondayávé'a iráumne. ¹⁸mimbáyái
kwémae'o Yútaa-kwaasiti amáámba

ísámai kawé'ó íf-yántáá'á umásuwe'a Áánútuntavai ísámai pó'ó ondayávé'a anóm-bono'-naumpa'a umáyaawanasa kesópa'a sáwíva-kwaasi íma tamésa túwaai kwésesa máyówasa Yútaa-kwaasi suwánowasa ¹⁹ évakarawai Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravaken-kwaasi mésa suwánaraawe. sáwí'ó uráanasamo suwáresa enaúranka'a simásínkáaro. ²⁰ monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'o sáwí'ó uráanasamo suwánaresaraankasi moórá-aine su'mai siráasino. moórá-aine su'maimo senkákái isáásino. ²¹ monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'a anónka'a sé'a Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aavimbá kwémaisinkaawe séwánasa kemó siráunda-aintavai kwésimasinkaawe Póro siráiyé.

²² súwana Víríkísi Ísuna aampa'á kwégun-aimba á'a ísarena séna i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kwemá kumína'a maanámbá ísámai kawer-ónaumpo koró simásuwena ²³ Póromba kárákwirowaintavena séna ándáva'a kawé'á umái kárákwiye íma aiyayaanka'a asááúmárenasa ímo kwemó makáinda-yantaa'a kwená kwaási áwa'naa ónáe síyamo e úwoi owé sinasá áwa'naa oro Víríkísi siráiyé.

Póro VíríkísinTE Túrúsíraante simátímakain-kwasai.

²⁴ Víríkísi simásuwena ména évaka-tawai maisuwéna awainínkómbá Yútaa-inimba áwí'a Túrúsíraamba áf'maena taména Póromba ááyowana téna séna Ísu Káráísitin-aaiyavai árairemo sésa aráápamai máyáan-ainkona ááimba simátimuwasarai ísóyana ²⁵ Póro kawer-áínkóná ááimba kwésena ke túra'a kárákwiyi-aimba kwésena Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-aimba súwana Víríkísi áá'a kówana séna ánivo kwaaó.

naaémbo ímo mayáímó kwáíndara'a ááyanaumne séna ²⁶ imáyáa éna Póro ándáva'a meeyán-onaná ayúsinkainkwae séna óntamba simína'a ayúrankanaumne-imayaa éna mindáyavena aasiyaasi-táwai Póromba ááyowana túwasarai kwaasái símae irááiyé.

²⁷ kwaasái símae íyúyana kaer-ímá maisuwéna moóráwai áwí'a Pósiyasi Vésétasi kwemá Víríkísi anondá kámááni-mayai usámayanimba ákíse úwana Víríkísi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'á ínkwáe séna Póromba íma ayúránkaraivo úwoi ándáva'a ánkaraíyé.

Póro aiva-káwáánákónópa'a kónaumne siráin-kwasai.

25 Póro ándáva'a máyowana Vésétasi mináyámp'á Sísáriyaa-naopa'a taména kaumbo-nó'wáámbá tagwaimái tuwéna Yérúsaremuva'a umáyowasa ² Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé kwenópa'a tésa sésa Pórombo simánkaraundantenta óta simánkanae sésa ³ súwa'naa e Póromba kunai'márenana Yérúsaremuva'a iyíno. mináimbá sumbá évakarawai aampa'á kárákwiresa inkamíyanesa-imayaa ésa mináimbá suwaná ⁴ Vésétasi séna Póro Sísáriyaa-naopa'a ándáva'a máyáiyé. kemá sáwíyanka'a kumónaumpo ⁵ keinárawapinkemba anón-kwaasi kesé kwégumesa Póro sáwí'ó uráinda-aimba síya'a isáano simásuwena Vésétasi ⁶ avakaumboé-no'waana'i. siyáánkai-no'waana'iyo. kwaéna Sísáriyaa-naopa'a kumbéna usá aaváyaavimba aaimó ísón-daumpa'a uména Póromba koái'mae teró súwasa koái'maesa tuwasá ⁷ Yútaa-kwaasi Yérúsaremuvakemba kúmúwai Póromba kunúkúmare mésa áuíyaain-aimba simánkówana ⁸ Póro miwí táái anondá simátimena séna kemá íma Yútaa-kwaasiti ámáamba

káráre'a anóm-bono'-namba íma sáwí'a é'a Áróamáani-kamaani-kwaasiti áamáamba íma káráraumne Póro súwana ⁹Vésétasi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'á ínkwáe séna Póromba áisaa ena séna Yérúsaremuvara íyínara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno súwana ¹⁰Póro séna ímaniye. Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási ómpo kesáái ísámai kawé'án-uwo. Yútaa-kwaasiti áamáamba ímo káráraunda á'a suwánaraane. ¹¹ámáambo káráre'o sáwí'o uráundarakai tuvuwónáemo sembá íma a'áo súsono. úwoi sínkamosino. simásínkáan-aimba íma árair-aimba pó'a íma iyónaumpo Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'á íníye Póro súwana ¹²Vésétasi iséna kwená kawer-ímáyáágwará-kwáásíyé aái simásuwena Pórontavena séna Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónáe séndá pó'a ai'máráana kwíníyone Vésétasi siráíye.

Póro Ágárípante Pénáisinte simátímakain-kwasai.

¹³Vésétasi simásuwena máyowana naaémba moóráwai Yútaa-anon-kwaasi áwí'a Ágárípa úwana ámanaanko áwí'a Pénáisi úwana mindárai Sísáriyaa-naopa'a kumésarai Vésétasi kámááni-kawaa-mayai mairóntavesarai kwenópa'a kumésarai ayáamba kwéamesarai ¹⁴évaka'-no'waamba kwáúyana Vésétasi Ágárípaamba Póron-aai simámena séna Vírísíki moóráwaimba íma ayúnránkáimba úwoi ándáva'a ánkáísana máyáíye. ¹⁵Yérúsaremuva'a umáyaawandara'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye monokáwáá-kwáásíyé kesópa'a tésa kwembó simánkaraan-aimba sésa tuvuwó suwa'á ¹⁶simátíme'a sé'a moórá aosaambá kwáyáinasa mináósásámbá ísáíyuwesa

tínkamonaaovo Áróamáani-kwaasi íma úwoi tínkamonaaowe. moóráwaimba aavimbó mayánkéwana túranka'a ména miwí anondá aái simátíminasa Áróamáani-kwaasi mirámó sínda-aimba kawé'á umái isánááowe. Áróamáani-kwaasiti ááimba mirán-áimbán-íye. simátímetwanasa ¹⁷kúmúwa'a íma úwoi mé'a usá aaváyaavimba aaimó síf-náúmp'áá umé'a Póromba ááyaawanasa áf'mae íyúwasa ¹⁸kwembó simánkaraan-kwaasi usásinowa'a sáwí'o uráinda-aimba sénéááowe-imayaa ówánasa ¹⁹kentááíye su'mai sésa moóráwai áwí'a Ísu pukáiwaintavai sésa Póro séna kwemá usásinena úwoi máyáíye siráin-aintavai aaisambá siráawe. ²⁰kemá sé'a nóraumai mináínkóná ááimba isánaumno sé'a Póromba áisaa e'a sé'a Yérúsaremuvara íyínara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno séwánana ²¹Póro séna ímaniye. ándáva'a máyaunasa kárákwiraamba pó'a Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'á íníye súwa'a kárákwiraan-kwaasiyavai sé'a kárákwimai kawé'á uréwana aambá paárína'a ai'máráanana kwíníye siráumne ²²Vésétasi súwana Ágárípa séna mindákón-áái isánáe súwana séna ánívo aaváyaa isáníyone Vésétasi siráíye.

²³súwasarai Ágárípaawe Pénáisiye kwairóyamba usá aaváyaavimba usásinesarai kawer-únánkwátói úmaesarai i-kwáásítí anón-kwaasiye mindáópaken-anon-kwaasiye aánoumai íyúyasa amáparawai kwétuwanowasarai aaimó síf-náúmp'áá íyúyana Vésétasi Póromba ááyowasa áf'mae íyúwana ²⁴Vésétasi séna anóndako Ágárípaemo máyáan-kwaasiye ísáaro. Yérúsaremu-naopakewaiye maankákéwáíyé Yútaa-kwaasimo aaimó maankwáásímó simánkaraamba

awánaaro. tuvuwíyana puwínomo anónka'o símae iráamba ²⁵avakáá úmae'a iyúnda íma sáw'á uráimba póna íma puwíníye. Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne siráintave'a ai'maráanana kwínímba ²⁶kemó aúváimo agaimáimo aménaunda íma kwáyáíye. mindáyavai mamáyáan-kwaasivimba Ágáripa aúranka'a máankaunda po kwemó sínda-aimba isé simásímína'a aúváí agayánaumne. ²⁷ándáva'o máyáin-kwaasimo úwoimo ai'maré'o simánkaraan-aimbo ímo aúváívimbo agaimáimo aménaunda uwóví'a ónaumne Vésétasi siráíye.

Póro anondá simátímakain-kwasai.

26 súwana Ágáripa Pórontavai séna ánivo simánkaraan-aimba anondá simátimiyo súwana Póro ayáamba mósá tuwéna simánkaron-ainkomba anondá síndayavena séna ²kentáásí anóndako Ágáripaao Yútaa-kwaasi simásínkaraan-aimba enaúranka'a anondá sénaundayavai sirunkó aamoí kwéíye. ³Yútaa-kwaasiti ááinkwara áamáankwara'a kawe'á umái kwéisaandayavai sirunkó kawe'á kwéintavai íma sívón-kaiyé sé kesáái kawe'á umái isáníyone. ⁴kemá iyám-póirakemba kesí Yútaa-kwaasivimba mé'a Yérúsaremuva'a komé'a kemó ówándawaina ááimba Yútaa-kwaasi amápa'a suwánaraawe. ⁵ámáán-kawaa-kwaasiti aampa'á arupí umái kuráumne. ámáán-kawaa-kwaasi Áánútuna imáyáaya éta asirayán-ámpátá kwégwareta minámpá'á arupí umái kuráumne. Yútaa-kwaasi ayáátááka'a suwánaraamba pósa sésáinasamo ésa kentávái árai'a siyé sénááowe. ⁶naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavai áair-aimba simátímakomba paáríntavai amu'makáumnemo siráunda-aintavai aavimbá

maisínkaraawe. ⁷kentáá síkwá'ná sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Yútaa-kwaasi no'wáamba aaváyaavimba eénáínka'a Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa minaráír-áimbá amu'maráantemba mirá kwéundayavai aavimbá maisínkaraawe. ⁸Yútaa-kwaasiyono. Áánútu kwaási pukémpinkemba kanaán-umai usásintinkaniye-aintavai nóra isará íma áraire kwéseo.

⁹ááema kemá imáyáa é'a Ísu Násaretivakewaina aampa'á kwégowai sáw'á umátinkanaumne-imayaa uráumne. ¹⁰Yérúsaremuva'a mirá ówánana mono-káwáá-kwáásí sí'márówa'a Áánútuna kwaási sáwívarawai t'ímai ándáva'a tínkaraawanasa tínkamiyasa púwóro sumbá kegwárá'á mirán-oro siráumne. ¹¹aasiyaasi-táwai mono'-náúmpímpá'á kwénaae'a Ísun-aaí simái sáw'á ígwáe sé'a tínkambae'a iráumne. sirunkó ikaa'á vówa'a némpa'-naopimpakwara'a kwénaae'a tínkambae'a kuráumne.

¹²anóndako Ágáripaao mindáyavai mono-káwáá-kwáásí aúváí agaimái simúwa'a Támásikasi-naopa'a maimaé'a kówánda ¹³kwáyá'wái ságayamba aaváúgómbó usáyaatarai-sagayamba tuwówana kwíyómpakemba kuména kesinepakéné kesé kun-kwáásí tinepakéné sán-kówata ¹⁴marapátá tuvamówánanaya aaiyé su'mai súwa'a isááwánana simásimena Yútaa-kwaasi táávinkemba séna Sóroo nóintavai kembá sáw'á kwéono. póimo ándámo kwímakaawanamo ayáambo kawésintemba emá mirá kwéone súwana ¹⁵Ísóigoo nááwa'ono séwánana Ísóigo séna kembá Ísumba sáw'á kwéumasinkaana'a úne. ¹⁶usásinao. kesí mayái mayáínkwáe sé'a usásinanke'a enaúranka'a paárúnda ívé'o suwánáandarakemba agarááránkáanda-aimba simátíma'mae

iyíníyone. ¹⁷ ai'maráana Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye simátímínasa évaka'a áwáá'ó aíya'a miwí tiyáámpinkemba airánaumne. ¹⁸ simátímínasa túnín-ampa'a ivátuwesa sámó kain-ámpá'á teró. Sáátáánigona asirayámbá tuwésa Áánútuna asirayámbá tamáyáaro. simátímínasa kesááiyavesa áraire sésa aráápamái maíya'a miwítí sáwí-imayaa maitiyuwé'a Áánútunde-i'a umátinkaunda-kwaasivimba mó'tinkanaumne Ísu simásímakaiye.

¹⁹ anóndako Ágáripaoo kwíyóm-pakemba simásímakain-aimba íma tuwé'a úwoi mirá kwéune. ²⁰ aiva'á Támásíkasi-naopa'a simátíme'a naaémba Yérúsaremuva'a simátíme'a minkákémbá Yútaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a ó'onkaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a kawé'-má'yái mayáiyasa tuwánésa sésa Áánútumpa'a tiráawain-owe sígwáe sé'a simátíma'mae'a kuráumne. ²¹ mindáyavai anóm-bono'-naumpa'a máyaawandara'a Yútaa-kwaasi kembá tátokesa tuvuwónáe siráambanivo ²² Áánútu súwa'naa úmaena ívékwara'a kwéiyisa'a maanká'á mé'a anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kesáái kwésimatíme'a Áánútun-ai simátí-makowai agaimakáan-aimba Mósesi agaimakáin-aimba kwésimatimunda-aimba mimbórá-ámbá kwésimatimune. ²³ maará sésa Áánútumo usásinankai-waiyavesa agaimarésa sésa á'í'a índai'a íyana aiva'ná'á pukáimpinkemba usásinankaniye-aimba agaimakáamba pósa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye pukáimpinkemba usásinkain-aimba isésa sámó kain-ámpá'á kwígwáe sésa agaimarésamo siráan-aimba kemá kwésimatimune Póro siráíye.

²⁴ Pórombo simánkaraan-aimba anondá kwésimatimuwana Vésétasi anónka'a séna Póroo uwoaó'á kwéone.

aúváíma awánamae kwéíye po uwoaó'á kwéone Vésétasi súwana ²⁵ Póro séna anóndakoo íma uwoaó'á kwéumpo súnda-aimba árair-aimba arupí-aimban-iye. ²⁶ súnda-yantaa'a íma aúpá'á uráavo amápa-kwaasi táápimba siráamba egwárá'á mináímbá ísaraampo kemá íma inkaisé'a úwoi kwésimamune. ²⁷ Áánútun-ai simátímakowai tááiyavai áraire kwésono. árairemo kwésemba á'a ísaraumne Póro súwana ²⁸ Ágáripa séna ákí-aimba simásimenda-imayaa e Ísun-aaiyavai áraire sénaumne-imayaa oónó súwana ²⁹ Póro séna íma ákí-aintavai íma ayáátáár-aintavai kwésune. kembó asááuraan-andaoma íma keinárawapimba kwaínkwáe kwésundanivo Ísun-aaiyavai áraire siráundantemba kesáái kwéisaan-kwaasiye esé mirá sénááontavai Áánútumpa'a námúnaa kwésune Póro siráíye.

³⁰ súwasa Ágáripaawe Vésétasiye Pénáisiye amápa-kwaasiye usásinesa ³¹ máá'aruva'a kumbésa keáímbá sésa íma sáwí'a uráintavai ándáva'a ankésa tuvuwíyana puwíno siráawe suwaná ³² Ágáripa Vésétasintavena séna Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne ímo siráinkakai ayúrankaanana kówisina mináímbá siráimba po ai'márénana Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwíno Ágáripa siráíye.

Póro Árómáa-naopa'a kuráin-kwasai.

27 súwana Vésétasi to'mayaa éna séna Ítári-marava'a Árómáa-naopa'a nompí-sípívímbá kwígwáe séna Póronkwara évakar-anda-kwaasigwara'a moórá-kwaasigontavai kárákwimae kwínkwáe séna méankowana minkwáásígó áwí'a Yúríyasi kwemá Árómáani-aiva-kwaasigona i-kwáásítí kawáánákómbá

méankowana ²moórá-nompi-sipi
 Átámítivakemba kwáyowana
 Ésiyaa-maragona awámpáká'-náópa'a
 kónáe súwata mindómpí-sípívimbá
 usáateta Másétóniyaa-maravake
 Tésárónaikaa-naopaken-kwaasi áwí'a
 Árisítakasi kwesé usáateta kweémeta
³usá aaváyaavimba Sáitóni-naopa'a
 marapá'á kunásávaawananya Yúriyasi
 Póromba arumbá umánkena séna úwoi
 ená kwaási kotuwánenasa ímo tokénda-
 yantaa'a áméro súwana mirá úwata
 koyauweréta ⁴mindómpí-sípívimbá
 usáateta kwégowananya úndá toréna
 nompi-sípí tató'marowana íma kúwata
 nonavuvumpa'á kwáyom-barago
 áwí'a Sáíparasi-marama kwáyopa'a
 mináyámpá'á úndá íma torówata
 mivátá kweémeta ⁵Sírísíyaa-marava'a
 Pámpíríyaa-marava'a kóyaaíteta
 Árisíyaa-marava'a Máíraa-naopa'a
 marapá'á kunásávaawananya ⁶moórá-
 nompi-sipigo Arekesándiyaavake-sipigo
 Ítári-marava'a kónáe sú-sipigo
 kwáyowana i-kwáásítí kawáánákó
 awánéna mindómpí-sípívimbá
 mósinkaraiye.

⁷mósinkowata kówándaya sáwíyan-
 unda toréna mindómpí-sípígó íma
 aintówata évaka'-no'waamba kwaéta
 mirá úmaeta Náítasi-naor-egwaata
 kówándaya anón-unda toréna nompi-
 sípí ai'á tosétuwowata sínaaempakenta
 koyauweréta nonavuvumpa'-márágó
 áwí'a Kírítí-marava'a úndá íma
 torópa'a kweémeta ayááíwá'-máramá
 áwí'a Sáómóni-marava'a kóyaaíteta
⁸uwí-nónawampakavamba
 suwesaraayávái úmaeta kweémeta
 Árásea-naokona egwaa'á kawe-kwáúné
 supá'á ⁹ayáátááka'a komáyaawananya
 aiva'-mónó-kawáánákó Yútaa-kwaasiti
 anóm-bono'-naumpa'a avumpin-
 dáúmpá'á kwéiyun-kanaa ánásowana
 minkánáá úndá torái-kánáá uwí-nónkó
 tuvántááva kwéuwasa inkaiséa íma

nompi-sípívimbá kwénaaun-kanaa
 túwana Póro imáyáa éna simátimena
 séna ¹⁰ívétaamo nompi-sípívimbó
 kónaundayaamo sáwí-yantaa'a kesinetá
 paáriníye. íma náaindaane su'mainivo
 nompi-sípíyé kwaásiye aúyoranaaowe.
 mináimbá kemá á'a ísaraunda póta aano
 ménaumne Póro súwana ¹¹i-kwáásítí
 kawáánákó Póron-ai íma iséna
 nompi-sípímó avúsúmai kúwain-aaiye
 misípígó avowán-áaiye su'mai iséna
 Póron-aaiyavai íma áraire-imayaa
 úmba ¹²misípígó kwáyompa'a úndámo
 torái-kánáá íma kawe'á ún-ayampa'a
 mésa sáwíva-kwaasi sésa tuwéta
 Víniki-naopata komáyáananaya úndá
 torái-kánáá ánásainata kónaumne
 sumbá Víniki-naopa'a Kírítí-marava'a
 kwáyon-daopa'a kawe'-nónkwaumpa'a
 ímo úndámo torón-kwaumba
 kwáyowasa mináimbá siráawe.

anón-unda torówana uwí-nónkó aintásarain-kwasai.

¹³suwaná tiyáánepakemba
 sáwíyan-unda torówasa awánéna
 sésa Víniki-naopata kónaumne sésa
 nompímbó túwówanamo tató'matuwe
 máyon-anda mósá tavisimái
 kwémaresa uwatá Kírítí-maragona
 uwí-nónawampakavanta kówándaya
¹⁴Kírítí-maravakemba anón-unda
 toréna ¹⁵mindómpí-sípí tátorowana
 íma aiyámba'mai kúwana avúsúmae
 nááún-tamayo'a tuwówana úndáo
 kweyáárika'a améntamaena kúwana
¹⁶nonavuvumpa'á sáwíyam-barago
 áwí'a Kóta-mara kwáyowana úndá íma
 kwétoropata kówándaya tínaaempa'o
 kárárumakesamo tavisímaesamo
 íyú-sipi tavisimái ¹⁷anó-sipivimba
 marésa anó-sipi tawísívo sésa ándáneí
 asááumai kawer-úmarówana Árípiyaa-
 mara-ayampa'a uwí-nómpímbá
 nonáámáái-oma'a kwáyowasa
 minómáká'á ai'á máikwiwivo sésa

úndáo avúsúmai kwégon-ampanta ayú'mai móruna márówana kwempa'á kúwana ¹⁸usá aaváyaavimba minúndá paai kwétorowasa óisamba taaímbai uwí-nómpá'á kwétuwesa ¹⁹usá aaváyaavimba misípívimbó mayáímó máyón-kwaasi mayái-yántáá'á nompá'á kwétuwowana ²⁰minánón-úndá paai kwétorowata ayáátááka'a aaváúmá o'á íma awánéta sípígomo kwínín-amba íma awánéta imáyáa éta kentáásí maráyá íma awánaandaya maavátáyá ánásanaumne-imayaa uráundayaawe.

²¹imáyáa ówánda ayáátááka'a toómbá íma kwénowana Póro túranka'a taména séna Kírítí-marava'a kwéteta seéwánda íma kesáái ísaraawe. isékai sáwí'o íí-yántáá'ó náaindaambo tuwái íya awánúsino. ²²ánivo tirumbá asiramái máéro. nompí-sípíyé su'mai sáwí'a ínivo kwaási íma puwónaundayaawe. ²³Áánútuna imáyáa mósá kwémaraunda ívé'-no'waamba kwemá kwená kwayó'ná'á ai'maráísana kwíyómpakemba kesópa'a kumbéna ²⁴séna Póroo asiramái maiyó. emá Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwinaná enáái isáníye. Áánútu embá kawe'á umánkáimba póna esémo kwégon-kwaasi kárakwiyinasa íma puwónááowe siráíye. ²⁵mindáyavai asiramái máéro. simásímíntemba Áánútu mirá ínimba á'a isáúmne.

²⁶úndáo nompí-sípí améntayuwainata nonavuvumpa'á maragóná awámpátá kónaumne Póro siráíye.

²⁷súwana uwí-nómpímbá áwí'a Étériyaa-nompimba sísamaivakemba éfyaimba kumbaimái-no'waamba úndá toréna améntámaena kúwasa no'wáán-avuntamba sípivim-bayai-kwaasi sésa maragóná egwaatá kwégumne sésa ²⁸ándá-ayaira'a umbaimó tón-tantaa'a aríkwímakesa nompímbá tu'mái tavisimái awánomba

mindónkwááúmbá ayáátááka'a 120-ra'a kwáyowasa kwégwesa ó'a móyu'mai awánomba ákíra'a 90-ra'a úwasa ²⁹maragóná awámpá'á óntamba kwáyaindara'a tuvamúnavo sésa táátavai ésa éfyain-anda ayútúwówana ánaaempakemba nompímbá kuména tátorowasa avekáá iraráinata nóin-tantaara kwáyáíya awánanae sésa ³⁰nompí-sípívím-báyái-kwáási imáyáa ésa aúpá'á kónaumne-imayaa ésa kampa'á sésa aipakén-ándá ayútuwanae sésa sáwíya-sipi nompá'á móruna túwówana ³¹Póro i-kwáásíyé miwítí kawáánákóntáváíyé séna sípivim-bayai-kwaasimo ímo anó-sípívimbó máésamo ésamo amápa'a ánásanaaowe Póro súwasa ³²i-kwáási sáwíya-sipigona ándá káráyuwowana kóuraiye.

³³kóúwana sáwíyanka'a irataró'a Póro séna sísamaivakemba éfyaimba kumbaimái-no'waamba káno'a mé'a íma toómbá naráavo ívé'a toómbá naaró. ³⁴kemá asiramái simátíme'a sé'a toómbá né'a túma kawe'á ina'a mé'a íma ánásanaaowe ³⁵Póro simásuwena amápa-kwaasi túranka'a toómbá mairéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topámbai nówasa ³⁶awánowana tirumbá kawe'á úwata toómbá naáwánda ³⁷mindómpí-sípívimbá sáwíva-kwaasi 276 kwaasi máyaawanda-kwaasi toómbá naáwánanaya ³⁸símú'a vówanaya misípí umbái tówasa mimpímbó kwáyon-tomba áwí'a úwítí-tomba nompímbá maisu'márówana etóyóí úwata maémaumne.

nonkó tuvántáávanena misípí tawísíyukain-kwasai.

³⁹máyaawananya irataró'a úwasa awánomba íma awánom-barama kwáyowasa awánomba miv'á nonkó irówana kawe'-nónaamaai kwáyowasa

awánésa sésa meivátá íyónanaya kawé'-nónaamaaiva'a póna sípigo úwoi iyíniye sésa ⁴⁰ sípigo tátorain-anda káráyuwuwana nompá'á kumúwasa avúsúmaesa nááún-tamayoka'a kárárumaron-anda ayútuwesa aipa'á ampantá aríkwímaresa úndáomo kweyááríka'a avúsínata nonáámááíva'a kónáe sésa ⁴¹ kuwaná nompímbá nonáámáái-oma'a kwáyowana mimpímbá misípígó ai'á mááritowana nonkó áyámiva'a tuvántáávanemena tawísíyukaiye.

⁴² tawísíyuwowasa i-kwáásí sésa ándá-kwaasi nombá tuvámbai kóvainivo tínkamona suwaná ⁴³ i-kwáásítí kawáánákó Póromba áwa'naa ena séna íma tínkamoro simásuwena séna nombó tuvámbaimo kawé'ó uréwai nompímbá ásávare'a tuvámbae'a aápa'a koró. ⁴⁴ évakarawai ímo nompímbó tuvámbai awánarewai nompí-sípígóná taai-ayái mairé'a minká'á tátoke'a avúsúmae'a aápa'a koró súwata mirá éta amápa-kwaasiya kawé'á umáíya aápata kóyo uráundayaawe.

Mórata-maravata kóyoraunda-kwasaiya.

28 aápata kawé'á umáíya komáyaawanasaya mindónávúmpá'-márágó áwí'a Mórata-marawe suwatá ísaraumne. ² aa'á téna táúgwí'a kwéuwasa mimbárávákén-kwáásí kawé'á umásinkesaya iramá agaisínkówata siyáánta kwégauvowanana ³ Póro iráárí'a komaimaéna mimpímbá máagaimarowana koko'á úwana kwaaiwainkó téna Póro ayáánka'a tauntorówasa ⁴ kwaási awánésa keáímbá sésa moórá-kwaasi tuvúwísana púwísana nompí-sípívímbá timbá nonkómá íma tuvúkáimba póna ívé'a kwená anondáma maéna iraankavayaankó váinana puwíníye

keáímbá kwéuwana ⁵ Póro ayáámba tuvimpín-úwana miniráánkáváyáámbá tará'maena iravímbá tuvamúwana íma Póromba áí'a úwasa ⁶ minkwáásí Pórontavai imáyáa ésa intoráinana puwíníyo. marapá'á tuvaména puwíníyo-imayaa ésa ayáátááka'a aúrampimba avú'maresa mésa amu'matuwé máyówana íma ave'á puwúwasa imáyáa móruna ésa sésa minkwáásí ísóigoman-íye siráawe.

⁷ suwaná mimbárávákén-ánón-kwáásígó áwí'a Pápáryasi kwená maramá egwaa'á kwáyowai kawé'á umásinkenaya másinkowata kwená naaúmpata kaumbo-nó'wáámbá kogwaéwánanaya ⁸ Pápáryasi avowámbá kokotámba ankéna ayánómbá naaegwárá'á kwéuwana máyowana Póro kwenópa'a kwéna awánéna Áánútumpa'a námúnaa kwésena ayáándeí ane'á tátorowana mináí'á ánásowasa ⁹ awánésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa Póronopa'a tuwaná miráumai asóvamatinkava kúwasa ¹⁰ aamoi-yántáá'á símúwata máyaawanasaya nompí-sípívímbá kónáe séwánda-tawaiya ímo makáawanda-yantaa'a símúwata kuráumne.

Árómaa-naopa'a kuráunda-kwasaiya.

¹¹ moórá-nompi-sipigo Arekesándiyaavakemba áwí'a keáváráwái-ísóí-sípígó éna úndámo torái-kánáá mimbárágóná nonkwaaúmpímbá kwáyowata kaumbo-kwíyómbá maisuwéta mindómpí-sípívímbá usáateta kweémeta ¹² Sísari-marava'a Sáírákusu-naopa'a kwéta marapátá ásáveta kaumbo-nó'wáámbá kwaéta ¹³ nompí-sípívímbá usáateta kwéta Árísíyamu-naopa'a kógwaeta usá aaváyaavimba sínaaempakenta úndá toréna siméntámenaya kwéguwata kae'-nó'wáámbá kógwaeta

Ítári-marava'a Pútíyori-naopa'a marapá'á ásávaawanasaya ¹⁴ Ísun-aai ísówai máyówata kotuwánaawanasaya simásimesaya sésa moórá-sontaa keséya ménaaowe suwatá miráumaiya moórá-sontaa miwísé maéta Árómaa-naopata marapátá kówándaya ¹⁵ Árómaa-naopakemba Ísun-aai ísówai kówánda-ainta ísésa aampaké kotiráné sésa Ápíyasi-naopa'a máákéti-maruka'a amápa-kwaasi kwááyumo kwaí-námbá kaumbo kwáyopa'a tuwaná Póro tuwánéna Áánútumpa'a aamoí úwana arunkó kawé'á uráiyé.

Póro Árómaa-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro arunkó kawé'á kwéuwata Árómaa-naopa'a kówánanaya mindáópaken-kamaani-kwaasi Pórontavai séna íma ándá-naumpa'a maé úwoi-naumpa'a ménana i-kwáásígó enká'á kárákwiyiniye súwana ¹⁷ kaumbo-nó'wáámbá maisuwéna Póro mindáópakemba Yútaa-kwaasiti anóndarawa'a tááyowasa kwená naaúmpa'a tuwaná simátimena séna kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasi simái íma sáwí'a uráumpo kentáá síkwá'nái ámáámba íma káráraundanivo Yérúsaremu-naopa'a kembá táto'mai Árómaani-kamaani-i-kwaasira'a tíméwasa ándáva'a sínkaraawe. ¹⁸ sínkaresa sínkamiyanesa kesáái avakáá-omba íma ísasá ayúrankanae sewasá ¹⁹ Yútaa-kwaasi mináímbá kárówa'a kesí ááimba íma sáwí'a uróntavai sé'a Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái isáníye. kesí Yútaa-kwaasi aai simátinkanae íma súnda kesáái isáínkwáé sé'a Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a tiráumne. ²⁰ Yútaa-kwaasiya Áánútumo usáinkai-waimbo amu'makáundawain-aai séwánasa tátokesa siyáánka'a asááuraamba pó'a tááyamai tuwáné'a

simátimenaé Póro súwasa ²¹ ísésa miwí sésa Yútiyaavakemba Yútaa-kwaasi íma entávái aúvái agaimái túwáawana tiráiyé. íma évakarawai aai másimasimesaya entávái sáwí-aimba íma kwésimankaawe siráawe. ²² amápa'-mapa'a Ísuna aampa'á kwégontavai sáwí'a kwéumatinkaamba kwéisaumpo mináímbá simásímínata ísáano siráawe.

²³ simásuwesa moórá-tawai Póro simátiminin-kanaa marésa komésa minkánáá túwasa sáwíva-kwaasi Póro máyopa'a tuwaná aaváyaavinkemba ááimba ásarena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'maena no'wáámba móanasaraiye. naaóv'á Mósesi agaimakáin-aimpinkene Áánútun-aai simátímakowai agaimakáan-aimpinkene Ísun-aai simátíma'maena iyéna Ísun-aaiyavai áraire sígwáé séna simátimuwasa ²⁴ ísésa évakarawai sésa árair-aine suwasá évakarawai sésa kampar-áiné suwasá ²⁵ miráumai aaisankáá simái taaínkaar-uwana Póro séna naaóv'á Áánútun-amanko moóráwaimba Áánútun-aai simátímakowaimba áwí'a Áísáyaamba simámuwana kentíkwá'náyomba simátímakomba mináímbá árair-aimban-iyé. ²⁶ Áísáya agaimaréna séna Áánútu séna minkwáásiyávái kosimátime se kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. ²⁷ miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o ísésamo túrambo awánésamo kesááimo ísésamo miwítí sáwí-imayaaomo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino Áánútu siráiyé

Áísáya agaimaréna siráiyé. Póro
 simásuwéna ²⁸séna kemá mirá
 kwéowa'a pó'a simátimé'a sé'a Áánútu
 sáwí'o umáímo máyáampinkemba
 kawer-ámpá'á kwémetinkain-aimba
 ó'onkaa-kwaasi kosimátímakaundaya
 Áánútun-aai kwéisaawe ²⁹Póro
 mináímbá simásuwowasa [Yútaa-
 kwaasi kwesimá kwesiman-esa
 aaisa-símaesa kóuraawe.]

³⁰kóuwana Póro mindáópa'a
 ména kaer-ímá maisuwéna kwená

óntamba naanka'á kwétuwéna
 máyomba sáwíva-kwaasi kwenópa'a
 tuwaná aamoí éna ³¹Áánútu kwená
 kwaási kwégawaain-aimba Ísóigo
 Ísu Káráísitin-aai simátíma'maena
 iráiyé. kámááni-kwaasi mináíntávái
 íma aambá aúnúwana asiramái
 simátíma'maena iráiyé.

kemá Árúku sún-da-aimba ánásaiyé.

Árómaa

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna Kórinti-naopa'a ména maanáimbá agaimái Árómaa-naopa'a máyón-kwaasi agaimái moórá-ininko áwí'a Vípimba amúwana mátímakaiye. Árómaa-naopa'a kámááni-kwaasiti aiva-náópa'a Ítári-marava'a kwáyon-daopa'an-iyé. Póro Árómaa-naopa'a kwíníyena póna Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasivimba mayái mayáníyena póna miwí túwa'naa umai to'mayaa umátinkanae séna maarán-áimbá agaimái Vípimba amúwana mátímakaiye. Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amáparawai sáwí'ó úmae kwégon-asirayanko tátokowana Ísun-aaiyavai áraire sewáiyé su'maiyavai arupí umái máyáawe Áánútu siráiyé. Áánútun-amankoma sáwí'ó úmae kwégon-asirayanko tátokaimpinkemba iyátínkáísasa Ísuwe tarúmai aúnaí'a umái kwémaewe. Áánútuna amáánkona mayái-áínkwará'á agaimái amúwana mátímakaiye.

1 kemá Póro Ísu Káráisitina mayái-kwáásígó é'a maanáimbá agaimarúmpo ísáaro. Áánútu kembá aantá-kwaasi ítámarena séna kesáái áséi-kwasai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. ²naaóvá'á Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena mináséi-kwásái simái asirámakainaimba súwasa aúvái-kwandaaivimba agaimakáawe. ³mináséi-kwásái Áánútu ááninko kentáási Ísóigo Ísu Káráisitintavesa simái agaimakáawe. kwemá kwaásimo kunaúkáimba anóndako áwí'a Tévíti aísavutantamba uráiwaiman-iyé. ⁴kwenamankó Áánútunopakemba póna Áánútu kwembá pukáimpinkemba usásinankaraintaveta minánón-ásíráyámbá

awánéta séta Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. ⁵ó'on-o'om-baravakenkwaasi kwenáaiyavesa áraire séna taagwiayavónááontavena Áánútu Káráisitimba imáyáa amúwana kentávéna séna kesáái kosimátíma'mae naauwó séna kawé-máyái símakaiye. ⁶Ísu Káráisitina kwaási-i'a ónááontavena Áánútu tááyena keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawaiyara'a táayaraiye. ⁷mináíntáv'é'a imáyáa kwé'e'a maanáúvái agaimarúmpo ísáaro. keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawai Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a ónááontavena táayaraiwai ísáaro. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁸keinárawa'a Ísu Káráisitiye aráápamai máyáan-ainko amápar-ayampa-kwaasiva'a kóyáwé isasá ísááwa'a Ísu Káráisitina mayáiyáv'é'a imáyáa é'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁹Áánútuna mayái karuwaa'á umái kwémae'a ááninkon-aai áséi-kwasai kwésimatime'a keinárawatave'a námúnaa símae kwéiyunda Áánútu kwéisaiye. ¹⁰kentópa'o ímo kúndayave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa úmae iyé'a arááímo táínamo e aambá kwisínkéna'a Árómaa-naopa-kwaasiye komáéno kwésune. ¹¹Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isa'a kotúwa'naa ona'á kwenáaiyave'a asiramái imáyáa ónááontave'a kentópa'a kónáe sé'a kwéune. ¹²mirámó ina'o é'a keinárawa'a túwa'naa ona'á kembá súwa'naa ónááowe. Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwé'e'a túwa'naa ona'á kembá mirá ónááowe. ¹³kesí kwaásiyono. kentópa'o ímo kúndayave'a sáwí-imayaa ováínivo maanáimbá ísáaro.

sáwíva-kanaa kónáe sé'a únda moórá-yantaako tátoraisa'a máyaumne. ó'onkaa-kwaasivimbo Áánútuna aambó agaráátinkaawanasamo kwakáantemba keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi owa'á mirá ónáe sé'a kwéune. ¹⁴ Áánútu súwa'naa uráintave'a sáwíva-kwaasi anón-daopare sáwíyan-daopare amápar-aimbo ísaraawaiye ímo ísaraawaiye túwa'naa onó. ¹⁵ mirámó únda Árómaa-naopa'o máyáan-kwaasi ásí-kwasai kosimátimenae sé'a kwéune.

áséi-kwasaigona asirayán-kwásái.

¹⁶ ásí-kwasaiyave'o ímo sigayévé'o kwéunda maarán-áimbán-iyé. ásí-kwasaiyavesa árairemo kwésewai Áánútu kwená asirayándéí miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaiye. aiva'á Yútaa-kwaasi ísaraawasa naaémba ó'onkaa-kwaasi kwéisaawe. ¹⁷ Ísu Káráisitín-aaiyavetaamo áraire kwésundayavenaya mindáyavenawe su'mai Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésisata kwenaúranka'a arupí umáíya máyaumne. ásí-aimpinkemba mirán-áíntá ísaraumne. mindáyavena naaóv'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésimba pósa aúnaí'a umái kwémaewe agaimaréna siráíye.

Áánútumba tínaaemba umámakaan-kwasai.

¹⁸ Áánútu maanáimbá agaráásínkaraiye. marapá-kwáásí sáwí-imayaa ésa sáwí'a ésa mirámó kwéomba Áánútuna árair-ainkona aambá áumbakaamba póna Áánútu áwáá'a séna kwíyómpakemba sáwí-meyamba timíníye. ¹⁹ Áánútu kwená

ááimba íma aúp'á maréna avora'á agaráátínkaraimba marapá-kwáásí awánésa íma imáyáa uráamba póna sáwí-meyamba timíníye. ²⁰ Áánútu maramó taróurainkakene minavumpinkéné Áánútuna ááimba awánésa kwená asirayámbó kwaíkwai'ó kwéin-asirayamba kawe'á umái awánésa Áánútun-ane'a túrandei íma kwéawanaambanivo kwená ááimba á'a kwéisaawe. Áánútu taróurain-tantaa'a awánésa pósa kwemó máyáin-aimba kanaán-umai kwéisaawe. mindáyavesa sáwí'ó kwéomba miwítí ááinko isasá sáwí'a kwéowe. ²¹ Áánútu máyáin-aimba ísaraambanivo ivátuwesa kwenáwí'ó mósá marésamo árai'a máyáíye seráámbá íma mósá marésa súwi íma sésa ivátuwesa ka'é'náer-imayaa kwéesa túnkain-ayampar-imayaa kwéesa ²² kampa'á sésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne sembánivo sáwí-imayaagwara-kwaasi ésa ²³ Áánútu maí'mai'a kwéiwaina imáyáa íma mósá marésa kwaási áúwawaakaamba numamá kwaí-kwaamba iraankavayaambá tarórumakesa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraawe.

²⁴ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááíyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa miwívimbá miwí túma sáwí'a kwéowe. ²⁵ Áánútun-ai árair-aimba araaisésa kampar-áimbá kwégwaresa Áánútu amápa-tantaa'a taróuraiwaina imáyáa íma mósá marésa kwená mayái íma kwémaesa kwemó uráin-tantaakona imáyáa mósá marésa mintántáákóná mayái kwémayaawe. Áánútu áwíre su'mai mósá márááraamba árai'a mindá íma mósá kwémaraawe. ²⁶ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááíyave'o

ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa aaraí tuwai'máá'a tiyuwésa keíyái kesuwainíné sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa ²⁷kwaai miráumai tuwainímbáá'a tiyuwésa keíyái kesuwainí kesuwai símae kwénaaesa mirá-sáwí'á úmae kwénaaontavena Áánútu miwí túra'a sáwí-meyamba arupí umái kwétimiye.

²⁸Áánútu kwenáái árair-aimba arááíséntavenawe séna ánaeamba umátímísana miwítí sáwí-imayaago táái tinkéna isasá kentí imáyáavinkeni'o kwéomba uwóví'a kwéowe. ²⁹ó'on-o'-sawi-imayaago miwívímbá anómba isasá sáwí'o kwéomba íma agandésa túran-anda ésa sáwí'a umátinkesa kawé'-má'yáímó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tínkamowasa púwówasa aaisambá sésa kampa'á simátiyuwesa simái sáwí'a kwéumatinkesa kwantánaanta-aimba símae kwénaaesa ³⁰túwí'a kumínkwáe sésa kampar-áímbá kwésesa Áánútumba títíyámba kwéumankesa sáwí-aimba kwésimatinkesa kampa'á sé'a anón-kwaasiya úne sésa túma maé iyésa aúna-sawi-mayai mayánáe sésa mirá ésa tinóvowi táái araaisésa ³¹tirumpimbá kawer-áímbá íma kwáyáísasa simáímo asirámakaini'a íma ésa miwítí kwaásiti imáyáa íma ésa tirumbá íma umátinkesa mirámó kwéomba ³²Áánútu áamámba símarena séna mirá-sáwí'ó kwéowai puwónááowe siráimba isésa íma ivátúwáamba mirá úmae iyésa íma agandésa mirámó kwéowaiyavesa aamoí kwéowe.

Áánútu aavimbá kwémaitinkain-kwasai.

2évakarawai tuwánésa sésa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésewai simátíménda isáaro. mirámó kwésemba keinárawakwara'a mirá-sáwí'á kwéomba póna

aavimbá maitinkáína'a sáwí-meyamba mayánááowe. ²mirá-sáwí'ó kwéowai Áánútu aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímimba kwemó arupí umáímo mirámó kwéin-ainta ísaraumne. ³évakarawai tuwáné'a sé'a sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésemba mirá-sáwí'á kwéomba pó'a Áánútu aavimbá íma maisinkéna sáwí-meyamba simíníye íma seró. ⁴sáwí'a kwéowana Áánútu arumbá umátinkena íma ááéma sáwí-meyamba tíména timu'maréna máyáíye. mindáyave'a úwoisan-tantaa'an-íye íma seró. sáwí'o kwéomba tuwé'a Áánútumpa'a ténááontavena arumbá umátinkena timu'maréna máyáíye. ⁵ánivo kemá tirunté maré'a sáwí'o kwéomba íma tuwé'a Áánútumpa'a íma kwétewe. mirá-sáwí'á úmae kwéiyontavena Áánútumo áwáá'o sénamo arupí-sawi-meyambo tímínín-kanáa tínana Áánútu ávááraumai sáwí-meyamba tímínana anómba íníye. ⁶minkánáa tínana amáparawai miwítí mayáíyávéna kawé'-méyáné sáwí-meyane anondá tímíníye. ⁷kawé'a úmae kwéiyesa sésa Áánútu kentáá súwí'a mósá maréna ságamasinkenaya maí'mai'o ónaunda-ita umásinkaniye kwésewai Áánútu aúnaí'a umái maí'mai'a ónááoni'a umátinkaniye. ⁸kesáyáváíyé su'mai imáyáa ésa kawer-áímbá tínaemba umámesa sáwí-aimba kwégwaraawai Áánútu ávááraumai áwáá'a tiyéna sáwí-meyamba tímíníye. ⁹sáwí'o kwéowai Áánútu t'á índai'a umátinkena umbai-yántáá'a tíména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna ¹⁰kawé'ó kwéowai Áánútu ságamatinkena túwí'a mósá maréna paru umátinkena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna ¹¹íma taaínkaar-umai-meyamba tímínívo arupí umai-meyamba tímíníye.

¹² Ó'onkaa-kwaasi Áánútu naaóv'á'ó Mósésimbo simámakain-amaamba íma isésa sáwí'a kwéontavena máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'maí'a ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba isésa arááíséntavena Áánútu minámáánkóná ááinkwara'a aavimbá maitinkániye. ¹³ Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba isésa ímo kwaráíyanamo éna Áánútu arupí umái máyáawe íma síníye. ¹⁴ Áánútu Ó'onkaa-kwaasi kwená ámáamba íma simátímakowasa miwítí imáyáavinkembo minámáámbó kwarésamo ombá minámáámbá ísaraan-kwaasiraamba kwéowe. ¹⁵ mirámó kwéomba Áánútuna ámáamba miwítí imáyáavimba kwáyáísasaraamba máyáawana tirumpimbá aai kwéna kawé'ó ontávéna mináínkó séna kawé'a kwéowe séna sáwí'ó ontávéna sáwí'a kwéowe kwésíye. ¹⁶ moórá-kanaamo tíanamo éna Áánútu Ísu Káráisitintavena sínana kwemá kwaásiti imáyáa aúpár-ímáyáa taaímbarena aavimbá maitinkániye. áséi-kwasaimo kwésimatimunda mináínkwará'á kwésimatimune.

**Yútaa-kwaasi Áánútuna
ámáamba tokáundaya póna
kwésuwa'naa-íye siráan-kwasai.**

¹⁷ Yútaa-kwaasiya úne kwésewai ísáaro. Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba ísaraundaya póta kawé'a umáíya máyaundaya Áánútuna kwaásiya úne sé'a kentúma mósá kwémaraawe. ¹⁸ minámáámbá ísaraantave'a Áánútumbo arááímo tainí'ó kwéon-aimba isé'a kawé'ó kwéon-tantaare sáwí'ó kwéon-tantaare kanaán-umai taaímbare'a ¹⁹ asiramái sé'a kawer-ámbó ímo awánaraan-kwaasi kanaán-umai agaráátinketa túnkain-ayampa'ó máyáan-kwaasi kanaán-umai sáma kwégamatin-

keta ²⁰ táá'a íma ísáan-kwaasi kwéagaraatinketa iyámpóíraani'a on-kwáásí kwéagaraatinkaundayaawe kwésewe. Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba ísaraantave'a imáyáa é'a sé'a amápar-aimba iséta árair-ainta kwésune-imayaa kwé'e'a pó'a mirán-áimbá kwésewe.

²¹ évakarawaimo kwéa-garaatinkaamba keinárawakwara'a mináimbá kwáráaro. umóyámbá íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro. ²² arai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro. kampar-ísóígó sáwí-yantaa'a iyémó kwésemba keinárawakwara'a sáwí'a kwé'e'a minkámpár-ísóígóná naaúmpa'a sáwí'a kwéomba mindá iv'á'á túwáaro. ²³ Áánútu Mósésimbo simámakain-amaanta ísaraumne sé'a kentúma mósá kwémaraambanivo minámáámbá araisé'a sáwí'a ombá kwaási tuwánésa séna Áánútu áwí'a sáwí'a kwéumankaawe kwésewe. ²⁴ mindáyavena naaóv'á'á Áánútun-ai aúv'áivimba agaimaréna séna Yútaa-kwaasi sáwí'a kwéontavesa Ó'onkaa-kwaasi tuwánésa Áánútumba simái sáwí'a kwéumankaawe agaimaréna siráíye.

²⁵ Yútaa-kwaasi ontáv'é'a túra'a kárámai araa'éna kwé'e'a sé'a Áánútuna kwaásiya úne kwésewai Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba kwáráamba Yútaa-kwaasi ombá mindá kawé'a kwéumatinkaivo minámáámbá íma kwáráamba Yútaa-kwaasi é'a túra'a kárámai araa'éna uráamba mindá íma kawé'a umátinkaisa'a úwoi-kwaasiraamban-owe. ²⁶ Ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba kwárááwanamo ímbá Áánútu séna

Yútaa-kwaasiraamba é'a túra'a kárámai araa'éna kwéowairaamba é'a kesí kwaásiraamban-owe kwésiye. ²⁷ Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba agaimarówa'a Yútaa-kwaasi isé'a túra'a kárámai araa'éna uráambanivo minámáámbá arááiraamba pósa ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai minámáámbá kwégwaraawaimo ésa aavimbá maitinkánááowe. ²⁸⁻²⁹ túra'a kárámai araa'éna kwéowai mindáyavenawe su'mai íma Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-ovo Áánútun-amanko miwítí sáwí-imayaa maitíyukaiwai Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-owe. agaimakáin-amaanko íma mirá kwéumatinkaivo Áánútun-amanko mirá kwéumatinkaiye. mirámó kwéon-kwaasiyavesa ó'on-kwaasi íma aamoí kwéumatinkaavo Áánútuwe su'mai aamoí kwéumatinkaiye.

3 ímo ó'onkaavimban-ivo Yútaa-kwaasivimba nóran-kawe-tantaara paáuraiyo. túmo kárámaimo araa'énamo uráamba mindá nóran-kawe-tantaara paáuraiyo sembó ²sísaa íya'o é'a anondá sé'a kawe-tántáá'á paáréna aiva'á Yútaa-kwaasi Áánútun-aaimo tátoranaaontavena simátímakaiye sénaumne. ³simátímakaimbanivo évakarawai Áánútuntavesa íma imáyáa ésa kwenáái íma kwétaagwiyavowe. mirá kwéovo Áánútu íma mirá éna kwemó siráintemba kwéena simái asirámakaini'a kwéiye. ⁴kwaási kampar-áimbá kwésevo Áánútu árir-aine su'mai kwésiye. Áánútun-tavena simái aúvái-kwandaaivimba agaimaréna séna enááigo árir-aine su'mai isasá kwaási ísaraawe. íma kanaán-umai aavimbá mayankánááovo enááigo amápa-kwaasi táái kwéusayaaitaiye

agaimaréna siráiyé.

⁵kesáámó sáwítaamo úndavinkemba Áánútuna kawe'-má'yái avora'á kwégwaintaveta sáwíta kwéunanaya Áánútu sáwí-meyamba símimba sáwí'a kwéiyeya íma seno. mirán-áimbá kwaásiti imáyáavinkemban-ivo íma miráy'a seno. ⁶Áánútuimo ímo arupí umáímo ménaraankasi naaémba amáparawaimo máyáawaina áaintavena íma tísaa isinó.

⁷moórá-aimba ísáaro. kesáámó kampar-áimbó súndavinkemba Áánútuna árir-aimba avora'á paárisana kwenáwí'a mósá anómbe kwéiyintaveta kesáámó sáwí'o kwéundayavenaya Áánútu aavimbá maisínkáimba sáwí'a kwéiyeya íma seno. ⁸mirán-kámpár-áimbó kwésemba mimpínkémbá sésa kesáámó sáwí'o kwéundaya mimpínkémbá kawe-tántáá'á paárinana Áánútu áwí'a iyíníye íma mirán-áimbá seró. évakarawai kesúwí'a sáwí'a umásinkanaaontavesa kentávésa kampa'á sésa mirán-áimbá kwésiye kwésevo Áánútu miwí aavimbá maitinkéna arupí umái sáwí-meyamba timíníye.

amáparawai íma arupí umái máyáan-kwasai.

⁹kemá Póro mináimbá imáyáa é'a sé'a Áánútu aúranka'a íma maarán-íye. Yútaa-kwaasiya kawe-kwáásíyá únasaya ó'onkaa-kwaasi sáwí-kwaasi owémá íma mirán-ivo ké'naan-aimba sé'a sáwí-imayaago amáparawai tátokaiye kwésune. ¹⁰mindáyavena Áánútun-ai aúváiivimba agaimaréna séna Áánútu aúranka'a amáparawai íma arupí umái máyáawe. ¹¹ánivo amáparawai arupí íi-yántáá'á íma kawe'á umái kwéawanesa Áánútuwe maénáe íma kwésewe. ¹²amáparawai Áánútumba tínaaemba umámesa sáwí-amba

kwarésa ka'énae'a ésa íma kawe'á kwéowe. ¹³kwaásimo pu'máímo kaviraantembá miwí tááigo mirá kwéisasa kampa'á kwésimatiyuwaawana miwí tááigo kwaaiwainkómó kwaásimo vaintembá kwéisasa ¹⁴anómba simái sáwí'a umátinkesa ¹⁵ááéma tínkamowasa púwówai mésa ¹⁶kwénaaopa'a tí'a úní'a umái umbai-yántáá'á timésa ¹⁷íma paru umátinkesa ¹⁸Áánútu áároi íma inkaisésa ivátuwesa máyáawe

agaimaréna siráíye.

¹⁹Áánútu amápa'-maravaken-kwaasiyavena amáámba séna mináimbá kwáráaro siráimbanivo araaiséta amáparawaiya Áánútu aúranka'a sáwí'a éta súnnda arupí umáíya máyaumneya íma árai'a kwésune. ²⁰Áánútumo siráin-amaamba kwáyáísata amáparawaiya íma árai'a séta amápar-amaamba kwégwaraundaya póna Áánútu kentááyávéná séna arupí umái máyáawe síníye sénaundaya kampar-áimbá sénaundayaawe. amáámba kwéisetá sáwí'a uráumneya kwésundayaawe.

Ísun-aaiyavai áraire sewái Áánútu arupí umátinkáin-kwasai.

²¹Áánútu aúna-amba agaráásinkenaya Áánútu aúranka'o kwaásimo arupí kwéumatinkain-amba agaráásinkenaya kwemó siráin-amaamba íma imáyáa éna minámbá agaráásínkaraiye. mináíntávésa naaóv'á Mósesiye Áánútun-ai simátímakowaiye minámbá paáriníye-aimba simátimesa agaimakáawe. ²²kwaási Ísu Káráísitavesa sésa árai'a kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkaraiye kwésewana miwíyávéná Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai Áánútu

arupí kwéumatinkaimba mimbórá-ámbá kwáyáíye. ²³amáparawai sáwí'a ésa Áánútumbo arááímo kwétaini'o umáímo ménaesamo ombá ívé'a íma miráumai máyáawana póna ²⁴Áánútu úwoi túwa'naa éna arumbá umátinkáísana Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkembo iyátinkena Áánútu aúranka'a arupí umátinkanintavena pukáíye. ²⁵Áánútu séna sáwí'o kwéom-beyamba maitiyuwánintavena Ísu Káráísiti puwínana kwená naaemá kumíníye siráimba mináíntávéta séta árai'a mirá kwéíye kwésundayavenaya kentáásí sáwí-meyamba kwémaysiyuwaiye. ááémo sáwí'o uráamba Áánútu íma ááéma sáwí-meyamba tiména kwemá arupí kwéimba awánanaaontavena séna naaémba Ísu Káráísiti puwéna miwítí sáwí-meyamba maitiyuwáníye siráíye. ²⁶ívé'a Áánútu arupí kwéimba awánanaaontavena kwaásimo sáwí'o kwéontavena imáyáa éna maará kwéíye. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-meyamba kwémaitiyuwain-aintavesa áraire kwésewai Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaiye.

²⁷miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáíye. kentáásí kawe'-máyááyávéná ímanivo Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire súndayavena mindáwe su'maiyavena Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáíye. ²⁸simátimunda árair-aimban-íye. Áánútuna amáánta kwégwaraundayavenaya ímanivo kwenáíiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. ²⁹íma Yútaa-kwaasiye su'mainovo ó'onkaa-kwaasigwara'a túwa'naa ínintavena Áánútu máyáíye. ³⁰mimbóráwái Áánútu ména Yútaa-kwaasiya kwenaúranka'a arupí umásinkenaya

ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéumatinkaiye. ³¹kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundayavenaya Áánútu arupí kwéumasinkaisata miráumai Áánútuna ámáamba íma tuwéta minámáánkóná ááimba awánéta kwégwaraumne.

Ááváramu Áánútun-aaiyavai áraire siróntavai arupí umái máyáane Áánútu siráin-kwasai.

4 Ááváramu Yútaa-kwaasiya síkwá'náma kwenááimo simátíménda ísáaro. ²⁻³Áánútun-aai aúvái vimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráiyé agaimaréna siráiyé. Ááváramuna kawé'-má'yá'yávénamo Áánútumo sénamo arupí umái máyaane siráinkakai Ááváramumo kwená mayá'yávénamo áuma maéna iyúmba kwáísino. Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráimba mindáyavena Áánútu aúranka'a Ááváramu áuma maéna iyúmba íma kwáyombaniye.

⁴moórá-aimba ísáaro. moóráwaina mayái kwémayaawana meéyámbó kwé-timimba íma úwoi kwétimivo miwítí mayái awánéna meéyámbá kwétimiye. ⁵maarán-áimbá árair-aimban-iyé. kawé'-má'yái kwémayaundayavena arupí umái máyáawe-aimba Áánútu íma kwésivo Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavenaya Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. sáwí'o uráundayaamo arupí kwé-masinkainta Áánútuman-iyé. ⁶Áánútu kawé'-má'yáimó mairáantavena íma imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire siráantavena imáyáa éna arupí umátínkáiwai miwí tirunkó kawé'á kwésiye. mináántávéna naaóv'á Tévíti aúvái vimba agaimaréna séna

⁷Áánútu sáwí'o uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawé'á kwésiye. ⁸sáwí'o uráawai Áánútu íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawé'á kwésiye

agaimaréna siráiyé.

⁹mináimbá túra'o kárámaimo araa'énamo uráawai Yútaa-kwaasiyavenawe su'mai íma séna ímo túra'o kárámaimo araa'énamo uráawaiyavenagwara'a Tévíti séna miwítí sáwí-imayaagwara'a maitiyúwáísana tirunkó kawé'á kwésiye-aimba siráiyé. ó'omba mináimbá sé'a Áánútun-aai aúvái vimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráiyé

agaimaréna siráiyé. ¹⁰Ááváramu áúra'a íma kárámai araa'éna urónka'a Áánútu kwentávéna séna arupí umái máyaane séna ¹¹Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena arupí umái máyaandawai ómpo enáúra'a kárámai araa'éna uwó súwana mirá uráiyé. miráumai túra'o ímo kárámaimo araa'énamo uráawai gwara'a Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. miwí Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésesa pósa Ááváramuntavesa kentáá síkwá'náraamban-iyé kwésewe. ¹²súra'o kárámaimo araa'énamo kwéundawaiya kwemá kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. súra'o kárámaimo araa'énamo kwéundayavetaawe su'mai ímanivo Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe Ááváramuntaveta kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. Ááváramu áúra'o ímo kárámaimo araa'énamo urónka'a Áánútun-aaiyavena áraire séna máyomba póna Yútaa-kwaasiye

ó'onkaa-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai tíkwá'náman-iyé.

**Áánútun-aaiyavai áraire
sewái Áánútu simái
asirámakaimba timínín-kwasai.**

¹³naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba séna ewé enaísaavutantamba ónááowaiye amápa'-marama kentí maramá kwáyáiyé siráiyé. Ááváramu Áánútuna ámáamba kwakóntavena ímanivo kwenááiyavena áraire súwana Áánútu séna arupí umái máyaane sántavena Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba siráiyé. ¹⁴Áánútu simái asirámakon-aimba Mósesimbo simámakain-amaambo kwégwaraawaiyavena íma siráivo Áánútun-aaiyavesa áraire kwése-waiyavena siráiyé. mirámó ímo uráinkakai Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai úwoiyavesa sesinó. Áánútu simái asirámakaimba úwoiyavena sisinó. ¹⁵ámáán-aimba kwáyáísasa arááírántavena moórá-amba Áánútumo áwáá'ó sénamo sáwí-meyambo timínín-amba paáuraiye. ámáán-aimbo ímo kwáyáinkakai íma arááísísina. ámáán-aimba kwáyáiyé.

¹⁶Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simái asirámakon-aimba siráiyé. miráumai Ááváramu aísavutantambo ónááowai Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowai Áánútu úwoi túwa'naa ena simái asirámakaimba timíníye. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo ísaraawaiye su'mai ímanivo Ááváramumo Áánútun-aaiyavenamo áraire siróntemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai kwemá úwoi kwétuwa'naa-iyé. Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundawaiya Ááváramu kentáá síkwá'náraamban-iyé. ¹⁷Áánútu

aúranka'a Ááváramu máyowana maarán-áimbá simái agaimaréna séna ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'áma óne Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé. Áánútu púwómpinkembo kwéusasintinkaiwai éna kwemó aaimó sisanamó ímo kwáyáin-tantaakomo kwévaariwain-aaiyavena Ááváramu áraire siráiyé. ¹⁸kwaási ímo paáronaaon-tantaatavena Áánútu Ááváramuntavena súwana Ááváramu árai'a mirá ínnyena siyé siráimba póna ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'náman-iyé. Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna enaísaavutantambo ónááowai sáwíva-kwaasi paáronaaowe agaimaréna siráimba pósa paáurawe. ¹⁹ááéma Ááváramu anónu'mai karéna ména sáwívar-ima 100 íma maisuwéna máyowana awainínkó Séraa ageínimbá máyowana póna íma imáyáa éna Áánútuntavena asiramái imáyáa kwéena ²⁰Áánútu simáímo asirámakon-aintavena áraire séna íma kaer-ímáyáa éna asiramái ména Áánútu áwí'a mósá maréna ²¹séna Áánútumo simáímo asirámakainten-umai kanaán-umai iyámpói simíníye séna ²²miráumai Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena séna arupí umái máyaane siráiyé.

²³arupí umái máyaane siráimba íma Ááváramuntavenawe su'mai siráivo ²⁴kentááyávénagwara'a mirán-áimbá siráiyé. Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiwain-aaiyaveta áraire súndayavenaya séna arupí umái máyáawe kwésiye. ²⁵kesáámó sáwí'ó uráundayavenaya kentáási sáwí-meyambo maisiyuwáníntavenaya Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana kuména kumpuwúwana Áánútu kwe-naúranka'a arupí umásinkanintavenaya pukáimpinkemba usásinankaraiye.

Áánútu arupíya umásínkáin-kwasai.

5 Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire sún-dayavenaya Áánútu kwenáuranka'a arupíya umásínkarenaya Ísóigo Ísu Káráísitina mayáímá imáyáa éna paru kwéumasinkaisata mimbórái'a umái kwémaumne. ²Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire sún-dayavenaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ipata mósínkaraisata méta Áánútuwe ságyan-ayampata ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya sirunkóyá aamoí kwéiye. ³umbai-yántáá'ó kesópata kwáyáimba sirunkóyá aamoí isatá minúmbái-yántáá'á kwáyáintaveta asiramái méta íma sívón-káínta ⁴mindáyavena Áánútu séna kawe'á umái máyáawe sisatá mindáyaveta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaunana sirunkóyá aamoí kwéiye. ⁵kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaundaya kentááyávéna íma awinkánimba póna íma sigaeyá íníye. Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbéna Áánútumo kentááyávénamo anón-imayaamo imbá kwéagaraasinkaimba póta kwesémo ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya póna íma sigaeyá kwéiye. ⁶kesáá íma asiramái máyaawanana Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kesáámó sáwí'ó umáíyaamo máyaundavinkembo kusúwa'naa índayavenaya Ísu Káráísiti kumpukáíye. ⁷arupí-kwaasigombo áwa'naa ónaundayave'a puwónáe senkákái umbái taisinó. kawe-kwáásígómbó áwa'naa ónaundayave'a kwená anondá puwónáe sésa puwósino. íya puwósino. íma isáúmne. ⁸ánivo kesáámó sáwítaamo umáíyaamo máyaundaya súwa'naa índayavenaya Ísu Káráísiti kumpukáíye. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba Áánútu arumbó símimba mindá kwéagaraasinkaintaawe. ⁹Ísu Káráísiti

kentááyávéna imáyáa éna pukáintavena Áánútu aúranka'a arupí umásínkarainta pónaya Káráísiti árai'a kentáási sáwí-meyamba maisiyukaintavenaya Áánútu íma áwáá'a siyíníye. ¹⁰kesáá Áánútumbo síyámba umánkaraundaya kwenááninko kentááyávéna imáyáa éna pukáimba póta Áánútuwe mimbórái'imáyáávátá máyaundaya miráumai Ísu Káráísiti úwoi ména póna árai'a kawer-ámpá'ó kwégundayavenaya kwégarakwiíye. ¹¹íma mináíné su'mainivo maarán-áinkwará'án-íye. Ísóigo Ísu Káráísiti Áánútunte mimbórái'a umásínkáisanaya póna Áánútuntavena kesirunkóyá aamoí kwéiye.

Áándamunte Ísuntei kwaasái.

¹²maarán-áimbá ísáaro. aiva-kwáásígó Áánútun-aai arááiraimba póna sáwí'ó kwéon-amba paáruraiye. sáwí'a uráimba póna púwón-amba paáruraiye. amáparawai sáwí'a kwéomba pósa púwón-ampa'a kwégowe. ¹³Áánútumo Mósesimbo amáámbo ímo simámakonka'a kwaási sáwí'a uráamba isaná Áánútu misáwí'ó uráan-aimba íma agaimakáíye. ¹⁴aiva'á Áándamu máyowasa matinka-matinka úmaesa tunka'á Mósesi usá máúnka-kwaasiyomba pukáawe. Áándamu Áánútun-aai arááírowasa kwempínkén-kwáási évakarawai íma mirá umbá sáwí'a umbá pósa pukáawe.

Áándamu naaémbo paárinii-waimo íninteni'a éna Káráísitimo évaka-tantaa'o íninteni'a íma uráivo ¹⁵sáwí'a uráimbanivo Áánútu úwoi kwésuwa'naa-intaawe. Áándamu Áánútun-aai arááiraimba pósa amáparawai pu'maé kwéiyomba árair-aimban-ivo Áánútu amáparawai úwoi túwa'naa ínintavena moóráwaimba Ísu Káráísitimba ai'marówana kuména

kawe'á umátínkáva'a kwéiyimba minánkó usáyaaitaraiye. ¹⁶Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawaiya sáwí'a úmae kwéiyunanaya Áánútu íma mirá éna kawe'á kwéumasinkaintaawe. aiva-táwai aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááírowana Áánútu séna sáwí'a ónda po puwíníyone séna naaémba sáwíva-kwaasi sáwí'a uwaná séna úwoi túwa'naa e'a kesúranka'a arupí umátinkanaumne siráiyé. ¹⁷Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawai puwí-ámp'á kwégwaraawana minánkó tátokaivo moórawai Ísu Káráísiti maarán-ánón-káwé'-má'yái mairáiyé. Áánútuntavesa súwa'naa uwo sewái úwoi kawe'á umái kwétuwa'naa-ena kwenauranka'a arupí umái kwéumatinkaisana Káráísiti túwa'naa isasá asiramái mésa sáwí-mayaigomba kwéusayaaitaawe.

¹⁸ánivo mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. aiva-kwáásígó sáwí'a urónkakemba Áánútu amáparawaiyavena séna sáwí'a kwéesa puwónááowe siráimba póna moórawai Ísu Káráísiti kawe'á urónkakemba sáwí'o uráampinkemba iyátinkena aúnaí'o umáímo maí'mai'o ónááoni'a kwéumatinkaiye. ¹⁹aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááíronkakemba amáparawai sáwí'a uráambanivo moórawai Ísu Káráísiti Áánútu siráini'a urónkakemba Áánútu kwenauranka'a sáwívarawai arupí kwéumatinkaiye.

²⁰sáwí'a umbá Áánútu kwená áamámba Mósesimba simámakomba mindáyavena miwítí sáwí-mayaigo anómba uráiyé. mirá umbánivo Áánútu arumbá umátínkámae iyúwana anómba uráiyé. ²¹ááema sáwí'o urón-imayaigo tátokowasa pósa puwí-ámbá kwakáawe. mirá uráambanivo ívé'a Áánútumo arumbó kwéumasinkaiwaiya tátoraísata kwenauranka'a arupí umáíya

máyaundaya kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti aúnaítaamo umáíya maí'mai'o ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

Ísuwe tarúmaiya máyaunda-kwasai.

6 simátíménda ísáaro. maarán-áimbá íma seró. Áánútu úwoi súwa'naa úmae iyínana anómba ínintaveta sáwí'a úmae kwéiyeta ménae íma seró. ²puwón-kwaasimo miwítí sáwí-mayaigomo ímo ókwara'o tátotuwenamo kwáíntemba kentáávimbá sáwí-mayaigo íma tátotuvena kwáyáísata póta íma sáwíta úmaeta kwéiyeta ménaumne. ³maarán-áimbá ísaraawe. nombó pésinkaanta Ísu Káráísiti kweséya tarúsinkaisata kweséya pukáara'naraamba umáíya máyaunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyisata máyaumne. ⁴nombó pésinkaanta kesáá Ísu Káráísitiye puwúnasaya utaráara'naraanta kwéunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyiye. Áánútu kentáásivowa ó'oran-asirayandei pukáimpinkemba usásinankaraintemba kentáá usásisinkaraara'naraamba uráísata aúnaí'a umáíya máyaumne.

⁵Ísu Káráísitima pukáimba kwemó kwaásiti sáwí-mayaigomba usáyaaitaraintemba kweséya tarúmai máyaundayavenaya sáwí-mayaigo kentáá íma tátokaiye. miráumai Ísu Káráísitimo pukáimpinkembo usásinankaraintemba kweséya tarúmai máyaundayaveta aúnaí'a umáíya máyaumne. ⁶⁻⁷maarán-áimbá ísaraawe. puwówanamo imbá sáwí-imayaago íma tátotuvena kwáyáísana kentáásí sáwí-imayaagona asirayámbá ánásainana kesáámó sáwí'o úmae kwéiyundawaiya íma táto'mae iyínintavena Ísu Káráísiti taaira'á pukáísana kentáásí sáwí-imayaago kentáá íma tátokaiye. ⁸Ísu Káráísitiye pukáara'naraanta umáíya máyaundaya

póta mináimbá árair-aimba isatá kweséya máyaumne. ⁹ maarán-áintá ísaraumne. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinkaisana puwí-ásíráyánkó íma tátoraísana ókwara'a íma kwévuwiye. ¹⁰ sáwí'ó kwéombo ánasanintavena mimbórá-táwai pukáimba póna mindáyavena íma ókwara'a puwéna usásinena ména Áánútuntavena imáyáa kwéena máyáíye. ¹¹ miráumai imáyáa é'a sé'a pukáara'naraanta umáíya máyaunanaya sáwí'ó kwéundawaiya íma tátotuwena kwáyáísata méta Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya Áánútu aamoí ínkwáe-i'a umáíya máyaumne.

¹² kentí sáwí-imayaayave'a tiráíyave'a ováínivo sáwí'ó kwéowai keinárawa'a íma tátoraino. ¹³ kentúwawaa'neiye kentiyáánamaineiye íma owé simái sáwí'a kwé'e'a pukáara'naraan-umai máyáawanamo usásintinkaisa'o máyáawai Áánútumpa'a kentúwawaa'a amé'a kwentáv'e'a owé simái kentúwawaa'neiye kentiyáánamaineiye kwená kawe'-má'yáíy'é su'mai máyáaro. ¹⁴ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kárákwiyisana Áánútu úwoi túwa'naa iwái kárákwiyisana póna kentí sáwí-imayaago kentúra'a íma tátoraino.

Áánútu kwená mayái-kwáásí-í'a umátinkáin-kwasai.

¹⁵ mináimbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáará'a íma kárákwiyisana Áánútu úwoi súwa'naa iwái kárákwiyisata mindáyaveta íma úwoi sáwí'a úmaeta íyóno. ¹⁶ kwená mayái mayánaumnemo sembá kwemá kárákwiyisasa kwená mayái-kwáásí máyáawe-aimba ísaraawe. miráumai sáwí'ó íyanamo éna misáwí-ímáyáágó tátokaina'a misáwí-máyái maimaé kwéiye'a máyáawaina ááimba

Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-aaimo isáíyanamo éna kwemá kárákwiraina'a kwená mayái maimaé kwéiyiyana kwenaúranka'a arupí umátinkaniye. ¹⁷ ááémo sáwí'ó uráam-bayaigo tátokowasa naaémba árair-aimba simátíma'mae íyówa'a isé'a kentirumpimbá asiramái tátokaawa'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁸ sáwí'ó kwéum-bayaigo tátokompinkemba Áánútu iyátinkowa'a arupí-mayai kwémayaawana minárúpí-máyáígó tátokaiye. ¹⁹ íma asiramái máyáantave'a kesáái isánááon-aimba simátimune. ááéma sáwí'a ónáe sé'a ó'on-o'on-tantaakwara'a sáwí'a uwaná tátokombanivo ívé'a kawe'á ónáe sé'a kawe'-má'yáíy'é su'mai kwémae'a Áánútun-dei-i'a oró.

²⁰ ááémo sáwí'ó um-báyáígó tátokonka'a kawe'ó íí-ímáyáá íma kwé'e'a ²¹ sáwí'ó uráamba ívé'a tigaemá kwéiye. sáwí'ó untavéna íma kawe-tántáá'á kentópa'a tiráíye. mirá-sáwí'ó úmae íyómpinkemba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a kwéowe. ²² Áánútu sáwí'ó kwéumpinkemba iyátinkena kwená mayái-kwáásí-í'a umátinkaraimba pó'a Áánútun-dei-i'a umái mé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²³ sáwí'ó kwéom-bayaigona anondá puwónááombanivo Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina mayái imáyáa éna aúnáitaamo umáíya maí'mai'ó ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraunda-kwasai.

7 kesí kwaásiyono. amáparawai ámáán-aimba ísaraamba pó'a simátíménda ísáaro. úwoimo máyáanka'a ámáán-ainko kárákwiraimba póna puwíyamba mináínkó íma kárákwiyiniye. ² ámáánkomo

siráintemba aarakwá'ó ombá awaikómó aúvaimo máyáinka'a awainínkó kwesé tarúmai máyáísana awaikómó púwisanamo imbá tarúmaimo máyaayamba kwéanasaiye. ³ awaikómó máyáinka'a aaraigómó ó'on-kwaasigoe námae kwénaaisanamo imbá sáwí-inimban-iyé kwésevo awaikómó puwínanamo éna áamáánko siráintemba ó'on-kwaasimo mayánímbo éna kanaán-iyé.

⁴ kesí kwaásiyono. miráumai keinárawatavenawe séna Ísu Káráísiti pukáimba Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba imáyáa é'a Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáantave'a pukáara'naraambo umáímo máyáamba minámáánkó íma tátokaivo Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawe. Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankarawai Ísunde-i'a umái mé'a pó'a Áánútuna mayái kwémayaawe. ⁵ ááema sáwí-imayaayaveta sirááyave-taamo uráundarata íma mirán-oro siráin-amaamba iséta imáyáa éta ivá-tuweta sáwí-imayaayaveta sirááyaveta éta sáwí'a éta puwónaunda-amba kwaréta ⁶ miráyá uráunda ívé'a Áánútu sáwí-imayaago tátokaimpinkenta iyásínkáísanaya Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaanko íma tátokaisata ááeraan-amba Mósesimo agaimakáin-amaankona aambá íma kwaréta aúna-amba Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraumne.

Áánútuna áamáambo ímo

kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino siráin-kwasai.

⁷ mináimbó imáyáa é'a simátíménda isáaro. Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaantave'a sáwí-amaamban-iyé íma seró. minámáán-áimbó ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino. túran-anda íma oró. minámáánkómó

ímo mirá siráinkakai súran-andamo úndayave'a sáwí'a kwéune íma súsino. ⁸ minámáánkó séna túran-anda íma oró siráimba kempímbá sáwí-imayaa kwáyáimba pó'a minámáámbá araisénáe sé'a súran-anda ávááraumai uráumne. minámáánkómó ímo kwáyáinkakai sáwí'o kwéunda íma imáyáa é'a sáwí'a kwéune súsino. ⁹ áamáánko íma mirá oró siráimba íma isé'a kawé'a umái máyaumne-imayaa é'a mé'a naaemba minámáámbá ísaraunda araisénáe sé'a arááíraunda ¹⁰ mindá puwónaundawai úne. minámáámbó kwakáundarakai kawé'a umái máyausino. minámáámbá arááíraundawai pó'a puwónaundawai úne-aimba ísaraumne. ¹¹ minámáánkó séna íma mirá oró siráimba kempímbá sáwí-imayaago kwéna póna kampa'á simásiyuwaisa'a mináímbá araisénáe sé'a arááíraunda pó'a puwónaundawai úne.

¹² miráumai Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaan-aimba íma mirá oró-áimbá Áánútun-aai arupí-aimba kawer-áimbán-iyé. ¹³ minkáwér-áínkó íma puwónaundai'a umásínkaraiivo kesí sáwí-imayaago puwónaundai'a umásínkaraiye. sáwí-imayaayave'a siráái kwétaimba pó'a minámáámbó araisénáe sé'o arááíraunda puwónaundawai é'a kesí sáwí-mayaigona ááimba ávááraumai sáwí'a úwa'a awánaraumne. minámáánkó séna íma sáwí'a oró siráimba pó'a kemó sáwí'o uráunda kesí sáwí-imayaago anómbo sáwí'a úwa'a awánaraumne.

sáwí'o kwéundawaiya tátokain-kwasai.

¹⁴ áamáamba Áánútumpakemba kunkáivo kemá marapákén-kwáásí únana sáwí'o kwéundawai tátokaisa'a minímáyáágóná mayái kwémayaumne. ¹⁵ kawé'ó úndayavena kwésínkaisa'a

mirá ónáe súndanivo íma mirá kwéune. sáwí'ó úndayavena íma kwésinkaisa'a íma mirá ónáe súndanivo mirá kwéune. mirámó kwéunda íma kawer-ímáyáá kwéune. ¹⁶ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'ó kwéundayave'a sé'a Áánútu siráin-amaamba kawer-ámáámbán-íye kwésune. ¹⁷ sáwí'ó kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune. ¹⁸ marapá-kwáásí únda kanaán-umaimo kawé'ó únda kempímbá íma kwáyáísa'a awánaraumne. kawé'ó úndayavena kwésinkaisa'a íma kanaán-umai kawé'á kwéune. ¹⁹ kawé'á ónáe sé'a úndanivo íma mirá é'a íma sáwí'a ónáe sé'a úndanivo úwoi sáwí'a kwéune. ²⁰ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'á kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune.

²¹ maarán-áínkóná ááimba kwáyáíye. kawé'á ónáe sé'a úndanivo sáwí-imayaago tavisímae kwéiyisa'a ²² kesirumpimbá Áánútuna ámáántave'a aamoí kwéundanivo ²³ moórá-ainkona ááimba kempímbá kwáyáísana sáwí'ó ónáe súndawai kembá tavisisaná Áánútuna ámáámba kawer-ámáámbá pó'a kwaránáe súndawai tavisisaná sáwí'ó ónáe súndawai tavisimái tátokaiye. ²⁴ eésé'á kwéunana sirunkó sáwí'a kwéisa'a máyaundayave'a sé'a sáwí'a kwéé'a puwónaundai'a kwéundavinkemba nááwa siráníyono kwésunana ²⁵ Ísóigo Ísu Káráísiti siráísa'a Áánútuntave'a súwi kwésune. miráumai kesirumpinkén-ímáyáá kwéé'a sé'a Áánútuna ámáámba kwaránáe súndanivo kesúgoma sáwí-imayaavinkemba sáwí'a kwéíye.

Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéon-kwasai.

8 miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwítí sáwí-meyamba

maitíyukaintavena Áánútu íma aaivimbá maitinkéna sáwí-meyamba íma timíníye. ² ááéma sáwíta uráundawai tátokowata puwónaundawaiya ówánanaya Ísu Káráísiti iyásínkaraisata kweséya aúnái'a umáíya máyaunanaya Áánútun-amanko kárákwiyanaya Áánútu aaivimbá íma maisinkénaya íma sáwí-meyamba simíníye. ³ Áánútu kwená ámáámba siráimbanivo sáwí'a ónáe séta minámáámbá íma kanaán-umaiya kwakáunda póna minámáánkó sáwíta umáíya máyaundavinkemba íma síkaisata máyaunanaya naaémba Áánútu ááninkontavena séna sáwí'a kwéomba po miwíyávái se kumpuwíníyone séna ai'marówana kesáámó sáwí'ó kwéundawaiyaamo úndanten-augwarawai maimaéna kentáásí sáwí-imayaamo maisiyuwáíndayavenaya kumpukáíye. ⁴ Áánútu mirá uráimba póta sáwí-imayaayavetaamo sirááiyavetaamo kwéunda ímo mirá kwéetaamo Áánútun-amankomo siráini'ó kwéetaamo éta Áánútuna ámáánko siráintemba miráyá umáíya arupíya ónaumne. ⁵ sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéowai miwítí sáwí-imayaago tátokaivo Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéowai kwená kawer-ímáyáágó kwégarakwiyye. ⁶ miwítí sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-amankombo arááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai paru umái aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ⁷ sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa kwéon-imayaawe su'mai kwéowai Áánútuna ámáámba íma kanaán-umai taagwiyavésa Áánútuna namuro-kwáásíráámbá kwéowe. ⁸ sáwí-imayaayavesamo tirááímo

kwétaini'o kwéowai Áánútu íma aamoí kwéumatinkaiye.

⁹Áánútun-amankomo kentirumpimbó máyáimbo é'a sáwí-imayaayave'o tirááimo kwétaini'a íma kwé'e'a Áánútun-amanko siráini'a kwé'e'a máyáawe. Ísu Káráisitín-amanko tirumpimbó ímo máyáiwai íma kwená kwaási-i'a kwéowe. ¹⁰Ísu Káráisitín-amanko kentirumpimbó máyáimbo éna Áánútu kwenáuranka'a arupí umátínkaraimba pó'a kentimankó maí'mai'a íníwai é'a sáwí'o uráantave'a kentúgoma puwíníwaiman-owe. ¹¹Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana kwenamankómó kentirumpimbó máyáimbo éna keinárawakwara'o éna puwónááompinkemba usásintinkaniye. kwenamankó kentirumpimbó máyáintavena Áánútu mirá íniye.

¹²kesí kwaásiyono. mináimbá imáyáa íyata íma kentáási imáyáavinkeni'a éta Áánútun-amankombo arááimo kwétainita umáíya máéno. ¹³sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéombo éna Áánútu séna máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máéro siráivo Áánútun-amankomo túwa'naa ína'o sáwí-imayaamo tuwé'o é'a aúnaí'a umái ménaaowe.

¹⁴Áánútun-amankomo kwésintembo kwégwaraawai Áánútu áánimbaa'an-owe. ¹⁵Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá máyáiwai íma inkaisí-í'a umátínkáísana inkaisí-yántáákó íma tátokaisa'a máyáavo Áánútu áánimbaari'a umátínkáísa'a Áánútumba kwéaaye'a sé'a kesivoó kwése'a kwémaewe. ¹⁶kesáá séta Áánútu áánimbaata úneyaamo kwésunda Áánútun-amanko kentáásirumpimba ména séna mindá árair-aimban-iye kwésiye. ¹⁷Áánútuna iyámpói úndaya póta Áánútumo kentááyávénawe sénamo

to'mayaa úmakaimba maimaéta Ísu Káráisitimo mayáninten-umaiya mayánaundayaawe. umbai-yántáá'ó kwempimbó kwáyontemba kentáávimbá umbai-yántáá'á kwáyáimba póta naaémba kweséya ságayan-ayampa'a ménaundayaawe.

Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkanin-kwasai.

¹⁸maarán-áimbá imáyáa é'a sé'a árai'a Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkainata mindáyaveta imáyáa kwéeta kentáávimbá kwáyáin-umbai-yantaataveta íma anón-imayaa kwéundayaawe. ¹⁹Áánútu áánimbaare ayáámúmbaareya únasaya Áánútumo tarórrurain-tantaako kwaí-kwaankowe taaigówé amápa-karaan-tantaakowe kentáámó suwánanaaontavesa mósá titaagwirésa amu'marésa máyáawe. ²⁰naaóv'áá Áánútu tarórrurain-tantaatavena séna kampindágwiniye séna kwená imáyáavinkemba séna íma miwítí imáyáavinkemba siráimba maarán-imáyáá éna séna ²¹naaémba kampindái-yántáá'á aambá áúntinkaanana tarórruraunda-yantaa'a ó'a íma kampindámae iyíniye. kesí iyámpóimo iyátínkáanasamo kawé'ó umáímo ménaaontemba mintántáákó miráumai kawé'a umái kwéniye Áánútu minímáyáá uráíye. ²²maarán-áintá ísaraumne. aaraimó iyámpóimo tinkésamo eésé'ó ontembá Áánútumo amápa-tantaa'o tarórrurain-tantaako eésé'a kwéena Áánútumo paárinintavena amu'maréna máyáíye. ²³íma Áánútumo tarórrurain-tantaakowe su'mainivo kesáágwárá'á miráyá kwéeta Áánútumo to'mayaa úmakain-tantaa'o simíníntaveta imáyáa ónaundayavenaya Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kesirumpintá kumbáyáísata eésétá kwéeta amu'maréta máyaunanaya Áánútu kwenayáámúmbaare kwenáán-

imbaare síkenaya aúna-kuwawaa'a umásinkanintaveta amu'maréta máyaumne. ²⁴ Áánútu kawer-ámpá'á mésinkonka'a séta árai'a Áánútuna iyámpóíya éta kweséya ménaumne séta amu'maréta máyaumne. awánuwuanda-yantaataveta íya amu'maréta ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta ménaumpo ²⁵ ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta méta séta árai'a paáriníye séta íma sívón-káínata asiramái amu'maréta ménaumne.

²⁶ íma asiramái-kwaasi méta kawer-ámpátá kwégunanaya umbai-yántáákó kwétatoraisana póna Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isata nóraumaiya Áánútumba áisaa onanayá súwa'naa íníyo séta sirumpintá kanagíré su'mai téta íma kanaán-umai aai kwésunanaya Áánútun-amanko kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai kwésisana ²⁷ Áánútun-amanko Áánútumbo arááímo kwétain-aimba séna kwená kwaási-imayaa éna mirán-áímbá kwésimba póna Áánútu kentáásí imáyáa awánaiwai póna kwenamankómó sin-áímbá kwéisaiye.

²⁸ maarán-áímbá ísaraumne. kwená kwaási-i'a ónaundayavenaya ítámakaisata kwená imáyáa kwéeta máyaunanaya sáwí-yantaare kawe-tántáaré kesópataamo timbá Áánútu mintántáá'á kawe'á kwéumasinkaintaawe. ²⁹ naaóvá'á Áánútu kwendéí-í'a umái ítámakowaiyavena séna kesááninkaamba ónááowe siráimba póna kwenááninko Ísu kentáásuwaao-i'a isatá kwenáúnavarita úne. ³⁰ naaóvá'á ítámakowaiyavenaya sááyena kwenáúranka'a arupí umásinkenaya kwenááninkaani'a kwéumasinkaintaawe.

Áánútu arumbá kwésimenaya Ísumba ai'marówana kumpukáin-kwasai.

³¹ Áánútu miráumai súwa'naa uráimba pó'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. sáwí'a umátinkanae sésayaamo mirámó ónááomba íma kanaán-umai kentáá usáyaaítanaaowe. ³² Áánútu kwenááninkomba íma tátorena kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwáínkwáe sénaya ai'marówana kumpukáíye. mirá uráimba póna súwa'naa ínín-tantaa'a úwoi simíníntaawe. ³³ Áánútu kentáá ítámakaiwaiya kwenáúranka'a arupíya umásínkarainta pósa évakarawai íma kanaán-umai aavimbá maisinkánááontaawe. ³⁴ évakarawai kentááyávésa puwígwáe sésa íma aavimbá maisinkánááowe. Ísu Káráísiti kentááyávénaya séna puwéna usásinena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á ména kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a kwéaisaa-íye. ³⁵ mirá kwéintavesa évakarawai íma kanaán-umai Káráísitiyeyaamo máyaundavakenta sírááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma kwétuwaiye. umbai-yántáá'ó kesópataamo tındawe aosambó kwisinkánááontaawe sáwí'o umásinkanaaontaawe sááímo sinkáníntaawe unáánkwátói-iyainta ménaundayaawe évakarawaimo sínkamonaaontaawe puwónaundayaawe mirán-tántáá'ó kesópataamo tínimba Káráísitiyeyaamo máyaundavakenta íma kanaán-umai sírááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma kwétuwaiye. ³⁶ naaóvá'á Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna ená kwaásiya úndarakemba évakarawai kentááyávésa sésa tínkamónasa puwígwáe-imayaa úmae kwéiyowe. sipisípimo tuvúwówanamo

púwíntemba kentááyávésa
tínkamónasa puwígwáe kwésimae
íyówe
agaimaréna siráiyé. ³⁷ mirá-sáwí'ó
umásínkáanta íma imáyáa
únanya Ísu Káráísiti arumbá
kwésimimba póna asiramásínkáísata
miwí kwéusayaaitaundayaawe.
³⁸⁻³⁹ maarán-áimbá árair-aimba
isa'á ísaraumne. Áánútu arumbá
kwésimenaya Ísóigo Ísu Káráísitimba
ai'marówana kentááyávénawe séna
kumpukáimba pósa Áánútunopa'o
máyaundavakenta íma kanaán-umai
kwésiraantaawe. puwónaundayaawe
úwoi máyaundayaawe Áánútunopa'o
máyaundavakenta íma kanaán-umai
kwésiraantaawe. kwíyómpaken-
kwayo'naraware taraváá-kwáné
ívé'o kwáyáin-tantaare naaémbo
paárinin-tantaare kwíyómpakewaiye
kwaántá-kwaasiti máapakewaiye
Áánútumo tarórirain-tantaare
mirán-tántáátónkó íma kanaán-umai
Áánútunopa'o máyaundavakenta
sírááwanaya Áánútu kentááyávénaya
íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma
kwétuwaiye.

Póro Ísareri-kwaasi arumbá umátínkarain-kwasai.

9 kemá Póro Ísu Káráísitina kwaásima
é'a árair-aine su'mai kwésunana
Áánútun-amanko kesirumpimbá ména
kárákwiyisa'a maarán-áimbá árair-
aimba kwésimatimune. ² kesí kwaási
Ísareri-kwaasivinkembo kemá tiráunda
isa'á imáyáa únana sirumbá kwéísana
sirunkó umbái támae kwéiyiye. ³ miwí
Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire
sembá pósa árairemo sésamo kesí
anondámo usámaiyanamo Áánútumo
siyuwáinanamo Ísu Káráísitimo
ánaaembo umásiyuwanimba mindá
kanaániye kwésune. ⁴ miwí kesí
kwaási Ísareri-andarakewai Áánútu

kwenáánimbaari'a umái ítámakena
kwená ságayamba agaráátinkena aaimá
simái tarútinkena kwená ámáámba
simátimena simái asiramakain-aimba
simátimena Áánútuna imáyáamo mósá
kwémaraan-amba agaráátinkowasa
⁵ ááéraan-anon-kwaasi miwí
tíkwánáma uwaná Ísu Káráísiti iyámpói
aú'mái miwítí ándáva'a kumbéna
amáparawaira'a kárákwiyisata
kwenáwíta mósá ma'maéta kwéiyunda
mindá árair-aimban-iyé.

⁶ Áánútu Ísareri-andaraken-
kwaasivinkemba íma amápa'a
ítámakaivo évakarawai ítámakaimba
Áánútu asiramakain-aimba arááíraiye
íma seénáísaiye. ⁷ Ááváramu
aísaavutantamba uráawai íma
amáparawain-ovo évaka'a Áánútuna
iyámpói owaná naaóvá'á Áánútu
Ááváramuntavena séna enááninko
áwí'a Áísákaa kwenáísaavutantamba
ónááowaiye su'maiyavena séna
enaísaavutantamba kwéowe sénááowe
Áánútu siráiyé. ⁸ mináínkóná ááimba
maarán-áimbán-iyé. Ááváramu
aísaavutantamba uráawai vinkemba
íma amáparawain-ovo Áánútu kesí
kwaásima owémó asiramáimo
siráiwaiye su'mai Áánútuna
kwaásiman-owe. ⁹ naaóvá'á Áánútu
Ááváramuntavena simái asiramakain-
aimba séna súnnda-kanaama tína'a
máyaanana Séraa inaamáí-iyámpói
ankáníye sirómba ¹⁰ mináímbá kentáá
síkwánáma Áísákaantavena siráiyé.
kwemá anón-éna aaraí mayówana
awainínkó áwí'a Árépéka agováraer-
iyampói ¹¹ íma tínkaroyasarai
miníyámpóirái íma mayái mairóyanka'a
¹² Áánútu minínínkóntávéna séna
ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwái
naaén-iyampoigona mayái mayáníye
siráiyé. Áánútu kwená imáyáavinkemba
kwená kwaási-i'a umái ítámarena
tááyaraiwo miwítí mayái íma awánarena

tááyaraiye. miráumai naaóvá'á séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwai naaén-iyampoigona mayái mayániye siráiyé. ¹³ Áánútun-aaí aúváivimba miníyámpóiráiyávéna agaimaréna séna Yákópomba ítámare'a Ísomba sínaaemba umámune Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé.

¹⁴ évakarawai mindáyavesa imáyáa ésa kampa'á sésa Áánútu íma arupí kwéiyemo kwéseмба mindá kamparáimbán-iyé. ¹⁵ naaóvá'á Áánútu Mós-esintavena séna

sirumbá umátinkanae súndawaiyave'a sirumbá kwéumatinkaumne. kawe'á umátinkanae súndawaiyave'a mirá kwéune

siráiyé. ¹⁶ miráumai kwaási tiráái kwétaintavenawe kwaási kawe'-máiyái kwémayaantavenawe ímanivo Áánútu kwená imáyáavinkemba séna sirumbá umátinkanae siráintavena kwená kwaási-i'a umái kwéitamariye.

¹⁷ Áánútun-aaí aúváí-kwandaaivimba agaimaréna séna

Mósesi máyonka'a Ísípi-marava'a kárákwirowai kwentávéna Áánútu séna amápa'-maravaken-kwaasi kesí asirayándéimó enane'ó úndama awánésa kesúwí'a isáígwáe sé'a embá kárákwiyi-mayaira'a usásinankaraumne Áánútu siráiyé

agaimaréna siráiyé. ¹⁸ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba kwembó arááímo tainí'o énamo sirumbá umátinkanaemo simbá arumbá umátinkena kwembó arááímo tainí'o énamo tiruntémó maráani'o imbá tiruntémá maráani'a kwéumatinkaiye.

Áánútu áwáá'a tiyéna arumbá umátinkenamo in-kwásái.

¹⁹ mindáyave'a imáyáa é'a maarán-áimbá íma seró. sawíta kwéundaya nóra séna Áánútu aavintá kwémáisinkaiyo. Áánútu imáyáa

éna séna sawí'a ónááowe siráimba mindáya sawí'a kwéundayaawe. miráumai aavimbó kwémáisinkainta mindá sawí'a kwéiyé mináimbá íma seró. ²⁰ keinárawa'a úwoi-kwaasi máyáavo Áánútumo siráinda-aimba anondá íma seró. maarán-áimbá imáyáa oró. sawei-ánáveumba ombá karí'-máramá mairésa sawei-ánáveumba úmaraawana misáwéf-ánáveunko íma maarán-áimbá séna nóra éra kembá mirá kwéumasinkao íma kwéiyé. ²¹ sawei-ánáveumbo ombá mimbórá-karí'-máramá mairésa kaer-ánáveumba úmaresa moórávimba úwoi-mayai maésa moórávimba kawe'-máiyái kwémayaamba mindá miwínéimán-iyé.

²² Áánútu miraráámbá kwéiyé. Áánútuna asirayáné áwáá'o kwésine awánanaaontavena sawí'o uráan-kwaasimo tínkaminimba miwítí meéyámbá póna ááéma íma tínkamimba timu'maréna ména naaémba tínkaminiye. ²³ kentáá ítámarenaya arumbá umásínkáinta póta kweséya ságyan-ayampata méta kwená ó'oran-kawe'-mayai awánanaundayavenaya Áánútu sawí'o uráan-kwaasi íma ááéma tínkamimba timu'maréna máyáiyé.

²⁴ íma Yútaa-kwaasivinkene su'maiya sááyaraivo ó'onkaa-kwaasigwara'a tááyaraiye. ²⁵ miráumai naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Ósíya agaimaréna séna

Áánútu séna íma kesí kwaási-i'a uráan-kwaasiyave'a kesí kwaásiman-owe sé'a ímo sirumbó tímakaundayave'a sirumbá kwétimune sénaumne. ²⁶ íma kesí kwaásiman-owe siráundava'a máyáawaiyave'a naaémba kesáánimbaa'an-owe sénaumne Áánútu asirayánkwáráwái síníye

Ósíya agaimaréna siráíye. ²⁷ naaóvá'á
 Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a
 Áísáya agaimaréna séna
 Ísarerin-andaraken-kwaasi sáwíva'a
 ésa nonáamááiraamba umái
 sáwíva-kwaasi ménaaovo Áánútu
 íma amápa'a tiránívo évaka'a
 sáwí'o umái máyáampinkemba
 tirániye. ²⁸ Ísóigo amáparawai
 avekáán-umai aavimbá maitinkéna
 sáwí-meyamba tímatuwaniye
 agaimaréna siráíye. ²⁹ moórava'a Áísáya
 agaimaréna séna

Ísóigo amápar-asirayambo tokáiwaimo
 sénamo évakarawai íma
 tínkamonda tiyúwáanasa mésa
 iyámpói tinkánááowe siráinkakai
 Sótómu-naopaken-kwaasiye
 Kómóraa-naopaken-kwaasiyemo
 putásaraantemba kesáágwará'á
 miráyá úsino
 agaimaréna siráíye.

**Ísareri-kwaasi Ísun-aaiyavai
 íma áraire siráan-kwasai.**

³⁰ mináínkóná ááimba maarán-
 áimbán-íye. ó'onkaa-kwaasi Áánútu
 aúranka'a arupí umáímo máyáan-ambo
 ímo avakáá uráawai Ísu Káráísitin-aaí
 isésa sésa áraire siráamba póna Áánútu
 kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye.
³¹ miwí mirá uráavo Yútaa-kwaasi
 Áánútu ítamakaiwai sésa Áánútu
 Mósesimbo simámakain-amaamba
 kwaráananaya kwenaúranka'a
 arupíya umásinkaniye siráavo Áánútu
 Mósesimbo simámakain-amaankona
 ááimba íma isésa kwenaúranka'a íma
 arupí umái máyáawe. ³²⁻³³ Áánútuna
 áamáamba kwaráananaya kwe-
 naúranka'a arupíya umásinkaniye
 siráavo kwenááiyavesa íma áraire
 siráantavena íma arupí umátínkaraiye
 Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba
 Ísuntavena simái agaimaréna séna

Áánútu séna isáaro. Sáíyono-naopa'a
 moórá-ontamba maráúnda
 pósa minóntánká'á tísamaima
 turarésa tanaambá vánááowe.
 óntantavenamo siráintembo
 íníwaimpa'o agevamáímo
 ménaaowai íma tigeayávésa
 ónááowe siráíye

mináímbá agaimaréna siráíye.
 óntanemo siráimba Ísuntavena siráíye.
 óntanka'o tanaambó vaantembá Ísu
 Káráísitin-aaí araaisésa miráumai
 tanaankáámbá vará'naumai máyáawe.

10 maanáimbó simátíménda isáaro.
 kesí kwaási Yútaa-kwaasi sáwí'o
 umáímo máyáapinkemba Áánútu
 iyátinkanintavena ávááraumai sirááíma
 kwétaisa'a Áánútumpa'a áísaa úmae'a
 kwéiyune. ² Yútaa-kwaasi Áánútuna
 mayái mayánaé sésa karuwaa'á
 kwéombanivo Áánútun-aaigona
 ááimba íma ísaraamba tuwánaraumne.
³ Áánútumo kwenaúranka'o
 arupímo kwéumatinkain-amba
 íma awánésa kampar-ántávésa
 árair-amban-íye sésa pósa Áánútuna
 árair-amba íma kwégwaraawe.
⁴ áamáamba kwaráúndayavena Áánútu
 kwenaúranka'a arupí umásinkaniye
 sésa Yútaa-kwaasi kwaráan-amba
 Ísu Káráísiti séna minámbá ánásaiwo
 kesááiyavesa áraire sewáiyávéna
 Áánútu kwenaúranka'a arupí
 kwéumatinkaimbanivo Yútaa-kwaasi
 minámbá íma kwégwaraawe.

⁵ Áánútu Mósesimbo simámakain-
 amaamba kwaráananaya Áánútu
 arupíya umásinkaniye kwésen-
 aintavena naaóvá'á Mósesi agaimaréna
 séna
 minámáámbó amápa'o kwaráiyawai
 kawé'á umái ménaaowe
 siráíye. ⁶ Áánútun-aaiyavesa
 árairemo kwésewaimo arupí
 umátínkain-aintavena agaimaréna séna

maarán-áimbá íma seró. nááwa kwíyómpa'a irénawa Káráísitimba áí'maena kumíníyo. ⁷nááwa pukáan-kwaasi máyáapa'a kuréwa Káráísitimba áí'maena tíníyo. mirán-áimbá íma seró. ⁸Áánútun-aaí kentirumpimbá egwaa'á kwáyáísa'a kwésewe agaimaréna siráíye. Ísu Káráísitin-aaíyave'a áraire seró-áimbá kwésimatimundayaawe. ⁹mináimbá maarán-áimbán-íye. Ísu kentáási Ísóigoman-íye avora'ó simátim'e o kentirunkákémbó sé'o Ísu pukáimpinkemba Áánútu usásinankariyemo síyanamo éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba Áánútu iyátinkaniye. ¹⁰Áánútun-aaíyaveta kesirumpintá áraire kwésundaya kwenaúranka'a arupíya kwéumasinkaintaawe. avora'ó mináimbó kwésimatimundaya sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaiye. ¹¹Áánútun-aaí aúváiivimba agaimaréna séna siráintembo ínfwaimpa'o agevamáímo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráíye. ¹²mináimbá amápa-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútu aúranka'a mimbóráí'a kwéontavena siráíye. Áánútu amáparawaira'a kárákwiraiwai éna súwa'naa ínkwáe sésamo simámén-kwaasi anón-kawe'a kwéumatinkaiye. ¹³Áánútun-aaí aúváiivimba agaimaréna séna Ísóigontavesa sésa sáwí'o umáímo máyaundavinkemba siráníyone kwésewai amáparawai mirá íníye agaimaréna siráíye. ¹⁴Áánútu íma máyáíye-aimbo sewáímó ombá súwa'naa uwo íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo ísáawaimo ombá mináíntávésa áraire íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo kosimátíméwasamo ombá mináimbá íma kanaán-umai

kwéisaawe. ¹⁵ímo ti'marááwasamo ombá íma kanaán-umai kogwésimatimewe. Áánútun-aaí aúváiivimba agaimaréna séna ásí-kwasaimo kosimátíméwai aamoí kwéumatinkaawe agaimaréna siráíye. ¹⁶mináséí-kwásái kwéisesamanivo évakarawai arááíraawe. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna Ísóigo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináíntávésa íma áraire kwésewe agaimaréna siráíye. ¹⁷Ísu Káráísitin-aaímo simátíméwasamo isésamo ombá kanaán-umai áraire kwésewe.

¹⁸Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaí árai'a á'a ísaraawe kwésune. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí aúváiivimba agaimaréna séna amápa'-marava'a kwénaaesa simátímúwana mináínkó kóyáwé uráíye agaimaréna siráíye. ¹⁹Yútaa-kwaasi Ísareri-kwaasi mináínkóná ááimba á'a ísaraamba mindá árair-aimban-íye. naaóv'á Mósesi Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna

Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiyave'a sé'a úwoi-kwaasiman-owe siráamba miwíyáv'é'a kesí kwaásiman-owe sénaundayave'a áwáá'a kwétiye'a tirunkó sáwí'a umátinkaniye

Áánútu siráíye Mósesi agaimaréna sirówana ²⁰naaémba Áísáya íma áá'a kwégowana agaimaréna séna Áánútu séna

nóra simáíya Áánútumpa'a ténaumno-aimba íma kwésewaitopa'a paáruraumne. Áánútumba agaráásínkáaro-aimba íma kwésewaitopa'a paáruraumne séna ²¹Ísareri-kwaasiyavena séna túwa'naa ónaumne sé'a kesópa'a teró símae kwéiyunasa kesáái

araaiséa kembá tínaaemba
kwéumasuwaawe
Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna
siráiyé.

**Áánútu Ísareri-kwaasi arumbá
kwéumatinkain-kwasai.**

11 simátíménda ísáaro. árai'a
Áánútu kwená kwaási
Yútaa-kwaasi íma ánaaemba
umátímakaiye. kemá miwívínkéwáí
é'a Ísareri-kwaasi pó'a Ááváramu
aísaavutantambo úndawai é'a
Pénisamini minándárakéwáímá úne.
²naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasi ítá-
marena ánaaemba íma umátímakaiye.
Íráiyaa-aai agaimakáimba ísaraawe.
naaóv'á Íráiyaa Ísareri-kwaasiyavena
í'ái séna Áánútuntavena séna
³Ísoígoo enáái simátí-
makaawaivinkemba
sáwívarawai tínkamuwasa
púwúwasa óntan-taareima
tawísíyuwesa entávésamo
imáyáamo ésamo póímo
tuvú'máímo agaimakáan-taareima
tawísíyukaawe. enááimo
simátímakaawaivinkemba keyáá
máyaunda pósa kenkwará'á
sínkamonaawe
Íráiyaa súwana ⁴Áánútu simáména séna
ímanivo kesí kwaási ménaaontavena
sáwívarawai 7,000 kwaasi tátokau-
nasa kampar-ísóígó áwí'o Páárimba
kwenáwí'a íma mósá makáawe
Áánútu simámakaiye. ⁵mirámó
uráintemba ívékwara'a Áánútu
arumbá umátínkáíwaiyavena
Yútaa-kwaasivinkemba évakarawai
ítámakaisasa máyáawe. ⁶miwítí
mayáiyávéna íma ítamakaivo arumbá
umátinkenayavena ítamakaiye. miwímó
kawe'-má'yáímó mairáawaina anondá
íma ítamakaivo kwemá arumbá
umátinkenayavena ítamakaiye.

⁷miráumai Ísareri-kwaasi
Yútaa-kwaasi Áánútumo kwenuúranka'o
arupímo kwéumatinkain-amba avakáá
uwááesa owasá amáparawai íma
awánaraawe Áánútumo ítamakaiwai
évakarawai awánaraawe. Áánútu
táayaraimba táá'a káúnkurain-
kwaasiraamba ésa íma ísáawasa
évakarawai ísaraawe. ⁸naaóv'á
Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna
séna
Áánútu séna tívón-kamátinkaumne
súwana tívó kwégowasa íma
kanaán-umai aai ísaraamba mirámó
uraántemba ívékwara'a mirá
kwéowe
agaimaréna siráisana ⁹Tévítí
agaimaréna séna
toóntávésawe su'mai anón-imayaa ésa
sésa kawé'á umáíya máyaumne
sýyambanivo minímáyáágó
kampa'á simátíyuwainasa sáwí'a
umái mésa sáwí-meyamba
mayánááowe. ¹⁰miwí túramba
kavíkurainasaraamba íma awá-
nanaaowe. miwítí umbai-yántáá'á
kwaíkwaí'a éna íma ánásaniye
Tévítí siráiyé. ¹¹mináímbá imáyáa
é'a simátíménda ísáaro. Yútaa-kwaasi
kampar-ámbá kwégwaraambanivo
naaémba íma mirá ónááowe. Yútaa-
kwaasi Áánútun-aai arááiraanka'a
ó'onkaa-kwaasi Áánútumo sáwí'o
umáímo máyáampinkemba kawer-
ámp'ó métínkáin-aimba isésa áraire
kwésemba Yútaa-kwaasi isésa tirunkó
sáwí'a ínasa kegwarátá miráumai
kwaránáe sénááowe. ¹²Yútaa-kwaasi
sáwí'a ésa sáwí-amba kwégwaraamba
mindáyavesa ó'onkaa-kwaasi
kawer-ámbá kwégwaresa kawé'á
umái máyáawe. miráumai naaémba
Yútaa-kwaasi Ísu Káráístin-aaiyavesa
áraire sésa kawer-ámbá kwaránááomba
sáwívarawai tuwánésa áváraumai
kawé'á umái ménaaowe.

**ó'onkaa-kwaasi kawer-ámpá'á
mégwétinkain-kwasai.**

¹³ íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu kentávéna séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaimba mimbáyáí anóm-bayaiman-iyé kwésune.

¹⁴ ó'onkaa-kwaasi kwésimatimunda imáyáa é'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi ísésa tirumbá sáwí'a ínasa kegwárátá miráumai kwaránáe sénááowe-imayaa kwéune. Yútaa-kwaasi mirá íyana Áánútu kawer-ámpá'á métinkanintave'a ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae kwéiyune. ¹⁵ Áánútu Yútaa-kwaasi ánaaemba umátímakainka'a ó'onkaa-kwaasi sáwívarawai kwená kwaási-i'a umátínkaraisasa miráumai naaemba Yútaa-kwaasi Áánútumpa'a tíyana Ísu Káráísitina kwaási-i'a umátinkanimba pukésa usásinaara'naraamba ónááowe.

¹⁶ Yútaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. évakarawaimo toómbó ayááímó topámbaimo Áánútumbo ámémba mintómbá mütú'a Áánútundeiman-iyé. évakarawaimo sésamo mintái-ánú'á Áánútundeiman-iyé sembá mintáímá amápa'a kwendéímán-iyé. ¹⁷ moórá-taigo áwí'a órívema kígauva'a kwáyáin-taima mintáíráámbá umái Yútaa-kwaasi máyáawe. Áánútu minórivé-táigó ayáánamai arátuwena úmípakemba áváár-orive-taigo ayáánamai ará'mai máyavusumaraisana ávóiraken-anomba tamandéna anón-uraiye. áváár-orive-taigo ayáánamairaamba kemá ó'onkaa-kwaasiman-owe.

¹⁸ mindáyave'a kentúwí'a íma maimaé iyé'a arátukain-ayaanamaiyave'a úwoisamba owatá kesáá anómbe úne íma seró. mintáigó asirayámbá kwétimivo keinárawa'a mintáigómbá

íma asirayámbá kwéamevo kentúwí'a íma maimaé íyóro.

¹⁹ kentúwí'a íma mósá maré'a sé'a Áánútu kentáá máyavusumarinintavena ayáánamai arátukaiye íma seró. ²⁰ maarán-áímbá árair-aimban-iyé. Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire siráantavena arátukaisa'a keinárawa'a áraire siráantavena miwí tinondá máyáawe. mindáyave'a íma kentúwí'a mósá máréwana táá'a káína'a kárákwiyoro. ²¹ Yútaa-kwaasi ayáánamai-uramban-ovo Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sentávéna arátúwáísasa máyáamba pó'a keinárawa'o mirámó íyanamo éna Áánútu mirá íníye. ²² Áánútu évakarawai arumbá umátinkena évakarawai sáwí-meyamba timínimba imáyáa oró. sáwí'o uráawai sáwí-meyamba tiména kembá kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umátínkáípa'o ímo maí'mai'o íyanamo éna ayáánamaimo arátukaintemba keinárawa'a mirá íníye. ²³ Yútaa-kwaasimo sáwí-ambo tuwésamo Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire síyanamo éna Áánútu asirayámbá tokáiwai tiréna ááémo maémaémpa'a mótinkaniye. ²⁴ ó'onkaa-kwaasi áváár-orive-taigo ayáánamairaamba owaná Áánútu arátuwena kawer-órivé-táíwímbá máyavusumakaimba mindá umbái tairáiyé. Yútaa-kwaasi kawer-órivé-táíráámbá owaná Áánútu minkáwé-táigó ayáánamai arátukaimbanivo ókwara'a maimaí Yútaa-kwaasi máyavusumaranimba mindá íma umbái téna kanaán-umai íníye.

**Áánútu amáparawai arumbá
kwéumatinkain-kwasai.**

²⁵ kesí kwaásiyono. kesáá anón-kwaasiya úne sevó sé'a avora'ó simátíménda ísáaro. Ísareri-kwaasi

Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire
sembánivo íma mirá úmae iyésa
naaémbo ó'onkaa-kwaasimo Áánútumo
ítámakaiwaimo Áánútunopa'o t́yanka'a
Ísareri-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa
áaire sénááowe. ²⁶ miráumai
Áánútu Ísareri-kwaasi sáwí'o umáímo
má'yáampinkemba kawer-ámpá'á
métinkaniye. mindáyavena naaóv'á
Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna
séna

sáwí'o umáímo má'yáampinkemba
kawer-ámpá'á métínkáiwai
Sáiyono-naopa'a paaréna Yákópo
aísaavutantamba uráawaiti
sáwí-imayaa maitiyuwániye.
²⁷ sáwí-imayaa maitíyúwáandara'a
simáímo tarúmakaunda-aimba
paáriníye Áánútu siráíye

agaimaréna Ísareri-kwaasi Yákópo
aísaavutantamba uráawaiyavenawe
miwítí anón-daopa'a áwí'a Sáiyono-
naopatavenawe agaimaréna siráíye.
²⁸ Yútaa-kwaasivinkemba sáwívarawai
Ísu Káráisitín-aai arááiraamba pósa
Áánútuna namuro-kwáásíráámbá
ompínkémbá ó'onkaa-kwaasi kwenáái
isé'a áraire siráawe. Yútaa-kwaasi
t́kwá'náma Áánútu simái tarúmakin-
tavena miwí t́saavutantamba uráawai
kwená kwaási-i'a umái ítámakaiye.
²⁹ Áánútu kwená kwaási-i'a umái
ítámakena kawé'á umátínkaraimba íma
ivátíyuwena ó'on-imayaa íníye.

³⁰ ááéma kemá ó'onkaa-kwaasi
Áánútun-aai arááiraawasa naaémba
Yútaa-kwaasi mirá uráamba póna
ívé'a Áánútu keinárawa'a arumbá
kwéumatinkaiye. ³¹ Yútaa-kwaasi
Áánútun-aai arááiraawana keinárawa'o
arumbó kwéumatinkaintemba
naaémba miwí arumbá umátinkaniye.
³² amáparawai Áánútun-aai
aráásúwana Áánútu séna sáwí'o
kwéomba mindágo tátokaiye séna

arumbá umátinkanintavena mináímbá
siráíye.

Áánútu áwí'a anómbo úmae kwéiyin-kwasai.

³³ Áánútu ávááraumai arumbá
umátinkena kawer-ímáyáá éna
amápa-tantaatavena imáyáa isaná
mirám-baaran-aimbo Áánútunopa'o
kwáyáimba íma kanaán-umaiya
kwéisaunanaya mirám-baaram-bayaimo
kwémayaimba íma kanaán-umaiya
kwéawanaundayaawe. ³⁴ Áánútun-aai
aúvávimba agaimaréna séna

Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma
kanaán-umai kwéisaawe. Ísóigomo
má'yáim-bayai íma kanaán-umai
táásá umai kwémayaawe.
³⁵ moórá-yantaa'a simíya'a
kemá anondá tíménoma íma
siwáímá póna kwemá ísarena
kwétimiwaiman-íye

agaimaréna siráíye. ³⁶ Áánútu
amápa-tantaa'a umáráisana
kwená asirayámbá kwáyaintavena
amápa-tantaa'a kwáyáimba pósa
kwenáwí'a mósá maránááon-
tavena amápa-tantaa'a kwáyáíye.
mindáyaveta Áánútumo mayáímó
kwémayaimba íma kanaán-umaiya
amápa'a kwéawanasundayaanivo
kítoka'a kwéawanaundayaaníye.
kwenáwí'o anómbo úmae kwéiyimba
áair-aimban-íye.

Áánútuna mayái kwémayaan-kwasai.

12 kesí kwaásiyono. Áánútu
ávááraumai arumbá
umátínkáintave'a maarán-áímbá
asiramái simátimune. keinárawa'a
kentúma Áánútumpa'a kwéame'a
kwentávé'a imáyáa kwé'e'a kwená
mayáíyé su'mai kwémayaiyana aamóí
umátinkaniye. mirámó é'o é'a kwená
imáyáa árai'a mósá maránááowe.
² marapá-kwáásímó sáwí'o kwéontemba

íma mirá é'a Áánútu kwésin-aintave'a owé síyana kentí imáyáa aúnái'a umátinkaina'a aúná-kwaasiraamba umái ménaaowe. mirámó é'o é'a Áánútumbo arááímo kwétain-aimba isé'a Áánútumo aamoimó kwéin-aimba isé'a kawe'-máyái-áimbá isé'a kwená kasenku-ímáyáámó kwéimba isánááowe.

³ Áánútu úwoi súwa'naa uráintave'a maarán-áimbá simátimune. kentúma íma maé iyé'a anón-kwaasiya úne íma seró. Áánútu túwa'naa isa'á íma kwaásiti asirayánk'á'an-ivo Áánútuna asirayánk'á'a kwená mayái kwémayaamba mindáyave'a imáyáa é'a kentúma íma maé íyóro. ⁴ kentúwawaa'a imáyáa oró. tíyayaanko kwená mayái kwémayaisana moórá-mora-yantaako mirá kwéisata ⁵ miráumai kesáá sáwíva-kwaasi méta Ísu Káráísitiyeya tarúmai mimbórá-kúwawaa'a ma'mái máyaunanaya ⁶ Áánútu úwoi súwa'naa isatá moórá-morawaiya kentáásí mayái mayánaundayavena Áánútu asirayámbá siménaya Áánútu asirayámbó timénamo kesáái simátíma'mae nááóromo siráinda árair-aimban-iyé sé'a mirán-oro. ⁷ asirayámbó timénamo túwa'naa orómó siráindawai mirán-oro. asirayámbó timénamo kesí aambó agaráátínkáaro siráindawai mirán-oro. ⁸ asirayámbó timénamo asiramátínkáaro siráindawai mirán-oro. kentí náaindaambo taaímbaimo kwétimewai kawe'á kwéovo mirán-oro. kárákwiraawai kawe'á kwéovo mirán-oro. kawe'ó kwéumatinkaawai aamoí kwéiyapakemba mirán-oro.

⁹ moórá-morawaivimbo tirumbó kwétimemba íma kampa'á síyamba árai'a tirumbá tíméro. sáwí-mayai tínaemba umáme'a kawe'-máyái tátoraaro. ¹⁰ Ísu Káráístina kwaási ontáv'é'a mimbórá-ákúnkáání'a é'a pó'a moórá-morawaivimba tirumbá

kwétime'a moórá-morawai túwí'a mósá máraamba karuwaa'á é'a máero. ¹¹ Ísóigompa'a imáyáa kwé'e'a íma tívón-káína'a tiyáántán-kwimai Ísóigona mayái karuwaa'á oró. ¹² Ísu Káráísitimo kumíníntave'o amu'maré'o máyáamba tirunkó aamoí ínana umbai-yántáá'ó kentópa'o kwáyáimba íma imáyáa é'a asiramái mé'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándáaro. ¹³ Áánútuna kwaási ímo toómbó makéwai túwa'naa e'a namu-kwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá tíméro.

¹⁴ sáwí'o umátínkáawaiyava'a Áánútuntave'a sáwí'a umátinkaa'o íma sé'a kawe'á umátinkaa'o seró. ¹⁵ aamoimó kwéowaise kegwárá'á aamoí oró. ivi'ó kwétaawaise kegwárá'á ivi'á taaró. ¹⁶ mimbórá-ímáyáá umái mé'a anón-kwaasiya úne íma sé'a moórá-morawai túwa'naa e'a úwoi-mayai gwara'a máyáaro. kesávái-ímáyáámó ombá keyáá kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne íma seró.

¹⁷ sáwí'o umátínkarewa'o é'a anondá íma mirá umátínkáaro. kwaási túranka'a kaweré su'mai umái máero. ¹⁸ amáparawaivimba paru umái ménae sé'a tiyáántán-kwimai miráumai máero. ¹⁹ sáwí'o umátínkaiya'o é'a anondá íma mirá é'a méwana Áánútu anondá sáwí-meyamba timíníyе. mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Ísóigo séna sáwí'o íyawaina anondá-meyamba timénaunda mindá kendéímán-iyе. sáwí-mayaiyave'a meéyámbá timénaumne siráiyе agaimaréna siráiyе. ²⁰ mináimbá imáyáa é'a maarán-oro. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna namuro-kwáásímó tááimo kwétinkaimbo é'a toómbá tíméro. namuro-kwáásímó nontávénamo kwétinkaimbo é'a tíméro.

mirámó íyasamo ésa sáwí'o
umátínkáantavesa tigaemá íniye
agaimaréna siráiyé. ²¹sáwí'o
kwéowaina ááimba íma usáyaaitanivo
kentí kawé'-má'yáígó sáwí-mayaigomba
usáyaaitano.

kárákwiraan-kwasai
tísamaivimba áíkwiyon-kwasai.

13 amáparawai marapá'ó
kárákwiraan-anon-kwaasi
tísamaivimba áíkwiyo. Áánútumo
asirayámbó ímo tímakainkakai
íma kárákwiyi-mayai mairáasino.
Áánútu miráumaimo kárákwiraawai
usásintinkaraiye. ²marapá'ó
kárákwiraan-anon-kwaasi Áánútu
usásintinkaimba pó'a miwí táái isé'a
íma arááíséro. araisiyambo é'a Áánútu
aúranka'a sáwí'a é'a sáwí-meyamba
mayánááowe. ³kawé'ó kwéowai
kárákwiraan-anon-kwaasiyavena
íma táá'a kaisasá sáwí'o kwéowai
kárákwiraan-anon-kwaasi táároi
kwéinkaisewe. kárákwiraan-anon-
kwaasi táároi íma inkaisénáemo
sé'o é'a kaweré su'mai íyasa aamoi
umátinkanaaowe. ⁴kárákwiraan-
anon-kwaasi túwa'naa íya'a kawé'á
umái ménaaontavena Áánútu miwímá
usásintinkaraiye. sáwí'o é'o é'a miwí
táái inkaiséro. asirayámbá tokáamba
pósa sáwí'o íyawai sáwí-meyamba
timénááovo inkaiséro. Áánútu
usásintinkaraimba pósa sáwí'o
kwéowai sáwí-meyamba timénááowe.
⁵mindáyave'a marapá'ó kárákwiraan-
anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiyo.
Áánútu áwá'a síníyeyavaiye su'mai
ímanivo arupí-aintave'a kárákwiraan-
anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiyo.
⁶miwí mirám-báyáímó kwémayaamba
mirám-báyái mayánááontavena
Áánútu usásintinkaraimba pó'a táákisi
⁷ó'on-o'on-takisi orómó síya'a arupí

umái mirá é'a anón-kwaasi túwí'a mósá
márááro.

moórá-morawaivimba
tirumbá kwétimen-kwasai.

⁸óntambo tímakaiya'a amatááma
íma maé'a ááema tíméro. moórá-
morawaivimba tirumbá kwétimé'a
mirámó ombá Áánútu Mósesimbo
simámakain-amaamba kwégwaraawe.
⁹Áánútu Mósesimbo simámakain-
amaanko séna aarai-úmóyáné
kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaare íma
oró. tínkamiyasamo puwónááoni'a
íma oró. túran-anda íma oró.
mirám-baaran-amaankona ááimba
maarán-iyé.
kesávái-ímáyáámó ontembá
kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró.

¹⁰miwítí kwaásiti imáyáamo
kwéowai íma sáwí'a umátinkanaaowe.
miwítí kwaásivimba tirumbá
kwétimewai Áánútu Mósesimbo
simámakain-amaamba kwégwaraawe.

¹¹Ísu Káráisitimo kuminín-kanaa
sáwíyanka'a tina'a Ísumo kuminín-
kanaamo ímo imáyáamo ontembá
íma é'a kárákwiyo. Ísu Káráisitín-
aaiyaveta áraire siráundarata Áánútumo
siránín-kanaa sáwíyanka'a tínimba
póta máyaundaya ívé'a minkánáá
sáwíyanka'a tíníye. ¹²marapá'ó
tínkain-ayampa'o máyáamba
kwéanasaimba pó'a sáwíyanka'a
kwíyómpa'a ságyan-ayampa'a
ménaaovo mindáyave'a sáwí-mayai
tínaaemba umáme'a tiyáántán-kwimai
kawé'-má'yái maé'a máéro. ¹³ságyan-
ayampataamo máyaunda-kwaasiyaamo
kwéundantenta mirá kwé'e'a kawé'á
umái máéro. íma torupamáí mé'a
uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á
oró. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné
íma kwé'e'a aaisané íma kwése'a
kawé'-má'yáímó kwémayaantave'a
kentirunkó íma simái sáwí'a

umátínkáaro. ¹⁴sáwí-imayaayave'o tiráíyave'o kwéomba íma owé sé'a tínaaemba umáme'a Ísóigo Ísu Káráisitintave'a sé'a kentáará'a kárákwiyuwo seró.

**kwaásiti mayáígómbá íma
simái sáwí'a oró-kwásái.**

14 maísáaro. Ísu Káráisitinaaiyavesa áraire kwésesamo ímo asiramáímo kwégwaraawaiyave'a íma tiyuwé'a keséya máero sé'a miwítí ó'on-o'on-imayaayave'a íma aaisambá simái taánaaro. ²Ísu Káráisitinaaiyavesa áraire kwésewaivinkemba évakarawai sésa amápa-tomba kwénaundaya kanaá kwéiye sewasá évakarawai Áánútuna aampa'ó ímo asiramáímo kwégwaraawai sésa kígaUVaken-tone su'mai néta pói-ama'a íya nánaumne sewasá ³amápa-tombo kwénaawai pói-ama'o ímo kwénaawaiyavesa íma simái sáwí'a umátínkáaro. kwenáíyavesa áraire kwésesa pói-ama'a kwénaawaiyavena Áánútu séna kesí kwaásiman-owe siráimba pósa kígaUVaken-tone su'mai kwénaawai pói-ama'o kwénaawaiyavesa sáwí'a kwéowe íma seró. ⁴moóráwaina mayái-kwáásígóntávé'a sáwí'a óne íma seró. íma keinárawa'nein-ivo kwená anón-kwaasigondei póna kweyááríka'a séna kawé'-máyaí maé sáwí'-mayai maé kwéone kwená anón-kwaasigo kwésiye. Ísóigo kanaán-umai áwa'naa ínimba póna kawé'-máyaí kwémaena asiramái méniye.

⁵évakarawai moórá-moratawaiyavesa sésa anóm-bono'o sií-táwain-ivo amápa-tawai úwoi-kanaaman-iye sewasá évakarawai sésa amápa-tawai mimbórá-táwairaani'an-iye kwésewe. amáparawai imáyáa ésa moórá-aimbo

arupí-aimbo sésamó ésa mináímbá mirán-oro. évakarawai moórá-aimbo arupí-aimbo sésamó ésa mináímbá mirán-oro. ⁶évakarawai Ísóigo áwí'a mósa maránáe sésa moórá-tawaiyavesa anón-tawaiman-iye sewasá évakarawai Ísóigo áwí'a mósa maránáe sésa toómbá Áánútunopa'a súwi simái kwénaawe. évakarawai Ísóigo áwí'a mósa maránáe sésa évaka-tontavesa íma nánaumne sésa kwénaan-tontavesa Áánútumpa'a súwi kwésewe. ⁷metaamo puwónaundayaawe íma kendéfyáánivo Áánútundein-iye. ⁸máyaundaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta máyaunda póta púwóndaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta puwónaumne. máyaundayaawe puwónaundayaawe Ísóigondei-ita kwéune. ⁹Ísu Káráisiti pukáan-kwaasirare úwoimo súvamaimo máyaunda-kwaasirataawe kárákwiyinintavena pukéna usásinkaiye. ¹⁰mindáyave'a imáyáa é'a Ísu Káráisitina kwaási ontávé'a moórá-morawaiti mayái awáné'a sáwí-mayaiman-iye íma sé'a íma simái sáwí'a umátínkáaro. Áánútu amáparawai máyáawaina ááimba tísaa ínínka'a Áánútu aúranka'a amáparawaiya máyaundayavenaya póna sísa ínínave'a mindáyave'a kwaásiti mayáígómbá íma simái sáwí'o oró. ¹¹mináíntávéna Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Ísóigo séna máyaundayave'a sé'a kesúranka'a amáparawai kívairea kesí imáyáa mósa marésa avora'á sésa árai'a emá Áánútuma óne sénááowe Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé. ¹²miráumai minkánáámó tínimba Áánútu aúranka'a amáparawaiya kesáámó máyaundawaina ááinta simáménaundayaawe.

**kentáásí mayáígóná
aambá kawer-áné su'mai
awánésa íma sáwí-amba
kwaráígwáe siráin-kwasai.**

¹³ mindáyaveta imáyáa kwéeta moórá-morawaiti mayái awánéta sáwí-mayaiman-íye íma séta maarán-ímáyáa éta kesí kwaási kesí mayái awánésa sáwí'a ónáe seváínivo kaweré su'mai ónáe séta mirá ónaundayaawe. ¹⁴ Ísóigo Ísuwe tarúmai máyaunda pó'a maarán-áimbá árair-aimba iyé-áimbá ísaraumne. amápa-tomba kwáyáimba íma sáwí'a ísasá náíyanamo éna íma sáwí'a umátinkanivo kampa'ó sésamo naananá sáwí'a umásinkaniye sésamo náíyanamo éna sáwí'a umátinkaniye. ¹⁵ évakarawaimo mintómbá íma nánaumnemo sen-tómbó náíyasamo ésa mináimbó sewái tuwánésa mintómbó náíyantavesa sáwí-amba kwaránááowe. mirámó kwéomba sáwí'a é'a tirumbá íma kwétimewe. mirán-tómbó kwénaamba miwíyáwáiyé séna Káráísiti pukáiwai tuwánésa sáwí-amba kwaráavo sé'a kárákwiyoro. ¹⁶ kawe-tántáá'án-íye sé'o kwéomba évakarawai tuwánésa simái sáwí'a umásínkáavo sé'a kárákwiyoro. ¹⁷ Áánútu kentáará'á kárákwiraimba mirám-baaran-tone noné naawasá íma naawasamó kwéomba ímanivo Áánútu kentáará'á kárákwiraimba maará kwéiye. kwenaúranka'a arupí umái paru umái máyaunanaya Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isana sirunkóyá aamoí kwéiye. ¹⁸ mirámó kwéomba Ísu Káráísitina mayái kwémayaawana Áánútu aamoí kwéumatinkaisasa tuwánésa sésa kawe'á kwéowe kwésewe.

¹⁹ mindáyaveta imáyáa éta paru umái méta moórá-morawai asirayámbá timénáe séta siyáántán-kwimaiya mayáiyá máyáano. ²⁰ évakarawaimo

kampa'ó sésamo mintómbá naananayá sáwí'a umásinkaniye sewa'ó ombá mintómbá nánáe sé'o né'o ombá tuwánésa sáwí-amba kwaráavainivo kárákwiyoro. Áánútumo kentirumpimbó kwémayaim-bayaigomba sáwí'a iváínivo kárákwiyoro. amápa-tombo naambá mindá kanaán-ivo évaka-tombo kwénaambo tuwánésa sáwí-amba kwaráamba sáwí'a umátinkaamba mindá sáwí'an-íye. ²¹ póí-amare ándá-aran-done ó'on-o'on-tone kwénaundamo suwánésa sáwí-amba kwaráavo sé'a miwíyávé'a imáyáa é'a mintómbó kwénaamba ivátíyuwe'a mirámó ombá kawe'á kwéowe. ²² mintántáátávé'o imáyáamo kwéomba Áánútune su'mai simáméro. kentirumpinkén-ímáyáánéímó kwéomba íma sáwí'a kwéune kwésevo kentirunkó kawe'á iní'a kwéowe. ²³ évaka-tontave'a kaer-ímáyáá toké'a nánaum. íya nánaumno kwésewai kentirumpinkén-ímáyáágó íma naaó kwésina'o né'o é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a ónááowe. kentirumpinkén-ímáyáágó kawe'án-íye ímo kwésisasamo mirámó ombá sáwí'a kwéowe.

**Ísumo ímo kwesávái-ímáyáámó
uráintemba mirá oró-kwásái.**

15 kesáá Áánútuna aampa'á asiramáiya kwégwaraundawaiya Áánútuna aampa'ó ímo asiramáimo kwégwaraawai túwa'naa ono. sirááímo tainí'o kwéundayaawe su'mai íma imáyáa éta ² kentáásí egwaa'ó máyáawai Áánútuna aampa'á asirámae kónááontaveta miwíyáwáígwará'á imáyáa éta túwa'naa ono. ³ Ísu Káráísiti íma kwesávái-ímáyáá éna kwaásiyavena imáyáa uráíye. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Káráísiti Áánútuntavena séna simái sáwí'o umánkaraawai pósa kembá sáwí'a umásínkaraawe siráíye

agaimaréna siráiyē. ⁴naaóv'á Áánútun-
 aai aúvávimba agaimakáamba
 maarán-áintávésa agaimakáawe.
 súwa'naa ínanaya íma ááéma sívón-
 káínata Áánútun-aaiyaveta asiramái
 imáyáa kwéeta kwesé ménaundayaveta
 amu'maréta máyaumne. mindáyavesa
 aúvávíma agaimakáawe.

⁵íma tívón-káína'a asiramái máéro
 séna Áánútu kwétuwa'naa-iyē. Ísu
 Káráísitimo máyáintemba miráumai
 mé'a keinárawapimba mimbórá-ímáyáá
 oró séna Áánútu kwétuwa'naa-isa'a
⁶pó'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a
 mimbórá-áimbá kwése'a Áánútu áwí'a
 Ísóigo Ísu Káráísiti avowa áwí'a mósá
 máráamba mindáyave'a námúnaa
 kwésune.

**Ísu Ísareri-kwaasiye
 ó'onkaa-kwaasiye
 túwa'naa uráin-kwasai.**

⁷Ísu Káráísitimo keinárawatavenamo
 aamoí kwéintemba keinárawapimba
 moórá-morawaiyave'a aamoí kwé'e'a
 mirámó kwéowana Áánútu áwí'a
 anómba kwéiye. ⁸naaóv'á Áánútu
 Yútaa-kwaasiya síkwá'náyavenaya simái
 asirámarowana Áánútumo siráintembo
 ínintavena minásráyán-áimbó
 paárinintavena Ísu Káráísiti kumbéna
 Yútaa-kwaasi túwa'naa úwasa
⁹ó'onkaa-kwaasi sésa Áánútu arumbá
 umásínkáísata kwenáwí'a mósá
 maráúmne sénááontavena Ísu Káráísiti
 kunkáiyē. mináintávéna Áánútun-
 aai aúvávimba agaimaréna séna
 ó'onkaa-kwaasivimba máyaunda
 enáwí'a mósá maré'a monor-ímó
 kwésunda enáwí'a mósá
 kwémaraumne
 agaimaréna súwana ¹⁰moóráva'a
 agaimaréna séna
 ó'onkaa-kwaasiyono. Áánútumo
 ítámakawaiyē tirunkógwára'á
 aamoí íno

agaimaréna súwana ¹¹moóráva'a
 agaimaréna séna
 ó'onkaa-kwaasiyono. Ísóigo áwí'a mósá
 máráaro. amáparawaise kwenáwí'a
 mósá máráaro

agaimaréna súwana ¹²Áánútun-
 aai simátímakowai áwí'a Áísáya
 agaimaréna séna

Tévíti avowa áwí'a Yési
 kwenándarakemba moóráwai
 paárinana ó'onkaa-kwaasira'o
 kárakwiyinintavena Áánútu
 usásinankainasa kwembá
 amu'marésa ménaaowe

agaimaréna Ísu Káráísitintavena siráiyē.
¹³kwesé ménaaomba amu'maré'a
 máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-iyē.
 kwesé aráápamai máyáantavena
 paru umátinkena tirumbá kawé'á
 umátínkáísana kwenamankó
 asiramátínkáva'a kwéiyisa'a kwesémó
 ménaaomba amu'maré'a máyáamba
 mindáyave'a námúnaa kwésune.

**Áánútuna mayái kwémayaundayavai
 aamoí kwéune siráin-kwasai.**

¹⁴kesí kwaásiyono. imáyáamo
 kwéunda-aimbo simátíménda ísáaro.
 kawē-kwáásí-úrumba pó'a kawer-ámbó
 kwégwaraan-aimba amápa'a ísé'a
 kanaán-umai kwéagaraatinkaawe.
 keinárawatave'a mirán-ímáyáá kwéune.
¹⁵⁻¹⁶maanáúvávímbá évakar-aimba
 asiramái simátimunda mináimbá
 imáyáa ónááontavena íma sáá'a kwé-
 gaisa'a súne. ó'onkaa-kwaasivimba Ísu
 Káráísitina mayái mayánaundayavena
 Áánútu si'mákaimba póna íma sáá'a
 kwégaisa'a asiramái maanáúvávímbá
 simátimune. Áánútuntave'a sé'a
 maaná'ónkáá-kwáásí ená kwaási
 owaná enamankó ená kwaási-i'a
 umátínkaraiyē senaná Áánútu
 aamoí ínintave'a kenáái áséi-kwasai
 kwésimatimune. ¹⁷Ísu Káráísitiyē
 tarúmai mé'a Áánútuna mayái

kwémayaundayave'a aamoí kwéune.
¹⁸ Ísu Káráísiti asirayán-ímáyáá símísa'a
 ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aaiyavesa
 áraire sénááontave'a mayáí miwívimbá
 mairáunda mináimbá íma sáa'a
 káína'a pó'a simátíménda ísáaro. aai
 kwésimatime'a mayáí kwémayaunda
¹⁹ Áánútun-amanko asirayámbá
 kwésimisa'a ó'on-o'om-bayai ímo
 awánaraam-bayai maimaé'a kuráumne.
 Yérúsaremu-naopakemba ó'on-o'on-
 daopa'a kwénaae'a Káráísitin-aai
 áséi-kwasai simátíma'mae'a iyé'a
 Írírikamu-marava'a kuráumne. ²⁰ kemá
 sé'a naaó'-nao'a Ísu Káráísitin-aaimo
 ímo ísaraan-daopa'a áséi-kwasai
 kosimátimena. kosimátímakaan-
 kwaasivimba íma kosimátimenaumpo
 ó'on-daopimpa'a kosimátíma'mae'a
 naaónaumne sé'a mináséi-kwásái
 ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátí-
 makaumne. ²¹ naaóv'á'á Áánútun-aai
 aúvávimbá mirán-áimbá agaimaréna
 séna
 ímo simátíméwasamo ísaraawai
 naaémba Áánútuna aambá
 awánanaaowe. ímo ísaraawai
 naaémba
 Áánútun-aai isánááowe
 agaimaréna siráimba pó'a Ísu Káráísitin-
 aaimo ímo ísaraan-kwaasivimba
 kosimátímakaumne.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

²² ímo ísaraan-kwaasi áséi-kwasai
 kwésimatimundara'a kentópa'a kónáe
 sé'a úmae iyúnda simátimunda-mayaigo
 sáwívaka'a kembá tátokaiye.
²³ kentópa'a kónáe sé'a úmae
 iyúnda sáwívar-ima maisuwé'a
 íma kanaán-umai kwégundayave'a
 ívé'a maandáópimp'á'á kesí mayáí
 ánásasuwe'a ²⁴ kentópa'a kónáe-imayaa
 kwéune. Sépéni-maravare sé'a
 kwégwe'a kentí naaópa'a kotuwáné'a
 komáyána'a súwa'naa íya'a

Sépéni-marava'a kónaumne. ²⁵ aiva'á
 Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna kwaási
 kotúwa'naa ónaumne. ²⁶ Áánútuna
 kwaási Másétóniyaa-maravakewaiye
 Ákáyaa-maravakewaiye sésa
 ayawai taisasá Áánútuna kwaási
 Yérúsaremu-naopakewai toómbá
 íma makáawai túwa'naa ónái sésa
 miwítí óntamba torupámakaamba pósa
 simífy'a maimaé'a Yérúsaremuva'a
 kwé'a mátimenaumne. ²⁷ miwítí
 imáyáavinkembo mirámó kwéomba
 mindá kawé'an-iyé. Yútaa-kwaasi
 ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aai
 kosimátímakaamba pósa imáyáa
 ésa miwítí óntamba Yútaa-kwaasi
 toómbá íma makáawai kwétimemba
 mindá kawé'á kwéovo mirán-oro.
²⁸ torupámakaan-ontamba maimaé'a
 kweéme'a amáparawai mátímatuwe'a
 Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a
 kentí naaó'a kómé'a minkákémbá
 Sépéni-marava'a koónaumne.
²⁹ kentí naaópa'a komáyánaana
 Ísu Káráísiti ávááraumai kawé'á
 umátinkaniye-imayaa kwéune.

³⁰ kesí kwaásiyono. kentáási Ísóigo
 Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a Áánútun-
 amanko arumbá kwéumasinkaintave'a
 imáyáa é'a asiramái simátime'a sé'a
 Áánútumpa'a námúnaa kwésumpo
 keinárawakwara'a súwa'naa umai
 asiramái námúnaa seró kwésune.
³¹ Yérúsaremu-naopa'a kónaunda
 Yútiyaa-ayampaken-Yutaa-kwaasi Ísu
 Káráísitin-aaiyavesa íma áraire kwése-
 wai sínkamovo sé'a súwa'naa umai
 námúnaa seró. miv'á'á Áánútuna kwaási
 máyáawai túwa'naa on-óntántávésa
 aamoí ónááontave'a námúnaa
 seró. ³² mimbáyái ánásasuwaanana
 Áánútumo owémó sína'o é'a aamoí
 é'a kentópa'a kweéme'a kotuwáné'a
 aúnái'a umái ménaumne. ³³ Áánútu
 paru kwéumasinkaiwaiya keinárawate

máyáiyē sé'a námúnaa kwésunda árair-aimban-iyē.

kawé'a umái máéro siráin-kwasai.

16 moórá-ininko áwí'a Vípi kesímánaakaanta éna Áánútuna kwaási Sénkíriyaa-naopakewai kwétuwa'naa-isa'a kwenáái simátimune. ²keinárawate kwesé Ísóigona kwaási ontáv'éa kentópa'o kwínimba aamoí umánke'a keséya maiyó sé'a évaka-tantaa'o kwempímbó ímo kwáyáinda áwa'naa oro. sáwívarawai túwa'naa éna kenkwárá'á súwa'naa intáv'éa pó'a áwa'naa oro.

³moórá-ininko áwí'a Párisiraawe awaikó áwí'a Ákwíraawe kawé'a umái máékaiyo kwésimatimune. mindáraiye kewé Ísu Káráisitina mayáiyá kwémayaumne. ⁴ááéma sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai súwa'naa uráaya'a aamoí kwéumatinkaumne. kewé su'mai ímanivo ó'onkaa-kwaasi ó'on-o'om-baravakewai Áánútuna kwaásigwara'a aamoí kwéumatinkaawe. ⁵mindáraitinaaúmpa'a Áánútuna imáyáa ésa torupamáí kwémaewaiyave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

moóráwai áwí'a Épinitasi kwemá kesí kwaási-i'a kwéintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. kwemá Ésiyaa-maravakewai aiva'á Ísu Káráisitina-aaiyavena áraire siráiwaiman-iyē. ⁶moórá-ininko áwí'a Máriaantave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. kwemá keinárawatavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiye. ⁷kae'á Yútaa-kwaasi túwí'a Ádónaikasiye Yúníyasinteyave'a kawé'a umái máékaiyo kwésimatimune. kemá Ísu Káráisitina-aaiyave'a íma áraire siráundara'a áraire siráayawai Ísuna aantá-kwaasiyomba minkáé'nárai

tuwánaraan-kwaasirai ésarai ááéma kesé ándáma uráaiye.

⁸moóráwai Ámpíríyetasintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. kwemá kesí kwaási-i'a éna Ísóigoetarúmai máyáiyē. ⁹moórá Épáanintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. kwemá kesé Ísu Káráisitina mayáí kwémayaiye. moóráwai kesí kwaási-i'a iwáímá áwí'a Sítékisintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. ¹⁰moóráwai Ápérisi Ísu Káráisitina aampa'á asiramái kwégwaraiwaintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. Árisítopurasina akúntáv'éa kawé'a umái máéro kwésimatimune. ¹¹moórá Yútaa-kwaasigo áwí'a Érótiyoninteyave'a Násísáasina akúmbá Ísu Káráisitina kwaásiyeyave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

¹²moóráwai Táráivinae moóráwai Táráivosiye mindárai Ísóigona mayáí kwémayaayawaiyave'a kawé'a umái máékaiyo kwésimatimune. moóráwai Pésisi Ísóigo Ísuntavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiwaintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. ¹³moóráwai Árúvusi Ísu Káráisitina mayáímó kwémaenamo usáyaaitaraiwainte anówa kesinóraamba uráin-ininkoteyave'a kawé'a umái máékaiyo kwésimatimune. ¹⁴évakarawai túwí'a Ásínkiritasiye Vírígonowe Émísiye Pátáropasiye Émásiye miwísé Ísóigona kwaási máyáawaiyave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune. ¹⁵évakarawai túwí'a Vírórógasiye Yúriyaawe Nériyasiye kwenámánaakowe Órímpasiye miwísé Áánútuna kwaási máyáawaiyave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

¹⁶keinárawapimba moórá-morawaiti imáyáa kwé'e'a tiyáamba tíméro. Ísu Káráisitina kwaási amáparawai keinárawatavesa sésa kawé'a umái máéro kwésimatimewe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. maarán-áimbá asiramái simátimune. évakarawai simátímakaunda-aimba íma kwa'mái sésa kampar-áimbá kwésimatimewasa isésa taaínkaar-esa évakarawai kawer-ámbá tuwésa sáwí-ampa'a kwégowe. kárákwíye'a mirán-kwáásí tínaaemba umátíméro. ¹⁸ mirán-kwáásí kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina mayái íma kwémaesa sáwí-imayaayavesa tirááiyavaimo om-báyái kwémaesa kampa'á simátiyuwanae sésa kwaasái kwésimatimesa simái tirumbá kwéairaraawasa ímo kawe'ó umáímo aaimó isáawai minkámpár-áintávésa áraire kwésewe. ¹⁹ keinárawa'o ásí-kwasaimo asiramáímo taagwiyávón-aimba amáparawai kwéisaantave'a imáyáa é'a aamoí kwéumatinkaumne. kawe'-máiyáiyáv'é'a imáyáa úmae iyé'a sáwí-mayaiyave'a íma imáyáa kwéomba mindá sirááíma kwétaiye. ²⁰ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya túwa'naa ína'a sáwíyanka'a Sáátáánigomba usáyaaitanaaowe. kentáásí Ísóigo Ísu úwoi túwa'naa úmae íyíntave'a námúnaa kwésune.

²¹ kesé mayái kwémayaiwai áwí'a Tímóti kawe'á umái máéro kwésimatimiye. évaka-Yutaa-kwaasi túwí'a Árúsiyasiye Yésónowe Sósipataawe kawe'á umái máéro kwésimatimewe.

²² kemá Tétiyasi Póro sin-áimbá maanáúvái kwéagaye'a keináraware kesé Ísóigona kwaási úndayave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

²³ moórawai áwí'a Káyási kawe'á umái máéro kwésimatimiye. kwená naaúmpa'a kwégwaunasa Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi mindáúmpá'á torupamáí kwémaewe. moórawai áwí'a Érásátasi kwená naaópakewaiti óntanka'a kárákwiraiwai kawe'á umái máéro kwésimatimiye. moórawai áwí'a Kótasi Áánútuna kwaásigo kawe'á umái máéro kwésimatimiye.

[²⁴ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi túwa'naa úmae íyímba árair-aimban-iye sé'a námúnaa kwésune.]

²⁵ Áánútu áwí'a anómba úmae íyóno. Ísu Káráísitin-ai ásí-aimba kwésimatimun-aimba ísare'a áraire kwéseмба póna Áánútu kanaán-umai asiramátínkáimba pó'a kwenááiyave'a asirayán-ímáyáa kwéowe. naaóv'á'á Áánútu mináséi-kwásái aúpá'á makówasa kentáa síkwá'náwe miwí tisaavutantamba uráawaiye mináínkóná ááimba íma ísaraawe. ²⁶ Áánútun-ai simátímakaawai mináimbá agaimakáawe. Áánútu maí'mai'a kwéiwai ív'é'a paáriníye kwésimba pósa amápa'-maravaken-kwaasi mináínkóná ááimba isánááowe. mináíntávésa áraire sésa taagwiyavónááontavena mináínkóná ááimba paáruraiye. ²⁷ Ísu Káráísitimo uráintaveta Áánútu áwí'a anómba úmaeta kwéiyune. Áánútu mimbórá-Ísóígo ména kweyáá amápa-tantaatavena ísaraiwai kwenáwí'a anómba úmaeta kwéiyundaya árair-aimban-iye.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

1 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Évésasi-naopa'a ména maanáimbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi mátfimakaiye. Kórinti-naopa'a anón-daopa'a Ákáyaa-marava'a kwáyon-daopa'a Kíríki-kwaasi sáwíva'a máyówasa évaka-Yutaa-kwaasigwara'a máyáapa'an-iyé. ááéma Póro Ísun-aai kosimátíma'mae iyúwasa Ísuna aampa'á kwégwesa mésa naaémba taaínkaa'a ésa sáwí'a umái máúwana Póro mináimbá iséna maanáimbá agaimái tuwówasa mátfimakaawe.

1 kemá Póro maanáimbá agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kembá aantá-kwaasi-í'a umái ításinkena séna Ísu Káráisitín-aai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. kentáásí kwaási áwí'a Sósénisintave'a súnana maanáúváímá kwéagayaiye. ²Áánútuna kwaási Kórinti-naopa'a máyáawai isáaro. Áánútu kwendéi-í'a umátínkaraisa'a Ísu Káráisitíye tarúmaimo máyáawai isáaro. amápa'-maravakewai Ísóigo Ísu Káráisitímpa'a námúnaa kwésewaiye keináraware Áánútu ítátínkaraiye. Káráisiti miwír'á kárákwiraiwai éna kentáárákwár'á kárákwiraiye. ³Áánútu kentáásívowe Ísóigo Ísu Káráisitíye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatínkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴keinárawatave'a isámai aasiyaasí Áánútumpa'a súwi kwésune. Áánútu Ísu Káráisitína mayáíyávéna imáyáa éna kwétuwa'naa-imba mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁵Ísu Káráisitíye tarúmaimo máyáantavena Áánútu kawé'ó umátínkáimba keinárawapimba anómba uráintave'a pó'a kwenáái

isé'a kawé'á umái kwésimatimewe. ⁶Ísu Káráisitín-aai simátímakaunata tirumpimbá tátoke'a asiramái mé'a pó'a kwenáái kawé'á umái kwésimatime'a ⁷Ísóigo Ísu Káráisitimo marapá'ó kumínimba amu'maré'a máyáamba Áánútun-amanko kwétimin-asirayamba maimái tátokaawe. ⁸asiramátínkáva'a iyínana póna naaén-kanaamo Ísóigo Ísu Káráisitimo kumínín-kanaa tínana kempímbá sáwí-aimba íma kwéniye. ⁹Áánútu sintení'ó kwéena kwenááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitinte tarútinkaindayavena tááyaraimba sintení'ó kwéiwai póna mirá uráiyé.

taaín-taimba uráan-kwasai.

¹⁰kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitína asirayámbá símakaintave'a asiramái kwésimatimune. mimbórá-áimbá sé'a íma taaínkaari'a é'a mimbórávimbá mé'a mimbórá-ímáyáá é'a mimbórá-máyái máyáaro. ¹¹keinárawatopakemba moórá-ininko áwí'a Kórówina akúmpákén-kwáásí évakarawai tasimásimesa sésa keiyái aaisan-áimbá kwésesa taaínkaar-umai máyáawe tasimásimakaawe. ¹²mináísán-áínkóná ááimba évakarawai sé'a Póro kentáásí anóna'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ápórosi kentáásí anóna'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Pítaa kentáásí anóna'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ísu Káráisiti kentáásí anóna'an-iyé kwésewe. ¹³Ísu Káráisiti mimbóráwái anóna'a máyáivo íma taaínkaa'a umái máéro. kemá Póro íma keinárawatave'a imáyáa é'a taaira'á pukáumne. íma kentáv'é'a isámai nombá pékaavo Ísuntave'a isámai nombá pékaawe. ¹⁴⁻¹⁵évakarawai sé'a Póro kentáásí anóni'a índayavena nombá pésínkaraiye sevó sé'a sáwívarawai íma nombá pétínkaraunda mindáyave'a Áánútumpa'a súwi

kwésune. keinárawapinkemba íma sáwívarawaiman-ivo kae-kwáásí túwí'a Kárisipasiye Káyásiye minkáé'náraiye su'mai nombá pétinke'a sáwívarawaimo ímo pétinkaraundayave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁶ ánívo moóráwái áwí'a Sétevanasiye kwená akúné nombá pétinke'a imáyáa é'a á'owima íma pétinkaraumne. ¹⁷ Ísu Káráísiti íma simásimena séna nombá pétinkamae naauwó íma simásímakaivo áséi-kwasai simátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Ísu Káráísiti taaira'á pukáin-ainkona ááimba íma isáavo sé'a Káráísitin-aai avora'á kwésimatime'a kwaásiti kawer-ímáyáávinkén-áimbá íma sé'a tavisí-áimbá íma kwésimatime'a avora'á Káráísitin-aai kwésimatimune.

Ísumo pukáimba Áánútuna asirayánkómán-iyé kwaásí.

¹⁸ sáwí'o umáímo kwémaewaina aambó kwégwaraawai Ísu Káráísitimo kwaásiyavenamo imáyáa éna pukáin-aintavesa sésa úwoi-aimban-iyé kwésevo Áánútunopa'o kwégon-amba kwégwaraundawaiya mináintávéta séta Áánútu kwésuwa'naa in-ásíráyámbá iyéyá kwésune. ¹⁹ sáwí'o umáímo kwémaewaina aambó kwégwaraawaiyavena Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna marapá-kwáásí kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa ánásasuwe'a ó'on-o'on-imayaagwara-kwaasiti imáyáa maitiyuwánaumne agaimaréna siráiyé. ²⁰ marapá-tántáátávésa kawer-ímáyáá kwéowaiyavena Áánútu séna miníimáyáá úwoisan-tantaa'an-iyé siráiyé. kawer-ímáyáágwáráwái íma aiva'á kwíyasa pósa ámáambo ísaraawai íma aiva'á kwíyasa pósa marapá-tántáátávésa kwaasí símae kwénaaowai íma aiva'á kónááowe.

²¹ Áánútu kawer-ímáyáá éna séna marapá-kwáásí miwítí kawer-ímáyáávinkémbá íma kanaán-umai kesí ááimba suwá-nanaaowe súmbanivo imáyáa éna séna kesááiyavesa áraire síyawai sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanaumne Áánútu súwata mináséi-kwásí kwésimatimunasaya évakarawai úwoi-aimban-iyé kwésewe. ²² Yútaa-kwaasi sésa ímo awánaanda-i'o inatá Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraireya sénaumne sewasá Kíríki-kwaasi kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa kwéavakaa-ombanivo ²³ kesáá Ísu Káráísitimo kentááyávénamo imáyáamo énamo pukáin-ainta kwésimatimunasaya Yútaa-kwaasi mináimbá isésa Ísu Káráísitin-aai tínaaemba kwéumamewasa Kíríki-kwaasi mináimbá Áánútuna kawer-ímáyáávinkén-áimbá isésa úwoi-aimban-iyé kwésewata ²⁴ Yútaa-kwaasivinkene ó'onkaa-kwaasivinkene Áánútu ításinkarawaiya séta Áánútuna kawer-ímáyáávinkémbá Ísu Káráísiti pukáisana Áánútuna asirayánkó sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaintaawe. ²⁵ marapá-kwáásí sésa Áánútuna imáyáa úwoi-imayaaman-iyé kwésen-imayaa kawer-ímáyááo póna kwaásiti kawer-ímáyááómbá usáyaaitaraiye. kwaási sésa Áánútu aamoisayámbá iyémó kwésen-aamoisayanko kwaásiti asirayámbá usáyaaitaraiye. ²⁶ kesí kwaásiyono. Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkaronka'a máyówaina ááimba imáyáa oro. keinárawapimba marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásí íma sáwíva'a máemba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a asirayán-kwáásí íma sáwíva'a máemba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a túwí'o

kwáyon-kwaasi sáwíva'á íma máemba moórá-mora-umai méraawe. ²⁷ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'á umái ítátinkena marapákén-káwér-ímáyáágwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí kawer-ímáyáá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa aamoisayán-kwáásímán-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'á umái ítátinkena marapákén-ásiráyáankwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí asirayámbá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye. ²⁸ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe sésa simái sáwí'á kwéumatinkaawaiye ímo méraawaiye Áánútu kwená kwaási-i'á umái ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa anón-kwaasiman-owe kwésen-kwaasi ánásanaaontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye. ²⁹ Áánútu aúranka'a miwí kentúwí'á íma mósá maránááontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye. ³⁰ Áánútu Ísu Káráísitinte tarútinkaraisa'a máyáawana póna Ísu Káráísiti kentáásí kawer-ímáyááóná ááini'á Áánútu umánkaraiye. Ísu Káráísiti pukáintavena Áánútu kwenaúranka'a arupíya umásinkenaya kwená kwaási-i'á umásinkenaya sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta maisiyuwéna siráísata máyaumne. ³¹ mináíntávéna naaóv'á Áánútun-ai aúvái'vimba agaimaréna séna moóráwaimo kesúwí'o mósá maránáe sénamo éna íma mirá éna Ísóigo áwí'á mósá maráino agaimaréna siráíye.

Ísu taaira'á pukáin-kwasai.

2 kesí kwaásiyono. kentópa'o komé'a Áánútun-ai paárurain-aimba kosimátimewandara'a kesúwí'a maé iyígwáe-aimba íma simátimé'a Áánútun-ai avora'á simátímakaumne. ² ááéma ímáyaá é'a sé'a kentópa'a komáénda íma mirám-baaran-tantaakona ímáyaá é'a simátimé'a Ísu Káráísitintave'a ímáyaá é'a kentááyáváyé séna taaira'á pukáin-aine su'mai ímáyaá é'a kosimátimenaumne sé'a ³ kentópa'a komáéwandara'a sáá'a kwégowa'a tavar-avamá kwéuwa'a aamoisayán-kwáásí mé'a ⁴⁻⁵ aaimó simátimewandara'a Áánútun-aiyavesamo áraire síyawaina ááimba íma kwaásiti kawer-ímáyáávínkémbán-ivo Áánútuna asirayámpínkémbán-iyé sé'a simátimé'a Áánútun-amankona mayáíyé asirayáné agaráátinkááwána'a awánaraawe.

Áánútuna

kawer-ímáyáágoná kwaasái.

⁶ Áánútuntave'a asiramái máyáawaiyave'a kawer-ímáyáávínkémbá kawer-áímbá kwésimatimune. minkáwér-ímáyááo marapá-kwáásí'vínkéné marapá'ó kárák-wiraawaimo ánásanaowai'vinkene ímanivo ⁷ minkáwér-ímáyááo Áánútumpakemban-iyé. Áánútu maramá íma urónka'a séna to'mayaa é'a naaémba paáronana mindá'á kawé'á umátinkainasa ságyan-ayampa'a ménaaowe siráimba kentááyávéna séna minkáwér-ímáyáá aúpá'á makáimba póna kwáyowasa ⁸ marapá'ó kárák-wiraawai íma kawé'á umái ísaraawe. ísaresaraai Ísóigo ó'oran-aainkwarawaimba taaira'á íma tuvúwúwana pukáisino. ⁹ mináíntávéna naaóv'á Áánútun-ai aúvái'vimba agaimaréna séna

Áánútu to'mayaa umái kwembó tirumbó ámén-kwaasi timíníye. túrandei íma awánésa táá'a íma isésa íma imáyáa uráan-tantaa'a Áánútu to'mayaa úmakaimba timíníye agaimaréna siráíye. ¹⁰ánivo Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya ména Áánútumo to'mayaa úmakainta agaráásínkaraintaawe. Áánútun-amanko amápa-tantaa'a awánésa Áánútumo kwenarumpimbó imáyáa éna to'mayaa úmakaimba awánaraiye. ¹¹kwaásimo ombá moóráwaina imáyáa íma kwéawanaivo kwenamankówé su'mai kwéawanaíye. miráumai Áánútuna imáyáa íma kwéawanaavo kwenamankówé su'mai kwéawanaíye. ¹²Áánútu marapákén-ásíráyámbá íma siménaya kwenamankómbá ai'marówana keséya ména asirayámbá símakaiye. Áánútumo to'mayaa umáímo kwésiminta awánanaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbáyáíye. ¹³mináíntá kwésimatimunda íma kwaásiti kawer-ímáyáávínkén-áimbán-ivo Áánútun-amanko simásímakain-ainta kwésimatimune. Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáin-kwaasiyaveta Áánútuna árair-ainta kwésimatimune. ¹⁴Áánútun-amankomo tirumpimbó ímo máyáiwai kwemó kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwémaesa mintán-táátávésa sésa úwoisamban-íye kwésesa marapá-kwáásí Áánútun-amankomo kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwéisaavo Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwaiye su'mai mintántáá'á isésa kawé-tántáá'án-íye kwésewe. ¹⁵Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai kanaán-umai amápa-tantaakona ááimba taaínkaar-umai sáwí-aaine kawer-ááiné kwéisaavo marapá-kwáásí Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai tuwánésa miwítí

mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe. ¹⁶naaóv'á Áánútun-ai aúvái'vimba agaimaréna séna Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma ísámba pósa íma kanaán-umai kwená imáyáa arupí kwéumankaawe agaimaréna siráimbanivo Áánútun-amankomo sirumpimbó máyáiwaiye Ísu Káráisitina imáyáaya kwéisaumpo marapá-kwáásí kentáásí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe.

Áánútuna mayái-kwáásítí kwaasái.

3 kesí kwaásiyono. Áánútun-tirumpimbó anómbo umáímo máyáin-kwaasimo kwésimatimundantemba kentópa'a komáyaawandara'a keinárawa'a íma mirá simátíme'a Ísu Káráisitintave'o ímo asiramáímo máyón-kwaasi untáv'é'a taíntuwe-yaintuwe'a simátímakaumne. ²umarambó asirayán-tómbó ímo tímémbo náambo tíméntemba Káráisitín-aaima íma asirayán-áimpímbán-ivo etóyóí-aimpinkemba simátímakaumne. ááéma íma kanaán-umai ísaraantave'a mirán-áimpínkémbá Káráisitín-ai simátímakaumne. ívékwará'a mirán-umai mé'a pó'a íma kanaán-umai kwéisaawe. ³Ísu Káráisitintave'a íma asiramái imáyáa kwée'a marapá-tántáátáv'é'a imáyáa kwée'a mé'a tirumbó sáwí'o kwéumatinke'o aaisan-áimbó kwéseмба marapá-tántáátáv'é'a imáyáa kwée'a marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe. ⁴évakarawai Póro kentáásí anónða'an-íye sewasá évakarawai Ápórosi kentáásí anónða'an-íye kwéseмба marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe. ⁵kenkáí súwí'a mósá maré'a taaínkaar-umai máévainivo Áánútuna mayái-kwáásíráyé su'mai úye. Ísóigo

Ápórosintavena séna kesí mayáí mayaaó séna kentávéna kesí mayáí mayaaó súwakai kwená mayáí mayááwáya'a Ísóigon-aaiyave'a áraire siráamba kwená mayáí-kwáásiráí úye. ⁶kígauva'o ánýumbo ontembá Ísóigon-aai simátimewanana námáimo umáímo siyútúwáantemba Ápórosi miráumai túwa'naa úwana Áánútumo ánýumbo anómbo umátínkáintemba kwemá imáyáa timúwa'a kwenáái tirumpimbá tátokaawe. ⁷ánýumbo iwáíyé námáimo umátínkáiwaiye mindárai íma anón-kwaasi óvo Áánútu anómbo kwéumatinkaiwai kwemá anóndakoman-iyé. ⁸ánýumbo iwáíyé námáimo iwáíyé mimbóráí'a umái máyaayamba póna Áánútu miwítí mayáígóná meéyámbá timíníye. ⁹kesé Ápórosiye Áánútuna mayáí-kwáásí úya'a keinárawa'a Áánútuna kígauraamba owatá miráyáámó úndaya Áánútundeiya úmpo mirápá'á kenkáíyávé'a íma imáyáa ombá keinárawa'a kwétaainaawe. íma taaínkaar-oráámbá kwétaainaawe. keinárawa'a Áánútumo kwéin-dankaani'a kwéowe.

¹⁰Áánútu súwa'naa úwa'a keinárawapimba mayáí mairáumne. naambó kwéon-kwaasira'o kárákwiraiwaimo kawer-ímáyáámó énamo ávombo áyáíntemba Ísu Káráisitín-aaimo simátímakaunda ávonkaamba aitínkáva'a kówánasa minávónká'ó naambó kwéowai mimbáyáí kárákwiyoro. ¹¹ó'on-avomba íma ayánááovo mimbórá-ávómbó Áánútumo á'o aimakáimba minávómbá Ísu Káráisitíman-iyé. ¹²minávónká'á naambá ónááovo évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáímo imáyáamo kwéowai kwááyu-yantaa'a taaineyé owáínéiyé iyasa évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo asiramáímo imáyáamo kwéowai

asiramáímo kwaíkwai'o ínín-tantaa'a kóri-ontandeiye ó'on-o'on-ontandeiye ónááowe. ¹³Áánútuna kwaásiti mayáí naaémba paárindara'a íramó évaka-tantaa'o kénamo évaka'o ímo kaintembá Ísu Káráisitimo kumínín-kanaamo tíndara'a Áánútuna kwaásiti mayáí paárínana évaka'-mayai ánásainana évaka'-mayai úwoi kwéniye. ¹⁴minávónká'ó naambó kwéomba asiramáímo kwaíkwai'o ínín-tantaa'nei kwéowai miwítí mayáí kwáyainasa miwítí kawé'-méyámbá mayánááovo ¹⁵kwááyu-yantaa'nei kwéowai miwítí mayáí ánásainasa mimbáyáígóná meéyámbá íma maésa miwíyé su'mai kawé'á umái ménaaoawe. kwaásiti náaindaambo kágwisasamo miwíyé su'maimo kawé'ó umáímo máéntemba miwí mirá ónááowe.

¹⁶keinárawa'a ímo taaínkaar-umaimo máéraamba taaínkaar-umai kwémáémbanivo Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáimba Áánútuna mono'-nánkáámbá kwéomba imáyáa oro. ¹⁷Áánútuna mono'-námbá aoka'-námbá isa'á keinárawa'a mindánkáámbá owasá évakarawaimo keinárawa'o sáwí'o umátinkaawa'o sáwí'o umáímo máyáambo éna Áánútu miwí ánásasuwanimba ímo taaínkaar-oráámbá kwétaainkaar-owe.

¹⁸kentí imáyáao kampa'á simátíyúwáívo sé'a kárákwiyoro kwésune. marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne kwésewai Áánútu aúranka'a kawer-ímáyáá ónááontavesa marapákén-káwér-ímáyáá íma aiva-tántáá'án-iyé seró kwésune. ¹⁹marapá-kwáásí kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena Áánútu séna sáwí-imayaaman-iyé kwésiye. mináíntávéna naaóv'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

marapá-kwáásí miwítí imáyáa
 mósá kwémaraawana Áánútu
 sisaná miwítí imáyáao kampa'á
 kwésimatiyuwaiye
 agaimaréna súwana ²⁰moóráva'a
 agaimaréna séna
 kawer-ímáyááwémó kwésen-
 imayaayavena
 úwoi-imayaawe Ísóigo siráiyé
 agaimaréna siráimba ²¹mindáyave'a
 kwaásimo kwéowain-auma íma maé
 íyóro. amápa-tantaa'a túwa'naa ínimba
 kwáyáiyé. ²²kemá Pórowe Ápórosiye
 Pítaawe túwa'naa ínimba ónaundaya
 máyaumne. marawé amápa-tantaa'o
 kwáyáine úwoimo ménaaona'i.
 puwónááona'i. mindá túwa'naa ínimba
 kwáyáiyé. ívé'o kwáyáin-tantaare
 naaembo paárinin-tantaakwarare
 mindá túwa'naa ínimba kwáyáiyé
²³keinárawa'a Káráisitina kwaási
 owaná Káráisiti Áánútundeiman-iyé.

Ísóigona aantá-kwaasiti kwaasái.

4 keinárawa'a kentááyávé'a imáyáa
 é'a sé'a Káráisitina mayái-kwáásí
 ésa Áánútumo aúpá'ó makáimba
 agaráátinkena séna mináimbá
 simátíma'mae nááoro. mimbáyáír'á
 kárákwiyoro siráiwai owé-ímáyáá
 oro. ²moóráwaina mayáír'á
 kárákwiraiwaimo sisasamó ontembá
 mirán-oro. ³Áánútuna mayáír'á
 kárákwiraundawaiyave'a keinárawara'o
 ó'owiya'o sé'a kawé'-má'yá'yá'i.
 sáwí-mayaiya'iyó sé'o kwéseмба íma
 anón-imayaa é'a kesí mayá'yá'yé'a
 íma awáné'a kawé'-má'yá'yá'i.
 sáwí-mayaiya'iyó kwésune.
⁴kesirumpinkén-ímáyááómó sénamo
 kaweré su'mai uráanemo sínimba
 kawé'-má'yá'yá'i. sáwí-mayaiya'iyó-
 aimba íma kendéímán-ivo Ísóigondei
 póna kwésuwanaiye. ⁵mindáyave'a
 Ísóigomo ímo kunkáindarare Ísóigomo
 siráin-kanaamo ímo tiráindarare

íma taaínkaare'a sáwí'an-owe.
 kawé'an-owe íma seró. Ísóigomo
 kumíndara'a kwaásiti aúpár-ímáyááwé
 kwaásiti ááine paárinana mitáwai
 Áánútu kwaásiti kawé'-má'yá'yá'yéna
 kawé'an-owe síníye.

⁶kesí kwaásiyono. arupí
 ónááontave'a simátímakaunda-aimba
 Ápórosiye kesémo siráunda íma
 kenkáír'áiyé su'mainivo amápa-
 kwaasiyavaigwara'a siráumne.
 Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba
 agaimaréna siráantemba mirán-oro.
 moórá-anondako áwí'a maé iyé'a
 moórá-anondako áwí'a simái sáwí'a
 kwéomba kentúma maé kwéiyomba
 mirá ímo oráámbá kwéowe.
⁷keinárawa'a íma usáyaaitaraawain-ovo
 mirámó kwéon-kwaasi-'í'a Áánútu
 umátínkaraiye. Áánútu mirán-kwáásí-'í'a
 umátínkaraivo kentúma íma maé iyé'a
 sé'a kesáá keyáárikata mirán-kwáásí'yá
 máyaumne íma sero.

⁸keinárawa'o maarán-áimbó sembá
 kampa'á sé'a kawé-kwáásí-'í'a umáiyá
 máyaumne. íma Ápórosiye Pórowe
 simásímakaayan-imayaavinkemban-ivo
 kentáásí imáyáavinkenta Áánútuna
 imáyáa iséta mindáraiya usáyaaita-
 raumne kampa'á kwésewe. keinárawa'o
 usáyaaitaraankakai keiráigwár'á
 miráumaiya usáyaaitauyasino.
 sáwí-yantaakomba usáyaaitaigwae
 sé'a súnnda íma usáyaaitaraawe.
⁹imáyáamo únda Áánútu kwená
 aantá-kwaasiya amápa-kwaasi tínaaem-
 pata sínkarainta tínkamowasamo
 púwón-kwaasimo kwaási túranka'o
 mótingesamo tínkankaantemba
 kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare
 kwaási túrankare Áánútu kentáá
 mirá umásínkaraintaawe-imayaa
 kwéune. ¹⁰Ísu Káráisitín-aaimo
 kwésimatimundayavesaya sésa
 sáwí-imayaagwara-kwaasin-owe
 kwésevo keinárawa'a kesávé'a sé'a

Ísu Káráisiye tarúmaiya méta kawer-ímáyáágwára-kwáásíyá úne kwésewe. kesáá aamoisáyán-kwáásíyá úna'a keinárawa'a kesáv'éa sé'a asirayán-kwáásíyá úne-imayaa owáímá pó'a kentúwí'a maé iyé'a kesúwíta kwétuwaawe. ¹¹ Áánútuna mayáí maimaé kwénaaundaya ááéwe ívére nontáváiyé toóntáváiyé sáái kwésinkaisata íma naambá makéta íma kawer-únáánkwátói makáunasaya kwésinkamowata ¹² toómbá íma úwoi mayánaundayaveta anóm-bayai kwémaeta óntamba kwémayaunasaya simáímo sáwí'o kwéumasinkaanta Áánútu kawe'á umátinkaniye-aimba kwésimatimunasaya sáwí'o kwéumasinkaanta asiramái méta íma ivátuwaunasaya ¹³ kentáá súwí'a kumínkwáe sésa kampar-áimbá kwésemba anondá kawer-áimbá kwésimatimunasaya ááéwe ívére kentááyávésa sésa ovairáán-kwáásín-ovo miwí táái íma ísáaro kwésewe.

¹⁴ kesí iyámpóiyone sé'a imáyáa kwéundawai tááko pééi sína'a isé'a kawe'á ónááontave'a maanáúvái kwéagayaumne. ¹⁵ Káráisitina kwaási owasá sáwívarawai Ísu Káráisintin-ai kwésimatimemba íma sáwívarawai kentivoísái máyáavo aiva'á Káráisitín-ai simátimewana'a Káráisiye tarúmai máyáantave'a keyáá kenvomá úne. ¹⁶ mindáyave'a kwakwiyé'a sé'a kemó úndantemba mirán-oro kwésune. ¹⁷ mindáyave'a moóráwaimba Tímótimba ai'máráanana kentópa'a kweémena kwíníye. kwemá Ísóigoema tarúmai máyáiwai íma siyuwéna asiramái ména kesááninkaamba umái máyáiwai kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kwéna Ísu Káráisiti aúranka'o máyaunda-aine Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáawai kwésimatimunda-aine kosimátimena

kemó máyaundanten-umai máéro-aimba kosimátiminiye.

¹⁸ keinárawapinkemba évakarawai sésa Póro úwoi aúvávinken-aimba kwésivo kentáásopa'a aaimó simásimindayavenaya íma tíníye kwésemba kentúma maé iráawe. ¹⁹ ánivo Ísóigomo owémó sína'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kwé'a túmo maé iráawai siráan-aine su'maiyave'a íma kónaumpo miwítí asirayámbá Áánútunopakena'iyó. awánaandayave'a kónaumne. ²⁰ Áánútumo kentáará'ó kárákwiraimba maarán-iyé. íma aaineiyé su'mai kárákwiraivo Áánútuna asirayánk'á'ó kwémaewai miwír'á kárákwiraiye. mindáyave'a Áánútuna asirayánk'ará máyáa. íya Áánútuna asirayánk'ará máyáao sé'a kotuwánanaumne. ²¹ imáyáa oro. keinárawatopa'o ímo kuráandara'o sáwí-imayaamo tuwé'o kawe'ó umáímo méwa'a kentí imáyáa é'a paru umáíya koménaumne. ímo mirámó uréwa'o é'a asiramái arupí koumátinkanaumne. mindáyave'a imáyáa oro.

avowán-awaininkomba mairáin-kwasai.

5 keinárawapinkemba moórawai anómba sáwí'a éna avowán-awaininkomba mairáiyé sewa'á ísaraumne. keinárawa'a Áánútun-aiyave'a áraire kwésewai mirá-sáwí'ó kwéiwaintave'a étuwaaó íma sewaná úwoi mirá kwéimbanivo Áánútuna aambó ímo kwégwaraawai íma mirá kwéesa mirámó kwéowaiyavesa sáwí-meyamba mayánaáowe kwésewe. ² keinárawapimba moórawai ména anó-sawí'a kwéisa'a kawe'á umáíya máyaumne kampa'á kwése'a kentúma maé kwéiyovo sáwí'a uráin-kwaasiyavena kentirunkómó umbaimó táína'a minkwáási ai'mátuwaaro. ³ kemó kentópa'o komékai minánó-sáwí'ó

uráiwaimba aavimbá mayanké'a sáwí'a kwéone súšina. kemá némpa'a mé'a kesí imáyáao kentópa'a kwáyáisa'a misáwí'ó uráiwaimba á'a aavimbá mayánkaraumne.

⁴torupamáímo maíyampimba kesí imáyáao kentópa'a kwáyainana Ísóigo Ísuna asirayámba keinárawate kwáyáintave'a misáwí'ó uráiwaimba aavimbá mayánkáaro. ⁵Áánútuna kwaási kárákwiraampinkemba ai'mátuwenana Sáátáánigo umbai-yántáá'á amínana sáwí-amba tuwáinana Ísóigo Ísumo kumíndara'a kwembá airánintave'a mirá é'a aavimbá mayanké'a aúwáaro.

⁶kawe'á umáíya máyaumne kwése'a makáawanamo moórá-kisaamo kampindénamo imbá amápa-kisaava'o kóyáwé intembá keinárawapimba moóráwai miráumai sáwí'ó índawai keinárawapimba tivó sé'a ai'mátuwaaro.

⁷tíyótaasa-tanon-kanaa tóyo ésa Yútaa-kwaasi toómbó intórán-tantaa'a tuwésa aúná-tomba marésa sipisípi-araa'a tuvú'mái kwénaawe. miráumai Ísu Káráísiti kentááyáváyé séna pukáimba pó'a aúná'í'a umái mé'a mindáyave'a misáwí'ó uráimba kwétuwe'a kawe'á umái máero. ⁸sáwí'ó kwéone sáwí-yantaatavaiye íma aamoí é'a kawe-tántáátáváyé árair-aintavaiye su'mai aamoí oró.

⁹ááema moórá-avvai agaimái simátíme'a sé'a aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaise íma máero siráunda ¹⁰mináímbó siráunda Áánútuna kwaásivinkembo mirámó kwéowaise íma máero siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane túran-andawe ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí ésa mirámó kwéon-kwaasiyave'a íma sé'a Áánútuna kwaásivakewaimo mirámó iýáv'é'a siráumne. Áánútunopa'o

ímo tiráan-kwaasi amápa'-marava'o máyáamba íma tiyuwé'a miwisé úwoi máero. ¹¹ánivo agaimakáunda-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. moóráwai Áánútuna kwaási úne kwésiwai aarai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane aúran-andawe éna marapá-tántáátávésa aamoí éna Áánútuntavena íma aamoí éna simái túwí'a sáwí'ó umátinkena uwo'aó'-nómbá néna uwo'aó'á kwéiwise íma mé'a kwesé íma toómbá naaró. agaimakáunda-ainkona ááimba mirán-áintáv'é'a siráundawe.

¹²⁻¹³ímo Áánútunopa'o tiráawai kemá íma aavimbá maitinkánaumpo Áánútu aavimbó maitinkánimba mindá kwendéimán-íye. keinárawapinkemba Áánútuna kwaási sáwí'ó uráawai aavimbá maitínkáaro. keinárawapinkemba moóráwai misáwí'ó uráindawaimba ai'mátuwaaro.

Ísóigona kwaásivimbo umbai-yántáá'ó kwáinda arupí umátinkáaro siráin-kwasai.

6 moórá-aimbo sáwí'ó kwéomba simátíménda isáaro. keinárawapinkemba évakarawai sáwí'ó ombá ímo Áánútunopa'o tiráan-anon-kwaasitopa'a mátínkare'a aavimbá maitínkáamba sáwí'a kwéovo Áánútuna kwaásiti anón-kwaasira'a mátínkare'a iséise é'a arupí umái máero. ²naaemba Áánútuna kwaási anón-kwaasi-i'a ésa amápa'-maravaken-kwaasi táái isésa kawe'-má'yáyé sáwí-mayaiye sésa taaínkaar-esa naaemba mirá ónááovo ívé'a sáwíyan-aimba kanaán-umai iséise é'a arupí umái máero. ³naaemba kwíyómpaken-kwayo'narawa táái isánááomba mindá anón-tantaa'an-ivo marapá'ó máyáan-kwaasi tááimo arupí ónááomba mindá sáwíyan-tantaa'an-íye. ⁴moórá-yantaa'o arupí ónáe sé'o é'a Áánútuna kwaásivimbo túwí'ó ímo kwáyainda-kwaasiyave'a

arupí umásínkáaro íma sé'a túwí'ó kwáyaindawaiyave'a arupí umásínkáaro seró. ⁵sáwí'a kwéune sé'a misáwí'ó kwéomba ivátuwe'a kawé'á ónááontave'a maanámbá kwéagayaumne. keinárawa'a sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne kwésembanivo íma aái ísámai arupí kwéumatinkaaavo ⁶Áánútun-aaiyavesa ímo áraire siráawaira'a mátinke'a sé'a moórá-aimba arupí umásínkáaro sé'ó kwéomba mindá sáwí'an-iyé.

⁷Áánútunopa'ó ímo tiráan-kwaasira'ó mátinke'a aaiwimbá maitínkáamba sáwí'a é'a Áánútuna aambá íma kawé'á umái kwégwaraawe kwésune. kentí anón-kwaasimo ísátinkaiyan-ainkomo éna ayááímó úwoimo kwénimba mindá kítoka'a sáwí'an-ivo Áánútunopa'ó ímo tiráan-kwaasitopa'ó aaiwimbó maitínkáamba mindá anómba sáwí'an-iyé. ⁸mirámó ombá Áánútuna kwaási kentív'áawaawi sáwí'a kwéumatinke'a kentúwíkwara'a sáwí'a kwéowe.

⁹sáwí'ó kwéowaimo Áánútumo kárákwiraipa'ó ímo kónááowaimo ontembá kwéowe. kampar-ímáyáá íma é'a simátimunda-aimba ísáaro. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa kwaái keiyái kesuwainíné sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa aarai miráumai keiyái sáwí'a úmae kwénaaesa ¹⁰umóyámbá ombá túran-anda ésa uwo'aó'í-nómbá nésa uwo'aó'á ésa simái túwí'a sáwí'a umátinkesa kwétinkamesa umóyámbá ésa mirámó kwéon-kwaasi Áánútu kárákwiraipa'a íma kónááowe. ¹¹keinárawapinkemba évakarawai mirámó uráan-kwaasiraani'a kwéombanivo kentáásí Áánútun-amanko Ísóigo Ísu Kárásitina asirayándéí misáwí-yántáá'á maitiyuwéna Áánútundeí-i'a

umátinkena kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye.

túwawaa'nei Ísóigona mayái mayánaáon-kwasai.

¹²keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iyé kwésevo kemá sé'a évakari'ó kwéomba íma kawé'á kwéumatinkaiye sé'a moórá-aimba amápari'ó kwéunda kanaán-ivo évakari'ó kwéunda miwá kembá tátoranintave'a a'áo kwésune. ¹³toónkó tirumpimbó kumínintavena isaná tirunkó toómbó nánintavena kwáyáimba póna Áánútu minkáé-tántáá'á ánásasuwaniye. mirá ínivo túwawaatavesa imáyáa ombá maarán-iyé. túwawaa'nei aarai-úmóyámbá ónááomba ímanivo mintúwáwáá'néí Ísóigona mayái mayánaáowe. mirámó ónááontavena Ísóigo túwawaaka'a kwétuwa'naa-iyé. ¹⁴Áánútu Ísóigomba pukáimpinkemba usásinankaraintemba kwená asirayándéí kentáá súwawaa'a usásisinkanintaawe.

¹⁵kentúwawaa'a Kárásiti aiyayaankaambo kwéimba pó'a eénánká'ó kwénaaínda-ininkowe íma ma'é'a mimbórá-túmá aú'mái máéro. ¹⁶moóráwai eénánká'ó kwénaaínda-ininkoe máyáimba mimbórá-túmá aú'mái máyááiyé. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aai aúv'ái-kwandaaiwimba agaimaréna séna minkáé'nárai mimbórá-túmá ma'mái máyááiyé agaimaréna siráiyé. ¹⁷ánivo Ísóigoe tarúmai máyáiwai kwenamankó kwesé máyáísana mimbórá'í'a umái máyáiyé. ¹⁸aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéomba tínaemba umáméro. ó'on-o'on-tantaa'ó sáwí'ó kwéomba túgo íma sáwí'a kwéivo aarai-úmóyámbó kwéomba túgo sáwí'a kwéiyé. ¹⁹Áánútu kwenamankómbá ai'marówana

kentirumpimbá kumbáyáimba
póna kentúma Áánútun-amankona
naambá kwáyáimba á'a ísaraawe.
kentúma Áánútundeima isa'á kesúma
kendéiyáámá póta sirááímo kwétaini'a
úwoi ónaumne íma seró. ²⁰ Ísu
Karáísiti keinárawatavaiye sénamo
pukáimba mimbéyámbá keinárawa'a
kwendéímán-ovo marapá'ó máyáamba
Áánútu áw'í'a anómba úmae iyóro.

aaraimó kwémayaan-kwasai.

7 évakar-aimbo agaimáímo
sísaa-uraan-aintave'a simátimune.
awá-kwáásí aaraí íma maésa
úwoimo ménaaomba mindá
kawe'án-iyé. ² ániwo keinárawa'a úwoi
kwaásivimbo máyáawai aarai-úmóyáné
kwaai-úmóyáné anómba kwéompimba
máyaántave'a umóyámbá únavo sé'o
aaraí mayáiyasa kwaai mayáiyasamo
ónááomba mindá kawe'án-iyé.
³ kwaaiígó kwenáúma íma aambá
aunínívo mindá awainínkóndéímá
isaná awainínkó kwenáúma íma
aambá aunínívo awaikóndéímá isaná
miráumai kwenáwa'na-awa'naa
umái méyaaoyé. ⁴ awainínkó
kwenáúma íma kárakwiyisana awaikó
kwégarakwisana awaikó kwenáúma
awainínkó kwégarakwiyyé. ⁵ íma
aambá aunésarai ániwo kanaán-iyé
sésarai Áánútuntavesarai imáyáa ésarai
námúnaa símae iyóyááoiyantavesarai
sáwíyan-kanaa agándayaaoyé.
minkánáá ánásainasarai mimbórávimbá
koyauwé'mái méyaaoyé. íma
kanaán-umai kentúra'a kárakwirewana
ayáátááka'a nénka'a méyana kawe'ó
umáímo méyan-asirayamba ánásainana
Sáátáánigo sáw'í'a ígwáe séna tavisivó
sé'a simátimundantemba mirán-oro.

⁶ mináíntáv'é'a íma asiramái
simátimé'a sé'a mirán-oro sé'a
mirán-áíntáv'é'o sísaa omba simátimé'a
sé'a mirámó ónááomba kawe'án-iyé

kwésune. ⁷ kemó aaraimó ímo
makáundantemba amáparawai mirámó
ónááomba siráái kwétaiye. ániwo
ímo mirámó ónááomba Áánútu
mirám-baaran-tantaakona asirayámbá
kwétimiye.

⁸ simátíménda awá-kwáásiyé ketor-
íniné ísáaro. kemó máyaundantemba
mirámó ónááomba kawe'án-iyé.
⁹ ániwo ímo kanaán-umaimo kentúra'o
kárakwiye'o é'a aaraí mayáiyasa kwaai
mayáiyasa ónááowe. aaraí mayáiyasa
kwaai mayáiyasa ónááomba mindá
íma sáw'í'an-ivo úwoimo mésamo aaraí
mayánáe-imayaamo anómba únavo
sé'a aaraí mayáiyasa kwaai mayáiyasa
ónááomba kanaán-iyé.

¹⁰ aaraí máyáísana kwaai máyáísana
kwéowai simátimé'a sé'a íma kesí
imáyáavinkemban-ivo Ísóigona
imáyáavinkemba kwésimatimune.
aaraigó awaikómbá íma auwéna
kówíno. ¹¹ ániwo awaikómbó auwénamo
éna ó'omba íma kwaai mayáíno. ímo
mirámó énamo éna koyauweréna
awaikónóp'a'a tíno. kwaai íma
kentuwinímbáá'a ti'mátuwaaro.

¹² moórá-aimba simátíménda
Ísóigo simátimiyo íma siráivo kemá
kwésimatimune. keákwakómó ékai
awaikó Áánútun-aaiyavena áraire
siráísana awainínkó íma áraire
kwésin-ininko awaikóntáv'éna esé
méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaano.
¹³ ániwo awainínkó Áánútun-aaiyavena
áraire siráísana awaikó íma áraire
kwésiwai awainínkóntáv'éna esé méyae
sínanamo éna íma ai'mátuwaano.

¹⁴ kwaai Áánútun-aaiyavena
íma áraire kwésiwai awainínkó
Áánútun-aaiyavena áraire siráin-ininkoe
tágárotamai máyáaintavena Áánútu
séna awaikómá isaná póna kanaán-iyé
kwésiye. aaraí Áánútun-aaiyavena
íma áraire kwésin-ininko awaikó
Áánútun-aaiyavena áraire siráiwaiye

tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awainínkómá isaná póna kanaán-iyé kwésiye. Ímo mirámó kwéinkakai miwítí iyámpói Áánútuna kwaásiti iyámpóiraamba íma osinó. ánívo miwíyávéna Áánútu séna kesí kwaásiti iyámpóiraamban-owe séna kanaán-iyé kwésiye.

¹⁵ keákwákómó ombá awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráisana awainínkó íma mirá kwéisisana awainínkó áraire siráisana awaikó íma mirá séna auwé'a kónáe sésa mirá ónááomba kanaán-umai kóyáwé ónááowe. Áánútun-aaiyavesa áraire sewái owasá íma áraire sewáíye íma tarúmai máyáamba pósa kóyáwé ónááomba kanaán-iyé. Áánútu paru umái ménaaontavena tááyaraimba pósa auwé'a kónáe sésamo ésa kanaán-iyé. ¹⁶ aaraí ísáaro. enawaikómbá áwa'náa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. mináimbá íma ísaraawe. ánívo kwaai ísáaro. enawainínkómbá áwa'náa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. íma ísaraawe. mindáyave'a íma ááema tuwé'a kóyáwé oro.

Áánútu kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro siráin-kwasai.

¹⁷ Ísóigo amápa-kwaasi tínkámae kuráimba kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro. Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáan-kwaasi mináimbá kwésimatimune. ¹⁸ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o mé'o Yútaa-kwaasi kentúmo kárámaimo araa'énamo owasamó ó'onkaa-kwaasi kentúmo ímo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba mindá kanaán-ivo úwoi mirá kwé'e'a ó'on-kwaasi-i'a ónáe íma sé'a máéro. ¹⁹ túmo

kárámaimo araa'énamo owasá ímo túmo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aaimo kwétaagwiyaavesamo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. ²⁰ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai miráumai máéro. ²¹ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meeyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo ombá íma anón-imayaa ombánivo mimbáyáímó tuwánááon-ambo kwáyaina'o é'a tuwánááowe. ²² Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meeyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo é'a Ísóigo sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátínkaraiwaiman-owe. ánívo Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a úwoimo máyáawaimo é'a Ísu Karáisiti meeyámbakaisa'a kwená mayái-kwáásín-owe. ²³ Ísu Karáisiti pukáimba keinárawatavena mimbéyámbá uráisa'a kwená kwaási-i'a uráamba pó'a kentí imáyáa tátoranae síya'o é'a a'áo sero. ²⁴ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai Áánútuwe tarúmai máéro.

awá-kwáásítí kwaasái.

²⁵ awá-kwáásíyávéna Ísóigo íma asirayán-áímbá simásímakaisa'a kesí imáyáavinkemba kwésune. Ísóigo arumbá umásínkáintave'a súnnda-aimba pó'a kawer-áíné sénááowa'a simátimune. ²⁶ umbai-yántáá'á kwáyáintave'a imáyáa é'a kwésumpo máyáantemba miráumai máéro. mirámó íyamba kawé'an-iyé. ²⁷ aaraí makáawai ti'mátuwanáe íma síyasa aaraí íma makáawai aaraí mayánáe íma seró. ²⁸ ánívo aaraimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. inaamarúmó kwaaimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. aaraí mayáiyasa

kwaai mayáiyasa ónááomba marapá'ó ménaaomba umbai-yántáá'á kwénimba mindá imáyáa é'a mirán-ovo sé'a aarai íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááomba kawé'an-iyé kwésune.

²⁹ kesí kwaásiyono ísáaro. Áánútumo siráin-kanaa sáwíyanka'a ánásanimba pósa aaraimó makáawai miwítí umbai-yántáátávésa íma anón-imayaa ésa aaraimó ímo makáawaimo mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. ³⁰ tirunkómó umbaimó kwétaiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo umbaimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. tirunkómó aamoimó kwéiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo aamoimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. óisambo kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa óisambo ímo kwémeyanowai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. ³¹ marapá-tántáá'ó kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa mirám-báyáimó ímo kwémayaawai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. marapá'ó máyáan-kwaasimo kwémayaam-bayai ánásanimba pó'a sún-da-aimba marapá'ó kwáyáin-tantaatavena íma aiva-tántáá'an-iyé seró.

³² marapá-tántáátáv'é'ó ímo anón-imayaamo ombá siráai kwétaiye. awá-kwáásí Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa Ísóigomo aamoimó kwéini'a kwéovo ³³ aaraigwáráwái marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwainímbáá'ó aamoimó kwéom-bayai kwémayaawana ³⁴ kaer-ímáyááo kwétavisiye. ímo

kwaaimó mairáan-inaamaru-inine Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa ésa súwawaare imáyáawe Ísóigomba aménáe kwésevo kwaigwárá-ínímbá marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwai'máa'a aamoí ígwáe ésa mirám-báyái kwémayaawe.

³⁵ aarai íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa oró-áímbá íma kwésumpo túwa'naa ónaunda-aimba kwésimatime'a kawé'á umái ménaaontave'a mináímbá kwésimatime'a Ísóigontave'a imáyáa é'a kwená mayáiyé su'mai mayánáaontave'a mináímbá kwésimatimune.

³⁶ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo ménamo naaémbó kwentávénamo mayánáe-imayaa anómba énamo sénamo íma kawé'á umái máyaunda pó'a mayánáemo síndamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna úwoi mayáníye. mayáíndamo éna kanaán-iyé.

³⁷ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo kwená imáyáamo asiramáimo énamo kwenáúra'o kárákwiyenamo sénamo íma mayánaumpo úwoi méníye sínanamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna mirámó énamo ímo mayánimba kawé'an-iyé. ³⁸ miráumai moóráwaimo inaamarúmó siváúmakaíndawaimo mayánimba kawé'an-ivo moóráwaimo inaamarúmó siváúmakaíndawaimo ímo mayánimba ávááraumai kawé'an-iyé.

³⁹ amáánko séna keákwákómó ésarai awaikó máyáíndara'a tarúmai méyana awaikó puwínana kwaaiyávénamo ankáínana Ísóigona kwaásigokare su'mai maíno. ⁴⁰ ánivo imáyáa é'a ímo kwaaimó maénamo úwoimo ménimba arunkó kawé'á kwéinana méníye. Áánútun-amanko mináíntávéna mimbórá-áímbá kwésiye-imayaa kwéune.

**póimo tuvú'mái
kampar-ísóígómbá ámén-kwasai.**

8 agaimái sísa e'a sé'a póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o káramaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwé-maraamba minám'á meéyámba'maimo nánaundaya kanaawá'yo-aimbo sísa e'o sen-áimbá simátíménda ísáaro. mirám-baarawaina ááimba awánasa-raundaya póta miráyá ónáe-aimba ááéma íma seró. mirámó kwéombo é'a kentúma maé kwéiyovo kwaásimo tirumbó tímémbo kwétuwa'naa-omba mindá kawe'an-ye. ² évakarawaimo moórá-yantaatavesa imáyáa ésa sésa á'a awánasaraumnemo kwésiyawai íma kanaán-umai awánasaraavo ³ Áánútumbo tirumbó áméwanamo imbá Áánútu miwí tuwánasariye.

⁴ mináimbá imáyáa é'a k'énaan-aimba póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o káramaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwé-maraamba minám'á meéyámba'maimo nánááon-aimbo sendá ísáaro. kwaántá-kwaasi íma asirayánkwárá-kwáásín-ovo mimbóráwái asirayánkwáráwái Áánútuma iyé-áintá ísaraumne. ⁵ kwíyómpare maraparé sáwíva-tantaa'a kwáyáísasa évakarawai sésa kentáásí asirayánkwáráwái ména kenká'á kárákwiraiye sewaná mirámó kwésen-tantaa'a sáwíva'a kwáyáivo ⁶ kesáá mimbóráwáintáveta séta kentáásí Áánútu éna kentáásivowama iyéyá kwésune. amápa-tantaa'a úmakaimba póta kwenáwí'a mósá maréta kwená kwaási-i'a úndayaveta máyaumne. mimbórá-Ísóígómá máyáimba Ísu Káráísitima póna Áánútumo siráintemba amápa-tantaa'a uráimba kwená asirayánkátá máyaumne. miráumai kwaántá-kwaasi

íma asirayánkwárá-kwáásí owé-áimbá ísaraumne.

⁷ mináintá ísaraumpo amáparawai íma ísaraawe. évakarawai pói tuvú'mái kwénesa kwaántá-kwaasiyavesa imáyáa ésa timémáembanivo Áánútunopa'o tiráanka'a ááéraan-imayaa ésa kwaántá-kwaasi tímém-poiman-ye ésa mimpói kwénaamba tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéesa sésa mimpóimá ímo naaráámbá kwénaumne kwésewe. ⁸ mintómbó ímo néta nétaamo kwéundaya Áánútu íma imáyáa éna náundayavenaya aamoí umásinkenaya ímo náundayavenaya aamoí umásinkenaya íma mirá kwéiye. ⁹ kwaántá-kwaasi tímém-poimo né'o ímo né'o kwéomba mindá kanaán-ivo Áánútuntavesamo ímo asiramáimo máyáawai tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ésa miwí tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a mirá ovó sé'a kárákwiyoro. ¹⁰ keinárawa'a sé'a kwaántá-kwaasi íma asirayánkwáráwái ombá pó'a tímém-poimo úwoimo kwénaunda kanaán-ye sen-kwáásí kwaántá-kwaasiti mono'-náúmpá'ó toómbó kwénaambo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáimo kwéowai tuwánésa sésa keséya mintómbá nánaumnemo kwésesamo kwénaamba tirumpinkén-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéowe. ¹¹ miráumai mintómbá kwénaunda kanaán-ye kwésemba mindá Áánútuntavesamo ímo asiramáimo máyáawai sáwí'a umátínkáawe. Ísu Káráísiti miwíyáváyé séna pukáiwai kentív'áawaawi sáwí'a umátínkáawasa sáwí-amba kwégwaraawe. ¹² kentív'áawaawi sáwí'a umátinke'a miwímó ímo asiramáimo máyáan-imayaa sáwí'a umátínkáamba Káráísitimba sáwí'a kwéumankaawe. ¹³ kemá Póro sé'a kwaántá-kwaasi tímém-poimo naanasá kesívárawaisai

suwánésa sáwí-amba kwaráavo
sé'o ama'ó ímo naanasá suwánésa
misáwí-ámbá íma kwaránááowe.

**Póro aantá-kwaasiti mayái
kwémaena meéyámbá
íma mairáin-kwasai.**

9 kwaási kembá íma kwétatoraavo
Áánútu kesáái simátiminkwae séna
aantá-kwaasi-i'a umásínkaraiwaima
é'a súrandai kentáásí Ísóigo
Ísumba awán'é'a kwená mayái
keinárwapimba komayááwánda
suwáné'a Áánútun-aaiyave'a áraire
siráamba mindá kesí mayáígón-áúma
paáruraiye. ²évakarawai kentávésa
sésa íma Ísóigona aantá-kwaasiman-ivo
úwoi-kwaasiman-iyé kwésewa'a
keinárawa'a íma kanaán-umai
mirán-áímbá kwésewe. Ísóigo
sí'mákowa'a keinárawa'a kwenáái
kosimátimewana'a áraire siráamba pó'a
mindáyave'a imáyáa é'a kentáv'é'a sé'a
árai'a Ísóigona aantá-kwaasiman-iyé
seró.

³évakarawai keinárwapinkemba
kentáv'é'a sé'a Ísóigon-aai
simátiminkwae séna íma
ai'mákaiwaiman-iyé kwéseмба
maarán-áímbá anondá simátimune.
⁴áséi-kwasai kosimátimewandara'a
toómbó ímo meéyámbare'o úwoimo
naráundarakai kanaán-uráísino.
⁵Ísóigona aantá-kwaasiye Ísóigo
áv'áawaawiye Pítaawe tuwainím-
báá'o t'ímaesamo áséi-kwasaimo
kosimátíma'mae kwénaaontemba
kemó kesuwainímbó áí'mae'o
áséi-kwasaimo kosimátíme'o kentí
toómbó úwoimo naráundarakai
kanaán-uráísino. ⁶évakarawai
áséi-kwasai kosimátímakaamba toómbó
meéyámba'mai nánááontavesa íma
mayái kwémayowa'a úwoi toómbá
tímúwasa naráavo Páánápáasinte
kenkáiyavaiye su'mai imáyáa é'a sé'a

toómbó náyááoiyantavesarai mayái
kwémaesarai óntamba mairésarai
toómbá kwémandaaíye-imayaa
kwéomba mindá sáwí-imayaa kwéowe.

⁷maarán-áímbá imáyáa oro.
i-kwáásí miwítí mayáírákém-béyámbá
toómbá kwénaawe. kígauimo
kwéowai minkígáúvákén-tómbá
kwénaawe. póimo máráawai mimpóímá
tuvú'mái úwoi kwénaawe. miráumai
mayáímó kwémayaawai meéyámbá
kwémaraawe. ⁸mináímbá kwaásiti
imáyáavinken-aimba kwésimatimumpo
Áánútun-aai aúvái-kwandaaivimba
mirán-áímbá kwáyáimba simátíménda
ísáaro. ⁹Áánútu Mósesimbo
simámakain-amaamba agaimaréna séna
kwaásiti toómbá úwítí-aramba ásima
piyíndayavena purumakankó
aísamai tamái mapándáapa
umái ásima pítúwáínka'a
purumakankóná óika'a íma asááésa
túwéwana úwoi ména évaka'a
náníye

siráimba mimbáyáígóná meéyámbá
póna mintómbá évaka'a úwoi náníye.
Áánútu íma purumakantáváiyé
su'maiyavena mináímbá agayaaó
siráivo ¹⁰kentááyavenagwara'a
mináímbá siráíye. kígauimo kwéowai
mimpínkén-tómbá nánaumne-imayaa
kwéesa kwémaraawe. námáimo
kwéowai minkígáúvákén-tómbá
nánaumne-imayaa kwéesa kwéowe.
¹¹miráumai keinárwapimba
Áánútun-aai kosimátímakaundaya
pó'a toóné évaka-tantaaremo
úwoimo siménaaonta kawé'án-iyé.
¹²kentáásínaaemba évakarawai
keinárwapimba Áánútuna mayái
kogwémaesa sésa toómbá síméro suwa'á
úwoi tímúwasa naráawe. miwímó toóné
évaka-tantaare úwoimo mairáantemba
kesáágwárá'ó úwoimo máyáandaya
kanaániye. kentópakemba toóné
évaka-tantaare mayánaunda-amba

kwáyáimbanivo kemó simíyan-tomba siyáán-umai máyáanata Ísu Káráísitin-aii íma ísáavo séta kesí mayáírákembá toómbá meéyámba'mai néta anóm-bayai kwémaeta íma ivátuweta mimbáyáírákembá toómbá meéyámba'mai naráumne.

¹³ maarán-áíntáv'é a imáyáa oro. Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémayaawai mindáúmpákén-tómbá úwoi kwénaawasa óntan-taareira'a Áánútuntavesa pói tuvú'mái kwéagayaawai mimpínkén-tómbá úwoi kwénaaan-aimba ísaraawe. ¹⁴ miráumai Ísóigo Ísu asiramái séna ásí-kwasai kosimátimiyawaitopakemba toómbá úwoi timíyasa nánááowe siráiyé.

¹⁵ keinárawapimba kom'é a Ísu Káráísitina ásí-kwasai kosimátimewandara'a kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyombanivo íma maéta toómbá síméro íma siré'a ívékwar'a simígwáe sé'a íma maanáúvái kwéagayaumne. ávááraumaimo sááimo sinkáína'o puwónáe sé'o é'a toómbá síméro íma sénaumne. miráumai kesí mayáírákén-tómbó kwénaandayave'o é'a íma aambá áúsinkaaro. ¹⁶ Áánútu asiramái simásímakaisa'a ásí-kwasai kwésimatime'a mináséi-kwásáímó ímo kwésimatimekai kesópa'a umbai-yántáá'a paárisino. mindáyave'a mináséi-kwásái kwésimatimundayave'a íma kesúma maé kwéiyune. ¹⁷ kesí imáyávinkembo ásí-kwasaimo kwésimatimekai meéyámbá mayánáe súsina. íma mirá é'a Áánútu simásímakaintave'a kwésimatimune. ¹⁸ mindá árir-aimba póna kesí meéyámbá maarám-béyámbán-iyé. ásí-kwasai kwésimatimunda toómbó úwoimo kwémayaundarakai kanaán-isinó. toómbá íma úwoi mairáunda pósa íma maarán-áímbá sénááowe. ásí-kwasai

ísaraundarata toóntá ámakaumne íma seró.

áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iyé. ásí-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iyé.

¹⁹ keinárawa'a kembá íma táto'makaawa'a kemó siráanteni'a kwé'e a toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo íma maéta mirán-tántáá'ó mairáundarakai esimái-kwaasi Áánútunopa'a tirásino. íma mairáundayave'a sáwívarawai túwa'naa únasa Áánútunopa'a kwétewe. ²⁰ Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a Yútaa-kwaasivinkemba mé'a miwímó ontem-báyái kwémayaunana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kembá tátokaivo minámáánkómó tátokain-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá miráumai mé'a Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a miráumai máyaumne. ²¹ Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna amáámbo ímo ísaraan-kwaasivimba mé'a miwímó ontem-báyái kwémae'a Áánútuna amáámbo Ísu Káráísiti siráin-amaamba íma araisé'a úwoi kwétaagwiyavune. ²² évaka-tontave'o náúnavo kwésen-kwaasi túwa'naa únasa Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááontave'a mirán-tómbá íma né'a máyaumne. évakarawai Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire síyana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanintave'a mirám-baaran-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá kwéune. ²³ ásí-kwasai kóyáwé ínana Áánútu kawé'a umátinkena kenkwará'á mirá umásinkanintave'a mirá kwéune.

²⁴ maarán-áímbá imáyáa oro. amáparawai isaaisésa kwégowana

moóráwai kóyaaítana meéyámbá kogwémaena aamoí uráíye sen-áimbá kwéisaawe. miráumai Áánútumo aamoí umátinkanintave'a imáyáa é'a Áánútuna aampa'á miráumai koró. ²⁵ kesúma asiráinkwáe sésa isaaisésa kwénaaomba tiyáántán-kwimai kwégwesa miwí túra'a kwégarakwiyesa ánásanim-beyambo mayánaáontavesa mirá kwéovo kwaíkwai'a íním-beyamba mayánaundayaveta Áánútuna aampatá kwégune. ²⁶ miráumai íma úwoi kwégumpo ayááíwá'á kwáyáim-beyantave'a imáyáa é'a Áánútuna aampa'á kwégune. ²⁷ kesúra'o sirááímo kwétaini'a ímanivo Áánútumbo arááímo kwétaini'a umái kwaráundayave'a kesúra'a kárákwire'a áséi-kwasai kwésimatimunana naaémba Áánútu íma aamoí umásínkáivo sé'a kesúra'a kwégarakwiye.

kwaántá-kwaasiti imáyáa íma mósá máraaro siráin-kwasai.

10 kesí kwaásiyono. maarán-áimbá imáyáa oro. naaóv'á Yútaa-kwaasiya síkwá'náya Ísípi-marava'a ándávakemba Áánútu ayútinkowasa miwí túra'a íma kárákwiyesa sáwí'a uráamba imáyáa oro. Áánútu ayútinkowasa Ísípi-marava'a tuwésa kwéguwana aambá agaráátinkena ainámbá amáparawai túrampa'a makówasa mináínánkó kún-ayampa'a kwéguwana Áánútu anón-domba tuwínkaa'a úmarowasa amáparawai mimpímbá kóaatasa kavóná-marava'a kwégwesa ² miwítí anóndako Mósesiye tarúmai máyówana Mósesi mináínámbá kwa'maéna kwéguwana kentáá síkwá'náma mirá kwéuwana Áánútu nombá tuwínkaa'a úmarowana mimpímbá Mósesi kóaatowasa miwígwára'á mimpímbá kóaatasa ³⁻⁴ noné toóné íma kwáyopa'a kwéguwana Áánútu toóné noné timúwasa amáparawai

kwénowana Áánútu óntan-ayau tinkówana minóntámpínkémhá nombá kumúwasa kwénesa kwénaauwana minóntámbá miwítí egwaa'á kwáyowasa naráawe. minóntántávéta séta Ísu Káraísitiman-íye kwésune. ⁵ kavóná-marava'a kweéme kweémesa Áánútun-aaimo kwáráaraamba sáwívarawai íma kwarésa sáwí'a uwaná mindáyavena Áánútu íma aamoí umátinkena kavóná-marava'a tínkámaena kwénaauwasa pukáawe.

⁶ sáwí-imayaawe su'mai ésa sáwí'o kwéuntavesa aamoí uráavo kesáá miráyá únavo séta miwímó uráantaveta imáyáa éta kentáásúra'a kárákwiyono. ⁷ miwívínkémhá évakarawai kampar-ísóígómbá úmakesa kwená imáyáa mósá makáavo kesáá íma mirá ónáisaiye. mináíntávéna Áánútun-ai aúváiimba agaimaréna séna kwaási mara'á mésa toóné noné násuwesa usásinesa tiraimá makáawe.

kampar-ísóígóntávésa imáyáa ésa mirá uráawe agaimaréna siráíye. ⁸ miwívínkémhá évakarawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné uráavo kesáá íma mirá ónáisaiye. mirá untavéna mimbórá-kánáávímbá Áánútu sáwíva-kwaasi 23,000 kwaasi tínkamuwasa pukáawe. ⁹ miwívínkémhá évakarawai Ísóigomba masínkáánkái sésa Áánútu kentáará'á íma kawé'á umái kwégarakwiye kampa'á sésa sáwí'a uráavo kesáá íya mirá ónáisaiye. mirá untavéna Áánútu iraankavayaantómbá tímarówasa vovasá pukáawe. ¹⁰ miwívínkémhá évakarawai Áánútumba í'ai ánkaraavo kesáá íma mirá síyataao. mirá untavéna Áánútumo kwíyómpakembo ai'marówai tínkamuwasa pukáawe.

¹¹ miwívímbá mirán-tántáá'á paárúwana Áánútun-ai aúváiimba agaimakáimba kesáá ánásaninkanaavinta máyaundawaiya mináímbá

kwéiseta imáyáa éta íma miráyá éta kárákwiyono.

¹²miráumai kesáv'éa sé'a asiramái máyaundawaiya úne kwésewai moórá-yantaako tavisína'a sáwí'a únavo sé'a kárákwiyoro. ¹³sáwí'o ónááon-umbai-yantaa'o kentópa'a tiráimba mindá amápa-kwaasitopa'a tiráiyé. Áánútu tiráváyáiwaima séna sáwí-asirayan-tantaako kentópa'a téna tavisína'a sáwí'a ovó séna mirán-tántáá'ó tuwánááon-amba áamá-ontama agaráátinkaina'a kanaán-umai asiramái mé'a íma sáwí'a ónááowe.

¹⁴kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasiya síkwá'náma uráantemba mirá únavo sé'a kampar-ásiráyánkwáráwáítí imáyáamo mósá kwémaraamba tínaaemba umáméro. ¹⁵kawer-ímáyáámó kwéon-kwaasi owa'á asiramái simátimé'a sé'a simátimunda-aimba kawe'á umái imáyáa oro. ¹⁶Ísu Káráísitimo kentááyáváyíyé sénamo kwená naaemó kumúwanamo pukáintaveta imáyáa éta aráá-tomba kwénaundaya ándá-aran-domba Áánútumpa'a súwi séta mindómbá kwénaundaya maará séta Ísu Káráísitina naaenéiyá tarúmaiya máyaumne. mináráá-tómbá topámbaiya kwénaundaya maará séta Ísu Káráísiti áúneiye tarúmaiya máyaundaya ¹⁷mináráá-tómbá mimbórá-tómbá kwáyáísata mimpínkéntáámó amáparawaiya kwénaundayaveta mimbórá-kwáásí-í'a umáíya méta sáwívarawaiya úndanivo mimbórá-kwáásí-í'a umáíya kwémaumne.

¹⁸Ísareri-andarakewai Yútaa-kwaasimo kwéomba imáyáa oro. Áánútuntavesa imáyáa ésa óntan-taareira'a póí tuvú'mái agaimái kwéamesamo kwéomba Áánútuwe tarúmai máyáawe. ¹⁹⁻²⁰súnda-ainkona ááimba

simátíménda ísáaro. kwaántá-kwaasimo toómbó tímémba kwaántá-kwaasi kwétuwa'naa-ontavaiya kwétimeo. ímaniye. kwaántá-kwaasima kwétiméntomba anón-tantaara'iyó. ímanivo úwoisan-tomban-iyé. súnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kwaántá-kwaasimo kwétimesamo máyáamba íma Áánútumba kwéamesa máyáawe. kwaántá-kwaasimo tímé'o miwísémo tarúmaimo máyáamba miráumai íma máéroyavena siráái kwétaiye. ²¹Ísóigoe tarúmai maésa kwaántá-kwaasiye tarúmai maésa kwéomba íma kanaán-umai kwémaewe. Ísóigontave'a imáyáa é'a ándá-aran-done toóné kwénaavo kwaántá-kwaasiyave'o imáyáamo ésamo kwétimesamo mintómbó kwénaapa'a íma komé'a naaró. ²²mirámó é'o sé'o Ísóigo íma aivaráwáímán-iyé síyanamo éna áwá'á tiyíníye. Ísóigona asiráyánkó kentáásí asiráyámbá usáyaaaitarivo íma mirán-oro.

²³keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iyé kwésevo kemá Póro sé'a évakari'o kwéomba íma kawe'á kwéu-matinkaisana évakari'o kwéomba íma kwétuwa'naa-iyé kwésune. ²⁴miráumai kesáv'é'o túwa'naa ónááom-bayaiye su'mai íma ma'éa ó'owigwara'o túwa'naa ónááom-bayaigwara'a máyáaro. ²⁵⁻²⁶maarán-áimbá imáyáa oro. naaóv'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna marawé mink'á'ó kwáyáin-tantaare amápa'a Ísóigondeiman-iyé agaimaréna siráimba Áánútu kentááyávéna imáyáa éna makáimba pó'a máákétirakemba póí-ama'a úwoi meéyán-ure'a íma anón-imayaa é'a sé'a sáwíra'u. kawerá'únó íma kwése'a úwoi naaró. ²⁷moóráwaimo Áánútun-aaiyavenamo ímo árairemo

siráindawai tááyena séna kesí naaúmpa'a toómbá naarómó sína'owémó sé'ó é'a komé'a íma áísaa e'a náávaken-tona'iyó íma sé'a úwoi kwéne'a sáwíra'u. kawerá'únó íma sé'a úwoi naaró. ²⁸⁻²⁹ánivo moóráwaimo sénamo kwaántá-kwaasi tímakaan-tomba iyémó sínímbo é'a kanaámpó úwoi nánaumne-imayaa kwéombanivo mináimbó sin-kwáásígó imáyáa éna séna Ísu Káráísitina kwaási kwaántá-kwaasimo póimo tímemba kanaán-iyé kwésivo íma naaró.

keinárwapinkemba évakarawai sé'a kwaántá-kwaasimo tímén-tombo náúndaya mindá kanaán-iyé. ánivo moóráwaimo kwesávénamo sénamo kwaántá-kwaasimo tímén-tomba náúnavo kwésiwai kwemá kentááyávéna naavó íma sisinó. ³⁰toóntávéta Áánútumpa'a súwi kwéseta kwénaunanaya moóráwai séna íma naaró ímo seráámbá kwésiye keinárawa'a sentáv'é'a ³¹kemá Póro sé'a Áánútu áwí'a mósá márám-bayaiye su'mai ma'é'a toóné noné kwéne'a mayáímó kwémayaamba Áánútuntave'a imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máráaro. ³²Yútaa-kwaasiyavaiye ó'onkaa-kwaasiyavaiye Áánútuna kwaasiyavaiye imáyáa é'a kawé'a oro. tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kárákwiyoro kwésune. ³³imáyáa é'a sé'a suwánésa aamoí umásinkaigwae sé'a máyaumne. kesáváíyé su'mai kawé'ó íí-máyái íma kwémayaumpo amáparawai gwara'ó kawé'ó umátínkáim-bayai kwémayaunda póna Áánútu sáwí'ó umáímó máyáámpinkemba tiráínasa kawé'a umái ménaaom-bayai kwémayaumne.

11 Ísu Káráísitimo uráintemba mirá kwéumpo kemó úndantemba keinárawa'a mirán-oro.

Áánútuntavai imáyáa ésa torupamá máyómba aarai ti'nónká'á káátaraan-kwasai.

²kentáv'é'a imáyáa úmae iyé'a simásímakain-aimbo simátímakaunda-aimba kwétaagwiyavontave'a aamoí kwéumatinkaumne. ³simátíménda ísáaro. Káráísiti amáparawaira'a kárákwiyisasa kwaaimó ombá tuwainímbáaka'a kárákwiyowana Áánútu Káráísitinka'a kárákwiraiye. ⁴miráumai Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamá máyáamba kwaaimá námúnaa kwésesa Áánútun-ai kwésimatimemba ti'nónká'ó kánumo'ó káátarésamo ésa Káráísiti áwí'a sáwí'a ónááowe. ⁵torupamá máyáamba aaraimá námúnaa kwésesa Áánútun-ai kwésimatimemba ti'nónká'ó ímo káátarésamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááovo aarai ti'nónká'á káátaraamba tuwánésa tuwai'máá'a kárákwiraawe kwésemba mindáyavesa ti'nónká'ó ímo káátarésamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááowe. sáwí'ó on-ínimbó tigaeyávái ígwáe sésamo ti'nóntáumo káráyuwaantemba ti'nónká'á íma káátaraan-inimba sáwí-ininkaamba ésa pósa tigaeyávái kwéowe. ⁶aaraimó ti'nónká'ó ímo káátarésamo ésa ti'nóntáu káráyuwaaro kwésune. ánivo ti'nóntáumo káráyuwaamba tigaeyávái ésa pósa ti'nónká'á káátaro. ⁷Áánútu asirayánkwáráwái amápa-tantaaka'ó kárákwiraiwaimo inten'á kwaí mirá ésa pósa torupamá máyáamba ti'nónká'á íma káátaraawe. Áánútu tuwai'mááka'a kárákwiraisasa tuwai'máá'ó onten'á aarai ésa pósa torupamá máyáamba ti'nónká'á káátaraawe. ⁸Áánútu aivar-ínimbá awaikó arausandéí úmakaivo kwaí íma aaraigó arausandéí úmakaiye. ⁹kwaaiigó aaraigónká'á

ménintavena íma úmakaivo aaraigómá kwaigónká'á ménintavena Áánútu úmakaiye. ¹⁰ mindáyavaiye kwíyómpaken-kwayo'narawa túranka'a máyáantavaiye aarai ti'nónká'á káátaaro. tuwánésa sésa tuwai'máá'a kárákwiraawe sénááowe. ¹¹ ánivo Ísóigo aúranka'a máyáamba aarai kwaafí tiráváyáawasa pósa íma keyáá kwémaewe. ¹² Áánútu aivar-ínímbá kwaigó arausandéi úmakaisasa aarai mésa kwaafí matínkáawasa kwémaemba Áánútu amápa-tantaakona ááimban-iyé.

¹³ Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba aarai ti'nónká'ó ímo káátaresa námúnaa kwésemba kanaawá'i. íya kanaán-iyó. imáyáa oro. ¹⁴ kwaásiti ááimba imáyáa é'a sé'a kwaafí miwí ti'nóntáú ayáátáák'a kwáíntavesa tigeayávái owasá ¹⁵ aarai kentí ayáátáá-ti'nontauyavesa aamoí kwéomba Áánútu tímakaisana ti'nóntáugo ti'nómayaanka'a kwégaataiye kwésewe. ¹⁶ keinárawapinkembo évakarawaimo ti'nónká'ó káátamakaantavesamo narú'nárúr-áimbó síya'o é'a sé'a kesáá Áánútuna kwaásiya torupamáí máyaunasaya ó'on-o'on-daopa'a Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba mirá úndayaanivo ó'on-aaimba íma kwáyáiyé sénaumne.

Ísóigontavai imáyáa ésa aráá-tomba naráan-kwasai.

¹⁷ sáwí'o kwéon-aintave'a simátíménda isáaro. Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a torupamáí máyáamba íma moórá-morawai kawé'á kwéumatinke'a sáwí'a kwéumatinkaawe. ¹⁸ torupamáí máyáampinkembo taaínkaar-umaimo máyáan-aimbo sewa'ó isáúnda árarir-aimban-iyé. ¹⁹ taaínkaar-umai mé'a évakarawai ó'on-imayaa owasá évakarawai ó'on-imayaa kwéowa'a árarir-aimbo sen-kwáásí kwéisaawe. ²⁰ torupamáí

máyáamba sé'a aráá-tomba nánaumne sembánivo Ísóigontave'a íma imáyáa é'a aráá-tomba né'a ²¹ évakarawai kentí naaúmpakembo maima'é'o tiráan-tontave'a imáyáa é'a kwénaawasa toómbó ímo makáawai táái kwétinkaisasa évakarawai uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéowa'a mirá kwéomba aráá-tomba sáwí'a umái kwénaawe. ²² mirámó kwéomba toómbá íma taaínkaar-e'a toómbó ímo makáawai timé'a sáwí'a umátínkáawasa tigeayávésa ombá mindáyave'a íma aamoí kwéumatinkaumpo sáwí'a kwéowe. kentí naaúmpa'a toóné noné násuwe'a torupamáí mé'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba naaró.

²³ Ísóigo simásímakaimba simátímakaunda maarán-áimbán-iyé. moóráwai Yútási Ísóigo Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á íma agaráátínkaronka'a mindó'wáámbá Ísu Káráísiti toómbá maisoréna ²⁴ Áánútumpa'a súwi séna topaména séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a isámai kesúma ayú'maranaumne. miráumai kentávé'a imáyáa kwé'e'a námae íyóro súwasa ²⁵ toómbá násúwówana pérétimo mayóntemba ándá-aran-domba kwáyon-anaveumba maisoréna séna mindá kesí naaemán-iyé. kesí naemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. maandómbó kwénaamba kentávé'a imáyáa kwé'e'a námae íyóro Ísu Káráísiti siráiyé. ²⁶ mintóné mindóné kwénaamba kentááyávéna Ísóigo pukáiyé-aimba kwésimatimewe. mirá úmae kwéiyiyana Ísóigo marapá'á kumíníye.

²⁷ miráumai Ísóigontavesa imáyáa ésa aráá-tomba nánáe sésa ombá aiva'ó ímo kawer-ímáyáámó ésamo

úwoimo aráá-tone ándá-aran-done nésamo imáyáamo ésamo úwoisamba iyémó sésamo ésa Ísóigo áúwe naawéw sáwí'a íyana sáwí-meyamba tinkániye. ²⁸ mindáyavesa máyáawaina ááimba kawer-ímáyáá ésa taaímbai ísáiyuwesa sáwí'o umáimo máyáamba kawer-ímáyáá ésa aráá-tomba nánááowe. ²⁹ Ísu Káráísiti kentááyáváyé séna pukáin-ainkona ááimbo ímo imáyáamo urésamo úwoimo mintóné mindóné kwénaambo é'a kesávésa aavimbá kwíyana Áánútu sáwí-meyamba timíníye. ³⁰ keinárawapinkemba évakarawai mirá é'a Ísu Káráísiti kentááyáváyé séna pukáimba íma imáyáa é'a aráá-tomba úwoisamba iyé-ímáyáá kwéomba pó'a évakarawai aamoisáyán-kwáásí máéwasa évaka'a t'ía iwái máéwasa évaka'a pukáawe. ³¹ ánivo máyaundawaina ááimbo imáyáamo kawé'ó étaamo taainétaamo sáwí'o kwéunda arupí kwéundarakaiya Ísóigo sáwí-meyamba íma símísino. ³² ánivo Ísóigo arupí umásinkanintavenaya sáwí-meyamba kwésiminta póna marapá-kwáásímó sáwí-meyambo kwaíkwaí'o íním-beyambo timíndara'a miwísé sáwí-meyanta íma simíníntaawe.

³³ kesí kwaásiyono. mináíntáv'é'a imáyáa é'a toómbá né'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba nánááontave'a torupamáí máyáamba moórá-morawai ténááontave'a timu'maré'a mé'a aráá-tomba naaró. ³⁴ tááimo kwétinkaina'o é'a kentí naaúmpa'a toómbá násuwe'a torupamáí mé'a toómbá nánááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba íma timíníye. ó'on-aintavaigwara'o agaimái sísa-a-uraan-aimba kentópa'a kweéme'a kom'é'a simátimenaumne.

Áánútu-amanko asirayámbá kwétimin-kwasai.

12 kesí kwaásiyono. ó'on-o'om-bayaimo mayánááontavena Áánútu-amanko asirayámbá kwétimimba íma ísámai usúkáavo sé'a simátíménda ísáaro. ² Áánútuna aambó ímo kwakónka'a Sáátáánigo tátoarena tavisúwa'a sáwí-amba kwar'é'a kwaántá-kwaasi kampar-ásíráyánkwáráwái íma aai kwésewaiti imáyáa mósá makáamba ísaraawe. ³ Áánútu-amanko keinárawate íma máyowa'a sáwí-amba kwakáantave'a imáyáa é'a maarán-áímbá simátíménda ísáaro. évakarawaiwimo sésamo Ísu kárákwiraiwaima iyémó kwéseмба Áánútu-amanko miwí tirumpimbá máyáiwai kwésevo évakarawaiwimo sésamo Áánútu Ísumba sáwí'a umánkaniyemo kwéseмба Áánútu-amanko miwí tirumpimbá íma máyáíye.

⁴ Áánútuna kwaási-i'o owáímá kwená mayái kwémayaantavena Áánútu-amankoma ó'on-o'on-asirayamba kwétimimba mimbóráwái kwétimíye. ⁵ Áánútuna mayái ó'on-o'om-bayai kwémayaantavesa Ísóigo Ísuntavesa ísámai mimbáyái kwémayaawe. ⁶ Áánútuna mayái kwémayaantavena kwemá ó'on-o'on-asirayamba kwétimisasa mimbáyái kwémayaawe. ⁷ amáparawai kawé'á umátinkanaaontavena Áánútu-amanko moórá-morawai tirumpimbá ména Áánútuna asirayámbá kwéagaraatinkaiye. ⁸ Áánútu-amanko moórá-morawai kawer-ímáyáá kwétimisasa mináímbá kwésimatimewe. Áánútu-amanko moórá-morwai ímo ísaraan-aimba kwésimatimisasa kwésimatimewe. ⁹ Áánútu-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútuantavesa asiramái mésa sésa árai'a Áánútu siráini'a íníye kwésewe.

Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa tí'ó imbá kwéasovamatinkaawe. ¹⁰ Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa ímo awánaraam-bayaigwara'a kawé'á umái kwémayaawe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa asirayánkómbá taainésa sésa moórá Áánútun-amankompinken-asirayamban-iyé sésa moórá kwaántá-kwaasiti asirayámbán-iyé kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa íma ísaraan-aimpinkemba kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa miwímó siráan-aimba miwígwará'á íma ísaraan-aimpinkemba pósa kwántámai kwésewe. ¹¹ Áánútun-amanko kweyáá kwená imáyáavinkemba mirá éna moórá-morawai ó'on-o'on-asirayamba kwétimiye.

Ísóigo áúwawaakaamba umáíya máyaunda-kwasai.

¹² moórá-aimba sénaumpo ísáaro. kwaási túvimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba mimbórá-áúmán-iyé. mirámó intembá kesáá Ísu Káraísitina kwaásiya sáwíva-kwaasimo máyaundaya kweséya tarúmai mimbórá-kwáásiráámbá umáíya máyaumne. ¹³ évakarawaiya Yútaa-kwaasiya únasaya évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá évaka'a meéyámbakaawaiti mayái kwémayaan-kwaasi owasá évaka'a úwoimo máyáan-kwaasi owaná Áánútu kwenamambá ai'marówana kentáásirumpimba kumbéna tarúsinkenaya mimbórá-kwáásiráámbá kwéumasinkaiye.

¹⁴ kesáá mimbórá-kwáásiráámbá umái máyaundaya imáyáa é'a maarán-áimbó simátíménda ísáaro. mimbórá kúwawaapimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba ¹⁵ aísamaigomo sénamo kemá íma ayáámba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáíye. ¹⁶ áácomo sénamo kemá íma aúramba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáíye. ¹⁷ amápa kúwawaapa'o aúrane su'maimo kwáyáinkakai íma áá'a ísáísino. amápa kúwawaapa'o ááre su'maimo kwáyáinkakai amápa-kwiyumba íma ísáísino. ¹⁸ ánívo Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa kúwawaa'a úmakena amápa-tantaa'a kwenamááre su'mai ma'maéna kuráíye. ¹⁹ áúwawaapinkembo mimbórá-yántáá'ó kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kwáyáísino. ²⁰ amápa-tantaa'a kwáyáimbanivo mimbórá kúwawaa'a umái kwáyáíye.

²¹ miráumai aúranko ayááankontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma sínana a'nónkó aísamaigontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma síníye. ²² miráumai túwawaapinken-tantaataveta séta aamoisayámbán-iyé kwésundaya ímo kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kawé'á umái kwáyáísino. ²³ túwawaapinken-tantaatavetaamo séta úwoisamban-iyé kwésundaya kawé'á umáíya kwégarakwiyundayaawe. avora'á íma agaráátínkaraunda-yantaa'a aúpá'á makéta kwégarakwiyundayaawe. ²⁴⁻²⁵ avora'á kwáyáin-tantaa'a íma kwégarakwiyundayaawe. áúwawaapinken-tantaako amápa'a kawé'á umái mayái maéna moórá-mora-yantaako kwenáúra kwenaura'a kárákwiyinintavena

Áánútu kwenamáaramaa'a maréna úwoisamban-ye kwésunda-yantaa'a kwégarakwiyye. ²⁶ áúwawaapinkembo moórá-yantaakomo áí'o ínana amápa kúwawaapakemba áí'a umásaniye. áúwawaapinkembo moórá-yantaako kawe'ó ínana amápa kúwawaapakemba kawe'á umásaniye.

²⁷ túwawaatave'o súnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-ye. keinárawa'a Ísu Kárásiti áúwawaakaamba umái mé'a moórá-morawai kwenaíyayaankaane aúrankaane mirán-tántáákáámbá umái máyáawe. ²⁸ Áánútu kwená kwaási moórá-morawai mayái tiména mirám-báyái mayánááontavena asirayámbá kwétimena kwená aantá-kwaasi aiva'á usásintinkena miwí tínaaemba simátímakain-aimba simátimenaowai usásintinkena miwí tínaaemba kwená aambá agaráátinkanaowai usásintinkena miwí tínaaemba ímo awánaraam-bayai mayánááowai usásintinkena tí'o kwéin-kwaasimo asóvatinkanaowai usásintinkena miwí tínaaemba túwa'naa ónááowai usásintinkena miwí tínaaemba ó'on-o'om-bayaira'o kárakwiyoonaowai usásintinkena miwí tínaaemba ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááowai usásintinkena mirá ónááowai usásintinkava'a kuráiyé.

²⁹ Áánútu aantá-kwaasiti mayái tímakaimba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútu simátímakain-aimba simátímémba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútuna aambá kwéagaraatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ímo awánaraam-bayai kwémayaamba amáparawai íma mirám-báyái

máyáawasa évakarawai máyáawasa ³⁰ Áánútuna asirayándéi tí'o kwéimbo asóvatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ó'on-o'on-aimba ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba amáparawai íma mirá sewasá évakarawai sewasá mináínkóná ááimbo kwántámai kwésemba amáparawai íma mirá owasá évakarawai kwéovo Áánútu kwená imáyáavinkemba mirán-ásiráyámbá kwétimiye. ³¹ Áánútu kwétimin-asirayamba mayánáemo kwésemba imáyáa é'a sé'a Áánútuna mayái usáyaitamai-mayai mayánáemo sé'a tiyáántán-kwimai mayái máyáaro.

mináímbá kemá imáyáa é'a sé'a kawer-áimbán-ivo kwaásimo tirumbó tímémba minánkó amápar-ankomba usáyaitaraimba minánkóná ááimba simátíménda ísáaro.

kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimban-ye siráin-kwasai.

13 Áánútun-amankomo asirayámbó simínataamo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sétaamo kwíyómpaken-kwayo'narawa tááivinkenkwara'o sétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éta mináímbá úwoi-aimba séta kámoyambo úwoimo tontembá mirá éta per'ó úwoimo tuvúwóntemba mirá ónaundayaanivo kwaásiti imáyáamo étaamo éta kawe'á umátinkanaumne. ² Áánútumo asirayámbó simínataamo simásímakain-aimbo simátimetaamo Áánútumo aúp'ó marénamo avora'ó marénamo uráin-aimba ísétaamo ímo ísaraunda-aimba Áánútu simásímakain-aimba ísétaamo Áánútuntavetaamo asiramáímo métaamo sétaamo árai'a Áánútu siráini'a íníye sétaamo Áánútumo siráintemba umbai-máyáímó maétaamo

miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo éta úwoi-kwaasiya úne. ³makáunda-yantaa'o amápa'o tímatuwetaamo Áánútuna mayáiyá kwémayaundayavaiya sáwí'a umásinkaamba aamoi éta kanaán-iyemo sétaamo mirámó étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éna siráunda-ainko íya súwa'naa ínye.

⁴kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimba maarán-áimbán-íye. kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o kwéumatinkaamba anondá íma mirá ombá túwa'naa esa kwaásimo tirumbó tíméwai túwí'o kwáyáin-kwaasiyavesa tirumbá íma sáwí'a umátinkesa kwaásimo tirumbó tíméwai miwí túwí'a íma maé iyésa ⁵kwaásimo tirumbó tíméwai kesávésa amápa-tantaa'a kawe'á kwéune íma sésa sáwí-aimba íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai kesáái usáyaaitankwae íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai íma ááéma áwáá'a sésa kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o umátínkáamba íma imáyáa úmae iyésa ⁶kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o uráantavesa íma aamoi ésa kawe'ó uráantavesa aamoi ésa ⁷kwaásimo tirumbó tíméwai umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba úwoi mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amáparawaiyavesa íma inkaisí-ímáyáá ésa amáparawai kawe'á onááontavesa timu'marésa mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amápar-umbai-yantaapimba asiramái mésa íma ivátuwesa miráumai kwémaewe.

⁸kwaásimo tirumbó tímémba minánkómá kwaíkwei'a éna íma ánásainana Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimim-bayai ánásainana ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba kwésem-bayai ánásainana ímo ísaraan-aimbo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimem-bayai ánásaniye. ⁹ímo ísaraunda-aimbo

Áánútu simásímakain-aimba íma kanaán-umai ísáyasaraundayaawe. Áánútumo simásímakain-aimba simátímakaunda íma kanaán-umai simátímatasaraundayaawe.

¹⁰Áánútu kasenkuí'a ónaumnemo siráimba naaémba paárinimba póta ímo ísáyasaraunda-ainkwara'a ánásagwinata amáparawaina ááinta awánanaundayaawe.

¹¹iyámpói máyaawandara'a iyámpóimo kwésentemba mirán-áimbá sé'a iyámpóimo kwéontemba mirá é'a iyámpóimo kwéontemba mirán-ímáyáá uráumpo kwaási-í'a uráunda iyámpóira'o uráunda-yantaa'a tukáumne. ¹²iyámpóimo ímo kawe'ó umáimo ísáantemba Áánútuna kwaásiya íma kawe'á umáíya Áánútuna ááimba kwéawanaundayaawe. nompímbó kwaási tói'o ímo awánamaimo kawe'ó úndantenta ívé'a miráráántá kwéundaya Áánútuna ááimba íma kawe'á umáíya kwéawanaundayaanivo kwaási tói'o avoratáámó awánáúndantemba naaémba miráyá ónaundaya Áánútuna ááimba kawe'á umáíya awánanaundayaawe. ívé'a íma awánasaraundaya Áánútu kentáámó suwánasaraintemba naaémba Áánútuna ááimba awánasanaundayaawe. ¹³mirá ínivo ívé'a Áánútuwe aráápamaiya máyaunda-amba isaná árai'a Áánútuwe maí'mai'a ónaundayaawemo kwésunda-amba isaná Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amba isaná umái minkáumbó-ámbá kwáyáivo usáyaaitarain-amba Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amban-íye.

Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-kwasai.

14 kwaásimo tirumbó tímén-amba asiramái kwaré'a Áánútumo kwétaain-timin-asirayamba mayánáe

sé'o Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a imbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró. ²Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisasamo ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба íma kwaásiyavesa kwésevo Áánútuntavesa sésa kwaásimo mináínkóná ááimba ímo ísaraantavesa kwaásiyavesa íma kwésewe. Áánútun-amanko asirayámbá kwétimisasa aúpár-áimbá kwésevo ³évakarawai Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba asiramái arupí umái kawe'á kwéumatinkaamba mindáyave'a sé'a Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a imbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró kwésune. ⁴ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai kesávésa simái kwéasiraavo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewai Áánútuna kwaási amápa'a asirayámbá kwétimewe.

⁵Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisa'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááomba siráái kwétaivo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-asirayamba maé'a simátimenaomba ávááraumai siráái kwétaiye. torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináímbó kwántámai síníwaimo ímo ménamo simátiminasamo ésa mináínkóná ááimba íma kawe'á umái íséwana mináínkó íma túwa'naa íníye. miwí tááigo íma túwa'naa ínintavesa Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewasa avora'á kwésimatimentavesa miwí ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai usáyaitaraawe.

⁶kesí kwaásiyono. kentópa'a komé'a ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sendamó é'a íma ísáfiana kesááigo íma túwa'naa ínivo Áánútumo

paárurain-aina'i. ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aina'i. Áánútumo simásímakain-aina'i. Áánútuna aambó kwáráan-aina'i. mirán-áimbó avora'ó simátíméndamo é'a ísáfiana kesááigo túwa'naa íníye. ⁷ontóimó ímo kawe'ó umáimo sínasamo ésa íma ísámai kawe'á ónááovo kawe'á umáimo sínasamo ésa ísámai kawe'á ónááowe. ⁸moóráwaimo ímo kawe'ó umáimo aayamáimo sínasamo ésa íma ísésa tayorupanááowe. ⁹miráumai torupamáí máyaiyampimba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síya'o é'a mináínkóná ááimba íma ísánááomba keáínkáámbá sénááowe. ¹⁰amápa'-marava'a sáwíva-kwaasi mésa ó'on-o'on-aimba kwéseмба mináínkóná ááimba kwáyáivo ¹¹moóráwai kwenááivinken-aimba sína'a sé'a imáyáa é'a ó'on-daopaken-kwaasiye senaná kentávéna imáyáa éna ó'on-daopaken-kwaasiye síníye. mirámó kwésen-ainko íma túwa'naa íníye. miráumai torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináínkó íma túwa'naa íníye. ¹²Áánútun-amankomo kwétaaintimin-asirayamba mayánááomba aamoí é'a pó'a Áánútuna kwaási kawe'á umátínkain-asirayamba tiráái kwétaina'a mairé'a Áánútuna kwaási kawe'á umátínkáaro.

¹³mindáyave'a ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai Áánútumpa'a áísaa íyana mináímbó kwántámaimo simátimenaontavena asirayámbá timíníye. ¹⁴Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaisataamo ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo Áánútuntaveta námúnaa kwésundaya sóikakenta kwésumpo kentáásí imáyáao úwoisankaamba umái kwémaiye. ¹⁵mindáyaveta maaráyá ónaumne. Áánútun-amankomo

asirayántáámó símakaimba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkenta Áánútumpata námúnaa séta kentáá sááivinkenkwarata sénaumne. ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinken-ima séta kentáá sááivinken-igwarata sénaumne. ¹⁶ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kwenáwí'a mósá máraamba moóráwaimo úwoi-kwaasimo miráwaina ááimbo ímo awánaraiwaimo keinárawa'o torupamáimo máyáampimbo ménamo éna kwésen-ainkona ááimba íma ísaraindayavena póna íma kanaán-umai áraitavaiye síníye. ¹⁷ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба kawe'an-ivo mináínkóná ááimba íma ísaraindawaiмба mináínkó íma asirayámbá amíníye.

¹⁸ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба évaka-tawai kwésevo kemá ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo kwésunda sáwíva-tawai kwése'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁹ ánívo Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo ayáátáár-aimbo kwésunda sáwíyan-tantaa'an-ivo ísaraan-aimpinkembo asirayámbá tímínín-aimbo ákí-aimbo kwésunda mindá anón-tantaa'an-íye.

²⁰ kesí kwaásiyono. iyámpóimo ímo kawer-ímáyáámó ontembá íma mirá é'a táákaevayan-kwaasimo onten-ímáyáá oró. umarambó ímo sáwí-imayaamo ontembá mirán-oro. ²¹ naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaaivimba agaimaréna séna Ísóigo séna kesí kwaási kesáái íma ísaraamba pó'a simátimenaumne. ó'on-aimbo kwésewai simátíménasa miwí tááivinkemba simátimesa sáwí'a umátinkaiyasa pósa

kentávésa íma ímáýáa ésa kesáái íma isánááowe agaimaréna siráíye. ²² naaóvá'á Áánútu mirá éna kwená kwaási kwenáái ímo ísarowai kwená asirayámbá agaráátinkomba awánaraantemba Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésen-aimba isésa sésa Áánútuna asirayámpínkémbá kwésewe sénááowe. ánívo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésiyawai isésa sésa Áánútuna asirayámpínkémbá mirá kwésewe sénááowe. ánívo Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai isésa íma mirán-áimbá kwésewe.

²³ Áánútuna kwaási torupamáí máyayampimba amáparawaimo ó'on-ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usávé'maimo isésamo ésa maawí uwo'aó-kwáásímán-owe sénááowe. ²⁴ ánívo amáparawaimo Áánútumo simátímakain-aimbo avora'ó síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usávé'maimo isáíyanamo éna mináínkó tirumbá airaráínasa sáwí'a uráumne sésa ²⁵ miwítí aúpá-sáwí-ímáyáá avora'á mémaresa Áánútu aúranka'a kívairesas kwená ímáýáa mósá marésa sésa árai'a keinárawapimba Áánútu máyáíye sénááowe.

Áánútuntavai ímáýáa ésa torupamáí maíyanka'a arupí umái máero siráin-kwasai.

²⁶ kesí kwaásiyono. kemó súnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. Áánútuntave'a ímáýáa é'a torupamáí maíyanka'a moóráwai maarán-íyá sénaumne sínana moóráwai Áánútun-aaiinken-

aimba simátiminana moórawai Áánútumo agarááránkaraimba simátiminana moórawai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba sínana moórawai mináimbó kwántámai sína'a miráumai Áánútuna kwaási asirayámbá kwétimentavai mirá úmae'a iyóro. ²⁷ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááombo é'a kaumbo-káé-kwaasiye su'mai sé'a aiva'á moórawai sínda kwántámai simásuwainana kwenánaemba moórawai sínda kwántámai simásuwainana kwenánaemba moórawai sínda kwántámai simásuwainana sínda kwántámai simásuwainana'a mirá sénááovo ²⁸ mináimbó kwántámaimo síníwaimo ímo máyaina'o é'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai amáparawai túranka'a íma sé'a imáyáavinkemba Áánútuntave'a seró. ²⁹ Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba kaumbo-káé-kwaasimo usásimbaimo kwésimatimemba évakarawai isé'a mináimbá taámbai kwéisaawe. ³⁰ mináimbó ísaan-kwaasivinkembo Áánútumo moórawai simáminanamo éna kwésimatiminda-kwaasigo kwenáái ánásainana moórawai usásinena simátiminiye. ³¹ Áánútumo aai simátímakaiwai amápa'a sé'a moórá-morawai moórá-mora-tawai símae iyé'a pó'a amáparawai isé'a asirayámbá mayánááowe. ³² Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewai kwésemba kentí imáyáarare su'mai kwégarakwiyovo mirán-oro. ³³ kawer-ímáyáámó kwé'e'ó paru umáímo máyáamba Áánútumba aráái kwétaivo simátímén-aimba kárákwiyoro.

Áánútuna kwaási amápa'-naopa'o torupamáimo máyáamba maará kwéowe. ³⁴ torupamáí máyáampinkemba aarái íma aai kwésewe. Áánútun-ai aúvái-

kwandaavinkembo siráintemba aarái íma kárákwiyonaaowe. ³⁵ mindáyave'a torupamáí máyáampinkemba aarái aai sevó sésa moórá-ainkona ááimba tísaa ónáe sésumo ésa miwítí naaúmpa'a tuwai'máá'a tísaa ónááowe. ³⁶ kentí imáyáavinkembo mirámó kwéomba Áánútun-ai keinárawapinkene su'mai íma paáuraisa'a keináraware su'mai ímanivo ó'on-o'om-baravakenkwaasigwara'a ísaraavo miwímó torupamáímo mésamo ontembá mirán-oro.

³⁷ keinárawapinkemba évakarawai kesávésa sésa Áánútumo siráin-aimba ísaraundawai úne kwésiyawaiye évakarawai kesávésa sésa Áánútu asirayámbá símakaiwai úne kwésiyawaiye mirámó kwésewai maanáúvámó agaimáímo timúndavimba awáné'a sé'a mináimbá Ísóigo asiramái siráin-aimban-iyé sénááovo ³⁸ maanáúvámó agaimáímo timúndamo ímo isé'o é'a miwí tááigwara'a íma ísáaro.

³⁹ kesí kwaásiyono. Áánútumo simátímakain-aimbo simátimemba asirayán-ímáyáá é'a simátíma'mae iyé'a ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba íma aambá áúmbaraaro. ⁴⁰ ánivo amápar-aimbo kwésemba íma sáwívar-aimba sé'a paru umai arupí umai máéro.

Ísumba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

15 kesí kwaásiyono. áséi-kwasai kosimátímaikaunda-aimba moórágwara'a simátíménda ísáaro. mináséi-kwásáiyávé'a áraire sé'a tátoke'a asiramái máyáawe. ² asiramáímo táto'mae iyé'o é'a kawer-ámbá kwa'mae iyónááovo tóikakene su'mai áraire siráambo é'a kawer-ámbá íma kwa'mae iyónááowe.

³ aiva'á Áánútu mináimbá simásimuwa'a kembá simátímaikaunda

anón-aimba póna Áánútun-aaí
 aúvái-kwandaavimba agaimarésa
 siráantemba sáwí-imayaaya
 maisiyuwánintavena Ísu Káráísiti
 puwúwasa ⁴utámárówana kae'-
 nó'wáámbá kwaúwana Áánútu
 pukáimpinkemba usásinankaraiye.
 mináímbá Áánútun-aaí aúvávimba
 agaimarésa siráawe. ⁵Ísu Káráísiti
 pukáimpinkemba usásinena Pítaa
 aúranka'a paáréna kwená kwayó-kwáásí
 túranka'a paáréna ⁶moórá-tawai
 sáwíva-kwaasi kwesé kwénaauwai
 500 kwaasi túranka'a paáruraiye.
 minkwáásívínkémbá sáwívarawai
 úwoi túvamai máyáawasa évakarawai
 pukáamba minkwáásí túranka'a
 paáréna ⁷Yémési aúranka'a paáréna
 kwená aantá-kwaasi amáparawai
 túranka'a paáréna ⁸naeémba kemá Póro
 kesúranka'a paáréna Ísu Káráísiti kwená
 kwaási-i'a umásinkainkwae-imayaa
 íma uráunda kembá kwená kwaási-i'a
 umásinkarawai súranka'a paáruraiye.
⁹ááema Ísu Káráísitina kwaási
 sáwí'a umátinkaraunda pó'a Ísóigona
 aantá-kwaasivinkemba kemá
 kíto-kwaasi úne. íma kanaán-uraunda
 pósa kentáv'é'a Ísóigona aantá-kwaasima
 óne sembá uwó-áímbá kwésewe-imayaa
 kwéune. ¹⁰ánivo Áánútu úwoi súwa'naa
 uráimba pó'a Áánútumo kesáái
 simátiminkwae séna si'mákaiwai
 ówánana kwemá úwoi súwa'naa
 úwa'a íma úwoi mé'a asirayám-báyái
 mayááwánana kesí mayáígó ó'owiti
 mayáígómbá usáyaitaraiwo keyáá
 mimbáyái íma mayááwánana Áánútu
 súwa'naa ena kesé máyowa'a mimbáyái
 mairáumne. ¹¹kemó áséi-kwasaimo
 simátimewanda-aimba isé'a miwímó
 simátímún-aimba mimbórá-áímbá pó'a
 isé'a áraire siráawe.

púwón-kwaasi usásinanaaon-kwasai.

¹²Áánútu Ísu Káráísitimba
 pukáimpinkemba usásinankarain-ainta
 simátimundaya keinárawapinkemba
 évakarawai sé'a púwón-kwaasi íma
 usásinanaaowe kwésemba nóra
 séra kwéseo. ¹³púwómpinkembo
 ímo usásinanaaonkakai Áánútu Ísu
 Káráísitimba pukáimpinkemba íma
 usásinankaraisino. ¹⁴Áánútumo
 Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo
 usásinankarainkakai simátimunda-ainta
 úwoisankaamba umágwisa'a
 minúwóisánkáán-áíntáv'é'a áraire
 sesinó. ¹⁵púwómpinkembo
 ímo usásinanaaonkakai Áánútu
 Káráísitimba pukáimpinkemba
 íma usásinankaraisino. Áánútu
 Káráísitimba pukáimpinkemba
 usásinankaraiyemo simátimundaya
 ánivo mináímbó kampar-áímbó inkákái
 Áánútumo uráintaveta kampar-áíntá
 simátiyuwasino. ¹⁶púwómpinkembo
 ímo usásinanaaonkakai Áánútu
 Káráísitimba pukáimpinkemba íma
 usásinankaraisino. ¹⁷Áánútumo
 Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo
 usásinankarainkakai úwoi-aintave'a
 áraire sewaná sáwí-imayaa kempímbá
 úwoi kwáyáisino.

¹⁸moórá-ainkwar'a'a simátime-
 naumne. Áánútumo Káráísitimbo
 pukáimpinkembo ímo usási-
 nankarainkakai Káráísitiye tarúmaimo
 mésamo pukáawai pukáampinkemba
 íma usásinesa Áánútuna egwaa'á
 íma maésa sáwí-ayampa'a máésino.
¹⁹marapá'á máyaundara'a séta púwón-
 davinkemba usásineta kwíyómpa'a Ísu
 Káráísitiye ménaundaya amu'maréta
 máyaumne-aimbo kampar-áímbó
 súndarakaiya marapá-kwáásí kentáái
 suwírái sésa tirumbá umásinkáasino.

²⁰árait-aimba maarán-áímbán-
 iye. Áánútu Ísu Káráísitimba

pukáimpinkemba usásinankaraiye. púwón-kwaasivinkemba aiva'á kwemá usásinkaimba pósa naaémbe púwón-kwaasi usásinanaaowe. ²¹ aiva-kwáásígó áwí'a Áándamu kwemá sáwí'a uráimba pósa púwón-amba amáparawai kwégwaraavo moórá-kwaasigo áwí'a Káráísiti kwemá kawe'á uráimba póna amáparawai púwómpinkemba usásintinkaniye. ²² amáparawai Áándamun-aísaavutantamba uráundawai póta kwévuwundayaanivo Ísu Káráísitina kwaásiya póta púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. ²³ Áánútu siráin-kanaa tínata púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. aiva'á Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraimba póna Káráísiti marapá'á kumíndara'a Áánútu Káráístina kwaásiya púwóndavinkemba usásisinkainanaya ²⁴⁻²⁶ mindá ánásainda-kanaa Ísu Káráísiti kárákwiyinana Áánútu sínana Káráísiti kwená namuro-kwáásí usáyaitena ó'owimo sáwí-mayaira'o kárákwiraam-bayaiye ó'on-o'o-sawi-asirayane ánásasuwena púwón-amba ánásasuwena mirámó inda kwená namuro-kwáásítí asirayámbá ánásasuwena Áánútuntavena séna kesivoó amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye. ²⁷ Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútu kwembá amápa-tantaa'a usáyaitamai-i'a umánkaraiye agaimaréna siráivo Káráísiti Áánútumba íma usáyaitaniye. Áánútu sínana Káráísiti amápa-tantaa'a usáyaitaniye. ²⁸ Áánútu Káráísitimba amápa-tantaa'a usáyaitamai-i'a umánkaraindara'a Káráísiti Áánútu ááninko Áánútuntavena séna emá amápa-tantaa'a usáyaitamai-i'a umásinkaandawai po kenká'á kárákwiyiniyone sínana Áánútu amápa-tantaa'a kárákwiyiniye.

²⁹ évakarawai sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésem-banivo pukáan-kwaasiyavesa imáyáa ésa mono'-nómbá pékaawe. púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimbo árair-aimbo inkákái pukáan-kwaasiyavesa íma imáyáa ésa nombá péráasino. ³⁰ púwóndavinkembo ímo usásinanaetaraiya moórá-mora-naopa'a sínkamonae kwéompa'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a íma nááúsino. ³¹ kesí kwaásiyono. keináraware kewé kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmai méta keinárawatave'a aamoí kwéunda mirámó árai'o úndantemba aasiyaasi-táwai imáyáa é'a sé'a ívékaamba sínkamiya'a púwóno-imayaa kwéunda mindágwara'a árair-aimban-iyé. ³² púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kemá kwaásiti imáyáavinkemba sé'a aváá-kwánkómó kwaási vándaiwo sésamo kwáráantemba kembá miráráámbó kwéumasinkaamba maanká'á Évésasi-naopa'a máyaunda anón-umbai-yantaa'a kesópa'a tisa'á anóm-bayai kwémayaunda úwoiyave'a kwéune súsono. púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kwaásiti imáyáavinkemba kwésentemba mirá séta aaváyaa puwónaunda póta ívé'a kawe-tómbá néta sirááimo tánda-ita ónaumneya súsono.

³³ púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésemba minkámpár-áintávé'a árair-aimban-iyé sevó sé'a simátíménda-aimba isé'a kárákwiyoro. évakarawai árai'a sésa sáwí'o kwéon-kwaasiyemo máyáambo é'a kawer-ámbá ivátuwe'a sáwí-amba kwaránááowe kwésevo ³⁴ púwómpinkemba íma usásinanaaowe minkámpár-áintávé'a sáwí-imayaawe sáwí-mayaiye ivátuwe'a kawer-ímáyáá oró. mirá ónááontave'a sé'a keinárawapinkemba évakarawai Áánútunopa'a íma tiráawe kwésune.

**púwómpinkembo
usásinanaaomba kwíyómpa'o
ménaaon-kuwawaa'an-iyé kwaasái.**

³⁵púwómpinkemba íma usásinanaaowe-imayaa é'a sísaá e'a sé'a púwón-kwaasi nóra umáíya usásinesawa nóran-tuwa ma'mái usásinanaaoo-aimbo ³⁶sísaá omba sáwí-imayaavinken-aimban-iyé. puwíyampinkembo usásinanaaomba maaráráámhá uráivo isé'a kígau-anayumpa'a imáyáa oro. ayumbá u'maráawana mináyúnkó ímo úwoi áruma kwiréna aáyánkarena naaémha áruma kwégwiraiye. ³⁷toómbá ákákesa naíyampinkemba íma ó'a kwéu'maraavo ayumbá mairésa kígau úmáráawana ó'omba áruma kwikéna kwéiyiye. ³⁸Áánútu sisaná moórá-mora-anayumpinkemba áruma kwikéna kwéanon-imba Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa-tomba á'on-a'on-augwara-tomba makáivo ³⁹amápa'o máyáamba mimbórá kúwawaa'a íma maréna kwaási ó'on-kugwara'a tinkéna kwái-kwaamba ó'on-kugwara'a maréna numamá ó'on-kugwara'a maréna noyáá'a ó'on-kugwara'a makáiyé. ⁴⁰kwíyómpa'a ó'oran-tantaa'a kwáyáísana marapá'á ó'oran-tantaa'a kwáyáísana kwíyómpa'o kwáyáimpimba ó'oran-kanaagune kwáísana maramó kwáyáínka'a ó'oran-kanaagune kwáísana ⁴¹aaváúvimbá ó'ora-sagayamba kwáísana kwíyómpimba ó'ora-sagayamba kwáísana okómpimbá ó'on-o'o-sagayamba kwáísana mirá umásariye. ⁴²mirámó intembá púwómpinkembo usásinanaaomba maará ónááowe. púwómbo kwéutamaraan-kuwawaa'a ánásanivo mimpínkémhá usásinanaaon-kuwawaa'a kwaikwai'a íníye. ⁴³kwéutamaraan-kuwawaa'a

aamoisáyán-kúwawaa'a sáwí-kuwawaa'an-ivo púwómpinkemba usásinanaaon-kuwawaa'a asirayán-kuwawaa'a kawe-kúwawaa'an-ivo ⁴⁴kwéutamaraan-kuwawaa'a marapá'ó máyáan-kuwawaa'an-ivo púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iyé. marapá'ó máyáan-kuwawaa'o intembá kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a kwáyáiyé. ⁴⁵mindáyavena naaóv'á Áánútu-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútu aiva-kwáásígó áwí'a Áándamumba umánkaraimba úwauwa kwéena maínin-kwaasi umánkaraiye agaimaréna siráiyé. naaén-kwaasigo áwí'a Ísu Káráísiti kwaásimo aúnaí'o umáímo maí'mai'o ónááon-amba kwikáiwai paáruraiye. ⁴⁶kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma aiva'á paáruraivo marapá'ó máyáan-kuwawaa'a aiva'á paáruraiye. ⁴⁷Áánútu aiva-kwáásígómbá maranéí úmarowana naaén-kwaasigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kunkáiyé. ⁴⁸Áándamumbo maranéímó úmakain-kuwawaa'o kwáyáintemba amápa-kwaasi mirán-kúwawaa'a kwáyáivo Káráísiti kwíyómpaken-auwawaa'o kwáyáintemba kwená kwaási mirán-kúwawaa'a kwéniye. ⁴⁹Áánútu maranéímó úmakain-kwaasiraambo úndantenta Káráísiti kwíyómpakewai intentá ónaumne.

⁵⁰kesí kwaásiyono. simátimé'a sé'a Áánútu kwíyómpa'o kárákwiraipa'a marapákén-kúwawaakwara'a íma máyayana kwaikwai'o ínín-tantaa'o kwáyáindava'a ánásanin-tantaako íma mimpímbá kwéniye kwésune.

⁵¹Áánútu aúpá'ó makénamo agaráátínkarain-aimbo simátíménda ísáaro. amápata íma puwéta úwoi méta súwawaata ó'on-kuwawaata auvíninta

⁵² mimbórá-táwai kwíyómpakemba uwíremba sínana avekáámbó tawáombo intembá avekáámbá púwón-kwaasi usásintinkainasa maí'mai'a íyata súwawaata ó'on-kuwawaata auvíníye. ⁵³ marapá'ó máyaunda-suwawaata puwónaunda-suwawaatan-ivo kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata íma puwónaunda-suwawaata auvíníye. ⁵⁴ marapá'ó máyáan-kuwawaa'a púwón-kuwawaa'an-ivo kwíyómpa'o ménaon-kuwawaa'a íma puwín-kúwawaa'a auvínídar'a Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna siráin-aimba paáriniye. maará séna púwón-amba ánásainana maí'mai'a ónááon-anko púwón-ankomba usáyaaitaniye agaimaréna súwana ⁵⁵ moóráwai séna púwón-anko íma usáyaaitaraimba póna púwón-ambo sáwí'o umátínkáin-asirayanko ánásaniye agaimaréna siráíye. ⁵⁶ Áánútuna áamáamba ísáe'maimo túwáan-imayao tátokaiye. mirámó kwéontavena púwón-ambo sáwí'o umátínkáin-asirayanko tátokaivo ⁵⁷ Áánútu púwón-amba kentáá usáyaaitamai-i'a kwéumasinkaintaawe. kentáási Ísóigo Ísu Káraísiti púwón-ankona asirayámbá ánásena usáyaaitaraimba póna Áánútu mirá kwéumasinkaisata súwi kwésune.

⁵⁸ mindáyave'a kesí kwaási asiramái mé'a íma tívón-káína'a Ísóigona mayái maimaé iyé'a íma ivátuwaaro. Ísóigona mayái kwémayaamba íma úwoi-mayaiman-ivo áúgwara'-mayaima kwémayaavo maimaé íyóro.

Ísóigona kwaási túwa'naa on-óntánkóná kwaasái.

16 Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai toómbá íma makáawai túwa'naa ónááomba óntamba torup'é'a maarán-oro. Káresiyaa-marava'a Ísóigona kwaási

máyáawai simátímakaundantemba mirán-áimbá simátimumpo mirán-oro. ² moórá-mora-sontaara'a moórá-kigauvin-ontamba taaímbai Ísóigona kwaási túwa'naa ónááopa'a maré'a kentí naaúmpimpa'a maránááomba anómba ína'a naaémba kentópa'a komáyáana'a Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai timénááon-ontamba íma avakáá-íyamba úwoi mai-timénááowe. ³ keinárawapinkemba évakarawai usásintewa'a kentópa'a komé'a aúváí agaimái tim'é'a ti'máranasa Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai mináúváíyé torupámaranaaon-ontane maimaésa mátimenaowe. ⁴ mitáwai kemó komayánaunda-mayaimo kwáyaina'o é'a konasá miwí kesé kónááowe.

Kórinti-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁵ Másétóniyaa-marava'a Áánútuna áséi-kwasai simátime'a naaónáe kwéunda pó'a mirá kósimatime'a kentópa'a komáéndama ⁶ ákírara koménaum. ayáátáákara koménaumno. ímo aampa'ó kwénaaon-kanaa uwí-nómpákén-úndámó maivaiyáíndarara ó'on-daopa'a kónaumno. ó'on-daopa'o kónáe ona'ó é'a súwa'naa íya'a kónaumne. ⁷ kentópa'o ayáátááka'o koménaemo kwésunda Áánútumo owé sína'o é'a ayáátááka'a koménaumne.

⁸⁻⁹ maanká'á Évésasi-naopa'a áséi-kwasai simátimenaunda-kwaasi sáwíva'a máyáamba pósa isésa áraire sésa asiramái ménaowai máéwasa kesí mayáyávésa aambá aunónááon-kwaasi sáwíva'a máyáawe. mimbáyáímó kwémayaunda toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaambá minkánáá íma tiráisa'a mé'a mimbáyái kwémayaunda póna mintánón-kánáá ánásaina'a kónaumne. ¹⁰ moóráwai Tímótimo kentópa'o koménimba aamoí kwé'e'a áwa'naa

oro. kemó úndantemba Ísóigona mayái kwémayaivo ¹¹kwentávé'a úwoi-kwaasiman-iyé íma sé'a tínaemba umáméro. keinárawa'o tiyuwénamo kesópa'o tínimba áwa'naa íyana kesópa'a kawé'a umái tíno. kwesémo Ísóigona kwaási kentáásí kwaási kesópa'o ténááontave'a timu'maré'a máyaumne.

¹²kentáásí kwaási áwí'a Ápórosimba asiramái simáme'a sé'a Kórinti-naopa'a kentáásí kwaási kwíya-tawai esé kwaao súnda póna ívé'a íma kanaán-umai kwínívo aambó kwáyainanamo éna kwíníye.

¹³kentúra'a kárakwiye'a Áánútuwe aráapamai maí'mai'a úmae iyé'a íma táá'a káína'a asiramái máéro. ¹⁴mayáímó kwémayaamba kwaásiti imáyáa umái mayái máyáaro.

¹⁵kesí kwaásiyono ísáaro. Ákáyaa-maravaken-kwaasi Sétevanasina akúmbá aiva'á Áánútunopa'a tiráawai Ísóigona kwaási asiramái kwétuwa'naa on-áímbá ísaraawe. asiramái simátimé'a sé'a ¹⁶mirán-kwáásí kwésen-aimba taagwiyavé'a miwísé Áánútuna mayái asirayám-báyái kwémayaawai táái ísáaro.

¹⁷keinárawapinkemba kaumbonáru túwí'a Sétevanasiye Vótúnetasiye Ákáisiye mindárau kesópa'a tewa'á

aamoí kwéumpo keinárawa'a íma amáparawai kanaán-umai kesópa'a tewasá mindárau kesópa'o tembá aamoí kwéune. ¹⁸mindárau kesí imáyáa aúnaí'a umásinkesa kentí imáyáagwara'a mirá uráawe. mirán-kwáásí túwí'a mósá máraaro.

¹⁹Ésiyaa-marava'a naao'-naokemba Ísóigona kwaási keinárawatavesa kawé'a umái máéro kwésewe. moóráwai áwí'a Ákwíra awainínkó Párisiraawe mindáraití naaúmpa'a torupamá máyáawai Ísóigowe tarúmai máyáawai aamoí ésa keinárawatavesa kawé'a umái máéro kwésewe. ²⁰maanká'ó máyáawai Ísóigona kwaási amáparawai keinárawatavesa kawé'a umái máéro kwésewe. moórá-morawai tiyáámba tíméro.

²¹ayááírá'á kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáanavi'a póna kwenááiman-iyé sé'a ísáaro. kemá Póro sé'a kawé'a umái máéro kwésune. ²²Ísóigompa'o ímo tirumbó améwai Áánútu sáwí'a umátinkaniye. kentáásí Ísóigo marapá'á kumíníye kwésune. ²³Ísóigo Ísu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune. ²⁴Ísu Karáísitiye tarúmai máyáawa'a kembá sirumbá kwétimune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

2 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba umái avakaeté-iy'a'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái tímakaiye. Póro Másétóniyaa-marava'a máyowana Táítási Kórinti-nao'a tuwéna Póronopa'a kweémena Kórinti-kwaasi táái kosimámuwana Póro iséna séna aúváíma agaimái tímakaunda isasá isésa évakarawai sáwí'o uráamba tínaaemba umásukaawasa évakarawai íma mirá ésa kentávái sésa íma árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé kwésewe séna árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé sígwáe séna maanáúvái agaimarówasa mátimakaawe.

1 kéma Póro maanámbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáásí kwaásigo kesé máyáisa'a agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi éma Ísu Kárásitin-aai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiwo isáaro. Kórinti-naopakewai Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai isáaro. Ákáyaa-marava'a Kórinti-naopakewaiye ó'on-o'on-daopakewaiye máyáawai Ísóigona kwaási isáaro.

²Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Kárásitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³kentáásí Ísóigo Ísu Kárásiti avowa Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. kwemá kentáásivowama arumbá kwéumasinkaiwai sirávayenaya súwa'naa iwái áwíta mósá kwéma-raumne. ⁴ó'on-o'on-umbai-yantaa'a amápa'a kentáásópa'a timbá Áánútu kwésiravayaimba póna ó'on-o'on-

umbai-yantaa'o évakarawaitopa'o tínimba Áánúto siráváyaintenta umái kesáá kanaán-umai miwí tirávayanaumne. ⁵Kárásitimba áf'a úni'a umánkówasa Kárásitina kwaási-i'a úndarakemba sí'a inf'a umásínkáamba miráumai Áánútumo Kárásitimbo arávairaintemba miráumai anómba kwésiravayaintaawe. ⁶keinárawate méta túwa'naa ówánanaya sáwí'a umái máyómpinkemba Áánútu tí'maena kawepá'á métínkaraiye. mirá ówándarakemba sí'a únita umásínkonta Áánútu sirávaraiye. keinárawate máyaawandaya sí'a únita umásínkonta íma ivátuweta asiramáíya méraumne. miráumai tí'a índai'a umátinkanaaomba kesáámó uráundantentaamo mirámó é'o ímo ivátuwe'o asiramáímo ménaaombo éna Áánútu keinárawakwara'a tirávayaniye. ⁷sí'o úni'o umásínkaraantenta tí'a inf'a umátínkáamba miráumai Áánútumo sirávairaintemba tirávayaimba séta mindáyave'a asiramái ménaaowe asiramái séta timu'maréta máyaumne.

⁸kesí kwaásiyono. Ésiyaa-maravata máyaawanda ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentáásópa'a túmba minámbá isáígwáe séta simátimumpo isáaro. minúbái-yántáá'ó ó'oran-anon-umbai-yantaa'a úwata kentáásópa'a túmba póta puwónaumne séta súvamaiya méta ⁹sínkamiyata puwónaunda-kanaa tiráíye-imayaa éta súvamaiya maémaumne. íma kentáásí asirayándéimán-ivo Áánútuna asirayándéi mayáíyá kwémaeta máyaumne. Áánútu pukáampinkemba usásitinkaiwaina asirayándéi mayáíyá kwémaeta máyaumne súndayavenaya minánón-úmbái-yántáá'á kentáásópa'a tiráíye. ¹⁰umbai-yántáápímbá puwónáe ówándavinkemba Áánútu síyótaasa umásínkowata súvamaiya maémaundaya póna mirá unté iyínye.

sáwíwinkemba síyótaasa unté kwéiyiye séta máyaumne. ¹¹ keinárawakwara'a kentááyáv'é'a Áánútumpa'a súwa'naa umai námúnaa seró. sáwívarawai námúnaa síyana Áánútu súwa'naa ínimba mindáyavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe.

**Póro kampar-áimbá
íma simátímakain-kwasai.**

¹² kwaási túranka'a máyaundayaveta imáyáa kwéundaya sirumpinkén-ímáyááó séna kawé'á umáíya máyaumne sisatá aamoiyá kwéune. marapá-áínkóná ááimba íma imáyáa éta Áánútu úwoiya kwésuwa'naa-intaveta imáyáa éta Áánútuna mayáiyé su'mai kwémaeta méta íma árutíware-kwaasiraani'a umáíya maúndantemba kentúranka'a árai'a miráyá umáíya máyaumne. ¹³⁻¹⁴ kwéagaimai tímúnda-auvaivimba íma kaumbo-káér-aimba kwésimatimumpo awán'é'o ísaraan-aine su'mai tavisimái kwésune. kentáá sáwíyamba suwánaavo suwánamai kawer-ígwáe sé'a únda mirámó é'o é'a Ísóigo Ísu marapá'á kumíndara'a keinárawatavetaamo aamoimó ondantembá kentááyáv'é'a aamoí ónááowe.

¹⁵⁻¹⁶ keinárawa'a kentááyáv'é'a aamoí kwéumasinkaawe-aimba imáyáa uráundayave'a sé'a kae-táwai kentópa'a kómé'a Másétóniyaa-marava'a kónáe únda kentópa'a kómé'a tiyuwé'a kweéme'a Másétóniyaa-marava'a komé'a koyauweré'a ókwara'a kentópa'a támé'a tiyuwé'a Yútiyaa-marava'a ténaumne siráumne. kae-táwaimo kawé'ó umátínkáana'a súwa'naa íya'a Yútiyaa-marava'a ténaumne-imayaa uráundayave'a mináimbá siráumne. ¹⁷ mirá ónáe uráunda íma mirá uráundayavesa keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa árutíware-kwaasiman-iye siráavo

kentópa'a kónaumne siráunda marapá-kwáásímó ontembá íma mirá únda mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áimbá avora'á simátímakauumne. ¹⁸ Áánútumo árair-aine su'maimo siráintemba simátímakauunda-aimba íma kaer-ímáyáávinkémbán-ivo mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áimbá avora'á simátímakauumne. ¹⁹ Sáírasiye Tímótiye kewé umáíya kentópa'a máyaawanda Áánútu ááninko Ísu Káráísitin-aaiya simátímakauunda kwemá moórá-aimba avora'á séna moórá-aimba aúpá'á tuwéna mirá íma iwái póna amápar-aimba avoraré su'mai siwáin-aii simátímakauumne. ²⁰ Áánútu amápar-aimba simái asirámakaimba Ísu Káráísitintavena siráimba póna paárruraiye. Ísu Káráísiti mirán-ámápá'-máiyái mairáintaveta Áánútu siráin-aintaveta árair-aine kwésunanaya Áánútu áwí'a anómbe kwáyáiyé. ²¹ Áánútu Ísu Káráísitimba kentááwé keináraware tarúsinkaraisata asiramái máyaundayaawe. kentáá ítámarena ²² kesí kwaásiman-owe séna árai'a kwená kwaásiya úne sénaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáimba mindáyaveta séta to'mayaa umásínkarainta mirá íníye kwésundayaawe. mirá uráintave'a íma árutíware-kwaasiraamba kwéune.

²³ Áánútu kesí mayáígómbá awánaraiwai aúranka'a kwésimatimunda-aimba árair-aimban-iye. Kórinti-naopa'a kentópa'a kónáe séwanda asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ivátuwe'a íma kuráumne. ²⁴ Áánútun-aaiyave'a áraire asiramái kwése'a kwenkáá agevamái máyáamba póta kentópa'a kondayá Áánútun-aaintave'a áraire seró-áíntá íma ókwara'a sénaumpo tirunkó aamoí ínintaveta keinárawapimba tágárotamai méta mayáiyá komayánaumne.

2 imáyáa é'a sé'a ókwara'a kentópa'a kwé'a sáwí'o kwéontave'a asiramái simátíménana tirunkó umbai taivó sé'a ívé'a íma kónaumne siráumne. ² kentirumbó umbaimó tamátínkáanasamo ésa kesirumbó kawé'ó umásinkanaowai íma ménaaowe. ³ kentópa'a íma kuráundara'a sé'a aúváivimba awáné'a sáwí'o kwéomba kawé'á umátinkaigwae sé'a kentópa'o kondá íma sirunkó umbai táníye sé'a mináúvái agaimái timé'a kawé'ó umáimo máyáantavena kesirunkó kawé'á íníwai mináúvái agaimái tímakaumne. kesirunkómó kawé'ó ínanamo éna kentirunkógwárá'á kawé'ó ínimba mindá árair-aimban-íye. ⁴ mináúvái agaitimúnda sirunkó umbai tówa'a keinárawatave'a anón-imayaa é'a ávááraumai ivi'á tamátinke'a tirunkó umbai tánoyave'a íma mináúvái agaimái tímakaumpo Póro kwenarumbá ávááraumai símakaiye sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne.

**sáwí'o uráin-kwaasiyavai enáái
ánásaiye seró siráin-kwasai.**

⁵ keinárawapinkemba moórá-kwaasigo sáwí'a uráintavena íma kempíné su'mainivo keinárawapinkemba évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye. amá-parawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye-aimba mirán-ánón-áimpá'á íma sénáe sé'a évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáíye-aimba kwésune. ⁶ tímakaunda-auvai awáné'a simái moórá-ainka'a maré'a asirayán-áimbá minkwáásígómbá simánke'a kwená egwaa'á íma mé'a sáwí'o uráintave'a mimbéyámbá amé'a íma ó'om-beyamba áméro. ⁷ ívé'a kwentávé'a sé'a enáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa úmae iyé'a aráváyáaro. kemá amé-sawi-meyamba kwaikwai'a ínana séna íma kanaán-umai kawer-ámpá'á kónaumne

séna ivátúwáivainivo ⁸ kwentávé'a sé'a embá siruntá kwéamumpo kawé'á umái maiyó seró-áimbá asiramái kwésune. ⁹ ááéma keinárawatave'a sé'a simátimunda-aimba isánááo. íya isánááo sé'a kentópa'a íma kwé'a mináúvái vímbá agaimái tímake'a timu'maré'a méraumne. ¹⁰ sáwí'o uráin-kwaasigontave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a ímo ókwara'o imáyáamo kwéontemba kegwárá'á mirá kwéune. sáwí'o uráintave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa kwé'e'a Ísu Káráísiti aúranka'a keinárawatave'a imáyáa é'a mirá kwéune. ¹¹ Sáatáánigona sáwí-mayaigona ááimba awánéta kentáá usáyaaaitaivo séta sáwí'o uráintaveta ókwara'a íma imáyáa úmae iyéta séta kwenáái ánásaiye kwésune.

**Táróasiva'a ména Póro
anón-imayaa uráin-kwasai.**

¹² Ísu Káráísitin-aaí áséi-kwasai kosimátimenae sé'a Táróasi-naopa'a komáyaawanda mináimbá isánááon-tavena Ísoígomo to'mayaa úmba awáné'a áséi-kwasai simátíménae sé'a ówánda ¹³ kesí kwaásigo áwí'a Táítási kentí naópakemba Táróasi-naopa'a íma téna kentáái tasimásímíntave'a avakáá uwááe'a íma awáné'a anón-imayaa é'a sé'a tiyuwé'a kónaumne sé'a Másétóniyaa-marava'a tiráumne.

**Ísuna asirayándéi siyáántán-tamai
ávónta kwéuvunda-kwasai.**

¹⁴ maarán-áintávéta Áánútumpa'a súwiya kwésune. Ísu Káráísiti usáyaaitaraintavena Áánútu kwentéya tarúsinkenaya anónka'a sisatá siyáántán-tamai ávónta kwéuvune. Áánútu si'marówata Káráísitin-aaí amápa'-marava'a kosimátimunasaya kwéisaawana kwenááigo áséi-kwiyuukaamba

úmaena amápa'-marava'a kóyáwé kwéiye. ¹⁵ Áánútu séna Ísu Káráísiti kentávéna imáyáa éna kesí mayái kwémayaimba ásí-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéiye kwésimba mirámó intembá Ísu Káráísitin-ai simátimunanaya Áánútu kentááyávéna séna Ísu Káráísitimo intembá ásí-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéowe kwésiye. Áánútun-aráái kwáráawai minkwíyumbá isááwasa Sáátáánigon-aráái kwáráawai minkwíyumbá isááwasa kwéowe. ¹⁶ Sáátáánigon-aráái kwáráawai puwésa Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowai Ísu Káráísitin-ai simátimunda-aintavesa ánkúkaamba kwéiye kwésewasa Áánútun-aráái kwáráawai mináíntávésa sésa ásí-kwiyunkaamba kwéiye kwésesa maí'mai'a ónááowe. Áánútun-ai simátímén-aimba anóm-bayaiman-ivo kwaásiye su'mai íma kanaán-umai kwémayaawe. ¹⁷ Áánútu si'marówata Káráísitina mayái-kwáásí méta kwenaúranka'a Áánútun-ai árair-aimba simátimeta íma árúvare-kwaasiraani'a umái máyaunasaya meéyámbárewa'a anón-ontamba mayánáe sésamo ontembá évakarawai Áánútun-ai simátíménasaya meéyámbá simígwáe sésamo ontembá kesáa íma mirá kwéeta Káráísitina mayái-kwáásí méta Áánútun-ai árair-aimba kwésimatimune.

**aúná-aimba simái
tarúmakain-kwasai.**

3 mináímbá kwésimatimundayaveta kentáa súwí'a íma maé kwéiyundayaawe. évakarawai aúvái agaimái tímúwasa maimaésa mátímúwa'a awáné'a kawé'an-owe siráavo kesáa íma mirá éta kentáásí mayáírár-áúvái agaimaéta mátíménata awáné'a aamoi umásinkaigwae-ita íma kweéta íma

kentáásí mayáírár-áúvái agáyáaro kwésumpo Áánútu si'marówata kwená mayáíyá kwémayaumne. ²⁻³ évakarawaimo ó'owiti mayáígóná aúváimo awánésamo aamoimó umátínkáantemba évaka-kwaasi keinárawa'a tuwánésa sésa árai'a Ísu Káráísiti Póroe mayái kwémayaan-kwaasiye kwenté ti'marówasa kwenáái tasimátímúwasa isésa áraire suwaná Káráísiti kwená kwaási-i'a umátinkowana Áánútu asirayánkwaráwáin-amanko miwítirumpimba máyáísasa máyáawe kwésewe. mindáyave'a keinárawa'a Káráísiti agairáin-auvairaamba umái máyáawe. Ísu Káráísitina mayáígóná aúvái óntanka'o agairáin-auvairaamba ímanivo kempá'a kwáyáim-bayaima tuwánaantaveta aamoiyá kwéumatinkaundayaawe.

⁴ Ísu Káráísiti kentáa asirayámbá kwésimisata Áánútu aúranka'a asiramái méta mináíntá kwésune. ⁵ kentáávimbá kesí asirayámbá íma kwáyáísata mimbáyáíyá kwémayaumpo Áánútuna asirayándéíyá mimbáyáíyá kwémayaumne. ⁶ Áánútu aúna-aimba simái tarúmakain-aimba kosimátimewananaya kwenaúranka'a arupí umátinkainasa ménaaontavena asirayántá símakaiye. mináúná-áímbá simái tarúmakain-aimba Áánútu Mós-esimba simámakain-amaamba ímanivo Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáísata kwemó siráintenta kwéunda-aimban-iye. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba íma kanaán-umai kwáráantavesa Áánútu aúranka'a íma arupí umái mésa puwí-ámpá'a kwégovo Áánútun-amanko imáyáaya símisata Káráísitin-aaiyaveta áraire séta aúnaí'a umáíya maí'maita kwéune.

⁷ naaóv'á Áánútu Mósesimba óntan-kwandaaira'a siyáánkai-

amaamba agaimái ámakaimba
 minámáámbá kwaránáe sésa
 umbá íma kanaán-umai kwarésa
 arááisu'mae kwéiyesa mindáyavesa
 puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu
 Mósesimbo amáámbo simámakonka'a
 Áánútumpakemba ságayamba
 paáréna Mósesi óika'a ságayamba
 paárúwana óntan-kwandaaira'o
 siyáánkai-amaambo agaimarómba
 maimaéna Ísareri-kwaasitopa'a
 kumúwasa Mósesi óika'a ságayamba
 kwéna póna túgáyáagaya úwasa íma
 kanaán-umai awánowana kwéna
 naaémba uwákuraiye. ⁸naaóv'á
 Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba
 simámakonka'a Áánútuna ságayamba
 paárúmbanivo ívé'a Áánútu
 kwenamankómbá ai'maráísana kwená
 kwaási tirumpimbá máyáíye-aimba
 kwévaarimba póna Áánútuna
 ságayamba anómban-iyé. ⁹Áánútu
 Mósesimba siyáánkai-amaamba
 simámakomba pósa íma kanaán-umai
 kwaráantavesa puwí-ámpá'á kwégowe.
 Áánútu minámáán-áimbá paárúnka'a
 kwená ságayamba kwáyowana ívé'a
 Áánútu kwenamankó kwenaúranka'o
 arupí umátínkain-aimba kwévaarisana
 póna kwená ságayankona asirayámbá
 anómba kwáyáíye. ¹⁰Ívé'a aúna-aimba
 simái tarúmakain-aimba kwáyáísana
 usáyaaitarai-sagayankona asirayámbá
 kwáyáimba póta séta Áánútumo
 Mósesimbo siyáánkai-amaambo
 simámakai-sagayankona asirayámbá
 úwoisamba iyéyá kwésune. ¹¹Áánútu
 Mósesimbo simámakain-aimba
 kwááyu-aimban-ivo aúna-aimba
 simái tarúmakain-aimba kwaikwai'a
 ínín-aimba anón-aimban-iyé. kwááyu-
 aimba simámakonka'a ságayankona
 asirayámbá kwáyombanivo ívé'a
 kwaikwai'a ínín-aimba paárisana póna
 anó-sagayamba asirayámbá kwáyáíye.

¹²mináimbá asirayán-áimbá
 kwaikwai'a ínín-aimba ísaraunda
 póta íma sáá'a kwégaisata asiramái
 mináimbá kwésimatimundayaawe.
¹³Mósesimo uráintemba íma miráyá
 kwéune. Mósesi Ísareri-kwaasiyavena
 séna kesóika'o kwáyái-sagayamba
 uwákwimba awánaavo séna
 ampaantanéí óika'a kaátaraiye.
¹⁴Ísareri-kwaasi táá'nei isésa tirunté
 marésa maémáenkakemba pósa ívé'a
 agáyáan-kwaasi Áánútumo simáímo
 tarúmakon-aimba aúváivinkemba
 awánamai isésa mináínkóná ááimba
 íma kawé'á umái kwéisaawe. Mósesimo
 óika'o ampaantanéí kaátamakowasamo
 ságayambo ímo awánaraantemba ívé'a
 Áánútun-ai aúváivimba awánaamba
 miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á
 isasá pósa mináúváiígóná ááimba
 íma awánamai kawé'á kwéowe. Ísu
 Káráísitiye tarúmai máyáawaima
 Áánútun-ai aúváíma awánésa
 mináínkóná ááimba kawé'á umái
 kwéisaawe. ¹⁵Ívé'o máyáan-Isareri-
 kwaasigwara'a Áánútun-ai Mósesimo
 agaimakón-aimba awánaamba miwítí
 imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá
 pósa mináínkóná ááimba íma ísaraavo
¹⁶Ísóigo Ísu Káráisitinopa'o tembá
 minkúmáýú-tántáá'á ánásainkakemba
 mináínkóná ááimba kawé'á umái
 kwéisaawe. ¹⁷Ísóigo Ísu Káráísitiyemo
 súnda kwenamankóntáv'é'a kwésune.
 Ísóigon-amankomo tirumpimbó
 máyáíwai sáwí-imayaagomo
 tátokaimpinkemba kwéiyatinkaisasa
 kawé'á umái kwémaewe. ¹⁸Ísareri-
 kwaasiti imáyáagomo ímo kawé'ó
 umáímo ísaraantemba kentáásí
 imáyáago íma mirá isanayá
 Ísóigona ságayanko kentáá sáma
 kwégamasinkaintaawe. Ísóigo Ísu
 Káráisitín-amanko kentáásirumpimba
 ména kwenkáán'a umásinkenaya

kwená ságayamba kwésimenaya mirá úmae kwéiyiye.

**anamó kwímakaawanamo ááémo
karákwintemba miráráán-kwaasiya
máyaunda-kwasai.**

4 Áánútu aruntá kwéumasinkenaya mindáyavena kesí mayái máyáaro séna símakaisata kwenáái kwésimatimundaya sívón-kaiye séta íma kwétuwaumpo ²kwenáái simátimenaundayaveta aúpá'ó tigeyávésamo kwéomba sínaemba kwéumameta íma kampa'á simátiyuweta Áánútun-aagomba kwaé'náer-aimba íma simátimeta Áánútu aúranka'a avora'á árair-aimba simátimunasaya suwánésaya árair-aine su'mai kwésewe tirunkakémbá sénááontaveta Áánútu aúranka'a miráyá kwésune. ³áséi-kwasai avora'á kwésimatimundaya mináínkóná ááimbo ímo isésamo ésa miwímá Áánútuna némpa'a mésa puwí-ámpá'á kwégowaiman-owe. ⁴Sáátáánigo marapá'á kárákwiraiwai miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire kwésewe. Sáátáánigo séna Káráísitin-aigo sáma kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Káráísitina ságayamba íma kwéawanaawe. Áánútumo máyáintemba Káráísiti miráumai máyáísana Sáátáánigo séna Káráísiti sáma kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaiye. ⁵kesáá íma anón-kwaasi úmpo Ísu Káráísitintave'a kentáásí anóndakoman-iyé sénááontaveta kwenáái kosimátimeta kwená mayái-kwáásí máyaunda póta kwétuwa'naa-undayaawe. ⁶ááinka'a tínkuwana Áánútu sáma kaaó súwana sáma karáimba kwemá sáma kamásínkáiwaiyaaman-iyé. Ísu Káráísiti óir-imayaa kwéundaya Áánútuna

ó'oran-aaimba awánanaundayavena sáma kwégamasinkaintaawe.

⁷kesáá íma asiramáíya méta áséi-kwasaiya tátokaumpo anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráumaiya méta áséi-aimba tátokaundayaawe. suwánésa mináínkómó usáyaaitarain-asirayankomba awánésa sésa íma miwívínkémbán-ivo Áánútumpaken-asirayamban-iyé sénááontaveta íma asiramáíya méta minásíráyántá tátokaumne. ⁸namurokwáásímó tínkamiyantavesamo úkóntemba ó'on-o'on-umbai-yantaako kentáá úkúraisata tu'maá'námo kwáyáimpinkenta móyuweta kwégune. évaka-tawai séta nóra séta Áánútuna mayái kwémayaumno kwéseta íma ivátá tukáumne. ⁹sáwíta umásínkáambanivo Áánútu íma siyúwáísata máyaumne. sínkamomba íma ánásasuwaawata úwoiya súvamai kwémaumne. ¹⁰Ísumbo sáwí'o umánkesamo inkámówanamo pukáin-ampata kwégundaya pósa Ísu maí'mai'a isaná kwená asirayámbá kentáávímbá kwáyáiyé-aimba kwéisaawe. ¹¹máyaundaya aasiyaasi-táwai séta Ísuna kwaási-i'a úndarakemba ívéra sínkamiyata puwónaumno kwésundaya pósa kesáá máyaundawaina ááimba Ísuma póna kentáásúma ánásani-suvimba máyáiyé-aimba kwéisaawe. ¹²áséi-kwasai simátimundaya sáwíta umásinkesa sínkamiyata puwónaunda-ampata kwégundaya mindáyave'a áséi-kwaasi isé'a aúnái'a umái máyáan-ampa'a kwégowe.

¹³naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútun-aaiyave'a áraire siré'a pó'a kwenáái kwésimatimune siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire séta kwésimatimune. ¹⁴Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiwai Ísunte tarúsinkenaya

puwónaundavinkenta usásisinkenaya
kentaáwé keináraware sí'maiya
kwenaurankata sinkáníntaawe.
¹⁵ mayáíyá kwémayaundaya sáwíta
umásínkáambanivo túwa'naa eta íma
ivátuwaunasaya ó'on-o'on-kwaasi
Áánútumo úwoimo túwa'naa in-áimbá
isésa sáwíwarawai Áánútumpa'a súwi
símae iyésa kwenáw'ía anómba úmae
kwéiyowe.

Áánútuna asirayánkátá máyaunda-kwasai.

¹⁶ mináimbá imáyáa kwéundaya
sívón-kaiye séta íma ivátukaumne.
kentaásúma sáw'ía úmae íyísana
Áánútu kentaási imáyáa aúiná'ía
kwéumasinkaiye. ¹⁷ kentaásópa'o
kwáyáin-umbai-yantaataveta séta
úwoisan-umbai-yantaa'a kwááyu
kwáyáíye súnanaya naaémba
minúmbái-yántáápinkémbá
ó'oran-kawe-tantaa'a usáyaaitaimba
kwaikwai'a ínín-kawe-tantaa'a
paáriníye. ¹⁸ mindáyaveta
marapá'ó awánáúnda-yantaa'a íma
anón-imayaa éta kwíyómpa'o ímo
awánáúnda-yantaataveta imáyáa
úmae kwéiyune. awánáúnda-yantaa'a
kwááyu-yantaa'an-ivo kwíyómpa'a íma
awánáúnda-yantaa'a kwaikwai'a íníye.
mindáyaveta umbai-yántáátáveta séta
úwoisamban-íye kwésune.

5 kentaásúma kwááyu-
nankaa-suwawaata isatá
minkúwawaakwarata marapátá méta
maarán-áimbá kwésune. maankwááyú-
námbá tawísígwinata Áánútumo
kwíyómpa'o úmakain-daumpa'a
ménaundayaawe. mindámbá kwaási
íma úmakaan-damban-ivo Áánútu
kwená imáyáavinkemba úmakaimba
kwaikwai'a ínín-damba mindá
kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaa'an-
íye. ² marapá'ó máyaundaya
anón-imayaa éta kwíyómpa'o

ménaunda-kuwawaata simínkwáeya
kwéseta ³ maarán-áimbá íma séta
puwéta súwawaar-íyaainkaanta
umáíya máyaumne íma kwésumpo
maarán-áimbá séta kwíyómpa'o
ménaunda-suwawaata naankáántá
ónáeya kwésune. ⁴ kentaásúma
kwááyu-nankaamba isatá máyaundaya
umbai-yántáá'á kwáyáintaveta anón-
imayaa éta marapá-súwawaataamo
tuwánaunda-aimba íma séta
kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata
mayánaunda-ainta kwésune. miráyá
ónaunda marapáké-súwawaakaanta
aúkáinata maí'maita ónaumne.
⁵ miráyáámó ónaundayavenaya
Áánútu kentaá to'mayaa éna
kwenamankómbá ai'marówana
kentaásirumpimba kumbáyáísata
mindáyaveta to'mayaa umásínkarainta
mirá íníye kwésundayaawe.

⁶ Áánútu kwenamankómbá
ai'marówana kentaásirumpimba
kumbáyáintaveta kentaási imáyáa
asiramáíya máyaumne. marapá'ó
máyaundaya Ísóigo Ísu Káraísitiyeya
íma kwíyómpakaani'a umáíya
máyaundayaawe. ⁷ íveta marapá'á
máyaundaya kwenane'á íma
kwéawaneta kwenááiyaveta áraire séta
kwenká'á agevamáíya méta ⁸ kentaási
imáyáa asiramáíya méta puwétaamo
kwíyómpa'o Ísóigo Ísu Káraísitiyemo
métaaraiya aamoí úsino. ⁹ maanká'ó
máyaundayaawe kwíyómpa'o
uménaundayaawe Áánútumbo arááímo
kwétaini'a ónáo súndaya póna aamoí
umásínkáisintaawe. ¹⁰ amáparawaiya
Ísu Káraísiti aúranka'a máyáananaya
kesáámó máyaundawaina ááintavena
sísaa ena marapá'ó máyáamba kawé'ó
kwéowai kawé'-mékámémbá tíména sáwí'ó
kwéowai sáwí-meyamba tímínimba
póta kwembó arááímo kwétaini'a
ónáeya kwésune.

**Ísuwemo tarúmaimo máyaundaya
aúnái'a umáíya máyaunda-kwasai.**

¹¹ Ísoigo máyaundawaina ááimba sísaá íníntaveta kwentávéna sáá'a kwégaisata kwenópa'a tígwáe séta kwaási kwétavisundayaawe. Áánútu máyaundawaina ááinta suwánaisa'a keinárawatemo máyaundawaina ááinta kwésuwanaamba kawé'á kwéiye kwésune. ¹² kentáá súwí'a íma maé kwéiyundanivo máyaundawaina ááintave'a aamoí ónááontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. aamoí é'a kentááyávésamo sáwí-aimbo kwésen-kwaasi táái kanaán-umai anondá simátimenaaontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. minkwáásí paáká-túwawaare su'mai tuwánésa kawé-kwáásímán-owe sésa tirumpin-ímáyáá íma awáresa kawé-kwáásímán-owe kwésewe. ¹³ évakarawai kentááyávésa uwo'aó'á kwéowe kwésewata kanaán-iye séta Áánútuntaveta imáyáa éta miráyá kwéunasaya évakarawai kentááyávésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásímán-owe kwésewata kanaán-iye séta keinárawataveta imáyáa éta miráyá kwéune. ¹⁴ amáparawai sáwí'o kwéomba mimbéyámbá maésa púwóvo séna Ísu Káráísiti mimbóráwái kentááyávénawe séna pukáimba póta Káráísiti arumbá kwésimiwaina mayáiyé su'maiya kwémayaumne. ¹⁵ amáparawaiya sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyásinkanintavena Ísu Káráísiti pukáimba póta kentáámó sirááimo kwétaini'a íma kwéeta kwembó arááimo kwétaini'a kwéeta máyaumne. mirámó ónaundayavenaya kentááyávénawe séna puwúwana Áánútu usásinankaraiye. ¹⁶ ááéma marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwaréta évakarawaiyaveta kawé-kwáásímán-owe séta

évakarawaiyaveta sáwí-kwaasiman-owe siráumpo ívé'a íma miráyá kwéseta ááéma marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwakáunda Káráísitintaveta úwoi-kwaasiman-iye siráundaya ívé'a íma miráyá kwésune. ¹⁷ mindáyaveta Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya méta ááémo uráundanten-imayaa íma éta ívé'a aúná-imayaa umáíya máyaumne. ¹⁸ Áánútu mirá kwéivo ááéma Áánútuna namuro-kwáásíráámbá umáíya máyaawananya Áánútu kesí kwaási-i'a umái maígwáe séna Ísu Káráísitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpuwówana kwená kwaási-i'a umásinkenaya séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata mimbáyáiyá kwémayaumne. ¹⁹ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iye. Ísu Káráísiti amáparawaiyavenaya imáyáa éna pukáimba mindáyavena Áánútu imáyáa éna kwaásimo sáwí'o kwéomba íma aaivimbá kwémaitinkaivo kwená kwaási-i'a kwéumatinkena kentááyávénawe séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata kwésimatimune. ²⁰ kesáá Ísu Káráísitina aantá-kwaasiya únanaya simásímísata keinárawa'a kwésimatimundayaawe. Áánútu keinárawatavena asiramái siráísata siráin-ainta kwésimatimune. Káráísiti pukáintavena Áánútuna namuro-kwáásíráámbá umái máyáampinkemba kwená kwaási-i'a kwéumatinkaivo kwenáiyave'a owé seró. ²¹ Ísu Káráísitimpimba sáwí'o íí-áimbá íma kwáyowana Áánútu kesáámó sáwí'o únda-aimba kwempintá amakaiye. Káráísitiye tarúmáiyá méta Áánútu aúranka'a arupí umáíya ménaundayavenaya Áánútu mirá úwana Káráísiti kesáámó sáwí'o únda-aimba maimaéna

mindánankwara'a pukáimba póna Áánútu kwená namuro-kwáásiráání'a umáíya máyaundawai kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiye.

6 Áánútuwe tágárotamai méta mayái kwémaeta asiramái simátimeta séta Áánútu úwoi kwétuwa'naa-imba pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oró kwésune. ²naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna úwoi túwa'naa uráunda-kanaa kentáái is'éa sáwí'o umáímo máyómpinkembo tíkaunda-kanaa túwa'naa uráumne Áánútu siráíye agaimaréna siráimba mindáyave'a ísáaro. ívé'a Áánútu úwoi kwétuwa'naa-in-kanaama éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwétirain-kanaama imbá pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oro.

³kentáási mayáígómbá awánésa sáwí-amba kwaráavo séta kawe'-má'yáiyé su'mai kwémayaundaya pósa íma árai'a sésa sáwí-mayai kwémayaawe kwésewe. ⁴amápa'-mayai kwémayaundayaveta séta suwánésaya árai'a Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sígwáe séta mimbáyái kwémaeta máyaumne. umbai-yántáá'ó kentáásópa'o tisasamó sí'o iní'o umásinkesaya sáwí'o umásínkáanta íma ivátuweta asiramáíya máyaumne. ⁵Áánútuna mayáiyá kwémayaundarakemba sínkambai ándáva'o mósinkesayaamo úkúmakesamo sáwí-aimba simánkesa mirámó kwéonta anóm-bayai kwémaeta no'wáamba íma suúyá kwégwaeta úwoi mayái kwémaeta sááimo kwésinkainta íma ivátuweta asiramáíya máyaumne. ⁶kentááyávésa Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sénááontaveta kawe'-má'yáiyé su'mai kwémaeta kawer-ímáyáá kwéeta paru umái méta kawe'á kwématinkaunanaya Áánútun-

amanko keséya máyáísata árai'a miwítí imáyáa kwéeta ⁷árai-aimba kwésimatimunanya Áánútu asirayámbá kwésimisata mirám-báyái kwémaeta Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá kweukáámbá araa'naa uráunanaya sáwí-ainko kentáávimbá íma kwétisata Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá iwevóiráámbá umásoketa umbai-yántáá'ó kesópataamo timbá kwéusayaaitaundayaawe. ⁸évakarawai kentáá súwí'a mósá maráawasa évakarawai kentáá súwí'a simái sáwí'a owasá évakarawai kawer-áimbá simásíméwasa évakarawai sáwí-aimba simásíméwasa árai-aimbo simátimundayavesaya évakarawai kentááyávésa kampa'á kwésewe sewasá ⁹évakarawai kawe'á umái suwánésaya kampa'á sésa úwoi-kwaasiman-owe sewasá évakarawai kentááyávésamo puwónésa owémó kwésemba íma puwúndaya úwoiya súvamaiya máyaumpo suwánaaro. Áánútu arupíya kwéumasinkaimba íma sínkamisata kwévuwune. ¹⁰sáwíva-tantaako kentáásirumba umbái kwétamasinkainta kentáásirumba kawe'á úmae kwéiyiye. kesáá óisamba íma makáundayawaiya éta Áánútun-aai sáwívarawaiya kwésimatimunasaya kawe'á umái kwémaewe. óisaniyaaíwai éta Áánútun-aai tátokaundayaveta kawe'á umáíya máyaumne.

¹¹Kórinti-naopaken-kwaasi ísáaro. kentí imáyáa éta kentáásirumpinken-aimba avora'á simátímakaundaya ¹²keinárawataveta íma kayoráúna'a kentááyáv'éa kayó'mái máyáawe. ¹³kesí iyámpóímo simátimundantenkaamba simátimumpo kentí imáyáamo úndantemba kentáási imáyáa é'a kentirumpinkén-áimbá simásíméro.

**Áánútuna naankaantáán-úne
siráin-kwasai.**

¹⁴ o'á tombá moóra anóm-
purumakankwara moóra
sáwíyam-purumakankwara'a
íma kwétagarotamai kwisóvo
awaira-púrúmákánkái tinumarampimbá
kwímakaawasarai o'á kwétoye.
mirámó ontembá keinárawa'a
Áánútun-aaiyave'a áraire sewáiyé
ímo áraire sewáiyé íma tágárotamai
mé'a mayái máyáaro. arupí umái
má'yáawaise Áánútun-aai arááíraawaise
íma kanaán-umai tágárotamai mésa
mayái kwémaraawe. ságayankwara
tunígwara'a íma moórávimba kwáyáiyé.
¹⁵ Ísu Káraísitiye Sáátáánigowe
íma mimbórá-ímáyáá óyasa
Áánútun-aaiyavesa áraire sewáiyé ímo
áraire sewáiyé íma mimbórá-ímáyáá
kwéowe. ¹⁶ Áánútuna naaúmpa'a kwesé
kwaántá-kwaasi mimbórávimbá íma
ménaaowe. Áánútu asirayánkwaráwái
kentáásirumpimba máyáísata kwená
naankaantáán-úne. mináíntávéna
naaóv'áá Áánútun-aai aúvávimba
agaimaréna séna Áánútu séna
kesí kwaásiye mé'a miwívimbá
kwénaae'a
miwítí Ísóigo onasá kesí kwaási-i'a
ónááowe
Áánútu siráiyé. ¹⁷ mindáyavena Ísóigo
séna
úwoi-kwaasivinkemba tiyuwé'a moóra-
ayampa'a
mé'a sáwí-mayaigomba tínaaemba
umátimiya'a
tiré'a ¹⁸ kentivoí'a ona'á kesáánimbaa'a
kesiyáámumbaari'a ónááowe.
Ísóigo amápar-asirayamba tokáiwai
siráiyé agaimaréna siráiyé.
7 kesí kwaási ísáaro. Áánútu
kentááyávéna ímá'yáá éna
mináímbá simái tarúmakaaintaveta
kesúrake-sawi-yantaare kentáási

ímá'yáavinke-sawi-yantaare sínaaemba
umámeta kawé'á umá'ya méta
Áánútu aúranka'a sáá'a kwégaisata
Áánútunde-i-i'a umái méta kaweré
su'maiya éta mirá'yá onó.

Póro arunkó aamoí uráin-kwasai.

² kentááyávé'a íma kayoré'a
kentáási ímá'yáá úwoi oró. íma sáwí'a
umátinkaawanasaya sáwí-amba
kwakáawe. íma kampa'á simátiyuweta
miwítí óísanta íma mémairaumne.
³ mináímbó simátimunda íma aavimbá
kwémaitinke'a súne. kentí ímá'yáá
kwéundaya simátimeta ókwara'a mirá'yá
kwéune séta úwoimo máyaundaya kentí
ímá'yáá kwéeta puwónaunda-kanaa
tínimba úwoi kentí ímá'yáá kwéonanaya
tíníye. ⁴ árai'a kawé'á umái má'yáawe
asiramái sé'a kentúwí'a mósá
kwémaraumne. anón-umbai-yantaa'a
kentáásópa'a kwétimba mindáyave'a
íma ímá'yáá é'a kentí ímá'yáá únana
kentááiigo asiramásínkáísana sirunkó
ávááraumai aamoí kwéiye.

⁵ Táróasi-naopa'a tuwéta
Másétóniyaa-marava'a tamáyaawanda
íma kawé-kánáá úwata máyaawanasaya
amápa'-naopimpa'a kae'náé'a ésa
aaisambá kwésuwana kentáási
mayáiyávéna kentáásirunko umbái
kwétowana ⁶ Áánútu tirunkó umbái
kwétain-kwaasi tiráváyáiwai kwemá
sirávayanintavena Táításimba
ai'marówana keinárawa'a tiyuwéna
kentáásópa'a téna ⁷ maav'óo túntaveta
aamoí éta keinárawatemo máyon-
kawer-aimba simásimuntavetaagwara'a
aamoí ówánanaya keinárawa'a kentáái
suwánanae siráamba tasimásimenaya
sáwí'o uráantavenamo kentirunkó
umbaimó taráimba tasimásimenaya
tasimásimenaya mirán-áíntómbá

tasimásimuwata isááwánanaya kentáásirunko aamoí uráiyé.

⁸ aúvái agaimái tim'éa asiramái sé'a ó'a íma mirán-oro siráunda mináúvái awánowana sáwíyanka'a kentirunkó umbaí tówa'a mináímbá is'éa mináúvái agairáundayavena sirumbá umátinke'a ívé'a sirunkó íma umbaí téna ⁹ kawe'á kwéiyé. kentirunkó umbaí tóntave'a íma aamoí é'a kentirunkó umbaí tówa'a sáwí'o uráambo tínaembo umákakaantave'a aamoí kwéune. sáwí'o kwéontavena tirunkó umbaí taíno Áánútu kwésiye. mindáyave'a mináúvái agaimái tímakaunda íma sáwí'a umátinkaraumne. ¹⁰ Áánútu tirumbá umbaí tamátinkaiwai sáwí'o kwéomba tínaemba umámewana sáwí'o umáímo máyáampinkemba Áánútu tiréna kawep'á'á mógwétinkaisana mindáyavena tirunkó íma sáwí'a kwéivo marapá-kwáásí Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai tirunkó umbaí tainká'á sáwí'o kwéomba íma tínaemba umámesa úwoi sáwí'a ésa Áánútuna némp'a'a maí'mai'a ónááowe. ¹¹ sáwí'o uráantavena Áánútu kentirumbá umbaí tamátinkaraimba pó'a kawe'á uráamba imáyáa oró. keinárawapinkemba moóráwai sáwí'a uráimba íma asiramái simámake'a tímakaunda-auvai-aimba is'éa sé'a arupí umátinketa kawer-ámbá kwaráano sé'a sáwí'o uráantave'a tigaeyáv'é'a é'a sáwí-meyambo kentópa'o tíníntave'a táátave'a é'a sé'a arupí umátínkáanana Póromo ménamo éna súwa'naa íníye sé'a sáwí'o uráiwaimba ááéma sáwí-meyamba amé'a keinárawapinke-sawi-imayaa arupí umátinke'a mirá uráamba ánásaraiye-aimba ísaraumne.

¹² mináúvái agaimái tímakaunda sáwí'o uráin-kwaasigontave'a íma aiva'á imáyáa é'a sáwí'o umánkarain-ininkontave'a íma aiva'á imáyáa é'a íma mirá uráumpo Áánútu

aúranka'a kentááyáv'é'a anón-imayaa é'a kentááyáv'é'a sé'a miwíyávéta anón-imayaa kwéune sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne. ¹³ mináúvái mó tímakaundanteni'o uráamba kentáási imáyáa kawe'á umásínkaraawe.

Táításimba ai'marááwánanaya kentópa'a koména kwenarunkó umbaí kwétowana túwa'naa úwa'a kawe'á uwaná aamoí éna kwenarunkó kawe'á úwana kentáásóp'a téna tasimásimuwata iséta mindáyavetaagwara'a aamoiyá kwéune. ¹⁴ ááéma Táítási aúranka'a kentúma maé iráunana simátímakaunda-aimbo árair-aimbo siráundantemba Táításimbo kentááimo simámakaunda-aimba árair-aimban-iyé. Táítási keinárawate koména kemó kentááimo simámakaunda-aintavena árair-aimba siráiyé siráimba mindáyave'a íma sigaeyáv'é'a kwéune. ¹⁵ Táítási keinárawate komáyowa'a kwentáv'é'a aamoí é'a táátave'a é'a tiyántámbá kwétowa'a kwenáái is'éa mirá uwaná mindáyavena Táítási imáyáa éna arumbá kwétimiye. ¹⁶ keinárawatave'a sé'a amápa'-mayaimo ésa kawe'á úmae iyónááowe kwésunana sirunkó kawe'á kwéiyé.

Ísóigona kwaási túwa'naa uráan-kwasai.

8 kesí kwaásiyono. Másétóniyaa-marava'o naaó'-nao'a máyáawai Áánútuna kwaási kwemá kwétuwa'naa-in-aimba simátimenaumpo isáaro. ² anón-umbai-yantaa'a miwítópa'a téna kwétavisisasa íma ivátuwesa Áánútuntavena tirunkó kawe'á úmae íyísasa miwí kesávái óísaniyaain-kwaasi máyáantavesa íma imáyáa ésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa sáwíyan-oisamba makáampinkemba sáwíva-tantaa'a torupásuwesa túwa'naa

uráawe. ³áair-aimba simátimune. miwí sésa maarán-tántáá'á kanaán-umai timénaumpo ó'omba torupamáí timénáe sésa miwítí imáyáavinkemba mirá ésa sáwíva'a tímakaawe. ⁴kentááyávésa asiramái símae iyésa sésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai timénáe sétaamo únda aamoí kwéune siráawe. ⁵imáyáawe su'maimo únda-yantaare su'mai íma tímakaavo ó'on-o'on-tantaakwara'a tímésa aiva'á Ísóigontavesa sésa ená kwaási-i'a umáíya méta ená mayáiyá kwémayaumne sirésa Áánútuna imáyáavinkemba kentááyávésa sésa Áánútuna mayáí simásimiyata keinárawate mayánaumne sésa ⁶maanká'á Másétóniyaa-marava'a máyáawai mirán-áimbá siráamba póta Táításimba simámeta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási túwa'naa ónááom-bayai Kórinti-naopa'a koááimba ásáre tayauweré kuré túwa'naa inasá torupamáí maráiyana ánásaino Táításimba simámakaumne. ⁷ó'on-o'om-bayai kawé'á umái kwémaraawai é'a Áánútun-aaiyave'a asiramái imáyáa kwé'e'a kwenáái kawé'á umái kwésimatime'a kwenááigona ááimba kawé'á umái kwéise'a karuwaa'á é'a kwétuwa'naa-e'a kentirumbá kwésime'a mirámó kwéon-kwaasi ontávéta simátimeta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai túwa'naa ónááomba kawé'á umái timénááowe kwésune.

⁸maanká'á Másétóniyaa-maravakewai Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa kawé'á umái tímakaan-aimba timénaunda mirán-oro íma kwésumpo timénááo. íya timénááo sé'a kentirunkómbá tísaa umai kwéisaumne. ⁹kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-imba

ísaraawe. kwíyómpa'a ó'oran-kawe'a umái máyomba keinárawatavena imáyáa éna kwíyómpa'a tuwéna kawé'á umái ménaaontavena úwoi-kwaasiraamba umái marapá'á kumbéraiye.

¹⁰ké'naan-aimba kesí imáyáavinkemba sumpo ísáaro. ááema Áánútuna kwaásivinkemba keinárawa'a aiva'á sé'a torupamáí timénáe sé'a ááimba asé'a moórá-ima maisukáavo ívé'a mimbáyái ánásasuwaaro. ¹¹ááema karuwaa'á umái to'mayaa é'a ívé'a karuwaa'á é'a sáwíva-tantaa'o makáawai sáwíva'a maráiyasa sáwíyambo makáawai miráumai maráiyasa miráumai maráiyana ánásaino. ¹²sáwíva-tantaa'o maráane sáwíyambo maráane Áánútu tuwánanivo timénáemo síyan-tantaa'a sáwíva-tantaapinkemba sáwíva'a mar'é'a sáwíyampinkemba sáwíyamba mar'é'a timénááomba Áánútu awánéna kanaán-iye síníye.

¹³túwa'naa ónááomba íma amápa'a tu'mái ánáse'a kesáv'é'a kwémare'a oró. ¹⁴ánivo ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá timé'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááomba mimbóráí'a umái ménaaowe. ¹⁵miráumai naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna moórá-tonko áwí'a máána-tone séna toóntávéna séna sáwíva'a tókúmai kwénowai tímú'a wówasa íma aráá'a márówasa sáwíyamba tókúmai kwénowai tímú'a wówana íma táái tínkaraiye agaimaréna siráíye. miráumai ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá timé'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááowe.

**Táítási Kórinti-naopa'a
kuráin-kwasai.**

¹⁶ Áánútu Táításimba imáyáa ámisana kemó túwa'naa úndantemba kwegwárá'á túwa'naa ónáe kwésisata mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁷ Táításimba simáméta séta kotúwa'naa inasá Yútiyaa-maravaken-kwaasi túwa'naa ónááontavesa évaka-tantaa'a torupamáí maránááowe súndayavenaya aamoí éna kwená imáyáavinkenkwara'a séna ó'a miwisé koménaumne Táítási siráiyé. ¹⁸ Táításimba ai'maráandara'a moórá-kwaasigwara'a ai'maráanana kwesé kwíníyé. kwemá áséi-kwasai simátíma'mae kwénaaisasa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási kwenáwí'a mósá kwémaraawai kwemá Táításiyé kwíníyé. ¹⁹ Ísóigona kwaási naaó'-naokemba kwembá usásinankesa sésa esé mimbáyái mayaaó sewaná keséya kwénaaena túwa'naa únda-mayaiya kwémayaisasa kentáási mayáígómbá awánésaya sésa toómbá íma makáan-kwaasi kwétuwa'naa-owe kwésesa Ísóigo áwí'a mósá kwémaraawe.

²⁰ mimbáyáímó kwémayaundaya sáwí'an-owe seváiyé séta ²¹ Ísóigo aúrankare kwaási túrankare mimbáyái kawe'á ónáe séta naaó'-nao'a kwénaaeta torupámáráan-ontantomba maimaéta ímo makáan-kwaasi túwa'naa ondayávéta kwénaumne.

²² minkáé'nárimo ti'maráandara'a moóráwainkwara'a ai'maráanana kwéna kaumbosé koínimba kwembá sáwíva-tawai áísaa umai awánanae súndaya kwétuwa'naa-in-kwaasigo isatá awánaraumne. keinárawa'a kawe'ó umáímo máyáan-aimba iséna póna kotúwa'naa ónáe siráiyé. ²³ Táításin-aii súnnda kesé tágárotamai ména túwa'naa índayavena kesé mayái kwémayaiye.

kwesémo kooyááoiyan-kwaasi táái súnnda mimbáyái mayáyááoiyantavesa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárai usásintinkaraayasarai Ísu Káráísiti áwí'a mósá kwémaraaiye. ²⁴ mindárau kentópa'a komáyaiya'a kentirumbá tíméro. kentúmo maé kwéiyundayavesamo sésa árai'a kawe'á umái máyáawe kwésesa naaémba naaó'-nao'a Ísóigona kwaási kosimátíma'mae naaiyasa kentáái isánááowe.

**Ísóigona kwaási túwa'naa
ónáemo siráan-kwasai.**

9 évaka-tantaa'o torupamáimo Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaásimo timenááon-aimba á'a ísaraantave'a maanáúvávimbá íma ayáátáaka'a simátimenaumne. ² túwa'naa ónáemo siráan-aimba ísaraumne. Másétóniyaa-maravaken-kwaasi kentáái simátimewanda kentúma maé iyé'a keinárawatave'a sé'a Ákáyaa-maravaken-kwaasi mimbáyái kwéto'mayaa-esa moórá-ima maisukáawe séwánasa isésa sésa kesáágwárá'á túwa'naa ónáe sésa évaka-tantaa'a torupámakaawe. ³ kentúma maé iyéta séta mimbáyái to'mayaa úmakaaweya súnnda-aimba úwoi-aimban-iyé sevó séta kaumbónárau ti'maráanasa kentópa'a kónááowe. kemó siráúndantemba to'mayaa úmaranaaontaveta minkáúm-bónárau ti'maráanasaya kotúwa'naa ónááowe. ⁴ naaémba kentópa'a konasá Másétóniyaa-maravakembo évakarawaimo kesémo kwésamo ésa ímo to'mayaa úmakemba kotuwá-naiyamba tigaeyávé'a íya'a to'mayaa úmakaawemo siráúnda-aintave'a sigaeyávé'a ónaumne. ⁵ mindáyave'a imáyáa é'a mindárauayave'a asiramái simátíme'a sé'a kemó ímo kuráandara'a miwítópa'a koméwasa simáimo

asirámakeantemba évaka-tantaa'a torupámáráaro simátímakaumne. naaémba kentópa'a kona'á kentí imáyáavinkembo torupámárémba úwoi maisiménááovo íma tísaa ónaumne.

⁶ maarán-áimbá imáyáa oró. kígau mo mbá moórú sáwíyan-kigau úmaka sáwíyan-tomba áká'mai naawasá moórú anón-kigau úmaka anón-tomba áká'mai kwénaawe. miráumaimo kwétimemba naaémba mirán-káná'á umái mayánááowe. ⁷ miráumaimoórú-morawai timíyan-tantaatave'a imáyáa uré'a miráumaimo tíméro. íma timénáe-imayaa kwé'e'a tímévainivo. kemó asirayán-áimbó siráundayavaiye sé'a tímévainivo. imáyáa umái kawé'á uré'a tíméro. timénááontavesamo aamoimó onááowai miwí Áánútu aamoí kwéumatinkaimba pó'a timénááontave'a aamoí oró. ⁸ Áánútu kanaán-umaimi ávááraumaimi kawé'á umátinkaimba amápa-tantaatave'a kawé'á umái mé'a ó'on-o'on-kawé'-mayaimi mayánááontavena Áánútu ávááraumaimi kawé'á kwéumatinkaimba pó'a mirán-káwé'-má'yá'í kanaán-umaimi mayánááowe. ⁹ mindáyavena naaóv'á Áánútu-aaimi aúv'ávimba agaimaréna séna ímo makáawai túwa'naa esa tímātuwaawaimi miwí'í kawé'-má'yá'í kwaíkwai'á íniye agaimaréna siráiyé.

¹⁰ Áánútu amápar-anayumba tímísasa mairéna kwé'ígau-umandaawe. Áánútu minánáyúnkómbá anón-úmáráisasa áká'mai kwénaawe. miráumaimo Áánútu kawé'á umátinkaina'a túwa'naa íyana mimpínkémbá kawé'-má'yá'í anómba paáriníye. ¹¹ Áánútu kawé'á umátinkaina'a aasiyaasí kanaán-umaimi túwa'naa íyasa simíyataamo tíménaunda-yantaatavesa Áánútuump'a súwi sénááowe. ¹² miráumaimo túwa'naa onááomba

Ísoígona kwaási ímo makáawai túwa'naa íyana sáwívarawai tirunkó kawé'á íyasa Áánútuump'a súwi símae iyónááowe. ¹³ keinárawatavesa sésa Ísu Káraísitin-aaiyavesa áraire sésa asiramái imáyáa kwéesa pósa súwa'naa uráawe sésa Áánútu áwí'a mósá maréna miwí'yé amáparawaiye úwoi timénááontavesa Áánútu áwí'a mósá maréna ¹⁴ Áánútu keinárawa'o anómbo kwétuwa'naa-intavesa keinárawatavesa imáyáa ésa túwa'naa umaimi Áánútuump'a námúnaa sénááowe. ¹⁵ Áánútu amáparawaiye ó'oran-kawé'á kwéumasinkaisata póta kwenáwí'a mósá kwémaraundayaawe.

Póro kwená mayáiyá'ái simátímakain-kwasai.

10 keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa Póro keséya taména paru umái aai siráivo némpa'o máínka'a asirayán-áintá kwésimasimintaawe kwésewe. Ísu Káraísiti marapá'ó máyonka'a paru umái ména íma aaisambá siráintave'a imáyáa é'a asiramái simátimune. ² kentópa'o kondá íma asiramái sénáe súndanivo imáyáa é'a keinárawapinkemba évakarawai kentááyávésa kampa'á sésa marará-kwáásí'í ááimba kwégwaraawemo kwésentave'a asiramái simátimenaumpo kárakwiyo. ³ marapá'ó máyaundaya namuro-kwáásí usáyaaítanae sésamo áái'o tíyántemba íma mirá éta marapá-sáwí-yántá'á usáyaaítanae séta Áánútu mayá'í kwémayaumne. ⁴ taané iwevóiyé úmakaesamo áái'o tiyamáimo usáyaaítanaesamo ontémba íma mirá éta Áánútu asirayámbá símakaisata ó'on-o'o-sawí-asirayamba kwéusayaaítundayaawe. ⁵ kentáá sááiyavesa kampar-áínéimó kwésewai tááigomba kesááigoya kwéusayaaítaiye. évakarawai miwí túwí'a mósá

marésa Áánútun-aaí ísáavo sésa simái aambá áumbaraawata aambó áumbaraan-aimba usáyaaiteta kentáásí imáyáago Ísu Káráísitin-aaí isáínkwáe símae kwéiyundayaawe. ⁶kentáá sááíya isáígwáe séta timu'maréta máyauna'a mirá íyata tuwánéta kentáá sáái íma kwéisaawai sáwí-meyamba timénaumne.

⁷keinárawa'o máyáawaina ááimba imáyáa oró. keinárawapinkemba évakarawai sésa árai'a Ísu Káráísitina kwaásiya úne sentembá kesáágwará'á Ísu Káráísitina kwaásiya úmpo mindáyave'a imáyáa oró. ⁸Ísóigo asirayámbá siménaya keinárawa'a íma sáwí'a umátinkanaumpo kentí imáyáa asiramátinkanaundayave-naya minásíráyámbá símakaiye. minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúnda-aimba mindá árir-aimba isatá póta minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúndaya mindáyaveta íma sigaeyáveta kwéune. ⁹aúvái agaimáímo timúnda íma maarán-ímáyáá é'a inkáíséro sénaya maanáúvái agaimái kwésimiye sevó-ímáyáá kwé'e kwéagayaumne. ¹⁰évakarawai kentávésa sésa aúváimba asirayán-áímbá simásimenaya ááema keséya taména aamoisayán-kwáásí ména úwoi-aimba simásímakaiye kwésewai ¹¹miwí maarán-áímbá imáyáa oró. kentí némpa'a máyaunda póta aúváivimbo simátimunda-ainta kentópa'o kwéta mimbórá-áímbá póta kosimátimenaundayaaniye.

¹²kentávésa mirán-áímbó kwésewai miwí túwí'a mósá marésa anón-kwaasiya úne sewatá íma mimbórá-kwáásírántá umái méta miwímó máyáawaina ááimba awánéta kesáá máyaundawaina ááinta íma taainéta séta kawe'á umáíya máyaumne. sáwí'a umáíya máyaumne séta íya taainánaumne. miwí moórá-morawaimo

máyáawaina ááimba tuwánésa miwítí imáyáavinkemba sésa máyaundawaina ááinta kawe'án-íye kwésewe. mirámó kwéomba sáwí-imayaavinkemba kwéowe. ¹³keinárwapimba Áánútumo símakainda-mayai-aimba sénaumpo ímo símakainda-aimba íma sénaumne. ¹⁴keinárawa'o máyáapa'a Áánútu íma aambá aunéna úwoi kesáái kosimátíméro simásímakaisata úwoiya Ísu Káráísitina áséi-kwasai kosimátímakaumne. mirámó uráunda Áánútu íma aambá áúnkaisata úwoiya kosimátímakaumne. ¹⁵Áánútumo aambó áúsinkaraim-bayaiyaveta ó'on-kwaasimo mairáam-bayaiyaveta kesáá mairáumne íma séta kentáá súya maé kwéiyune. Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a asiramái imáyáa úmae iyónááomba timu'maréta máyaunda pó'a mirámó íyata ávááraumai túwa'naa ónaundayaawe. ¹⁶mirámó íyata kanaám-póta tiyuwéta ó'on-o'om-barava'a Ísu Káráísitin-aaí simátíma'maeta naaónaumne. ó'owimo Ísu Káráísitin-aaimo simátímaken-ayampa'a íma kométa kampa'á séta kesáá simátímakaumne séta kentáá súya maé iyónaumne.

¹⁷naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna miwí kesávái mayáiyávésa íma túwí'a mósá marésa Ísóigona mayáiyávésa kwenáwí'a mósá máraaro agaimaréna siráíye. ¹⁸kwaási kesávái kawe-kwáásímá úne kwéseмба ímanivo Ísóigo kawe-kwáásímán-owe kwésiwai mindá Áánútu aúranka'a kawe-kwáásímán-owe.

kampar-áántá-kwáásítí kwaasái.

11 kesúma maé iyé'a sáwíyan-aimbo sendá íma aambá áúsinkaiya'a úwoi sénaumne. ²keinárawa'a sáwí-amba kwaráavo sénamo Áánútu kárákwiraintemba miráumai kenká'á

kárákwiraumne. kawer-ínáámárúmó moórá-kwaasigonka'o siváúmaraan-temba miráumai keinárawa'a tí'mae'a Ísu Káráísitinopa'a mátínkáana'a kwesé ménaaowe kwésune. ³naaóvá'á iraankavayaankó moórá-ininko áwí'a Ívimba kampa'á simáuwowana mináíntávéna áraire siráíye. miráumai évakarawai kentí imáyáa sáwí'a umátinkaiya'a Ísu Káráísitintave'a asiramái imáyáa kwéomba ivátúwáavaiye sé'a mindáyave'a anón-imayaa kwéune. ⁴ááéma avora'á Ísu Káráísitin-aii kosimátimewana'a isówana Áánútun-amanko keinárawate máyowasa évakarawai kentópa'a komésa Ísu Káráísitin-aaigomba kwaé'náer-aimba simátimesa Áánútun-amankontavesa kampar-áimbá simátímúwa'a aamoí é'a minámbá kwaránáe siráawe.

⁵minkwáásíyávé'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasima pósa anón-kwaasiman-owe sembánivo minkwáásí kembá íma usáyaaitaraawe. ⁶aaimó kwésimatimunanamo sóikomo umbái kwétaimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aaigona ááimba kawé'á umái ísaraunda mindá anón-tantaa'an-íye. sáwíva-tawai árair-aimba amápa'a simátimewana'a ísaraawe.

⁷Áánútun-aii simátimewanda meéyámbá íma mairé'a simátí-makaumne. mirámó ówánda kentúwí'a maé iyé'a kesúwí'a úwoisankaamba uráumne. mirámó uráundayave'a kentávé'a sáwí'a uráíye-imayaa kwéombanivo íma sáwí'a uráumne. ⁸keinárawapimba Áánútuna mayái mayááwánda Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopakewai súwa'naa esa évaka-tantaa'a símúwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. miwímá sésa naaémba kentáá simíníye íma sunkákémbá úwoi

miwítí évaka-tantaa'a kwésimuwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. ⁹keinárawate komáyaawanda kesí óntamba ánásowa'a súwa'naa oró-áimbá íma sé'a máyaawanasa Másétóniyaa-maravakemba évaka'a Áánútuna kwaási tésa ímo makáunda-yantaa'a másúwa'naa uráawe. minká'ó uráudantemba naaémba mirá ondá umbai-yántáá'á timúnavo sé'a súwa'naa oró-áimbá íma sénaumne. ¹⁰Ísu Káráísitina árair-aimba kwésimatimundawai úndantemba Áánútun-aii simátímakaundarakemba keinárawa'a Ákáyaa-maravaken-kwaasivinkemba óntamba íma mairáumne-aimba símae iyónasa mináíntávésa kampar-áimbán-íye íma sénááowe. ¹¹nóra séra mirán-áimbá kwésuno. sirumbá íyu kwétimeru kwésuno. sirumbá á'a kwétimunda Áánútu kwésuwanaiye.

¹²Áánútuna aantá-kwaasima owémó keinárawa'o kwésen-kwaasi miwí túma maé iyésa sésa Póromo Áánútuna mayáímó kwémaenamo keinárawatopakembo óntambo kwé-mayaintemba miráyá kwéune sevó sé'a kentópakemba óntamba íma kwémae'a mirá ónaumne. ¹³miwí máyówana Áánútu kesí aantá-kwaasiman-owe íma séna tí'mákaiye. Ísu Káráísitina mayái-kwáásíyá úne kampa'á sésa aká'áánkaamba sésa kwená mayái kwémayaumne kwésewe. ¹⁴mirám-báyáímó kwémayaamba íma sáá'a kwégaiye. kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'náko ságayawairaamba Sáátáánigo aká'ááni'a kwéíye. ¹⁵miwí kwená mayái-kwáásí ontávésa kwemó intembá arupí-kwaasiraamba ésa aká'áánikaamba kwéowe. mindáyavena íma sáá'a kwégaivo keinárawa'a íma táá'a kaíno. miwítí sáwí-mayairakemba sáwí-meyamba mayánááowe.

**Ísuna mayáímó mayáúndarakemba
umbai-yántáá'á kempímbá
tiráin-kwasai.**

¹⁶ maarán-áimbá ókwara'a súnnda kentáv'é'a sáwí-imayaagwara-kwaasima iyé-áimbá íma seró. ányo mirámó sé'o é'a íma a'áo sé'a siyuwáíya'a kítoka'a kesúma maé iyónaumne. ¹⁷ kesúma maé iyúnda Ísóigo siráini'a íma kwé'e'a sáwí-imayaavinkeni'a kwéune. ¹⁸ sáwívarawai marapákén-tántáátávésa imáyáa ésa miwí túma maé kwéiyoyo kegwárá'á kesúma maé iyónaumne. ¹⁹ keinárawa'a kesáv'é'a kampa'á sé'a kawer-imáyáágwárá-kwáásíyá úne kwésemba pó'a sáwí-imayaagwara-kwaasiyave'a kanaán-iyé sé'a aamoí kwéowe. ²⁰ évakarawai kentópa'a komésa kentí imáyáa tavisewa'á siráani'a owasá kentí óntamba kampa'á simátiyuwesa kwénesa kentúwí'a simái sáwí'a ésa sáwí-aimba kwésimatinkesa mirámó ombá íma a'áo kwése'a kanaán-iyé kwésewe. ²¹ sáwí'o kwéumatinkaantemba kentópa'a kométa kesáá íma kanaán-umai miráyá umátinkaraumpo sirunkó sáwí'a kwéisa'a mináímbá kwésune.

évakarawaimo miwí túmo maé iyóntemba íma sáá'a káina'a miráumai kesúma maé iyónaumne. mirámó ondá sáwí-imayaagwara-kwaasigoraamba ónaumne. ²² miwí túma maé kwéiyowai sésa Ípíru-aimpinkemba kwésune kwésewa'a kegwárá'á mináímpínkémbá kwésundawai úne. miwí sésa Ísareri-andaraken-kwaasi úne kwésewa'a kegwárá'á minándárákén-kwáásímá úne. miwí sésa Ááváramu aísavutantamba uráundawai úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai kwenaísavutantamba uráundawai úne. ²³ miwí sésa Ísu Káráísitina mayái-kwáásímá úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai Ísu

Káráísitina mayái-kwáásímá é'a miwí kwéusayaaitaumne. mirán-áimbó kwé-sunda sáwí-imayaagwarawairaamba kwésune-imayaa é'a Ísu Káráísitina mayái kwémayaunda anóm-bayai kwémae'a miwítí mayái kwéusayaaitaumne. Áánútun-aaí simátimundarakemba ándáva'a sínkaraamba sáwíva-tawaiman-ivo miwímó ándáva'o tínkaraamba íma sáwívaka'an-iyé. sáwíva-tawai sínkaraawa'a púwóra'naraamba úndanivo úwoi súvamai máyaumne. mirán-tántáá'á kesópa'a sáwívaka'a tiráivo miwítópa'a íma sáwívaka'a tiráiyé. ²⁴ Ísu Káráísitina mayái kwémayaundarakemba Yútaa-kwaasi éva'aasei-tawai purumakan-áúwarasi-andanei sínkankaamba sáwívaka'a 39 ra'a sínkankaawe. ²⁵ Ísu Káráísitina mayái kwémayaundarakemba Áróamáani-kamaani-kwaasi kaumbo-táwai kunánaandei sínkankaawe. moórá-tawai kentávésa puwínkwáe sésa óntandei sínkamuw'a marapá'á tuvánkaumne. kaumbo-táwai nompí-sípívímbá kwénaaowanana mindómpí-sípí kunáverombanivo kemá úwoi súvamai máyaumne. moórá-tawai miráumai nompí-sípí kunáverowa'a mindómpímbá ayáátááka'a moórá-no'waamba moórá-kwaya'wai mé'a íma puwé'a úwoi máyaumne. ²⁶ Ísu Káráísitina mayái kwémayaunda ó'on-o'om-barava'a kwénaaunda kavirayán-dónkó mayávóra'naraamba isa'á aampa'á umóyán-kwáásí sínkamora'naraamba kwéowa'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi sínkamora'naraamba kwéowa'a ó'onkaa-kwaasi íma Yútaa-kwaasi mirá kwéowa'a ó'on-o'on-anon-daopimpa'a kwénaaunasa sínkamora'naraamba kwéowa'a aampa'á ó'on-daopare'o kwégunda sínkamora'naraamba kwéowa'a anón-dompimbo sípivimbo

kwénaaunda sínkamora'naraamba
 kwéowa'a évakarawai kentávésa
 kampa'á sésa ená kwaásima úne
 kwésesa sínkamora'naraamba
 kwéowa'a mirámó ombá úwoi
 súvamai máyaumne. ²⁷ Ísu Káráisitina
 mayái kwémayaunda anóm-bayaimo
 mayáúnda sívón-kaisa'á mimbáyái
 kwémae'a sáwíva'-no'waamba
 íma suún-kwaé'a Ísu Káráisitina
 mayái kwémae'a sáwíva-tawai sáái
 kwésinkaimba noné toón-íyaaine mé'a
 sáwíva-tawai táúgwí'a kwésiyaisa'a
 sáwí-unankwatoi uré'a máyaunana
²⁸ íma mirán-úmbái-yántááré
 su'mainivo ó'on-o'on-daopa'a
 Ísóigona kwaásira'a kárákwiraunda-
 umbai-yantaako kesópa'a aasiyaasí
 kwétiye. ²⁹ Ísóigona kwaásivinkembo
 évakarawaimo ímo asiramáimo kwég-
 waraamba sirumbá kwéumatinkaunana
 minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye.
 kawer-ámbó kwégwaraawanamo
 moóráwaimo tavisisasamó sáwí'o
 kwéomba sirumbá kwéumatinkaunana
 minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye.
³⁰ íma moórá-amba kwáyáivo
 kesúmo maé kwéiyunda évaka-tantaa'a
 kesópa'a tisasá suwánésa sésa
 aamoisáyán-kwáásímán-iyé
 kwésen-aimba simátíménda ísáaro.
³¹ Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu
 Káráisitín-avowa áwí'a mósá ma'maé'a
 iyónaumne. simátimunda-aimba íma
 kampar-áimbán-ivo Áánútu ísaraiye.
 évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa
 sésa aamoisáyán-kwáásímán-iyé
 kwésen-aimba simátíménda ísáaro.
³² moórá-anon-daoko áwí'a Támásikasi-
 naopa'a máyaawanana kárákwirowai
 áwí'a Árétasa kwená mayái-kwáásí
 anón-kwaasigo kentávéna simátimena
 séna áí'mae'a ándáva'a móauwaaro
 súwasa mindáókona íír-ontara'o
 kárákwirowasa ³³ évakarawai súwa'naa
 esa kunánáan-unampimba kembá

átumai íír-avaapimba máápa'a
 túsúsinkesa ándára'a tátokowa'a
 kumeéme'a marará'á kumówánasa
 siyúwówa'a kóuraumne.

**Ísóigo kaainampákáán'o
 umáimo agarááránkáin-kwasai.**

12 kesúma maé kwéiyunda
 mirán-ááinkó íma kentáa
 súwa'naa ínivo kentávé'a Áánútu
 aantá-kwaasiman-iyé sénááontave'a
 kesópa'o tiráin-tantaakon-ai
 simátíménda ísáaro. Ísóigo kaainam-
 pákáán'o umáimo agaráásínkaraimba
 simátíménda ísáaro. ² Ísu Káráisitina
 kwaási máyaawanana Áánútu
 kusí'maena kwíyómpe'a sanaan-úramba
 iyúmba kesimankóná kunáíkai.
 mútú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo
 Áánútuwe su'mai ísaraiye. mirámó
 uráunda 14 íma maisukáumne. ³ Áánútu
 kusí'maena kwená kawé'-mápá'á
 iyúmba kesimankóná kunáíkai.
 mútú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo
 Áánútuwe su'mai ísaraiye. ⁴ kusí'maena
 kwená kawé'-mápá'á mósinkarowa'a
 miv'á'á mé'a évaka-tantaakon-ai
 ísaraunda pó'a simátíméndamo é'a
 sáwí'a ónaunda pó'a íma kanaán-umai
 simátimenaumne. ⁵ mirá uráintave'a
 kesúma maé iyé'a kesí mayáiyávé'a
 íma kesúma maé iyé'a évaka-tantaa'o
 kesópa'o tisasamó suwánésamo
 sésamo aamoisáyán-kwáásímán-iyé
 kwésen-aintave'a kesúma maé
 kwéiyune. ⁶ kesúma maé iyónáe
 sékai áráir-aintave'a kesúma maé
 iyúna'a kentávé'a sáwí-imayaagwara-
 kwaasiman-iyé íma kanaán-umai sésino.
 ánivo kesúma íma maé kwéiyune.
 aaimó súndarakembo kesúmo maé
 iyúndarakai mináímbá ísésa évakarawai
 kentávésa sésa anón-kwaasiman-iyé
 sésino. mindá íma sirááíma kwétiye.
 kesí mayái awáné'a simátimunda-aimba
 isé'a pó'a máyaundawaina ááimba

suwánaawana sirááima kwétaimba mindáyave'a kesúma íma maé kwéiyune.

⁷Áánútu sirówa'a ó'oran-kawetantaa'a sáwíva'a awánaawanana Áánútu kentávèna séna kwenáúma maé íyívo séna moórá-yantaa'a sí'o íf-yántáá'á kusúvimba marówana mindáyavèna Sáátáánigo sáwí'a umásínkáísana kesúma íma maé iyónaundayavèna Áánútu mirá umásínkaraiye. ⁸kaumbo-táwai Ísóigo Ísu Káráisitimp'a námúnaa sé'a maantántáá'á maisiyúwèna'a kawè'á umái ménaumne séwánana ⁹minkáúmbó-táwai séna ímanivo miráumai ména'a úwoi áwa'naa ondá embá kanaán-íníye. ímo asiramáímo máyaanda kesí asirayámbá áménana minásíráyánkó embá usáyaaítaina méniyone símaena iráíye. Ísu Káráisitina asirayánkó kenká'á kárákwiyimba pó'a ímo asiramáímo máyaundayave'a aamoí kwéune. ¹⁰Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwéunda ímo asiramáímo máyaundawe simáímo sáwí'o umásínkáane sáwí-aimbo simásínkáane umbai-yántáá'ó kwáyáine sáwí'o umásínkáane mirán-tántáátávè'a íma imáyáa é'a aamoí únda sé'a ímo asiramáímo máyaunda Ísu Káráísiti asirayámbá símísa'a asiramái máyaumne kwésune.

Kórinti-naoraa-kwaasi imáyáa arupí umátínkarain-kwasai.

¹¹mirán-áimbó simátimunda kesúraamba maé kwéiyè'a sáwí-imayaagwara-kwaasiraani'a kwéune. keinárawa'a kampa'á sé'a Áánútu aantá-kwaasin-owe kwésen-kwaasi miwí kembá íma usáyaataraawe. kemá úwoi-kwaasi úndanivo miwí kembá íma usáyaaítaraawe. Póroma Áánútu aantá-kwaasima iyé-áimbá keinárawa'a kampak-áimbó sen-kwáásíyávé'a

simátíméeraamba íma simátímakaavo kemá Áánútu aantá-kwaasima úne-aimba imáyáa ónááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-ai maanáúváiimbá kwésimatimune.

¹²Áánútu aantá-kwaasiti mayái maarám-báyáimán-íye. ó'oran-kawè'-mayai ímo awánaraabayai Áánútu asirayándéi mayái kwémayaambaniye. keinárawapimba komé'a mirám-báyái kwémae'a íma ivá tuwááwána'a suwánaraawe. ¹³nóra séra kentávè'a sé'a Áánútu kwaási ó'on-o'on-daopaken-kwaasira'a kawè'á umái kárákwiyenawa kentáára'a íma miránumai kwégarakwiyiyo kwéseмба ó'on-daopakewaira'o kárákwiraundanten-umai keinárawaka'a kárákwiraumne. ó'on-o'on-daopa'o Áánútu kwaásivimbo komaéwanda miwí súwa'naa uráavo keinárawapimbo komaéwanda súwa'naa oró-áimbá íma séwándarakemba mirán-úmbái-áimbá íma simátínkaraumne. mirán-úmbái-áimbó simátínkaraundarakai kawè'á ówána'a pó'a aamoí umásínkaraasino. mirán-imáyáámó ombá ivá túwáaro.

¹⁴kae-táwai kentópa'a komé'a tiré'a ívé'a kwéto'mayaa é'a ókwara'a kónáe sé'a kwéumpo kondá umbai-yántáá'á íma timé'a kentí óntambo siménaaontavèna íma kwésinkaivo kentirumbó siménaaontavèna kwésinkaimba pó'a kónaumne. iyámpói íma tinóvwira'a kárákwimai kwétuwa'naa-ovo tinóvwimo iyámpóira'o kárákwimai túwa'naa ontembá kemá mirá kwéumpo ¹⁵túwa'naa ónaundayave'a makáunda-yantaa'o túwa'naa umáímo kwéanasasuwè'o anóm-bayai kwémae'o mirámó ondavímbó puwónaundayave'a aamoí kwéune. kesirumbá anómba kwétimumpo kentirumbá sáwíyamba kwésimemba mindágwara'a ánásaavainivo imáyáa umái kawè'á oro.

¹⁶súwa'naa oro íma séwándarakemba umbai-yántáá'á íma tímakaunda-aintave'a árair-aimban-iyé seró. keinárawapinkemba évakarawai kentávésa kampa'á sésa kentáásí óntamba mayánaé séna kempatá simásíyukaiye kwésewe. ¹⁷nóra séra mirá urúmno. tí'mákaundawaiya kentí óntamba maimaésawa kembá másímakaa. ¹⁸Táításimba asirayán-áímbá simáme'a aí'mákaunda moórawai Ísu Káráísitina kwaásigwara'a tí'mákaundarai mindáraiya kampa'á simái óntamba maé másímakaaiyo. Táítási íma mirá-sáwí'á uráiyé-aimba ísaraawe. kwewé kewé mimbórá-ímáyáávínkembá mayáí kwémayauye.

¹⁹kesí kwaásiyono. maanáúvái mó awánanaaomba maarán-kámpár-ímáyáá é'a kentáá súranka'a Póro kwenáái arupí ónáé séna maanáúvái agairáiyé sénááowe-imayaa kwéune. íma mirán-áíntáv'é'a kwéagae'a Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútu aúranka'a kentí imáyáa túwa'naa ónáé'a mirán-áímbá kwésimatimune. ²⁰kentópa'o kondamó ímo kawé'ó umáímo méwa'o kotuwáné'o ímo aamoimó ónaundayave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondamó asirayán-áímbó simátíméndamo isé'a íma aamoí ónááontave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondá aaisambá sé'a kayoré'a áwáá'a sé'a taáínkaar-umai mé'a simái sáwí'a umátinke'a kwantánaanta-aimba sé'a kentúma maé iyé'a ó'on-o'on-aimba kwése'a mirá-sáwí'á kwéiyá'a kotuwánáúnavo sé'a mináímbá kwésimatimune. ²¹kentópa'o kondá aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéon-imayaa íma tínaaemba umámake'a sáwí-imayaayave'a tirááyave'a kwéowaimba íma tínaaemba umámakenka'a kotuwánáúnavo sé'a mináímbá kwésimatimune. kentópa'o kondá

mirá-sáwí'ó kwéiyá'o é'a Áánútu aúranka'a keinárawatave'a sigae'yáv'é'a onaná sirunkó umbái táníye.

Ísun-aaiyavai tirunkakembá áraire simái kárákwiyon-kwasai.

13 kae-táwai kentópa'a komáyaawandanivo ókwara'a kónaumne. kaumbo-káé-kwaasimo mimbórá-ánk'á'ó síyan-aimbo éta mináínkómbá arupí ónaundayaawe. ²íma aiva-táwaiman-ivo naaéntawai kentópa'a komáyaawanda sáwí'o uráawaiye amáparawaiye asirayán-áímbá simátímakaumne. ívé'a kentí némpa'o máyaunda mináímbá simátimé'a sé'a kentópa'o kondá sáwí'o uráantave'a kogwésimatime'a íma eétínkáanda sáwí-meyamba tíménaumne kwésune. ³kentáv'é'a sé'a Ísu Káráísiti simámisanawa kwési. kwená imáyáávinkena kwésiyo kwésewe. kentópa'o kondá sáwí-meyamba tíménaundara'a suwáné'a sé'a Ísu Káráísiti kwésimamintemba kwésimasimintaawe sénááowe. kwemá Káráísiti kentirumpimbá mayáí kwémaena íma aamoisáyáwái éna kwená asirayándéí mayáí kwémayaiye. ⁴ááéma kwemá asirayámbá tuwéna aamoisayán-kwaásiráámbá umái máy-owasa taaira'á inkámúwana puwúwana Áánútu usásinankowana Áánútuna asirayánk'á'á máyáiyé. miráumai kesáágwárá'á aamoisayán-kwaási máyaundanivo Ísu Káráísitiyeya tarúmai méta Áánútuna asirayánk'á'á méta keinárawa'a kwétuwa'naa-une.

⁵keinárawa'a moóra-morawai Ísu Káráísitin-aaiyave'a tirunkakéná áraire simáiyá kwenká'á agevamáiyá máyáaompo kesávái-ímáyáá kwéé'a awánaaro. Ísu Káráísiti sirumpimbá máyáiyé kwéseмба tirunkakéná kwése. tóikakena kwéseompo imáyáa oró. mirámó é'a Ísu Káráísitina kwaásiya

úne sé'a ⁶kentááyávé'a Áánútun-ai simásíméwain-owe sénááowe-imayaa kwéune. ⁷kentááyávé'a sé'a Áánútun-ai simásíméwain-owe sénááontaveta íma námúnaa súndayaanivo keinárawa'a kawé'a ónááontaveta Áánútumpa'a námúnaa súndaya Áánútuwo túwa'naa inasá kawé'a oró kwésune. íma sáwí'a ónááomba póta íma sáwí-meyamba kotíménasaya évakarawai kentááyávésa sésa íma Áánútun-ai simásíméwain-owe sénááomba mindá íma anón-tantaa'an-ivo keinárawa'a kawé'ó umáímo ménaaomba mindá anón-tantaa'an-iyé. ⁸árait-ainko usáyaaitaino séta mayáiyá kwémaeta kwétuwa'naa-une. ⁹kentópa'o kondayá Áánútuntave'o asiramáímo ménaaombo éta aamoiyá ónaumne. mirámó íyambo éta íma sáwí-meyamba tíméta aamoisayán-kwáásiráámbá umái méta mindáyavetaagwara'a aamoí ónaumne. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawé'ó umáímo ménaaontaveta Áánútumpa'a námúnaaya kwésune. ¹⁰kentópa'o kondá sáwí'o kwéontave'a

asirayán-áímbá kosimátimunavo sé'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái kwétimune. íma sáwí'a umátinke'a kentí imáyáa asiramátinkanaundayavena Ísóigo usásisinkowa'a keinárawaka'a kárákwiye'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái tímúmpo awáné'a súdantemba oró.

¹¹kesí kwaásiyono. kawé'a umái mé'a kawer-ámbá kwaré'a súdantemba é'a mimbórá-ímáyáá umái mé'a paru umái máéro. mirámó íyambo éna Áánutu arumbá aména paru umátínkáiwai keinárawate méníye.

¹²Áánútuna akúní'a kwéontave'a moórá-morawai tiyáámba tíméro. ¹³Áánútuna kwaási maanká'á máyáawai keinárawatavesa kawé'a umái máéro kwésewe.

¹⁴Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-isana Áánútu arumbá kwétimisana kwenamankó keinárawate máyáísa'a mimbóráí'a umái kwémaentave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Káresiya

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-iyai. avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Káresiyya-marava-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái mátfmakaiye. íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiva' Ísun-ai simátímapa'a kuwasá áraire sésa Ísuna aampa'á kuráawe. naaémba Póron-ai simái sáwí'a umánkaron-kwaasi Káresiyya-marava'a tésa sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínkwáe sésa Mósesina amáámba kwaráaro kampa'á siráawe. évakarawai minkámpár-áintávái áraire sésa pósa Ísuna aampa'á íma kawé'a umái kwakáawe. Póro iséna maarán-áimbá agaimaréna séna Ísun-aaiyavai áraire sésa kwenká'á aráápamai máyáawaiye su'maiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe kwésiye. mináintávái áraire sésa Ísuna aampa'á kawé'a umái kwaráígwáe séna maanámbá agaimái Káresiyya-marava'a máyáan-kwaasi mátfmakaiye.

1¹⁻² kemá Póro maanáúvái agaimaráúmpo Ísóigona kwaasi Káresiyya-marava'a máyáawai ísáaro. keséyaamo Ísóigona kwaásimo kesémo máyáawaiye keinárawataveta séta kawé'a umái máéro kwésune. Ísu Kárisitiye Áánútu kentáásivoma Ísumbo pukáimpinkembo usásinankarawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma kesáái kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaayamba íma kwaasi miwítí imáyáavinkemba si'mákaavo Áánútu kwená imáyáavinkemba si'mákaivo ísáaro.

³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Kárisitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune. ⁴ sáwí'ó umáimo máyáampinken-asirayanko tátokaimpinkemba iyásinkanintavenayaawe sáwítaamo kwéundavinkemba maisiyuwánintavenayaawe Ísóigo Ísu Kárisiti pukáiyé. Áánútu kentáásivona imáyáavinkemba mirá uráiyé. ⁵ Áánútu áwí'ó aasiyaasimó anómbo umáimo kwaíkwai'ó úmaenamo iyínimba árair-aimban-iyé.

áséi-kwasai mimbórá-áimbá kwáyáin-kwasai.

⁶ Ísu Kárisiti úwoi túwa'naa úwana Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyowa'a isé'a ááéma Áánútumba kwéauwe'a ó'om-bonor-aimba kwéisaantavena mindáyavena sáá'a kwégaiye. ⁷ mináimbá íma kawer-áséi-kwásáimán-iyé. évakarawai Ísu Kárisitina áséi-kwasai kwaé'mái kwésesa kentí imáyáa kwétavisewe. ⁸ kesááwá'i. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. ímo simátímakaunda-aintaamo ó'on-aimbo simátíménanayaamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba simíníye. ⁹ ké'naan-aimba moórágwara'a sénaumpo ísáaro. moóráwaimo ímo simátímakaunda-aimbo ó'on-aimbo simátíminanamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba aminíye.

¹⁰ kwaasi aamoí umásinkaigwae sé'a mináimbá íma kwésumpo Áánútu kembá aamoí umásinkainkwae sé'a mináimbá kwésune. ááémo kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'ó uráundantemba ívé'a íma mirá kwéune. ívé'ó kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'ó mirám-báyáimó kwémaekai Ísu Kárisitina mayáimá íma mayáúsino.

**Póromba aantá-kwaasi-i'a
umái usásinankarain-kwasai.**

¹¹ kesí kwaási ísáaro. áséi-kwasaimo simátímakaunda íma kwaásiti imáyáavinkemban-iyé. ¹² Ísu Káráísiti paáréna simásímakaivo íma kwaási suwa'é ísaraumne.

¹³ ááéma Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwándara'a Ísuna aampa'ó kwégwaraawai ánásanaaowe sé'a ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráunda-aimba ísaraawe. ¹⁴ kentáá síkwá'námo uráantemba asiramái kwaré'a Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwánda karuwaa'á kwée'a kesimantowí usáyaaaitaraumne.

¹⁵ mirá uráumpo íma kesinó masínkaronka'a Áánútu ításinkena kendéiyé siráimba póna arumbá umásinkena kwená mayáímá mayánaundayavena kembá ítámakaimbaniye. ¹⁶ Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kwenááninko agaráásinkena séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó súwa'a isé'a mitáwai íma kwaási kotísaa e'a sé'a nóran-aina simátíma'mae naaónaumno íma sé'a ¹⁷ Yérúsaremu-naopa'a íma kwé'a Áánútuna aantá-kwaasi íma kotísaa e'a aantá-kwaasiti mayáír'ó kesí aivarí'ó uráan-kwaasira'a íma kotísaa e'a Árépiyaa-marava'a kwaásimo ímo máyáapa'a komé'a naaémba moórágwara'a Támásikasi-naopa'a kuráumne.

¹⁸ komé'a kaumbo-ímá maisuwé'a Yérúsaremu-naopa'a kwé'a Pítaanopa'a komé'a sísamaivakemba éva'aasei-no'waamba kwaé'a ¹⁹ mitáwai Ísóigo ávákomba áwí'a Yémésimba awáné'a íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a ²⁰ Áánútu aúranka'a kwéagayaunda-aimba íma kampar-áimbán-ivo árair-aimban-iyé. ²¹ mitáwai íma ó'on-aanta-kwaasi

tuwáné'a Yérúsaremu-naopa'a tuwé'a Síriyaa-maravare Síriyaa-maravare komáyaawanasa ²² Ísu Káráísitina kwaási Yútiyaa-marava'o máyówai íma kembá suwánésa ²³ kesááiye su'mai ísarowasa évakarawai sésa Ísuna aampa'á kwégwaraawai ánásanaaowe séna ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráiwai ívé'a Ísun-aii simátíma'mae kwénaaiye suwasá isésa ²⁴ kentávésa aamoí ésa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

**Póroe ó'on-aanta-kwaasiye
mimbórá-ímáyáá uráan-kwasai.**

2 Áánútu áwí'a mósá márówa'a sísamaivakemba éiyain-ima maisuwé'a moóráwai Páánápáasiye kesé Yérúsaremu-naopa'a kwékai moóráwaimba Táításinkwara'a áí'mekai kwékai ² Áánútu kentávéna siráintave'a Yérúsaremu-naopa'a komé'a Ísuna kwaásiti anón-kwaasiye su'mai torupamáí mé'a ó'onkaa-kwaasimo áséi-kwasaimo simátímakaundantemba simátímakaumne. ááémo simátí-makaundawe ívé'o simátimundawe áséi-kwasai simátimunda-mayaigo sáwí-mayairaamban-ivo sé'a simátimewanda ísaraawe. ³ Táítási kesé ména íma Yútaa-kwaasin-ivo Kíríki-kwaasigoma kesé máyowasa áúra'a kárámai araa'éna uwó-áimbá Ísuna anón-kwaasi íma siráawe. ⁴ évakarawai kampa'á sésa Káráísitina kwaási úne sésa miwísé torupamáí máyaawanasa mindáyavesa Ísuna anón-kwaasi mináimbá siráawe. Yútaa-kwaasiti ámáánko tátokaimpinkemba Ísu Káráísitin-aigo iyátínkáin-aimba kotivúntamai isánáe sésa keséya koyorupamáí mésa sésa Yútaa-kwaasiti ámáámba kwarésa túra'a kárámai araa'éna oro sésa mináínkó tátorainkwae sésa Ísu Káráísitin-aigo íma iyátinkaniye sumbánivo Ísuna anón-kwaasi miwí táái íma isésa Táítási áúra'a kárámai araa'éna

uwó-áimbá íma siráawe. ⁵ miwítí kampar-áimbá íma kwakáundaya póna ásí-kwasai árair-aimba keinárawapimba asiramái kwaikwai'a íníye. ⁶ minánón-kwáásíyómbá kentávésa sésa ásí-kwasaimo simátímakaanda-aine su'mai simátimiyo siráawe. minánón-kwáásíyávésa évakarawai sésa túwíkwara-kwaasin-owe sewaná Áánútu túwítavai íma imáyáa kwéintavai kegwárá'á íma imáyáa é'a sé'a túwíkwara-kwaasiya'o. íya túwí'a kwáyáin-kwaasiya'o kwésune. minánón-kwáásíyómbá kentávésa moórá-ainkwara'a simátimiyo íma sembá ⁷ maarán-áimbá sésa Áánútu Pí-taantavena súwanamo Yútaa-kwaasimo ásí-kwasai kwésimatimintemba Áánútu entávéna siráisa ó'onkaa-kwaasi ásí-kwasai kwésimatimene kentávésa siráawe. ⁸ Áánútu Pítaamba asirayámbá amúwana Yútaa-kwaasi ásí-kwasai kwésimatimintemba kegwárá'á asirayámbá símakaisa'a ó'onkaa-kwaasi kwésimatimune. ⁹ Yémésiye Pítaawe Yóniye Ísoigo Ísuna kwaásira'o kárákwiraawai kentávésa sésa Áánútumo ámakaini'a uwo sésa Páánápáasinte kenté tiyáámba símakaawe. maarán-áintávéta mimbórá-imáyáa éta keirái ó'onkaa-kwaasi ásí-kwasai kosimátiméyauye. miwí Yútaa-kwaasi kwésimatimewe. ¹⁰ Ísuna anón-kwaasiyomba mimbórá-áimbá simásimesa sésa óísaniyaain-kwaasi túwa'naa oró-áimbá kosimátimiyo suwa'á mindáyave'a kegwárá'á á'a imáyáa kwée'a karuwaa'á urúmne.

**Póro Pítaantavai séna
sáwí'a óne siráin-kwasai.**

¹¹ karuwaa'á kwée'a Ántíoku-naopa'a komáyaawanana naaémba Pítaa túwa'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a sáwí'a uráne sirúmne. ¹² ááéma Pítaama ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa

áaire kwésun-kwaasiye toómbá kwénowasa évaka-Yutaa-kwaasi Yémésinopakemba tésa sésa ó'onkaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna oro. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiye toómbá íma naaró suntavéna Pítaa áá'a kówana ivátuwena ó'onkaa-kwaasiye íma toómbá néna ¹³ póna kaer-áinkwárá-kwáásiráání'a úwasa ó'on-Yutaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áaire kwésun-kwaasi Pítaamo úmba awánésa miwígwárá'á mirá ésa Páánápáasina imáyáa tavisuwaná kwegwárá'á mirá uráíye. ¹⁴ mirámó kwéomba árair-asei-ainkona aampa'á íma arupí umái kombá kemá Póro tuwáné'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a emá Yútaa-kwaasi éma ó'onkaa-kwaasimo ontembá éma mindáyavai ó'onkaa-kwaasiyavai íma se Yútaa-kwaasimo ontembá oro íma siyó Pítaantave'a sirúmne.

**Ísun-aaiyavai áaire sewái
Áánútu séna arupí umái
máyaawai-owe sin-kwásái.**

¹⁵ simásuwe'a Pítaantave'a maarán-áimbá sirúmne. kentáási-novowiya Yútaa-kwaasi pósa kentáá masínkaraawata Yútaa-kwaasiya éta íma ó'onkaa-kwaasi éta miwímó sáwí'o ontentá íya kwéundayaanivo ¹⁶ Yútaa-kwaasiti ámáántaamo kwégwaraundawaintavenaya Áánútu íma arupí umái máyaawain-owe séna Ísu Káráisitín-aaiyaveta áaire kwésundawaintavenaya séna arupí umái máyaawain-owe kwésisata ísaraumne. Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyaawain-owe síníntaveta Ísu Káráisitín-aaiyaveta áaireya kwésune. kentáási ámáambo kwáráananayaamo éna Áánútu suwáné-naya arupí umái máyaawain-owe íma sínívo Ísu Káráisitín-aaiyaveta áaireya kwésundayavenaya arupí

umái máyáawain-owe Áánútu síníye.
¹⁷ Kárásitiyeyaamo tarúmaiya máyaundaya Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sisatá máyaunda ó'onkaa-kwaasimo sáwí'o ontentá sáwí'a kwéundaya Kárásiti misáwí-ímáyáá símakaisata sáwí'a kwéune íma sénáisiye.
¹⁸ Yútaa-kwaasiti áamáamba tukáunda pó'a moórá-imayaamo é'o é'a sé'a Yútaa-kwaasiti áamáamba kwaránáe. mirámó onanamó éna minámáánkó arupí umásinkainkwaé sékai sáwí'a úsino.
¹⁹ púwón-kwaasimo Yútaa-kwaasiti áamáamba kwáráananamo éna minámáánkó arupí umásinkainkwaé-imayaamo ímo kwéontemba miráumai mé'a Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a kwená mayái kwémae'a máyaumne.
²⁰ Ísu Kárásitimba taaira'á tuvúwúwana puwún-kanaavimba sáwí'o uráundawaina ááimba ánásaraimba póna ívé'a Kárásiti kesé máyáísa'a ívé'o máyaunda ááéraani'a íma umái máyaumne. marapá'á máyaunda íma úwoi mé'a Áánútu ááninko kentávéna imáyáa éna pukáiwain-aaiyave'a áraire súndayave'a aúiná'i'a umái máyaumne.
²¹ Áánútumo símakain-amaambo kwáráawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawai owémó sinkákái Ísu Kárásiti pukáimba úwoiyavena pukáísino. mindáyave'a sé'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba íma úwoisan-tantaa'an-íye kwésune.

ámáán-aimba kwarésa Ísun-aaiyavai áraire sésa kwéon-kwasai.

3 Kárésiya-maravaken-kwaasi sáwí-imayaa kwéowai ísáaro. Ísu Kárásitimba tuvúwúwana pukáin-aimba avora'á simátímakaunda ísómba túrandeiraani'a umái awáné'a kawe'á umái ísaraambanivo évakarawai tésa kentí imáyáa tavisewa'á uwo'aór-ímáyáá kwéowe.
² moórá-aimba tísaa ónaumne. áamáambo kwakáantavaiya'i. áséi-

kwasaíyave'a áraire siráantavaiya'íyo. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáíya imáyáa oro. áséi-kwasaíyave'a áraire siráantavena Áánútun-amanko tirumpimbá máyáíye kwésundanivo
³ íma kawer-ímáyáá kwéowe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáísa'a pó'a aúiná'i'a iígómbá ááimba ásáre'a ívé'a imáyáa kwéomba Yútaa-kwaasiti áamáánko arupí umásinkaniye-imayaa kwé'e'a íma kawer-ímáyáá kwéowe.
⁴ kawer-ámbó kwakáamba kentópa'a tiráin-tantaa'a íma úwoisan-tantaa'an-íye.
⁵ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáísana Áánútu keinárawapimba ó'on-o'om-bayaimo ímo awánaraam-bayai mairáíye. áamáambo kwakáantavena íma mirá éna áséi-kwasai ísé'a áraire siráantavena mirá uráíye.

⁶ naaóv'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siráintavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráimba
⁷ miráumai Ááváramu siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai Ááváramu áráá'maa'an-owe.
⁸ naaóv'á Áánútu imáyáa éna séna naaémba ó'onkaa-kwaasi kesááiyavesa áraire sénááowaiyave'a sé'a arupí umái máyáawain-owe sénaumne. Áánútumo ímo mirámó uráinka'a moórawai aúváivimba áséi-kwasai agaimaréna séna Áánútu Ááváramuntavena séna ená imáyáa é'a amápa'-maravaken-kwaasi kawe'á umátinkanaumne siráíye agaimaréna siráíye.
⁹ mindáyavena naaóv'á Áánútu Ááváramumba kawe'á umánkaraintemba kwenááiyavesamo árairemo kwésewai kawe'á kwéumatinkaiye.
¹⁰ naaóv'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

agaimakáin-amaampinkemba
 amápar-amaamba ímo kwa'maé
 iyónááowai Áánútumpakemba
 miwítí
 sáwí-meyamba mayánaáowe
 agaimaréna siráiyé. mindáyavena
 áamáamba kawé'á umái kwáráanana
 Áánútu aamoí íníye kwésewai miwítí
 sáwí-meyamba kwáyáiyé. ¹¹naaóv'á
 aúvávimba agaimaréna séna
 Áánútu arupí umái máyáawai owémó
 siráiwai kwenááiyavesa árairemo
 siráantavesa pósa
 aúnaí'a umái máyáawe
 agaimaréna siráiyé. mindáyavena
 Áánútuma áamáambo kwaránáemo
 sewáíyávéna íma arupí umái
 máyáawain-owe séna kwenááiyavesa
 árairemo sewáíyávéna arupí umái
 máyáawain-owe kwésiye. ¹²moóráva'a
 agaimaréna séna
 áamáamba amápar-amaambo
 kwaránááowai
 miwímá ménaaowe
 agaimaréna siráiyé. mindáyavesa
 áamáambo kwarésamo Áánútun-
 aaiyavesa áraire sésamo kwéomba
 íma mimbórá-yántáá'an-ivo
 kae-tántáá'an-iyé.
¹³moóráva'a agaimaréna séna
 taaira'ó tínkamowasamo púwón-kwaasi
 Áánútumpakemba sáwí-meyamba
 maésa kwévuwowe
 agaimaréna siráiyé. mináíntávéna
 amápar-amaambo ímo kanaán-umai
 kwakáundayavenaya Áánútumpakemba
 kentáásóp'a sáwí-meyamba tivó
 séna Ísu Káráisiti iyásinkenaya
 misáwí-méyámbá maéna pukáiyé.
¹⁴Áánútu Ááváramuntavena
 séna amápa'-maravaken-kwaasi
 kawé'á umátinkanaumnemo
 siráintemba ó'onkaa-kwaasi kawé'á
 umátinkanintavena Ísu Káráisiti
 kentáásí sáwí-meyamba maéna
 pukáiyé. kwenááiyaveta árairemo

kwésundawaiya Áánútumo siráintemba
 kwenamankó kentáásirumpimba
 ménintavena Ísu Káráisiti iyásinkowana
 Áánútu kentáásí sáwí-meyamba íma
 siménaya kwembá amúwana pukáiyé.

**Áánútu simái tarúmakain-aine
 Mósesimbo simámakain-amaane
 minkáé-kwásái.**

¹⁵kesí kwaásiyono. kwaásimo
 kwéomba imáyáa oro. kae'nárai
 mimbórá-áimbá simái tarúmaresarai
 agaimakááyamba moórawai mináimbá
 íma karéna ó'on-aimba áúgwimai
 síníye. ¹⁶miráumai naaóv'á Áánútu
 Ááváramuntavena simái asirámakain-
 aimba siráinka'a Ááváramuntavaiye
 aísavutantamba éna naaémba
 paáriníwaintavaiye siráiyé. aúvávimba
 agaimaréna séna aísavutantambo
 ónááowaiyavena íma siráivo
 aísavutantambo íníwaintavena siráiyé.
 aísavutantambo íníyemo siráiwai Ísu
 Káráisitiman-iyé. ¹⁷agaimaráunda-
 ainkona ááimba maarán-iyé. aiva'á
 Áánútu Ááváramuntavena simái
 tarúmarena séna asirámakaunda-aimba
 mirá ónaumne séna sáwívar-ima
 430 íma maisuwéna Mósesimba
 áamáamba ámakaiye. ánivo mirámó
 uráinka'a Áánútu Ááváramuntavenamo
 simáímo tarúmakain-ainko íma ánásena
 kwaíkwai'a kwéiyé. ¹⁸Áánútumo
 Mósesimbo simámakain-amaambo
 kwaráundayavenaya ímanivo Áánútu
 kawé'á umátinkanaumnemo ááémo
 asiramáímo siráintavena kawé'á kwéu-
 masinkaiye. Áánútu Ááváramuntavena
 kawé'á umánkanaumne asiramái
 siráintavena kawé'á umánkarena póna
 kentáá kawé'á kwéumasinkaiye.
¹⁹maarán-áíntávéna Áánútu
 Mósesimba áamáamba ámakaiye.
 sáwí'o owáímá Áánútuna áamáamba
 isésa sésa sáwí'o kwéunda ívé'a
 isáúmne sénááontavena Áánútu

Mósesimba áamáamba ámakaiye. minamáámbá kwáyainana Ááváramu aisaavutantamba íníwai kwentávénamo Áánútumo simáímo asiramánkaraiwai paáréna minamáámbá ánásasuwaníye. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a Áánútuna áamáamba avumpin-kwáásí Mósesimba simámúwana simátímakaiye. ²⁰ánivo Áánútu Ááváramuntavenamo siráimba kweyáá siráíye. kae'náraino kwéseyamba avumpin-kwáásí ména kwésimatimibanivo Áánútu Ááváramuntavenamo siráimba kweyáá siráíye.

²¹Áánútuna áamáánko Áánútumo simáímo asirámakain-ainko íma kwéavararaiye. Áánútu Mósesimba simámakain-amaankomo asiramáímo kwénamo kwaásimo aúiná'io umátínkáinkakai minamáámbá kwégwaraawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe sisinó. ²²ánivo Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna sáwí-imayao amápa-kwaasi tátokaiye siráíye. Áánútu séna Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésiyawaima kawe'á umátinkanaumne simáímo asirámakain-aimba siráintemba Ísu Káráísitin-aaiyaveta árai'a kentáásí sáwí-imayao tátokaimpinkemba iyásinkaiye kwésundawainta kawe'á kwéumasinkaiye.

²³Ísu Káráísiti ímo kunkówata ímo kwenááiyaveta áraire kwésewanderata Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá tátokowana Káráísiti kunkáinka'a kwenááiyaveta áraire kwésunda-amba Áánútu kwégwisinkena áamáánko kentáá tátokain-amba ánásasinkaraintaawe. ²⁴Áánútu séna Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire síyawaiyavena arupí umái máyáawain-owe sénaumne súmba póna Ísu Káráísiti ímo kunkónka'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko

kentáá tátokaiye. ²⁵ívé'a Ísu Káráísiti á'a kunkáimba kwenááiyaveta áraire kwésunanaya póna Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá ó'omba íma kwétoraiye.

²⁶Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire kwése'a kwesé tarúmai máyáantave'a Áánútu iyámpóin-owe. ²⁷keinárawa'a nombá péráamba Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai kwenkáán'í kwéowe. ²⁸Ísu Káráísitiye tarúmai máyáantave'a mimbóráí'a umái máyáamba póna maarán-áimbá íma anón-aimban-íye. évakarawai Yútaa-kwaasi owa'á évakarawai ó'onkaa-kwaasi owa'á évakarawai meeyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémayaawai owa'á évakarawai úwoimo máyáawai owa'á kwaaimá owa'á aaraimá owa'á kwéovo amáparawai mimbóráí'a umái máyáawe. ²⁹Ísu Káráísitina kwaásimo é'o é'a Ááváramumo uráintemba Áánútun-aaiyave'a áraire kwéseмба pó'a Ááváramu aisaavutantamba uráawai ombá póna Áánútu Ááváramuwe aisaavutantamba ónááowaiye kawe'á umátinkanin-aimba simáímo asirámakaintemba kawe'á umátinkaniye.

4 simátíménda-aimba ísáaro. moórawai puwéna kesááninko kesí náaindaamba mayáníye siráinana kwemá aanávó póna iyámpói máyaindayavena úwoi-kwaasiraamba umái máyainasa ²avowámó simátímakaindakwaasi kwená náaindaankare miníyámpóiraré kárákwirewana avowámó siráintemba anón-éna mindááíndáámbá mayáníye. ³ááéma kesáá miráumai iyámpóiraamba umái méta kwaántá-kwaasiti aambá kwégwaraawananya minkwáántá-kwáásí tááigo kentáá tátokowana ⁴Áánútumo siráin-kanaa túwana ááninkomba ai'marówana marapá'á kumúwana moórá-ininko maránkarowana Áánútu

Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwarena ména ⁵minámáánkó kentáá tátokaimpinkemba iyásinkan-intavenaya Áánútuna iyámpói-ita umásinkanintavenaya mirá uráiyé.

⁶Áánútu keinárawa'a kwená iyámpói-ia ontávéna ááninkon-amaankomba ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba pó'a Áánútuntave'a kesivowé kwéseмба ⁷mindáyave'a kwaántá-kwaasi tááigo íma tátokaiwai é'a Áánútu áánimbaari'a ombá póna áánimbaatavenamo to'mayaa uráin-tantaa'a tímíniye.

**Póro Kárésiya-kwaasiyavai
anón-imayaa uráin-kwasai.**

⁸ááema íma Áánútunopa'a té'a ísaraamba kampa-tántáaré kwaántá-kwaasiti imáyáawe mósá makáawana minímáyááo keinárawa'a tátokaimbanivo ⁹ívé'a Áánútumpa'a tiráawana keinárawa'a kwemá kwé-tuwanaisa'a nóra éra úwoisan-tantaare aamoimó tain-tántáaré miv'áá tirumbá kwanté'a minkwáántá-kwáásítí imáyáa mósá maré'a miwítí mayáímó kwémayaantave'a owé kwéseo. ¹⁰ánivo évaka-tawaiye évaka-kwiyone évaka-tawaimo toómbó kwénaantavaiye évakar-iyé mintántáákóntávé'a kampa'á sé'a anón-kanaawe kwése'a anón-imayaa kwéomba ¹¹keinárawapimba mase'masáá'a kwéowana'a sáwíva-tantaakwara Áánútun-aaigwara'a kwétatoraawana póna kesí mayáígó íma áúgwara'-mayaima iyé-ímáyáá kwéunana sirunkó umbái kwétaiye.

¹²kesí kwaásiyono. asiramái simátíménda-aimba ísáaro. kembó tátokain-amba tuwé'a keinárawakaamba umái máyaumpo keinárawa'a kembó tátokain-amba tuwé'a kenkáání'a oro. keinárawapimba komáyaawanda íma sáwí'a umásínkówana ¹³sí'a

úmbanivo íma kówanda mé'a áséi-kwasai simátimewana'a ísaraawe. ¹⁴sáwí-sí'o úmba kesúma sáwí'a úwa'a mirá-sí'ó úwain-aaroi íma inkaisé'a siyuwé'a kawé'á umái kárákwiraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i.

Ísu Kárásitiya'iyó. komáyowa'o kárákwiraantemba kenká'á miráumai kárákwire'a ¹⁵súwa'naa ékai túrumba p'mai símakaasino. kawé'á umái kárákwire'a aamoí umásínkaraambanivo ívé'a mirán-áámói-yántáá'á íma kwáyáimba nóntavaiya'iyó. ¹⁶árait-aimbo simátímakaundayave'a kentávé'a kesí namuro-kwáásí iyé-ímáyáá kwéowe.

¹⁷Ísu Kárásitina áséi-kwasaigomba kwaé'nae'a kwéowai sáwí-imayaavinkemba kentirumbá kwéairaresa sésa kwenáái ísávavinivo kesááiya isáígwáe sésa kentirumbá kwéairaraawe. ¹⁸kawer-ámpá'á métinkanae sé samo kentirumbó airaránáaombo éna mindá kawé'an-iyé. kemó keinárawapimbo maéwándawe moórá-naopa'o tamáyaundawemo kawer-ámpá'á métinkanaemo síyanamo éna kawé'an-ivo miwí áséi-kwasaigomba kwae'naer-esa kentirumbá kwéairaraawe. ¹⁹kesí iyámpóiyono. aaraimó iyámpóimo tínkáawanamo umbai-yántáárf'o intembá keinárawatave'o imáyáamo únda sirunkó umbái kwétaivo Kárásitinkaani'o ónááomba minúbái-yántáá'á ánásaniye. ²⁰anón-imayaa é'a keinárawapimba komé'o aaimó simátimenaunda kawé'á umái isánááon-imayaa kwéunana sirunkó aamoí kwéiye.

**Ékaante Séraanteyavai
kwántámai-aimba siráin-kwasai.**

²¹keinárawapinkemba évakarawai sé'a Mósesi siráin-amaamba kwaráúndaya Áánútu aamoí umásínkaniyemo kwésewai minámáánkóná ááimba íma

kawe'á umái kwéisaavo simátíménda ísáaro. ²²naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu kaer-iyámpói tinkómba moórá-iyampoi kwayór-ínínkó ánkaronwana moórá-iyampoi aivar-ínínkó ankwána ²³kwayór-ínínkóná iyámpói miwítí imáyáavinkemba ánkaraivo aivar-ínínkóntávéna Áánútu séna iyámpói ankaníyone simái asirámakonka'a ánkaraíye. ²⁴⁻²⁵mináínkómbó kwántámai-aimbo sendá ísáaro. mindá kaer-áimbá simái tarúmakaiye. moórá-aimba Árépiyaa-marava'a Sáínai-omapa'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba póna moórá-ininko áwí'a Éka kwayór-ínímbá póna kwenará'á'maa'a kwayó-kwáási pósa áamáánko tátokaipa'a máyáawe. mináínkóná ááimba maarágwárá'á éna Yérúsaremu-naopa'a marapá'á kwáyáin-daopa'a isasá mindáópakenkwaasi áamáánko tátokaipa'a máyáawe. ²⁶ánivo moórá-aimba simái tarúmakain-aimba maarán-áimbán-íye. aúna-nao'a Yérúsaremuvakaan-dao'a kwíyómpa'a kwáyáipa'a áamáánko kwaási íma tátokain-daopa'an-íye. ánivo mináínkóná ááimba maarágwárá'á éna Áánútun-aaiyaveta áraire súndawaiya kentáá sinówaraamba uráíye. ²⁷mináíntávéna Áísáya Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna ageínínkó iyámpóimo ímo ánkarainda-ininko arunkó kawe'á íno. aúkain-ininko áráá'maa'a sáwíva'a maíyasa kwaigwárár-ínínkó áráá'maa'a sáwíyamba ménaaomba póna ímo á'í'o kwéinanamo iyámpóimo ánkarainda-ininko arunkó kawe'á ísana aamoí kwéíye agaimaréna siráíye. ²⁸kesí kwaásiyono. Áánútu Áísákaamba ankaníyone simái asirámakainka'a ánkaraíntemba keinárawatavéna Áánútu simái asirá-

makainka'a pó'a kwená iyámpóin-owe. ²⁹naaóvá'á anóvowiti imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigo éna Áánútun-amaankona imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigomba sáwí'a umánkaraimba pósa mirán-kwáási mésa mirá-sáwí'á kwéowe. ³⁰naaóvá'á aúváivimba agaimaréna séna kwayór-ínínkónté ááninkonte ti'maraaó. tiwówámá puwínda aivar-ínínkó ááninko kwená náaindaamba mayánímbanivo kwayór-ínínkó ááninko íma mayáníye agaimaréna siráíye. ³¹kesí kwaásiyono. kesáámá íma kwayór-ínínkó áráámaata úmpo aivar-ínínkó áráámaata úne.

**Ísu sáwí-imayaaomo
tátokaimpinkemba
iyátínkaraindava'a ma'é'a
miráumai máéro siráin-kwasai.**

5 Ísu Káráísiti séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkanaumne séna iyásínkaraimba pó'a keinárawa'a iyátínkaraindava'a mé'a moórágwara'a tátoranin-ampa'a íma kwáráaro. ²kemá Póro simátimumpo kawe'á umái ísáaro. arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníntave'a túra'a káramai araa'éna oro kwésemba mináíntáv'é'o owémó síyanamo éna Ísu Káráísiti keinárawatavaiye sénamo pukáin-anko íma túwa'naa ínye. ³túra'a káramai araa'éna orómó kwésewaiyave'a avora'á sumpo ísáaro. Yútaa-kwaasiti áamáambo kwaré'o túra'o káramaimo araa'énamo é'o é'a Yútaa-kwaasiti áamáamba amápa'a kwa'ma'é'a koró. ⁴keinárawapinkemba évakarawai sé'a áamáambo kwaráúnda Áánútu suwánéna arupí umái máyáawain-owe síníye-imayaa kwéowai Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba ivátuwe'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba tínaaemba umámakaawe. ⁵keinárawa'a mirá

kwéovo kesáá maará éta Ísu Káráisiyiye aráápamai máyaunanaya Áánútun-amanko súwa'naa imbá pónaya kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sínimba amu'maréta méta séta árai'a mirá síníyeya kwésune. ⁶Ísu Káráisiyiye tarúmaiya máyaundaya moóráwaimo áúra'o kárámaimo araa'éna inana ímo áúra'o kárámaimo araa'éna inanamo ínimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Ísu Káráisiyiemo aráápamaimo máyaundaya túwa'naa umai máyaundaya mindá anón-tantaa'an-iyeye.

⁷Ísu Káráisitina aampa'á aamoí ésa kwégwaraamba moóráwai minámbá áúntuwaisa'a ívé'a Ísu Káráisitina árair-aimba íma kwégwaraawe. ⁸Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai minámbá íma áúntukaivo kwaási áúntukaawa'a íma kwégwaraawe. ⁹kwaási maarán-áimbá sésa kisaamó moórámó kampindaisaná amápa'a kwégampindaiye kwésevo kentúra'a kárákwiyoro. ¹⁰keináraware kesááwé Ísóigowe tarúmaiya máyaundayaveta asiramái simátimé'a sé'a kemó imáyáamo úndantemba mirán-imáyáá iyata mimbórá-imáyáá ónaundayaawe kwésunda póna kampar-áimbá séna kentirumbá kwéairaraiwai kemá íma awánáúnda-kwaasi kwemá sáwí-meyamba mayáníye-aimba ísaraumne.

¹¹kesí kwaásiyono. évakarawai kentávésamo kampa'á sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníntave'a túra'a kárámai araa'éna oró-áimbá kwésiyeemo kampa'ó kwéseмба mináimbó paaímó kwésundarakai íma sáwí'a umásínkáasino. kemá simátimé'a sé'a Ísu Káráisitimba taaira'á tuvúwúwana kentááyáváyé séna pukáiyeye-aimba kwésimatimunda-aintavesa áwáá'a kwésevo túra'a

kárámai araa'éna oró-áimbó kwésundarakai íma áwáá'a síyésino. ¹²kampar-áimbó simátimesamo kentirumbó kwéairaraawai miwí túma kárámai sáwí'a umásuwaaro-imayaa kwéune.

¹³kesí kwaásiyono. sáwí-imayaaomo tátokaimpinkembo iyátinkaindayavena Áánútu tááyamai mirá uráimba pó'a á'a iyátinkaisa'a máyáantave'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéomba íma kwar'é'a kwempá-kwempa'a tirumbá tim'é'a túwa'naa umai máéro. ¹⁴mindáyavena naaóv'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiiti imáyáagwara'a oro agaimaréna siráiyeye. Áánútumo siráin-amaankona ááimba mirán-áimbán-iyeye. ¹⁵ánivo keinárawa'a keiyái aaisambá sé'a áwáá'a sé'a ónááombo é'a sáwí'a umái ánásanaaovo kárákwiyoro.

**Áánútumbo arááímo tainí'o ésa
sáwí-imayaagomba
tirááiyavai ésa on-kwásái.**

¹⁶simátíménda ísáaro. Áánútun-amanko kwésintemba miráumai maí'mai'a é'a Áánútumbo arááímo tainí'o é'o é'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéon-ambo íma kwaránááomba mindá kanaán-ivo mirán-oro. ¹⁷sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéomba isaná Áánútun-amankombo arááímo tainí'o kwéomba isaná minkáér-imáyááo tiyankéya kwéivo Áánútun-amankomo kentúra'o kárákwiraimbo é'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéon-amba íma kwaránááowe. ¹⁸Áánútun-amankomo sintembó mirámó é'o é'a sé'a Áánútun-amankomba arááíma tainí'a kwéunana póna Yútaa-kwaasiti ámáánko kembá íma tátokaiye kwésewe.

¹⁹kwaási miwítí imáyáavinkemba avora'á maará kwéowe. áwáyo-tantaari'a ésa anómba sáwí'a ésa sáwí'o kwéon-tantaatavesa íma tigeayávésa ésa ²⁰kígaumo umándai-yantaako áwí'a mósá marésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa uwaa'á kwévesa pukaa'á kwéagayesa tíyámba kwéumatinkesa aaisambá kwésesa tirumbá sáwí'a kwéumatinkesa áwáá'a kwétiyesa miwí tááigo usáyaaítainkwaé sésa íma tágárotamai kawé'á umái mésa taaínkaar-umai mésa ²¹túran-anda kwéesa uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéesa uwo'aó'-nómbó nánááontavesa torupamáí mésa mirán-tántáá'á kwaásiti imáyáavinkemba kwéowa'a simái ságamatime'a ókwara'a simái ságamatime'a sé'a mirámó kwéowai Áánútumo kárákwirain-ayampa'a íma ménaaovo kárákwiyoro kwésune.

²²ánivo Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiwai maará umátinkáisasa kwémaewe. tirumbá kwétimesa tirunkó kawé'á ésa paru umái mésa asiramái maésa íma tívón-káínasa mésa túwa'naa umai kawé'á umátinkesa miwítí mayái kawé'á umái kwémaesa ²³miwí túma íma maé iyésa miwí túra'a kárákwimai kawé'á ésa mirámó kwéowaina ááimba íma aambá áúnkaiye. ²⁴Ísu Káráisitina kwaási sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéon-imayaa kentáá táto'mai tavisivó sésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéon-amba tínaaemba umámesa tukáawe.

²⁵Áánútun-amanko aúiná'i'a umásínkaraisata aúiná'i'a umái máyaunda póta kwenamankómó kwésintenta umáíya kwáráano. ²⁶kentúma íma maé iyé'a kesááigo usáyaaítainkwaé íma sé'a kawé-tántáá'ó índayave'a íma simái sáwí'a oró.

umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro siráin-kwasai.

6 kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo sáwí'o kwéombo ésa kwétuwanaamba pósa keinárawapinkemba Áánútun-amankomo sintembó mirámó kwéowai kwempa'á arupí umátinkanaowe. kegwára'á mirá-sáwí'á ónááovo kárákwiyoro. ²umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro. mirámó é'o é'a Ísu Káráisiti siráini'a mirá ónááowe. ³úwoi-kwaasigomo anón-kwaasi únemo sínimba mínimáyááó kampa'á simáuwaniye. ⁴kentí mayái awané'a kawé-máyáímó kwáyaina'o é'a aamoí é'a ó'owiti mayáiyávé'a kesí mayáígó usáyaaítaraiye íma seró. ⁵amáparawaitopa'a umbai-yántáá'á tínímbanivo íma ivátuwe'a asiramái mé'a moórá-morawai túwa'naa oro.

⁶Áánútuna áséi-kwasai ísámae kwéiyowai miwítí kawé-tántáá'á amápa'a taaímbai évaka-tantaa'a Áánútun-aaí kwésimatimewaitopa'a tíma'mae'a iyóro.

⁷íma kanaán-umai Áánútumba kampa'á simáuwanaaovo árair-aimban-ivo íma moórá-imayaa oro. kawer-ánáyúmbó úmáráawaimo ombá kawé-tómbá kwéakaraavo sáwí-anayumbo úmáráawaimo ombá sáwí-tomba kwéakaraawe. ⁸mirámó kwéomba sáwí-yantaatavesa tirááiyavaiye su'mai úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma puwésa Áánútuna egwaa'á íma ménaaomba pósa némpa'a ménaaovo Áánútun-amankombo arááímo tainí'a úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma aúiná'i'a umái maí'mai'a ónááaowe. ⁹mindáyaveta kesáá kawé'á úmaeta kwéiyundaya íma sívón-káínata ivátúwáano. kawé'ó úmaetaamo kwéiyundayaamo ímo

sívón-káínataamo tuwétaamo éta naaén-kanaamo tínimba kawé'-mévántá maéta ménaumne. ¹⁰mindáyaveta túwa'naa onda-ámbó kwáyáimbo éta amáparawai kawé'á umáíya túwa'naa ono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo kwésewaiseya mimbórá-ákúni'a umái méta túwa'naayaamo ónaundaya mindá anón-tantaa'an-iyé.

¹¹ayááfrá'á kemá Póro anón-auvaiimba agaimarúmpo awán'é'a kwenayáánavi'an-iyé seró. ¹²évakarawai sésa suwánésa anón-kwaasiman-owe sígwáe kwésewai keinárawatavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oro kwésewana miwí tááigo keinárawa'a kwétavisiye. Ísu Káráísiti keinárawatavaiye séna taaira'á pukáiyé-aine su'maimo senkákái évakarawai ísámai sáwí'a umátínkáasino. ímo sáwí'o umátinkanaaontavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oró-áínkwárá'á kwésewe. ¹³túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewai Mósesimo siráin-amaamba íma amápa'a kwégwaraawe. kentúra'o araa'énamo mósá úmaranaaontavesa túma kárámai araa'éna ígwáe kwésewe. ¹⁴miwí mirá kwésevo kemá Póro mimbórá-áimbá mósá maré'a Ísóigo Ísu

Káráísiti kentááyáváiyé séna taaira'á pukáiyé-aimba mósá kwémaraumne. Ísu Káráísiti kentááyáváiyé séna pukáintave'a púwón-kwaasimo marapá-tántáátávésamo ímo imáyáamo ontembá marapá-tántáátávé'a íma imáyáa é'a úwoisamban-iyé kwésunda póna mintántáákó kembá íma kwétavisiye. ¹⁵moóráwaimo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo moóráwaimo ímo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo ínimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútu aúná-kwaasiraani'o umásínkaraimba mindá anón-tantaa'an-iyé. ¹⁶simátimunda-aimbo kwa'maé iyíyanamo éna Áánútu paru umái arumbá umátinkena kwená kwaási amápa'a mirá umátinkaniye.

¹⁷Ísun-aaí simátimewandarakemba sínkamuwana avimá sine'á kwáyáintave'a Ísu Káráísitina mayái-kwáási óne kwésevo moórá-umbai-yantaa'a íma síméro.

¹⁸kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-isa'a árair-aimban-iyé sé'a námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

Évésasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Évésasi-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana Titikása maimaéna mátmakaiye. maanáimbá isésa ó'on-ó'on-daoraa tíméro séna agairáiyé. Ísun-aii simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména maanáimbá agaimarówana mátmakaiye.

1 kemá Póro maanáúvái agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráísitin-aii kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiwo isáaro. Évésasi-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai íma ivátuwe'a asiramái máyáawai isáaro. ²Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Káráísitinte tarúsinkenaya ításinkarain-kwasai.

³Áánútuma Ísu Káráísiti avowámá éna Ísu Káráísitinteya tarúsinkenaya kwíyómpa'a kwenópakemba asirayámbá siménaya kawé'á kwéumasinkaisata póta kwentávéta súwi kwésune. ⁴naaóv'á Áánútu maramá íma tarórurainka'a Ísu Káráísitiyeya tarúmaiya ménaundayavenaya kwenaúranka'a kwendéi-i'a onanayá kentáávimbá íma sáwí-aimba kwénintavena ítámakaiye ⁵Áánútu kentááyávéna imáyáa éna naaóv'á séna Ísu Káráísitina mayáiyávé'ó é'a kesáánimbaa kesiyáámúmbari'a

ónááowe séna kwená imáyáavinkemba amoí éna mirán-áimbá siráimba póna mirá uráiyé. ⁶ááninkemba arumbá ámakaiwainte tarúsinkenaya anón-kawé'a umásinkenaya úwoi súwa'naa umásinkaraimba póta kwená áaimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

⁷⁻⁸pukáintavena sáwí-imayaaya maisiyuwénaya misáwí-ímáyááo tátokainta iyásinkenaya kentááyávéna ó'oran-imayaa kwéimba úwoi áváárau-mai súwa'naa enaya póna kentáási sáwí-imayaa maisiyukaiye. ⁹naaóv'á kwená kawer-ímáyáavinkémbá aúpá'á to'mayaa úmakaimba ívé'a kwévaarisata kwéawanaumne. Káráísiti kesí imáyáa íníye siráintemba póna ¹⁰Áánútumo siráin-kanaamo tínimba amápa-tantaa'o taróruraimba kwíyómpakene marapákéne komaéyamae úmarainana Káráísiti anóndako mindára'a kárákwiyiniye.

¹¹Áánútu kwená imáyáavinkemba to'mayaa úmakaimpinkemba mirá kwéiye. imáyáa éna to'mayaa úmakaimba póna Yútaa-kwaasi kwená kwaási-i'a úndayavenaya Káráísitinte tarúsinkenaya ításinkaraintaawe. ¹²aiva'á Káráísitimba amu'maréta máyaundawai kwená áaimba ó'oran-aaimba isatá mósá kwémaraumne.

¹³miráumai ó'onkaa-kwaasi árair-aimba kawer-ámpá'á métinkaniye mináséi-áimbá isé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwesé tarúmai máyáamba Áánútu kesimambá tíménaumne simái asirámakaintemba mirá uráimba pó'a kwená kwaási-i'a umái mé'a ísaraawe. ¹⁴Áánútun-amanko keséya máyáaintaveta séta árai'a Áánútu kwená kwaásiyavena simái asirámakainta kesópata tíníye. árai'a Áánútu kwená kwaásiya tátokaampinkemba

iyásinkanintaawe kwéseta mindáyaveta kwená ááimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

¹⁵ agairáúnda árair-aimba pó'a keinárawa'a Ísoigo Ísuwe aráápamái mé'a Áánútuna kwaásiti imáyáa é'a máyáawe-aimba isé'a ¹⁶ Áánútumpa'a súwi símae iyé'a keinárawa'a túwa'naa umai námúnaa súnda ¹⁷ Áánútumpa'a maarán-áintávé'a áisaa une. Ísoigo Ísu Káráísiti avowámá kentáásivowama ó'oran-aaimba kwáyáiwai kwemá kwenamambá tímínana kentí imáyáa kawé'á umátinkena Áánútumba agaráátinkaina'a pó'a kawé'á umái awánanaaowe. ¹⁸ kentí imáyáa ságamatinkena tááyaraintave'a kwesémo ménaaombo amu'maré'o máyáantave'a mindáyave'a námúnaa kwésune. kwemá kwená kwaási kawé'o umáímo ménaaomba to'mayaa úmarena simái asirámakaimba awánanaaontave'a námúnaa kwésune. ¹⁹⁻²⁰ kwenááiyaveta áraire kwésundawavinta kwená asirayánkó mayáímá kwémayaimba minásíráyámbá usáyaaitarain-asirayanko isa'á awánanaaontave'a námúnaa kwésune. Áánútu minásíráyándéí Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena kwenayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á kwíyómpa'a móankaraiye. minásíráyámbá kwenááiyaveta áraire kwésundawaimba símakain-asirayamba mimbórá-ásíráyámbán-iyé. ²¹ Káráísiti amáparawaira'a kárákwirena kwíyómpa'o kárákwiraawairare asirayánkwáráwáíréré aivaráwáíréré ívé'o túwí'o kwáyáiwairare naaémbo túwí'o kwéniwairare kárákwiraiye. ²² Áánútu amáparawaira'a kárákwiyinintavena kwembá usásinankena kwená kwaásiyavena imáyáa éna simáména séna usáyaaitayan-Isoigo'i'a uréma amáparawaira'a kárákwiyuwo siráiyé. ²³ a'nómpínkén-ímáyááómó

amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaásiya Káráísitina áúraamba únanaya kwemá si'nónkáámbá éna kárákwiraiye. a'nónkó kweyáára'a íma máyáísana áúwawaako íma mirá éna mimbórá-kúwawaa'o kwáyáintemba Káráísiti amápa-kuwawaa'a aaómísamai-i'a umásinkena kwegwárá'á aaómísamai-i'a umái máyáiyé.

Áánútuna némpa'a

máyaundavakenta aúnái'o umáímo máyaunda-ita umásínkáin-kwasai.

2 ááéma sáwí-imayaa kwé'e sáwí'a uráan-kanaavimba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a mé'a pó'a ² marapákén-kwáásití sáwí-amba kwaré'a Sáátáánigo kwaántá-kwaasiti anóndakomba kwaré'a kwemá Áánútun-aaí íma ísámai kawé'á kwéowaira'a kárákwiraiwaimba kwakáawe. ³ mirámó kwéontemba ááéma miráyá uráunda sáwí-yantaataveta sirááiyaveta éta sáwí-imayaa kwarááwánanaya Áánútu sáwí-meyamba amáparawai tímínten-umai kanaán-umai simíníntavenaya ivátuwenaya ⁴ arumbá ávááraumai umásinkenaya kentáási imáyáa anómba éna póna ⁵ úwoi súwa'naa enaya kawer-ámpátá mésínkaraiye. sáwítaamo étaamo máyaawandawaina ááínka'a Áánútuna némpa'a máyaawandarata Ísu Káráísitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba aúnái'o umáímo máyaunda-ita umásinkenaya ⁶ Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena kwíyómpa'a móankarena Ísu Káráísitinte tarúsinkenaya aúnái'a umásínkaraisata Káráísitimo kwíyómpa'o ménamo kárákwiraintemba kwíyómpata imáyáa éta máyaumne. ⁷ Áánútu Ísu Káráísitimba ai'marówana kumbéna kentááyáváiyé séna puwéna kentáási sáwí-imayaa maisiyuwéna miráumai anón-kawé'a umásinkenaya úwoi anómba súwa'naa uráísasa

pósa kwená kawé'-má'yái awánamae iyónááontavena mirá uráiyé. ⁸Áánútu úwoi túwa'naa úwa'a kwenááiyave'a áraire suwaná sáwí-imayao tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'á métínkaraiye. Íma kentí imáyáavinkemba kwenááiyave'a áraire siráavo Áánútuma imáyáa timúwa'a áraire siráawe. ⁹túma maé iyésa sésa kawé'á kwéunda póta kawer-ámpátá kwégune sevó séna íma kawé'-má'yáigóná meéyámbán-ivo Áánútu úwoi túwa'naa enayavena sáwí-imayao tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'á métínkaraiye. ¹⁰Áánútu kentáámó taróruirawai séna kawé'-má'yái maimaé kwéiyesa ménaaowe siráimba póna kawé'-má'yái mayánaundayavenaya taróruarena Ísu Káráísitinteya tarúsinkaraiye.

**mimbórá-kwáásí-íta
umásinkarain-kwasai.**

¹¹mindáyave'a imáyáa oro. kentinóvowi íma Yútaa-kwaasi ovó keinárawakwara'a íma Yútaa-kwaasi owatá Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úndayaveta súra'a kárámai araa'ényaya kwéeta keinárawataveta úwoi-kwaasi owé-imáyáá éta séta íma túra'a kárámai araa'éna owáf owéyá kwésumpo mindáyave'a imáyáa oro. ¹²minkánáávimbá keinárawa'a Káráísitina némpa'a mé'a ó'owima é'a íma Áánútumo ítámakain-kwaasi é'a Áánútu simái asirámarena tarúmakain-kwaasi íma é'a marapá'á máyówana Áánútu kesé íma máyowa'a kwesémo maéyave'a íma amu'maré'a máyówana ¹³ááéma Áánútuna némpa'a máyówai Ísu Káráísiti keinárawatavaiye séna puwéna póna tí'maena kwená egwaa'á tínkaraisa'a pó'a kwesé tarúmai méraawe.

¹⁴Ísu Káráísiti puwúntavena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye

kentáásí avumpimbó kwénamo taaínkaar-umaimo namuro-kwáásí-í'o umásinkemayonta maisiyuwéna mimbórá-kwáásí-í'a umásinkenaya ¹⁵Yútaa-kwaasiya kentáásí ámaámba tuwéna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye aúnaí'a umái mimbórá-kwáásí-í'a umásinkenaya kwempá'á tarúsinkenaya póna paru umásinkanintavena mirá uráiyé. ¹⁶Ísu Káráísiti taaira'á pukáintavena síyáambo kwéunda-yantaa'a ánásamasinkenaya Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mimbórá-kwáásí-í'a umásinkenaya sí'maenaya Áánútunopa'a mósinkenaya ¹⁷mirá éna téna áséi-kwasai paru kwéumasinkain-ainta simátimena keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna némpa'o máyáawai tasimátimena kesáá Yútaa-kwaasi Áánútuna egwaa'á máyaundawaiya tasimásimenaya ¹⁸Ísu Káráísiti mirá uráintavena Áánútun-amanko súwa'naa isanayá Káráísiti kentáá Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye sí'maenaya kentáásivonopa'a kwégwisata kwená egwaa'á máyaumne.

¹⁹mindáyave'a ááéma kwááyu-kwaasi é'a ív'é'a íma mirá é'a Áánútuna kwaásiye keinárawakwara'a Áánútuna kwaási-í'a umái máyáamba kesááwé keináraware Áánútuna akún-kwáásí-íta umáíya máyaumne. ²⁰Áánútumo naankáámbó kwéumaraimba Ísu Káráísiti ávonkaamba isasá Áánútuna aantá-kwaasiye Áánútun-ai simátíméwaiye naamayáánkaamba owa'á keinárawa'a naankáámbá kwéowe. ²¹ávonkomo amápa'-nanamimo asááuraintemba kesáá Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaunda Áánútu kwená aoka'-námhá kwaási súneiyya naankáámbá kwéumaraiye. ²²keináraware kesááwé kweséya tarúmai máyaundaya Áánútun-amanko

kwaási suneiya naankáambá kwéumarena mimpímbá kwémaiye.

**Póro ó'onkaa-kwaasivimba
mayái mairáin-kwasai.**

3 mindáyave'a kemá Póro ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráisitín-ai simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a mósínkarowa'a Ísu Káráisitína mayái-kwáásí é'a keinárawatave'a námúnaa kwésune. ²Áánútumo úwoi túwa'naa ínintavena mimbáyái símakowana mimbáyáigó kawe'á kwéumatinkaimba á'a ísaraawe. ³Áánútumo to'mayaa úmakena aúpá'ó makáimba agaráásinkowa'a ááéma mináímpínkémbá ákí-aimba aúvái vimba agaimakáumne. ⁴ááéma Ísu Káráisitín-ai aúpá'á makáimba simásimuwa'a ísaraumne. maanáúvái mó agayáúnda ísámai kawe'á oro. ⁵Áánútu naaóv'á máyówai mináímbá íma simátimena ívé'a Áánútun-amanko kwená aantá-kwaasiyaawe kwenáái simátíméwaiye simásímakaiye. ⁶mináséi-kwásái maarán-áimbán-iyé. Yútaa-kwaasiyaamo áséi-kwasaimo ísaraundantentaan-umai ó'onkaa-kwaasi ísaraantavena Áánútu kawe'á umátínkáísasa ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye mimbóráí'a umái máyaundayaawe. Áánútu séna Ísu Káráisitína mayáiyáv'é mirá ónaumne simái asirámakaimba póna íma Yútaa-kwaasiye su'mainivo ó'onkaa-kwaasiyavenagwara'a simái asirámakaiye.

⁷áséi-kwasai simátimenaundayavena Áánútu úwoi súwa'naa ena kwená asirayámbá siména kwená mayái-kwáásí-í'a umásínkaraiye. ⁸Áánútuna kwaási kembá usáyaitaraawa'a kíto-kwaasi pó'a ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai Ísu Káráisitína mayái ó'om-bayai usáyaitaraim-bayai-aimba simátimenaundayavena usásisinkaraiye.

⁹Áánútu simásimena séna to'mayaa úmare'ó aúpá'ó mar'é'ó mirá ónaumne siráunda-aimba simái ságamatimiyo Áánútu simásímakaiye. Áánútu amápa-tantaa'ó taróurawaiwai aiva'á mináímbá aúpá'á makáimba kwaíkwaí'ó eémáyáimba ¹⁰ívé'a kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé kwíyómpa'ó máyáawai Áánútuna kwaási tuwánésa sésa Áánútu ó'oran-kawer-imayaagwarawain-iyé kwésewe. ¹¹ááínka'a Áánútu imáyáa éna to'mayaa éna séna mirá ónaumne séna Ísu Káráisiti kentáásí Ísóigomba imáyáa amúwana mirá uráiyé. ¹²Ísu Káráisitiye tarúmaiya máyaundayavetaawe kwenááiyaveta áraire kwésundayavenawe íma sáá'a kaisatá Áánútunopata úwoiye kwégune. ¹³mindáyave'a simátimé'a sé'a keinárawa'a áséi-kwasai simátimewandarakemba áwáá'a sésa sí'a iní'a umásínkaraavo asiramái mé'a íma ivátuwaaro. umbai-yántáá'ó kesópa'ó kwáyáimba kanaán-ivo úwoi aamoí oro.

Káráisiti aruntá kwésimin-kwasai.

¹⁴mináíntáv'é imáyáa kwé'e Áánútu kentáásivowa aúranka'a kívaire'a mé'a námúnaa kwésune. ¹⁵amápar-akumba marapá'á máyáawaiye kwíyómpa'a máyáawaiye miwítí ááimba Áánútuma isa'á kwenaúranka'a kívaire'a mé'a maarán-dámúnáá kwésune. ¹⁶Áánútun-amanko kentirumpimbá ména ó'oran-anondako póna asirayámbá timína'a asiramái mé'a ¹⁷Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire kwésentavena kentirumpimbá ména kwemá tirumbó kwétimewaina ááimba isa'á kwentáv'é asiramái tirumbá kwéame'a ménaaontave'a námúnaa kwésune. ¹⁸Káráisiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwé-timiye. Káráisiti asirayámbá timína'a

keináraware Áánútuna kwaásiye amápa'a sé'a Káráísiti kentáávimba arumbá kwésimimba anómba kwésimimba póna íma ánásaniye sénááontave'a námúnaa kwésune. ¹⁹ Ísu Káráísiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimimba íya kanaán-umaiya awánasaraundayaanivo ívé'a kítoka'a awáné'a naaémba awánamai kawe'á ónááontave'a námúnaa kwésune. asirayámbá Áánútumpimba anómba kwéna keinárwapimba anómba kwénintave'a námúnaa kwésune.

²⁰ imáyáamo kwéetaamo Áánútumbo kwéaisaa-undaya sáwíyan-tantaa'an-ivo kwená asirayándéímó kwésuwa'naa-enayaamo kwéimba mindá usáyaaítaraintantaa'an-íye. ²¹ Áánútuna kwaásiya Ísu Káráísitiyeya tarúmaiya méta ívétaamo máyaunda-kwaasiye naaémbo paáronaon-kwaasiye séta kwenáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimba iyéyá símae iyónaundayaawe.

Káráísiti áúwawaata úne siráin-kwasai.

4 Ísóigona mayáímá kwémayaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáimbá kwakwiyé'a kwésimatimune. Áánútu tááyena séna maarán-umai máéro siráivo mirán-oro. ² kentúma íma maimaé iyé'a paru umái mé'a imáyáa kwé'e'a túwa'naa e'a sáwí'o umátínkáambo é'a íma imáyáa é'a úwoi túwa'naa oro. ³ Áánútun-amanko imáyáa tímísa'a mimbórá-imáyáará'á mé'a mirá é'a paru úmae iyónááontave'a íma ivátuwaaro. ⁴ Áánútun-amamba mimbórá máyáísata kesáá mimbórá-súráámbá umáíya máyaunanaya sáýaraimba póta kwesé ménaundayaveta amu'maréta méta mimbórá-yántáátávéta amu'maréta ménaumne. ⁵ Ísóigo mimbórá

máyáísana Áánútun-aaiyaveta áraire kwésunda-anta mimbórá-ámbá isaná nombó kwéveraundaya mimbórá-ámbá isaná ⁶ Áánútu mimbóráwái ména amáparawaiya kentáásivowama ména amáparawairata kárákwirena amáparawaiya kawe'á umásinkenaya kwená kwaásivimba máyáíye.

⁷ Áánútu máyáísana Ísu Káráísiti kwená imáyáavinkemba kwená mayáíyá mayánaundayavenaya kwená asirayámpínkémbá moórá-morawaiya asirayántá símakaintaawe.

⁸ mindáyavena naaóv'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna sanaambó iyúnka'a tátokowai t'ímaena iyéna kwaási aamoi-yántáá'á tímaturukaiye

agaimaréna siráíye. ⁹ iyúnka'o siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. aiva'á marap'á kunkéna ¹⁰ kwíyómpa'a iráimba mimbóráwáímá póna amápa-pimpa'a kwená asirayámbá kwáyáíye.

¹¹ aamoi-yántáá'á tímaturukaiye siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. kwená mayáímá mayánááontavena asirayámbá kwaási tímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei aantá-kwasiti mayáí máyówasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútu simátímakain-aimba simátímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútun-aai íma ísaron-kwaasi simátíma'maesa kuwasá évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna kwaásira'a kárákwiyuwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna aambá agaráátinkowasa miráumai Ísu Káráísitina mayáímá mairáawe. ¹² Áánútuna kwaásiya kwená mayáímá kwémaeta moórá-morawaiya túwa'naa umai mimbórá'á umáíya méta asiramátinkaundayavenaya asirayándéí mirá uráíye. ¹³ mindáyaveta méta Áánútu ááninkon-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe kwembá

awánamai kawe'á kwéundayavetaawe mimbórá-ímáyáá éta tarúmai méta sáákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráísitinkaani'a umáíya ménaumne. ¹⁴miráyáámó onasayáámó ésa iyám-póimo kampa'ó kwésimatiyuwaantemba kentáá íma mirán-umai kampa'á simásiyuwanaowe. mirám-baaran-aimba íya kwaréta kwaási sáwí-ampa'a métinkanae sésa sáwí-imayaavinkembo kwésiyán-aimba íma iséta mirán-áimbá íya kwaránaumpo ¹⁵áráir-aine su'mai kwéseta kwaásiti imáyáa kwéeta amápa-tantaa'a sáákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráísitinkaani'a umái ménaumne. kwemá kentáará'á kárákwiraisata ¹⁶kesáá Káráísiti áúwawaata únana kentáási'nonkaamba Káráísiti éna amápa-kuwawaaka'a kárákwiraiye. tiyáámba tísamaima tínúnkoma tátokaisana ti'nónkómó imbá amápa-kuwawaapa'a imáyáa tímísana tiyáánko kwená mayái máyáísana tísamaigo kwená mayái máyáísana mirámó kwéenamó anómbo kwéimba miráumai Káráísiti kwená kwaási imáyáa tímísasa moórá-morawai kwétuwa'naa-esa kwéasiramatinkesa máyáawe.

Káráísitinte tarútinkena aúnaí'a umátinkarain-kwasai.

¹⁷Ísóigo aúranka'a asiramái simátimumpo ísáaro. Áánútuna aambó ímo kwégwaraawaimo máyáantemba íma miráumai máéro. miwímá sáwí-imayaavimba mésa ¹⁸íma ísámai kawe'á ésa Áánútun-aaiyavesa tirunté marésa ti'nómbá umbái tamái máyáantavesa miwítí imáyáao túnkwisasa Áánútumo aúnaí'o kwéumatinkain-ayampa'a íma mésa ¹⁹sáwí'o kwéon-imayaawe su'mai ésa ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o kwéomba aamoí ésa mirámó kwéontavesa íma tigeayávésa kwéowe.

²⁰miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Ísu Káráísitimpa'a té'a kwená aampa'á kwégwe'a ²¹kwenáái isé'a áraire sumbá Ísumpakemba áráir-aimba simátíma'maesa íyúwa'a ísaraawe. ²²ááéraan-imayaaoimo sáwí-yantaatave'o tirááíyave'o uwanamó kampa'ó simátíyukaimba ivátuwe'a ²³mirámó íyanamo éna Áánútu kentí imáyáa aúnaí'a umátinkena ²⁴kwembó arááímo kwétain'a ónááontavena aúnaí'a umái Áánútunkaani'a umátinkaina'a árai'a Áánútuntave'a imáyáa é'a arupí umái ménaaowe.

²⁵mindáyave'a kampar-áimbá tínaaemba umáme'a kentí kwaásivimba áráir-aine su'mai seró. Ísu Káráísitina akún-ándá póta mimbóráí'a umái méta póta miráyá onó. ²⁶áwáá'o síyamba íma sáwí'a é'a ááéma paru umái mé'a áwáá-tantaa'a kwaíkwei'a ivó sé'a ákíra'a túwáaro. ²⁷Sáátáánigo tavisína'a sáwí'a únavo sé'a áwáá'o sembá ákíra'a túwáaro. ²⁸umóyámbó kwéowai maarán-oro. íma umóyámbá é'a évaka-tantaa'o mayánaáontave'a mayáímá kwémae'a minkákémbá mairé'a ímo makén-kwaasi túwa'naa e'a tíméro. ²⁹sáwí-aimba íma sé'a kawé'ó umátinkanin-aine su'mai sé'a mirámó é'o é'a mináímbó isánááon-kwaasi kawe'á umátinkaiyasa asiramái ménaaowe. ³⁰Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. Áánútu amápa-tantaapinkemba iyásinkanin-kanaamo tínimba Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáintave'a sé'a Áánútuna kwaásima úne sénááontavena Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. ³¹keinárawapimba maarán-tántáá'ó é'a tínaaemba umáméro. kayorái-yántáaré tirumbó sáwí'o íiyé áwáá'o síiyé aaisambó síiyé simáímo sáwí'o umátinkaiye

amápa-tantaa'o sáwí'o iiyé ³²íma mirá é'a tirumbá umátinke'a túwa'naa e'a Ísu Káráísitimo kentí sáwí-imayaamo maitiyúwáísanamó Áánútumo ímo anondá sáwí-meyambo tímíntemba ó'owimo sáwí'o umátínkaraamba íma imáyáa é'a anondá sáwí-imayaa umátínkáaro.

**ságayan-ayampa'a
máero siráin-kwasai.**

5 Áánútu arumbá kwétimisa'a kwená iyámpói ontáv'é'a pó'a kwemó intembá miráumai kwé'e'a ²moórá-morawaivimba kentirumbá kwétim'e'a máero. Ísu Káráísitimo kentáávimbó arumbó kwésimenayaamo énamo kentáásí sáwí-imayaamo maisiyuwáníntavenayaamo puwúwanamo Áánútumo aamoimó uráintemba moórá-morawaivimba kentirumbá tíméro.

³Áánútuna kwaási ontáv'é'a áwáyo-tantaare sáwí'o iiyé túran-andawe únavo sé'a mirán-tántáákón-áái íma seró. ⁴sáwí-aine uwo'aór-áiné aká'áán-aine súnavo sé'o Áánútumpa'o súwimo sénááomba mindá kawé'a íníye. ⁵árai'a áwáyo-tantaa'o kwéowaiye sáwí'o kwéowaiye túran-anda kwéowaiye mirámó kwéon-kwaasi Ísu Káráísitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma mésa túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéowai Káráísitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma ménaaowe.

⁶mirá-sáwí'ó kwéon-tantaatavesamo sénááomba kampa'á simátíyúwáivainivo kárákwiyoro. Áánútun-aii ísámai sáwí'a kwéowai mirá-sáwí-áímbá kwésemba póna Áánútu áwá'a sínívo kárákwiyoro. ⁷mirámó kwésewaise íma mé'a miwí íma kwáráaro. ⁸ááéma túnkon-ayampa'a máyómbanivo

ív'é'a Ísóigona kwaási ontáv'é'a ságayan-ayampa'a máyáamba pó'a ságayan-kwaasi-i'a umái máero. ⁹ságayan-ayampa'o mé'o é'a arupí umái kawé'a umái mé'a árair-aimba simái mé'a ¹⁰imáyáa é'a sé'a Ísóigo aamoí ínkwáe-i'a úne sé'a mirán-oro. ¹¹⁻¹²túnkain-ayampa'a máyáawai íma áúgwara'-mayai kwémayaavo íma miwísé mirá é'a avora'á simátim'e'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a aúpá'ó kwéombo sé'o é'a tigeayáv'é'a ónááovo avora'á simátim'e'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a ¹³avora'á agaráátinkaiyasa mintántáákóná ááimba awánasuwesa koyauwerésa ¹⁴ságayan-ayampa'a taménaaowe. mindáyavesa sésa tuúmó kwaésamo pukáara'naraambo umáimo mémpinkemba usásinewana Káráísiti sán-kamátinkaniye kwésewe.

¹⁵mindáyave'a kárákwiy'e'a sáwí-imayaamo umáimo máyáawaimo ontembá íma é'a kawer-ímáyáá umái máero. ¹⁶ív'é'a kentáásóp'a umbai-yántáá'á kwáyáintave'a Áánútunopa'a ténááontave'a úwoi maúnavo sé'a Áánútuna mayái máyáaro. ¹⁷mindáyave'a íma sáwí-imayaa é'a Ísóigombo arááimo kwétainí'a umái máero.

¹⁸mindáyave'a sáwí'a ónááovo uwo'aó'-nómbá né'a uwo'aó'á únavo sé'a Áánútun-amanko kentáávimbá anómbe umásinkainkwae sé'a máero. ¹⁹keinárwapimba Áánútun-aii aúváivimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Ísóigontave'a tirumpimbá aamoí kwé'e'a imá seró. ²⁰Ísóigo Ísu Káráísitina asirayántáv'é'a imáyáa kwé'e'a amápa-tantaatave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi símae íyóro.

aarakwáti kwaasái.

²¹keinárawa'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá kwémare'a Ísuna akúńí'a umái mé'a minákúmpákén-kwaásí táái ísáaro. ²²aaraiyómbá ísáaro. Ísóigon-aaimo kwéisaanten-umai kentuwai'máá táái ísáaro. ²³Ísu Káráisitimo kwená kwaásira'o kárákwirainten-umai kwaaimá kentuwainímbááka'a kárákwiyoro. Káráisiti kwená kwaási kawer-ámpá'á métínkaraiye. ²⁴Ísu Káráisitina kwaásimo kwenááimo ísáanten-umai aaraimá amápa-tantaatave'a kentuwai'máá táái ísáaro.

²⁵Ísu Káráisitimo kwená kwaásimo arumbó timénamo miwíyávénawe simáímo pukáinten-umai miráumai kwaaimá kentuwainímbáá'a tirumbá tíméro. ²⁶Ísu Káráisiti kwená kwaási nondéi kawe'á umátinkena kwenááinei Áánúntunde-i'a umátinkanintavena ²⁷kwená kwaási kawe'á ésa miwívímbá sáwí-aimba íma kwáyainasa kasenkuí'a umái ó'oran-kawe'a umátinkanintavena pukáiyé. ²⁸miráumai Ísu Káráisitimo kwená kwaásimo arumbó tímíntemba kwaaimá kentuwainímbáá'a tirumbá tíméro. kwaási kentúyavesamo imáyáa onten-umái kentuwainímbááti imáyáa oro. tuwainímbááti imáyáamo kwéowai kesávái-ímáyáágwárá'á kwéowe. ²⁹⁻³⁰kwaási kentúwawaatavesa íma tíyántavesa ésa kawe'á umái kárákwiresa toómbá námaesa kwéiyowe. kesáá Káráisitina kwaási éta kwenáúwawaakaamba únanaya póna kwemá miráumai kentáárá'á kawe'á umái kárákwiraiye. ³¹naaóv'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

mindáyavena kwaagómó imbá anóvowi tíyuwéna awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaeiye

siráiye. ³²mináímpímbá moórá anón-aimba kwáyáasana mináínkóná ááimba maarán-iyé. Ísu Káráisitiyé kwená kwaásiye moórái'a umái máyáawe siráiyé-imayaa kwéune. ³³íma mindáyavenawe su'mai siráivo keinárawa'o kesávái-ímáyáámó ontembá kentuwainímbááti imáyáa oro. aaraiyómbá kentuwai'máá táái ísáaro.

tinóvowiye tíráá'maati kwaasái.

6iyámpóiyomba ísáaro. Ísóigona iyámpóí-i'a ontáv'é'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó onááomba mindá kawe'an-iyé. ²⁻³naaóv'á Áánútu amáamba séna kentinóvowi túwí'a anómba oro aiva'á simái asirámakaintavena séna mirámó é'o é'a kawe'á umái ayáátáaka'a marap'á ménaaowe siráiyé.

⁴iyámpóí tivoísái ísáaro. kentí iyám-póira'a kawe'á umái kárákwirewana miníyámpóí tirunkó íma sáwí'a ína'a Ísóigo Ísun-aai simátíma'mae kwéiyé'a arupí umátinkaiyasa anómba onááowe.

mayái-kwaásíyé miwítí kawáá-kwaásíyéi kwaasái.

⁵évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meéyámbakaan-kwaasi ísáaro. Ísu Káráisitina-aai ísáanten-umai kentí anón-kwaasi-taai is'é'a táátavai é'a tiyántámbá kwétaamba kentí anón-kwaasiti mayáíyáv'é'a íma kaer-ímáyáá é'a miwí táái ísáaro. ⁶miwí túranka'a aamoí umásinkaiyave su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísu Káráisitina mayái-kwaásí ontáv'é'a Áánútumbo arááimo kwétaini'a umái karuwaa'á oro. ⁷kesí anón-kwaasiti mayáíyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwaásíyá úne sé'a tirunkó kawe'á kwéina'a mayáímá máyáaro. ⁸maanáímbá

imáyáa oro. meéyámbakaan-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawé'-má'yái kwé-mayaantavena Ísóigo kawé'-mé'yámbá timíníye.

⁹meéyámbakaan-kwaasiti anón-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi kwémayaan-kwaasira'a kawé'á umái kárákwire'a íma inkaisí-áimbá kwésimatinke'a maarán-ímáyáá oro. miwítí anóndako kentí anóndako mimbóráwái éna kwíyómpa'a ména íma taáínkaar-umai-meyamba timínívo arupí umai-meyamba timíníye.

Ísóigona asirayánká'a máéro siráin-kwasai.

¹⁰maan-áimbá simátíménda ísáaro. Ísóigoemo tarúmaimo má'yámba kwená asirayámbá kwétimisa'a asiramái kwémaewe. ¹¹Sáátáánigo tavisimái kampa'á simátíyuwaivainivo asiramái ménaaontave'a áái'o tiyái-yántáá'ó Áánútumo tímimba má'yáaro. ¹²íma marapákén-dámúró-kwáásíyé áái'a tiyéta túnkurain-ayampa'o kárákwiraiwaiye kwaántá-kwaasiye sáwí-asirayankwarawaiye mirá-sáwí'ó kwéowaiye ááita kwétiyaumne. ¹³mindáyave'a áái'o tiyái-yántáá'ó Áánútumo tímimba ívé'a mairé'a sáwí-kanaamo tnímba asiramái mé'a íma Sáátáánigon-aaiyave'a owé sé'a íma inkaisé'a kowé'a asiramái máéro.

¹⁴miráumai to'mayaa umái máéro. tímúr-andamo uráantemba áair-aimba tirumpimbá tátoraaro. kweukáán-tántáá'ó tiraa'ó uré'o má'yáantemba arupí umái asiramái máéro. ¹⁵tísamaimo ánáan-kwiré'o nááóntemba áséi-kwasai paru kwéumatinkain-aimba kosimátíméro. ¹⁶kweu'ó araa'naan-uráawanamo paroigómó túvimbo ímo péráintemba Áánútun-aii tátokewana Sáátáánigon-aaigo íma túvimba péráníye. ¹⁷t'i'nónká'ó kánumo'a

kwimáímo kárákwiraanten-umai kawer-ámpá'á métinkena kwégarak-wiyiye. taánasataneimo túvimbo airaráanten-umai Áánútun-amanko kwenááimo siráimba kosimátimiyasa mináínkó tirumbá airaráníye. miráumai Áánútumo tímimba mairé'a to'mayaa umái máéro. ¹⁸Áánútun-amankona asirayándéí námúnaavinkemba Áánútu kwétuwa'naa-intavai áísaa úmae íyóro. mirá ónááontave'a íma ó'on-o'on-imayaa é'a Áánútuna kwaásiyave'a amápa'a námúnaa símae iyé'a íma ivátuwe'a ¹⁹kentáváígwárá'á súwa'naa umai námúnaa seró. áséi-kwasai simátimenaunda Áánútu aái simínana íma sáá'a kwégaina'a avora'á simátimé'a Áánútumo aúpá'ó makáin-aimba avora'á simátimenaumpo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa seró. ²⁰mináimbá simátimenaundayavena Áánútu usásisinkowa'a simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a másinkaraawe. áséi-kwasaimo simátimunda mindá kesí mayáímán-ivo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa síyana íma sáá'a káína'a simátíméno.

²¹kemó mé'o kwéunda-aimba isánááontave'a moóráwai áwí'a Tikikása kosimátimíniye. kwemá kentáásí kwaási Ísóigona mayái-kwáásí póna íma tuwéna kawé'á umái kwémayaiye. ²²Tikikásaamba ai'maráúnana kentópa'a kweémena kentáásáái kogwésimatiména kentí imáyáa koasiramátinkaina'a asiramái ménaaowe.

²³kentáásí kwaásiyono. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye aráá-pamai má'yáawai tirumbá kwétimesarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

²⁴Ísóigo Ísu Káráísitimba tirumbá kwéamesa íma aúwáan-kwaasivimba úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Vírípai

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Vírípai-naoraa-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moórawai maimaéna mátímakaiye. Póro ásí-kwasai kosímátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 16:11-40-vimba kwáyáiyé. Póro ó'on-o'on-daopa'a Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana máyowasa Vírípai-naoraa-kwaasi Póromba áwa'naa esa évaka-tantaa'a ámuwana súwi séna maanáimbá agaimarówana mátímakaiye.

1 kemá Póro maanáimbá maanáúvávímbá agaimarúmpo isáaro. Tímóti kesé máyáísakai Ísu Káráísitina mayái-kwáásírái úye. Vírípai-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawaiye keinárawaka'a kárákwiraawaiye kwétuwa'naa-owaiye maanáimbá isáaro. ²Áánútu kentáásivowae Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkayantave'a námúnaa kwésune.

³keinárawatave'a imáyáa únda-tawai Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁴keinárawatave'a Áánútumpa'a námúnaa sún-da-tawai aasiyaasi sirunkó kawe'á kwéiyé. ⁵aiva'á Áánútuna ásí-kwasai simátimuna'a isé'a súwa'naa umai kwésimatima'mae kwéiyé'a ívékwara'a kwésimatimentave'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁶Áánútu kentirumpimbá kawe'-má'yáígoná ááimba ásamai maimaé kwéiyena ívékwara'a kwéiyimba póna Ísu Káráísiti kumínda-tawai

minkáwé'-má'yái ánásaniye. mináimbá ísaraumne. ⁷Ísu Káráísitin-ai simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundavakenkwara'a ásí-kwasai kwésimatime'a miwí táái anondá kwésimatimunana Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ena keinárawakwara'a úwoi kwétuwa'naa-isa'a pó'a Áánútu kentirumpimbá kawe'-má'yái maimaé kwéiyiyeyimayaa únda mindá kawe'án-iyé. kentí imáyáa kwéundayave'a mirán-áimbá kwésune. ⁸imáyáamo tímakaunda íma kesí imáyáavinkene su'mainivo Ísu Káráísitina imáyáavinken-aimba tímakaunda árair-aimba isaná Áánútu suwánaraiye.

⁹maanáíntávé'a Áánútumpa'a námúnaa simátinkanaumne. imáyáa tíma'mae kwénaae'a kawe-tántáá'á awáné'a kawer'á é'a ¹⁰amápa-tantaa'a taaínkaa'a é'a kawe-tántáá'á awáné'a kawer-ámbá kwaré'a Ísu Káráísiti kumínda-tawai kawe'á umái méwana kentí sáwí-meyamba íma kwáyainana ¹¹Ísu Káráísiti imáyáa tímína'a kawer-úrumba umái méwasa tuwánésa mirámó iyamba Áánútu áwí'a mósá marésa súwi sénááontave'a mindáyave'a námúnaa kwésune.

¹²kesí kwaásiyono maísáaro. umbai-yántáá'á kesópa'a tiráimba mindáyavesa sáwíva-kwaasi ásí-kwasai ísaraawe. ¹³Ísu Káráísitin-ai simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawasa kenká'á kárákwiraawaiye évakarawaiye Ísu Káráísitin-ai ísaraawe. ¹⁴ándáva'a máyaunda mindáyavena Ísóigo kentáási kwaási sáwíva'a asirayámbá tímísana íma táá'a kaisasá Áánútun-ai asiramái kwésimatima'mae kwégowe.

¹⁵súwí'a kwáyáintavesa évakarawai tirumbá sáwí'a ésa kentávésa kwenáwí'a kumíníye sésa Ísu Káráísitin-ai kwésimatimbanivo évakarawai

kawer-ímáyáávínkémhá Káráísitin-ai kwésimatimewe. ¹⁶áséi-kwasai simátíme'a miwí táái anondá sénaundayavena Áánútu owé sisasá ándáva'a sínkaraawe. ándáva'o máyaunda-aimba évakarawai isésa imáyáa umásinkesa Ísu Káráísitin-ai kwésimatimewe. ¹⁷évakarawai íma kawer-ímáyáávínkémhán-ivo sáwí-imayaa tokésa sésa Ísu Káráísitin-aiimo simátíméndamo ésa kesúya maé iyónááowe sésa Ísu Káráísitin-ai kwésimatimewe. kentávésa sésa ándáva'a ména isáínana arunkó umbái táníye sésa Káráísitin-ai kwésimatimewe. ¹⁸mindáyave'a íma anón-imayaa kwéune. kawer-ímáyáávínkémhá Káráísitin-ai kwésimatimewana sirunkó kawé'á kwéivo sáwí-imayaa tokáawawara'a Káráísitin-ai kwésimatimewana úwoi sirunkó kawé'á kwéiye. ¹⁹Áánútumpa'a námúnaa kwésewana póna Ísu Káráísitin-amanko kwésuwa'naa-isasa ayúsinkanaaombo isáúnda sirunkó kawé'á kwéiye. ²⁰sínkamiyara puwónaum. úwoi ménaumno. mindáyave'a timu'maké'a námúnaa sé'a Ísu Káráísitintave'a íma sigaeyáv'é'a é'a íma sáá'a káína'a asiramái Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránaumne. mirá úmae kwéiyundantemba Káráísiti áwí'a mósá maránaumne súne. ²¹marapá'ó máyaundamo é'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránae sé'a máyaundanivo puwé'o kwíyómpa'o iyóna marapá'ó máyaandawaimba usáyaaítanaumne. ²²marapá'ó úwoimo mé'o é'a áúgwara'-mayai mayánaumne. úwoimo máéndayavena siráái táínana puwónaundayavena siráái táínana mirá ína'a mirámó ónaundawaimba íma ísaraumne. ²³minkáér-ímáyááo kembá kwétavisíye. puwé'a kwíyómpa'a Káráísitiye ménaundayavena

usáyaaítarain-tantaa'a póna siráái kwétaivo ²⁴marapá'ó maúndamo é'a kawé'á umái kembá túwa'naa únda póna kawé'á íníye. ²⁵mináímbá árair-aimba isa'á isáúnda pó'a marapá'á mé'a keinárawate koménaunda Áánútun-aaiyave'a áraire símae iyónana tirunkó kawé'á ínimba mináímbá ísaraumne. ²⁶keinárawate ókwara'a koménaundayave'a kentáv'é'a imáyáa é'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránaáowe.

²⁷moórá-aimba asiramái simátíménda isáaro. kawé'á umái mé'a Ísu Káráísitina áséi-aimba mósá maráiyasa tuwánanaaowe. mirámó íya'o é'a maanká'á mé'a isánaumno. kentópa'a komé'a tuwánanaumo. íma isáúmne. maarán-áímbá isánaundayavaiye sé'a kwésimatimune. mimbórá-ímáyáá é'a asiramái mé'a tiyáántamba kwimái asiramái mé'a áséi-kwasai simátíma'mae'a kwíyasa mináíntávésa évakarawai áraire sénááowe. ²⁸kentí namuro-kwáásí túranka'a íma moórá-yantaatavena táá'a kánimba pósa keinárawatavesa sésa Áánútu kwená aampa'á motínkaraisasa máyáawe-imayaa ésa kesávésa Áánútuna némpata maí'maita kwéune-imayaa ónááowe. ²⁹Áánútu imáyáa tímísa'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire siráawe. Áánútu íma tíyótaasa isa'á keinárawa'a Ísu Káráísitina kwaási-i'a onkákémhá tí'o iní'a kwéumatinkaawe. ³⁰ááéma Ísu Káráísitina mayái siyáántámbo kwimáímo mayááwánda á'a suwánaraamba ívékwara'a mirámó únda kwéise'a tiyáántámbo kwimái kwémayaawe.

Káráísiti Áánútu aísamaivimba máyowana áwí'a anómbo umánkarain-kwasai.

2 Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba kwemá kwétiravayaiye. Áánútumo kwenarumbó tímakaimba

asirayámbá tímakaiye. Áánútun-
amankomo arumbó tímakaimba
moórávimba máyáawe. tirumbá
umátínkáva'a kwénaae'a túwa'naa umai
máýáawe. mirámó íya'o é'a ²mimbórá-
ímáyáá umái mé'a moórá-tirumba
ma'mái mé'a kentirumbó tíma'mae'o
naafyamba sirunkó anón-kawe'a íníye.
³mayáímó kwémayaamba íma kentúma
maé iyé'a kesúwí'a maimaé iyígwáe
íma sé'a Áánútu aísamaivimba mé'a
ó'owiyave'a sé'a kentáá usáyaaitaraawe
seró. ⁴íma kesáváyíe su'mai túwa'naa
e'a amáparawai túwa'naa oro. ⁵Ísu
Káráísitimo imáyáamo intembá
maarán-ímáyáá oro.

⁶Ísu Káráísiti Áánúturaamba umái
ména kwená asirayánkómó intembá
umái ména minásíráyámbá íma
tokéna ⁷ivátuwena umarankáání'a
mórun-úwana moórá-ininko
marankówana anón-éna
kwayó-kwáásíráámbá umái ména
⁸kwaásiraamba umái máyowasa
awánowana Áánútu aísamaivimba
kumbéna puwínín-aintavena owé
simái kató éna íma úwoi pukáivo
sáwí'a ésa taaira'á inkamúwana
pukáiyé. ⁹mirá uráintavena Áánútu
pukáimpinkemba usásinankena
sanaan-úrumba móankena
amáparawai túwíka'a kwenáwí'a
anómba umánkowasa ¹⁰pósa Ísu
áwí'o tánááombo ésa anómban-íye
sésa amáparawai kivaesa
kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé
kwaántái marupákéwáiyé kivaesa
¹¹avora'á Ísu Káráísitintavesa sésa
Ísóigoman-íye sésa Áánútumba
kentáásivowa áwí'a mósa
maránááowe.

**kwaásivimba sáma kamátinke'a
máero siráin-kwasai.**

¹²mindáyave'a kesí kwaásiyo
ísáaro. keinárawate máyaawandara'a

kesáái ísámae iráantemba ívé'a
íma keinárawate máyaundara'a
kesáái isé'a Áánútumo sáwí-imayaa
tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-
ámpá'ó métinkarain-aimba imáyáa é'a
kwentávé'a kwée'a kwenáái tuwáúnavo
sé'a táátave'a kwée'a asiramái
kwená mayái máyáaro. ¹³Áánútu
aamoimó kwéim-bayai mayánae sé'a
kwéontavena kentirumpimbá mayái
maimaé kwéiyisa'a pó'a táátave'a kwée'a
kawer-ámpá'á kwa'maé kwégowe.

¹⁴íma í'ái tinké'a íma aaisambá
tiyé'a miráumai máero. ¹⁵mirámó é'a
kawer-úrumba umái máiyana póna kentí
sáwí-meyamba íma kwéniye. marapá'ó
sáwí-ambo kwarésamo kae'náé'o úmae
nááon-kwaasivimba keinárawa'a
Áánútuna kwaási mé'a sáwí-imayaa
kempímbá íma kwáyaina'a pó'a sáma
kamátinke'a ¹⁶maí'mai'o ónááon-aimba
kentirumpimbá asiramái tátokaiya'a
pó'a Ísu Káráísiti kumíndara'a
aamoí é'a sé'a komáyaawanda pó'a
maí'mai'o ónááon-aimba tirumpimbá
asiramái tátoraamba pó'a sé'a íma
úwoisan-tantaatave'a mayái kwémae'a
méraumne sénaumne.

¹⁷Áánútuna aamoi-yántáá'ó
áménteni'a umái kwenká'á agevamái
máýáawe. Áánútuntavesamo
imáyáaamo ésamo ándá-aran-dombo
átímaraanteni'a umái kembó
sínkamiyanamo kesí naemó
kumína'o púwónanamo éna
ándá-aran-donkaamba kumíniye.
mirámó ondamó éna kesirunkó kawe'á
ínimba póna kentirunkógwárá'á kawe'á
íníye. ¹⁸miráumai kesirunkómó
kawe'ó índantemba kentirunkógwárá'á
miráumai kawe'á íníye.

**Tímótiye Épavarotaitasi
miwítí kwaasái.**

¹⁹sáwíyanka'a Tímótimba
ai'máráanana kentópa'a kwíníntave'a

Ísu Káráisitimpa'a námúnaavinkemba kwéaisaa-unda póna kentópa'a kuréna koyauweréna kesópa'a téna kentáái másimasimina'a isé'a aamoí ónaumne. ²⁰kwesé keiráiyé su'mai keinárawatavekai anón-imayaa ékai sékai kawerá umái máya. sáwíra umái máyaa kwésuvo ²¹évakarawai kesávái-ímáyááwé su'mai ésa Ísu Káráisitina imáyáa íma kwéowe. ²²ánivo ááninkomo avowáná mayáímó áwa'naa intembá ásí-kwasaiyavena Tímóti kembá kwésuwa'naa in-áimbá ísaraawe. ²³kesópa'o tínín-tantaa'a amu'ma'mái awáné'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwína'a ²⁴kemá sáwíyanka'a kentópa'a kónaundayave'a Ísóigompa'a kwéaisaa-e'a kwéamu'maraumne.

²⁵ímáyáa é'a kesí kwaásigo áwí'a Épavarotaitasi ai'maráanana kentópa'a kwíníye. mirá ónaumne kwésune. ai'marówana kesópa'a téna kentáái másimasimena kesí umbai-máyái tagwésuwa'naa-ena kesé asirayám-báyái kwémayaisana ²⁶ái'a isa'á kwenáái isáawana kwemá iséna anón-imayaa éna sí'o imbá asóvamasinkain-aimba kosimátimenae simbá pó'a ai'maráanana kwíníye. ²⁷árai'a á'a isaná puwíndayavena kwéisana Áánútu arumbá umánkena asóvamankaraiye. umbai-yántáá'á kempímbá kwáyáinka'a póna puwínana ó'on-umbai-yantaa'a tivó séna Áánútu arumbá umásinkena asóvamankaraiye. ²⁸mindáyave'a ai'maráandayave'a aamoí únana kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí íya'a íma anón-imayaa ónaumne. ²⁹kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí umánke'a Ísóigompa'a súwi síyana tirunkó anón-kawe'a íníye. mirán-kwáásí táái mósá maráaro. ³⁰íma kanaán-umai tasúwa'naa ontávéna kentí anondá kwemá téna kovuwúnavo íma simbá úwoi tasúwa'naa ena Ísu

Káráisitina mayái kwémayaimba puwíndayavena uráivo kwembá awáné'a kwenáái mósá maráaro.

Káráisitín-aiiyavai áraire sewái arupí-kwaasin-owe siráin-kwasai.

3 kesí kwaásiyono senda-áimbá ísáaro. Ísóigontavena tirunkó kawe'á íno. siráunda-aimbo ókwara'o sénaunda íma sívón-káínana mináínkó kenká'á kárákwiyniye.

²évakarawai sésa túra'o kárámimo araa'énamo é'o é'a Áánútu kwaási-í'a ónááowe kwésevo mináimbá íma ísáaro. miwímá iyánkáán-kwáási sáwí-mayaima kwémayaan-kwaasi tááiman-ivo íma ísáaro. miwí túra'a kárámai araa'éna ésa Áánútu kwaásiya úne sembánivo ³kesáámá árai'a Áánútu kwaási-uranta úne. Áánútun-amanko kentáái imáyáa símakaintaveta Áánútu imáyáa éta áwí'a mósá maréta Ísu Káráisitimba aamoí umánketa kentáási mayáiyávéta íya aamoí kwéeta séta kentáási mayáígó kentáási sáwí-imayaa íma kanaán-umai ánásasuwanivo Ísu Káráisiti kentáási sáwí-imayaa ánásasuwaniye kwésune. ⁴évakarawai sésa kentáási mayáígó kentáási sáwí-imayaa kanaán-umai ánásasuwaniye kwésewe. mináimbó árair-aimbo inkákái kemá kawe'á úsina. kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-íye siráunda ⁵kesinó masinkówa'a avakaumboé-no'waamba kwaéwánasa súma kárámai araa'éna uráawe. kemá Ísareri aísavutantamba uráundawai é'a Pénisamini-andarakemba ówánasarai kesinóvowi Ípíru-kwaasi-taavinkemba kwésuya'a mináímpínkémbá siráumne. Yútaa-kwaasiti amáámba amáán-kawaa-kwaasi asiramái kwégwaraamba kemá amáán-kawaa-kwaasiti aambá kwakáumne. ⁶Áánútu aamoí umásinkainkwae kampa'á sé'a Ísuna

aampa'á kun-kwáásí sáwí'a umátínka-
raumne. amápar-amaambo kwakáunda
suwánésa sésa kawe'á kwéiye siráawe.
7 mimbáyáiyávé'a kesí imáyáavinkem-
bayai anóm-bayaiman-iyé siráundanivo
minímáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu
Karáísitin-aaiyave'a áraire súndayave'a
ááémo mairáunda-mayaiyave'a
úwoisam-bayaiman-iyé kwésune. 8 Ísu
Karáísiti kesí Ísóigo tarúmai máyaunda
pó'a sé'a mindá aiva-tántáá'á éna
amápa-tantaakomba usáyaaitaraiye.
ó'on-tantaatave'a úwoisan-tantaa'an-iyé
kwésune. Ísu Karáísitintave'a imáyáa
é'a sé'a Karáísiti aivarawái isa'á
kwesé tarúmai máyaunda pó'a ááémo
anóm-bayaimo mairáundayave'a
mindá úwoisam-bayaiman-iyé
sé'a ivátukaumne. 9 Áánútumo
Mósesimbo simámakain-amaamba
kwakáundayavai sé'a mináínkó kawe'á
umasinkainana Áánútu kentávéna
arupí-kwaasiman-iyé síníye mirá
siráundanivo ívé'a minímáyáá
ivátuwe'a sé'a Ísu Karáísitin-aaiyave'a
áraire sé'a kwenká'á agevamái
máyaundayavena Áánútu kentávéna
arupí-kwaasiman-iyé kwésiye sune.
mirán-áímbá sirááíma kwétaisa'a
máyaumne. 10 Ísu Karáísitintave'a
imáyáa únana mirán-ímáyááó anómbe
isaná sirááíma kwétaisa'a máyaumne.
Ísu Karáísiti pukáimpinkemba
usásinena asiramái máyáimba pó'a
kemá mirá ónaumne-imayaamo únda
sirááíma kwétaiye. Ísu Karáísitimba
áf'a úní'a umánkaraamba pósa
kembó sí'o índai'o umasinkaiya'o
é'a kwená áíkona ááimba isánáe
sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye.
Karáísitimo pukáimba kawer-ímáyáá
kwéena pukówa'a mirán-ímáyáá ónáe
sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye.
11 puwónaundavinkemba Áánútu
usásisinkaniye-imayaa kwéunana

sirááíma kwétaisa'a amu'maré'a
máyaumne.

Póro ayáántán-kwimai mayái mairáin-kwasai.

12 sirááímo kwétaiyemo súnda-
aimba Ísu Karáísitina ááimba á'a
maisáúmne-imayaa íma kwéune. Ísu
Karáísiti kwená kwaási-i'a umasinkena
kasenkuf'a íma umasinkaraisa'a
mirán-kwáásí auvóndayave'a
asiramái siyáántán-kwimai mayái
kwémayaumne. 13 sirááímo kwétaiyemo
súnda-aimba á'a maisáúmne-imayaa
íma kwé'e'a maará kwéune.
amápa-kwaasimo isaaisésaraambo
kwégwesamo mimbórá-ímáyáámó
kwégwaraantemba kemá mirá kwéune.
kesínaempa'o kwáyáin-tantaa'a íma
imáyáa é'a aáno paárinin-tantaare
su'mai kwégware'a 14 ayááivá'o
kwáyáim-beyamba mayánáe sé'a
kwégwaraumne. Áánútu Ísu Karáísitina
mayáiyávéna imáyáa éna séna
kwíyómpa'o maí'mai'o ónááomba mindá
kentí meéyámbán-iyé siráintave'a
mindáyave'a siyáántán-kwimai mayái
kwémayaumne.

15 mirán-ímáyáámó úndantemba
sáákaevayan-kwaasiya mimbórá-ímáyáá
íyataao. évakarawai ó'on-imayaa owaná
Áánútu avora'á mirámó kwéowaina
ááimba agaráátinkaniye. 16 Áánútun-ai
ísaraamba póna mináínkó kentúra'a
kárakwiyina'a máéro.

17 kesí kwaásiyono. úndantemba
mirá oro. kesáámó úndantembo
kwéon-kwaasi tuwáné'a mirá oro.
18 ááémo símae'o iráunda-aimbo
é'a sirunkó umbái taimbá pó'a
ókwara'a simátimé'a sé'a Ísu Karáísiti
taaira'á pukáin-aimba évakarawai
isésa íma aamoí ésa namuroráání'a
kwéowe. 19 toómbó naí-yántáákó
áúma mósá marésa tigaemó íi-yántáákó
miwímá íma kwéisasa aamoí kwéesa

marapá-tántáátávésawe su'mai
imáyáa kwéiyana Áánútu miwímá
ánásasuwanivo ²⁰kesáá kwíyómpata
uménaunda-kwaasi únanaya Ísóigo
Ísu Káráísiti kwíyómpakemba
kuména kusiráníntaveta mindáyaveta
amu'makáananaya ²¹kuména
mararákémbá aamoi-súwawaakomba
ó'ora-suwawaata aúsinkaniye.
asirayámbá tokéna amápa-tantaa'a
kanaán-umai kárákwirain-asirayandei
kwená ó'oran-auwawaakaanta
kentáásúwawaa'a aúsinkaniye.

**kawer-ímáyááwé su'mai
úmae íyóro-kwasai.**

4 kesí kwaásiyono. kentí imáyáa
kwéunda-kwaasiyomban-owe.
Áánútun-aii kosimátímakaun-
darakemba Áánútunopa'a tiráantavena
sirunkó kawé'a kwéisa'a kotuwánanae
sé'a kwéune. Ísóigoe tarúmaimo
máyaámba asiramái máero.

²kemá Póro kaer-ínínkáí túwí'a
Yótiyaawe Síntikite asiramái simátimé'a
sé'a Ísóigontavekai imáyáa ékai
aaisan-áimbá ivátuwekai mimbórá-
ímáyáá okaiyó kwésune. ³kesémo
mimbórá-máyáímó kwémayaandawai
simáménda isaaó. minkáér-
ínínkórásaráí áséi-kwasaiyavesarai
súwa'naa urááyamba po minínínkáí
túwa'naa inasarái aaisan-áimbá
ivátuwesarai mimbórá-ímáyáá okaiyó
kwésune. minínínkáíyé moóráwai
áwí'a Kérémentiye évakarawaiye
áséi-kwasaiyavesa kesé asirayám-báyái
kwémaesa aúnái'a umái maí'mai'a
ónááowai miwí túwí'a Áánútu kwená
aúvái-kwandaavimba agaimakáíye.

⁴Ísóigoe tarúmaimo máyaámba
aasiyaasí tirunkó aamoí íno. ókwara'a
mináimbá sé'a tirunkó aamoí íno
kwésune. ⁵paru umái mé'a túwa'naa
íyamba amáparawai tuwánanaaowe.
Ísóigo sáwíyanka'a marapá'á kumíníye.

⁶amápa-tantaatave'a íma anón-imayaa
é'a Áánútumpa'a áísaa e'a námúnaa
sé'a súwi seró. ⁷mirámó íyanamo
éna Áánútu paru umátinkaniye.
Áánútuna parugómá amápa-parugomba
usáyaaitaraiye. Ísu Káráísitiye
tarúmiminé imáyáarare kárákwiyiniye.

⁸kesí kwaásiyono. senda-áimbá
ísáaro. árair-aive aiva-tántáaré arupí-
yantaare kaweré su'mai íí-yántáaré
aamoí kwéon-tantaare kasenku-
yántáaré kawer-áimbó kwésen-tantaare
áwí'o mósá kwémaraan-tantaare
miráumai-yantaatave'a imáyáa úmae
íyóro. ⁹simátímakaunda-aimba kwéise'a
táto'mai kawé'a úmae íyóro. mayáímó
mairáunda suwánaraavo mirá úmae
íyóro. mirámó íyanamo éna Áánútu
paru umátinkena keinárawate méníye.

**súwa'naa owe séna Póro
súwi siráin-kwasai.**

¹⁰ááéma kentáv'é'a imáyáa
uráamba súwa'naa ónááon-amba
íma kwaémáimbanivo ívé'a
kwésuwa'naa-on-amba kwáyáísa'a
kwésuwa'naa-owana sirunkó aamoí
kwéisa'a Ísóigompá'a súwi kwésune.
¹¹ímo makáunda-yantaatavena íma
sirunkó sáwí'a kwéiye. sáwíva-tantaa'o
makáunda-tawai kanaawé sé'a
sáwíva-tantaa'o ímo makáunda-tawai
úwoi kanaán-íye kwésune. ¹²ímo
makáunda-yantaakona aambá á'a
awáné'a makáunda-yantaakona aambá
á'a awáné'a kwéunana Áánútu imáyáa
símísana sirunkó kawé'a kwéisa'a
máyaumne. amápa-tantaa'a kesópa'a
tiráimba évaka-tawai toómbá maré'a
évaka-tawai káno'a maé'a évaka-tawai
sáwíva-tantaa'a maré'a évaka-tawai
íma sáwíva-tantaa'a maré'a miráumai
mé'a kanaán-íye sé'a máyaumne.
¹³Ísu Káráísiti asirayámbá símakaisa'a
amápa-tantaa'o kesópa'o tiráimba

asirayánkwará'á toké'a máyaumne.
¹⁴ánivo umbai-yántáá'ó kesópa'o
 tiráimba keinárawa'a súwa'naa uráamba
 kawe'á uráawe.

¹⁵aiva'á ásíi-kwasai
 kosimátíma'mae'a kwéiye'a kentí
 maramá Másétóniyaa-marama tuwé'a
 ó'on-o'om-barava'a kosimátíma'mae'a
 kwénaaunda-kanaavimba keinárawa'a
 Virípai-naopaken-kwaasiye su'mai
 kwésuwa'naa-e'a évaka-tantaa'a
 násímakaawe. Áánútuna kwaási ó'on-
 daopimpakewai íma násímún-aimba
 ísaraawe. ¹⁶Tésárónaikka-naopa'a
 komáyaawanda-kanaavimba évaka-
 tawai keinárawapinkemba évakarawai
 timé'a ti'márówasa mánásímakaawe.

¹⁷nááwiya mánásimenaao-imayaa íma
 kwéunda pó'a násimiyawai Áánútu
 kawe'-mékámbá timínda-meyanko
 iyíníye-imayaa kwéune. ¹⁸Épavaro-
 taitasimba amé'a ai'márówana
 másímakain-tantaa'a aráá'a makáumne.
 másímakain-tantaa'a Áánútumba

ámakaamba ásíi-kwiyaumba iséna aamóí
 kwéin-tantaakaamba makáumne. ¹⁹Ísu
 Káráísitiye tarúmaimo máyáantavena
 kesí Áánútu amápa-tantaakona ááimba
 póna keinárawatavena kwembó
 arááímo tain-tántáá'á timíníye.
²⁰Áánútu kentáásivowa kwená
 ó'oran-aaimba kwaíkwai'a ínimba
 árair-aimban-íye.

²¹Áánútuna kwaási Ísu Káráísitiye
 tarúmaimo máyáan-kwaasiyave'a
 sé'a kawe'á umái máéro kwésune.
 Áánútuna kwaási kesé máyáan-kwaasi
 keinárawatavesa sésa kawe'á umái
 máéro kwésewe. ²²Áánútuna
 kwaási Árómaa-naopa'a máyáawaiye
 Árómaani-kamaani anóndakona
 kwaásiti mayái kwémayaawai
 keinárawatavesa sésa kawe'á umái
 máéro kwésewe.

²³Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate
 ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námú-
 naa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kórosi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai afyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimakáíye. Póro Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana máyopa'a moóráwai áwí'a Épávarasi téna séna Kórosi-naopa'a Ísuna aampa'ó kwégon-kwaasivimba kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewe siráíye. mindá maarán-kámpár-áimbá sésa Áánútu isasá kwaási owasá avumpimbá égésinarawa'a máyáawai túwí'a mósá máráaro sésa Ísuntavai íma Ísóigoma póna kwíyómpaken-kwayo'nakaamban-íye sésa évaka-tontavai íma naaró sésa kentú-augwiyaamba toró simái mirán-áimbá kwésewe kosúwana Póro iséna mirán-áimbá tuwáígwáe séna maanáúvái agaimái tuwówasarai Tikikásae Ónísímasiye mátímakaíye.

1 kemá Póro maanáimbá maanáúvái'vimbá agaimarúmpo ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáásí kwaásigo kesé máyáísa'a agaimarúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-í'a éma Ísu Káráísitin-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiwo ísáaro. ²Kórosi-naoapakewai Áánútuna kwaási Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáawai kwembá íma aúwáamba asiramáímo máyáawai ísáaro. Áánútu kentáásivowa úwoi túwa'naa ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

³keinárawatave'o imáyáamo é'o námúnaamo kwésunda Áánútu Ísu Káráísiti avowámpá'a súwi kwésune. ⁴Ísu Káráísitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaási amáparawaivimba kentirumbó kwétimen-aimba isé'a

mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁵aiva'á moóráwai áwí'a Épávarasi árair-aimba áséi-kwasai simátimuwa'a ísaraanka'a kwíyómpa'o Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba pó'a Ísu Káráísitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaásivimba kentirumbá kwétimewe. ⁶aiva'á Áánútu úwoi túwa'naa in-áimbá simátimuwa'a isé'a sé'a árair-aimban-íye suwaná mináínkó kawé'ó umátínkaraintemba mináséi-áínkó amápa'-marava'a kóyáwé éna kawé'á kwéumatinkaiye. ⁷Épávarasi mináséi-kwásái simátíma'mae iráíwai kwembá sirumbá ámakaundawai keséya kawé'-má'yái kwémayaiwai súwa'naa ena keinárawapimba Ísu Káráísitina mayái kogwémaena íma ivátuwena ⁸tasímásimena séna Áánútun-amanko Kórosi-kwaasi imáyáa tímísasa kwaásivimba tirumbá kwétimesa kwétuwa'naa-owe siráíye.

⁹súwa'a isé'a námúnaa símae kwéíye'a námúnaavinkemba maarán-áimbá kwésune. Áánútu kwembó arááímo kwétain-tantaa'a sáma kamátinkaina'a awánawana Áánútun-amanko kawer-ímáyáa timína'a ¹⁰Ísóigombo arááímo kwétaini'a íyana tuwánéna aamoí ína'a miráumai mémpinkemba ó'on-o'on-kawé'-mayai kwémae'a Áánútumba kawé'á umái kwéawanaantave'a námúnaa kwésune. ¹¹Áánútu kwená asirayámbá ó'oran-asirayandei asiramátinkainana umbai-yántáá'ó kentópa'o tínimba íma mindáyave'a imáyáa é'a asiramái ménaaontavena kwená asirayámbá timínana ¹²Áánútu kwená kwaásiyavena to'mayaa umái ságyan-ayampa'a kárákwirain-ayampa'a makáimba kawé'á umátinkena to'mayaa úmakaimba timíníye. mindáyavena kentirunkó kawé'á ína'a Áánútu

kentáásivompa'a súwi sénááontave'a námúnaa kwésune.

**Karáísitina ááine kwená
mayáiyégóná kwaásái.**

¹³ Sáátáánigo túnkwi-ayampakewaina asirayánkó tátokaimpinkemba Áánútu sirénaya ááninko kwená imáyáa kwéiwai kárákwiraipa'a mósinkowanaya ¹⁴ ááninko sáwí-imayaaomó tátokaimpinkenta iyásinkenaya kentáási sáwí-imayaa maisiyukaiye. ¹⁵ Áánútun-ane'ó súrandeiya ímo awánáúndaya Áánútumo máyáintemba Ísu Karáísiti máyáiwaintaamo awánáúndayaamo mindá Áánútunta kwéawanaundayaawe. Áánútu kwíyómbe maramá íma tarórurainka'a Ísu Karáísiti ména tarórurain-tantaakomba amápa'a usáyaaitaraiye. ¹⁶ Áánútu súwana Ísu Karáísiti amápa-tantaa'a tarórurena kwíyómpe'o kwáyáin-tantaare marapá'ó kwáyáin-tantaare awánáúnda-yantaare ímo awánáúnda-yantaare kwíyómpe'o kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé anómbo máyáawaiye mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. ááninko áwí'a mósá maránááontavena Áánútu súwana ááninko mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. ¹⁷ amápa-tantaa'a íma kwáyáinka'a ááninko máyáísana amápa-tantaa'o taróruraimba kwená asirayándéi tátokaisana kwenamááramaa'a kwáyáiyé. ¹⁸ a'nómpínkén-ímáyááo amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaási Karáísitin-áúraamba owaná kwemá ti'nónkáámbá éna kárákwiraiye. kwemá aivarí'a éna amáparawai usáyaaitanintavena kwená kwaásira'a kárákwiraiwai póna kwená kwaási aúná'á umái máyáawaina ááimba póna Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. mindáyavena kwemá tarórurain-tantaakomba

amápa'a usáyaaitaraiye. ¹⁹ Áánútuna imáyáavinkemba kwená asirayámbá amápa'a Ísu Karáísitimpimba kwáyáísana ²⁰ Áánútu imáyáa éna séna kesááninko taaira'á puwínana kwená naaemá kumínimba pó'a amáparawai paru umátínkáanasa kwíyómpakentantaare marapákén-tántááré simái tarútínkaanasa kesópa'a paru umái ménaaowe séna sáwí-imayaaomó tátokaimpinkenta iyásínkaraiye.

²¹ Áánútu mináímbá keinárawatave-nagwara'a siráiyé. ááéma sáwí'a é'a sáwí-imayaa kwéé'a pó'a Áánútuna némpa'a mé'a kwená namuro-kwáásíráámbá umái máyómbanivo ²² ááninko marapá'á kumbéna pukáimba póna mindáyavena simái tarútínkena Áánútunde-i'a umátínkarainana sáwí-aimba kempímbá íma kwáyainana aavimbó maitinkánín-aimba íma kwáyainana Áánútunopa'a mótinkanintavena pukáiyé. ²³ ááninko mirá uráivo aiva'á Ísu Karáísitin-aii áséi-kwasai ísaraanka'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba póna mináímbó asiramáimo imáyáamo úmae iyé'o ímo kaer-ímáyáámó é'o kwenká'ó agevamáimo ménaoombo éna Áánútu ááninko keinárawa'a Áánútunopa'a mótinkainana kempímbá sáwí-aimba íma kwáyainana aavimbó maitinkánín-aimba íma kwéniye.

**Ísóigona kwaási
túwa'naa uráin-kwasai.**

kemá Póro mináséi-kwásáígóna mayái-kwáásí únasa amápa'-marava'a simátíma'maesa kóyáwé kwéowe. ²⁴ kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaambanivo sirunkó kawé'á kwéiye. Ísu Karáísiti kentávéna séna kesí kwaási kesúwawaakaamba umái máyáan-kwaasi kwétuwa'naa-indara'a

ái'a índai'a umánkanaaowe siráinka'a minúmbái-yántáá'á kesópa'a tiráisa'a mimbáyái kwémayaundanivo kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaamba sirunkó kawe'á kwéiye. ²⁵ Áánútuna kwaásira'a mayái maé'a kwenáái amápa'a simátíma'mae iyé'a kawe'á umátinke'a túwa'naa ónaundayavena Áánútu usásisinkariaye. ²⁶ ááema Áánútu mináimbá aúpá'á makáimba ááemo paáruon-kwaasiye minká'ó paáruaan-kwaasiye íma ísaraawana ívé'a Áánútu kwená kwaási kwéagaraatinkaiye. ²⁷ Áánútu to'mayaa umái aúpá'á makáimba imáyáa éna séna amápa-kwaasiyave'a ó'oran-kawe-tantaa'a to'mayaa úmakaunda agaráátinkanaumne siráiyé. to'mayaa umái aúpá'ó makáimba maarán-iyé. Káráísiti kempímbá máyáimba pó'a kwesé ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe. Áánútu mirán-áimbá isáígwáe séna ívé'a kwená kwaásiya kwésimasimintaawe. ²⁸ mindáyaveta amáparawaiya Ísu Káráísitin-aaiya kwésimatimune. amáparawai Ísu Káráísitiye tarúmimo mésa táákaevayan-kwaasiraamba umái mésa Áánútun-aaiyavesa asiramái imáyáa kwéesa ménaaontaveta Áánútumo simákain-kawer-imayaanei simátíma'maeta kwéiyeta séta kárákwiyoro kwésune. ²⁹ mimbáyái áúgwara'-mayai kwénintave'a siyáántán-kwimai kwémayaumne. Ísu Káráísiti ó'oran-asirayamba kwésimisana minásíráyánkó kawe'á umásínkáisa'a siyáántán-kwimai mimbáyái kwémayaumne.

2 maanáimbó simátíménda ísáaro. keinárawate Árétísiyaa-naopakewaiye kembó ímo suwánaraawaiye anón-imayaa é'a námúnaa sé'a kawerá umáíya máyaa-imayaa kwé'e'a anóm-bayairaamba umái kwémae'a ² keinárawate miwísé

asiramái ménaaontavena sirááíma kwétaiye. moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a Áánútun-aii ísámai kawe'á é'a íma kaer-ímáyáá é'a asiramái ménaaontavena sirááíma kwétaiye. Áánútumo aúpá'ó makénamo agaráátinkaraimba mináínkóná ááimba ísu Káráísitima isaná mináínkómbó kawe'ó umáímo isánááontavena sirááíma kwétaiye. ³ Áánútuna kawer-ímáyááwé kawer-áiné Káráísitimpimba kwáyáimba Káráísiti kweyáá imáyáaya símísata kwéisaumne. mináimbá isánááontave'a kwésimatimune.

Ísóigoemo tayarúmimo mé'a maí'mai'a úmae íyóro-kwasai.

⁴ évakarawai kampar-áimbá kentirumbá airaráíya'a kawer-áimbán-iyé sé'a kwáráavo sé'a mináimbá kwésimatimune. ⁵ keinárawate íma mé'a ándáva'a némpa'a máyaundanivo keinárawatave'a imáyáa kwéune. Ísu Káráísitin-aaiyave'o asiramáimo imáyáamo kwé'e'o mimbórá-ímáyáámó kwé'e'o máyáantave'a keinárawatave'a imáyáa kwéunana sirunkó kawe'á kwéiye.

⁶ mináimbá isánááontave'a anóm-bayai mairáunda pó'a Ísu Káráísitiye tam'é'a sé'a kentáásí Ísóigoman-iyé kwéseмба pó'a kwesé tayarúmimo mé'a maí'mai'a úmae íyóro. ⁷ taaigó ánú'o maravímbó kuménamo taaimó tátoraisanamo asiramáimo kwáyáintemba Ísu Káráísiti keinárawate máyaina'a asiramái mé'a kwenááiyave'a áraire símae iyíyana kentirumpimbá anóm-ba íniye. moórawai áwí'a Épávarasi Ísu Káráísitin-aii simátimuwa'a ísé'a asirayán-ímáyáá kwé'e'a aamoí úmae íyóro.

⁸ évakarawai kampar-áimbá simá-timesa ááéraan-kwaasiti aambá kwarésa

kwaántá-kwaasiti aambá kwarésa íma Ísu Káráisitín-aavinkemban-ivo kwaásiti imáyáavinkemba úwoi-aimba pósa kampa'á simátiyuwesa tátoraavo kárákwiyoro. ⁹Áánútuna asirayámbá amápa'a Káráisitimpimba kwáyáísana kwaási kunaúkáisa'a ¹⁰kwesé tarúmai máyáawana asirayámbá tímísa'a minásíráyánkwárá'á kasenku'á umái máyáawe. kwemá kárákwiraawairare asirayánkwáráwáíréré amáparawairare kárákwiyena asirayámbá tímísa'a kasenku'á umái máyáamba pó'a évakarawai kampa'á simásiyuwesa tátoraavo sé'a kárákwiyoro.

¹¹Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úne séta súra'a kárámaiya araa'éna kwéumpo keinárawa'a íma mirá kwéovo keinárawatavena Ísu Káráisiti maará uráiyé. kentí sáwí-imayao tátokaimpinkemba iyátinkena kwenane'á méaraapatinkaimba pó'a Áánútuna kwaásin-owe. ¹²Ísu Káráisiti pukáísasa utámakaavo keinárawa'a nombó péráamba púwówasamo utámáraanteni'a kwéowe. Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankowa'a mindáyave'a sé'a árai'a asirayámbá tokéna mirá uráiyé sé'a Káráisitiyé tarúmai máyáantave'a usásintínkáanteni'a kwéiyé. ¹³⁻¹⁴ó'onkaa-kwaasi ombá sáwí'a kwé'e'a sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéon-ambo kwakáantave'a Áánútuna némpa'a máyómbanivo Áánútu Káráisitinte tarútinkena aúnaí'a umátínkaraiye. kesáá Áánútuna amáamba íma ísámai kawé'a kwéowananya kesáámó sáwí'o ówándaya aúváivimba agaimarówana kentáásí sáwí-meyamba kentáásópa'a íma tíníntavena Ísu Káráisiti taaira'á pukáimba póna kesáámó sáwí'o ówándayaawe sáwí-imayaawe Áánútu maisiyuwénaya Ísu Káráisitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba usásininkenaya aúnaí'a umásinkenaya

kentáásí sáwí-imayaayavena íma imáyáa úmae kwéiyiye. ¹⁵Ísu Káráisiti taaira'á pukáinka'a Sáátáánigona asirayáné kwená kwayó'nárawati asirayáné maisuwéna usáyaaaitaraimba áái'o tiyésamo kwaásimo tínkankesamo tiyáántámbo taantembá Ísu Káráisiti miráumai amáparawai túranka'a usáyaaitaraiye.

¹⁶Ísu Káráisitimo keinárawatavenawe séna uráintave'a kampar-ámbá simásiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. évakarawai évaka-tomba aambá aunéna anón-kanaa aambá aunéna kwíyómbó tayain-kánáá aambá aunéna saavaatirá'á aambá aunéna mirán-tántáá'á aambá aúнкаavo keinárawa'o mirán-tántáákómbó ímo kwaráiyasamo aavimbó maitinkáiyamba íma ísáaro. ¹⁷mintántáá'á aánomo paárinin-tantaakona awaamé'a umái agaráátínkaraimba mintántáákóná ááiimba Ísu Káráisitima éna á'a paáruraiye.

¹⁸évakarawai kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá maré'a aamoí oró kampa'á kwéseмба miwí táái íma ísáaro. miwí kaainkáámbó awánaan-aimba kwésimatimesa sésa mindáyaveta amáparawai usáyaaitaraumne kwéseмба miwítí sáwí-imayaavinkemba kampar-ímáyáá kwéesa miwí túma maé kwéiyesa ¹⁹Ísu Káráisiti kentáárá'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. a'nónkó amápar-auwawaaka'o kárákwiraisanamo ánúnkomo amápa-kura'o tátokaisanamo anómbo intembá Káráisiti kwená kwaásira'a kárákwimai tátokaisasa Áánútuna imáyáavinkemba anómbo kwéovo minkámpá-kwáásí Káráisiti kentáárá'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. mindáyave'a miwí táái íma ísáaro.

**Karáísitinte tarútinkena aúnái'a
umátinkarain-kwasai.**

²⁰⁻²¹ Ísu Káráísitimo pukáintemba keinárawa'a kwemó uráinteni'o uráamba kwaántá-kwaasiti aambá kwégwarowana minánkó tátokompinkemba Káráísiti iyátinkaraiye. marapákén-kwáásí aambá áumbakaan-tontavesa sésa íma né'a íma uwá'namai awáné'a íma táto'mai awánaaro kwésen-aimba nóra séra kwégwaraao. ²² mináimbá kwaásiti imáyáavinken-aimba marapákén-tántáá'á póna nánááomba úwoi násuwanaaowe. ²³ mirán-áimbá kwésesa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá marésa karuwaa'á kwéesa kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyeye sésa kentú-augwiyaamba toró sewasá évakarawai tuwánésa kampa'á sésa kawer-ímáyáágwáráwáin-owe sembánivo mirán-áimbá kwáráamba sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéomba íma kanaán-umai maisuwáinana ánasanivo úwoi kwaikwai'a íniye. mindáyave'a íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe seró.

3 Áánútu keinárawa'a usásitinkena Ísu Káráisitinka'a tarútinkena aúnái'a umátinkaraimba pó'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí é'a Káráísiti Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyáin-ayampaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí oro. ²⁻³ púwón-kwaasimo imáyáamo ímo ontembá keinárawa'a miráumai marapákén-tántáá'á íma imáyáa oro. Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba Áánútu miráumai kwentávái asiramái maígwáe séna kwégarakwiyye. mindáyave'a marapákén-tántáátáv'e'a íma imáyáa é'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa úmae íyóro. ⁴ Ísu Káráísiti aúnái'a umái máyáawaina ááimba pó'a kumíndara'a

kwesé mé'a ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe.

**aúnái'a umátinkáva'a
kwéiyiye siráin-kwasai.**

⁵ mindáyave'a ánasanintave'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéowanamo kwéyavisin-tantaa'a túwáaro. mindá maarán-tántáá'án-iyeye. áwáyo-tantaa'o kwéowaine tigaeyávé'o kwéowaine sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéowaine túran-andamo kwéowaine mirámó kwéomba túwáaro. túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéomba túwáaro. ⁶ Áánútun-aaí íma ísámai kawe'á kwéesa mirá-sáwí'á kwéomba póna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba timíniye. ⁷ ááéma mirá-sáwí-áimbá kwaré'a miráumai méraawe.

⁸ miráumai máyómbanivo ívé'a tínaaemba umáméro. mindá maarán-tántáá'án-iyeye. áwáá'a kwésewaiye aaisambá kwésewaiye tíyámba kwéumatinkaawaiye simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye sáwí-aimba kwésewaiye mirán-tántáá'á tínaaemba umáméro. ⁹⁻¹⁰ sáwí-kwaasi mé'a mirá-sáwí'á uráambanivo á'a ivátuwe'a aúnái'a umái mé'a Áánútumbo kawe'ó umáimo awánanaaontavena kwenkáánf'a umái aúnái'a umátinkena miráumai aúnái'a umátinkáva'a kwéiyivo keinárawapinkemba kampar-áimbá íma seró. ¹¹ Áánútu mirá uráintavena maarán-áimbá íma aivar-áimbán-iyeye. évakarawai Yútaa-kwaasi owasá évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá túra'o kárámimo araa'énamo kwéowai owasá évaka'a ímo túra'o kárámimo araa'énamo kwéowai owasá anón-umipaken-kwaasi owasá ó'on-kwaasiti mayáír'á meéyámbakaan-kwaasi owasá úwoimo máyáan-kwaasi owasá mirá kwéovo mináimbá íma aivar-áimbán-ivo

Ísu Káráisiti aivarí'a umái ména kwená kwaási amáparawaivimba máyáíye-aimba aivar-áimbán-íye.

¹² Áánútuna kwaási-i'a owaná arumbá kwétimena ítámarena séna kendéin-owe siráimba pó'a maará íyasa tuwánanaaowe. tiruntavé'a é'a kawe'á umátinke'a kentúma íma maé iyé'a paru umátinke'a umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba asiramái máyáamba íma ivátuwe'a ¹³ íma ááéma áwáá'a sé'a évakarawaimo sáwí'o umátínkémba íma imáyáa é'a anondá mirán-oro. Ísóigo kentí sáwí-imayaamo maitiyuwéna ímo anondámo sáwí-meyambo tímíntemba keinárawa'a mirán-oro. ¹⁴ mirámó kwéomba keinárawapimba amáparawaivimba tirumbá kwétime'a mirámó é'o é'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a minámápár-áintáv'é'a kawe'á umái ménaaowe. ¹⁵ mimbórá-ákúní'a umái mé'a paru umái ménaaontavena Áánútu ítamakaimba pó'a Ísu Káráisitimo parumó umátínkáimba kentáásirumpimba kwaikwai'a ínkwáe-imayaa é'a súwi seró. ¹⁶ Ísu Káráisitina ó'oran-kawer-ainko kentirumpimbá anómba íno. keinárawapimba kawer-ímáyáávínkémbá kwenáái mósímam-besimamba úmae kwéíye'a arupí umátinke'a Áánútumpa'a súwi kwése'a Áánútun-aaí aúvávimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Áánútun-amanko simátímakain-ima sé'a Áánútuntave'a tirumpimbá aamoí kwé'e'a imá seró. ¹⁷ mayáímó kwémae'o aaimó kwéseмба Ísóigo Ísuna asirayándéí mirá kwé'e'a kwemá keinárawate máyáintave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi seró.

**aarakwáré tíráá'maare
miwítí kwaasái.**

¹⁸ aaraiyómbá ísáaro. Ísóigondeiman-ovo kentuwai'máá táái ísáaro. ¹⁹ kwaai ísáaro. kentuwainímbáá'a tirumbá

kwétime'a íma sáwí'a umátinke'a kawe'á umátínkáaro. ²⁰ iyámpói-inaamaru

ísáaro. amápa-tantaatave'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó íyanamo éna Ísóigo aamoí íníye. ²¹ iyámpói tivoísái ísáaro. kentí iyámpóimo arupí umátinkanaemo kwéseмба kentí iyámpói íma kawe'á úmaesa íyóvo-imayaamo é'a úwoisan-aimpinkemba simái kaenáaro.

²² évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meeyámbakaawai ísáaro. amápa-tantaatave'a kentí anón-kwaasi táái ísáaro. miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísóigontave'a táátavai-imayaa kwé'e'a kentí anón-kwaasiti mayáíyávé'a íma kaer-ímáyáá é'a kawe'-má'yái máyáaro. ²³ mayáímá kwémae'a sé'a kesí anón-kwaasiti mayáíyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásíyá úne sé'a kawe'-má'yái kwémae'a karuwaa'á oro. ²⁴ mirámó kwéomba maarán-áimbá imáyáa oro. Ísóigo kwená kwaásiyavena to'mayaa úmakaimba mimbéyámbá tímínye. Ísóigo Káráisiti kentí anóndako úramba ména kentí meeyámbá tíména ²⁵ sáwí'o uráawai sáwí-meyamba tímínye. íma taaínkaar-umai-meyamba tímíníyo arupí umai-meyamba tímínye.

4 meeyámbakaan-kwaasiti anón-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi kwémayaan-kwaasira'a arupí umái kawe'á umái kárákwire'a maarán-áimbá imáyáa oro. miwítí anóndakoe kentí anóndakoe mimbóráwáímá éna kwíyómpa'a máyáivo arupí umái kárákwiyyoro.

**námúnaa sésa arupí umái
maésa owáíná kwaasái.**

² amáparawai ísáaro. námúnaa símae kwéíye'a mirá kwéomba íma ó'on-o'on-imayaa é'a námúnaamo

kwésen-imayaa é'a Áánútumpa'a súwi seró. ³námúnaamo kwéseмба kentááyáváigwará'á súwa'naa umai seró. Áánútumba áísaa íyana aambá kwiwínata áséi-kwasaiya simátimenaumne. mináímbá aúpá'á makéna agaráátínkaraimba mináínkóná áámiba Ísu Káráísitiman-iyé. aúpá'ó makéna agaráátínkarain-aimba simátimewandarakemba áwá'á siyésa ándáva'a mósínkaraawe. ⁴Áánútu mimbáyái símakowa'a mairáundanivo kwenáái avora'á simátimenaundayave'a súwa'naa umai námúnaa seró.

⁵Áánútumpa'a íma tamáyáan-kwaasivimba kawer-imáyáávínkémbá kawé'a umái mé'a kanaamó kwáyaindara'a miwívimbá Áánútuna mayái maimaé íyóro. ⁶aaimó kwéseмба kawer-áiné áséi-aine su'mai kwéseмба pósa tísaa íyamba anondámo simátimiyán-aimba íma avakáá é'a áséi-aine su'mai simátíméro.

⁷kentáásí kwaásigo áwí'a Tikikása kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kweémena kesáái amápa'a kosimátiminiye. kesáámó úndantemba Ísóigona mayái-kwáásí ména mimbáyái íma ivátuwena kawé'a umái kwémaena ⁸kentáásáái kosimátimena asiramátinkanintave'a ai'maráúnana kentópa'a kweémena kwíníye. ⁹moóráwai kentí naaópakewai áwí'a Ónísímasi kwemá kentáásí kwaásigo éna kwená imáyáa kwéundawai kawé'-máyái kwémayaiwai kwesé kwémesarai kentáávimbá paárurain-tantaakon-aaí kosimátimiyaaoye.

¹⁰⁻¹¹moóráwai áwí'a Árísítakasi kesé ándáva'a máyáiwai keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana Páánápáasi anáávéigo áwí'a Mááka keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana moóráwai áwí'a Yósúwa moórá-kwi'a Yásátasi keinárawatavena séna kawé'a

umái máéro kwésiye. ké'naamba maanáimbá simátimé'a sé'a Máákaamo kentópa'o kwémenamo kwínímbo é'a kawé'a umánkáaro kwésune. Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáampinkemba minkáúmbó-kwáásíyé su'mai kesé mayái kwémaesa Áánútu mo kárákwirai'pa'o kwaásimo ménaaontavesa kesé mayái kwémaesa kwéasiramásinkawe.

¹²moóráwai kentí naaópakewai áwí'a Épávarasi keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésena kwemá Ísu Káráísitina mayái-kwáásí éna keinárawa'a túwa'naa umai asiramái námúnaa símae kwéiyena Áánútumpa'a maarán-áimbá kwésiye. Áánútun-aaí asiramái táto'mai kawé'a é'a Áánútumbo arááimo tainí'a amápa'a kwée'a táákaevayan-kwaasiraamba umái asiramái ménaaontavena mindáyavena námúnaa kwésiye. ¹³keinárawa'a Kórósi-naopaken-kwaasiye Áréótísiyaa-naopaken-kwaasiye Írápórisi-naopaken-kwaasiye túwa'naa ínintavena anóm-bayai kwémayaimba awáné'a kwésimatimune. ¹⁴moóráwai áwí'a Árúku kwená imáyáa kwéundawaiya kentáásí sontaa-kwáásí éna keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana moóráwai áwí'a Tímasi keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésiye.

¹⁵Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopakewaiyaveta séta kawé'a umái máéro kwéseta Áánútuna kwaási Nímpaana naaúmpa'a torupamáí máyáawaiyaveta séta kawé'a umái máéro kwésunda kosimátíméro. ¹⁶maanáúvávínkén-áimbá táámpamáí síya'a amáparawai isáiyuwe'a ti'maráiyasa maimaésa Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopa'a máyáawai mátimiyasa awánésa isáaro. miwíyávé'a tímakaunda-auvai tímíya'a mimpínkén-áimbá isáaro. ¹⁷moóráwai

Ákípáasimba simáme'a sé'a Ísóigo
ámakaim-bayai asiramái kwémae
ánásao siyé simáméro.

¹⁸ ayááír'á'a kemá Póro agaimaráúmpo
awáné'a kwenayáánavi'a póna
kwenááiman-íye sé'a Ísáaro. kemá Póro

sé'a kawe'á umái máéro kwésune. kemá
ándáva'o máyaunda-imayaa kwée'a
Áánútumpa'a námúnaa símae íyóro.

Áánútu úwoimo kwétuwa'naa-intave'a
námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

1 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai afyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Tésárónaikaa-naoraa-kwaasitopa'a agaimái mátimakaiye. Póro ásí-kwasai kosimátimuwasa iséa áraire sésa Ísunka'a aráapamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaiimba 17:1-9-vimba kwáyáiyé. Ísun-aii Póro ó'on-o'on-daopa'a kosimátimena Kórínti-naopa'a komáyonka'a Tímóti Tésárónaikaa-naopaken-kwaasi táái kosimátimena kwéaisaa-un-aimba kosimámuwana anondá-aimba agaimái timúwasa mátimakaawe.

1 kemá Póro maanáimbá maanáúvávimbá agaimarúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Sáírasiye moóráwai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo isáaro. Tésárónaikaa-naopakewaima Áánútuna kwaási isáaro. Áánútu kentáásivowae tarúmaimo Ísóigo Ísu Kárásitiye tarúmaimo máyáawaima isáaro. Áánútu úwoi kwétuwa'naa-ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

Tésárónaikaavaken-kwaasi Áánúntumpa'a agevamái máyaan-kwasai.

² námúnaamo súndarataamo únda keinárawataveta imáyáama éta Áánúntumpa'a aasiyaási súwi kwésune. ³ Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'a agevamái mé'a pó'a kwená mayáimá kawé'á umái kwémayaawe. Áánútumba tirumbá kwéametave'a pó'a kawé'-máyaímá asiramái kwémayaawe. kentáási Ísóigo Ísu Kárásiti árai'a kumíníye sentáv'é'a pó'a asiramái mé'a kwéamu'maraawe. miraráán-umai máyaántaveta imáyáama éta

Áánútu kentáásivowampa'a súwi kwésune. ⁴ Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a umátínkaraimba á'a tuwánaraumne. ⁵ íma kentáási imáyáavinkemba úwoi-kwasai kosimátimewandanivo Áánútun-amanko keséya máyowata Áánútuna asirayánkwará'á ásí-kwasai kosimátimeta ásí-kwasaiyaveta áraire asiramái siráundaya mináséi-kwásái kosimátimewana'a ísaraawe. ísówata séta Áánútuna kwaásiman-owe siráumne. keinárawate keséya maéwándarata kwétuwa'naa-eta máyaawana'a suwánaraawe. ⁶ Ísóigomo úntenkwara kesáámó ówándantenkwara'a mirá uráawe. mirámó umbá umbái tiyómbanivo íma ivátuwanee sumbá simátímakon-aimba méyatokaawe. Áánútun-amanko imáyáama timúwa'a tirumbá kawé'á umái mé'a ásí-kwasai méyatokaawe. ⁷ miraráán-umai máyómbe pósa Áánútun-aaiyavesamo áraire kwésen-kwaasima Másétóniyaavakente Ákáyavakente miráumai-naoken-kwaasima kembá tuwánésa kemó untembá miwímá uráawe. ⁸ Ísóigona kwaasái keinárawatopakemba simátíma'maesa kuráawe. íma Másétóniyaa-kwaasigwara Ákáyaa-kwaasigwarare su'mainivo amápar-ayampaken-kwaasigwara'a ísaraawe. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'a agevamái máyaan-aimba amápar-ayampaken-kwaasi ísaraawe. Áánútunka'a agevamái máyaan-aimba á'a isáamba póta íma ókwarata simátimenaumne. ⁹ kentópataamo komaéwándara'a kawé'ó umásinkarontavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. kwaántá-kwaasiti aamba tuwésa Áánútunopa'a tiróntavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu asirayánkwaráwái árair-Isoigo kwená mayáimá

kwémayaantavaiye sésa kawer-áimbá kwésewe. ¹⁰ókwar'a kwíyómpakemba Áánútu ááninko Ísuma kumíníye sé'a kwéamu'maraantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana sáwí-imayaamo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkena séna Áánútu aavimbá maitinkáindara'a iyátinkaundawai íma maitinkáníyemo siráiwaimba amu'máráantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe.

Tésárónaikaava'a Póro mayái mairáin-kwasai.

2 kentáási kwaásiyono. keinárawate komaéwándarata áúgwara'-mayaimo mayááwándaya áta suwánaraawe. ²ímo kentópa'o kówánda-kanaavimba Vírípai-naopa'a komaéwánasaya suwánamai sínkamesaya sáwí'o umásínkón-aimba á'a ísaraawe. Áánútu kwená asirayámbá símakowana póna íma sáá'a kówata úwoi poposaa umáíya Tésárónaikaavata kentópata Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne. sáwí'o umásínkówaiya umbaiyá siyómbanivo íma tuwááwándaya ³íma kampa'naampár-ímáyááwínkémbá simátimeta íma aarai-úmóyán-ímáyááwínkémbá simátimeta íma kwaé'mái-aimpinkemba simátimewandayaanivo ⁴Áánútu kentááyávéna séna kesí kwaási ontáv'é'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a koró súwata simásímakain-aimba kosimátíma'maeta kuráumne. Áánútu kwenísarena kesiruntá taainánimba póta mayáímá kwémaeta séta kwaásimo suwánésayaamo ésa évaka'a aamoí íyasa évaka'a íma aamoí ónááomba póna Áánútu suwánéna aamoí íníye-imayaama éta mayáímá kwémaeta ⁵kentópa'a áséi-kwasai kosimátimeta íma

tirunkáámbá koairá'mai-aimpinkemba kosimátiméwándaya ísaraawe. íma simái á'owana náaindaantaveta súran-anda kwéeta kosimátiméwándaya Áánútu suwánaraiye. ⁶íma simáímo keinárawakwara ó'on-kwaasigwara'a kesúwíta anómba ónáe-imayaama ovó séta kosimátímakaumne. keinárawate maéwándarata Ísu Káráísiti sí'marón-kwaasiya ówándanivo íma anón-kwaasi-ita umái méta ⁷kwempatá umái méta aaraigómó kwená iyámpóímo kárákwiyin-ita uráumne. ⁸keinárawa'a kesiruntá tímaketa Áánútuna áséi-kwasai kosimátimeta sínkamiyata puwúnavo-imayaa íya ówándaya Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne.

⁹kentáási kwaásiyono. keinárawate maéwándarataamo asirayám-báyáímó mayááwánda tááka'a makáawe. Áánútuna áséi-kwasaimo simátiméwándaya no'wáamba irarómba enónka'a aaváyaara'a mayáíyá mairáumne. toómbá íma úwoi simígwáe séwándaya toómbá meéyán-umai kwéneta mairáumne. ¹⁰keinárawa'a Áánútunka'a agevamái máyáawaiye maéwándarata kawé'á umái arupí umái méta íma sáwí'a ówándaya maéwána'a suwánontemba Áánútugwara'a suwánaraintaawe. ¹¹⁻¹²tivoísáímo kentí iyámpóímo kárákwiyonten-umai moórá-mora-umai kesáámá kárákwireta méta paru umátinketa Áánútun-aii kawer-áimbá kwésimatimeta séta miraráámbá íyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana Áánútu aamoí íníye siráumne. Áánútu kwésimba pó'a kwemó kawááipa'a kwená ságan-ayamapa'a táménaaowe. mirámó íyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana kwemá aamoí íníye.

¹³maarán-áinkwárá'á Áánútumpa'a aasiyaasi súwi kwésune. Áánútun-aii simátiméwándarata keinárawa'a sé'a kwaási taaiman-íye íma

sumbá Áánútun-aaiman-iyé sé'a tirumpimbá asiramái méyatokaawe. simátímakaunda-aimba árai'a Áánútun-aaiman-iyé. simátímakaunda-aintave'a áraire kwéseмба póna mináínkó kwétuwa'naa-iyé. mindáyaveta iséta Áánútumpa'a aasiyaási súwi kwésune.

¹⁴kentáási kwaásiyono. Yútaa-ayampaken-kwaasi Ísóigona kwaási Ísu Kárásitiyemo tarúmaimo máyáan-kwaasimo uráantemba keinárawa'a mirá uráawe. Yútaa-ayampaken-kwaasimo miwíwínkembá Ísu Kárásitin-aaiyavesa áraire kwésempinkemba sáwí'a umátínkaraantemba kentí kwaási kembá sáwí'a umátínkaraawe. ¹⁵miYútáá-kwáási títkwá'náma naaóv'á Áánútun-aai simátímakowai tínkanto'na úmae kwéiyuwasa putásowasa maimaé kwéiyesa mátínkamae iyówasa miwí tisaavutantamba ésa ívé'a máyáawai Ísóigo Ísumba inkámúwana puwúwasa kentáámá sáwí'a umásinkesa kwakáawe. mirá untávéna Áánútu íma aamoí umátínkaraiye. miwímá amápa-kwaasiti namuro-kwáásiráámbán-owe. ¹⁶Áánútu sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métinkanintaveta ó'onkaa-kwaasiyaveta Áánútun-aai simátíma'maeta kwégundaya Yútaa-kwaasi aambá áúsinkesaya amápa-kwaasiti namuro-kwáásiráámbá kwéowe. títkwá'náti sáwí-mayai gwara'a ívé'o máyáan-kwaasi maimaé kwéiyowana ívé'a Áánútu áwáá'a kwétiyiye.

Póro ókwara'a kotuwánanae siráin-kwasai.

¹⁷kentáási kwaásiyono. kembá tiyuwéta maank'á sáwíyanka'a taméta keinárawataveta imáyáama ávááraumai kwéeta kembó kotuwánanaunda-antaveta kwéavakaa-eta ¹⁸ókwara'a kotuwánanae séta kemá Póro sé'a ókwara'a kotuwánanae síma-síma'a kwéunana Sáátáánigo aambá

áúsinkaraiye. ¹⁹naaémba Ísóigo Ísuma kumínímba aúranka'a kométa nóintaveta amu'maránaundayawa'í. nóintaveta aamoiyá ónaundayawa'iyó. keinárawataveta imáyáa éta aamoiyá ona'á ²⁰kentáá súwí'a mósá maráiyana sirunkóyá aamoí íníye.

3kwéekaimanivo maankákái maékai keinárawa'a ó'opa'a máyáantavekai Áténesi-naopa'a keirái maékai ²Tímótimba ai'marááwáyana kentópa'a kuráiyé. Tímóti kentáási kawé-kwáási póna kwesé keséya Áánútuna mayáiyá kwémayaunanaya póna Ísu Kárásitina áséi-kwasai simátíma'maena kwégwiye. kotirávayaina'a Áánútunka'a agevamái asiramái meígwáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. ³Áánútun-aai ímo isááwai sáwí'a umátínkaiya'a Áánútumba aúwáavo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. Áánútu séna kesááimo ímo isááwai sáwí'a umátínkanaaowe siráimba pósa kentáá sáwí'a kwéumasinkaamba á'a ísaraawe. ⁴keinárawate maéwándarata séta sáwí'a umásinkanaaowemo siráundaya ívé'a magwévaarisa'a kwéawanaawe. ⁵kemá imáyáama é'a Sáátáánigo séna Áánútumba auwésa kesáái isáígwáe siráintave'a mirá uráawe. Áánútunka'a agevamái máyáao sé'a kentáái isánáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kentópa'a kuráiyé. kentópa'a mayáímá komayááwánda áúgwara'-mayaima mairáunda ívé'a mimbáyáígón-áuma íma kwáívo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé.

⁶Tímóti kentópa'a koména koyauweréna kesópa'a téna keinárawatavéna séna Áánútumpa'a tirumbá kwétimesa kwenká'á agevamái asiramái máyaawe séna áséi-kwasai tasimásimakaiye. keinárawa'o kentáv'éo sé'o kawer-áimbá kwéiyeyemo senkwará'á tasimásimakaiye. kesáámó

sétaamo keinárawa'a kotuwánanaemo súna'o kentááyavé'o tatuwánanaemo senkwará'á tasimásímakaiye. ⁷Áánútun-aaí kwésimatimundarakemba évakarawai sáwíta umásínkáanka'a Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái asiramái máyáan-aimba tasimásímakaimba póna sirávayai-aimba tasimásímakaiye. ⁸Ísóigompa'a tarúmaimo asiramáímo máyáan-aimba iséta póta kawetá umái máyaumne. ⁹Áánútunka'a asiramái máyáawata póta Áánútunopata kentáásirunko kawé'á kwésita Áánútumpata súwi kwésune. ¹⁰keinárawatopa'o kónaunda-amba Áánútu kwi'maráníntaveta eénáínka'a aaváyaara'a Áánútumpata asiramái áísaa úmae kwéiyune. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáambanivo moóráva'a kwéyuwantaveta kotúwa'naa ónáe séta Áánútumpa'a asiramáíya kwésune.

¹¹námúnaa kwésundaya pósarai Áánútu kentáásivoe Ísu kentáási Ísóigoe umái kentópa'o kónaunda-amba kwisinkáyááoiye. ¹²námúnaa kwésundaya póna kesiruntá ávááraumai tímakaundanten-umai Ísóigoma imáyáa tímína'a moórá-mora-umai ísámai kentirumbá kwétimé'a amápa-kwaasivimba kentirumbá kwétimé'a ménaaowe. ¹³mirá íyana Áánútu kentirunkómbá asiramátinkaina'a Ísu kentáási Ísóigomo kwená kwaásiyemo kumíndara'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kawé'á umái maíyana sáwí-aimba kempímbá íma kwénintaveta námúnaa kwésune.

**miráyáámó kwéunanayaamo
Áánútumo aamoiyáámó
kwéumasinkain-kwasai.**

4 kentáási kwaásiyono. moórá-ainkwara'a ísáaro. Ísoigo Ísuwe tarúmaimo máyaundayaveta kwákwiyeta asiramái simátimeta séta Áánútumbo arááímo taiwáiná

ááimba agaráátinkaundaya kwa'maé kwégwiyana Áánútu tuwánéna aamoí umátinkaniye. mináínkóná ááimba á'a kwégwaraavo miráumai kwa'maé'a koró. ²Ísóigo Ísu simásímakain-amaanta simátimewanda á'a isé'a kwégwaraawe. ³Áánútu maarámó iiyávéna kwéankaiye. keinárawa'a Áánútumpa'a té'a kwendéí taaúráaro. aarai-úmóyáné inaamaru-úmóyáné aseráaro. ⁴kwaaimó é'a aaraimó mayánááomba arupí umái máyáaro. mirámó ónááomba Áánútu mirámó iiyávéna kwéankaiye. ⁵Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasimo ontembá íma mirán-oro. póí-iyankomo kwaaván-ínímbó máráintemba íma mirán-oro. ⁶Áánútuna ámáámba miráumai kwáyáintavai aaraimó mayánááomba kentí kwaásima íma sáwí'a umátínkáaro. ké'naamba simái ságamatimeta séta mirá-sáwí-ámpá'ó kwíyanamo éna Áánútu umbaiméyámbá tímíniye. ⁷Áánútumo kwená kwaási-i'o umásínkáinta kawé'ó umáimo maíyáwáiyá kwéumasinkaintaawe. íma sáwí'a umái mai-íta kwéumasinkaintaawe. ⁸mindáyavesa sún-da-aimba isésa tínaaemba umámiyawaima íma kwaásiye su'mai tínaaemba umátiménaaomba pósa Áánútu kwenamambá kwétimiwainkwara'a tínaaemba umámenaaowe.

⁹keinárawa'a kentí kwaásima Áánútun-aaiyave'a áraire kwésenkwaasi moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba Áánútu agaráátínkaraimba pó'a á'a mirá kwéovo moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba maankwándááíwímbá íma agayánaumne. ¹⁰keinárawa'a Másétóniyaa-ayampaken-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire kwésenkwaasivimba á'a kentirumbá tímakaawe. asiramái séta moórá-morawaivimbo kentirumbá tíma'mae'a íyóro kwésumpo ¹¹asiramái imáyáa

kwée'a paru umái mé'a kentúra'a kárákwiye'a toómbó mayánaáontave'a mayáímá máyáaro. mináimbá á'a simátímakaunda ¹²mirá é'a mayái mayáíya'a Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasi tuwánésa keinárawatavesa kawe-kwáásímá owémá sénááowe. mirá é'a mayái mayáíyana íma tááin-tinkaniye.

Ísóigoma kumínín-kwasai.

¹³kentáásí kwaásiyono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo siráan-kwaasimo púwówasamo utámakaan-kwaasi tááiyave'a tirunkó sáwí'an-ivo séta árair-aimba simátíménda ísáaro. Áánútunka'o ímo agevamáímo mésamo Ísu kumíndara'o pukáampinkembo usásinaiyavesamo ímo amu'maráan-kwaasi tirumbá sáwí'a kwéivo keinárawa'a mirá ovó séta senda-áíntá ísáaro. ¹⁴Ísu pukáimpinkemba usásinkaintaveta áraire kwésumpo Ísun-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi Áánútu miwígwará Ísunkwara'o tiránín-aintaveta áraire kwésune. ¹⁵simátíménda-aimba Ísóigoma siráin-aimban-iyé. Ísóigomo kumíndara'a úwoimo túvamaimo máyáan-kwaasi pukéwai aiva'á íma usáyaaitanaaowe. ¹⁶Áánútuna kwayó-káwáánákó kwíyómpakewai aái sínana Áánútuna uwírenko anónka'a aái sínana Ísóigo anónka'a kwésindavinkemba kwíyómpakemba kumínimba Ísu Káráisitín-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi aiva'á usásinaiyata ¹⁷Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire sétaamo úwoimo súvamaimo máyáandawaiya kusirámbayainata ainámpímbá aiva'ó iráawaise uyorupéta Ísóigomba uawánéta miráumai aasiyaasí Ísóigowe maí'maí'a ónaundayaawe. ¹⁸mindáyave'a síma-sima kwée'a tirávaimai máéro.

Ísóigo kumíníntavetaamo to'mayaa ónaunda-kwasai.

5 kentáásí kwaásiyono. Ísóigo Ísumo kumínín-kanaama íma ísare'a maankwándááívimbá íma agairáumne. ²kemá ísaraamba no'wáámba umóyán-kwáásímó anompintumáívimbo tintenkáán-umai Ísóigo Ísumo éna miráumai kumíníye. ³kwaásimo maarámó sésamo ívé'a kawe-kánááívimbá aánoumai máyaumne sénááombanivo avekáámbó éna sáwí-kanaao téna tasáwí'a umátinkaniye. aaraigóná kanaamó tisanamó imbá iyámpói kwémarankaiye. mirámó ontembá misáwí-kánááómó éna íma asétinkainda amáparawaivimba tátoraniye. ⁴kentáásí kwaásiyono. umóyán-kwáásígómó kentí náaindaambo tamaimairáina'o awán'é'o é'a táátave'a ónááombanivo íma túnkaimpimba máyáamba póna Ísóigo Ísumo kumínimba íma táátave'a ónááowe. ⁵keinárawa'a sáma kaiwái áráá'maa'a owatá kesáágwárá'á íma túnkaiwaindeiya úmpo sáma kaiwáíndéiya úne. íma sáátaveta ónaumne. ⁶évakarawaimo ombá Ísumo kumínín-imayaa ímo ombá tavú'máímo tuúmó kwáéntenkaamba kwéovo kesáá íya miráyá éta kárákwimaiya kawer-ímáyááyá umáíya ménaumne. ⁷kwaásima no'wáámba tuún-kwáéwasa uwo'aó'-nómbó kwénaan-kwaasi no'wáámba nésa uwo'aó'á ónááovo ⁸kesáá sáma kaiwái áráá'maa'a póta íma miraráántá ondayá kawer-ímáyáá umáíya ménaumne. miráumai méta kweukáámbó avérimaiyaamo máyaundantemba Áánútunka'a agevamái méta kwaásivimba siruntá kwétimeta máyaumne. kweu'néímó súwawaa'o ánáan-kwimaimo máyaundantemba Ísu Káráisiti kusiránintaveta amu'maréta ménaundayaawe. ⁹Áánútu kwená

kwaási-ita umásinkaraimba kentáásí sáwí-mayairakemba Áánútu áwáá'a simásinkanintavena ímanivo Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-mayaigomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkanintavena Áánútu kwená kwaási-ita umásinkaraintaawe. ¹⁰Ísóigo Ísu Káráísiti kentávénáya ísámai pukáimba póta kumínataamo éta úwoimo máyaunda-kwaasigwara pukáan-kwaasigwara'o éta kweséya ménaumne. ¹¹mindáyave'a moórámora-umai túwa'naa e'a kawer-áimbá síma-sima'a iyamba pó'a asiramái ménaaowe. á'a kwéomba pó'a mirá túmae iyónááowe.

¹²kentáásí kwaásiyono. moórámimbo asiramái simátíménda ísáaro. keinárawapimba mayáímá maésa kawer-áimbá simátimesa asiramái arupí umátinkanaaontavena Ísóigo miwí usásintinkarain-kwaasi táái taagwiyávóro. ¹³keinárawapimba miwí mayái kwémayaantave'a pó'a miwí táái mósá maré'a kentirumbá kwétime'a máéro. keinárawapinkemba moórámorawai paru umái máéro.

¹⁴kentáásí kwaásiyono. asiramái súndaya kavóná-kwaasiyave'a asiramái sé'a arupí umátínkáaro. táákavuravumo íyan-kwaasi tirumbá asiramátínkáaro. aamoisayán-kwáásígwárá'á túwa'naa oro. amápa-kwaasinamba kwempa'á aánoumai máéro. ¹⁵kembó sáwí'o umátínkéwa'a anondá miwí sáwí'a umátínkáavo sé'a aambá áúntinkaaro. aasiyaasí miráumai keinárawate umái ó'on-kwaasigwara'a kawe'á umátínkáaro.

¹⁶aasiyaasí tirunkó aamoí ína'a mé'a ¹⁷Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándaaro. ¹⁸kentópa'a

ó'on-o'on-tantaa'a kawe-tántáá'á umbai-yántáákwará'á tínimba Áánútumpa'a súwi sé'a máéro. mirámó ónááomba Áánútu mirá íiyávéna kwéankaiye. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútumpa'a amápa-tantaatave'a súwi kwésemba Áánútu mirá íiyávéna kwéankaiye.

¹⁹Áánútun-amankomba íma aambá áúnanke'a ²⁰Áánútun-amankoma simátímakain-aimba kwésimatimiya'a mináimbá íma tínaaemba umáméro. ²¹amápa-tantaa'a taáintuwe'a kawe-tántááká'á asiramái méyatoraaro. ²²amápa'a ó'on-o'o-sawi-yantaatave'a aséráaro.

²³Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iye. kwemá keinárawa'a kwendéí auráníntaveta námúnaa kwésune. Áánútu kentí imáyáara'a túwawaaka'a timanka'á kárákwiyina'a kawe'á umái ménaaomba Ísóigo Ísu Káráísiti kumíndara'a íma sáwí-aimba kempímbá kwénintaveta námúnaa kwésune. ²⁴Áánútu áraikona ááimba póna kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai kwemó siráinteni'a mirá umátinkaniye.

²⁵kentáásí kwaásiyono. Áánútumpa'a kentááyávé'a súwa'naa umai námúnaa seró. ²⁶Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai tiyáamba tíméro kwésune. ²⁷Ísóigo simásímakaintave'a asiramái simátime'a sé'a maankwándááivínkén-kwásái Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai amáparawai simátíméro.

²⁸Ísóigo Ísu Káráísiti aasiyaasí úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro siráunda mináimbá kwéana-saiye.

2 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Tésárónaika-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moórawai mátmakaiye.

1 kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimarúmpo isáaro. moórawai áwí'a Sáírasiye moórawai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo isáaro. Tésárónaika-naopakewaima Ísóigona kwaási isáaro. Áánútu kentáásivo tarúmai Ísóigo Ísu Káráisitíye tarúmai máyáawaima isáaro. ² Áánútu kentáásivowawe Ísóigo Ísu Káráisitíye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáási kwaásiyono. ááéma Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a ívé'a asiramái Áánútuwe aráápamai máyáawe. ááéma moórá-morawaivimba kentirumbá tímakaamba isa'á ívé'a kentirumbá tíma'mae kwégowe. mirámó kwéomba mindáyaveta Áánútumpa'a súwi símae kwéiyeta námúnaaya kwésundaya kawetá kwéune. ⁴ Ísu Káráisitina kwaási ontávésa sáwí'a umátinkesa tí'a iní'a kwéumatinkaamba Áánútunka'a agevamái mé'a íma auwé'a kwentávé'a isámai asiramái máyáamba póta Áánútuna kwaási moórá-mora-naopimpa'a máyáanta simátimeta kentúwí'a mósá makáumne.

⁵ miráumai asiramái máyáamba pósa tí'a iní'a kwéumatinkaamba iséta séta Áánútu arupí-meyamba timínimba póna kawe'náráwari'a kwéumatinkena kwégaragwiyiye kwésune. ⁶ Áánútu

arupí umái máyáiwai sáwí'o kwéumatinkaawai sáwí-meyamba tiména ⁷ kentí umbai-yántáaré kentáási umbai-yántáaré ánásasiyuwanintaawe. Ísóigo Ísu kwíyómpakemba kumíndara'a kwená asirayán-kwáyó'nárakwara'a iraráámbá kúra'mae kumíndara'a kentí umbai-yántáaré kentáási umbai-yántáaré Áánútu ánásasiyuwena ⁸ Áánútumpa'o ímo tésamo nénka'o máyáawai sáwí-meyamba tiména Ísóigo Ísuna áséi-kwasai ímo taagwiyavíyawai sáwí-meyamba timíníye. ⁹ miwítí sáwí-meyamba maarán-iyé. sáwí-meyambo kwaíkwai'o ínín-ayampa'a aasiyaási maí'mai'a íyana Ísóigo aamba ítáyuwainasa kwenópa'a íma iyésa kwená ó'oran-asirayamba íma awánanaaowe. ¹⁰ mitáwai kumíndara'a kwená kwaási kwenáíyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai kwenáwí'a anómba umánkesa áwí'a mósá marésa aamoí ónááowe. Ísun-aai simátimewanata keinárakwara'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba pó'a mirá ónááowe.

¹¹ mindáyaveta keinárawa'a túwa'naa eta maarán-áimbá námúnaa símae kwéiyune. Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyena kawe'náráwari'a umátinkanintaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá timína'a kentí imáyáavinkemba kawé-máyái maimaé iyónááontaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá timína'a kwenká'á agevé'a asiramái ménaaomba pó'a kawé-máyái mayánááontaveta námúnaaya kwésundaya pó'a ¹² keinárawapimba Ísóigo Ísu áwí'a anómba íyana Ísu kwená kwaási-i'a kwéontavena kentúwí'a maimaé iyíníye. kentáási Áánútuwe Ísóigo Ísuwe úwoi túwa'naa úyamba pó'a Ísóigo Ísu áwí'a mósá maránááontaveta námúnaaya kwésune.

**sáwí-mayaigombo avowáí'o
owáína kwaasái.**

2 kentáásí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti kuména kuntorupásinkainata kweséya ménaunda-ainta avora'á simátimenaumne. ²évakarawai sésa Ísóigo Ísu á'a kunkáiyé siráan-aimba íma anón-imayaa íyana tirunkó sáwí'a íno. mináímbó simátímakaawai kentí imáyáavinkena sirá. mirámó sembá Áánútu simásímakaiye sirá. kentávésa aúvávinkemba simásímakaiyewa sirá. náávaken-ainewa siráao. ³minkámpár-áimbá kwésimatimewa'a árai'a siyé seváímpó'a maanáimbá avora'á simátimenaumpo ísáaro. Ísóigo Ísu kumíní-tawai íma úwoi kumínívo aiva'á sáwívarawai Áánútumba tínaemba umámiyana sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai sáwí-marupa'o iramó kaíkai'o kwéipa'o kumbéniwainonkaamba paáriníye. ⁴évaka-tantaatavesamo kwaásimo sésa kesí ísóigoman-íye sésa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraambo éna aambá aunéna séna úwoisan-tantaa'an-ivo keyáá anómbe úne séna Áánútuna mono'-náúmpá'á uména kampa'á séna kemá Áánútu úne síníye.

⁵keinárawate maéwándara'a mináímbá simátímakaunda ímo tuwinkaráámbá tuwinkaráawe. ⁶ívé'a sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaimba aambá itánkairaimba kwéisaawe. Áánútu séna sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaina kanaamá kwétiye sínda-tawai mindá'á paáriníye. ⁷ívé'a sáwísawaa-mayaima aúpá'á kwé-mayaawana sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaimba aambá tawísíyankainana paárindara'a sáwísawaa-mayaima avora'á paárinana ⁸sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai gwara'a paárinana Ísóigo Ísu ságayankwara'a kuména áama

áútinkena inkaména kwená asirayámbá maisuwáníye. ⁹sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai paárindara'a Sáatáánigona asirayánkwará'á paaréna ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai kampa'-má'yái kwémaena ¹⁰ó'on-o'om-tantaatavena kampar-áimbá simátiminasa sáwí-meyambo kwaíkwai'o ínín-ayampa'o koménaaon-kwaasi mináíntávésa áraire sénááowe. árair-aintavesa íma aamoí íyamba Áánútu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkáiwain-aaiyavesa íma aamoí íyamba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹¹mirá-sáwí-kwáásí pósa minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe. mirá-sáwí-kwáásí póna Áánútu étinkainana kampar-áínkó miwí asiramái tátorainasa kampar-áíntávésa árair-aimban-íye sénááowe. ¹²miráumai árair-aintavesa kampar-áíné sésa sáwí'o kwéontavesa aamoí íyawai sáwí-meyamba timíníye. kemá Póro sé'a aiva'á sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai paárinana Ísóigo Ísu kuména inkaména kwená asirayámbá maisuwáníye.

asiramái máyáan-kwasai.

¹³kentáásí kwaásiyono. Ísóigo arumbá kwétimiye. aiva'á Áánútu keinárawatavena séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinke'a kawer-ámpá'á métinkanaumne séna kwenamambá ai'marówana Áánútuna kwaási-i'a kunumátinkowa'a árair-aintave'a áraire siráantaveta aasiyaasi Áánúntumpa'a súwiya kwésimankaumne. ¹⁴áséi-kwasai kosimatimewananya kwená kwaási-i'a umátinkaina'a Ísóigo Ísu Káráísiti ságayankwara'a má'yáipa'a uménaaontavena Áánútu tááyariye. ¹⁵mindáyave'a asiramái mé'a

kosimátímakaunda-aine aúváivimba agairáunda-aine tirumpimbá tátoraaro.

¹⁶Ísoigo Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivowawe kentáásí imáyáa ésarai úwoi súwa'naa esarai aasiyaasí kentáásí imáyáa kaw'e'á kwéumasinkaayata Ísu Káráísitiye ménaundayaveta kwéamu'maraundayaawe. ¹⁷Ísoigo Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivowawe kentí imáyáa kaw'e'á umátinkesarai asiramátinkaiyamba póna kentí mayáiyé kentááiye kaw'e'á ínintaveta námúnaa kwésune.

súwa'naa umai námúnaa seró siráan-kwasai.

3 kentáásí kwaásiyono. moórá-aimba simátimenaumpo isáaro. kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró. Ísoigon-aai simátíménana amápar-ayampa'a avekáámbá kóyáwé ínasa mináímbá tátoranaaontave'a Áánútumpa'a námúnaa seró. keinárawapimba Ísoigon-aaigo á'a mirá umái tátokaiye. ²moórá-yantaatave'a Áánútumpa'a námúnaa seró. évakarawai Áánútun-aaiyavesa áraire sewasá évakarawai kamparé kwésesa miwíwínkémhá sáwí-kwaasi sáwí-mayai kwémayaawai sínkamovainivo kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró.

³Sáátáánigo tátoraivo séna Ísoigo kwemó sintembó mirámó iwái póna kárakwimai asiramátinkaniye. ⁴keinárawataveta asiramái séta Ísoigoe tarúmai máyáamba pó'a simátimunda-ainta taagwiyavé'a mirá úmae'a iyónááowe kwésune.

⁵Ísoigo imáyáa timína'a sé'a Áánútu arumbá kwésimiye sé'a ménaaontaveta námúnaaya kwésune. Ísu Káráísiti imáyáa timína'a kwemó asiramáímo máyáisanamo ímo ávómo kaintembá kemá mirá ónááontaveta námúnaaya kwésune.

mayáimá máyáaro siráin-kwasai.

⁶kentáásí kwaásiyono. Ísoigo Ísu Káráísitina mayáiyá kwémayaundayaveta asiramái simátimeta séta keinárawapinkemba évakarawai Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire siráambanivo simátímakaunda-ainta íma kwarésa kavóná-kwaasiraamba umái máyáawata séta tiyuwé'a miwísé íma máéro kwésune. ⁷keinárawate maéwándara'a kavóná-kwaasiraamba íma umái maéwána'a suwánaraamba kesáámó uráundantemba mirán-oro. ⁸kentí toómbá íma úwoi kwéneta meéyán-umasuweta kwéneta no'wáamba aaváyaara'a enónka'a siyáántán-kwimai mayáiyá kwémaeta mimbáyáivínkén-tómbá mairáumne. keinárawa'a mase'á umátinkaunavo séta toómbá síméro íma súndaya mayáivínkén-óntándéi mairáumne. ⁹Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaunda-anonda tísaa umáímo toómbó mairékaiya kaw'e'á éta úsina íma tísaa úndaya mairáumne. mayáímó asiramáímo mayááwándaya suwáné'a keinárawakwara'a mirá ónááontaveta kosimátímakaunda-anonda íya úwoi mairáumpo meéyámbakaumne. ¹⁰keinárawate maéwándarata maarán-áímbá simátimeta séta kavóná-kwaasi mayáímó ímo kwémayaan-kwaasi toómbá íma tíméroya simátímakaumne. ¹¹keinárawapinkemba évakarawai kavóná-kwaasi mayáimá íma máyáamba kwantánaanta-aimba símae kwénaaonta ísaraumpo ¹²miwíyávéta asiramái símae iyéta séta Ísoigo Ísu Káráísitina mayáimá kwémayaundayaveta séta ivátuwe'a kawer-umái mé'a mayáimá kwémae'a kentí mayáivínkémhá toómbá naaró kwésune.

¹³kentáásí kwaásiyono. kawe'-
má'yáímá kwémayaamba íma
tívón-káína'a mirán-káwé'-má'yáímá
má'yáaro. ¹⁴maanáúvái'imbá
agaimakáunda-aimba évakarawai
ísámai tínaaemba umásuwaiyawai
tuwáné'a miwítí nénkakaamba umái
méwasa imáyáa ésa tigaevimpín-umai
koyauwé'mai teró. ¹⁵namuro-
kwáásiyémo kwéontemba mirá íma
é'a kentí kwaásiyemo kwéontemba
mináimbá simái ságamatimero.

¹⁶Ísóigo paru kwéumatinkaiwaina
ááimban-iyé. kwemá kawe-kánáá

sáwí-kanaa paru umátínkámaena
iyíníntave'a námúnaa kwésune.
keinárawate Ísóigo ménintave'a
námúnaa kwésune. ¹⁷ayááír'a
kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a
kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iyé
sé'a ísáaro. amápar-auvaivimba
miráumai kwéagayaumne.
¹⁸Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi
kwétuwa'naa-intave'a námúnaa
kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba kwéanasaiye.

1 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba ava'moraé-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkákemba ándáva'a ánkárowana ména Tímóti Évévasi-naopa'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

1 Tímótiyo kemá Póro maanámbá maanáúváivimbá agaimarúmpo isaaó. Áánútu kentáásí sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiye Ísu Kárásiti kumíníye sé'a amumaráúndawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Kárásitin-ai kosimátíma'mae naauwó sésarai sí'mákaaivo ²Tímótiyo Ísu Kárásitinka'a agevamái maéndawai árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Kárásiti kentáásí Ísóigowe úwoi áwa'naa esarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ááema Másétóniyaa-marava'a kónáe séwánda-tawai entáv'é'a asiramái sé'a Évévasi-naopa'a úwoi maiyó. Áánútun-aagomba kwaé'náer-aimba kwésewaiyavai íma mirán-áimbá seró simátimiyo. ⁴aasiyaasí íma imáyáa umái manír-áiné títkwá'náwe tinááúwísáiyé túwíkwara'a íma taaró simátimiyo simámakaumne. mirán-áimbó kwésemba kwaásiti imáyáa taviséna íma túwa'naa ínasa pósa Áánútumpa'a íma aráapamai maí'maí'a ónááowe. ⁵ánivo simámunda-aimbo amáparawaimo kwarésamo ésa imáyáavinken-aine tirumpinkén-áiné kaweré su'mai

úmae kwéiyinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma tóikakene su'mai sésa tirunkakénkwará'á sénááomba pósa tirumbá tíméro kwésune. ⁶évakarawai mináimbá ivátuwesa úwoi-aimba símae naaésa ⁷Áánútuna ámáámba simátimenae sésa ombánivo minámáámbá íma kawé'á umái isésa asiramái sen-áínkóná ááimba íma ísaraawe.

⁸ámáámba kawé-tántáá'á póna mindámo kwégwaraan-kwaasi ámáánko kwétuwa'naa-imba ísaraumne. ⁹kesí ámáámba kwa'mái máéro séna ámáámba tíména sáwí'o uráan-kwaasi kawer-ámpá'ó kónááontavena ámáámba tímakaiye. ámáámbo karáan-kwaasiye aaimó ímo ísáan-kwaasiye Áánútuntavesamo ímo imáyáamo on-kwáásiyé sáwí'o kwéon-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa kwíráái kwésen-kwaasiye tinóvowi títkamowasa púwón-kwaasiye évakarawai títkamowasa púwón-kwaasiye ¹⁰aarai-úmóyámbó on-kwáásiyé kwaai-úmóyámbó on-íniné umóyán-ánká'á nááón-kwaasiye iyámpóí-umoyambo on-kwáásiyé kampar-áimbó sen-kwáásiyé kampar-áimbó simátiyuwaan-kwaasiye Áánútuna árair-aimbo karáan-kwaasiye mirámó kwéon-kwaasimo kawer-ámpá'ó kónááontavena ámáámba tímakaisata ísaraumne. ¹¹mináimbá áséi-kwasavimba kwéna Áánútu kaweré su'mai iwái kwená ááimba ó'oran-aainkwarawaina árair-aimban-iyé. kembá Póromba simásiména séna mináimbá simátíma'mae naauwó siráiyé.

Áánútu arumbá umásínkaraiye Póro siráin-kwasai.

¹²Ísu Kárásiti kentáásí Ísóigo simásiména séna kesí mayái kawé'á umái mayáníyondavavai mayaaó séna

mimbáyáímó mayánaundayavena asirayámbá símísa'a súwi kwési-mankaumne. ¹³ánivo mimbáyái íma mairáawandara'a kwenáwí'a simái sáwí'a umánke'a kwená mayái-kwáásí sáwí'a umátinke'a kwemba simái sáwí'a umáankaraumne. minkánáará'á Ísuma Ísóigoma iyé-áíntáv'é'a íma áraire sé'a íma ísámai kawer-é'a pó'a sáwí'a uráunda mindáyavena arumbá umásinkena ¹⁴Ísóigo úwoi súwa'naa úmae iyísa'a Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwenááiyave'a áraire sé'a kwená imáyáa kwéune. ¹⁵Ísu Káráísiti sáwí'o kwéon-kwaasi sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáiyé siráivo mináámbá árair-aimban-ivo isé'a tirumpimbá asiramái tátoraaro. kemó Póromo sáwí'o uráundawai amáparawaimo sáwí'o uráamba usáyaaaitaraumne. ¹⁶mirámó uráundayavena arumbá umásinkena ayáátáaka'a simu'marómba kwaási mindá awánésa kwenááiyavesa áraire sésa aúná'í'a umái maí'mai'a ónááontavena íma sínkamimba simu'maréna ména arumbá umásínkaraiye. ¹⁷Áánútu kwégarakwiyiwai maí'mai'a éna íma puwíníwai éna kwenane'á súrandei ímo awánáundawai kweyáá Ísóigoma éna kwená ááimba ó'oran-aaimba kwaikwai'a isaná kwenáwí'a anómba kwaikwai'a kwéiye.

¹⁸⁻¹⁹Tímótiyo kesááninkaawai maanámbá asiramái simámenaumpo isaaó. ááema Ísóigona mayáímá mayániyonda-aimba entá simámakaunderaama isa'á imáyáa é'a pó'a asiramái simáme'a sé'a minááíntávái imáyáa umái kwaréma Ísóigowe aráápamai méma arunkakémbá árair-aimba isé méma i-kwáásímó tiyáántámbo kwimáímó asirayám-báyáímó kwémaesamo máéntemba Áánútun-aaiyavai ayáántámbo kwimái asirayám-báyái kwémae maiyó kwésune. évakarawai

tirunkakémbá árair-aimba tínaaemba umámesa pósa Ísóigon-aaí tínaaemba umámesa máyáawe. ²⁰miwíwínkémbá kae'nárai túwí'a moórawai áwí'a Áíményasi isaná moórawai áwí'a Arekesándaá isa'á ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye. Áánútunka'a sáwí-aimba simái tuwáyááoiye sé'a ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye.

Áánútumpa'a námúnaa sen-kwásái.

2 maarán-áimbá simátimiyo sé'a kwésimamune. Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba anón-tantaa'an-iyé. mindáyavesa námúnaamo kwésemba Áánútu amápa-kwaasi túwa'naa ínkwáe sésa kwéaisaa-esa súwi kwésewe. ²Áánútu anón-kwaasiye kenká'á kárákwiraan-kwaasiye túwa'naa ínasa námúnaa síyamba paru umáíya moórávinta méta Áánútuntaveta imáyáa éta arupí umáíya ménaumne. ³mirán-dámúnáámó sembá Áánútu aúranka'a kawé'á umái sewaná póna aamoí éna kwemá sáwí-imayaavinkembo iyásínkáiwaiya póna aamoí kwéiye. ⁴Áánútu amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkainasa kwená árair-aimba isanááontavena arááíma kwétaiye. miráyávésamo amápa-kwaasiyavesamo imáyáa ésamo Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba kawé'an-iyé. ⁵Áánútu mimbóráwái máyáísana Áánútuwe kwená kwaásiyeti avumpimbó máyáimba mimbóráwái ména minkwáásígó áwí'a Ísu Káráísiti ména kwaási Áánútunte kwétarutinkena ⁶amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaumne séna taaira'á pukáiyé. Áánútu amáparawai kentí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaumne séna mirán-kánáá tíníye siráimba póna Ísu Káráísitimba ai'marówana kumpukáiyé. ⁷miráumai Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-i'a éma ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae naauwó

séna si'marówa'a kwená árair-aintavesa áraire sénáaontave'a simátíma'mae'a kwéiyune. mináimbó súnda íma kampar-áimbá kwésumpo árair-aimba kwésune.

⁸naaó'-naoken-kwaasi taylorupamáí mésa Áánútuntavesa imáyáa ésa íma áwáá'a sésa íma aaisambá sésa námúnaa sénáaontave'a mirán-oro kwésune. ⁹taylorupamáí mésamo Áánútuna imáyáamo mósá maránáaomba aaraimá maarámó íyávéna sirááíma kwétaiye. íma túma maé iyésa kawe'á umái unáánkwtóí ésa kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sésa íma konaarírí ésa ¹⁰íma mirá-sáwí'á ésa kawe'-má'yáiyé su'mai máéwasa tuwánanaaowe. aaraimó kesáváímó sésamo Áánútuntave'a imáyáa kwéune sen-ínimbó kawe'-má'yáímó kwémayaantemba mirán-oro. ¹¹aaraí íma túma maé iyésa aánoumai mésa Áánútun-aaimo kwésen-kwaasi táái isánááowe. ¹²aaraimá íma kwaairá'á kárákwiraawai mésa kwaai túranka'a íma komésa aaí kwésimatimesa aánoumai máyáawe kwésune. ¹³naaóv'á Áánútu Áándamumba aiva'á úmarena naaémba awainínkómbá Ívimba úmakaintave'a mináimbá kwésune. ¹⁴Sáátáánigo íma Áándamuntavena siráivo Ívintavena kampar-áimbá simámuwana áraire séna aiva'á Áánútun-aai káráyukaiye. ¹⁵ánivo aaraimá iyámpóimo matínkáiyambo éna sáwí'a umái mémpinkemba Áánútu tiráníye. aaraimó Áánútunka'o agevamáimo mésamo kwená imáyáamo ésamo arupí umáimo aánoumimo maí'mai'o úmae iyésamo mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí'a umái mémpinkemba tiráníye.

Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawaiti kwaasái.

3 évakarawaimo Áánútuna kwaásira'a kárákwiyi-mayai mayánae síyawaimo ésa tirááimo taí-máyái kawe'-má'yáímán-iyé siráamba mináimbá árair-aimban-iyé. ²moóráwaimo Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáímó mayáíndawai maarán-kwáásígómán-iyé. kwempímbá íma sáwí-aimba kwáyaindawai éna mimbórá-ínimbá makáindawai éna arupí umái kawer-ímáyááwé su'mai kwéindawai éna kwenáwí'a mósá maréwai éna namu-kwaasi naambá tiména toómbá tiména índawai éna Áánútun-aai kanaán-umai simátíma'maena kwéiyindawai éna ³íma uwo'aó'-nómbá námae naaéna uwo'aó'á índawai éna íma aaisan-áimbá séna paru umái máyaindawai éna íma óntantavena aúran-anda kwéindawai éna ⁴kwená naaúmp'a máyáan-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiraindawai éna kwená iyámpóí kwentávésa ésa kwenáái kwéisaiyawai éna mirán-kwáásígómó éna Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáímá mayáníye. ⁵moóráwaimo kwená aarai-iyámpóíra'o ímo kawe'ó umáimo kárákwiraindawaimo éna Áánútuna kwaásira'a íma kanaán-umai kárákwiyiniye. ⁶ivé'o Áánútuntavenamo ísamaimo tındawaimo éna Áánútuna kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáímá íma mayáníye. mirán-kwáásígómó mim-báyáímó maénamo éna kwenáúma maé iyínana Sáátáánigomo sáwí-meyambo mayáninteni'a mirá íníye. ⁷kwembá simái sáwí'a umánkáavo Sáátáánigo tamaimái kweivarí'a iváínivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasigwara'o sésamo kaweré su'mai umái máyáiwaiman-iyé síyan-kwaasigomo

éna mirán-kwáásígówé su'mai Áánútuna kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáímá mayániye.

⁸Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owai maarán-kwáásímán-owe. arupí umái máyayiwai ésa íma kaumbo-káér-imayaamo tokáiyawai ésa íma uwo'aó'-nómbá námae nááyawai ésa íma óntantavesa túran-anda kwéiyawai ésa ⁹tirunkakémbó árair-aimbo isésamo kwéomba Áánútuna árair-ainkona ááimba tátoraawai ésa ¹⁰mirán-kwáásímá ésa Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owaiti mayáímá mayánááovo aiva'á miwítí mayáímá tuwánewasamo kawé'ó íya'o é'a mim-báyáímá tíméro. ¹¹mirá íyasamo ésa miwí tuwainímbá'á'a maarán-ínímbán-owe. kawé'á umái maíyawai ésa íma kwantánaanta-aimba kwésen-inimba pósa arupí umái mésa amápa'-mayai kawé'á umái kwémayaawe. ¹²Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima kwémayaawai maarán-kwáásímán-owe. kimbora-inimba mapá kuráawai ésa miwítí iyámpóirare miwítí naaúmpa'a máyáan-kwaasirare kawé'á umái kárákwiraawai ésa mirán-kwáásímó Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima mayánááowe. ¹³mimbáyáímó kawé'ó umáimo mayánááowai ésa Ísu Káráísitiye aráápamai máyáan-aimba asiramái simátimiyasa isésa miwí túwí'a mósá maránááowe.

árai'-monor-ainkona ááin-kwasai.

¹⁴Tímótiyo kemá Póro sáwíyanka'a embá koawánanae sé'a kwé'e'a maanáúvái kwéagaimai tuwáúmpo awánaao. ¹⁵enópa'a kónáe sé'a onda-ámbó itáinamo e maanáúvái awané sé kesáá Áánútuna akúntá únanaya agaimakáimba símakaimba

póta miráyá ónaumne síníyone. ávombo aimakésamo megwímegwigomo ávonka'o tátoraintemba kesáá Áánútu máyáiwaina kwaásiya éta kwená árair-aimba tátokaundayaawe. ¹⁶árai'a árai'-monor-ainkona ááimba paárúwana anón-kwaasi éna maarán-iyé.

Ísu Káráísiti marapá'á kwaási-i'a umái paárúwana Áánútun-amanko kwentávéna séna arupí umái máyáiwaiman-iyé súwasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai awánowasa kwaási ó'on-o'om-baravakewai kwenáái simátíma'mae kuwasá kwenááiyavesa áraire suwaná Áánútu kuná'ímaena kwíyómpa'a móankaraiye.

mináímbá árai'-monor-ainkona ááimban-iyé.

kampar-áimbó simátimenaaoon-kwaasi paáronaaoon-kwasai.

4 Áánútun-amanko avora'á séna naaén-kanaa tínsa évakarawai Ísu Káráísitimba tínaaemba umámesa Sáátáánigowe kwená kwayó'nárawaremo síyan-aimba isésa kampar-áimbó síyamba kwaránááowe siráíye. ²iramó ane'ó kaimbó áumo pukáin-kuvinkaambo intembá tirumpimbá miraráá ínasa tirumpinkémbá íma árair-aimba isésa tóikakene su'mai kampar-áimbá sésa ³aaraiyé kwaaiyé mayánááomba aambá áúntinkesa évaka-tomba aambá kwéauntinkesa mirá-kámpár-áimbá síyasa naaén-kanaa tínsa évakarawai mirán-ámbá kwaránááowe. mintón-távéna Áánútu kwená árair-aintavesa áraire síyawaiyavena séna mirán-tómbá umátinkaunda kwéne'a súwi sígwáe sé'a umátinkaruumne Áánútu siráíye. ⁴amápa-tantaa'o Áánútumo úmakaimba kawé-tántáá'án-ivo

aambá útinkaavainivo úwoi kwéne'a Áánútuntave'a súwi seró. ⁵námúnaaya súndayaanivo Áánútu kawé'an-iyé siráimba pósa mintómbá aambá áúsinkaavainivo.

**Ísuna kawé'-má'yái-kwáási
óne siráin-kwasai.**

⁶Tímótiyo simáménda-aimba Áánútuna kwaási simátíminda Ísu Kárásitina kwaái-kwáási-í'a éma po kawé-kwáási auráníyone. toómbó nénamo asiramáimo máyaintemba Ísu Kárásitina árair-aimba kwaré kawé'a umái simátíma'mae íyínana mináinkó asiramánkaniye. ⁷manír-áimbá íma Áánútun-aaiman-ivo úwoi-aimban-ivo ánaaemba umámiyo. emá ayáántán-kwimai mé árai'-monor-amba kwégware enáúma kárákwiyuwo. ⁸súgomo kawé'ó ínkwaé-imayaamo ésamo ésa tiyáántán-kwimai mayái mayánááomba mindá kawé'an-ivo árai'-monor-ampa'a kónáe sésamo imáyáamo ésa tiyáántán-kwimai Áánútuna mayái mayánááomba mindá anón-kawé'an-iyé. mirámó ésamo ésa ívékwara naaénkwara'a ménaaon-ayampa'a mimbáyáígó túwa'naa iye. ⁹mináimbá árair-aimban-ivo ísámai tirumpimbá tátoraaro. ¹⁰Áánútu asirayánkwáráwái póna amápa-kwaasira'a kárákwiraiwai éna kwenáíyaveta áraire súndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaimba kwéamu'mareta póta siyáántán-kwimai mayáiyá kwémayaumne.

¹¹Tímótiyo mináimbá simátíme se mirán-oro siyó. ¹²ívé-kwaasi óndayavesa úwoi-kwaasi óne sésa sáwí'a umánkaavainivo kawé'a umái mé kaweré-áimbá se imáyáa timé arupí umái mé kaweré su'mai kwéinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewái awánésa óndantemba mirán-oro. ¹³enópa'o ímo kondará'ó éma kwaási túranka'a

Áánútuna aúvái-kwandaavinken-aimba táámpamai simátíma'mae kwéiyé agaráátinkaa. ¹⁴ááema entávéna Áánútu siráin-aimba simátímúwasa Áánútuna kwaásiti anóndarawa'a tiyáamba enane'á tátoresá sésa Áánútuna mayáímá mayaao suwamá mimbáyái máyéndayavai ónana Áánútu asirayámbá ámakaivo íma tuwé asiramái maimaé iyuwó. ¹⁵simátimunda-aine su'mai imáyáa e mirá úmae íyínasa amáparawai awánésa sésa Áánútuntavena asiramái máyáimba póna minásiráyánkó iyíníye sénááowe. ¹⁶enáúma kárákwimai méma simátíminda-aimba imáyáa umái kawé'a umái simátímiyo. mirámó ónda kawer-ámpá'á kwégonasa enáái ísáan-kwaasi kawer-ámpá'á kwégowe.

**Ísóigona kwaásiti imáyáa arupí
umátinkaa siráin-kwasai.**

5 Tímótiyo anónuntantontavai égési-aimpakemba íma simátíme enavontávémó aánoumáimo kwempa'ó séndantemba mirá simátímiyo. enávamaa'o óndantemba ívé-kwaasi mirámá umátinkaa. ²enanóisaimo óndantemba áráankantomba mirámá umátinkaa. enáúmbaa'o óndantemba ívér-inintomba mirá e kaweré su'mai umátinkaa.

³ketor-ínintí tíráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. ánivo ketor-ínimbó timááraawimo ímo mén-inimba túwa'naa uwo. ⁴ánivo ketor-ínintí tíráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. árai'-monokwaasimo mésamo ésa miwítí akúmbá túwa'naa oro. mirámó íyambo ésa kárákwimaesamo íráam-beyamba timénááomba Áánúntu aamoí íníye. ⁵ketor-ínimbá timááraawi íma máyáan-inimba ésa sésa Áánútu kenká'á kárákwiyíniye sésa Áánútumpa'a

námúnaa símae kwéiyesa súwa'naa ínkwáe sésa námúnaa kwésewe. ⁶ánivo ketor-ínímbó marapá-tántáátávésamo tirááiyavesamo ésamo ombá Áánútuna némp'a kwémaewe. ⁷ketor-íníntávésa sésa sáwí'a umái máyáawe seváinivo simámunda-aimba simátimiyo. ⁸Áánútun-aaiyavesamo kamparémó sembá mindá sáwí'a kwéombanivo évakarawaimo ésamo miwítí akúnkáré miwí timááraararemo ímo kawe'ó umáímo kárákwiyombo ésa Áánútun-aai tínaaemba umámakaamba mindá anó-sawí'a kwéowe.

⁹ketor-ínímbó Áánútuna mayáímó mayánáanon-inimba tivakáá-umai túwí'a agayaaó. mindá maarán-ínímbán-owe. áráankamba késa 60 ima maisukáan-inimba ésa kimbora-kwambo maivá kuráan-inintomba ésa ¹⁰miníníntón-távésa kawe'-má'yái kwémayaawe kwésen-inintomba ésa miwí tíráá'maaka'a kawe'á umái kárákwiraan-inintomba ésa namu-kwaasi toómbá kwétimen-inintomba ésa Áánútuna kwaási kawe'á kwéumatinkaan-inintomba ésa umbai-yántáá'ó makáan-kwaasi kwétuwa'naa-on-inimba ésa mirán-káwe'-má'yáímó kwémayaan-ketor-inin-tuwi'a agayaaó. ¹¹ívé-ketor-inin-tuwi'a íma agayaaó. miwí Áánútuna mayái kwémaesa naaemba kwaai mayánáe-imayaa ésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símaresa íma imáyáa ésa kwaai mayáiyasa ¹²évakarawai tuwánésa sésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símakaan-aimba karésa sáwí'a uráawe sénááowe. ¹³miráumai maará ésa íma mayái maésa nambaré su'mai naaésa íma mayái kwémaesa kwantánaanta-aimba símae kwénaaesa náaindaantavesa kwendéi kwendei iyé-áimbá simátíma'mae naaésa aánávómó ímo senká'á ke ísaresa símae naaónááowe. ¹⁴mindáyave'a

simáme'a sé'a ívé-ketor-inimba kwaai maésa iyámpói tinkésa kawe'á umái kárákwiyesa mirámó iyamba kesáámá íma sáwí'a umáíya máyaunda pósa Áánútuntavesamo ímo aamoimó iyawai kentáási ááimbo sivakáá ésayaamo ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaontaaniye. ¹⁵évaka-ketor-inimba kawer-ámbá á'a ivátuwesa Sáátáánigona sáwí-ampa'a kwégwaraantave'a súnda-aimba kwési-mamune. ¹⁶Áánútun-aaiyavesa áraire sen-ínímbá miwí timááraavinkembo ketor-ínímbó máyáamba túwa'naa oro. Áánútuna kwaási ketor-ínímbá timááraawimo máyáan-inimba mono'-má'yáír'á'ó tukáan-ontandei túwa'naa ováinivo ketor-ínímbá timááraawimo ímo máyáan-inimba minóntándéi túwa'naa oro.

¹⁷Áánútuna kwaási miwítí anón-kwaasi kawe'á umái kárákwiraawiyavesa imáyáa ésa miwítí meeyámbá mósá ma'mai tíméro. minánón-kwáásívinkémbá évakarawai Áánútun-aai asiramái simátimesa anóm-bayai kwémayaawiyavesa imáyáa ésa miwítí meeyámbá mósá ma'mai anómba tíméro. ¹⁸mináíntávéna naaóv'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna purumakankóná mayáír'-meyántávéna séna kwaásiti toómbá úwítí-aramba ásima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáampa umái ásima pítúwáínka'a purumakankóná oíka'a íma asááesa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna mayáímó máyáawai meeyámbá máyáaro agaimaréna siráíye. Áánútuna kwaási mináimbá imáyáa ésa miwítí anón-kwaasiti meeyámbá tíméro.

¹⁹Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi t́yó'o vaiyáíyan-aimba íma isaaó. ánívo kaumbo-káé-kwaasimo tésamo síyan-aimba miwí t́ái isaaó. ²⁰sáwí'o úmae iyówaiyavai amáparawai túranka'a asirayán-áimbá simátimiyo. mirámó inasamó ésa amáparawai táátavesa ésa miwí túra'a kárákwiyonaowe.

²¹Áánútu aúrankare Ísu Kárásiti aúrankare Áánútuna kwíyómpaken-kway'o narawa túrankare asiramái simáme'a sé'a simámundantemba uwo kwésune. aaigóná ááimbo ímo ísarendarakembo e íma aái simátiminyone. aaigóná ááimbo ísarendarakembo e kawe'á umái simátiminyone. íma kwaási taaínkaakai uré simátime amápar-aimba avoraré su'mai simátimiyo. ²²moóráwaimo Áánútuna mayái mayáínkwáe sémo e íma ááéma usásinanke awáanasuwe naaémba usásinankaaó. moóráwaimo sáwí'o kwéina íma egwárá'á mirán-e kawe'á umái kárákwiyuwo.

²³Tímótiyo enarumpinkémbó áí'o énamo évaka-tawaimo áúva'o kwínamo e non-úrane su'mai íma ne taaérampinken-domba naaó sune.

²⁴évakarawaimo sáwí'o ombá tuwánaawasa sáwí-meyamba máyáambanivo évakarawaimo sáwí'o ombá miwítí ááimba naaémba paáriníye. ²⁵miráumai évakarawaimo kawe'-má'yáimó má'yáamba tuwánaawasa évakarawaimo kawe'-má'yáimó má'yáamba íma tuwánaamba mirámó kwéowaiti ááimba naaémba paáriníye.

6 kárákwiraan-kwaasi évakarawai meeyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawai Áánútuna kwaásiyavai maanáimbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi túwí'a anómba umátinke'a miwítí mayái kawe'á umái má'yáaro simátimiyo. mirámó íyasamo ésa

Áánútu áwíre Áánútun-aiye íma simái sáwí'a ónááowe. ²kárákwiraan-kwaasi Áánútun-aiyavesa áraire sewáiyávésa miwítí úwoi-mayai-kwaasi sésa Ísu Kárásítina kwaásimo úndantemba miwígwárá'á Ísu Kárásítina kwaásima póta miwí túwí'a íma anómba umátinkanaumne seváinivo maarán-áimbá seró. Áánútun-aiyave'o árairemo súndantemba miwígwárá'á Áánútun-aiyavesa áraire kwésewa'a sirumbá timé'a pó'a miwítí mayái kawe'á umái má'yáanda mimbáyáivínkémbá kawe-tántáá'á mayánaáowe se úwoi-mayai-kwaasiyavai mináimbá simátimiyo.

**Áánútuntavaimo imáyáamo
ésamo má'yáamba
anón-tantaari'a kwéon-kwasai.**

Tímótiyo simámunda-aimba asiramái simátimiyo. ³évakarawaimo ó'on-aimbo simátimesamo kentáási Ísóigo Ísu Kárásítin-aaimo kawer-áimbó ímo kwarésamo árai'-monor-aimbo ímo kwégwaraawai ⁴miwí túma maé iyésa amápa-tantaakona ááimba íma ísaraawe. miwívimbá sáwí-imayaa kwáyáísasa aaigóná ááintavesa sáwívar-aimba kwésesa kesááigo usáyaaítankwae-aimba kwésewasa mirá-sáwí-áímpínkémbá tirumbá sáwí'a umátinkesa aaisambá sésa túwí'a simái sáwí'a umátinkesa sáwí-imayaa umátinkesa ⁵aaisan-áimbá símae kwénaaowe. mirámó kwéon-kwaasi miwítí imáyáa simái sáwí'a ésa árair-aimba ivátuwesa kampar-imáyáá ésa sésa sáwívar-oisamba mayánae sésa monor-áimbá kwégwaraawe-kampar-imayaa kwéowe.

⁶mirán-kámpár-imáyáá kwéombanivo Áánútuna aambó árai'o kwégwaraawai imáyáa ésa sésa Áánútuntave'o imáyáamo é'o máyaunda anón-tantaa'a isaná makáunda-oisamba

mindá kanaán-iyé kwésewe.
⁷kesinóisaiya masínkónka'a íya óisanta
 makáawanasaya másínkaraawe.
 púwóndaya íya óisankwarata maimaéta
 puwónaumne. ⁸unáánkwátóiyé
 toóné makétaamo éta séta mindá
 kanaán-iyeya sénaundayaniye.
⁹óisamba mayánae-imayaawe su'mai
 owái misáwí-ímáyááo tavisínana
 sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo
 íyan-tantaako miwí tátorainasa
 sáwí'a umái mésa ánásanaaowe.
¹⁰ó'on-o'o-sawi-imayaona ááimba
 óntamba mayánae-imayaayavesa
 aamoí kwéowe. évakarawai óntamba
 mayánae-imayaawe su'mai kwéesa
 Áánútun-aai ivátuwesa umbai-yántáá'á
 maésa tirunkó umbai kwétaisasa
 máyáawe.

**Áánútu aúranka'a arupí umái
 maiyó siráin-kwasai.**

¹¹Tímótiyo emá Áánútuna
 kwaási éma mirán-tántáákómbá
 ánaemba umáme Áánútu aúranka'a
 arupí umái mé kwentávái imáyáa
 kwéema amápa'-mayai kawé'á
 umái kwémae imáyáa kwétime
 Áánútuntavai asiramái aánumai mé
 mirán-tántáátávái ayáántán-kwimai
 máyaane. ¹²kwaásimo meéyámbó
 mayánaesamo isaaisésamo kontembá
 emá Áánútun-aaiyavai áraire kwése
 ayáántán-kwimai minámbá kwaré
 aúnaí'a umái maí'mai'a kwéonda-amba
 kwa'maé iyuwó. ááema sáwíva-kwaasi
 túranka'a paárumai séma Ááútun-aai
 árair-aimba pó'a kwenká'á agevamái
 máyaumne sundará'á Áánútu entávéna
 aúnaí'a umái maí'mai'a kwéone
 siráiyé. ¹³Áánútu amápa'a máyáawaiti
 ááinkontave'a imáyáa é'a Ísu Káráísiti
 aaimó isái-náumpá'á anón-kwaasigo
 áwí'a Póntiyasi Páírátimba kawer-áimbá
 simámakaiwaintave'a imáyáa é'a embá
 asiramái simáme'a sé'a ¹⁴kentáási

Ísóigo Ísu Káráísiti marapá'ó ímo
 kunkáindara'a kwemó siráin-aimba
 kwa'maé kwéiyé kaweré su'mai
 kwéonasa awánésa sésa mináimbá
 árair-aimban-iyé sénááowe kwésune.
¹⁵Áánútu Ísu Káráísitintavena séna
 kumuwo sínda-tawai kumíníye.
 Áánútu kaweré su'mai kwéiwai éna
 kweyáá amáparawaira'a kárákwiraiwai
 éna amápar-asirayankwara-kwaasi
 kwená asirayánkó usáyaitaraiwai
 éna amápa-kawaa-kwaasira'a
 kawáá uráiwai éna ¹⁶kweyáá íma
 puwíníwai éna ó'ora-sagayanka'a
 máyáiwai isasá mirá-ságáyánká'á íma
 kwaási kanaán-umai koménaaowe.
 Áánútumba amápa-kwaasi íma
 túrandei awánésa íma kanaán-umai
 túrandei awánanaaowe. kwenáwí'a
 anómba kwaíkwai'a kwéisana kwená
 asirayámbá kwaíkwai'a kwéimba mindá
 árair-aimban-iyé.

¹⁷Tímótiyo óisankwara-kwaasiyavai
 asiramái simátime se íma túma
 maé iyé'a íma óisantave'a aamoí
 é'a mindá ánásanin-tantaa'a íma
 amu'maré'a mé'a Áánútu amápa-tantaa'a
 kwésimiwaintave'a amu'maré'a mé'a
 aamoí oro simátimiyo. ¹⁸moórá-aimba
 óisankwara-kwaasi simátime se
 kawé'-má'yái kwémae'a túwa'naa úmae
 kwéiyé'a óisamba taaínkaakamai
 tíma'mae íyóro. ¹⁹mirámó é'o é'a
 mirámó íyan-tantaatave'a naaemba
 keinárawa'a túwa'naa ínín-tantaa'a
 kwáyaina'a mirámó é'a kawé'á umái
 ménaaowe simátimiyo.

²⁰Tímótiyo Áánútu simámakain-aine
 agarááránkarain-aine kárákwimai
 kawé'á uwo. Áánútun-arááímo ímo
 kwáráan-kwaasi úwoi-aimba kwésevo
 mináimbá ánaemba umátimiyo.
 kampa'á sésa amápa-tantaa'a ísaraumne
 sésa aainakákémbá aaisambá símae
 kwéiyon-aimba ánaemba umátimiyo.
²¹évakarawai sésa amápa-tantaa'a

ísaraumne sésa pósa Áánútunka'a
agevamáímo máyáan-amba ivátukaawe.
Áánútu amáparawai úwoi
kwétuwa'naa-intave'a námúnaa
kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

2 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména Tímóti Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanáimbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

1 Tímótiyo kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimarúmpo isaaó. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-aii kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Áánútu asiramái séna Ísu Káráisiyiye tarúmai máyáamba pó'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráin-aimba kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. ²Tímótiyo kesááninkaamba éma sirumbó kwéamundawai ómpo maanáimbá maanáúváivimbá agaimarúmpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Káráisiti kentáásí Ísóigowe úwoi áwa'naa ésarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³kesíkwá'námo Áánútumbo kwakáantemba kemá mirá kwéunana mindáyavena kesirumpimbá íma aai kwáyáiyé. Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entáv'e'a imáyáa é'a aasiyaasi áisaa umai súwi kwésimankaumne. ⁴ivi'ó tamásínkaraanda imáyáa é'a ókwara'a awánanae-imayaa úmae kwéiyé'a embó awánaanda sirunkó anón-kawe'a íníyé. ⁵Ísu Káráisitín-aaiyavemo árairemo sendá ímo óikakembo séndamo arunkakémbó séndayave'a imáyáa kwéune. aiva'á enaráárámá áwí'a Árówísi

Áánútuun-aaiyavena áraire siráimba minkákémbá enanó áwí'a Yúnísi Áánútuun-aaiyavena áraire siráimba egwárá'á mirá kwéé Áánútunka'a agevamái máyaanda árai'a mindá ísaraumne. ⁶mindáyave'a simáme'a sé'a Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó. Áánútuna mayáímó mayáníyondayave'a siyáamba ane'á tátoraawanana Áánútu asirayámbá ámakaiye. ⁷Áánútu imáyáaya símakowata asiramáiya méta íya saátaveta éta imáyáaya kwétimeta kesúrata kárákwimai kawer-urétaaya úndaya po Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó.

⁸mindáyavai kentáásí Ísóigo siráin-aimba kwésimatimendayavai íma áá'a kaíno. Ísóigona kwaási-i'a úndarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundayavai íma áá'a kaíno. Áánútu asirayámbá kwéamimba po áséi-kwasai kwésimatiminasamo áí'o índai'o umánkanaaomba sí'o úni'o umásínkaraantemba umánkanaaomba íma imáyáa éma asiramái maiyó. ⁹Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba iyátínkáana'a kaweré su'mai umái máéro siráiyé. kesáá kawe'-máiyái mayáúndayavenaya ímanivo kwená imáyáavinkemba séna úwoi túwa'naa ónaumne siráimba póna kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásinkena séna kaweré su'mai umái máéro siráiyé. ááinka'a Áánútu maramá íma taróruwonka'a Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna séna úwoi túwa'naa ónáe'a to'mayaa úne siráiyé. ¹⁰Áánútu kentááyávénawe séna to'mayaa uráimba paárúwana Ísu Káráisiti marapá'á kuména kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiye. kwaási púwówaina ááimba kwemá usáyaaíténa ánásasuwowasa kwíyómpa'a aúnaí'a umái maí'mai'a

ésa íma puwónááowe. mináséí-áimbá paárúwata ísaraumne.

¹¹ mináséí-kwásái simátimenaundayavena Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-i'a éma ai'maráana maanáséí-kwásái simátíma'mae naauwó súwa'a ¹² mirá ówándarakemba sí'a úní'a umái ándáva'a sínkaraawa'a mé'a íma sigaeýáv'é'a kwéune. moóráwain-aaiyave'o árairemo sé'a kwenká'ó agevamáimo máyaundawaimba awáné'a símakaim-bayai kwégarakwiyisa'a mináimbá árair-aimban-iyé súnnda pó'a íma sigaeýáv'é'a úne. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaama íma tiráindara'a símakaim-bayai kwégarakwiyiye.

¹³ Tímótiyo árair-aimba simámakaunda arumpimbá tátore kwaré Ísu Káráísitiye tarúmai mé kwenááiyavai áraire kwése kwembá arumbá amé mirá úmae iyuwó.

¹⁴ Áánútu árair-aimba simámakaimba Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáimba po kwená asirayándéi mináráir-áimbá kárakwiyuwo.

¹⁵ Ésiyaa-maravaken-kwaasi amápa'a tínaaemba umásiyukaampinkemba kae-kwáásí moóráwai áwí'a Vísérasa isaná moóráwai áwí'a Émósénisi isamá mináimbá ísaraane. ¹⁶ moóráwai áwí'a Ónésívorasa kesópa'a tóyo éna kawer-áimbá simásimena kesí imáyáa aúnái'a umásinkena ándáva'o máyaunda íma agaeyáv'éna isa'a mindáyave'a Ísóigompa'a námúnaa súnnda Ónésívorasa kwená naaúmpa'a máyaan-kwaasiye kawé'a umátinkaniyone sé'a námúnaa kwésune.

¹⁷ kwemá Árómaa-naopa'a taména sivakáá úmae kwéiyena ándáva'o máyaunda tasuwánéna kesí imáyáa aúnái'a umásínkaraiye. ¹⁸ ááéma Évésasi-naopa'a komáyaawanana sáwíva-tawai kwemá súwa'naa úwa á'a awánaraane. mirá uráintave'a sé'a Ísóigo kwaásimo máyáawaina

ááimba tísaa ínín-kanaa tínana Ísóigo kwentáv'éna arumbá umánkaniye sune.

**i-kwáásímó asiramáimo
máyaantemba miráumai
asiramái maiyó siráin-kwasai.**

2 kesááninkoo Ísu Káráísiti úwoi kwéawa'naa-ivo asiramái maiyó. ² sáwíva-kwaasi túranka'a simátimewanda-aimba isé kawer-ímáyáágwára-kwáási asiramáimo máyáawai kawé'ó umáimo simátimenaowai simátímínaa miwígwará'á tátokesa simátíméro.

³ i-kwáásímó umbai-yántáá'ó tímémbo asiramáimo máyáantemba Ísu Káráísitina kwaási-i'a óndarakemba embá umbai-yántáá'á ámémbanivo asiramái maiyó. ⁴ i-kwáási miwítí anóndako aamoí ínkwáe sésa kwenáái kwégwaresa íma

ó'on-o'on-tantaatavesa imáyáa kwéesa anóndakona mayáiyáv'ésa imáyáa kwéowe. ⁵ isaaisésamo kwékontemba moóráwaimo kwená anóndakon-aaimo isénamo isaaisénamo iyénamo éna meéyámbá mayániye. ⁶ kígauva'o asiramáimo kárakwiyowaimo ombá toómbó akarái-kánáámó tisasá aiva'á áká'mai kwénaawe. mináimbá imáyáa é Ísu Káráísitiye asiramái maiyó. ⁷ simámunda-aimba imáyáa inaná Ísóigo imáyáa amína mináínkóná ááimba isáníyone.

⁸ Ísu Káráísiti Tévíti aísavutantambo uráiwai puwéna usásinkaiwaintavai imáyáa uwo. mináimbá áséi-kwasai simátímakaunda-aimban-iyé.

⁹ mináséí-kwásái simátimewandarakemba ándáva'a másinkesa sáwí'o uráiwaimbo aiyayaanka'o asááúmaesamo máánkaraantemba kembá síyayaanka'a asááúmaesa sí'a iní'a umái ándáva'a másínkaraavo kemá úwoi ménaumpo Áánútun-aigo kóyáwé ínaa ísáaro. ¹⁰ mindáyave'a

Áánútumo kwéitamaraín-kwaasiyave'a imáyáa é'a pó'a umbai-yántáátáv'e'a íma imáyáa é'a máyaumne. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaavinkemba tí'maena kawepá'a métinkainasa ságyan-ayampa'a maí'mai'a ónááontave'a umbai-yántáátáv'e'a íma imáyáa é'a asiramái máyaumne.

¹¹ maanámbá árair-aimban-iyé.

Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya póta puwétaamo éta kweséya ménaundayaaniye.

¹² umbai-yántáá'ó ímo imáyáamo éta asiramáímo métaamo éta kwaásira'o kárakwiyimtemba kesáágwárá'a miráyá ónaumne. sínaaembo umámenanayaamo éna kentáágwárá'a mirá íníye.

¹³ kwenááiyavetaamo árairemo sirétaamo ivátúwáananayaamo éna kwemó sintembó mirámó kwéena íma kanaán-umai tuwéna ó'on-aimba síníye.

mináímbá árair-aimban-iyé.

Áánútuna mayái arupí umái maénana aamoí umánkaino siráin-kwasai.

¹⁴ Tímótiyo Áánútu aúranka'a maanámbá simái ságamatime asiramái simátíma'mae iyé sé maanámbá imáyáa oro. úwoi-aintave'a sáwívar-aimba kwése'a áwáá'a kwésevo mináímbá ivátuwaaro. mináímbó isáíyananamo éna mináínkó íma kawé'a umátinkaina'a sáwí'a ónááovo sún-da-aimba simátíma'mae iyuwó. ¹⁵ maarán-kwáásí-'a ónáe se mirán-uwo. árair-aimbo arupí umái simátímíndawaima éma Áánútuna mayái-kwáásí éma ená mayáiyávái íma aigaeyávái ínfyondawai éma mirámó émo e Áánútu aúranka'o ménda simáména séna kawé'a umái máyaane síníye. ¹⁶ úwoi-aimba Áánútun-arááímo ímo kwaráan-kwaasi kwésen-aimba ánaaemba umátimiyo. mirán-áímbó

kwésen-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa íma kwéesa sáwíawaa úmae kwéiyowe.

¹⁷ sóyavitausambo énamo amápa-kuva'ó intembá miwí tááigo kóyáwé imbá pósa sáwí'a ónááowe. miwívínkémbá kae-kwáásí túwí'a moóráwai áwí'a Áíméniyasi isaná moóráwai áwí'a Váírítasae ¹⁸ minkáé'nárai árair-aimba ivátuwesarai sésarai puwúndavinkenta á'a usásinkaunda póta naaémba ó'a íma usásinanaumne séyasa isésa évakarawai Ísu Káráísitin-aaiyavesa kaer-ímáyáa kwéowe. ¹⁹ ávombo asiramáímo aimaráantemba Áánútu ávonkaan-tantaa'a asiramái aimaréna minká'a aúvái agaimaréna séna Ísóigo kwená kwaási á'a tuwánaraiye séna moórá-aimba agaimaréna séna Ísóigona kwaási únemo sewái sáwí'o kwéomba tínaaemba umáméro agaimaréna siráíye.

²⁰ moórá-aimba simáménda isaaó. anón-daumpa'a évaka-taave'a marésa évaka'a ságyan-ontandei úmakaan-taave'a marésa évaka'a taainéi úmakaan-taave'a marésa évaka'a karí-máránéi úmakaan-taave'a marésa anón-kanaawe su'mai óntan-taavepinkemba nésa úwoi-kanaa taai-taavépinkémbá kwénaawe.

²¹ simátímakaunda-sawí-mayaigombo tínaaembo umámesamo kawé'ó umáímo máyáawai kawé-táávékáámbá umái mésa Áánútuntavesa imáyáa kwéesa Áánútumo kawé-máyái timínintavesa to'mayaa umái máyáawe. ²² ívé-kwaasimo sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo ombá ánaaemba umáme arupí umái méniyonda-imayaa e Áánútun-aaiyavai áraire símae iyí-ímáyáa kwétime paru umái mé tirumpimbó kawéré su'mai imáyáamo ésamo Ísóigompa'ó kwéaisaa-esamo súwa'naa ínkwáe sésumo ontembá mirán-uwo. ²³ úwoi-aintavesamo sáwívar-aimbo kwéseмба

mináínkákémbá áwáá'o kwésemba ísaraampo ánaemba umámiyo. ²⁴Ísóigona mayái-kwáási íma aaisambá sésa paru umátinkesa kanaán-umai agaráátinkesa áwáá'o sembá tasí umátinkesa ²⁵kwempa'á mésa miwímó kentááimo arááisén-kwaasiti imáyáa kawe'á umátinkesa mirámó íyanamo éna Áánútu imáyáa timínasawa Áánútunopa'a tésawa árair-aintavesa áraire sénááo. íya sénááo. mindáyavesa Ísóigona mayái-kwáási amu'marésa ménaaowe. ²⁶Sáátáánigo kesí imáyáa ígwáe séna miwí tátokaiye. árair-aintavesamo árairemo sésamo ésa kawer-ímáyáá ésa Sáátáánigomo tátotuwenamo máyáimpinkemba tuvíyuwesa Áánútunopa'a ténááowe.

naaén-kanaona kwaasái.

3 Tímótiyo naaén-kanaamo t́nanamo umbai-yántáá'ó paárinintavai imáyáa uwo. ²minkánáávimbá kwaási maará ónááomba kesáváyé su'mai aamoí kwéesa óntantavesa aamoí kwéesa kesávésa kawe-kwáási úne kwésesa kentúma maé iyésa évakarawai simái sáwí'a umátinkesa tinóvowi táái kwéaraaisesa túwa'naa owáiyávésa íma súwi kwésesa Áánúntavesa íma imáyáa kwéesa ³miwítí kwaási íma imáyáa timésa tó'i'o matuwé máyáamba íma paru ésa kampar-áimbá simátinkesa miwí túra'a íma kárákwiyesa ááite kwétiyesa kawe-tántáátávésa tíyántavesa kwéumatinkesa ⁴namuro-kwáásiyávésa miwítí kwaási kwéagaraatinkesa sáwí'a umátínkáaro kwésesa sáwí-amba ááema kwégwaresa miwí kentúma mósá marésa sáwí-yantaatavesa tirááyavesa kwéesa aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa ⁵kwaási túranka'a mono-kwáási úne kampa'á kwésesa Áánútuna asirayámbá tínaemba kwéumamevo mirámó kwéon-kwaasi

ánaemba umátiyiyo. ⁶miwívínkémbá évakarawai ó'on-o'on-daumpa'a iyésa ímo kawer-ímáyáámó on-íníntávésa kampar-áimbá sewasá isésa miwí tááyavesa áraire kwésewe. minínimbá sáwí'a owaná anóni'a isasá mirá-sáwí-yántáá'á tirááyavesa kwéowana misáwí-yántáákó miníníntómbá tátokaiye. ⁷miníníntómbá amáparawai táái isésa íma kanaán-umai taaímbai isésa árair-aimba tátokaawe. mindáyavesa mirán-kámpá'-mónó-kwáási tááyavesa áraire kwésewe. ⁸naaóvá'á Mósesima máyonka'a kae'nárai túwí'a moóráwai áwí'a Yánisi úwana moóráwai áwí'a Yámbárisiyemo Mósesin-aaimo arááírayantemba minkámpá'-mónó-kwáási miráumai árair-aimba araisésa imáyáa sáwí'a ésa tóikakemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésevo ⁹sáwíyan-kanaawe su'mai mirá ónááowe. miwí kampar-áimbá kwésesa máyáamba tuwánésa sésa kampa'-mónó-kwáásímán-owe sésa miwí táái íma kwaránááowe. naaóvá'á Yánisiye Yámbárisiyemo sirááíyan-kampar-aintavesa mirá siráawe.

árair-ainkomba táto'mai maiyó siráin-kwasai.

¹⁰miwí mirá kwéovo emá íma mirá uráampo naaó'-nao-kwaasi simátimunda-aimba isé kemó máyaundawaina ááimba suwáné kemó kwénaaundawaina ááimba suwáné uréma po mináimbá kwégwaraane. Áánútuwe aráápamai maé'a paru umái mé'a imáyáa timé'a umbai-yántáápímbó asiramáímo máyaunda-aimba ísaraane. ¹¹Ántioku-naopare Áíkóniyaa-naopare Árisitaa-naopare máyaawandara'a umbai-yántáá'á simésa sí'o úni'a umásínkówa'a íma imáyáa é'a asiramáímo máyaawanda suwánaraane. kempímbá anón-umbai-yantaa'a

kwáyombanivo Ísóigo mimpínkémbá síkaiye. ¹²Íma kené su'mai sáwí'a umásinkesa maarán-kwáásígwárá'á sáwí'a umátinkanaaowe. Ísu Kárásitiye tarúmai mé'a kwentáv'é'a imáyáa é'a mé'a mirá ónáe sewái umbai-yántáárí'a umátinkanaaowe. ¹³sáwí-kwaasi kampar-áimbá kwésesa ó'owiti imáyáa koyavisewái sáwí'a úmae iyésa évakarawai kampa'á simátiyuwewasa miwí kampa'á mésimatiyuwanaaowe. ¹⁴emá íma mirá índá simátímakaunda-aintavai áraire asiramái sé mináimbá asiramái tátoraao. mináráír-áimbá simátímakaundawaiya kawe'á umái suwánaraanda po mináimbá asiramái tátoraao. ¹⁵emá iyámpói máyóndara'a Áánútun-ai aúvái-kwandaavinken-aimba simátíma'mae íyúmba ísaraanda ívékwara'a kwéisaane. Áánútun-ai aúvái-kwandaavinken-aimba kwéawanaawai kawer-ímáyáá ésa Ísu Kárásitin-aaiyavesa áraire kwésewana Áánútu sáwí-imayaavinkemba kwéiy-atinkaiye. ¹⁶Áánútu imáyáa timúwasa Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba amápar-aimba agaimakáamba pósa mináúvái-kwándááíwínkén-áíndéi Áánútuna aambá agaráátinkesa sáwí'o uráantavesa asiramái sésa sáwí-imayaa arupí kwéumatinkesa kaweré su'mai umái ménaaon-amba kwéagaraatinkaawe. ¹⁷Áánútuna mayái-kwáásímó Áánútun-ai aúvái-kwandaavinken-aimbo ísamaimo kaweré íyanamo éna mináínkó kaweré-máyái-kwáásí-í'a umátinkainasa Áánútumo kaweré-máyáímó timíním-bayai asiramái kaweré umái mayánááowe.

4 Tímótiyo Áánútu aúrankare Ísu Kárásiti pukáan-kwaasiye túvamai úwoi máyáan-kwaasiye miwítí ááimba tísaa íníwai aúrankare asiramái simáme'a sé'a Ísu Kárásiti marapá'á kumínín-imayaa é'a kwená kwaásira'a

kawáá ínín-imayaa é'a asiramái simáme'a sé'a ²amápa-kanaa Áánútun-ai asiramái simátíme kaweré-kánáámó índá simátíme sáwí-kanaamo índá úwoi mindágwara'a simátíme kwempakémbá kwésimatiminana mináínkó tirumbá kwantáínasa isáiyama miwítí imáyáa arupí umái asiramátinke simátíma'mae iyé íma ivátuwao. ³naaémba moórá-kanaa tínsa árair-aimba íma ísámae iyónááontavai ívé'a árair-aimba simátíma'mae iyuwó. naaémba moórá-kanaa tínsa sáwí-yantaatavesa tirááiyavesa kwéesa aamoí ónááon-aimba simátimenaaon-kwaasiyavesa tivakáá ésa miwí tááiyé su'mai ísésa ⁴árair-aimba tínaaemba umámesa manír-áimbá isánááombanivo ⁵emá asiramái ménana umbai-yántáá'ó enópa'o tínimba asiramái méma Áánútun-ai simátíma'mae iyé kwená mayái kwémae ánásao.

⁶Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo nombó atíyuwaantemba sáwíyanka'a kembá Póromba sínkamiyana kesí naaeó miráumai kumína'a puwónaumne. ⁷isaaisésamo kwégontemba kaweré umái kwégwe'a ayááír'á komé'a Áánútuna árair-aimba tátoké'a simátímakaunda ⁸Ísóigo kesí meéyámbá tátokaimba póna arupí umáímó máyaunda-anonda simíníye. naaémba Ísóigo arupí umái-meyambo timíníwai siména íma keyáá kembá siména marapá'ó kumíníntavesamo aamoimó ésamo amu'makáawaigwara'a kwétimena simíníye.

⁹Tímótiyo sáwíyanka'o kesópa'o tíníyonda-imayaa kwéé maiyó. ¹⁰moóráwai áwí'a Tímasi marapá-tántáátávéna aamoí éna póna siyuwéna Tésárónaikka-naopa'a kówisana moóráwai áwí'a Kéréséni Kérésiyaa-marava'a kówisana moóráwai Táítási Táómésiyaa-marava'a kówisana ¹¹Árúku kweyáá kesé

máyáivo Máákaamba koáí'mae kesópa'a tiyó. Mááka tasúwa'naa umai Áánútuna mayái tamayániye. ¹²moóráwaimba Tikikásaamba ai'maráúnana Évésasi-naopa'a kóuraiye. ¹³ááema Táróasi-naopa'a kesí kwáá'a tuwááwánana Kápása kárákwiraivo maimaé téma aúvái-kwandaigwara'a aiva-tántáá'á sáwíyan-auvai gwara'a maimaé tiyó.

¹⁴moóráwai áwí'a Arekesándaa kwená mayái kópaa-ontandei évaka-tantaa'a kwéiwai anómba sáwí'a umásínkáimba póna Ísóigo anondá sáwí-meyamba amíniye. ¹⁵Áánútun-ai simátimewanda kwemá simái arááísukaivo kwembá kárákwiwuwo.

¹⁶aiva-táwaimo aaimó simásínkáamba mináimbó sénáe'o kwéunda amáparawai íma sááyavo tésa siráváyáawa'a Áánútuntave'a íma anondá sáwí'a umátinkaaó sune. ¹⁷miwí íma siráváyáawana Ísóigo sirávayena asirayámbá símísa'a Áánútun-ai amápar-aimba simátímakaunda íma Yútaa-kwaasira'a

ivo ó'onkaa-kwaasira'a siráunda ísaraawe. áwáávitemo in-íyánkó óipinkembo mayauwénamo kawepá'ó móánkáintemba Ísóigo aavimbá kwémaisinkaampinkemba síkena ¹⁸sáwí'o kwéumasinkempinkembo éna sí'mai kwíyómpa'a kwemó kwégawaai'pa'a kawé'á umái mósinkaniye. kwená ságayambo kwaikwai'o ínimba árrair-aimban-iyé.

¹⁹Párisikaante Ákwíraante simátime se kawé'á umái máékaiyo siyó. Ónésívorasaante kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye simátime se kawé'á umái máéro siyó. ²⁰Érásátasi Kórínti-naopa'a máisana Tóvimasa á'á kwéuwa'a Máírítasi-naopa'a auwé'a tiráumne. ²¹áú'o sí-kánáá íma tiráina imáyáa é kesópa'a tiyó. Yúpúrasawe Púténésiye Áráínásawe Kírótiyawe amápa'a Áánútuna kwaasiye entávésa sésa kawé'á umái maiyó kwésewe.

²²Ísóigo keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póromo súnda-aimba ánásaiye.

Táitási

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avamoraé-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Táitásina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkawana ména Táitási Kírítí-marava'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé.

1 Táitásiyo kemá Póro moórá-aimba sénaumpo isaaó. kemá Áánútuna mayái-kwáásí é'a Ísu Káráisitina aantá-kwaasi-i'a umásinkena si'mákaiwai úne. Áánútumo kwéitamaraín-kwaasi kwesé aráápamai maí'mai'a kwéesa árai'-monor-aimba isámae kwéiyesa Áánútuna aampa'ó kwéiyontavena Ísu Káráisiti mináimbá simátimiyo séna si'mákaiye. ²naaóvá'á Áánútu ímo kampa'ó kwésiwai árair-aine su'mai kwésiwai asiramái séna kwéitamaraunda-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe súwata árair-aimban-iyé kwéseta máyaumne. ³Áánútumo imáyáamo urón-kanaa tíníye kwéuwana Ísu Káráisiti kwenáái simátimuwana Áánútu simásimena séna kesáái simátíma'mae iyuwó séna kentáásí sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiye mináimbá siráiyé.

⁴Táitásiyo maanámbá maanáúvívimbá agaimarúmpo isaaó. Ísu Káráisitinka'o agevamáímo maúndantemba emá mirán-umai méma árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásivowe Ísu Káráisiti kentáásí sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiye úwoi áwa'naa esarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

Táitási Kírítí-marava'a koména mayái mairáin-kwasai.

⁵eséma keiráímá Kírítí-marava'a komékai embá auwé'a kenkáísí mayái íma ánásarainka'a embá auwé'a tiráumne. mimbáyái kawe'á ínfyondayave'a embá auwé'a simáme'a sé'a amápa'-naopa'a Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi usásintinkava'a kwíníyone sé'a auwé'a tiráumne. ⁶usásintinkaan-kwaasi maarán-kwáásímán-owe. miwívimbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kimbora-inimba mapá kuráawai owasá miwítí iyámpói maarán-iyámpóin-owe. Áánútun-aiiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai ésa kawer-iyámpóimán-owe kwésen-iyampoi ésa tinóvowi táái isáawain-owe. ⁷Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyowai Áánútuna mayáírá'á kwégarakwiyomba pósa maarán-kwáásímán-owe. miwívimbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kesáái usáyaaítinkwae íma kwésewai ésa íma ááéma áwáá'a sewái ésa íma uwo'aó'-nómbá námae naaésa uwo'aó'á owái ésa íma aaisan-áimbá sewái ésa óntantavesa íma túran-anda owái ésa ⁸namu-kwaasí naambá toómbá timésa owái ésa amápa'a kawe-tántáátávésa aamoí owái ésa kawer-ímáyáá owái ésa arupí umái máyáawai ésa Áánútun-arááímo kwégwaraawai ésa miwí túma kawe'á umái kwégarakwiyowai ésa Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyowai mirán-kwáásímán-owe. ⁹Áánútuna árair-aimba simámakaunda-aimba asiramái táto'maesa íyóro. mirámó ésamo ésa árair-aimba kanaán-umai simátimesa asiramátinkanaaovo miwí tááiyavesa kampar-áimbán-iyé sewái tááigomba usáyaaítanaaowe. ¹⁰sáwíva-kwaasi kawer-áimbá íma kwégwaresa úwoi sáwívar-aimba símae

kwénaaesa miwíwínkémbá Yútaa-kwaasi sáwívarawai mirá ésa kampa'á simátiyuwesa ¹¹ óntamba mayánaé sésa kampar-áimbá simátimesa évakar-akumba sáwí'a kwéumatinkesa sáwí'a kwéovo mináimbá aambá áúntinkao. ¹² Kírítí-kwaasivinkemba moórawai kaver-áimbá kwésiwai séna Kírítí-kwaasi aasiyaasí kampar-áimbá kwésesa aváá-kwámbó ontembá sáwí'a umái kavónáí'a umái mésa sáwíva-tomba naí'naí'a kwéowe siráíye. ¹³ siráin-aimba árair-aimban-íye. mindáyavai miwítí imáyáa asiramái arupí umátínkénasa Áánútun-ai kawe'á umái kwarésa ¹⁴ Yútaa-kwaasiti manír-áimbá íma isésa árair-aimbo arááiraawai táái íma isáyamba ivátúwáaro. mirá onááontavai miwítí imáyáa arupí umátinkao. ¹⁵ imáyáa kaweré su'mai owái amápa-tantaatavesa imáyáa ombá kaver-ímáyááwé su'mai kwéovo imáyáamo sáwí'o owái Áánútun-ai arááísén-kwaasi miwítí imáyáao sáwí'a isaná tirumpimbá kampar-áimbá kwáyáísasa pósa amápa-tantaatavesamo imáyáamo ombá íma moórá kaver-ímáyáá kwéowe. ¹⁶ miwí tóikakemba kampa'á sésa Áánútun-ai kwégwaraumne kwésevo sáwíre su'mai kwéesa kaver-áimbá araaisésa íma kanaán-umái kawe'á ombá miráumai máyáawaina ááimba Áánútumba tínaemba kwéumasuwaawe.

**áséi-kwasai arupí umái
simátíma'mae iyuwó siráin-kwasai.**

2 Táitásiyo áseí-kwasai gona ááimba árair-aimbo simámakaunda simátíma'mae iyuwó. ² anónu'maiyomba simátítime se íma uwo'aó'-nómbá námae naae'a uwo'aó'á kwé'e arupí umái mé'a kentúra'a kárákwimai kaver-é'a Áánútumpa'a agevamái asiramái mé'a imáyáa tím'é asiramái máiyana íma tívón-káino simátímiyo.

³ áráankantomba simátítime se Áánútuntave'a imáyáa kwé'e mé'a íma kwantánaanta-aimba kwése'a íma uwo'aó'-nómbá námae naae'a uwo'aó'á kwé'e á ívér-inintave'a kaver-áimbá agaráátínkáaro simátímiyo. ⁴ mirámó íyasamo ésa ívér-inimba minkáwér-ámpá'á kwégwesa tuwai'máare iyámpóíye tirumbá tímésa ⁵ túra'a kárákwimai kaver-ésa kaweré su'mai kwéesa tuwai'máákare iyámpóírare naankaré kawe'á umái kárákwiyesa tuwai'máá táái isánááowe. mirámó íyasamo ésa tuwánésa sésa Áánútun-ai kaver-áimbán-íye sénááowe.

⁶ ívé-kwaasiyomba asiramái simátítime se kentúra'a kárákwimai kawe'á oro siyó. ⁷ amápa-tantaa'a kawe'á inasá awánésa emó óndantemba miwí mirá íya simátíma'maemo íyínda íma óikakene su'mai simátítime arunkakénkwará'á simátímiyo. ⁸ kaver-áiné su'mai simátíminasa kampar-áimbán-íye sésamó kampar-áimbó avakáá íyanamo éna íma kwáyainasa tigaeyávésa ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaowe.

⁹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawaiyavai maanáimbá simátímiyo. kárákwiraan-kwaasi táái is'é aamoí umásinkaigwae sé'a kawe'-má'yái kwémae'a miwíyáv'é'a íma anondá seró. ¹⁰ miwítí náaindaampinkemba íma umóyámbá é'a kaweré su'maimo íyamba tuwánanaaowe se mirán-áimbá simátímiyo. mirámó íyanamo éna Áánútun-ai kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkain-aiigo anómba ínyé.

¹¹ Áánútu úwoi súwa'naa éna Ísu Káráísitimba ai'marówana ó'on-o'on-kwaasi miwítí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáimba póna ¹² Áánútu úwoi súwa'naa éna kaver-ámpá'á kónaunda-anta

agaráásínkaraiye. minánkómá
 maarán-ámbán-iyé. Áánútuntavesa
 íma imáyáa kwéowai sáwí'ó kwéomba
 sínaaemba umátimeta marapá-
 tántáátávéta sirááiyaveta úndaya
 sínaaemba umámeta marapátáámó
 máyaundara'a kesúrata kárákwiyeta
 arupí umái méta Áánútuntaveta
 imáyáa éta méta ¹³ amu'maréta Áánútu
 asirayánkwáráwáiyé Ísu Káráísiti
 kentáásí sáwí-imayaavinkemba
 kwéiyasinkaiwaiye ságayankogwara'a
 paároyaaoiyantaveta timu'maréta méta
 paároyaaoiyan-kanaa sirunkóyá kawetá
 íníye. ¹⁴ Ísu kentáásí sáwí-imayaaomo
 tátokaimpinkemba iyásinkenaya
 kawe-kwáásí-í'a umásinkenaya
 kwená kwaási-í'a kwéumasinkaiwaiya
 méta kawe'-má'yái mayánáe séta
 máyaundayavenaya mindáyavenawe
 séna Ísu Káráísiti pukáiyé.

¹⁵ Táitásiyo mináímbá simátime
 Áánútuna asirayándéí miwítí imáyáa
 kawe'á umátínkénana aai íma
 kwéisaiyawai mináínkó tirumbá
 kwantáínasa aai ísáaro. sénda-aimba
 íma ísáavainivo asiramái simátimiyo.

Áánútuntavai imáyáa é'a arupí umái máero simátimiyo siráin-kwasai.

3 Táitásiyo Ísóigona kwaásira'a
 kárákwiraandawai ómpo maarán-
 áimbá simátimiyo. marapá'-má'yáír'ó
 kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba
 mé'a miwí táái isé'a kawe'-má'yáiyáv'é'a
 to'mayaa umái amu'maré'a mé'a ² íma
 kampa'á simái sáwí'a umátinke'a
 íma aaisan-áimbá sé'a paru umái
 mé'a amáparawai kawer-áiné
 su'mai kwése'a máero. ³ ááema
 sáwí-imayaagwara-kwaasiya méta
 aai íma iséta sáwí-ampa'a kwégweta
 sáwí-yantaataveta sirááiyaveta kwéeta
 máyaawanana misáwí-yántáákó
 tátorowata sáwí-imayaayaveta
 sirááiyaveta kwéeta sáwí'a umái méta

ó'owiti náaindaantaveta súran-anda
 kwéeta síyánta kwéumatinkaawanasa
 kentáa títámba kwéumasinkowata
 méraumne. ⁴ ánivo Áánútu kentáásí
 sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkai-
 waiya séna sirumbá umátinkaunda pó'a
 túwa'naa ónaunda agaráátinkanaumne
 sirónka'a Ísu Káráísitimba ai'marówana
 marapá'á kumúwana ⁵ Áánútu
 kawer-ámpátá mésínkaraiye. kesáámó
 kawe'ó ówándayavenaya ímanivo
 arumbá umásinkenaya kawer-ámpátá
 mésínkaraiye. nombá pésinkowata
 aúiná'a umái máyaawananya Áánútun-
 amanko aúnáita umásinkontavena
 kawer-ámpátá mésínkaraiye. ⁶ Ísu
 Káráísiti sáwí-imayaavinkemba
 kwéiyasinkaiwaiyavena Áánútu imáyáa
 éna kwenamankó kentáávímbá úwoi
 anómba kwéumasinkainta ⁷ póna úwoi
 súwa'naa umásinkenaya séna arupí-
 kwaasiman-owe. árai'a aúiná'a umái
 máí'mai'a ónááoni'a umátinkanaumne
 kwésisata amu'maréta máyaumne.
⁸ mináímbá árair-aimban-iyé. miráumai
 kárákwiraan-kwaasi táái isésa
 kawe'-má'yái maésa máero.

Táitásiyo mináímbá asiramái
 simátiminiyonda sirááíma kwétaiye.
 mirámó inasamó ésa Áánútun-aaiyavesa
 áraire sewái asirayán-imáyáa ésa
 kawe'-má'yái mayánááowe. mináímbá
 kawer-áínkó póna kwaási túwa'naa
 íníye. ⁹ ánivo úwoi-aintavesa
 sáwívar-aimba kwésesa títkwá'náwe
 tinááwúwísáiyé túwíkwara'a kwétesa
 aaisan-áimbó kwésesa Mósesimo sirón-
 amaantavesa aaisan-áimbá kwéseмба
 mirán-áimbá úwoi-ainkoma póna íma
 túwa'naa ínivo ánaemba umátimiyo.
¹⁰ évakarawaimo sáwí-aimbo
 simáímo taaínkaar-umátínkáawaimba
 kaumbo-káé-tawai asiramái simátímí-
 nasamo ímo isáiyamo e ánaemba
 umátimiyo. ¹¹ mirán-kwáásí kaé'mai
 máyáawai ésa sáwí'ó ombá keyáárika'a

kwétuwanaawata kesáágwára'á
kwétuwanaumne.

¹²moóráwai áwí'a Átémásaana'i.
moóráwai Tikikásaana'iyó.
moóráwaimba ai'maráanana enópa'a
kwíndara'a imáyáa é Níkópórisi-naopa'a
kesópa'a tiyó. áú'o sií-kánáá
Níkópórisi-naopa'a máyaana kesópa'a
tiyó. ¹³moóráwai áwí'a Sínása aaimó
isáí-kwáásígóe moóráwai Ápórosiye
emá túwa'naa inasaráí Áánútuna mayáí
maimaésarai naaóyááoiye. ¹⁴Áánútuna
kwaási sún-da-aimba simátímínasa

kawer-ímáyáá ésa mayáí kwémaesa
umbai-yántáá'ó kwáyainda-kwaasi
túwa'naa esa pósa íma úwoi-mayai
maésa ménaaowe.

¹⁵amápa'o kesémo máyáawai
entávésa sésa kawé'á umái maiyó
kwésewe. kentáási kwaási Áánútuwe
aráápamai máyáawaima esé máyáawai
kawé'á umái máéro simátimiyo.

Áánútu amáparawai úwoi
kwétuwa'naa-intave'a námúnaa
kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

Vírímóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai afyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Vírímónina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. ááema Vírímóni kesí mayái mayáinkwáe séna Ónísímasimba meéyámba'mai máankarowana mayááena mimbáyáígón-áároi inkaiséna ó'-mapa'a koména Ísun-ai isáapa'a téna Póro ándáva'o máyopa'a kwéawa'naa-uwana Póro Vírímóni Ónísímasimba tayauwé'mai airáinkwáe sé'a maanáúvámá agaimái amúne séna agaimái tuwówana Vírímóninopa'a kuráiyé.

1¹⁻² Vírímóniyo kemá Póro maanáúvámá kwéagayaumne. kesí kwaási po kesé tágárotare mayái kwémayaandawai isaaó. Ísóigona kwaási ená naaúmpa'a torupamá kwémaewai isáaro. Ápíyao kentáá símánaakogwara'a isaaó. Ákípaasiyo keséya tágárotare asiramái mayái kwémayaandawai egwárá'á isaaó. Ísu Káráísitin-ai simátimewandarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáúvái agaimái amúne. kenkái síváko Tímóti kesé máyáiyé. ³ kentáásivo Áánútuwe kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴⁻⁵ Vírímóniyo kentáásí Ísóigo Ísuwe aráápamái mé Áánútuna kwaásivimba arumbá kwétime máyaanda-aimba isé'a pó'a Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entáv'é'a imáyáa kwé'e'a súwi kwésune. ⁶ enté kentési mayáígó moórái'a kwéisata méta Ísóigowe tarúmaiya máyaundayavenaya kwemá kawetá kwéumasinkaisa awánaniyondayave'a námúnaavinkemba Áánútumba

kwéaisaa-une. ⁷ Vírímóniyo kesíváko po Ísóigona kwaásivimba arumbá kwétime túwa'naa ónasa aúnái'a umái máyáan-aimba isé'a aamoí kwéumankaunana sirunkó kawé'á kwéisa'a áwa'naa umai námúnaa kwésune.

⁸ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaimba pó'a íma inkaisé'a emá moórái'a uwo sé'a kwésundanivo mirán-áimbá íma sénaumpo ⁹ aánoumai kwempakémbá áísaa e'a sé'a sendantembá mirá ínnyone sénaumne. emá arumbá kwésimena'a kemá sirumbá kwéamunda pó'a aánoumai kwempakémbá simáméndai'a mirá ínnyone kwésune. kemá Póro Ísu Káráísiti kwená mayái símakaimba kwémae'a anónu'mai káúnasa ándáva'a sínkaraawa'a mé'a ¹⁰ moóráwai áwí'a Ónísímasintave'a kwésune. ándáva'a mé'a Ísóigon-ai simámunana iséna Ísóigompa'a tisa'á sé'a kesí iyámpóiraamba óne sé'a pó'a kwentáv'é'a kwésune. ¹¹ ááema ená mayái íma kawé'á umái mayómba mayáígón-áároi inkaiséna kóuraimbanivo ívé'a kesí mayái kawé'á umái kwémaena ená mayái kawé'á umái mayáníye. ¹² ívé'a ai'máráanana enópa'a kwínama kesááninkaani'a umái airánnyono. ¹³ Ónísímasimba tátokaanana súwa'naa ínkwáe sé'a únda isa'á úwoi mirán-ímáyáá úne. Ísu Káráísitin-ai simátimewandarakemba ándáva'a mósínkaawa'a máyaunda enanondá Ónísímasi súwa'naa ínnyé óndanivo ¹⁴ némpa'a mémpo íma owé sínnyondayave'a pó'a íma úwoi tátoranaunda póna kesé ména súwa'naa ínnyé. íma súwa'naa ónáié sindá súwa'naa ónavainivo ená imáyáavinkemba súwa'naa ínnyone.

¹⁵ Ónísímasi mayáígón-áároi inkaiséna embá auwéna sáwíyanka'a ó'om-bapa'a tamáyáimbanivo enópa'a kwéna aasiyaasí koméniye-imayaa

kwéune. ¹⁶Ísóigona kwaásigomo óndantemba kwemá mirá kwéena enávákamba póna íma ená mayáí kwé-mayaiwaiye su'mainivo enávákoraamba éna enópa'a kwíníye. kemá kwembá sirumbá kwéamundantemba egwárá'á arumbá kwembá améma kesívá'an-íye síníyone.

¹⁷Ísóigona mayáígó enté kentési mayáígó moórái'a kwéimba po kentávái kesí naaúmpa'a iyuwó kwésendantemba Ónísímasintavai mirá síníyone. ¹⁸embó sáwí'o umánkenamo moórá-yantaa'o mairénamo ímo ámakainamo e íma kwenópa'a te kesópa'a tina'á kemá meéyán-ónaumne. ¹⁹kemá Póro kesiyáándeí kwéagaye'a mimbéyámbá aménaumne kwésune. Ísu Káráísitin-aii simámewana áraire siráanda maí'mai'a ínáyonda-meyamba kempá'á kwáyáimba pó íma kanaán-umai meéyán-ínáyonda-aimban-íye.

²⁰kesívákoo Ísóigona kwaási ómpo áísaa úndantemba mirá ina'á Ísóigo aúranka'a aúnái'a umái máéno.

²¹maanáúvái agayáúnda imáyáa é'a sé'a kesáái isé áísaa úndantemba mirá ínáyone. emó ínáyondawai kemó áísaa úndawaimba usáyaitaniyone. ²²enópa'a ke kónaundayavai kesí maru'á usúkasinkaa. ándávakemba ayúsinkaiya'a ená naaúmpa'a kónaundayavai Áánútumpa'a námúnaa simásinke moórá-maru'a usúkasinkaa.

²³moóráwai áwí'a Épávarasi kwemá Ísu Káráísitin-aii simátimunkakemba ándáva'a ánkaraawana kesé ména keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésiye. ²⁴kesé mayáí kwémayaawai túwí'a moóráwai Mááka moóráwai Árísitakasi moóráwai Tímasi moóráwai Árúku miwí sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

Póro mináúmbá simái ánásaumne.

Ípíru

Ísu kwíyómpa'a irówana moóráwai áwí'a íma agaimakáiwai moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyai'yo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Yútaa-kwaasi moórá-kwi'a Ípíru-kwaasi Ísun-ai isésa kwená aampa'ó kwéguntavai tuwíráái sésa sáwí'a umátínkówasa minámbá ivátuwesa ááéraam-bonor-amba ókwará'a kwaráavo séna maarán-áimbá agaimái mátímakaiye.

Ísu Áánútu ááninkoma Mósesimba usáyaaitaraiye. Ísu aiva'-mónó-káwáánákómá mono'-má'yái-kwáási usáyaaitaraiye. pói tuvú'mái Áánú-tumba ámakaamba aiva'-mónór-ámbá isaná Ísu marapá'á kumbéna kentáási sáwí-imayaa maisiyuwáníntavai puwéna kwenáúma Áánútumba ámakaimba póna kentáási monor-ámbá kwikáimba pó'a Ísumba íma auwé'a asiramái máéro séna agaimái mátímakaiye.

Áánútu ááninko áwíkoma kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

1 naaóv'á moórá-mora-tawai Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena súwasa miwí Áánútu siráin-aimba mirám-biran-aimba kentáá síkwá'náyomba simátíma'mae tiráimba isaná ²ívé'a naaén-kanaavimba Áánútu ááninko Áánútun-ai simásí-makaintaawe. naaóv'á kwíyómbe maramá íma kwáyonka'a Áánútu súwana ááninko kwíyómbe maramá tarórumakena naaémbe amápa-tantaaka'a kárákwiyiniye. ³Áánútuna ságayanko ááninkompinkemba sama kaisaná Áánútumo máyáintemba miráumai ména miráumaimo má'yáiwai

kentáá kwéagaraasinkaisana kwená asirayán-áínkóntávéna kwíyómbe maramá kwaikwai'a kwéiye. kwemá pukáintavena kentáási sáwí-imayaa maisiyuwéna pukáimpinkemba usásinena kwíyómbe iyéna Áánútu asirayámbó usáyaaitaraiwai ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména ⁴póna kwenáwí'a Áánútu ááninko áwíko póna Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitaraiye.

⁵Áánútu kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna emá kesáánimbe óna'a kesí mayáír'á ánkaraumne Áánútu séna moórá-ainkwará'a séna kemá avowámá úmae íyónana kwemá kesááninko mirá úmae iyíniye séna kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna ⁶Áánútu kwenááninko usáyaaitaraiwaimba ai'marówana kunkáinka'a séna Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a

kwená imáyáa mósá maránááowe kwenááninkontavena siráimbanivo ⁷kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena súwana Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kemá súnasa kesí kwíyómpaken-kwayo'narawa'a úndáraamba to'maésa kwénaaowe. kemá súnasa kesí kwayó'narawa'a tawáombo intenkáám-báyái kwémayaawe

siráivo ⁸Áánútu kwenááninkontavena séna Áánútuwo kwaásira'o kárákwimaemo íyínda íma ánásaniye. kárákwiyonda arupí umái kwé-garakwiyone. ⁹kawe-tántáátávái aamoí é sáwí-yantaatavai áyámbe kwéone. mindáyavena Áánútu

ená Ísóigo embá usásinankaraisa
amáparawai usáyaaitaraanana
enarumbá kawé'á umánkaraiye
séna ¹⁰ ááninkontavena moórá-aimba
séna

Ísóigoo ááinka'a maramá taróre
enayáándeí kwíyómba
tarórruraanda ¹¹ mintántáá'á
ánásaina emá maí'mai'a ínáyone.
unáánkwátóimo atúmó kénamo
ánásaintemba kwíyómba
maramá miráumai ánásaniye.
¹² kwátóimo tavúmáráantemba
kwíyómba maramá mirá ínáyone.
unáánkwátóimo aúnamo ontembá
kwíyómba maramá mirá éma ívé'o
má'yáanten-umai maí'mai'a éma
íma puwínáyone

siráiye. ¹³ Áánútu maanáimbá íma
kwíyómpaken-kwayo'narawatavena
siráivo ááninkontavena séna
kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á
mara'á uména'a ená namuro-kwáási
tínkamona emá usáyaaitaniyone
siráiye.

¹⁴ mináimbá siráivo Áánútuna
kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
nórandarawara'o. miwí íma túma
kwáyáiwai timané su'mai kwáyáiwai
ésa Áánútumo sintembá mirá
kwéowana Áánútu simátimena séna
kawer-ámpá'á métinkaunda-kwaasi
kuntúwa'naa oro séna kwéti'maraiye.
mindáyavena Áánútu ááninko
áwíko kwíyómpaken-kwayo'narawa
túwíkomba usáyaaitaraiye.

Ísuma sáwí'o umáímo
máyaundavinkemba kawer-ámpá'á
mésínkáiwaina kwaasái.

2 Áánútu ááninko kwíyómpaken-
kwayo'narawa'a usáyaaitaraintaveta
áair-aimbo ísaraunda-aimba
asiramái tátoreta mináimbá
ivátuwaunavaiyaanivo imáyáaya úmae
iyónaumne. ² Áánútuna amáámbe

kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
siráan-amaamba áair-aimba póna
káráarawaiye ímo ísaraawaiye sáwí-
meyamba arupí umái tímakaiye. ³ ánivo
Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba
kawer-ámpá'á métinkanae séna
anóm-bayaiyavena ááninko
kentáási Ísóigomba ai'marówana
marapá'á kunkáiyé. minánón-áimbó
ísamaimo ivátuwetaamo éta árai'a
sáwí-meyamba kentáásópa'a tínimba
íma aseránaundayaawe. aiva'á
Ísóigo minánón-áimbá simátimuwasa
ísaraan-kwaasi simásímúwana
⁴ mináimbá áair-aimban-iyé
sénaundayavenaya póna Áánútu
asirayámbá tímúwasa ó'on-o'om-bayai
ímo awánaraunda-mayai sáá'a
kwégom-bayai máyówana Áánútu
kwená imáyáavinkemba kwenamankó
túwa'naa úwasa mirám-báyái mairáawe.

⁵ ménaaon-kwaasiyave'a kwésune.
íma kwíyómpaken-kwayo'narawa'an-ivo
kwenááninkomba usásinankaraimba
póna kwemá kwaásira'a kwégarak-
wiyiye. ⁶ mináíntávéná moóráwai
Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba
agaimaréna séna

Áánútuwo kwaási úwoisan-tantaa'a
owá nóra se miwíyávái imáyáa
éwa kwaási sáwíyan-tantaa'an-ovo
nóra se miwír'á kwégarakwiyono.

⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa
tínaaempa'a kwaási mótikaanas
sáwíyanka'a mivá'á má'yáambanivo
ívé'a anómbe umátinkaanana
túwíko anómbe isá ⁸ usásin-
tínkaraanasa amápa-tantaaka'a
kwégarakwiyowe

agaimaréna séna Áánútuwo
usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a
kwégarakwiyowe siráimba íma
moórá-yantaa'a aváántuwesa
amápa-tantaaka'a kanaán-umai
kwégarakwiyonta ívéta íya
kwétuwanaumne. ⁹ ánivo Ísuna ááinta

awánaraumne. Áánútu sáwíyanka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a Ísumba móankarena ai'marówana marapá'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa úwasa áí'a úni'a umánkówana puwúwana mindáyavena Áánútu anón-kwi'a tamánkena áwí'a anómba umánkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa ónâe séna Ísumba ai'marówana marapá'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa éna pukáiyé.

¹⁰ Ísumba áí'a úni'a umánkón-tave'a imáyáa é'a sé'a Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna amápa-tantaa'a tarórena séna ságyan-ayampa'a sáwívarawai maígwáe séna sáwí-imayaavinkemba iyátinkena ságyan-ayampa'a métinkaniwaiyavena Áánútu kanaán-iyé súwasa Ísumba áí'a úni'a umánkómba mindáyavena kasenkuí'a uráiyé. Áánútu mirámó uráimba kawé'a uráiyé kwésune.

¹¹ Ísu kwaásiya Áánútunde-i'a kwéumasinkaiwaiyaawe Áánútunde-i'a kwéumasinkaiwaiye Áánútu mimbórá tivowámá intávéna Ísu séna kesúnava'maa'an-owe siráin-aimba íma sáwí-imayaa éna kawer-ímáyáa kwéiyé.

¹² mindáyavena moóráwái Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútuwo enáái kesúnava'maa'a simátimé'a torupamáí ménka'a monor-ímó sendavímbá enáwí'a mósá maránaumne

séna ¹³ moóráva'a agaimaréna séna kegwará'á Áánútumpa'a agevamái máyaumne

séna moóráva'a agaimaréna séna Áánútumo símakain-iyampoi kesé máyáawe

agaimaréna siráiyé.

¹⁴ Áánútumo símakain-iyampoiyavenamo siráimba marará-kwáásímó onten-áuwawaagwara'a Ísu ména séna Sáátáánigo kwaásimo

puwónááon-asirayambo tokáimba ánásasuwanaumne. ¹⁵ aasiyaasí

puwónaumne-imayaamo kwéesamo táátavesamo kwéowanamo

tátokain-imayaa iyátinkanaumne séna puwéna usásinena Sáátáánigomba usáyaaitaraiye. ¹⁶ árai'a íma

kwíyómpaken-kwayo'narawatavainivo Áávaramumo Áánútun-aiiyavenamo

áraire siráintemba kesáámó mirámó kwéundawaiyavena súwa'naa

índayavenaya miráumai pukáiyé. ¹⁷ kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó

éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai simái kawé'a

éna aruntá umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya mirá

íníntavena marapá'á kuména kwaási áuwawaagwara'a ména kwenáú-

nava'maate kesáámó úndantenta miráumai ména súwa'naa ínín-amba

mimbórá-ámbá kwáyáintavena mirá uráiyé. ¹⁸ ááémo marapá'ó máyonka'a

sáwí-aimbo sínda ísare'a áí'a índai'a umánkanae sésa áísaá úmaesa

kwéiyesa áí'a úni'a umánkaraamba íma sáwí-ampa'a kuráimba pósa

kentááyávésa sáwí-aimbo síyamba isánâe sésamo ombá kanaán-umai

kwésuwa'naa-intaaniye.

Ísu áwíkoma Mósesi áwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

3 kesí kwaásiyono. sínda-aintave'a Ísumpa'a imáyáa úmae íyóro.

Áánútu keinárawa'a kwendéi'-í'a umátinkarain-kwaasiyavena séna

kwíyómpa'a kesé ménaaowe súmba ísaraavo Ísuntave'a imáyáa úmae

íyóro. Áánútu kwembá ai'marówana marapá'á kumbéna árair-aintavetaamo

áairemo sínda-ainkata kárákwiraiwai éna aiva'-mónó-káwáánákó isa'á

kwentávé'a imáyáa úmae'a íyóro. aiva'-mónó-káwáánákóná mayái

² mimbáyái mayáíndayavena Áánútu

Ísumba usásinankowana íma ivátuwena mimbáyái kawe'á umái kwémayaiye. naaóv'ó Mósésimo Áánútuna kwaásivimbo mayáimó ímo tuwénamo kawe'ó umáimo mairáintemba Ísu mirá uráiyeye. ³naambá kawe'-námbán-iyeye siráavo mindámbó uráin-kwaasigo áwí'o mósá kwémaraantemba Mósési kawe'-máyái-kwáásímán-ivo Ísu áwí'a mósá maráundaya kwéusayaaitaiye. ⁴amápa'-nambo kwaásimo kwéomba mindágwara kwaásigwara amápa-tantaakwara'a Áánútu úmakaiye. ⁵Mósési Áánútuna mayái-kwáásígó éna Áánútuna kwaásivimba mimbáyái íma tuwéna kawe'á umái kwémaena Áánútumo sínda-yantaa'o paárinimba simátímakaiye. ⁶Mósési mirá uráimbanivo Ísu Káráísiti íma mayái-kwáásígómán-ivo Áánútu ááninko úramba póna Áánútuna kwaásira'a kárákwiyimba íma ivátuwaimba kawe'á umái kwémayaiye. Áánútun-aaiyavetaamo áraire sétaamo aamoimó étaamo asiramáimo amu'marétaamo métaamo éta Áánútuna kwaási-ita ónaumne.

Áánútuna kwaási kwenópa'a koagándaan-kwasai.

⁷mindáyavena naaóv'á Áánútun-amanko kentáá síkwá'náyontavena siráin-aimba imáyáa oró. maará séna ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro. ⁸naaóv'ó Áánútun-aaimo arááisúmbo tiruntémo makáantemba kemá mirá ováinivo kwenáái ísáaro. kavóná-marava'a mésa kentíkwá'náma mirá kwéesa Áánútumba kwembásínkáánkái ésa sáwí-mayai maésa kwenáái arááiraawe. ⁹ayáátáaka'a 40 ima kentíkwá'náma túwa'naa uráunda-mayai awánaraambanivo kesáái araaisésa kembásínkáánkái ésa sáwí'a umásínkáantave'a

¹⁰áwáá'a tiyé'a sé'a miwítí imáyáa sáwí'a úmae iyésa agaráátinkaunda-amba íma kwáráawe sé'a ¹¹áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráumne Áánútun-amanko siráiyeye.

¹²kesí kwaásiyono. Áánútun-amanko mináimbá siráintavai kárákwimai kawe'á oró. keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa kwéesa Áánútun-aaiyavesa íma áraire sésa Áánútu asirayánkwaráwáimbá tínaemba umámévainivo kárákwimai kawe'á oró. ¹³keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa íyana minímáyááo kampa'á simátiyuwainasa Áánútuntavesa íma imáyáa ésa tirunté maráavainivo moórá-morawai kentí imáyáa asiramátínkáaro. kentí kanaamó kwáyáinka'a mirán-oro. ¹⁴aiva'á Áánútumpata imáyáaya ówándara'a kentáási imáyáao asirayámbá póta miráumaimo maí'mai'o étaamo éta Ísu Káráísitiye tarúmai méta marapá'á máyaunda-kanaaya ánásaindara'a asiramái ménaundayaaniye.

¹⁵Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro. naaóv'ó Áánútun-aaimo arááisúmbo tiruntémo makáantemba kemá mirá ováinivo kwenáái ísáaro.

agaimaréna siráiyeye. ¹⁶súnda-kwaasi nááwiya Áánútun-aai kwéisesawa arááiraana'iyoye. kentáá síkwá'náma Ísípi-maravakemba Mósési ayútiyuwena tí'maena tiráiwai miwí Áánútun-aai kwéisesa arááiraawe. ¹⁷nááwiya ayáátáaka'a 40 ira'a Áánútu áwáá'a tíkaiyo. kavóná-marava'o mésamo sáwí'o kwéesamo pukáawai miwíyávéna áwáá'a tíkaiye. ¹⁸nááwiyaavenawa asiramái séna kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráiyoye. kwenááimo

ímo ísámaimo kawé'ó uráawaiyavena siráiyé. ¹⁹kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á íma agevamái máyomba pósa íma kanaán-umai kwenópa'a kwésa kwesé koagándaraan-ainta ísaraumne.

4 kentááyávéna Áánútu séna kesópa'a taagándanaaowe simái tarúmakin-aimba kwáyáimba pó'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwenópa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawé'a oró. ²Áánútuna kawer-áimbó ísaraundantemba ááema kentáá síkwá'náma ísaraambanivo úwoi tááre su'mai isésa íma áraire sésa tirumpimbá tátowana póna mináínkó íma túwa'naa uráiyé. mindáyave'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a Áánútunopa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawé'a oró. ³naaóv'á Áánútu kwíyóne marawé tarórumai ánásena agándarain-kanaa kwáyáimbanivo kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á agevamái méraawaiyavena séna

áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráimbanivo kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundawaiya kwenópa'a kwéta kwesé koagándanaundayaaniye. ⁴Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba kwesé koagándanaundayavenaya agaimaréna séna Áánútu ava'moraé-kanaa mayái maimái ánásasuwena avakaeté-kanaa agándaraiye

agaimaréna siráimba póna agándai-kanaa kwáyáimbanivo ⁵Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe

siráimba póna ⁶agándai-kanaa to'mayaa úmakaimba pósa évaka-kwaasi kwenópa'a kwésa kwesé koagándanaaowe. aiva'á Áánútun-aaí ísaraawai íma áraire siráimba pósa kwenópa'a íma kwésa kwesé agándaraawe. ⁷sáwívar-ima maisuwéna Áánútu moórá-kanaama maréna séna minkánáá tınıye séna Tévíimba simámuwana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro.

tirumbó makáanteni'a íma é'a kwenáái ísáaro

agaimaréna siráin-aimba kaeká'á mináímbá agaimái simátimumpo ísáaro.

⁸naaóv'á moórawai áw'á Yósúwa tí'maena kawer-áyámpá'á mátkomba mináyámpá'ó Áánútumpa'o agándai-ayampa'o kwáyonkakai naaémba Áánútu íma moórá-kanaama maréna séna agándanaaon-kanaa tınıye íma siráisino. ⁹Áánútu kwená mayái ánásasuwena agándai-kanaa makáimba pósa kwená kwaási agándaan-kanaa kwáyáiyé. ¹⁰Áánútumo kwená mayáímó ánásasuwenamo agándaraintemba Áánútunopa'a kwésa kwesé agándaawaima miwígwará'á mayái ánásasuwesa agándanaaowe. ¹¹mindáyaveta Áánútunopa'a kwéta kwesé agándanaundayaveta siyáántamba kwimáíya mayáíyá kwémayaundaya miráyá onó. kentáá síkwá'náma uráantemba mirá-sáw'á únavaiaanivo kwenáái ísámai kawé'a éta kárákwimai kawer-íyataao.

¹²Áánútu máyáiwai isaná kwenááigo mayái kwémayaiye. évarevar-ayampa'a áwáima táí'matan-tusuwaaineimo póimo káráimaimo túwínkaa'o ontembá Áánútun-aaigo kentáásirumpinken-imayaa sáwí-imayaawe kawer-ímáyááwé taaímbaraisata kwéawanaumne.

sirááímo tain-tántááré kwésunanaya
 Áánútun-aaigo taaíambaraisata
 sáwí-yantaare kawé-tántááré
 kwéawanaumne. ¹³kwíyómpare
 marapáré amápa-tantaa'a Áánútu
 aúranka'a íma kwéauyoraivo
 kwíyómpare marapáré amápa-tantaa'a
 avora'á kwáyáísana kwéawanaiye.
 kwemá mirá iwáí póna kesáá
 máyaundawaina ááinta sísa ínata
 simáménaundayaaniye. Áánútun-aaí
 aúváf-kwandaavimba sún-da-aimba
 mirán-áímbá kwáyáíntaveta kentáá
 síkwá'námo uráantemba mirá-sáwí'á
 únavaiaaniyo kwenáái ísámai kawé'á
 éta kárákwimai kawer-íyataao.

**Ísuma aiva'-mónó-káwááná'án-iyé
 kwaasái.**

¹⁴Ísu Áánútu ááninko kentáási
 anóndako éna aiva'-mónó-káwáánákó
 póna kwíyómpa'a Áánútuwe
 uména kentáá súwa'naa enaya
 kwéaisaa-imba póta kwenááiyaveta
 áraire siráundayaveta ívétá mináímbá
 asiramáíya tátoraano. ¹⁵kentáási
 aiva'-mónó-káwáánákó marapá'á
 máyonka'a amápa-tantaatavesa
 sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áísaa
 úmaesa kwéiyumbanivo íma sáwí'a
 uráimba póna kentááyávésamo
 sáwí-aimbo síyambo isánáe sésamo
 ombá kentáávímbá íma asirayámbá
 kwáyáísana kwemá suwánénaya aruntá
 kwéumasinkaiye. ¹⁶mindáyavena
 kentáávímbá umbai-yántáá'á kwáyain-
 dara'a íma sáátaveta kwéonanaya
 Áánútu úwoi kwésuwa'naa-iwainopa'a
 konanayá aruntá umásinkenaya úwoiya
 súwa'naa íníye.

5 aiva'-mónó-káwáánákóná
 mayáímá mayánááontavesa
 Yútaa-kwaasivinkemba moórá-morawai
 usásintinkaawasa kwévukowasa ó'omba
 usásintinkaawasa kwaásiyavesa ísámai
 Áánútumpa'a áísaa esa kwaásimo sáwí'o

kwéontavesa póimo tuvú'mái Áánú-
 tumba kwéamesa évaka-tantaakwara'a
 kwéamewe. ²miwí kwaásima pósa íma
 asirayáankwáráwái ésa mindáyavesa
 ímo kawé'ó umáímo isésamo sáwí'o
 on-kwáásíyávésa kanaán-umai
 kawé'á umái tirumbá umátinkesa
³íma kawé'á umái asiramái mésa
 sáwí'a kwéontavesa amápa-kwaasiti
 sáwí-mayaiyavesawe su'mai ímanivo
 miwítí sáwí-mayaiyavesagwara'a
 imáyáa ésa póíma tuvú'mái
 Áánútumpa'a kwéamewe. ⁴évakarawai
 íma imáyáa ésa sésa anóndako pó'a
 aiva'-mónó-káwáánákóná mayái
 mayánáe-imayaa ésa mirám-báyái kwé-
 mayaavo naaóv'á'ó Áánútumo moórawai
 áwí'o Éronimba usásinankowana
 mirám-báyáímó mairáintemba Áánútu
 usásintinkaraiwaiye su'mai mimbáyái
 kwémayaawe.

⁵miráumai Ísu Káráísiti íma
 imáyáa éna séna anóndako pó'a
 aiva'-mónó-káwáánákóná mayái
 mayánáe íma siráivo Áánútu
 usásinankena aiva'-mónó-káwáánákóná
 mayái aména séna emá kesáánimba óna'a
 kesí mayáír'á'á ánkaraumne
 séna ⁶moórá-ainkwara'a súwana
 agaimaréna séna moóráwaimo áwí'o Méókíséteki anóm-
 bono-kawaanako uráintemba emá
 mirám-báyái maimáe iyíníyone
 Ísu Káráísitintavena siráíye.

⁷Ísu Káráísiti marapá'á máyonka'a
 eésé'á éna ivi'á téna námúnaa
 séna puwíníntavena Áánútumpa'a
 áísaa ena puwíndamo kanaamó
 umáímo áwa'naa íníwaintavena
 súwa'naa uwo séna Áánútuna imáyáa
 kwakáimba póna áwa'naa uráíye.
⁸Ísu árai'a Áánútu ááninko úwana
 umbai-yántáá'ó kwempímbó túmba íma
 mindáyavena imáyáa éna Áánútuna
 imáyáa kwaréna ⁹kasenkuí'a éna

kwenááiya taagwiyavúndawaiya
sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaisata
aúná'la umáiya maí'maita kwéune.
Ísu mintántáákóná ááimba póna
¹⁰Méóíkísétekimo mono-káwáánákó
uráintemba aiva'-mónó-káwáánákóná
mayáímá mayánintavena Áánútu
Ísumba usásinankaraiye.

**Ísuna aampa'á kwaré'mai
ivá'á túwáavo siráin-kwasai.**

¹¹simátimunda-aimpimba

sáwívar-aimba kwáyáimbanivo
íma isámai kawé'á kwéontavena
agaráátinkanaunda-mayaigo umbái
kwétaiye. ¹²ááema Ísu Káráisitín-ai
isé'a ayáátáá-kanaa maisukáavo
nóra séra íma simátíma'mae
kwéiyo. Áánútun-aaivinkemba
avorar-áimbá íma isámai kawé'á é'a
moóráwai ókwara'a simásiminkwae
sembánivo umarambó náámbo nésamo
asirayán-tómbó ímo kwénaantenkaani'a
é'a pó'a Áánútun-ai íma kanaán-umai
simátímakaawe. ¹³umarambó náámbo
nésamo ímo kawé'ó umáímo aaimó
isáantemba miráráán-umai kawé'ó
umáímo maíyé sáwí'o umáímo maíyé
miwáná ááimba íma isámai kawé'á
kwéowe. ¹⁴tinón-ésamo asirayán-tómbó
naantembá kawer-ímáyáá úmae íyówai
amápar-imayaa taaímbai kwéisaawe.

6 mindáyaveta Ísu Káráisitín-ai
paákákén-áiné su'mai íma
iséta asirayán-áimbá arumpimbá
kwáyáin-ainkwarata iséta
sáákaevayan-kwaasiraanta íyataao.

Ísu Káráisitín-ai paákákén-áimbá
á'a simátímakaunda pó'a íma
moórágwara'a simátíma'mae
iyónaumne. simátímakaunda-aimba
maarán-áimbán-iyé. úwoi-mayaiyave'a
tínaaemba umáme'a Áánútun-aiiyave'a
áaire kwése'a kwenká'á agevamái
máyaawe. ²nombó kwévetinkaan-
aimba simátítime'a Áánútuna mayái

mayáinkwáe sésa usásintinkesa
tine'á tiyáámba kwétatora-an-aimba
simátítime'a kwaásimo pukémpinkemba
usásinanaaon-aimba simátítime'a Áánútu
kwaásimo máyáawaina ááintavena
tísaa ena timínana mimbéyámbá
kwaikwai'a ínín-aimba simátímakaunda
mináímbó á'o simátímakaunda-aimba
ísaraavo asirayán-áimbá arumpimbá
kwáyáin-aimba isáaro. ³Áánútumo
súwa'naa ínataamo éta iséta
sáákaevayan-kwaasiraanta ónaumne.

⁴Áánútuna aampa'á kwaré'mai
ivátukaawai ó'omba kotavisíyasa
koyauwerésa kawer-ámpá'á
ténááombanivo íma tenááowe. miwí
Áánútu sáma kamátínkarain-ayamap'a
máýówana túwa'naa ena kwenamankó
miwísé máyowasa ⁵miráumai mésa
sésa Áánútun-ai kawer-áimbán-iyé
sésa Áánútuna asirayámbá évaka'a
awánaraawe. naémba Áánútuna
asirayámbá amápa'a paárínasa
minásíráyámbá évaka'a awánamai
⁶ivátuwesa íma ó'omba koyauwerésa
Áánútumpa'a tenááowe. mirámó
kwéon-kwaasi maará kwéowe. Áánútu
ááninkombo taaira'ó tuvúwúwanamo
pukáintemba miwí mirá kwéowasa
tuwánésa Ísumba simái sáwí'a
umánkááwasa mirámó ontávésa
íma kanaán-umai koyauwerésa
Áánútumpa'a teénááowe.

⁷mirámó kwéon-kwaasi maaráráán-
kwáásimán-owe. moórá-mora-tawai
aa'á tisaná maramá kawé'á isaná
toómbá anómbe isasá kwaási
kwénaawana Áánútu mirám-báramá
kawé'á kwéumatinkaiye. ⁸ánivo
moórá-ayampa'-marama karaan-
tantáaré námáiyé kwáyáim-barama
úwoi-marama isaná sáwíyanka'a
Áánútu iravímbá agaisuwániye.
miráumai Áánútuna aampa'á kwaré'mai
ivátukaawai íma kanaán-umai
koyauwerésa Áánútumpa'a teénááowe.

mindáyave'a Ísu Káráisitín-aaí paákákén-áimbá íma moórágwara'a simátimenaumne.

⁹kesí kwaásiyono. mirán-áimbá súndanivo keinárawatave'a sé'a íma sáwí-mararaan-kwaasi é'a kawe'-máraráán-kwáásí owaná Áánútu kawer-ámpá'á kwémetinkaiye súné. ¹⁰Áánútuntave'a imáyáa kwéontave'a kwená kwaási kwétuwa'naa-e'a ívékwara'a mirá kwéowana Áánútu arupí umái máyáiwai mimbáyáiyávéna íma kwéawinkaiye. ¹¹maaráyávéna sirááíma kwétaiye. moórá-morawai Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'a mé'a ¹²íma tívón-káína'a íma ivátuwe'a Áánútuwe asiramáímo aráápamaimo mésamo Áánútumo timénaumne siráintavesamo amu'marésamo máyáan-kwaasiraani'a oró. maarán-kwáásírání'o ombá sirááíma kwétaiye.

Áánútu simái tarúmakain-kwasai.

¹³naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena siráimba simái tarúmakonka'a póna kwembá usáyaaitaraawai íma máyáantavena Áánútu séna amáparawai usáyaaitaraundawai mé'a kesúranka'a sé'a kemó súnda-aimba árai'a ónaumne séna simái tarúmarena ¹⁴Ááváramuntavena séna árai'a kawe'á umánkaumpo enaísaavutantambo ónááomba sáwíva'a paáronaaowe súwana ¹⁵Ááváramu áraire séna asiramái ména íma ivátuwena amu'maréna ména Áánútumo simáímo tarúmakainteni'a uráiyé. ¹⁶Yútaa-kwaasi tik'ó máráamba maará kwéowe. évakarawai mirá ónaumnemo sembó ombá usáyaaitarawai aúranka'a sésa mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-meyamba simíníye kwésewe. mirámó sésamo ombá ó'owi ó'on-aimba íma mimpímbá

sembá maará sésa kemó sentení'a kwéowe sénááowe. ¹⁷⁻¹⁸miráumai Áánútu kawe'á umátinkaniwaiyavena imáyáa éna séna mirá ónaumne simái tarúmakaimba póna Áánútu séna kwaási kentávésa sésa siráintemba íma éna ó'oni'a íníye seváímpo'a amáparawai usáyaaitaraundawai é'a kesúranka'a sé'a mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-tantaa'a paáriníye Áánútu simái tarúmakaimba miráumai aanávó kwenáuranka'a simái tarúmakaimba póna íma karáníye. mirámó siráintaveta kesáá kwenópata máyaundaya kweukáámbá aisínkaraisata minándámpá'á méta asiramái séta siráinteni'a íníye séta asiramái méta kwéamu'maraumne. ¹⁹⁻²⁰naambó ésamo ávombo aimakáawanamo asiramáímo kwáyáintemba Áánútumo siráinteni'a kawe'á umátinkaniyemo siráin-ainko kentáá asiramásínkáisata Áánútumo kwíyómpa'o máyáiwaintaveta imáyáa éta amu'maréta máyaumne. Ísu kentáásí aiva'á kwíyómpa'a iyéna mono'-nánkómbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontamó úmakaan-ampaantama tarurúwa'marena iréna kentááyávéna imáyáa éna mirá uráimba póta asiramáíya máyaumne. Méókísétekimo uráintemba kwíyómpa'a Ísu kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó éna mirám-báyái maimaé kwéiyisata asiramáíya máyaundaya pó'a Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'a máero.

mono-káwáánákó áw'ía Méókísétekina kwaasái.

7 minkwáásígó Méókíséteki kwemá Sérími-naopaken-kwaasiti kawáánákó éna Áánútu usáyaaitarai-waina mono-káwáánákó úwana

naaóv'á Ááváramu namuro-kwáásítí
 anón-kwaasiye áái'a tiyéna
 usáyaaitaron-ayampakemba túwana
 Méókíséteki Ááváramumba aampa'á
 awánéna kawe'á umánkowana
²Ááváramu namuro-kwáásítí
 óisambo mayómba siyáánkaira'a
 taaímbakena Méókísétekimba
 moórá-inkwima ámakaiye.
 Méókísétekintavesa mináwíkoná
 ááimba kawe-káwáánákómán-iyé sésa
 kwántámai kwésewe. kwemá Sérími-
 naopaken-kwaasiti kawáánákó áwíkona
 ááimba paru-káwáánákómán-iyé sésa
 kwántámai kwésewe. ³Méókíséteki
 aíkwá'ná túwíkwara anóvowi
 túwíkwara'a íma agaimakáamba
 kwáyáísana kwembó ánkairain-kanaawe
 pukáin-kanaawe íma agaimakáamba
 kwáyáíye. kwenáái mirán-áimbá íma
 kwáyáintavena Áánútu ááninkoraani'a
 umái ména mono-káwáánárí'a umái
 mai'mai'a íníye.

⁴maanáimbá imáyáa oró. kentáá
 síkwá'náma Ááváramu anón-kwaasi
 úmbanivo kwemá Méókísétekimba
 namuro-kwáásítí óisampinkemba
 moórá-inkwima ámakaimba póta
 mindáyaveta séta Méókísétekima
 Ááváramumba usáyaaitaraiye
 kwésune. ⁵moóráwai Ááváramu
 aisaavutantamba uráiwai áwí'a Árívái
 kwenándáranken-kwaasivinkemba
 évakarawai mono'-má'yáír'á
 usásintinkaraiye. Áánútuna
 amáámpinkemba moórá-amaanko séna
 Ísareri-kwaasiyono. kentí óisamba
 kwémayaampinkemba aasiyaasí
 siyáánkaira'a taaímbarempinkemba
 moórá-inkwima kentí kwaási
 Árívái-andaraken-kwaasi tíméro
 siráíye. ⁶Méókísétekimo Árívái-
 andaraken-kwaasigomo uráinkakai séta
 Ááváramu kwembá moórá-inkwima
 ámakaimba amáánko siráini'a uráíye
 súsino. ánivo Méókíséteki íma

Árívái-andaraken-kwaasigon-ivo
 Ááváramumo siyáánkai-inkwimo
 kwimakáimpinkemba moórá-inkwima
 úwoi maimaéna kawe'á umánkena
 Áánútumo Ááváramuntavena
 kawe'á umánkanaumnemo simáímo
 tarúmakaiwaimba kawe'á umánkaraiye.
⁷anón-kwaasigo sáwíyan-kwaasigomba
 kawe'á umánkáimba mináimbá
 iséta póta Méókísétekima
 Ááváramumba usáyaaitaraiye
 kwésune. ⁸Árívái-andaraken-kwaasi
 siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwi
 kwémayaawai kwévuwon-kwaasin-ovo
 Méókíséteki siyáánkai-inkwivinkemba
 moórá-inkwima maráiwaintavena
 Áánútun-aaí aúvái-kwandaaiwimba
 agaimaréna séna kwemá aúvamai
 úwoima máyáíye kwésisana póna
 kwemá Árívái-andaraken-kwaasi
 usáyaaitaraiye. ⁹imáyáa é'a sé'a
 Ááváramumba Méókísétekimba
 moórá-inkwi ámakonka'a Áríváigwara'a
 ámakaintenkaani'a éna kwemá
 moórá-inkwima kwémayaiwai
 ámakaintenkaani'a uráíye. ¹⁰Ááváramu
 Méókísétekimba awánéna moórá-
 inkwima ámakonka'a Árívái íma
 paárurena aíkwá'nágo arumpimbá
 máyonka'a uráintave'a mindáyave'a
 sé'a Áríváigwara'a Méókísétekimba
 ámakaintenkaani'a uráíye kwésune.

¹¹naaóv'á Áánútu amáámba
 simátímakonka'a Árívái-andaraken-
 kwaasi mono'-má'yái maésa pói
 tuvú'mái Áánútumba aménáaontavena
 Áánútuma usásintinkena Éronimba
 aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaraiye.
 Árívái-andaraken-kwaasiti mayáímó
 arupí kwéumatinkainkakai Áánútu íma
 moórágwara'a aiva'-mónó-káwááná'á
 usásinankaisino. íma Éróninkaan-
 kwaasin-ivo Méókísétekinkaan-kwaasi
 usásinankaraiye. ¹²Áánútu séna
 aúná-aiva'-mono-kawaana'a
 usásinankanae súmba póna

ááéraan-amaamba mono'-má'yái-kwáásí Áánútuntavesa ísámai póí tuvú'mái kwéamen-amaamba ivátuwena aúná-amaamba simásimuwata ísaraumne. ¹³⁻¹⁴ mináimbá Ísóigo Ísu Káráísitintavena séna íma Árívái-andarakemban-ivo moórá-anda Yútaa-andarakemba paáruyaiye. naaová'á Mósesi mono'-má'yái-kwáásíyávéna sironka'a íma Yútaa-andaraken-kwaasiyavena siráiyé. íma Yútaa-andaraken-kwaasin-ovo Árívái-andaraken-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa ésa póí tuvú'mái óntan-taareira'a agairáamba ísaraumne.

Ísu

Méókísétekiraam-bono-kawaana'an-iyé kwaasái.

¹⁵ mináínkóná ááimba maarán-iyé. Áánútu aúná-amba agaráátinkena aúná-aiva'-mono-kawaana'a Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye. ¹⁶ íma Árívái-andarakemban-ivo asirayámpínkembá maí'mai'a éna íma ánásaniwai aiva'-mónó-káwáánárí'a umái usásinankaraiye. ¹⁷ mindáyavena Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna moóráwai áwí'a Méókíséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíníyone Ísu Káráísitintavena siráiyé. ¹⁸⁻¹⁹ ááéraan-amba Árívái-andaraken-kwaasiti mono'-má'yáigó íma asiramái kwáyontavena íma túwa'naa umai arupí umátinkowana Áánútu ááéraan-amba ivátuwena moórá-amba kawer-ámbá agaráásinkowata áraire séta asiramái méta Áánútunopata kwégune.

²⁰⁻²¹ Árívái-andarakemba mono'-má'yái-kwáásí usásintinkonka'a úwoi usásintinkesa íma aai simái tarúmakaambanivo Áánútu Ísu Káráísitimba aiva'-mónó-káwááná'á

usásinankonka'a aai simái tarúmakaiye. mindáyavena agaimaréna séna Ísóigo séna emá mono-káwáánákómó éma maí'mai'a íníyone séna mináimbá íma karániye

Áánútu kwenááninkontavena simái tarúmakaiye. ²² mináínkó ááéraan-ainkomba usáyaaítowana Áánútu simái tarúmaktavena Ísu Káráísiti séna mináimbá árair-aimba kwaíkwai'a íníyé siráiyé.

²³ moórá-aimba ísáaro. ááéma mono'-má'yái-kwáásí sáwíva'a mésa pósa púwúntemba anondára'a ó'owima mim-báyái usá maimaé iráambanivo ²⁴ Ísu Káráísiti maí'mai'a éna íma puwíníwai aiva'-mónó-káwáánákóná mayái usá maimaé iyéna ²⁵ maí'mai'a éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a áísaa úmae kwéiyena póna kanaán-umai sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye. Ísu Káráísitinka'a agevamáíya méta Áánúmpata kwégunda-kwaasiya sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye.

²⁶ Ísu Káráísiti aiva'-mónó-káwáánákómá éna Áánútuntavena imáyáa éna sáwí-aimba kwempímbá íma kwáyáísana kaweré su'mai umái ména marapá'á sáwí-kwaasivimba máyonka'a íma sáwí'a uréna kwíyómpa'a asirayán-áyámpá'á uména mirán-áíwá'-mónó-káwáánákómá ména kanaán-umai amápa-tantaa'a kwésuwa'naa-iyé. ²⁷ kwaásimo sáwí'o kwéuntavesawe miwímó sáwí'o kwéuntavesawe Árívái-andaraken-kwaasi aiva'-mónó-kwáásí póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráambanivo Ísu Káráísiti sáwí'o íí-áímbá kwempímbá íma kwáyowana póna miwímó uráantemba íma póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iyéna kwaásimo sáwí'o ontávénawe séna mimbórá-táwai puwéna mimbáyái ánásaraiye. ²⁸ amáán-aimpinkemba aiva'-mónó-kwáásí usásintinkowasa marará-kwáásí

pósa sáwí'a uráambanivo minámáánkó ánaaemba Áánútu simái tarúmarena séna mirá ónaumne séna kwenáánimba kasenkunákómbá usásinankowana aiva'-mónó-káwáánárí'a umái maí'mai'a kwéiye.

Ísuma kentáásí

aiva'-mónó-káwááná'án-iyé kwaasái.

8 súnda-ainkona ááimba maarán-iyé. mirán-áivá'-mónó-káwáánákó kentáásí mono-káwáánákó kwíyómpa'a ména usáyaaitaimo kawáá uráiwai ayáánúrap'a asirayán-áyámpá'á mara'á máyáiyé. ²kwaásimo naambó kwéesamo Áánútuntavesa mindáúmpá'á imáyáa kwéombanivo kwíyómpa'a Ísóigo naan-úramba úmakowana Ísu Káráísiti mimpímbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á uména aiva'-mónó-káwáánákóná mayái kwémayaiye.

³marapá'-áivá'-mónó-kwáásí póí tuvuwésa toómbá maésa umái Áánútumba aménááontavesa usásintinkaraavo Ísu Káráísiti kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó moórá-yantaa'o Áánútumbo ámakaimba mindá puwéna kwenáúma ámakaiye. ⁴kwaásimo sáwí'o uráantavesa ámáánkomo siráintemba póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámém-bayai kwémayaan-kwaasi máyáambanivo Ísu Káráísiti marapá'ó ménaraankasi íma póí tuvú'mái Áánútumba amísino. ⁵kwíyómpa'o naan-úrambo úmakaiwaina amankó'naankaan-damba marapá'á kwáyáísasa mindáúmpá'á mono'-má'yái kwémayaawe. miráumai naaóv'á'á Mósesi aiva'-mónó'-námbá índayavena úwana Áánútu simáména séna Sáínai-omapa'a agaráárankaunda-namba mirán-dámbá uwó súwana Mósesi kwíyómpa'o kwáyáin-dankona amankó'naankaan-damba úmakaiye. ⁶kwíyómpa'a Ísu mono'-má'yái

kwémayaim-bayaigo marapá'ó mono'-má'yáímó kwémayaam-bayaigomba usáyaaitaraiye. Áánútu séna kawé'á umátinkanaumne simái tarúmakain-aimba Ísu Káráísiti kwéagaraasinkaimba mináínkó ááémo simáímo tarúmakain-ainkombá usáyaaitaraiye. ⁷ááémo simáímo tarúmakain-ainkomo kwaásimo arupí umátínkarainkakai Áánútu íma aúná-aimba simái tarúmakaisino.

⁸Áánútu kwená kwaási tuwánómba sáwí'a uwaná mindáyavena áwá'á séna maarán-áimbá súwana Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Ísóigo séna moórá-kanaa tína'a aúná-aimba simái tarúmare'a Ísareri-kwaasiye Yútaa-kwaasiye aúná-aimba simái tarútinkanaumne. ⁹Ísípi-maravakemba miwí t'kwá'náma ayútinke'a tí'mae'a tiráundara'a aái simái tarúmakeundanivo mináímbá kárówa'a sínaaemba umátímakaumne. aúná-aimba simái tarúmare'a íma ááéeraan-ainkaamban-ivo aúná-aimban-iyé Ísóigo séna ¹⁰moórá-ainkwara'a séna moórá-kanaa tína'a Ísareri-kwaasiyave'a aúná-aimba simái tarútinkaandara'a kesí ámáámba tirumpiné imáyáavine timé'a miwítí Áánútu máyáanasa kesí kwaási-i'a umái ménaaowe.

¹¹minkánáa tinasá miwítí kwaasiye ó'on-kwaasiye íma tááyesa Áánútunopa'a teró sénááowe. anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye amáparawai á'a tiráamba pósa íma ókwara'a tááyanaaowe. ¹²sirumbá umátinke'a sáwí-imayaa maitiyuwé'a misáwí-ímáyááyávé'a íma imáyáa úmae iyónaumne Ísóigo siráiyé

agaimaréna siráiyé. ¹³Áánútu aúná-aimba simái tarúmaranaumne

siráimba póna aiva'ó simáímo tarúmakain-aimba ááéraan-aimba isaná ááéraan-tantaa'a sáwíyanka'a kwéna ánásanimba póna ááéraan-aimbo éna sáwíyanka'a ánásaníye.

**naaóv'á aiva'-mónó-káwáánákó
purumakaná naaemá Áánútumba
áma'mae iyúwana Ísu kwená
naaemá ámakain-kwasai.**

9 naaóv'á Áánútu aiva'á simáí tarúmakain-aimba kwáy-ompinkemba Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-aimba kwáyowasa Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-damba úmakaawe. ² ampaanta-námbá úmakesa moórá-ampaantama avumpimbá ítámakea mósá arátukopatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa móruna arátukopatavesa kawer-úran-ayampare sésa mimpimbá oómbá kúra'mai marésa taareí úmakesa mintáaréír'á Áánútuna péréti-tomba marésa ³ mósá arátukon-daumpatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa ⁴ mimpimbá kóri-ontandei úmakaan-taarei marésa mintáaréír'á áséi-kwiyumba ún-kanama kwéagayesa kawer-ánáveumba úmaresa kóri-ontan-kwandaainei minánáveumba ánáan-kwimaresa mimpimbá kóri-ontandei úmakaan-anaveumpimba naaóv'á kwíyómpakembo marap'á kunkáin-tonko áwí'a máána-tomba minánáveumpimba ma'mái minkáwé-ánáveumpimba marésa naaóv'á Áánútu kwená mayáír'á Éronimba usásinankowana kwená tááúnkakemba áruma kwíkáin-taumba minánáveumpimba marésa naaóv'á Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimakón-kwandaai kae-kwándáái minánáveumpimba marésa ⁵ kae-tántáá'á ayóígwára-tántáákái

anón-kawe'a úmaresa sésa Áánútuna ááimba ó'oran-aainko póna sáma kaiyé kwésuwana mintántáákáígó ayóígoráámbá minánáveumba káátena Áánútumo miwítí sáwí-imayaamo maitiyúwáin-anaveumba káátariye. mindáyave'a ívé'a íma ayáátáár-aimba agayáúmne.

⁶ mirá úmakesa aasiyaasi-táwai mono'-má'yái-kwáásí mimbónó'-nánkómbá móruna arátukon-ayampa'a irésa mayáí kwémayombanivo ⁷ moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai Áánútu aoka'-náúmp'á aiva'-mónó-káwáánákó iréna póígona naaemá maimaéna iréna kwemó sáwí'o úntavenawe kwaásimo ímo táá'o isésamo sáwí'o untávénawe mirá-sáwí'ó kwéomba maitiyuwáníntavena mindáámá Áánútumba ámakaiye. ⁸ mirá éna Áánútun-amanko maarán-umai kwéagaraasinkaiye. mono'-nánkómbó móruna arátukaapa'o kwáyomba Áánútuna aoka'-náúmp'á kwenópa'a iyónááon-amba íma avora'á kwéraiye. ⁹ mintántáá'á umásítai'a umái ívétaamo máyaunda-kwaasiya kwéagaraasinkaiye. Áánútuna imáyáa mósá makón-kwaasi pói tuvuwésa toómbá maimaésa umái Áánútumba ámakaambanivo miwí tirumpinkén-ímáyáa íma kasenkuf'a umátínkaraiye. ¹⁰ miráumai minámp'á toóné noné kwénesa nombá kwéveresa kwéomba túyavesawe sésa mirá kwéuwana Áánútu aúna-amba agaráátinkowana ááéraan-amba ánásaraiye.

¹¹ mirá uráambanivo Ísu Káráísiti aiva'-mónó-káwáánákó ívé'a kwáyáin-amba kawer-ámbá agaráásinkena mono'-má'yái kwémayain-daumpa'a mindámbá íma marap'á kwaási úmakaan-damban-ivo usáyaaitarain-damba kasenku-námbán-íye. ¹² mimbórá-tawai

Ísu Káráisiti Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwíyómpa'a Áánútu máyopa'a iyúmba mono'-má'yái-kwáásígómó mémeona naaewé purumakan-áráákóná naaewé maimaénamo iráintemba íma mirá éna kwená naaemá maimaéna iyéna sáwí'o umá'yaamo máyaundavinkenta siráínata aúnaí'a umá'ya maí'mai'a ónaundayavenaya mirán-umai puká'íye. ¹³ mémeona naaewé purumakankóná naaewé anááé-árá'á purumakan-árá'ó agaisukáampinken-kanaowe Áánútu aúranka'o sáwí'o uráan-kwaasi tinépimpá'á ayáútinkava'a kwéesa miwí túma kawe'á umátínkówana Áánútu tuwánéna séna kawe'an-íye sirá'íye. ¹⁴ mémeona naaené'yé purumakankóná naaené'yé mirá uráambanivo Ísu Káráisitina naaeómá usáyaaitaraiye. kwempímbá íma sáwí'-aimba kwáyáiwai Áánútun-amanko maí'mai'a kwéiwai kwesé má'yáintavena kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye. sáwí'o kwéowaina ááinko tátokaimpinkemba iyásinkainanaya kentáásirumpimba íma aaf kwáyainata Áánútuna mayáí mayánaundayavenaya kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye.

¹⁵ mindáyavena ááeraan-aimba simái tarúmakonka'a sáwí'o uráampinkemba iyátinkaindayavena Ísu Káráisiti puká'íye. mindáyavena Ísu Káráisiti aúna'-aimba simái tarúmakoomba póna Áánútumo asiramáímo séna kawe'ó umátínkáandamo kwaíkwai'a íníye siráimba Áánútumo kwétaayain-kwaasi mayánaáowe.

¹⁶⁻¹⁷ kwéuwesamo ombá kwaaró'á tumái tarúmaresa kwéuwowe. moóráwai puwíndayavena kwéena kwená náaindaamba mayánaáon-aimba kwésivo úwoi máyaindara'a íma mayánaáovo puwínasa árai'a púwiye sésa mayánaáowe. ¹⁸ miráumai naaóv'á Áánútu aivar-áimbá

simái tarúmakonka'a Mósesi póí tuvuwúwana puwúwana mimpóígóná naaemá kunkáintavena Áánútu simái tarúmakonka'a ¹⁹ aiva'á Mósesi amápa-kwaasivimba Áánútuna amáamba amápa'a simátímatuwena purumakan-áráákóná naaevímbá non-úramba atímakena méme-ayauma tamayóka'a úsúmarena mindááévímbá tu'mái Áánútun-aii agaimái makáan-uvai-kwandaaira'a tuvimpín-úmarena kwaási tinépimpá'á mirá umásuwena ²⁰ séna maandááémá umásítai'a umái agaráátinkauempo Áánútumo simáímo tarúmakin-aimba asirayán-áimbá kwáyáivo ísámai kawe'á oró séna ²¹ miráumai mindááémá Áánútuna imáyáa mósá kwémaron-danka'a tuvimpín-úmarena mindáúmpá'ó kwáyon-tantaaka'a mirá úmakaiye. ²² árai'a Áánútuna amáánkona ááimpa'a naaeómá amápa-tantaa'a kawe'á umátínkáísana moóráwaiya'i. póiya'i. ímo púwísanamo kwená naaemó ímo kúmínkakai Áánútu sáwí-imayaa íma maisiyúwáísino. naaemá kunkáimba póna Áánútu kentáásí sáwí-imayaaya kwémaisiyuwaintaawe.

Ísu sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavai pukáin-kwasai.

²³ Áánútuna imáyáa mósá makáan-dane mindáúmpá'á kwáyon-tantaare maarámán-íye. kwíyómpa'o kwáyáin-dane mindáúmpá'ó kwáyáin-tantaare miwá amankó'naankaan-damban-íye. mintán-tá'ó marapá'ó kwáyon-tantaaka'a póígona naaenéí kawe'á umátínkówana mindá kawe'á uráambanivo kwíyómpaken-tantaaka'a íma póígona naaenéín-ivo usáyaaitaraiwaina naaenéí kawe'á kwéumatinkaiye. ²⁴ miráumai Ísu Káráisiti kwíyómpa'a iyéna Áánútu aúranka'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-íye.

úmakaan-damba naan-úrunkona
 amaankó'naakaan-damba ímanivo
 kwíyómpa'a uména kentááyávényaya
 imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-iyé.
²⁵ moórá-mora-ira'a moórá-tawai
 Áánútuna aoka'-náúmpá'á aiva'-mónó-
 káwáánákó póígona naaemá maimaéna
 íyóiyó uráintemba Ísu Kárásiti íma
 mirá éna mimbórá-tawai kwená
 naaemá maimaéna móamakaiye. ²⁶ Ísu
 Kárásitimo miráumaimo maimaé
 íyóiyó urénaraankasi kwíyóne marawé
 tarórurónkakemba moórá-mora-ira'a
 moórá-tawai morá-tawai puwípuwí'a
 úmae íyísino. íma mirá éna
 ááéraan-kanaa sáwíyanka'a ánásonka'a
 marapá'á kuména sáwí-imayaaya
 maisiyuwáníntavenaya mimbórá-tawai
 pukáiyé. ²⁷ kentáásí kanaamó tínataamo
 puwónaundaya kesáámó máyaun-
 dawaina ááintavenaya sísaá ínínataawe.
²⁸ miráumai sáwívarawaiti sáwí-imayaa
 maitiyuwáníntavena mimbórá-tawai
 Ísu Kárásiti puwéna Áánútumba
 kwenáúma aména ókwara'a kuména
 íma sáwí-imayaa maitiyuwáíndayavena
 kumínívo kwéamu'maraan-kwaasimo
 kuntiráíndayavena kumíníye.

10 Mósesimo siráin-amaankona
 aambá íma aan-úramban-ivo Ísu
 Kárásiti kawé'á kwéumatinkaiwaina
 aankóná amaankó'naakaan-amban-iyé.
 miráumai moórá-mora-ira'a
 mono'-má'yái-kwáásí póí tuvú'mái
 Áánútumba ámakaamba mirám-báyáígó
 Áánútumpa'a tiráan-kwaasi íma arupí
 umátínkaraiye. ² póímo tuvú'máímo
 Áánútumbo ámakaan-anko kawé'ó
 umátínkarainkakai Áánútuna imáyáa
 mósá makáawai miwívimbá sáwí-aimba
 íma kwáyowasa sáwí-yantaatavesa
 íma umbái tésa íma úwoi póí
 tuvú'mái Áánútumba áma'mae
 iráasino. ³⁻⁴ ánívo maará kwéowe.
 purumakankóná naaeówé mémeona
 naaeówé íma kanaán-umai sáwí-imayaa

maitíyukaimba pósa moórá-mora-ira'a
 póí tuvú'mái Áánútumba ámakonka'a
 miwítí sáwí-mayaigotavesa imáyáa
 uráawe.

⁵ miráumai Ísu Kárásiti marapá'á
 kumíndayavena kwéena Áánútuntavena
 séna

póímo tuvú'máímo embó ámakaane
 toómbó ámakaane íma embá
 arááíma kwétaivo kemá embá
 arááíma táíndai'a ónaundayavai
 súma to'mayaa umásínkaraane.
⁶ póímo agaisukáantavai
 íma aamoí kwéone. sáwí'o
 uráantavesamo póímo tuvú'máímo
 ámakaamba mindáyavai íma
 aamoí kwéone ⁷ simásuwe'a sé'a
 enáái aúvái-kwandaavimba
 kentávéna simái agaimaréna séna
 Áánútuwo kemá mé'a embá aráái
 táíndai'a umái ménaumne simái
 agaimakáintemba kwéune kwésune

Áánútuntavena Ísu siráiyé.

⁸ aiva'á Ísu Kárásiti séna áamáambo
 siráinten-umai póíma tuvú'mái
 ámakaamba toómbá maimái
 ámakaamba póíma agaisukáamba
 sáwí'o uráantavesa póíma tuvú'mái
 ámakaambanivo minámbá íma
 arááíma kwétaisa aamoí íma kwéone
⁹ simásuwena séna Áánútuwo kemá
 mé'a embá aráái táíndai'a umái
 ménaumne siráiyé. mindáyavena Ísu
 Kárásiti póímo tuvú'máímo Áánútumbo
 ámakaunda-anta ivátuwena aúna-amba
 Áánútumbo arááímo táínda-imayaamo
 kwaránaunda-anta agaráátínkaraiye.
¹⁰ Ísu Kárásiti Áánútuna imáyáa
 kwaréna Áánútumba kwenáúma
 aména mimbórá-tawai pukáimba
 póna sáwí-imayaaya maisiyuwénaya
 Áánútundeí'ia umásínkaraintaawe.

¹¹ aasiyaasi-tawai mono'-má'yái-
 kwáásí usásimbai mimbórá-má'yái
 maésa póí tuvú'mái Áánútumba
 ámakaamba mimbáyáígó íma kanaán-

umai sáwí-imayaa maitiyukaimbanivo
¹² Ísu Kárásiti mimbórá-táwai
 Áánútumba kwenáúma aména
 pukáíye. sáwí'ó uráantavenawe
 sáwí'ó ónaundayavenayaawe puwéna
 mimbáyái ánásasuwena Áánútu
 ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á
 mara'á uména ¹³ Áánútumo kwená
 namuro-kwáásímó tínkaminanamo
 kwemó usáyaaítanintavena amu'maréna
 umáyáíye. ¹⁴ miráumai Áánútumba
 kwenáúma ámakaimba pósa
 Áánútunde-i'a kwéumatinkain-kwaasi
 kasenku'a úmae iyónááowe.

¹⁵ mináíntávéna Áánútun-amanko
 avora'á simásimuwana Áánútun-aaí
 aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna
¹⁶ Ísóigo séna moórá-kanaa tína'a aúná-
 aimba
 simái tarútinkaandara'a kesí áamámba
 tirumpiné
 imáyáavine tíménaumne siráíye.

¹⁷ moórá-ainkwara'a séna
 miwítí sáwí-imayaawe áamááne
 káráraamba íma mindáyave'a
 imáyáa úmae iyónaumne siráíye
 agaimaréna siráíye. ¹⁸ Áánútu
 sáwí-imayaa maitiyuwéna íma
 imáyáa úmae íyísana póna sáwí'ó
 uráantavesamo póimo tuvú'máímo
 Áánútumbo ámakaan-amba ánásaiye.

Áánútunopata íyóno siráin-kwasai.

¹⁹ miráumai kesí kwaásiyono.
 Ísu Kárásiti puwúwana kwená
 naemá kumúwana kentáásí aambá
 kwikáimba póta íma sáátaveta
 éta Áánútuna aoka'-náúmpátá
 kwéiyune. ²⁰ puwéna Áánútumba
 kwenáúma ámakaintavena aúná-amba
 kwaikwai'a ínín-amba agaráásinkena
 Áánútuna aoka'-náúmpá'á mósá
 arátukon-ampaanta awásámai aambá
 kwi'mái Áánútunopata iyónaunda-amba
 agaráásínkaraimba mindáyavetaawe
²¹ kwemá anóm-bono'-mayai-kwaasigo

Áánútuna kwaásira'a kárákwiraimba
 mindáyavetaawe ²² Áánútunopata
 íyóno. kentáásí sáwí-imayaaya
 maisiyúwáisanaya kentáásirumpinta
 íma aái kwáyáísata kawe'-nóntá
 peréta kwenááigonta sirumpintá
 tátoreta Áánútuwe aráápamai
 asiramái méta Áánútunopata íyóno.
²³ Áánútun-aaí áraír-aimban-íye séna
 póta asiramáíya tátoreta íya ivátuweta
 Áánútumo kawe'á umátinkanaumne
 siráintemba mirá ínimba póta kwenáái
 asiramáíya tátoreta amu'maréta
 méta miráyá onó. ²⁴ kesáá imáyáaya
 kwéeta moórá-morawai túwa'naa
 umai asirayáne imáyáawe tíméta
 kawe'-máyáíyá kwémaeta miráyá onó.
²⁵ Áánútuntaveta imáyáa éta torupamáí
 maí'mai'a úmae iyéta évakarawaimo
 torupamáímo maivár-íyúmbo
 ivátukaantemba kesáá íma mirá éta
 torupamáí maí'mai'a úmae iyéta moórá-
 morawaiya asiramátinkanaumne. Ísu
 Kárásitimo kumínimba sáwíyan-kanaa
 kwáyáintaveta moórá-morawaiya
 asiramátinketa miráyá onó.

²⁶ maísáaro. Áánútuna áraír-aimba
 iséta tátoketa kentáásí imáyáavinkembo
 kwembó sínaembo umámétaamo
 sáwí'ó úmaetaamo iyónanayaamo éna
 Áánútu sáwí-imayaaya maisiyuwánín-
 tavena ó'on-amba íma kwáyáivo
²⁷ sáátaveta kwéonanamo Áánútumbo
 tínaaembo umámíyantavenamo
 sáwí-meyambo tímínasa anón-iravimbo
 káúgonaaontaveta amu'maréta
 ménaumne. ²⁸ Mósesi tímún-amaambo
 arááíraawai aavimbá usásintinkaresa
 kaumbo-káé-kwaasimo tuwánésamo
 sésamo árai'a mirá kwéowe sésamo
 ésa íma tirumbá umátinkaiyamba
 tínkamiyasa puwónááomba ²⁹ mindá
 umbai-yántáá'an-ivo Áánútu
 ááninkomba tínaaemba umámémba
 mindá anón-umbai-yantaa'an-ivo
 Áánútu simái tarúmakonka'a Ísu

Karáísitina naaemá kumúwasa sáwí'o umbá maitíyukaimba mindáyavesa sésa úwoisan-tantaa'an-iyé síyawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe. Áánútun-amanko úwoimo súwa'naa iwáintávésa simái sáwí'a umánkaraawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe.³⁰ maarán-áimbó siráimba mindá Áánútuma póna maará séna anondá meeyámbá timénaunda mindá kendéímán-iyé. sáwí-mayaiyave'a meeyámbá timénaumne séna moórá-ainkwara'a séna Ísóigo kwená kwaási tísaa umai iséna taainkaa'a umái-meyamba timíníye siráíye.³¹ Áánútu asirayáankwáráwái póna tíkena sáwí-meyambo timínimba mindá anómba táátavesa ónááovo Áánútuntave'a imáyáa é'a torupamáí maí'mai'a úmae iyé'a moórá-morawai asiramátinkanaaowe.

³² ááéma Áánútu keinárawatavena sáma kamátinkonka'a umbai-yántáárí'a umátinkowa'a íma ivátuwe'a asiramái méraavo mindáyave'a imáyáa oró.³³ moórá-mora-tawai amáparawai túranka'a sáwí'a umátinkesa simái sáwí'a umátínkómbanivo asiramái mé'a moórá-mora-tawai kentí kwaásimo sáwí'o umátínkómba túwa'naa úmae iyúwasa keinárawakwara'a sáwí'o umátínkómba asiramái méraawe.³⁴ Áánútuna kwaási-i'o unkákémbá keinárawapinkemba évakarawai ándáva'o mótínkómba tiruntávé'a umátínkówasa kentí náaindaambo tavíyááví umbá íma imáyáa é'a sé'a usáyaaítarain-tantaa'a kwíyómpa'a kwáyáimba póta maí'maita ónaumne suwaná tirunkó kawe'á uráíye.

³⁵ mirá uráavo Áánútuntave'a asiramái mé'a kawe'-méyámbá kwémayaawe.³⁶ Áánútuna imáyáavinkeni'a é'a kwemó mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'o mayánááontave'a asiramái maí'mai'a

úmae iyíyana íma tívón-kaíno.³⁷ mindáyavena Ísu Karáísitimo kumínimba amu'maréna ména Áánútun-aaí aúvái-kwandaaivimba agaimaréna séna sáwíyan-kanaa kwáyáimba póna tíníwai íma úwoi ména tíníye. agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna³⁸ kesí kwaásigo arupí umái máyáiwai kesé aráápamai máyáimba póna inkaisénamo siyuwénamo kówína'o é'a íma aamoí umánkanaumne siráíye agaimaréna siráíye.

³⁹ mináimbá siráimbanivo kesáámá inkaisésamo auwésamo kówésamo ánásanaaon-kwaasiraanta íya éta Áánútun-aaíyaveta áraire séta kwenká'á agevamáíya méta kawe'á umáíya maí'maita ónaumne.

Áánútun-aaíyavai áraire séta kwenká'á agevamái máyaan-ankona kwaasái.

11 Áánútun-aaíyavesa áraire séta kwenká'á agevamái máyaan-amba maarán-ámbán-iyé. Áánútu to'mayaa uráin-tantaataveta séta árai-tantaa'an-iyé séta amu'maréta méta súranderiyaamo ímo awánaraunda-yantaataveta séta árai'a kwáyáíye kwésune.² kentáá síkwá'náma Áánútun-aaíyavesa áraire séta kwenká'á agevamái asiramái máyóntavena Áánútu séna kawe'án-owe siráíye.

³ naaóv'á Áánútu séna kwíyómba maramá paáruwo súwana paárúwata mináintávéta áraire kwéseta kwéisaumne. ímo awánáúnda-yantaapinken-tantaa'nei awánáúnda-yantaa'a Áánútu taróruráíye.⁴ naaóv'á moóráwái áwí'a Épeo Áánútun-aaíyavena áraire séna

póí tuvú'mái agaimái Áánútumba ámakowana awaaó áwí'a Kááini kwemá toómbá ák'ámai Áánútumba amúwana Épeo Áánútumo sirónteni'o úntavena Kááinimo ámakowaimba usáyaaitaraiye. Épeo Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena Áánútu ámakon-tantaa'a awánéna kawé'an-iyé séna kwembá awánéna arupí umái máyaandawai óne siráiyé. naaóvá'á Épeo pukówasa kwentávésa sésa Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyon-kwaasiman-iyé kwésewata ísámaeta kwéiyumne.

⁵naaóvá'á moóráwai áwí'a Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena Áánútu púwivo séna kuná'imaena kwíyómpa'a móankarowasa avakáá uwááesa túwómbanivo Áánútumo áikomba íma awánaraawe. Ínókimba Áánútumo ímo kuná'ikonka'a marapá'ó máyonka'a moóráwai Ínókin-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútuma aamoí ínkwáe-i'a úmae iráiyé agaimaréna siráin-aintaveta séta Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái méraiye kwésune. ⁶Áánútunopa'o kwétewai Áánútu ména kwembó avakáá ónááon-kwaasi kawé'á umátínkáin-aintavesa aiva'á sésa árair-aimba-iyé sésa kwenópa'a kwétewe. ímo árair-aimba-iyemo sésamo ésa íma kwenópa'a ténááowe. miráumai Áánútun-aaiyavesamo ímo áraire sésamo kwenká'ó ímo agevamáimo máyáawai Áánútu íma aamoí umátínkaniye.

⁷naaóvá'á Áánútu Nówaamba naaémbó nonkó tuwaaténa kwaási tínkaminiye-aimba simámuwana iséna séna áraire séna non-avóvomayaapa'o kwínín-damba úmarena kwená aarai-iyámpóiyé kwenanáávú'maare

umáyówana nonkó miwí íma nawíkaraiye. Nówaa Áánútun-aaiyavena áraire súntavena Áánútu Nówantavena séna arupí umái máyaane súwana Áánútumo marapá-kwáásímó sáwí-meyambo timínín-aimba iséna simátímakaiye.

⁸naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna ená maramá tuwé aménaunda-marava'a kwaaó súwana áraire séna kwená maramá tuwéna ímo awánarom-barava'a Áánútumo amúpa'a kuréna ⁹Áánútumo aménaumne siróm-barava'a koména mináintávéna áraire séna ó'om-baravaken-kwaasigoraamba kwááyu-namba úmarena méraiye. mimbárá Ááváramuntavenamo siróntemba ááninko Áísákaante anówainko Yákóponteyavenagwara'a timénaumne siróm-barava'a Ááváramu-iyaise mészaya kwááyu-namba úmaresaya méraawe. ¹⁰Ááváramu miráumai ména moórá-naopatavena imáyáa éna Áánútumo kwíyómpa'o to'mayaa úmakain-daopa'a asirayán-ávómbá kwaikwai'a ínín-daopatavena imáyáa éna amu'maréna méraiye.

¹¹Ááváramu awainínkó áwí'a Séraa Áánútun-aaiyavena áraire siráiyé. Áánútu simámena séna iyámpói ankánfyone súwana árai'a kwemó sintení'a owáimán-iyé séna iyámpóimo ankánaunda-kanaa ánásaraiye séna íma imáyáa éna asirayámbá maéna amú'a kauréna iyámpói ánkariye. ¹²miráumai Ááváramu iyámpói ankómba anónu'mai kómpinkemba sáwíva-kwaasi aísavutantamba ónááowaiyavena kwíyómpa'o ó'ó sáwíva'o kwáísanamó nompá'ó nonáámááímo sáwíva'o kwáyáintemba mirán-kwáásí uwasá íma kanaán-umai táámparaawe.

¹³maanáúvávimbó túwí'o agaimakáunda-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire símae kwéiyesa

kwenká'á agevamái maivá kwéiyesa pukáawe. Áánútu asiramái séna mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma máyómba némpa'a kwáyowasa úwoi aai ísésa aamoí ésa sésa marapátáámó máyaundaya ó'om-baravaken-kwaasiraamba umáíya sáwíyanka'a ménaumne símae kwéiyesa pukáawe. ¹⁴mirán-áímbó kwésen-kwaasi miwítí mara-úrappa'a imáyáa kwéuwata ísaraumne. ¹⁵miwímó tukóm-barayavesamo imáyáamo urésaraai koyauweránááon-amba kwáyomba pósa awánaraasino. ¹⁶íma mirá ésa kwíyómpa'o usáyaaitarain-ayampa'a imáyáa uráawe. mindáyavena Áánútu aamoí éna séna kesí kwaásiman-owe séna póna miwítí maru'á to'mayaa uráíye.

¹⁷⁻¹⁸Áánútu Ááváramuntavena asiramái séna enááninko Áísákaampinkemba enaísaavutantambo ónááowai paáronaaowe siréna naaémba moórá-aimba áísaa umai isánáe séna enáánimba Áísákaamba tuvú-simiyo súwana Ááváramu séna Áánútu simásimena séna enááninko Áísákaampinkemba enaísaavutantamba ónááowe siráimba árai'a miráumai paárumasinkaniye séna Áísákaa mimbórá-iyámpói úwana íma tátorena áí'maena tuvuwíndayavena kwéena ¹⁹imáyáa éna séna Áánútu kanaán-umai puwíndavinkemba usásinankaniye séna tuvuwíndayavena úwana Áánútu séna étuwaaó súwana ivátuwena ááninkomba inkamúwana puwóntenkaani'a kwéumpinkemba áífkaiye.

²⁰Áísákaa Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútumo naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena ááninkai Yákóponte Ísonte kwaaró'á tumátínkaraiye. ²¹naaémba Yákópo anónu'mai kéné puwíndayavena kwéena tááúnka'a tátorena kivaena

Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútuna imáyáa mósá maréna naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena Yósépi ááninkai kwaaró'á tumátínkaraiye. ²²naaémba Yósépi anónu'mai kéné puwíndayavena kwéena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simátimena séna Áánútu kentáásí kwaási Ísareri-kwaasi Ísípi-maravakemba ayú'mai tí'maena kentáásí maravá'á mótinkaindara'a kesiyáántámba maimaésa máútaaro Yósépi siráíye.

²³naaémba Mósesi anóvowi kwembá ánkaresarai awánésarai kawer-iyámpóimán-íye sésarai Áánútun-aaiyavesarai áraire sésarai kwenká'á agevamái máyóyantavesarai Ísípi-maravaken-anon-kwaasigo iyámpóiyomba tínkantuuwaromo sirón-aintavesarai íma táátavai uyambá mináímbá karésarai Mósesimba aúpá'á ánkarojana kaumbo-kwíyómbá ánásowana minánón-kwáásígó ayáámúnko áí'maena kwená naaúmpa'a móankarowana ²⁴naaémba Mósesi anón-úwasa awánésa sésa Ísípiwaken-anon-kwaasigo ayáámúnko ááninkoman-íye kwéuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena mirámó sun-áímbá ánaemba umátimena séna kemá íma kwenáánimba úne siráíye. ²⁵Ísípiwaken-kwaasi sáwívar-oisamba marésa sáwí'o kwéontavesa aamoí kwéumba Mósesi ááemo ánásanin-tantaatavena íma arááíma kwétowana séna umbai-yántá'ó siménááombo éna kanaán-íye séna Áánútuna kwaási kwená kwaási póna máyón-ayampa'a koména ²⁶imáyáa éna séna Áánútu kentááyávéna tiráníwaine séna usásinankaraiwaina mayái mayánaunda póna umbai-yántá'ó kempá'ó tínimba minánkó Ísípi-kwaasiti sáwívar-oisamba

mayánaunda-ankomba usáyaaitaraiye séna Áánútuma kawé'-méyámbá simínfiye-imayaa éna mirá uráiyé.

²⁷naaémba Mósesi Ísípi-marava'a tuwé'a kónaumne sirónka'a anón-kwaasi áwáá'a áúwana Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena kwenáároi íma inkaiséna úwoi kówéna Áánútumba íma túrandei awánarowaimba imáyáavinkemba awánarontavena úwoi kóuraiye. ²⁸naaémba Ísípi'a Áánútuna kwayó'nákó kwíyómpakewai moórá-mora-naumpimpakemba aivar-iyámpói tínkamindayavena kwéuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Ísareri-kwaasiti aivar-iyámpói íma tínkaminkwae séna Ísareri-kwaasiyavena pói tuvuké'a ááto-taira'a naaemá pé'mare'a mimpói kemá naaró súwasa mirá uráawe. mindáyavesa áwí'a tésa páásova-tanone siráamba mindá tíyótaasa-tanone siráawe.

²⁹naaémba Ísípi-marava'a Ísareri-kwaasi tuwésa tésa anón-donko áwí'a naae-nóné supa'á tésa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena mindónkó tuwínkaa'a úwasa nonáámááíravamba táatowasa Ísípi-vaken-kwaasi kwa'maésa tésa mindómpímbá tuwaná mindónkó kunátawisena minkwáásí tínkantasaraiye.

³⁰naaémba Ísareri-kwaasi sésa Yéríko-naopaken-kwaasi kotínkantuweta mimbárává'á koménae sésa kumbá Áánútu mirán-oro sirómba áraire siróntavesa mindáó'a óntandeimo í'ó úmakopa'a kókukuyauku uwááesa tóyo eémesa ava'moraéra'a mirá ésa avakaetégomba komirá uwaná kweyáárika'a miní'á tawísímaena marapá'á kumúwasa Yéríko-kwaasi tínkantuwesa koméraawe. ³¹Ísareri-kwaasi Yéríko-naopa'a íma kurónka'a kae'nárai ti'marówasarai mindáópa'a

kotivúntamai awánayae sésarai kuyambá moórá-ininko áwí'a Áré'api eénánká'á nááún-ininkona naaúmpa'a kuyaná Áánútun-aaiyavena áraire séna minkáé'nárai aúpá'á tiyuwówasarai tirááiyé. Ísareri-kwaasi Yéríko-naopaken-kwaasi kotínkantuwe'a koménae sésa kurónka'a Yéríko-kwaasi Áánútun-aaiyavesa íma áraire sirówai tínkamesa Áré'api Áánútun-aaiyavena áraire sirón-inimba íma inkánkaawe.

³²amáparawai tááimo agáyáanda ayááatáar-aimba imbá pó'a amáparawai táái íma agayánaumne. miwí túwí'a Kítíyono úwana Péreke úwana Sámúsoni úwana Yépetá úwana Tévíti úwana Sámúwéri úwasa Áánútun-aai simátímakowaiye miráumai-kwaasi ésa ³³Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa pósa miwívínkémbá évakarawai namuro-kwáásí usáyaaitesa arupí umái miwítí kwaásira'a kárákwiyesa Áánútumo asiramáimo séna mirámó ónaumnemo siróntemba umái máyówana Áánútu aváár-iyán-tóika'a awáá urówana íma vówasa mésa ³⁴miwívínkémbá évakarawai anóni'a pisíntukowasa miwítí namuro-kwáásí tínkamona suwaná Áánútu tíyóntinkowasa kawé'á umái mésa íma asiramái máyówana Áánútu asiramátinkowasa mésa miwítí namuro-kwáásí tínkantuwesa méraawe. ³⁵évakar-inimba

Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena miwí timááraamo pukómpinkemba Áánútu usásintinkaraiye.

namuro-kwáásí évakarawai tátoresá sésa Áánútumbo tínaembo umámíyataamo éta íya tínkameta étinkanaumpo Áánútumbo tínaembo ímo umámíyataamo éta tínkamonaumne suwasá Áánútumba íma sínaaemba umáménaumne sésa imáyáa ésa púwónana Áánútu súwa'naa ínata

kwíyómpata maí'maita ónaumne suwasá
 tí'a úní'a umátínkówasa pukáawe.
³⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa
 kwenká'á agevamái máyóntavesa miwítí
 namuro-kwáásí évakarawaiyavesa
 tuwíráái sésa tínkambae kwéiyesa
 évaka'a tíyayaanka'a asááumai
 tí'maesa ándáva'a mágwétiyuwesa
³⁷ évakarawai óntandei tínkamuwasa
 púwúwasa évaka'a maánkáára'nei
 taasa'naasá kwéumasuwesa évaka'a
 taánasatanei túvimba aira'naará
 kwéuwasa kwévuwuwasa évakarawai
 íma kawer-únánkwátói urésa
 sipisípi-ayau-unankwatoi uwasá
 évaka'a méme-ayau-unankwatoi urésa
 íma kawer-náúmpímpá'á kwégwaesa
 úwoivimpa'a kogwáísagwai ésa íma
 toómbá makówasa sáwí'a umátinkesa
 umbai-yántáárf'a umátinkesa
³⁸ kawer-kwáásí-í'a umái máyóntavesa
 tí'mátuwowasa kówésa kwaásimo
 ímo máyópa'a kwénaesa omápa'a
 mésa maipíné muri-áivíné kwaésa
 miráumai mésa kawer-kwáásímá pósa
 sáwí'o umátínkówaivimba íma máúmba
 keyáára'a maémáéwe.

³⁹ mirán-kwáásí Áánútun-aaiyavesa
 áraire sésa kwenká'á agevamái máyón-
 tavena Áánútu séna kawer-án-owe siráivo
 marapá'á máyónka'a Áánútumo mirá
 umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma
 awánowana ⁴⁰ Áánútu miwíyávéna
 amú'maráaro séna naaémbo keséyaamo
 ménaaon-kwaasiyavena imáyáa
 éna kawer-ámbá kentááwé miwíyé
 kasenkuí'a umásinkanin-anta
 kwisínkaraiye. mindáyavesa marapá'ó
 máyónka'a íma awánaraawe.

Áánútu kentáásivowai-í'a kwéin-kwasai.

12 miwí miráumai máyómbanivo
 kesáá maaráyá ónaumne. miwí
 Áánútun-aaiyavesa áraire siráawai
 torupamáimo máyómpimbo kesáá

avumpinkáántá máyaunasaraanta
 Áánútu-aaiyavesa áraire sésa
 kwenká'á agevamái máyón-amba
 kwéagaraasinkaawata mindáyaveta
 umbai-yántáá'á ivátuweta kentáámó
 sáwí-imayaaomo tátokaimba
 ivátuweta kwaásimo isaaisésaraambo
 kwégwesaraambo mimbórá-ímáyáámó
 kwégwaraantemba Áánútumo
 agaráásínkarain-ampata íma
 sívón-káínata asiramáíya kónaumne.
² kwaásimo isaaisésaraambo
 kwégwesaraambo ayááivá'ó
 kwáyáim-beyantavesamo imáyáamo
 ontembá Ísuntavetaawe su'mai
 imáyáaya onó. Ísu imáyáaya
 símakaisata Áánútun-aaiyaveta áraireya
 kwésunanaya imáyáaya kwésimimba
 póta Áánútuweya aráápamai maí'maita
 úmaeta iyónaundayaawe. Ísu naaémbo
 arunkó aamoí ínín-imayaa éna póna
 taaira'ó puwínintavena íma a'áo séna
 taaira'ó púwón-antavesamo tigaeyávésa
 kwéomba íma imáyáa éna póna
 Áánútu kawáá uráiwai ayáánúrapa'a
 asirayán-áyámpá'á mara'á máyáíye.

³ Ísuntave'a imáyáa oró. marapá'ó
 máyónka'o sáwí-kwaasi sáwí'o
 umánkáva'o íyúwanamo asiramáimo
 maimaénamo iráimba imáyáa é'a
 íma tívón-káína'a íma ivátuwe'a
 asiramái máéro. ⁴ sáwí-yantaatave'a
 kárakwimae'a kwéíye'a asiramái
 máyáampinkemba íma tínkamowa'a
 pukáawe. ⁵⁻⁶ Áánútu asiramátinkan-
 intavena séna kesiyáámumbaare
 kesáánimbaare ísáaro súwana
 agaimaréna siráin-aimba imáyáa oró.
 maarán-áimbá séna
 Ísóigo arumbá tímakaiwai arupí
 kwéumatinkena kesáánimba
 owémó kwésiwaiyavena kesáái
 isáígwáe séna kwétinkamiye.
 mindáyavai kesááninkoo
 Ísóigo arupí umánkáimba íma
 úwoisan-tantaa'an iyé-ímáyáá

éma sáwí'ó uráanda asiramái
simámakaimba enarunkó íma
sáwí'a íno
agaimaréna siráíye. ⁷umbai-yántáá'ó
kentópa'o kwétimba Áánútu kawe'a
kwéumatinkena kwená iyámpói
owaná póna mirá kwéumatinkaiye.
amápar-iyampoi kawe'a ónááontavesa
miwí tinóvowi arupí kwéumatinkaawe.
⁸Áánútu amápa'a kwená iyámpói
umbai-yántáá'ínkémhá arupí
kwéumatinkaimba umbai-yántáá'ó
kwáyáiwai Áánútuna iyámpóin-ovo
umbai-yántáá'ó ímo kwáyáiwai ó'owiti
iyámpóin-owe. ⁹moórá-ainkwara'a
súnda ísáaro. marapákén-késívóisaiya
arupí umásínkaraawata miwí táái iséta
miráumai kwíyómpaken-kentaasivo áái
iséta kawe'a umái méta minánón-áímbá
miráyá onó. ¹⁰sáwíyan-kanaa
marapákén-késívóisaiya miwítí
imáyáavinkemba arupí umásínkáan-
taanivo Áánútu kawe'a umátinkanae
séna kaweré su'maiya umáíya
ménaundayavenaya kwemó kawe'ó
umáímo máyáintemba miráyá ónaun-
dayavenaya arupíya kwéumasinkaiye.
¹¹arupí kwéumasinkaindarata
sirunkó umbái kwétainata íya aamoí
éta naaémba minúmbái-yántáákó
kawe'a umásinkaindarata minúmbái-
yántáákóná anondá paru umái kawe'a
umái ménaumne.

mirám-baaran-oro siráin-kwasai.

¹²miráumai kárakwiye'a tiyáántán-
kwimai mé'a ¹³arupí-amba imáyáa
umái kwáráaro. keinárawapinkemba
évakarawai tuwánésa sáwí-amba
kwáráavo sé'a kawe'a umái mé'a
arupí-amba kwáráaro.

¹⁴tiyáántán-kwimai amáparawaiye
paru umái máéro. ímo kaweré
su'mai umáímo máyáawai Ísóigomba
íma awánanaaovo kaweré su'mai
umái máéro. ¹⁵keinárawapinkemba

évakarawai Áánútu úwoi kwétuwa'naa-
iwaimba auwáúnavo sé'a kárakwiyo-
ro. keinárawapinkemba évakarawai
tirunkó sáwí'a índarakemba
misáwí-imáyááó amápa-kwaasivimba
kóyáwé iváínivo kárakwiyo-
ro. ¹⁶sáwí-yantaatave'a tirááiyave'a
ováínivo kárakwiyo-ro. naaóv'á
moóráwai áwí'a Íso Áánútuntavena
íma imáyáa éna sáwí'ó uráintemba
keinárawapinkemba évakarawai mirá
ováínivo kárakwiyo-ro. kwemá Áánú-
tuntavena íma imáyáa kwéuwaimba
moórá-tawai áái kwéankowana
ávákontavena séna ená toómbá
nasímínana mintónkóná anondá emá
aivar-iyámpói aúrénana kenkáisivowa
kawe-kwááró'a tumánkaniye séna
¹⁷ména naaémba moórá-imayaa éna
kesivo kawe-kwááró'a tumásinkainkwae
séna anón-ivi'a tówana avowámá
ávákomba kawe-kwááró'a tumánkena
póna kwembá íma tumánkowana
ááémo sáwí'ó uráin-tantaako avowámá
kawe-kwááró'a tumánkanin-amba
ítaraiye. keinárawapinkemba
évakarawai mirá-sáwí'á ováínivo
kárakwiyo-ro.

¹⁸naaóv'á Ísareri-kwaasi
Sáínai-omar-andampa'a komáyówana
anón-irama kwégena tinepái
kwégowasa uwaná anómba túnkuwana
anón-unda torówana ¹⁹⁻²⁰uwíremba
anónka'a aú'mai iyúwana aagówé
su'mai séna kwaásiye póíye
maanómák'á'ó tíya'o é'a óntandei
tínkamiyasa puwónááowe súwasa
mináímbó ísón-kwaasi táátavesa
ésa sésa ókwara'a moórá-aimba íma
sínata isánáe sésa táátavesa ésa
²¹awánon-tantaa'a anómba táátavesa
uwaná Mósesi séna saáte kéna
siyántámbá taráíye siráíye. naaóv'á
Ísareri-kwaasi mirán-tántáá'á koawá-
naraavo keinárawa'a mirán-tántáá'á íma
kogwéawanaawe.

²² íma mirá é'a Áánútunopa'o tiráamba maaráání'a kwéowe. moórá-omako áwí'a Sáiyono-omapa'a té'a Áánútu asirayánkwáráwáiná naaópa'a té'a kwíyómpa'a aúna-nao'a Yérúsaremu-naokaan-daopa'a té'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'o sáwíva'o torupamáimo mésamo Áánútu áwí'o mósá marésamo aamoí kwéopa'a té'a ²³ aiva'ó Áánútunopa'o tésamo kwená kwaási-i'a umái máyáapa'a tiráawe. kwíyómpa'a aúvávimba miwí túwí'a agaimakáiyé. Áánútu amáparawai miwímó máyáawaina ááintavena tísaa íníwainopa'a té'a marapá'ó arupí umáimo máyówanamo Áánútumo kasenkuí'o umátínkaraiwai kwíyómpa'a miwí timantómbó máyáapa'a té'a ²⁴ Ísunopa'a Áánútu aúna-aimbo simáimo tarúmakaimba kwéagaraasinkaiwainopa'a tiráawe. naaóvá'á Kááini ávákomba Épeomba tuvuwúwana puwúwana kwená naaemá kumúwana mindáyavena anondá sáwí-meyamba amínkwáe siráimbanivo Ísuna naaemó kunkáimba kwaási kawe'á kwéumatinkaimba kwenópa'a tiráawe.

²⁵ Áánútu keinárawatavenamo aaimó sínda-aimba íma araaisé'a kárákwiyoro. naaóvá'á Mósesi marapá'á ména Áánútun-ai simátimuwasa arááiraawai sáwí-meyamba mairáawe. miráumaimo kwíyómpakewaimo simátiminda-aintaamo araaisénááowai árai'a sáwí-meyamba mayánááovo kárákwiyoro. ²⁶ naaóvá'á Áánútu Sáínai-omapinkemba aai súwana anóm-barima taráimbanivo ívé'a asiramái séna moórá-kanaa tínimba ókwara'a anóm-barima taaó senaná kwíyónkowe maraówé anóm-barima táníye siráiyé. ²⁷ ókwara'a anóm-barima taaó sénaumnemo siráin-ainkona ááimba maarán-iyé. marímo tánín-tantaa'a naaóvá'ó tarórurain-tantaa'a póna

ánásanivo maríma ímo kanaán-umai táinda-yantaa'a kwaikwai'a íníye.

²⁸ miráumai marímo tánimba Áánútu kentáará'á kárákwiraimba póna íya siyuwánimba póta sirunkó kawe'á ínata aamoí éta kwentávéta éta kwenáwí'a mósá maréta kwená imáyáa mósá máraandayavenaya aamoí íníye. ²⁹ kankambó aú'maimo iravímbó agaisúwáantemba Áánútu mirá ínata póta kwená imáyáa mósá maréta ménaumne.

Áánútu aamoí ínkwáe-i'a oro siráin-kwasai.

13 Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai Áánútuna akúní'a umái máyáamba pó'a moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a íma ivátuwaaro. ² namu-kwaasímó tía'o é'a toómbá naambá kwétime'a íma ivá'á tiyúwáaro. évakarawaimo mirámó uráamba íma marapá-kwáási kawe'á umátínkaraavo kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mirá umátínkaraavo íma kwíyómpakewai owé-ímáyáá uráavo marapákén-kwáási owé-ímáyáá uráawe. mindáyave'a namu-kwaasí túwa'naa oro. ³ Áánútuna kwaásivinkemba kwená kwaási onkákémbá évakarawai tí'maesa ándáva'a mótkáamba miwísé ándáraamba umái maémáyáambanivo mindáyave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. umbai-yántáá'á miwívímbá kwáyáin-kwaasí keinárawapinkwara'a miráumai umbai-yántáákáambá kwáyáiwain-ovo imáyáa é'a túwa'naa oro.

⁴ aaraimó kwaaimó máyáawasa kwaaimó aaraimó máyáawasa kwéon-amba kawer-ámbán-ivo aarai íma sáwí-anka'a nááowasa kwaai íma sáwí-anka'a nááowasa miráumai máyáavo aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma oró. mirámó

íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba timíníye.

⁵⁻⁶ Áánútu séna

íma tiyuwé'a túwa'naa ónaumne mináímbá siráintaveta asiramái méta séta

Ísóigo kwésuwa'naa-imba pó'a kwaásimo

sáwí'o umásinkaiyamba íma sáá'a káníye séna Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna siráimba pó'a óntantave'a íma anón-imayaa é'a mirán-tántáákó kembá tátoraina'a sáwí'a íyáváinivo makáan-tantaatave'a sé'a mindá kanaán-íye seró.

⁷ ááema kentí anón-kwaasi Áánútun-aai simátímakaawaiyave'a imáyáa oró. miwímó máyón-aaine pukáan-aaine imáyáa é'a Áánútuwemo aráápamaimo maémáentemba mirá oró.

⁸ Ísu Káráísiti naaóv'ó uráintene minká'ó mirá uráintene ívékwara'a mirá kwéintene naaénkwara'a mirámó ínintene. mindáyave'a ⁹ toómbá aambá áumbakaan-amba kwaránááomba íma túwa'naa ínivo Áánútu úwoi súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaivo ó'on-o'om-bonor-aimba kampa'-mónór-áímbá isé'a kwaráavainivo kárákwiyoro.

¹⁰ Ísu Káráísitimo puwénamo kwenáúmo Áánútumbo ámakaintavenaya kwésuwa'naa-imbanivo mono-náúmpá'ó mono'-má'yái-kwáásímó póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-íye.

¹¹ aiva'-mónó-káwáánákó kwaási sáwí'o uráantavena póí tuvukéna naaemá umaéna Áánútuna aoka'-náúmpá'á iréna mindááémá tuvimpín-úmáráísasa mimpóí mindáókona aaumépa'a íma nésa agaisukáawe.

¹² miráumai Ísu Káráísiti kentááyávéna imáyáa éna sáwí-imayaa maitiyuwánaumne séna íma a'áo

súwasa áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana puwúwana kwená naaemá kunkáíye. mirámó uráimba póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-ivo kentáá kwésuwa'naa-íye. ¹³ Ísumba áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana pukáimba miráumai mono'-náúmpá'ó póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámén-amba tuwáúnasaya kwembó simáímo sáwí'o umánkaraantemba kentáágwárá'á simái sáwí'a umásínkáamba póta íya kwentá auwánaumne. ¹⁴ marapá'ó kwaíkwai'o ínín-dao'a íma kwáyáintaveta kwíyómpa'o maí'maitaamo ónaunda-naopata imáyáaya éta póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁵ Áánútumbo póímo ámentemba Ísu Káráísiti kentááyávénawe séna pukáintaveta Áánútuna kwaási úne súndawaiya aamoí umánkámae kwéiyeta kwenáwí'a mósá maréta íya túwáano. ¹⁶ kawé'a umátinketa túwa'naa eta íyaamo túwáandayavena Áánútu aamoí íníye.

¹⁷ kentí anón-kwaasi táái isé'a kwésentemba mirán-oro. keinárawaka'a kawé'a umái kárákwimae kwéiyesa naaémba Áánútumba mimbáyáiyávé'a simáme-naaowe. miwí tááimo ísámaimo kawé'ó íyasamo ésa aamoí íya'a mindáyave'a kawé'a umái ménaaowe. miwí tááimo ímo ísámaimo kawé'ó íyasamo ésa miwítí mayái umbái táína'a mindáyave'a íma kawé'a umái ménaaowe.

¹⁸ imáyáa éta kentáásirumpinta íma aai kwáyáísata amápa-tantaataveta arupíya ónáeya kwésumpo kentááyávé'a Áánútumpa'a námúnaa símae íyóro. ¹⁹ asiramái simátíme'a sé'a ókwara'a kentópa'a sáwíyanka'a kónaunda-amba Áánútu paárinintave'a námúnaa seró súne.

námúnaa siráin-kwasai.

²⁰ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááinko éna Ísóigo Ísu pukáimpinkemba usásinankarowana puwúwanamo kwená naaemó kunkáintavena póna simái tarúmakain-aimba kwaíkwai'a ínana sipisípira'o kárákwiraiwaimo intembá Ísóigo Ísu kentáará'á kwégarakwiyiye. ²¹ Áánútuna imáyáavinkení'a ónááontavena Áánútu asirayámbá timíníntave'a námúnaa kwésune. Áánútu kentáásirumpinta mayái kwémayaimba Ísu Káráísitina asirayándéí kwembó arááímo taim-báyái Áánútu mayáníntave'a námúnaa kwésune. Ísu Káráísiti áwí'a aasiyaasí anómbe kwaíkwai'a kwéimba árrair-aimba intávé'a námúnaa kwésune.

²² kesí kwaásiyono. asiramái simátime'a sé'a asiramátinkanaundayave'a maanáúvámá agaimái timúnda íma ayáátáár-aimban-ivo kwempa'á mé'a ísáaro. ²³ moórá-aimba ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti ándávakemba kwéayurankaamba póna ááémo tína'o é'a kentópa'o kóndara'a áí'mae'a kónaumne.

²⁴ kentí anón-kwaasiyavetaawe Áánútuna kwaási amáparawaiyave-taawe simátime'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási Ítári-maravakewai simátimesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Áánútu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kesáái ánásaiye.

Yémési

Ísu kwíyómpa'a irówana Yémési Ísun-áváko póna Yérúsaremuva'a ména Ísóigona kwaásira'a kárákwiraiwai moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwéguwai agaimái mátimakaiye.

1 kemá Yémési maanáúvámá agaimái timúne. Áánútuna mayáiyé Ísu Káráisitina mayáiyé kwémayaundawai maanáúvámá agaimái kwétimumpo Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tísaavutantambo uráawai ó'on-o'om-barava'a kóyáwé umái máyáawai ísáaro.

asiramátínkáin-kwasai.

²kesí kwaásiyono. umbai-yántáá'á ó'on-o'on-tantaa'a kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro. ³umbai-yántáá'á kentópa'a kwétimba Ísóigo Ísuwe aráápamaimo mé'ó imo auwé'ó é'a asiramái ménaaowe. mindáyave'a ísaraamba póna umbai-yántáá'á kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro. ⁴asiramái maí'mai'a úmae iyíyana íma tívón-káína'a mirán-káwér-ímáyáá úmae kwéiyiyana Áánútuna kawe-tántáátávéna íma táái tinkániye. ⁵kawér-ímáyáá mayánáe síyawai Áánútumpa'o áísaa íyanamo éna timíníye. Áánútu nóintavera kwésisaaoo íma séna íma tátorainda úwoi timíníye. ⁶Áánútumpa'o áísaa íyamba íma kaer-ímáyáá é'a úwoi kesáái isániye seró. kaumbo-káér-imagayamo tokáiyawaimo ésa kavóná-kwaasima pósa avumpin-kwáásímá mésa kogwaétuwe tagwaétuwe-kwaasiraamban-owe. ⁷⁻⁸mirámó owáímá kaumbo-káér-imagayaa ésa íma mimbórá-ímáyáá umái kwarésa kawe'-má'yái kwémayaavo

sáwí-imagayaa kwarésa mirámó kwéowaima Áánútumpa'o áísaa íyan-tantaa'a simíníye-imagayaa-ovo.

óisaniyaain-kwaasiye óisankwara-kwaasiyei kwaasái.

⁹óisaniyaain-kwaasi Ísu Káráisitina-aaiyavesa árairemo kwésewanamo ímbá Áánútu séna kesí kwaásiman-owe kwésimbanivo tirunkó kawe'á kwéivo ¹⁰óisankwara-kwaasi Ísu Káráisitina-aaiyavesa árairemo kwésewanamo ímbá Áánútu séna kentí óisamba íma aiva-tántáá'án-íye kwésimbanivo miwígwará'á tirunkó kawe'á kwéiye. konaarirí-yántáá'ó moigwáán-arambo kwénamo avurankambó tintenkáámbá óisamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mirá umái ánásanaaowe. ¹¹aaváúmá iyéna aa'á kaisaná moigwáán-arambo aáyánkénamo minkáwé-tántáá'ó avurankambó tintembá óisamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mayáímá kwémayaamba miráumai ánásanaaowe.

sáwí-imagayamo kentópa'o tína'o a'áomo sénááon-kwasai.

¹²Ísu Káráistin-aaiyavesamo árairemo kwésewanamo ímbá miwívá'ó sáwí'ó íí-yántáá'ó tínimbo ésa a'áomo síyanamo éna tirunkó kawe'á íníye. miráumai asiramái maí'mai'o íyanamo éna Áánútu timénaumne siráin-tantaa'a timíníye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráintemba mirá umátinkaniye. ¹³sáwí'ó íí-yántáá'ó kentópa'o tína'o sáwí'a ónaumne-imagayamo é'ó é'a Áánútuntave'a sáwí-imagayaa símakaiye sevó. Áánútu íma sáwí'a íí-ímáyáá tiména íma kwená ímá'yáavinkemba sáwí-imagayaa tavisimái mémaraniye. ¹⁴kentáá sáwí-imagayayavena sinkáinda

misáwí-ímáyáágó kentáá tavisínata kwégwaraananaya ¹⁵misáwí-ímáyáágó tátorainata sáwíta ónaumne. sáwítaamo úmaeta kwéiyonanayaamo éna misáwí-ímáyáágóná anondá máyaundawaina ááimba Áánútuna némpa'a ménaundayaaniye. mindáyave'a Áánúntave'a sáwí-imayaa kwésimiye sénááovo imáyáa umái kawé'a oró.

¹⁶kesí kwaásiyono. mindáyave'a kampar-áíntávái áraire seváínivo kawé'a umái ísáaro. ¹⁷amápa'a árai-tantaa kawé-tántáá'á kentáásópata kentáásivoma Áánúntunopakemba kwégumiye. aaváúmá kwíyómba o'á úmakowana aaváúmá kumpékéna usaréna kwéivo Áánútu íma mirá kwéena aasiyaasí sáma kamásinkena íma ó'on-o'on-imayaa kwéiye. ¹⁸Áánútu kwená imáyáa kwégwarena árair-aimba kwésimasimenaya minaráír-áíntávéna aúiná-kwaasiraanta kwéumasinkaisata aiva'á kwená kwaási-ita uráanasaya naaemba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe.

Áánúntun-aaí isésa mirámó kwéon-kwasai.

¹⁹kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi ísáaro. Áánúntun-aaí ísámai kawer-é'a imáyáa uré'a aaí sé'a íma ááema áwáá'a sé'a oró. ²⁰áwáá'o kwésen-amba Áánútuna kawer-ámpá'á íma áwáá'a kwésen-amban-iye. ²¹mindáyave'a sáwí-imayaaneimo sáwí'o kwéon-tantaa'a tuwé'a umaé kumé'a Áánúntun-aaí tirumpimbó makáin-aimba ísámai kawer-íyana mináínkó kawer-ámpá'á métinkaniye.

²²Áánúntun-aaí táare su'mai isé'o Áánúntun-aaí isáúnda á'a kwéisaumne sé'o é'a kesávái kampa'á kwésevo Áánúntun-aaí íma táare su'mai isé'a kwemó siráintemba oró. ²³Áánúntun-aaí isésa kwemó siráintemba íma kwéiyawai ²⁴non-kwaáúmpimbá

tói'a awánasuwesa kówasa mirámó ombá ááema kwétuwinkagwimba mirámó owái Áánúntun-aaí isésa kwemó siráintemba mirá íma kwéowe. ²⁵Áánúntun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánúntun-aaí isésa kwemó siráintemba kwéiyawai isésa íma tuwinkáinda mirá úmaesa kwéiyiyana mináínkó tirumpimbá kawé'a umátinkaniye.

²⁶mono-kwaásímá úne sembánivo kwésen-ainka'o ímo kárakwiyombo ésa kesávái-ímáyáágómbá kampa'á kwésimauwesa tóikakene su'mai sésa mono-kwaásímá úne kwésewe. ²⁷ketor-ínínkáré megusaa-íyámpóiraré umbai-yántáá'ó kwáyáiwairare kárakwiyesa marapá-kwaásítí sáwí-ampa'a tínaemba kwéumasuwaawai Áánúntun-aaí ísámai kawer-ésa Áánútu kentáásivo aúranka'a árai'-mono-kwaasi mésa Áánúntun-arááíye su'mai kwégwaraawe.

amáparawai mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

2 kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káraísti ó'oran-aaimba kwáyáiwain-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáavo túwí'o kwáyainda-kwaasi kawé'a umátinke'a túwí'o ímo kwáyainda-kwaasi tínaemba umátimémba mindá sáwí'a kwéovo ²⁻³kárakwiyoro. torupamáímo máyáampimbo moóráwaimo óísankwara-kwaasi éna kawer-únánkwátói úmae tisanamó óísaniyaain-kwaasi éna sáwí-unankwatoi úmae tisa'ó kawer-únánkwátóigwarawaintave'a suwóká'á tamaiyó sé'o sáwí-unankwatoigwarawaintave'o nénka'a maiyómó kwésemba mindá sáwí'a kwéowe. ⁴mirámó sembá keinárawapinkemba évakarawai túma

maimaé iyé'a évakarawai simái sáwí'a é'a sáwí-imayaanei taainkaa'a kwéowe.

⁵kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi ísáaro. marapá'á máyáan-kwaasi óisaniyaain-kwaasi tuwánésa sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésevo Áánútu óisaniyaain-kwaasi kwesé aráápamai asiramái máyáan-kwaasi tuwánésa séna kesí kwaásiman-owe kwésiye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi kwégawaa úndava'a ménaaowe siráimba ⁶óisaniyaain-kwaasiyavena mirá siráimba pó'a móruna tiyúwáavo. óisankwara-kwaasi túma íma maimaé iyóro. óisankwara-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátinkesa aaimá kwésimatinkesa ⁷Ísu Káráísiti áwí'a usáyaaitarain-awí'a kentí anóndako áwí'a simái sáwí'a kwéumankaamba pó'a miwí túma maimaé iyóvo.

⁸Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna esávái-imáyáámó óndantemba ó'owiti imáyáagwara'a uwó siráimba pó'a minkáwér-ámáámbó asirayán-ámáámbó kwar'éo é'a kawé'á ónááombanivo ⁹óisankwara-kwaasi túmo maimaé iyé'o óisaniyaain-kwaasi móruna tiyuwé'o é'a sáwí'a ónááowe. mirámó é'o é'a kawer-ámáámbá araaisíyana Áánútu aaimá simátinkaniye. ¹⁰amápar-amaambo kwarésamo moórá-amaambo araaisíyambo éna aaimá simátinkena séna amápar-amaankomba arááiséwaiman-owe síníye. ¹¹Áánútu séna íma aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá oró séna moórá-ainkwara'a séna íma kwaási tínkamiyasa púwóro siráíye. ímo aarai-úmóyámbó kwaai-úmóyámbó ombánivo kwaási tínkamiyasa puwónááomba ámáánkomba kwéaraaisewe.

¹²Áánútun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tá-tokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútu

kwenáái kwáráawaiye arááiséwaiye tuwánésa tísaa ínimba pó'a imáyáa é'a kentóikare kentúrare kárakwiyo. ¹³Áánútu aaivimbá maitinkáindara'a tirumbó ímo umátínkaraawai Áánútu kwenarunkwárá'á íma umátinkaniye. Áánútu aaivimbá matinkáindara'a tirumbó umátínkaraawai íma táá'a kwégainana Áánútu aruntavái umátinkaniye.

Ísun-aaiyavesa áraire sésa kawé'-má'yái máyáan-kwasai.

¹⁴kesí kwaásiyono. Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésesamo ímo kawé'-má'yáímó kwémaesamo ésa miwí táái úwoi tóikaken-aimba kwésewe. mináímbá tóikakene su'mai kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹⁵Áánútuna kwaásivinkembo moóráwaimo ménamo unáánkwtóíye toóné ímo makáindawaintave'o ¹⁶keinárawa'o sé'o toómbá nenaná ámú'a vánama unáánkwtóí ane'á márénana koko'á ínama kwaaó sé'o toómbó unáánkwtóímo ímo am'éo é'a kentáái úwoi tóikaken-aimba sénááowe. ¹⁷mindáyave'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire kwése'anivo ímo kawé'-má'yáímó kwémayaambo é'a áraire sen-áímbá tóikakene su'mai kwésevo tirunkakémbá íma kwésewe.

¹⁸évakarawaimo séesimo Áánútun-aaiyave'a áraire kwésunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésewasamo évakarawaimo séesimo kawé'-má'yái kwémayaunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésemba kemá Yémési sé'a Áánútun-aaiyave'a áraire sembánivo kawé'-má'yái íma kwémayaamba pó'a Áánútuna kwaásiya'o íma tuwánáúmne. kemá kawé'-má'yái kwémayaunda suwáné'a sé'a Áánútun-aaiyavai áraire kwésene sénááowe kemá Yémési sune. ¹⁹Áánútu

kímborawai máyáíye kwése'o árairemo kwésemba kawer-áimbá kwésembanivo miráwé su'mai kwésemba Áánútu kawer-ámpá'á íma métinkaniye. Sáátáánigona kwayó'nárawa'o mináimbó kwésemba tiyántámbá kwétaisasa kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ²⁰ íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe. Ísun-aaiyave'a áraire kwése'o kwéomba íma kawer-máyáí kwémayaamba úwoima aaimá kwésemba pó'a simáímo agaráátinkaanda ísáaro. ²¹ naaóv'á kentáá síkwá'náma Ááváramu Áánútu simámakaini'a índayavena ááninko áwí'a Áísákaamba óntan-taareira'a mósá ánkarena tuvuwíniye úwana Áánútu séna a'áo siráíye. Ááváramu mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráíye. ²² Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire kwéseña íma miráwé su'mai uráivo simámakaintemba uráimba Áánútun-aaiyavena asiramái áraire siráimba á'a ísaraawe. ²³ Áánútun-aai aúvái'vimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaanemo siráimba mináínkóná ááimba Ááváramu Áísákaamba tuvuwíndavena uráínka'a avora'á paáuraiye. naaémba Ááváramuntavesa sésa Áánútuna kwaásiman-íye siráawe. ²⁴ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kawer-máyáí kwémayaawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésivo Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawer-máyáí kwémayaiyawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawe íma síníye. mináimbá ívé'a kwéisaawe.

²⁵ Áánútun-aai aúvái'vimba naaóv'á agaimaréna moórá-ininko eénánk'á nááún-ininko áwí'a Áré'api ó'onkaa-ininkona kwaasái siráíye. Yósúwa maramá aúp'á koawánaakaiyo séna ti'marówasarai minínínkóná naaúmpa'a tuyená mindárai táái íséna

áraire séna kwenamááraa tínkamovo séna moórá-ampa'a agaráátinkowasarai kóuraaiye. minínínkó mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái máyáin-inimban-íye siráíye. ²⁶ timambá kówisasamo kwaásimo púwóntemba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawer-máyáí kwémayaawai miráán-umai íma tirunkakémbá áraire kwésevo tóikakemba kwésewe.

tói-kawaan-oro-kwasai.

3 kesí kwaásiyono. Áánútuna mayái agaráátinkaiyam-bayai íma sáwí-varawai mayánaáovo moórá-morawai mayánaáowe. agaráátinkai-mayaiya kwémayaundawaiya Áánútu asiramáíya kwésisaa índarakemba úwoi-kwaasi miwítí mayáíyávéna úwoisamba tísaa íniye. mindáyave'a íma sáwívarawai sé'a agaráátinkai-mayai mayánae sénááowe. ² amáparawaiya évaka-tantaa'a sáwíta kwéundayaawe. tói-kawaan-esa kawer-áíné su'mai kwésewai árai'a kawer-kwáásí mésa túra'a amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiowe.

³ moórá-aimba imáyáa oro. anóm-poi áwí'a ósimba kwaási kentí imáyáaomo kwín-ámpá'ó kónáesamo ombá óipimba ákí-asirayan-tamayo'a áárankesa évarevar-ayaaira'a ándáma aríkwímai tiyáámpimba tokésa kentí imáyáaomo kwín-ámpá'á moórá-ayampar-anda tavisewaná minánóm-póimá kwégwiye. ⁴ nompi-sípígwárá'á imáyáa oro. mindá anón-tantaa'a isaná úndágoma améntámai ópa'a tuwánae kwéisananivo avúsúmaenamo nááín-tamayo'a íma anón-tamayo'an-ivo sáwíyan-tamayo'a kwemó kónáe sipa'á mintámáyó'á kwántáísana minánó-sípígó kwégwiye. ⁵ maarágwárá'á imáyáa oro. kwaásiya anón-tantaa'a únanya sóikoma sáwíyan-tantaako sáwívar-aimba

kwéseña súyaama maimaéna
kwéiyimba imáyáa oro.

aiva'á sáwíyan-irama karéna kámaena
anón-umi'a kwégautaapaiye. ⁶iramó ká-
mae kwéna anón-umi'o sáwí'o intembá
sáwí-ainko miráumai kwégwena amápa
súwawaata sáwí'a úmaena kwégwiye.
sáwí-ainkona mayáígó amápar-
ayampa'a amápa-sawi-mayaigomba
kwéusayaaitaiye. misáwí-yántáákóná
ááimba Sáátáánigompimba kwéena
kentáásí mayái tasáwí'a kwéena
amápar-ayampa'a kóyáwé kwéiye.

⁷aváá-kwái-kwaamba numamá
iraankavayaambá noyáá'a amí'mír-umai
kárakwiraambanivo ⁸sáwí-ainko
usáyaaitarain-tantaa'a pósa kwaási
íma kanaán-umai kwégarakwiye.
kwaaiwainkómó kwaásimo vaisanamó
sáwí'o intembá sáwí-ainko mirá kwéiye.

⁹kentáá sói'nei kentáásivowa Ísóigo
áwí'a mósá maréta Áánútu kweiráání'a
úmakain-kwaasi simái sáwíta kwéune.
¹⁰mimbórá-sóipínkéntá kawer-áimbá
kwéseña sáwí-aimba kwéseña kwéune.
kesí kwaásiyono. mirán-ááínkó sáwí'a
kwéiye. ¹¹nonayumpinkémbá íma
kawe'-nónkwará sáwí-nonkwara'a
kwégumiye. ¹²inaómá íma terarambá
iyáísana túsígoma kondói-aramba
íma kwéiyaiye. uwí-nónkó íma
kawe'-nómbá auvínasa kwaási
nánááowe. mindáyavena mimbórá-
kwáásígómpinkémbá kawer-áínkwará
sáwí-ainkwara'a sisaná mirán-ááínkó
sáwí'a kwéiye.

kawer-ímáyáá Áánútumpakemba kwégumin-kwasai.

¹³keinárawapimba évakarawai
kawer-ímáyáá torésa kawer-
ísái-yántáá'a toráawai mésa
kawer-ímáyáágwára-kwáásí pósa íma
túma maésa iyésa kawe'-máyaí maésa
kawe'á umái méwa'a tuwáné'a sé'a
kawer-ímáyáágwára-kwáásímán-owe

sénááovo ¹⁴keinárawapinkembo
évakarawaimo miwítí kwaásima
tirumbá sáwí'a umátinkesa sésamo
anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá
anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo
sénááombo ésa miwí túma
maimaésa iyésa kesávái kampa'á
sésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí
úne seváínivo. ¹⁵mirán-ímáyáá íma
Áánútumpakemban-ivo marapákémbá
kwaásiti imáyáa Sáátáánigona
ímáyáavinkemba kwésewe.
¹⁶évakarawaimo miwítí kwaásimo
tirumbó sáwí'o umátinkesamo sésamo
anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá
anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo
sénááombo ésa íma moóráva'a
tágárotamai maésa ó'on-o'on-tantaa'a
sáwí'a úmae iyónááomba mindá
marapákémbá kwaásiti imáyáa
Sáátáánigona ímáavinkemba
kwéovo ¹⁷Áánútumpakemba
kawer-ímáyáá tokáawai kaweré
su'mai ésa íma sáwíkwara'a ombá
paru kwéesa íma aaisampínkémbá
kwéseña ó'on-kwaasi táái kawe'á umái
kwéseña tirumbá kwéumatinkesa
umbai-í'o on-kwáásí kwétuwa'naa-esa
íma kaumbo-káér-aimba sésa íma
taaínkaar-umai kawe'á umátinkaa
sáwí'a umátinkaa kwéovo amápa'a
kaweré su'mai kwéumatinkaawe.
¹⁸paru umái maénáe síyawai paru
umátinkaiyasa tuwánésa miráumai paru
umái ménaaowe.

marapá-tántáátávésa ímáyáa kwéon-kwasai.

4 keinárawapimbo aaisambó sé'o
áwáá'o sé'o mirámó kwéomba
miwáná ááimba maará kwéiye.
sáwí-yantaakomo tirááimo taintávé'a
ímáyáa owaná mínímáyáágómá
tátoraisana aaisambó síí-áimbá
kwévaariye. ²tirááimo tain-tántáá'ó
makáawa'o ombá tuvúwónana puwína'a

kemá mayánáe-imagaa kwéowe. ó'owiti náaindaamba túran-anda é'a íma kanaán-umai mayánááontave'a aaisambá tiyé'a áwáá'a kwésewe. tirááímo tain-tántáátáv'é'a Áánútumpa'a íma áísaa owaná póna íma kwétimiye. ³Áánútumpa'o áísaa ombá áísaa on-tántáá'á íma kwétimiye. sirááímo tain-tántáá'á kesávái mayánáe sé'a Áánútumpa'a áísaa ombá misáwí-ímáyáá tokáantavena íma kwétimiye. ⁴aaraimó kwaairakémbó tiyuwésamo ó'on-kwambo máyáantemba Áánútumbo auwé'o kwégon-kwaasiyono isáaro. marapá-tántáá'ó ímáýáamo eéme'o é'a Áánútuna namuro-kwáásiráámbá kwéovo mináímbá ímáýáa oró. marapá-tántáá'á mayánáe símae iyíyawai Áánútuna namuro-kwáásiráámbán-owe. ⁵Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútu séna kesimambá kempímbá maráúnda sáwí'an-ovo sé'a asiramái kwégarak-wiyune siráíye agaimaréna siráimba mináímbá íma úwoi-aimba-ivo árrair-aimba-ivo ímáýáa oró. ⁶ánivo Áánútuna ímáýáa úndayavenaya súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe. Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútu kentúmo maimaé kwéiy-owai kwétuwentayuwaivo kwenaísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye agaimaréna siráimba póna Áánútu súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe. ⁷mindáyave'a Áánútun-aii isé'a kwenaísamaivimba máyáaambanivo Sáátáánigon-aaiyave'a a'áo síyanamo éna ááema tiyuwéna kówina'a ⁸Áánútuna egwaa'ó méwanamo éna Áánútu kentí egwaa'á méniye. sáwí'o kwéowai kawé'ó umáímo ménaaontave'a ímáýáa

é'a misáwí-yántáá'á túwáaro. Áánútuna ímáýáawe marará-ímáyááwé tokáawai sáwí-imagaa tuwé'a kawer-ímáyáá oró. ⁹sáwí'o kwéontave'a íma aamoí é'a kanagí'á kwéte'a máero. sáwí'o kwéontave'a íma kwirááíma síyamba tóí'a matuwé'a máero. sáwí'o kwéontave'a tirunkó íma kawé'á éna sáwí'a kwéina'a máero. ¹⁰Ísoígon-aii isé'a kwenaísamaivimba méwana kwemá mósá tinkáníye.

¹¹kesí kwaásiyono. kentí kwaásiyave'a keiyái íma sáwí-aimba seró. Áánútu ámáán-aimpimba séna íma mirán-oro siráimba pó'a mirámó kwéomba Áánútuna ámáámba simái sáwí'a umánke'a sé'a sáwí-amaamban-iyé sembá mindá kampa'á kwésewe. Áánútuna ámáámbo taaínkaar-uré'o sé'o sáwíyan-amaane anón-amaane kwése'a minámáámbá íma kawé'á umái kwaré'a kwéaraaisuwaawe. ¹²Áánútu kweyáá ámáámba siménaya kwaási kwétaainkaar-ena kanaán-umai kweyáá kawer-ámpá'á mégwétinkena kweyáá kwaási ánásasuwaniye. mindáyave'a kwaási keyááríka'a íma taainánááovo Áánútuna mayáímán-iyé.

ímo túmo maimaé iyí-kwásái.

¹³keinárawa'a ímáýáa é'a sé'a ívéra'i. aaváyaawa'i. anón-daopa'a komé'a mayái kwémae'a moórá-ima maisuwé'a sáwívar-ontamba mayánaumne. mirán-áímbó kwésewai isáaro. ¹⁴aaváyaavimbo ainámbó sáwíyanka'o kwénamo ááemo turákwintemba keinárawa'o máyáamba miraráán-umai ááema ánásanaaowe. aaváya kentópa'o tínín-tantaa'a íma ísaraawe. ¹⁵mindáyave'a kwésen-aimba íma ókwara'a sé'a maará seró. Ísoígomo owémó sína'o é'a mirá ónaumpo ímo owémó sína'o é'a íma mirá ónaumne seró. ¹⁶mirán-áímbá kwése'a kentí ímáýáavinkemba kentúma maimaé

kwéiyé'a anóni'a umái ménae kwéseмба
mirán-ímáyáá sáwí-imayaaman-iyé.
¹⁷miráumai ísáaro. kawé'ó iígóná
ááimba ísámai ivátuwesa mirámó
ónááomba sáwí'a ónááowe.

óisankwara-kwaasiti kwaasái.

5 óisankwara-kwaasiyono.
senda-áimbá ísáaro. kentópa'o
umbai-yántáá'ó tínimba anón-imayaa
kwéé'a kanagí'á kwéte'a ménaaowe.
²sáwívar-oisamba makáan-oisamba
atúnkaisana sáwívar-unankwatoi
kwaígo ánáamba káráyuwaisana ³ón-
tamba makáamba atúnkaisasa kwaási
awánésa sésa íma túwa'naa ombá
makáawana atúnkaiye sénááomba
iramó ane'ó kwégainten-umai
sáwí-meyamba kentópa'a tíníye.
sáwívar-oisamba makáambanivo
Áánútu kwaásimo máyáawaina
ááimba tísaa ínín-kanaama tíníye.
⁴kentí kígau on-kwáásítí meéyámbá
íma kawé'á umái timé'a sáwí'a
kwéomba Áánútu awánaraiye.
minkwáásí anónkar-anonka'a
kwésewana Áánútu asirayáankwáráwái
kwéisaiye. ⁵⁻⁶marapá'ó máyáanka'a
sáwívar-oisamba maré'a kentí
ímáyáavinkemba kembó tínkáim-bayai
kwémayaawe. ímo sáwí'o uráan-kwaasi
aavimbá maitínkówa'a íma anondá
aái suwa'á tínkamuwasa pukáawe.
póimo toómbó kwétimewanamo
anón-isasamó tuvúnaantemba kembó
tínkáisa'o mirámó kwéomba Áánútu
sáwí-meyamba timíníye.

asiramái mésa námúnaa kwéesen-kwasai.

⁷mindáyave'a asiramái maimaé
kwéiyé'a Ísóigo ókwara'o kumínimba
amu'maráaro. kígau avowámá kígau
úmakena amu'maréna séna kaeká'á
aa'á téna kígau anón-ína'a nánáe séna
amu'marántemba ⁸miraráán-umai

Ísóigomba amu'makéwana kumíníye.
Ísóigo sáwíyanka'a kumínimba pó'a
asiramái aánoumai máéro. ⁹Áánútu
aavimbá maitínkánívo kentí kwaási
íma í'ái tínkáaro. Áánútu aavimbá
maitínkánín-kanaa sáwíyanka'a tíníye.

¹⁰kesí kwaásiyono. naaóvá'á
Áánútu-aai simátímakowaimo
uráamba imáyáa oro. Ísóigo
simátímakon-aimba simátíma'mae
iyúwasa íma ísówana umbai-yántáá'á
sáwíva'a miwítópa'a túwasa
Áánútu-aai íma ivátuwesa asiramáimo
mésamo uráantemba miráumai máéro.
¹¹naaóvá'á Áánútu imáyáa ésa asir-
amáí máyón-kwaasiyaveta séta Áánútu
kawé'á umátínkarain-kwaasiman-owe
kwésune. naaóvá'á moórá-kwaasi áwí'a
Yópoma uráin-aimba imáyáa oro.
umbai-yántáá'á sáwíva'a kwenópa'a
túwana Ísóigontavena asiramái
maí'mai'a úmae kwéiyuwana naaémba
Ísóigo kawé-tántáá'á ámakaiye.
miráumai Ísóigo anón-arumba
umásinkena kwésuwa'naa-iyé.

¹²kesí kwaásiyono. anón-aimba
ísáaro. kentááiyavesa áraire
sénááontavesa íma tiká'á kwémare'a
árait-aimba sune sembá kwíyómpa'a
máayíwai aúranka'a árai'a kwésune íma
sé'a marapá-kwáásí túranka'a árai'a
kwésune íma seró. ánivo owémó sé'o
é'a úwoi owé sé'a íma tiká'á kwémare'a
seró. a'áomo sé'o é'a úwoi a'áo sé'a
íma tiká'á kwémare'a seró. mirámó
síyanamo éna Áánútu mináintávéna
íma sáwí-meyamba timíníye.

¹³keinárawapinkembo umbai-
yántáá'ó mayáiyawai Áánútu-ka'a
námúnaa seró. keinárawapinkembo
tirunkó aamoí iyawai monor-ímá
kwésesa Áánútu áwí'a mósá maráaro.
¹⁴keinárawapinkembo tí'o índawai
Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi
táayaiyasa tésa Ísóigona asirayámbá
ímáyáa ésa masawémba túra'a pétinkesa

námúnaa seró. ¹⁵Áánútumo siráintemba íníye kwésesa námúnaa kwéseмба póna Áánútu minkwáásí kawe'á umátinkena usásintinkena minkwáásímó sáwí'o uráiyanamó éna miwívínkémbá maitiyuwáníye. ¹⁶mindáyave'a kentí kwaási sáwí'o kwéomba avora'á simátíme'a námúnaa simái túwa'naa oro. mirámó íyanamo éna tí'o índamo éna Áánútu asóvamatinkaniye. arupí umái máyáawaimo námúnaa kwéseмба Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-íye.

¹⁷naaóvá'á Áánútun-aai simátí-makowai áwí'a Íráiyaa ména kwemá kesáámó úndanten-kwaasi ména Áánútunka'a asiramái námúnaavinkemba séna aa'á íma tíno súwana íma aa'á téna kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwówana

íma aa'á túwana ¹⁸minkákémbá naaémба námúnaavinkemba aa'á tíno súwana aa'á túwana kígauva'a amápa-tomba kawe'á uráíye. miráumai arupí umái máyáawaimo námúnaa kwéseмба Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-íye.

¹⁹kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo kawer-ámpá'ó tuwáíya'o é'a méyavisíyasamo tésamo kawer-ámpá'ó tíya'o é'a kawe'á umátinkanaaowe. ²⁰sáwí'o uráiyawaimo méyavisíyasamo sáwí-ampa'o tuwésamo Áánútumpa'o tíyanamo éna Áánútu misáwí-yántáá'á sáwíva'a maitiyuwáinasa Áánútuna némpa'o iramó kwégaindava'a íma kónááowe. mináímbá imáyáa oró.

kemá Yémésimo súnda-aimba ánásaiye.

1 Pítáa

Ísu kwíyómpa'a irówana Pítáa Ísuna kwayó-kwáásí moórá-kwaai umái sísamaivakemba éiyain-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái máttimakaiye. Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a kwéumatinkomba miwítí imáyáa asiramátinkanae séna Ísuntavai ísámai asiramái máéro séna Pítáa maanámbá agaimái máttimakaiye.

1 kemá Pítáa maanámbá maanáúváivimbá agaimarúmpo ísáaro. kemá Ísu Káráisitina aantá-kwaasi úndanivo Áánú-tumo séna kesí kwaási owémó siráin-kwaasi ísáaro. kwatúwówa'a kentí maramá tuwé'a kóyáwé é'a Pontasi-máráváré Kárésiyaa-maravare Kápátósiyaa-maravare Ésiyaa-maravare Pítíniyaa-maravare miráumai-marava'a kóyáwé uráawai ísáaro. ²naaóvá'á Áánútu kentáásivowa keinárawatavena séna ítámaraanasa kesí kwaási-i'a ónááowe súwana Ísu Káráísti puwúwana kwená naaemá kumúwana keinárawa'a kawé'á umátinkaina'a kwenáái taagwiyavónááontavena Áánútun-amanko Áánúntunde-i'a umátínkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa úmae iyéna paru umátínkáva'a iyína'a ménaaowe.

Áánútu to'mayaa umásínkarain-kwasaiya.

³Ísóigo Ísu Káráísti avowámá Áánútu kwenáwíta mósá maráúmne. kentááyávéna anómba arumbá umásinkenaya Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraintavena aúiná'io umáíya máyaunda-i'a umásínkaraimba póta naaéntaamo ménaundayaveta amú'maréta máyaumne. ⁴kwíyómpa'o uménaun-

daya Áánútu to'mayaa umásínkarainta íma sáwí'a umái ánásena kwaikwai'a ínimbaniye. ⁵Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena kwená asirayándéi kweukáámbá umái tíyótinkena Ísu Káráísitimo kumíndara'a sáwí'o umáímo máyáampinkemba kuntí'mai to'mayaa umátínkarain-tantaa'a agaráátinkaniye.

⁶mindáyavena kentirunkó kawé'á íno. ívé'a ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentópa'a kwénamo umbaimó taimbá sáwíyanka'a kwéna naaemba ánásainana kentirunkó kawé'á íniye. ⁷umbai-yántáá'á kentópa'a kwáyáinka'a Áánútuwemo asiramáimo mémba tuwánésa sésa árai'a Áánútuwe aráápamái máyáawe sénááowe. moórá-ontamba áwí'a kóri-ontamba aamoí kwéon-tantaa'a imbánivo kíto-tantaa'an-ivo Áánútuwemo aráápamaimo máyáamba mindá anón-tantaa'an-iyé. minóntámbá iravimbá kágwisana sáwí-yantaa'a ánásaisana kóri-ontan-uramba túkúmai kwégwaiye. miráumai umbai-yántáá'á kentópa'a tisa'á Áánútuwe asiramái mé'a kwesé aráápamái méwana Ísu Káráísti kumíndara'a kentúwí'a anómba umátinkena aamoí umátinkaniye. ⁸⁻⁹Ísu Káráísitimba íma túrandei awánaraavo úwoi kentirumbá kwéamewe. íma túrandei kwéawanaavo kwenáiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawe. kwenáiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwéiyatinkaiye. mindáyave'a anón-aamoí kwé'e'a mindáyave'a aai símae kwéiyiyana mirán-áimbá íma ánásaina'a anón-aamoí ónááowe.

¹⁰naaóvá'á Áánútun-aai simátí-makowai Áánútu keinárawa'a úwoi kwétuwa'naa-in-aimba siráawe. Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanin-aintavesa sésa mináínkóná

ááimba nóran-aina'iyó sésa Áánútun-aa
 aúvái-kwandaavimba awánantesa
 iráawe. ¹¹ Káráisitin-amaanko
 miwívimbá ména Káráisitimbo
 áí'o índai'o umánkaiyanamo
 naaémbo ságayambo paárinin-aimba
 simátímakowasa miwí kesávái-áimbá
 sésa mináimbá náawantavena simbá
 póna nósa-tawai paárinioyó sésa
 Áánútun-aa aúvái-kwandaavimba
 awánantesa iráawe. ¹² miwítí
 mayáígówé simátímakon-ainkowe
 íma miwí túwa'naa ena keinárawa'a
 naaémbo paáronaon-kwaasi túwa'naa
 ínimba mindá Áánútu agaráátínkaraiye.
 Áánútun-amankomba ai'marówana
 kwíyómpakemba kuména naaóv'ó
 agaráátínkaron-aimba simátímakowasa
 mináséi-kwásái simátíma'maesa
 kuwa'á ísaraawe. kwíyómpaken-
 kwayo'narawa'a mintántá'á
 awánanae sésa ombá miwívimbá íma
 sáwí-yantaa'a kwáyáísana Áánútumo
 iyátínkáim-bayai íma kanaán-umai
 kwéawanaawe.

arupí umái máéro-kwasai.

¹³ mindáyave'a arupí-imayaa é'a
 kárákwiyoro. Ísu Káráisiti kumíndara'a
 kawé'á umátínkanintave'a amu'maré'a
 asiramái máéro. ¹⁴ Áánútun-aa
 ísámai kawé'á oró. Áánútun-aa
 ímo ísaronka'o sáwí-imayaayave'o
 tirááiyave'o uráantemba íma mirá
 é'a Áánútun-aa ísámai kawé'á oró.
¹⁵ Áánútumo tááyaraiwaimo kaweré
 su'maimo kwéintemba amápa-tantaa'a
 kaweré su'mai oró. ¹⁶ Áánútun-aa
 aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna
 kemó kaweré su'maimo umáimo
 máyaudentemba mirán-oro
 Áánútumo siráimbanivo kaweré su'mai
 oró.

¹⁷ Áánútu arupí umái sáwí'o
 uréwai sáwí-meyamba tíména
 kawé'ó uréwai kawé'-méyámbá

tímíníwaintave'a námúnaavinkemba
 sé'a kesivomán-iyé sé'a pó'a
 marapá'ó kwááyumo máyáanka'a
 anóndakoman-iyé sé'a kwená imáyáa
 úmae íyóro. ¹⁸ kentíkwá'náma
 úwoi-mayai-amba kwárówana
 Áánútu keinárawatavena mirán-ámbá
 kwáráavo séna meeyámba'mai
 ayútínkaraiye. kentí meeyámbá
 kóri-ontambo ánasanin-tantaakaamba
 ímanivo ¹⁹ Ísu Káráisitina naaegómá
 usáyaitarain-daaegoman-iyé. sáwí'o
 uráankakemba íma sáwí-meyamba
 mayánaáontavesa sipisípi-araa'a
 tuvú'mái Áánútumba ámakaantemba
 sáwí'o uráundavinkemba ayúsinkanin-
 tavena Ísu Káráisiti ímo sáwí'o urówai
 puwúwana kwená naaemá kunkáiyé.
²⁰ Áánútu kwíyómba maramá íma
 tarórunonka'a mimbáyái mayáníntavena
 Ísu Káráisitimba ítamakaimba póna
 naaén-kanaa keinárawatavenawe
 séna marapá'á kumbéna ²¹ pukáimba
 pó'a Áánútumpa'a imáyáa kwéowe.
 Áánútuwe aráápamai mé'a sé'a arai'a
 kwesé uménaumne sénááontavena Ísu
 Káráisitimba pukáimpinkemba usási-
 nankena áí'maena ságayan-ayampa'a
 móankaraiye.

²² árair-aimbo taagwiyávóntavena
 mináínkó kentirumbá kawé'á
 umátínkaraisa'a mé'a Áánútuna
 kwaási kentí kwaási owa'á
 moórá-morawaiwimba kentirumbá
 kwétime'a asiramái mirá úmae
 íyóro. ²³ Áánútun-aa kwaíkwai'a
 ínín-aimba ísaraamba mináínkó
 aúnaí'a umái máyáani'a umátínkaraiye.
 marapá-kéntínóvóví matínkaraawa'a
 máyáambanivo Áánútu maí'mai'a
 kwéiwai aúnaí'a umátínkaraisa'a aúnaí'a
 umái máyáawe.

²⁴ mirán-áimbá Áánútun-aa
 aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna
 karaan-tantáaré kanaagunéwe
 aáyánkamaenamo

marapá'ó kúmíntemba kwaásiye miwítí
 kawé'-má'yáiyé
 miráumai ánásanivo ²⁵ Ísóigon-aa
 kwaikwai'a kwéiye
 agaimaréna siráiyé. mináimbá
 áséi-kwasai simátímakaan-aimba
 ísaraamba mináínkó aúnái'a umái
 má'yáni'a umátínkaraiye.

Ísu ávon-ontankaanda'an-iyé-kwasai.

2 aúnái'a umái má'yáamba pó'a
 sáwí-yantaakomba tínaemba
 umásuwe'a íma kampa'á sé'a
 íma kaumbo-káér-imayaa é'a
 kawé'-má'yáímó kwémayaiyantavena
 kentirunkó íma simái sáwí'a
 umátinkaina'a túwíkwara'a íma simái
 sáwí'a umátinke'a máéro. ² umarambó
 náántavenamo tínkáintemba Áánútuna
 kawer-áíntávéna mirán-umai táái
 tinkáíno. Áánútun-aaí toónkáámbá
 kwéne'a táákaevayan-kwaasiraamba
 umái mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a
 íyóro. ³ Ísóigo kawé'á umátínkaraina'a
 miráumai mé'a Áánútuna aambá
 kwa'maé'a íyóro.

⁴ naaóv'á mono'-námbá óntandei
 urónka'a ávonkaan-ontamba
 awánésa úwoi-ontamban-iyé sésa
 tukáawe. miráumai Ísumba Áánútu
 kawé'ná'an-iyé séna ítámakaimba
 awánésa áúkaawe. kwemá ávon-
 ontankaamban-ivo kwenóp'a teró.
⁵ óntandei mo naambó ontembá Áánútu
 keinárawa'nei kwená naankáámbá
 úmarena keinárawate méniye. kwená
 mayái-kwáásí é'a kwená mayáiyé su'mai
 kwémayaiyana Ísu Káráísiti túwa'naa
 ínimba póna Áánútu kentí mayáiyávéna
 aamoí íníye. ⁶ mindáyavena naaóv'á
 Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna
 séna

Áánútu séna kawer-óntámbá ítámare'a
 naambó asiramáimo kwaikwai'o
 ínintave'a Sáfyono-naopa'a
 ávonkaan-ontamba makáúmne.

óntantavenamo siráintembo
 íníwaimpa'o agevamáimo
 ménaaowai íma tigeayévésa
 ónááowe siráiyé

mináimbá Ísu Káráísitintavena simái
 agaimakáiyé. ⁷ Áánútun-aaíyave'a áraire
 sé'a kwenká'á agevamái má'yáawai
 minóntánkó anómban-iyé kwésevo
 Áánútun-aaíyavesa íma áraire kwésewai
 minóntánkóntávésa íma mirán-áimbá
 kwésewe. mindáyavena Áánútun-aaí
 aúvávimba agaimaréna séna
 óntan-damba on-kwáásí moórá-
 ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa
 maisukáawe. aáno minóntánkó
 ávonkaamba uráiyé

agaimaréna siráiyé. ⁸ moóráva'a
 agaimaréna séna
 minóntánká'á tísamaima
 turarésa tanaambá vánááowe
 agaimaréna siráiyé. tanaambó
 vaantembá Áánútun-aaí araaisésa
 miráumai tanaambá kwévaawe. ááéma
 íma mirá uráanka'a Áánútu séna mirá
 ónááowe siráinka'a pósa miráumai
 tanaambá kwévaawe.

⁹ miwí Áánútun-aaí arááíráavo
 íma mirá é'a mimbórá-ándá-
 kwáásíráámbá é'a Áánútu
 ítámakain-kwaasi é'a anóndakona
 mono'-má'yáí-kwáásí é'a Áánútundei-i'a
 umátínkarain-kwaasi owaná Áánútu
 tínkwíyan-ayampakemba kwená
 ságyan-ayampa'a mégwétinkaisa'a
 ó'oran-kawé'-mayai má'yáin-aimba
 kosimátíma'mae naaónááontavena
 ítámakaiye. ¹⁰ ááéma íma Áánútuna
 kwaasi-i'a uré'a ívé'a kwená
 kwaasi-i'a owaná ááéma íma arumbá
 umátínkaraimba isaná ívé'a arumbá
 kwéumatinkaiye.

Áánútuna

mayái-kwáásín-owe kwaasái.

¹¹ kesí kwaásiyono. ó'om-baravaken-
 kwaasi pó'a marapá'á kwááyu mé'a

mindáyave'a marapá-tántáátávésa tirááiyavesamo kwéomba tínaaemba umátime'a imo tínaaembo umátimiyano éna mintántáákó tavisimái kentí imáyáa sáwí'a umátinkaniye. ¹² Áánútunopa'o imo tiráán-kwaasivimba mé'a kaweré su'mai úmae iyíyasa sáwí'a kwéowe suwááesa kentí kawe'-má'yái tuwánésa pósa Áánútuma marapá-kwáásiyávéna imáyáa índa-kanaavimba kogwantésa kwenáwí'a mósá maránááowe.

¹³ Ísóigonatave'a imáyáa é'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiye'a aiva'ó kárákwiraiwai aísamaivimba áikwiye'a ¹⁴ kwemó usásintinkaraiwai tísamaivinkwara'a áikwiyo. sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timésa kawe'ó kwéowai kawer-áimbá simátimenaontavena usásintinkaraiwai mindáyave'a tísamaivinkwara'a áikwiyo. ¹⁵ Áánútu maarámó ónááontavena arááima kwétaiye. kawe'ó íyasamo ésa sáwí-imayaavinkembo úwoi-aimbo kwésewai táái kentí kawe'-má'yáigó itániye. ¹⁶ Áánútu kentí sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyátínkaraisana póna íma tátokaisa'a mé'a miráumaimo má'yáamba íma aúp'áá sáwí'a kwé'e'a Áánútuna mayái-kwáásí pó'a kwemó sintení'a kwé'e'a ¹⁷ amáparawaiyave'a imáyáa é'a Áánútuna kwaási kentí kwaásivimba kentirumbá kwétime'a Áánútu áároi kwéinkaise'a mé'a marapá'ó kárákwiraiwai áái mósá máráaro.

Ísumo uráinteni'a mirán-oro-kwasai.

¹⁸ mayái-kwáásíyóno. kentí anón-kwaasi táái isé'a síyanteni'a mirán-oro. íma kawer-ánón-kwáásí tááiye su'mai isé'a túwáávitemo íyan-anon-kwaasi tááigwara'a isáaro. ¹⁹ keinárawa'o imo sáwí'o íyasamo umbai-yántáá'ó úwoimo tímíya'o Áánútuntave'a imáyáa é'a

asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. ²⁰ ánivo sáwí'o íyasamo tínkamiyambo aánoumaimo méwanamo éna Áánútu kentúwí'a íma mósá marániye. ánivo kawe'ó íyasamo tínkamiya'o asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. ²¹ Ísu Káráísitimba áí'a úní'a umánkaraamba keinárawatavena imáyáa éna asiramái ména mirán-ámbá agaráátínkaraimba pó'a mirán-oro. mirá ónááontavena Áánútu táayaraiye. ²² Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna íma kampar-áimbá séna íma sáwí-aimba simbá ísaraawe Ísuntavena mináimbá agaimaréna siráiyé. ²³ simái sáwí'a umánkowana anondá íma sáwí'a umátinkowasa áí'a úní'a umánkowana anondá sáwí-meyamba mayánááowe íma simátimena arupí umai-meyambo tímíníwaina imáyáa asiramái uráiyé. ²⁴ Ísu Káráísiti sáwítaamo uráunda-meyamba maimaéna taaira'á pukáiyé. sáwí'o kwéundaya sínaaemba umáméta arupí umáíya ménaundayavenaya pukáiyé. kwenáúmo sáwí'o umánkaraantavena póna kentáá kawe'á umásínkaraiye. ²⁵ keinárawa'a uwóváguraawana tí'maena tisa'á keinárawaka'a kárákwiraiwaina aampa'á kwégwaraawe.

aarakwátí kwaasái.

3¹⁻² aaraiyónó maarán-oro. kentuwai'máá táái isáaro. kentuwai'máápinkemba évakarawai Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésesa má'yáawai kembá tuwánésa Áánútumpa'a ténááontave'a kawe'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. íma ayáátáar-aimba sé'a Áánútuntave'a imáyáa é'a kawe'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. ³ kwaási ará'áa súrampimba sivúwóvo

sé'a íma konaarírí é'a kawer-únánkwátói konaaríríyávé'a íma anón-imayaa é'a⁴ paru umái kentirunkó kawé'ó ínimba íma ááéma ánásainana mindá Áánútu aúranka'a kawé'an-iyé.⁵ naaóvá'á aaraí Áánútuntavesa imáyáa ésa kwemó to'mayaa umátínkaron-tantaa'a amumarésa máyón-inimba miwí tuwai'máá táái isésa kawé'á umái maémaembaniyé.⁶ minínímpínkémhá moórá-ininko áwí'a Séraa awaikó áwí'a Ááváramu úwana kwenáái iséna kesí anóndakoma óne siráiyé. kawé'ó é'o ímo amápa-tantaatave'o táátave'o é'o é'a kwenayáámumbaari'a ónááowe.

⁷ miráumai kwaaimó é'a maarán-oro. kentuwainímbáá'a kawé'á umátinke'a miwí túma íma asiramái kwáyáintave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. keináraware kentuwainímbááare aúnaí'a umái ménaaontavena Áánútu kawé'á kwéumatinkaivo mindáyave'a kawé'á umátínkáaro. mirámó íyanamo éna moórá-umbai-yantaako kentí námúnaa-ampimba íma itányé.

mimbórá-ímáyáan-oro-kwasai.

⁸ moórá-aimba ísáaro. kentúma íma maimaé iyé'a mimbórá-ímáyáa é'a keáváráwáínónndaamo imáyáamo ontembá moórá-morawai mirán-imayaa é'a túwa'naa oro.⁹ sáwí'o umátínkaiya'o é'a anondá íma sáwí'a umátínkáaro. sáwí-aimbo simátínkaiya'o é'a anondá íma sáwí-aimba simátínkáaro. sáwí'o íyawai anondá kawé'á umátínkáaro. Áánútu tááyonka'a kawé'á umátínkaumne siráimba pó'a kawé'á umátínkáaro.¹⁰ mindáyavena Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna évakarawai ayáatáaka'a sirunkó kawé'á ína'a ménae sésamo ésa kampar-áiné sáwí-aine¹¹ sáwí'o kwéon-tantaare tínaaemba umámesa kawé'á ésa paru umái

ménaaontavesa tiyáántán-kwimai máero.¹² Ísóigo arupí umáímo máyáawaira'a kwégarakwiyéna miwítí námúnaa kwéisená túwa'naa éna sáwí'o kwéowai ánaaemba kwéumatimiye

agaimaréna siráiyé.

¹³ kemá tiyáántán-kwimai kawé'á kwéomba pósa íma sáwí'a umátínkanaaombanivo¹⁴ arupí umái máyáambo umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kawé'á umátínkanivo minúbái-yántáátáv'é'a íma anón-imayaa é'a minúbái-yántáá'ó timínín-kwaasiyave'a íma táátave'a é'a¹⁵ Ísu Káráisitintave'a kawer-ímáyáa kwé'e'a kwentáv'é'a sé'a kweyáá Ísóigoman-iyé síyasa tísaa esamo sésamo Áánútuntave'o imáyáamo ombá nóra simáíya kwéoo síya'o é'a kawer-áimbá simátiménaaontave'a to'mayaa umái mé'a¹⁶ kawé'á umái kwempakémhá simátíméro. kentirunkó íma kae'náé'a éna arupí umái kwaína'a Ísu Káráisitimp'a aráápamai arupí umái máyayasa évakarawaimo simáímo sáwí'o umátínkaiyambo ésa miwí tááigo tosé'mái tigaemá íníyé. mirá ónááontave'a kárakwiýoro.¹⁷ kawé'ó kwéombo Áánútumo ímo ítátínkainasamo ésa umbai-yántáá'ó timénááomba mindá Áánútundein-iyé. ánivo sáwí'o kwéombo umbai-yántáá'ó timénááomba mindá kentí ááinkoman-iyé.¹⁸ miráumai ímo arupí umáímo máyáawai Áánútunopa'a kónááontavena Ísu Káráisiti arupí umái máyáiwai mimbórá-táwai puwéna mimbáyáímá ánásariyé. kwenáúgo pukówana amankó ména¹⁹ évakarawai timankó ándáraambo kwímai máyómpimba kwenáái kosimátímakaiyé.²⁰ naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa ména non-avóvomayapa'o kwínín-damba úmakonka'a Áánútu kesáái ísáaro séna

timu'marówasa kwenáái arááísúntavesa
 pukówana naaémba Ísumo puwú-tawai
 miwí timankómbá kwenáái
 kosimátimakaiye. avakaumboé-kwaasi
 non-avóvomayaapa'o kwínín-daumpa'a
 umáyówana miwí nonkó íma
 nawíkwasa íma puwésa kawé'a umái
 maémaembanieye. ²¹ mindónkómó
 uráinten-umasitai'a mono'-nómbá
 kwévetinkaawana Áánútu tí'mai
 kawepá'á mégwétinkaiye. nombó
 kwévetinkaamba paáká-kúrákémbá íma
 kwésese ovo Áánútumba áisaa owaná
 tirumpimbá íma aái kwaíndayavena
 sáwí-imayaa maitiyuwáníye.
 Ísu Káráísiti pukáimpinkemba
 usásinkaintavena sáwí'o umáímo
 máyáampinkemba tí'mai kawepá'á
 mégwétinkaiye. ²² Ísu Káráísiti
 pukáimpinkemba usásinena Áánútu
 ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á
 uména kwíyómpaken-kwayo'naraware
 anóndaraware asirayándáraware
 miráumainarawaka'a kwégarakwiyye.

Áánútuna imáyáavinkeni'a oró-kwásái.

4 Ísu Káráísiti áí'a úní'a umánkówana
 asiramáímo imáyáamo uráintemba
 keinárawakwara'a asiramái imáyáa
 oró. túra'o tí'o úní'o umátínkówai
 miwímó sáwí'o ónááon-imayaago
 íma tátokaiye. ² marapá'ó máyáamba
 sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a íma
 kwé'e'a Áánútuna imáyáavinkeni'a oró.
³ Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasimo
 kwéontemba keinárawakwara'a mirá
 uráavo ívé'a íma mirá kwéowe. ááema
 maarán-umai áwáyo-tantaa'a kwé'e'a
 sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a kwé'e'a
 uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á
 kwé'e'a toómbá námae kwéiye'a
 uwo'aó'-nómbó kwéne'o uwo'aó'ó
 ónááontave'a torupamáí mé'a kígaumo
 umándanaao sumpur-áínkón-ááima

mósá maré'a kwaántá-kwaasiyonti
 imáyáa mósá maré'a mirá uráambanivo
⁴ ívé'a íma miwísé torupamáí mé'a
 mirá-sáwí-yántáá'á íma owasá tuwánésa
 sésa ívé'a nóra séra íma mirá kwéoo
 simái sáwí'a kwéumatinkaawe.
⁵ Áánútu to'mayaa umái ména
 pukén-kwaasigwara túvamaimo mén-
 kwaasigwara'a miwímó máyáawaina
 ááimba tísaá ínasa simámíyana miwítí
 meéyámbá timíníye. ⁶ marapá'ó
 máyónka'o uráam-beyamba mairésamo
 pukáawai Áánútumo máyáintemba
 miwí timankómó miráumaimo
 ménaaontavena Ísu Káráísiti
 kwenamankó kwená áséi-kwasai
 púwún-kwaasi kosimátimakaiye.

Áánútu mayáígóná asirayámbá tímakain-kwasai.

⁷ amápa-tantaa'a ánásanin-kanaa
 sáwíyanka'a tínimba pó'a námúnaa
 símae'a kwéiyon-aimpimba
 kawer-ímáyáá umái kárakwiyyoro.
⁸ moórá-morawaivimba kentirumbá
 timí-timi kwé'e'a mirámó é'o é'a
 sáwí'o umátinkanaaomba mirá-sáwí-
 yántáátáv'é'a íma anondá ónáe-imayaa
 é'a ⁹ namu-kwaasímó tíyamba naambá
 toómbá timé'a íma íái simátínkáaro.
¹⁰ kawé'á umátinkanaaontavena
 Áánútu moórá-mora-kwaasi
 ó'on-o'om-bayaigona asirayámbá
 tímakaimba pó'a íma úwoi maé'a
 minásíráyándéí moórá-mora-kwaasi
 túwa'naa oro. ¹¹ Áánútun-ai
 kwésimatimewai mináín-úramba arupí
 umái simátíméro. kwétuwa'naa-owai
 Áánútu kwétimin-asirayandei túwa'naa
 oro. Ísu Káráísiti kwétuwa'naa-isa'a mirá
 kwé'e'a mindáyave'a amápa-tantaatave'a
 Áánútu áwí'a mósá kwémaraawe.
 Áánútu áwí'a anómba kwaíkawai'a
 kwéisana kwená asirayánkó mirámó
 kwéimba mindá árair-aimban-íye.

**Ísumbo umánkaraantemba kembá
tí'a índai'a ónááon-kwasai.**

¹²kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi owaná kentópa'a anón-umbai-yantaa'a timbá minúmbái-yántáápímbá mé'a mindáyave'a íma táátave'a é'a sé'a ó'oran-tantaa'a kesópa'a tiráiyé íma seró. Áánútuwema asiramáya máyáantavaiya'i. íya asiramáya máyáantavaiya'íyo. minúmbái-yántáá'á kentópa'a kwétiye. ¹³Ísu Káráisitimbo áf'o úni'o umánkóntemba keinárawa'a tí'a úni'a umátínkaraamba póna kentirunkó kawé'á ínana Ísu Káráisiti ságayankwara'a kumíndara'a kentirunkó anón-kawé'a íníye. ¹⁴Ísu Káráisitina kwaásima ontávésamo simáímo sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma imáyáa íyana kentirunkó kawé'á éna Áánútun-amanko ó'oran-amanko keinárawate máyáintavena kentirunkó kawé'á íníye. ¹⁵keinárawapinkemba íma moóráwai kaekó kwaási tinkámbai puwésa íma umóyámbá ésa íma ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a ésa íma aosaambá kwiyésa mirámó íyawaimo ésa sáwí-meyamba mayánááovo ¹⁶Ísu Káráisitina kwaási-i'o onkákémbó umbai-yántáá'ó timíya'o é'a íma táátave'a oró. miwí tirunkómó sáwí'o kwéinasamo Káráisitina kwaási owémó kwésiyamba Áánútumpa'a súwi seró.

¹⁷Áánútu amáparawaimo máyáawaina áaimbo tísaa ínín-kanaamo tínimba aiva'á kwená kwaásiya síjaa ena kentáámó umbai-yántáá'ó siménamo ényaya kwená áséi-kwasaimo arááíráan-kwaasi anón-umbai-yantaa'a timíníye. ¹⁸mindáyavena Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu arupí umái máyáawaima sáwí-imayaavinkemba tí'mai kawepá'á métínkáimba mindá umbai-máyáímán-ivo

Áánútuntavesamo ímo aamoimó ésamo sáwí'o kwéowai miwí sáwí'o umáímo máyáampimba miráumai sáwí'a umái ménaaowe

agaimaréna siráiyé. ¹⁹miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba séna umbai-yántáá'á kentópa'a tíníye siráin-kwaasi kawé'á úmae kwéiyé'a Áánútunka'a agevamái máéro. Áánútumo taróruurawai éna sintení'a iwái kwégarakwiyyivo kwenká'á agevamái máéro.

**Áánútuna kwaásira'a
kárákwiyoro siráin-kwasai.**

5 kemá Ísóigona kwaásira'a kárák-wiraundawai úna'a keinárawate Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi simátíménda ísáaro. Ísu Káráisitimbo áf'o úni'o umánkaraamba kesúrandei awáné'a kwemó ságayankwara'o kumíndara'a miságáyámpímbá ménaumpo ²monor-ánón-kwáásí simátíménda ísáaro. sipisípira'o kárákwiraawaimo kawé'ó ontembá miráráan-umai Áánútumo kwená kwaásimo tímakaiwaira'a kárákwiyoro. íma kárákwiyonae síyampinkembo kárákwiyé'a Áánútumba arááíma táíndai'a umái kárákwiyoro. óntamba mayánáe-imayaa íma é'a túwa'naa ónáe-imayaa é'a mimbáyáírá'á kárákwiyoro. ³Áánútumo tímakain-kwaasira'a kárákwiyomba íma mórúna tiyuwé'a kawé'ó umáímo mémba tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ónááowe. ⁴aiva'ó kárákwiraiwaimo kwíyómpakembo kumíndara'a keinárawa'a usáyaaítaraawaiti ó'oran-kawé'-meyamba timínana íma ánásena kwaíkwai'a íníye.

⁵ívé-kwaasi kentí anón-kwaasi táái ísáaro. amáparawai kentúma íma maimaé iyé'a moórá-morawai túwa'naa umai máéro. mindáyavena Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiy-
owai kwétuwentayuwaivo
kwenáísamaivimba kwémaewai
kwétiravayaiye

agaimaréna siráiyé. ⁶ mindáyave'a
Áánútu asirayáwái aúranka'a kentúma
íma maimaé iyíyana kwemó imáyáamo
índa-kanaa kentúwí'a mósá maráníye.
⁷ Áánútu keinárawa'a kwétuwa'naa-ena
kárákwiraivo umbai-yántáákóná
imáyáa kwembá ámatuwe'a máéro.

⁸ áwáávitemo in-íyánkómó póimo
kwaásimo vándaintemba Sáátáánigo
kwaásimo kweivárf'o índayavena
kwéivo táátave'a kwée'a kárákwiyoro.

⁹ Áánútun-aaiyave'a asiramái
imáyáa kwée'a Sáátáánigon-aai
a'áo seró. amápa'-maravakewaimo
Áánútun-aaiyavesamo árairemo
kwésewaitopa'a mirán-úmbái-yántáá'á
kwétivo imáyáa é'a Sáátáánigon-aai
a'áo seró. ¹⁰ umbai-yántáá'á kentópa'a
sáwíyanka'a kwénimba Áánútu
kasenkuí'a umátinkena tirávamai
asiramátinkaina'a asiramái ménaaowe.
Áánútu úwoi túwa'naa úmae kwéiyena
Karáísitiye tarútinkena séna kesí

ságyan-ayampa'a ságyambo ímo
ánásanin-ayampa'a métinkanaumne
siráiwai mirá íníye. ¹¹ kwená asirayánkó
kwaíkai'a éna íma ánásanimba mindá
árait-aimban-iyé.

¹² moóráwai áwí'a Síyóvénesi
súwa'naa isa'á kínda simái kwéa-
gayaumne. kwemá Áánútuna kwaási
éna kesí mayáímá kawé'á umái kwé-
mayaiye. asiramátinkanaundayave'a
maanáúvái kwéagayaumpo árai'a
Áánútu úwoi kwésuwa'naa-in-aimba
kwésimatimunda tirumpimbá asiramái
tátore'a máéro.

¹³ Áánútuna kwaási Pépíróni-naopa'a
máayáawai Áánútumo keinárawa'o
ítámakaintemba miwí ítámakaiwai
keinárawatavesa sésa kawé'á umái
máéro sewaná kesááninko áwí'a
Máákaagwara'a séna kawé'á umái máéro
kwésiye. ¹⁴ Ísu Karáísitina kwaásin-ovo
moórá-morawaivimba kentirumbá
timé'a tiyáamba tíméro. Karáísiti kwená
kwaási paru kwéumatinkaintave'a
námúnaa kwésune.

*kemá Pítaamo súnda-aimba kwéana-
saiye.*

2 Pítáa

kampa'-mónó-kwáásí Ísun-aagomba kwaé'náer-umai simátímún-aimba Pítáa iséna Ísuna árair-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye. Ísumba awánéta kwemó sirón-aimba isááwándawai simátíma'mae iyówánda-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

1 kemá Sáimoni Pítáa maanáimbá maanáúváivimbá agaimarúmpo isáaro. kemá Ísu Káráisitina aantá-kwaasi úndanivo kesáámó úndantembo Áánútun-aaiyave'o árairemo kwésewai isáaro. kentáásí Áánútuwe Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaiye arupí umái mésarai kawer-ímáyáá símakaayata mindáraise aráápamaiya kawe'á umáíya máyaumne. ²Áánútuwe kentáásí Ísóigo Ísuntetopa'a té'a kawer-ímáyáá tamaé'a mirámó úmae kwéiyomba úwoi túwa'naa úmae iyésarai paru umátínkáva'a iyíya'a ménaaowe.

Áánútu kentáámá ításinkarain-kwasai.

³⁻⁴Ísu Káráisiti sááyowana kwená ságayanko kwená ó'oran-kawe'-mayaigo tavisúwata kwenópata téta kawer-ímáyáá taísaraumne. Ísu Káráisiti mirán-kwáásígó póna kwemó kawe'á umátinkanaumnemo siráin-aimbo éna mirá ínimba póna kwená asirayámbá kwésimisata Áánútuntaveta aamoí éta arupí umái méta kwenáái simátímakaundaya póna marapáké-sáwí-ásíráyánkómó kwaásimo sáwí'o kwéiwai keinárawa tine'á íma tátoraína'a tuvintuwe'a Áánútuwe tarúmai ménaaowe.

⁵mindáyave'a imáyáa é'a maarámó ónááontave'a asiramái mayái máyáaro. Áánútun-aaiyave'a áraire

sé'a kwenká'á agevamái máyáamba kawer-ááimbá mar'éa minkákémbá kawer-ímáyáávínkéní'a kwée'a minkákémbá ⁶kentúra'a kárákwiye'a minkákémbá asiramái mé'a íma tivón-káína'a Áánútuntave'a aamoí umái mé'a ⁷Áánútuna akúmbá máyáantave'a túwa'naa úmae kwéiye'a kentirumbá timé'a ⁸mirán-oro. mirámó úmae iyé'o é'a Ísóigo Ísu Káráisitina kawer-ímáyáá isé'a anóni'a umái mé'a kentí mayái áúgwara'-mayai mayánaáowe. ⁹mirán-káwé'-má'yáímó ímo kwémayaawai Áánútumo sáwí-imayaamo maitíyukain-aimba tuwinkásuwesa táá'o káúnkaiwairaamba umái máyáawe.

¹⁰kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawa'a tááyamai ítámakaivo imáyáa é'a kwesé asiramái máéro. mirámó é'o é'a sáwí-amba íma kwaránaáowe. ¹¹miráumaimo méwanamo éna kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkenta iyásínkáiwai keinárawatavena séna tíya'a kárákwiraana'a kesópa'a maí'mai'a úmae iyónááowe síníye.

¹²mináráír-áimbá á'a ísare'a asiramái kwégwaraamba pó'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. ¹³marapá'ó máyaundara'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. mirámó ónaunda kawer'á ónaumne. ¹⁴ááema kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti simásimena séna puwíníyone siráimba pó'a sáwíyanka'a puwé'a íma marapá'á ménaunda pó'a ¹⁵mináimbá agaimaré'o púwóna awáné'a mináántávé'a imáyáa úmae iyónááowe.

Ísuna ságayamba awánáúmne siráin-kwasai.

¹⁶kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti asirayánkwará'á kumíníye-aimba íma manír-áínkáántá simátímakaundayaanivo súrandeíya kwená

usáyaaitaya-sagayanta awánaraun-dayaveta áráir-aimba simátímakaumne. 17-18 Áánútu ítámakain-omaka'a Ísuwe máyaawananya Áánútu kentáásivowa Ísu áwí'a anómbe éna usáyaaitaya-sagayampinkemba séna kesááninko ónana ávááraumai entávéna kwésinkansa'a ávááraumai aamoí kwéumankaumne kwíyómpakemba súwata ísaraumne.

¹⁹ Ísaraundayaveta asiramái séta naaóv'á'á Áánútun-ai simátímkon-aimba áráir-aimban-iyé. súndaya mináímbá imáyáa oró. túnkain-ayampa'a sáma kwégain-aimban-ivo mináímbá aúvávimba awánáiyana aaváúmó usénamo sámo kaintembá kentí imáyáavinkemba miráumai sáma káínana Ísu Káráísiti aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-okoraamba umái sáma kamátinkaniye. ²⁰ simátíménda-aimba ísámai kawé'a oró. naaóv'á'á Áánútun-ai simátímkowai aúvái-kwandaavimba agaimakón-ainkona ááimba kemá kwaási kentáásí imáyáavinkemba íma kanaán-umai isánaundayaawe. ²¹ íma miwítí imáyáavinkemba simái agaimakáavo Áánútun-amanko kwenáái simátimuwasa agaimakómbe Áánútun-amanko mináínkóná ááimba kwésuwa'naa-isata kwéisaumne.

Áánútun-aigomba

kwaé'náer-aimba sénááon-kwasai.

2 naaóv'á'á Áánútuna kwaásivimba Áánútun-aigomba kwaé'náer-aimba simátímkowai paárraantemba keinárawapimba mirán-kwáásí paárésa kampa'-mónór-áímbá simátimesa Áánútuna kwaásimo sáwí'o ónááon-aimba simátimesa anóndako sáwí-imayaavinkemba iyátínkarai-waimba tínaeemba umámiyana naaéemba Áánútu avekáán-umai tínkaminiye. ² sáwívarawai miwítí

aambá kwaásimo sáwí'o kwéon-amba kwarésa mirá íyasa tuwánésa sésa Áánútuna kwaási sáwí'a kwéowe mináímbá simái áráir-amba sáwí'a ónááowe. ³ óntamba mayánáe sésa aamoí kwéesa kentí imáyáa tavisénáe sésa kampa'-mónór-áímbá simátimenaawe. sáwí-meyamba timíníwai naaóv'á'á to'mayaa umái ména tínkaminintavena timu'maréna máyáiyé.

⁴ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba sáwí-ayampa'a mótkowasa túnkain-ayampa'a ándáva'a mésa sáwí-meyambo mayánááontavesa amu'marésa máyáawe. ⁵ naaóv'á'á Nówaa máyonka'a Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba nonkóntávéna amápa'-marama aavú'naao súwana aavú'nowasa putásowana mimpínkémbá Áánútu Nówaaawe kwená akúmbá avakaeté-kwaasiye tíyótkowasa túvamai maémáembaniye. Nówaa Áánútun-ai arupí umáímo maí-áímbá simátimuwasa íma ísónkakemba putásaraawe. ⁶ naaóv'á'á Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiye sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba iravímbá agaisukáivo Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a kwéowai mináímbá isésa sésa sáwítaamo kwéundamo ímo ivátúwáananayaamo éna kentáágwárá'á miráumai sínkaninimba póta ivátáámó túwáandaamo éna íma sínkaminiye sénááowe. ⁷ moóráwai áwí'a Áróti Áánútu kwentávéna púwivo séna íma auwómbe áíkaiye. kwemá arupí-kwaasi éna sáwí-kwaasimo áwáyo-tantaa'o untávéna arunkó umbái taráiyé. ⁸ miwívímbá ména aasiyaasi-táwai miwítí sáwí-aimba iséna miwítí sáwí-mayai awánówana arunkó ávááraumai umbái tómbanivo kwemá arupí umái máyontavena

Áánútu íma auwómba áíkaiye.
⁹miráumai Áánútunavesa aamoí
 kwéowai umbai-yántáápínkémbá
 Ísóigo kawé'á umái tíyótinkena sáwí'o
 kwéowaiti sáwí-meyamba toréna
 kwaásimo máyáawaina ááimbo tísaa
 ínín-kanaamo tíndara'a sáwí-meyamba
 timíníye. ¹⁰áwáyo-tantaari'o kwéowai
 Áánútumo kwégawaaimba tínaeimba
 kwéumankaawai anó-sawi-meyamba
 timíníye.

mínkámpá'-mónó-kwáásí miwí
 túma mósá marésa kesááigo
 usáyaaitainkwaé sésa kawé'narawa'a
 kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba
 kwésimatinkaantavena íma táá'a
 kwégaisasa úwoi sáwí-aimba
 kwésimatinkaawe. ¹¹kwíyómpaken-
 kwayo'narawa'a miwítí asirayánkó
 mínkámpá'-mónó-kwáásítí asir-
 ayánkómbá usáyaaitaraimbanivo
 mínkwíyómpákéwái Ísóigo aúranka'a
 íma aai simátinkesa íma sáwí-aimba
 kwésewe. ¹²kwái-kwaambo
 kwétuvu'naan-tantaakomo amá-
 parawaina ááimbo ímo awánaantemba
 mínkámpá'-mónó-kwáásí mirá
 ésa évaka-tantaakona ááimba
 íma awánaraantavesa sáwí-aimba
 simátínkáamba pósa kwái-kwaambo
 ánásaantemba miwí mirán-umai
 ánásanaaowe. ¹³miwí umbai-yántáárí'a
 umátínkáamba pósa anondá
 umbai-yántáá'á mayánaáowe. miwí
 sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa avora'á
 kwéesa aamoí kwéesa keinárawatemo
 toómbó nánááontavesa torupamáí mésa
 sáwí'a umátinkesa kentí imáyáa tavisésa
 sáwí-ampa'o mógwétinkaantavesa
 aamoí kwéesa ¹⁴aarai túrampimba
 ta'mai-ya'mai kúrúamba tivú'mae
 iyésa aamoisayán-kwáásí sáwí-ampa'a
 tavisimái mótinkesa túran-andamo
 kwéowai tíráá'a póna Áánútu
 sáwí-meyamba timíníye. ¹⁵arupí-amba
 tuwésa sáwí-amba kwégwaraawe.

naaóv'á Pío ááninko áwí'a Péramu
 kwemá Áánútun-aaí simátímakowai
 éna sáwí'o uráimpinkemba óntamba
 mayánae-aamoí uráintemba miwí
 mirán-ámbá kwégwaraawe. ¹⁶ánivo
 Péramu sáwí'a uráintavena Áánútu
 áwáá'a séna kwená póigo áwí'a
 tónkigomba kwaási amósánkaamba
 umánkowana aai súwana Péramu iséna
 kwená uwo'aór-ámbá tukáíye.

¹⁷mínkámpá'-mónó-kwáásí íma
 kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe.
 nonayumpinkémbá nombá íma usamái
 kúmíntenkaan-kwaasima owaná póna
 Áánútu miwíyávéna túnkain-ayampa'a
 to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á
 komai'mai'a ónááowe. ¹⁸miwímá sáwí'o
 umáímo máyáapinkembo kawepá'ó
 kwétewai keivári'a méonae sésa
 áwáyo-tantaakon-auma mósá kwé-
 maresa kampar-áimbá kwésimatimesa
¹⁹kentí imáyávinkeni'o íyanamo
 éna misáwí-yántáákó íma tátoraniye
 sembánivo miwí sáwí'o kwéon-tantaako
 tátokaimba pósa misáwí-yántáápímbá
 mésa ánásanaaowe. moórá-yantaako
 kwaásimo kwéusayaaitaimba
 mínímáyáágó kweivári'a umái
 tátokaisasa kwenaráái kwégwaraawe.
²⁰kentáásí Ísóigo Ísu Káraísiti
 sáwí-imayaavinkemba iyásínkáí-
 waimpa'a tésa sáwí'o kwéom-bayai
 ivátuwesamo tínaeembo umásukaawai
 miwímá moórágwara'o sáwí-ambo
 kwaráíyanamo misáwí-máyáígómó
 tátorainasamo ésa ááemo sáwí'o
 uráamba mindá sáwíyanka'an-ivo
 naaémbo sáwí'o ónááomba mindá
 anó-sawí'a umái ménaaowe. ²¹arupí-
 ambo ímo kwakésaraai sáwí'a uráasino.
 ánivo arupí-amba kwakésa ivátuwesa
 Áánútuna kawer-ámáámbá tínaeemba
 umáméntavesa pósa ávááraumai sáwí'a
 kwéowe. ²²miráumai kwéesen-aimba
 árair-aimban-íye. iyánkómó miímo
 kwi'makénamo imbá ó'omba kwénaiye

kwésesa moórá-aimba sésa póigomba nombó pérankaawana imbá toivimbá kwémaiye kwésewe. iyánkó póigomo intembá minkámpá'-mónó-kwáásí mirá-sáwí'á kwésewe.

Ísu ókwara'a kumíníye-kwasai.

3 kesí kwaási arupí-imayaa ígwáe sé'a moórá-avvai agaimái tímake'a maanáúváígwárá'á kwéagayaumne. ²naaóv'á'á Áánútun-aaí simátímakowai sirón-aimba is'é'a Ísóigo sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaiya siráin-aimba kwená aantá-kwaasiya simátímakaunda-aimba imáyáa oró. ³simátíménda imáyáa oró. naaén-kanaa tínimba sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi tésa kentuwíráái sésa ⁴Ísumo sénamo marapá'á kumónaumnemo siráimba náávara máyáiyó. naaóv'á'á kwíyómba maramá tarórunonka'a kwáyáin-tantaa'a íma ó'on-tantaa'a paárisata kwéawanaumpo kesivoísáíya á'a pukuráawana íma ó'on-tantaa'a kwévaariye sénááowe. ⁵miwí maarán-ímáyáá ónái íma kwésewe. naaóv'á'á Áánútu súwana kwíyómba maramá paárúwana nompínkémbá maramá iyéna non-avumpimbá maramá kwéraiye. ⁶naaémba Áánútu nonkóntávéna súwana marapá-kwáásí ánásasukaiye. ⁷Áánútu sisaná kwíyóne marawémó kwáyáimba póna kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaamo tándara'a Áánútu kwentávésamo ímo aamoimó ésamo sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tíména kwíyóne marawé iravímbá agaisuwáníye.

⁸kesí kwaásiyono. maarán-ímáyáá oró. imó kwétaamba táámpamaiya kwéawanaumpo Áánútu íma mirá imbá amápa-kanaa mimbórá-kánáaráámbá aamun-úmarena sáwívar-ima 1,000 íma maréna mimbórá-kánáámán-íye siráivo ⁹kwemó marapá'ó kumónaumnemo

siráin-aimba íma tukáisasa évakarawai mináímbá iv'á'á tukáiye-imayaa kwésewe. Ísóigo séna kesí némpa'a maí'mai'a ésa sáwí-ayampa'a kovo séna sáwí-imayaa tuwésa kesópa'a tíyantavaiye séna timu'maréna ména íma ááéma marapá'á kunkáiye. ¹⁰umóyán-kwáásígómó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísóigo mirááán-umai kumíníye. minkánáá anónka'a awairái kwésindavinkemba kwíyómba áuyokwinana kwíyómba o'á aaváúmá iravímbá agaisuwáinana marapá'á amápa-tantaa'a kwáyáine marawé iravímbá agaisuwáníye. ¹¹miráumai amápa-tantaa'a ánásan-intaveta kesáámó máyaundayaveta imáyáa éta Áánútuntaveta aamoí kwéeta arupí umái méta ¹²Ísumo marapá'ó kumíníntavena siráái kwétaisata amu'maréta méta ááémo kumíndawe séta siyáántán-kwimai Áánútuna mayái kwémayaundaya póna minkánáá paárinana kwíyómba iravímbá agaisuwáinana o'á kwíyómba aaváúmá anón-iravimba agaisuwáinana nonkáámbá umágwiniye. ¹³ánivo Áánútu asiramái séna aúná-kwiyone aúná-marawe tarórumaraanana arupí-yantaare su'mai kwéniye siráinta amu'maréta máyaumne.

¹⁴kesí kwaásiyono. mirán-kánááyáv'é'a amu'maré'a máyáamba Áánútu aúranka'a kaweré su'mai umái mé'a kempímbá íma sáwí-aimba kwáyaina'a paru umái ménaaontave'a tíyáántán-kwimai mayáímá máyáaro. ¹⁵kentáásí Ísóigo séna sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkanaumne séna kwempá'á ténááontavena timu'maréna ména ímo kunkáimba imáyáa oró. kentáásí kwaási áwí'a Póro Áánútu kawer-ímáyáá kwembá ámakaimpinkemba keinárawatavena imáyáa éna mináímbá agaimakáiye. ¹⁶Póro mináímbó agaimakáimba

amápar-auvaivimba mirán-áimbó
 simáímo agaimakáin-aintompimba
 évakar-aimba umbái taisasá ímo
 ísámaimo kawé'ó ésamo ímo asir-
 amáímo máyáawai mináínkóná ááimba
 kwaé'mai kampar-áimbá kwésewe.
 Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba
 amápar-aintavesa mirá ésa mirámó
 kwésentavesa ávááraumai sáwí'a umái
 ménaaowe.

¹⁷miwí mirá kwéombanivo ímo
 kunkáinka'a simátimumpo kárákwiyoro.

sáwí'o kwéowai keinárawa'a
 Áánútuwe asiramái máyáampinkembo
 tavisíyanesa kwéovo kárákwiyoro.
¹⁸kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí
 sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwai
 úwoi túwa'naa úmae iyína'a kwenópa'a
 anón-imayaa é'a máéro. kwenáwí'o
 aasiyaasimó anómbo umáímo
 kwaíkwai'o úmaenamo iyínimba
 árair-aimban-iyé.

*kemá Pítaamo sún-da-aimba kwéana-
 saíye.*

1 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye. évakarawai kampar-áimbá simátimesa sésa Ísu Áánútu ááninko póna kwaási-uramba íma aú'mái méraiye sésa Ó'on-kampar-ainkwara'a simátíma'mae nááúwana Yóni iséna miwítí imáyáa arupí umátinkanae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

Áánútuna imáyáama agaráásínkáiwaina kwaasái.

1 Ísu Káráísiti Áánútuna imáyáa agaráásínkáiwiyaama póna kwaási aúiná'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoman-iyé. mináíntáv'é'a maanáúvái agaimái kentópa'a tuwáúnana kwégwiye. ááinka'a maramá íma kwáyonka'a kwemá maémáimba marapá'á kuména keséya máyowata súranta awánamai kawé'á éta kwenáái iséta siyáándeí ane'á tátokaundayaawe. ²aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoma avowánópa'a máyomba marapá'á kuména keséya máyowata awánareta póta mináimbá kwésimatimundayaawe. ³kesáá Áánútuwe ááninko Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaumne. awánaraunda ísaraunda keinárawakwara'a kwésimatimunda póta Áánútuwe ááninkowe tarúmaiya máyaundantemba keinárawa'a mirá ónááowe. ⁴kentáásirumba kawé'á umái anómba umásinkanintave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

Áánútu sámó kaiwáiná ááinkona kwaasái.

⁵Áánútu ááninko simásímakain-ainta simátimeta séta Áánútu sámó kaiwáiná ááimba póna túnín-tantaa'a

kwempímbá íma kwáyáíye. ⁶miráumai túnín-ayampa'a máyáamba Áánútuwe tarúmaiya máyaumne kwésewai kampa'á kwésesa áráir-ainkona ááimpimba íma máyáawe. ⁷ánivo Áánútu sámó kain-áyámpá'ó máyáintemba miráumaimo sámó kain-áyámpá'ó máyaundaya kwená kwaásiye tarúmaiya máyaumne. miráumai Áánútu ááninko Ísuma kentááyávéna imáyáa éna kumpuwúwana kwená naaegó kuména póna kentáásí sáwí-imayaa kwémaisiyu'maenaya kwéiyiye. ⁸kempíntá sáwí-imayaa íma kwáyáíye súndaya kesirunkómbá kampar-áíntá simá-uwáúnanaya Áánútuna áráir-aimba kesirumpintá íma kwáyáíye. ⁹avora'ó Áánútumpataamo sáwí-imayaayavetaamo simámé-nanayaamo éna Áánútu kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya amápa-sawí-imayaa arupí umásinkanintaawe. Áánútu kwemó siráini'a mirá éna miráumai kaweré su'mai kwéena póna sáwí-imayaa maisiyuwénaya arupí kwéumasinkaiye. ¹⁰Áánútu séna amáparawai sáwí'a uráawe simbánivo kesáámá séta íma sáwí'a kwéune kwéseta Áánútu kampar-áimbá kwésiye súnana Áánútuna áséi-kwasaigo íma sirumpintá kwégwaiye.

Káráísiti amáparawaiya siráváyáin-kwasai.

2 kesí iyámpóiyono. íma sáwí'a ónááontave'a maanáimbá aúvávimba agaimái tímúne. ánivo sáwí'o íyanamo éna siráváyáiwaiya ména kesivompátá áísaa íníye. kwemá Ísu Káráísítima arupí iwáíyá kesivompátá áísaa íníye. ²sáwítaamo uráunda-meyamba kentááv'á íma tíno séna maimaéna pukáíye. íma kentáásí sáwí-meyane su'mainivo amáparawaiti sáwí-meyankwara'a maitiyuwánintavena pukáíye.

³Áánútun-aaimo taagwiyavétaamo únda árai'a kweséya tarúmaiya máyaumneya kwésune. ⁴Áánútun-aaimo ímo taagwiyávónka'o ombá Áánútuwe tarúmai máyaumnemo sembá kampa'á sewana miwívimbá Áánútuna árai-aimba íma kwáyáíye. ⁵⁻⁶ánivo Áánútun-aaimo taagwiyávówai Áánútumpa'a tirumbá áma'mai kawe'á kwéowe. kesáámó Áánútuwe tarúmai máyaumnemo kwésundawaiya Ísu Káráísitimo máyontemba kesáá miráyá umáíya ménaumne. miráyáámó kwéunda árai'a Áánútuwe tarúmaiya máyaumneya kwésune.

**ááéraan-amaankoma
aúnái'a uráin-kwasai.**

⁷kesí kwaási ísáaro. kemó kwéa-gayaunda íma aúná-amaamban-ivo ááéraan-amaamba kwéagaimai tímúne. aiva'á simátímakaamba á'a ísaraan-amaamba kwéagaimai tímúne. ⁸ánivo túnín-tantaa'a kwéauyokwisana árai'a sámó kain-tántáá'á kwévaarimba póna ááéraan-amaamba aúnái'a umái kwévaariye. Ísu Káráisitina mayáíwínkémbá minámáámbá paáruena keinárawapinkwara'a minámáámbá kwévaariye.

⁹kentí kwaásiyavai tíyámba kwéumatinkaambanivo sámó kain-áyámpá'á máyaumne sembá sámó kain-áyámpá'á íma máémba túnín-ayampa'a paai máyáawe. ¹⁰ánivo kentí kwaásimo tirumbó tíméwai sámó kain-áyámpá'á máyáamba pósa miwívimbá sáwí-yantaa'a íma kwáyáimba pósa ó'owi tuwánésa sáwí-ampa'a íma kwégowe. ¹¹ánivo kentí kwaásiyavaimo tíyámbo kwéumatinkaawai miwí túnín-ayampa'a máyáawana túnín-tantaako túrampa'a káátagwisasa múgu'maagu'a úmaesa kwégowe.

¹²kesí iyámpóiyono. keinárawatavena Ísu Káráísiti pukáimba póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitíyukaintave'a kemá maanáúvái agaimái kwétimune. ¹³anón-kwaasiyono. ááinka'a maramá íma kwáyowana moóráwai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáísa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. Sáátáánigomba usáyaaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ¹⁴iyámpóiyono. Áánútu kentivo isa'á kwempá'á tiráantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. anón-kwaasiyono. ááinka'a moóráwai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáísa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. asiramái mé'a Áánútun-ai tirumpimbá tátore'a Sáátáánigomba usáyaaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

¹⁵Áánútumpa'o ímo tiráawaimo ontembá mindáyave'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátáv'é'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátávésamo aamoimó owáímá Áánútuntavesa íma aamoí kwéowe. ¹⁶marapákén-kwáásimó kwéowaina ááimba íma Áánútumpakemba kwéowe. kwaási kentí imáyáavinkemba kwéesa á'owiti náaindaamba túran-anda kwéesa túwí'a maimaésa kwéiyesa kwéomba íma Áánútumpakemba kwéovo marapákén-ámbá kwégwaraawe. ¹⁷marapákén-tántáá'ó tirááímo kwétain-tantaa'a maambará'á ánásainasa Áánútumba arááíma tainí'a kwéon-kwaasi aasiyaasí maí'mai'a ónááowe.

**Káráísitina
namuro-kwáásítí kwaasái.**

¹⁸kesí iyámpóiyono. naaén-kanaa maramó ánasanin-kanaa sáwíyanka'a tíníye. naaémba Ísu Káráísitina namuro-kwáásígó tíníye suwa'á

ísaraawe. Káráísitina namuro-kwáásí sáwíva'a á'a paáruraamba póta mindáyaveta naaén-kanaa sáwíyanka'a tíníye kwésune. ¹⁹ kentáávínkémbá Káráísitina namuro-kwáásí moórá-mora máyómba pósa usásimbai paáresa siyuwésaya kóuraawe. árai'o kentáásí kwaásimo máyáankakai úwoi máésino. siyuwésaya kóuraantaveta íma kentáásí kwaásin-owe kwésune.

²⁰ Ísu Káráísiti Áánútun-amankomba ai'marówana kuména kentirumpimbá máyáísa'a pó'a árair-aimba kwéisaawe.

²¹ árair-aimba íma kwéisaantavaiye sé'a ímanivo árair-aimba kwéisaantave'a maanáúvái kwéagayaumne. árair-aimpinkemba kampar-áimbá íma paárisa'a ísaraantave'a maanáúvái agaimái timúne.

²² anón-kampa'o sen-kwáásí maarán-kwáásímán-owe. Ísu Káráísitintavesa Áánútu íma usásinankaraiwaiman-iye kwésen-kwaasi ésa Ísu Káráísitina namuro-kwáásí-í'a ésa Áánútunte ááninkonte tínaaemba kwéumatimewe.

²³ Áánútu ááninkomba tínaaemba umámewai avowánkwárá'a mirá kwéombanivo Ísu Káráísitintavesa Áánútu ááninkoman-iye kwésewai ááninkonte avowántéyópa'a tarúmai máyáawe.

²⁴ Ísun-aai aiva'á ísaraan-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba íma ivátuwe'a miráumai Áánútunte ááninkonteyopa'a tarúmai maí'mai'a oró. ²⁵ maarán-áimbá Ísu Káráísiti asiramái simásimenaya séna aúnáí'a umái maí'mai'a ónááoni'a kwéumatinkaumne simásimakaintaawe.

²⁶ kampar-áimbá simátiyuwaavo sé'a maanáúvái agaimái timúne. ²⁷ kampar-áimbá simátiyuwaawai kwéombanivo Ísu Káráísiti Áánútun-amamba tirumpimbá tínkaraimba póna maí'mai'a éna íma kampar-áimbá simátimena árair-aimba kwésimatimiye. mirámó

kwésimatimisa'o ombá árair-aimba kampar-áimbá taaínkaa'a kwéowe. simátímintemba mirá é'a Ísu Káráísitiye tarúmai kwémaewe.

²⁸ kesí iyámpóiyono. kwesé tarúmai máyáamba pó'a Ísu Káráísiti kumíndara'a kwenáuranka'a íma tigaeyáv'é'a é'a úwoi asiramái ménaaowe. ²⁹ Ísu Káráísiti arupí umái máyáin-aimba á'a ísaraawe. moórá-ainkwara'a ísáaro. miráumai arupí umái máyáawai árai'a Áánútuna iyámpóíman-owe.

Áánútuna iyámpóíti kwaasái.

3 Áánútu arumbá áváaraumai kwésimiye. mindáyave'a imáyáa oró. Áánútu arumbá kwésimenayaampona kentááyáv'éna kesí iyámpóíman-owe kwésiye. kesáá árai'a kwená iyámpóíya úne. Áánútumpa'a íma tiráawai Áánútuna ááimba íma awánésa kentáásí ááinkwara'a íma kwésuwanaawe. ² kesí kwaásiyono. ív'é'a Áánútuna iyámpóí'a umáíya máyaundaya naaémba nóra kwaásiyaawa ménaumno. mináimbá íma ísaraundanivo moórá-aimbo ísaraunda simátimenaumne. Ísu Káráísiti kumíndara'a kawé'á umái awánanaundaya póta kwenkááníta umáíya ménaumne. mirán-áimbá ísaraumne. ³ mináimbá isésa amu'maráawai Káráísiti arupí umáimo máíntemba arupí umái máyáavo kárakwiyo.

⁴ sáwí-imayaamo kwéomba isaná áamáambo arááisemba isaná minkáé-tántáákó mimbóráí'a kwéiye. miráumai sáwí-imayaamo kwéowai Áánútuna áamáamba tínaaemba umámesa kwéaraaisemba póna mirámó kwéon-anonda miwívimbá kwéniye. ⁵ Ísu Káráísiti kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwánintavena marapá'á kunkáimba kwempimbá sáwí-imayaa

íma kwáyáíye-aimba á'a ísaraawe. ⁶miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwívimbá íma sáwí-imayaa kwaíkwai'a kwéivo sáwí-imayaa kwaíkwai'a kwéiwai Káráísitimpa'a íma tésa kwenáái íma kwéisaawe.

⁷kesí iyámpóiyono. kampar-áimbá simásiyuwaavo sé'a kárákiworo. Káráísiti arupí umái máyáiwai kwemó. Káráísiti arupí umái máyáiwai kwemó intembó mirámó úmae kwéiyowai arupí-kwaasiman-owe. ⁸ááinka'a Sáátáánigo sáwí'a uréna mirá úmae kwéiyena ívékwara'a mirá kwéiye. sáwí'o úmae kwéiyowai Sáátáánigona kwaasiman-owe. Sáátáánigona mayái ánásasuwainkwae séna Áánútu ááninkomba ai'marówana marapá'á kunkáíye.

⁹Áánútuna iyámpói pósa Áánútuna asirayánkó miwívimbá kwáyáintavesa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútuna asirayán-áráátómbá pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. ¹⁰ímo arupí umáímo máyáawai íma Áánútuna iyámpóíman-owe. kentí kwaásimo tirumbó ímo kwétimewai íma Áánútuna iyámpóíman-owe. miráumaiya Áánútuna kwaásiye Sáátáánigona kwaásiye taaímbaiya ísaraumne.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

¹¹moórá-mora-kwaasivimba tirumbá tíméro-aimba ááema ísaraawe. ¹²Áándamu ááninko áwí'a Kááinimo uráintemba íma mirán-oro. Kááini Sáátáánigon-árá'a póna ávákomba tuvuwúwana pukáimba maarántávéna tuvuwúwana pukáíye. ávako kawe'á umái máyowana Kááini sáwí'a umái ména póna ávákomba tuvuwúwana pukáíye.

¹³miráráán-umai Áánútumpa'a íma tiráawai keinárawapa'a tirumbá sáwí'a umátinkaiyantavena íma táá'a kaíno. ¹⁴Áánútun-akumba sirumbá

kwétimundayaveta séta Áánútuna némpa'a maénaundawaina ááimpa'a tuwéta kawe'á umái maénaundawaina ááimpa'a tamáyaumne kwésune. kentí kwaási tirumbá íma kwétimewai Áánútuna némpa'a paai máyáawe. ¹⁵kentí kwaásiyavai táyamba umátinkáan-kwaasi tínkamiyasa puwónááon-kwaasiraamban-owe. mirámó kwéowai aúnaí'o umáímo maí'mai'o kwéowaina ááimpa'a íma máyáawe. ¹⁶Ísu Káráísiti arumbá siménaya íma úwoi máimba súwa'naa ínintavena kentáyávéna ísámai pukáíye. mirá uráintaveta arumbá símakaiye kwésune. Áánútun-akumba túwa'naa eta puwúnavo íma sendayá úwoi túwa'naa ónaumne. ¹⁷óisankwara-kwaasi kentí kwaási toómbá íma makáawaima tuwánéna íma túwa'naa ombá sésa Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. ¹⁸kesí iyámpóiyono. sirumbá kwétimunemo sembá íma tóikakemba sé'a árai'a tirunkakémbá kwése'a túwa'naa oro.

Áánútumpa'a asiramáíya máyaunda-kwasai.

¹⁹sirumbá kwétimetaamo kwétuwa'naa-undaya mirámó únda-kwaasiya arupí umáíya kwémaumne. mirámó kwéunda Áánútu aúrankata asiramáíya kwémaundayaawe. ²⁰ánivo kesáá sáwí'a úndayavenaya kentáásirunko umbái kwétaivo Áánútu amápa-tantaa'a awánéna minúbái-yántáákómbá usáyaaaitaisata Áánútu aúrankata asiramáíya máyaumne. ²¹kesí kwaásiyono. mindáyaveta imáyáa úndaya kentáásirunko íma umbái taisatá Áánútu aúrankata asiramáíya máyaumne. ²²kwenáái taagwiavétaawe kwemó aamoimó iní'a kwéundayavetaawe áísaa únda-yantaa'a úwoiya kwésimiye. ²³Áánútu asiramái

séna kesááninko Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a amápa-kwaasivimba tirumbá kwétime'a máero siráimba mináimbá Ísu Káráísiti asiramáiya simásímakaiye. ²⁴ Áánútun-aai taagwiyávówai Áánútuwe tarúmai máyáawana miwísé tarúmai máyáiyé. Áánútu kwenamambá ai'marówana sirumpintá kumbéna simásimenaya séna Áánútu keinárawate tarúmai máyáiyé kwésisata kwéisaumne.

**árrair-amankonte
kampar-ámánkóntéi kwaasái.**

4 kesí kwaásiyono. sáwíva-kwaasi kampa'-mónór-áimbá simátíma'maesa kwénaaesa Áánútun-amanko kesirumpimbá máyáiyemo sembá íma ááéma áraire seró. mirá sentávé'a miwí tirumpimbá máyáin-amamba Áánútun-amana'i. á'owan-amana'iyó. mindá awáné'a mináimbá isáaro. ² Ísu Káráísiti Áánútunopakemba marapá'á kwaási kunáúkaiye kwésewai miwí tirumpimbá Áánútun-amanko máyáiyé. mináimbó sewa'ó isáamba Áánútun-amankoma miwívimbá máyáiyé seró. ³ Ísu Káráísitintavesa mináimbá íma sewái miwí tirumpimbá máyáin-amanko íma Áánútun-amankoman-ivo Káráísitina namuro-kwáásígón-amankoman-iyé. Káráísitina namuro-kwáásígó tínín-aimba isaraamba isaná marapá'á máyáiyé.

⁴ kesí iyámpóiyono. Áánútu áráá'a é'a kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewai usáyaaitaawe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáivo Áánútumpa'o ímo tiráawai miwí tirumpimbá ó'on-amanko máyáiyé. Áánútun-amanko minámánkómbá usáyaaitaraiye. ⁵ kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewai Áánútumpa'a íma tembá marapá'á kwémaen-aimba kwésimatimewasa

marapá-kwáásí miwí táái kwéisaawe. ⁶ kesáá Áánútuna kwaásiya únasaya Áánútuna kwaási kesááiya kwéisaavo ó'on-kwaasi íma Áánútuna kwaási pósa kesááiya íma kwéisaawe. miráumaiya árrair-amanko miwívimbá máyáin-kwaasiye kampar-ámánkó máyáin-kwaasiye taaínkaar-úmaeta kwéiyune.

Áánútu arumbá kwétimin-kwasai.

⁷ kesí kwaásiyono. tirumbá kwétime-waina ááimba kwemá Áánútuma póta Áánútun-akumba sirumbá tíméno. tirumbá kwétimewai Áánútumpa'a tésa kwená kwaási-i'a kwéowe. ⁸ Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbá íma kwétimen-kwaasi Áánútumpa'a íma kwéteuwe. ⁹ Áánútu mimbórá ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna kentááyávéna ísámai puwéna aúnaí'a umái maí'mai'a ónaundayavenaya puwéna arumbá símakainta póna mirá uráiyé. ¹⁰ Áánútumba siruntáámó amúndaya íma anónta ámakaumne. Áánútu arumbá símakenaya ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna sáwítaamo uráunda-meyamba maisiyuwáínana kentáává'á íma tíníntavena pukáiyé. mirámó uráimba Áánútu anómba arumbá símakaiye. ¹¹ kesí kwaásiyono. Áánútu miráumai arumbá kwésimimba póta kentáási kwaási miráumai siruntá tíméno. ¹² kwaási Áánútumba ane'á íma kwéawanaawe, kentáási kwaási siruntá kwétimunda Áánútu keséya máyáísata árai'a siruntá Áánútumba kwéamune.

¹³ Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáintaveta séta kesáá Áánútuwe tarúmai máyaunanaya Áánútu keséya tarúmai máyáiyé-aimba kwésune. ¹⁴ kentáásivowa ááninkomba ai'marówana sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkaindayavena

marapá'á kumúwata awánaraunda kwésimatimundayaawe. ¹⁵Ísuntavesamo Áánútu ááninkoman-iyekwésewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé tarúmai máyáaye. ¹⁶Áánútu arumbá kwésimisata mindáyaveta áraireya kwésune.

Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbó kwétimewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé máyáaye. ¹⁷Áánútu kentáá imáyáa símakaisata siruntá Áánútumba kwéameta póta máyaundawaina ááimbo sísaá ínín-kanaamo t́ndara'a asiramáiya ménaumne. Ísu Káráísiti arumbá símíntenta marapá'á máyaundarata siruntá kwétimundaya póta sísaá ínín-kanaamo t́ndara'a asiramáiya ménaumne. ¹⁸Áánútumba tirumbá kwéamewai íma kwéinkaisewe. árai'a Áánútumba tirumbá kwéamewai miwívínkémhá inkaisí-ímáyáá íma kwáyáaye. sáwí'o uráam-beyantavesa kwéinkaisewai Áánútumba íma árai'a tirumbá kwéamewe.

¹⁹aiva'á Áánútu arumbá símakaintaveta póta siruntá kwéamune. ²⁰miwítí kwaásiyavesa tirumbó sáwí'o kwéumatinkaawa'o ombá Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. miwítí kwaási tine'á tuwánésa tirumbá íma tímakaawai pósa Áánútun-ane'a íma awánaraawai íma kanaán-umai tirumbá kwéamewe. ²¹Ísu Káráísiti asiramái séna Áánútumba tirumbá kwéamewai miwítí kwaásigwara'a tirumbá tíméro siráiyé.

**marapá-sáwí-máyáígómbá
kwéusayaaitaan-kwasai.**

5 Ísuntavesa sésa Áánútu usási-nankarawai iyémó sen-áintávésa áraire kwésewai Áánútuna iyámpóíman-owe. avowámbá tirumbá améwai ésa kwená iyámpóígwara'a tirumbá

kwéamewe. ²Áánútumba siruntá améta kwenáái taagwiyavéta póta mirá kwéundayaveta séta Áánútuna iyámpóígwara'a siruntá kwétimune. ³Áánútun-aaí taagwiyavúndaya mindá Áánútumba siruntá kwéamunanaya kwenááigoya íya umbaiyá kwésiyaisata póta kwétaagwiyavune. ⁴Ísumpa'a asiramái agevamái máyaundaya póta marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaundayaawe. Áánútuna iyámpóí amápa'a kanaán-umai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaamba póna Áánútun-aaigoma íma umbái kwétaiye. ⁵maarán-kwáásí marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe. Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iyekwésewai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe.

**Áánútu Ísu Káráísitimba
agaráátinkarain-kwasai.**

⁶Ísu Káráísiti marapá'á kuména nombá peréna puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. nombá peráníntavenawe su'mai íma kunkáiyé. nombá peréna puwínana kwená naaemá kuníníntavena kunkáiyé. Áánútun-amanko árair-ainkona ááimba póna séna áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyekwésiye. ⁷⁻⁸Áánútun-amanko siráin-aintaveta nombá pékaintaveta puwúwana kwená naaemá kunkáintaveta séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyekwésune. minkáúmbó-yántáá'á paáruraintaveta mimbórá-áimbá séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyekwésune. ⁹kwaásimo simátímén-aimba sewatá iséta áraire kwésundayaanivo Áánútun-aaigo kwaási tááigomba usáyaaिताimba póta Áánútu ááninkontavena siráin-ainta ísáano. ¹⁰Áánútu ááninkontavesa asiramái agevamái máyáawai sésa Áánútu siráintemba áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyekwésewe.

Áánútuntavesa íma asiramái máyáawai sésa Áánútu kampar-áimbá siráiyé kwésewe. kwemá Áánútu ááninkontavena siráin-aintavesa íma áraire senkákémbá Áánútu kampar-áimbá siráiyé kwésewe. ¹¹ Áánútu ááninkoma aúnái'a umái maí'mai'a kwéowaina ááimban-iyé. Áánútu imáyáaya símísata aúnái'a umái maí'mai'a kwéundayaawe. mináíntá Áánútu símásmakaiye. ¹² Áánútu ááninkoe tarúmai máyáawai aúnái'a umái maí'mai'a kwéovo Áánútu ááninkoe íma tarúmai máyáawai íma aúnái'a umái maí'mai'a kwéowe.

**aúnái'a umái
maí'mai'a kwéon-kwasai.**

¹³ Áánútu ááninkontave'a asiramái agevamái máyáan-kwaasi keinárawa'a maanáúvái agaimái timúne. aúnái'a umái maí'mai'a kwéon-aintave'a áraire sígwáe sé'a maanáúvái agaimái timúne. ¹⁴ Áánútumbo arááimo tainí'o kwéetaamo námúnaavinkembo áísaa úndaya kesááiya kwéisaiye. mindáyaveta kwenaúranka'a asiramáiya máyaumne. ¹⁵ námúnaa súndaya kwéisain-aintaveta árair-aimban-iyé kwésundaya maarán-áíntávígwará'á árair-aimba námúnaavinkemba súnda-yantaa'a úwoiya kwésimiye kwésune.

¹⁶ kentí kwaásimo sáwí'o kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma kónááowe. évaka-sawí'o kwéowaina

anondá-meyamba Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a kónááomba mindáyave'a Áánútumpa'a áísaa oro íma kwésune. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba íma Áánútuna némpa'a kónááomba mindáyave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa oro kwésune. ¹⁷ amápa-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba kwáyáivo évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútu maitiyuwáínasa kwená némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma mirá-sawí'ó kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááowe.

¹⁸ Áánútuna iyámpói ésa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútu ááninko kárak-wiraisana póna Sáátáánigo íma kwétatoraisasa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowata mináíntá kwéisaumne.

¹⁹ Sáátáánigo marapá-kwáásítí anóndakoman-ivo kesáá Áánútuna kwaási éta mináíntá kwéisaumne.

²⁰ Áánútu ááninko kuména imáyáa símísata árair-Isoigo-uramba isatá kwéawanaumne. Áánútu ááninko Ísu Káraísitiye tarúmaiya máyaundayaveta árair-Isoigo-uranteya tarúmaiya méta kwéisaumne. árair-Isoigo-uranko éna kwaásiya aúnái'a umáiya maí'mai'a kwéundawai ááninkoman-iyé. ²¹ kesí iyámpóiyono. kwaántá-kwaasi kampar-ísóígómbá tínaemba umátíméro.

kemá Yóni kesáái ánasaiye.

2 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye. évakarawai sésa aaraiyáwái-áúwái agaimái ámakaiye sewasá évakarawai sésa Ísóigona kwaási mimbórává'á torupamáí kwémae'maeropa'a agaimái tímakaiye kwésewe.

1 kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúwái agaimái tímúne. embá kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkoma ómpo ená iyámpóiyonte awánaaro sé'a maanáúwái agaimái tímúne. Ísóigona árar-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwétimune. íma kewé su'mainivo Ísóigona árar-aimba ísáawaigwara'a tirumbá kwétimewe. ²kentáávimbá árar-aimba kwaíkwaí'a éna íma ánásanintaveta kentáásirumba kwétimune.

³Áánútu kentáásivowe ááninko Ísu Káráísitiye úwoi kwésuwa'naa-esarai tirumbá kwéumasinkesarai paru kwéumasinkaayata póta árar-ainta séta kentáásirumba tímúndayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune.

⁴évaka'a ená iyámpói kentáásivo simásímakaintemba miráumai árar-ampa'a kwégon-aimba isáúnana sirunkó kawé'á kwéiye. ⁵aaraigoó embá simáme'a sé'a Ísóigona kwaási moórá-morawaivimba kentirumbá kwétimé'a máéro. mináimbá íma aúna-amaamba kwésimatimumpo aivakwára minkákwára ívékwara'a ísaraan-aimba

kwésimatimune. ⁶Áánútu-aaiyaamo taagwiyavúndaya mindá Áánútumba sirumbá amúndayaveta kwenáái kwétaagwiyavune. Áánútunkwara kwaásigwara'a tirumbá tímé'a máéro Áánútu siráimba aivakwára minkákwára ívékwara'a kwéisaawe.

⁷sáwíva-kwaasi kampa'á kwésenkwaasi marapá'á kwénaaowe. miwí Ísu Káráísitintavesa sésa íma kwaásiraani'a umái kunkáiye kwésewe. miwí Káráísitina namuro-kwáásí pósa sáwí-ampa'a kwígwáe sésa minkámpár-áimbá kwésevo kárákwiyoro. ⁸Áánútuna mayáímó kwémayaam-beyamba íma máyáavainivo kawé'á umái kárákwiyé'a amápa'-meyamba kawé'-mémámbá mayánaáontave'a kárákwiyoro.

⁹Ísu Káráísitin-ai íma tátoraamba mináimbá tuwésa ó'on-ampa'a kwégowai íma Áánútuwe tarúmai máyáawe. Ísu Káráísitin-ai tátokaawai kentáásivowe ááninkowe tarúmai máyáawe. ¹⁰miráumai kentópa'o tésamo mináimbó ímo simátimesamo ó'on-aimbo simátimiya'o é'a íma tiyáamba tímé'a íma kentí naaúmpa'a mósá tínkáaro. ¹¹mirán-kwáásí tiyáambo tímé'o é'a minkwáásítí sáwí-mayai túwa'naa ónááowe.

¹²ayáátáár-aimba simátimenae'a maanáúwáivimbá íma agayáúmpo kentópa'a kwé'a kentúranka'a komé'a kosimátíménana ketáásirunkoya ávááraumai kawé'á íníye. ¹³enanaanontávéna kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkowe kwená iyámpóiyonte keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

3 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái moóráwai áwí'a Káyásimba ámakaiye.

1 kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúvái agaimái amúne. Káyásiyo maanáúvái awánaao. Ísóigona árair-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwéamune. ²kesí kwaási óna'a sirumbá kwéamune. Ísu Káráisitina aampa'á kawe'á umái kwégonda-aimba ísaraumne. miráumai kawe'á umái ménana íma áf'a ínintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená mayái kawe'á kwéondayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ³Ísóigona kwaási évakarawai enópakemba kesópa'a tésa entávésa tasésa enarumpimbá árair-aimba tátore máyaane sewa'á isáúnana kesirunkó kawe'á kwéiye. miráumai árai'a arupí-ampa'a kwégwe máyaane. ⁴kesí iyámpói árai'a arupí-ampa'a kwégowe-aimba isé'a aamoí kwéunda póna mináámóigómá évaka-tantaatave'o aamoimó únda-aamoigomba usáyaaitaraiye.

⁵kesí kwaásigompo Ísóigona kwaási enópa'a kuráamba túwa'naa ema kawe'-má'yái mairáanasa minkwáásivínkémhá ó'om-bapaken-kwaasi enópa'a kuráamba miwígwará'á túwa'naa éma kawe'-má'yái mairáne. ⁶miwí maanká'á Ísóigona kwaásiya tasimásimesa sésa emá arumbá tímakaandawai tasimásimakaawe. ó'om-bapa'a Áánútuna mayái komayánáe kwésewai emá aambó kónááon-tantaa'a kwétuwa'naa-onda mindá kawe'á kwéone. ⁷miwímá Ísu Káráisitina mayái maimaé kwénaesa Ísu Káráisitimpa'o

ímo tiráan-kwaasirakemba meéyámbá íma kwémayaawe. ⁸mindáyaveta Ísu Káráisitimpa'o tiráunda-kwaasiya miwíyá túwa'naaya onó. miráumai tágárotamaiya máyaundaya pósa árair-aimba isánááowe.

⁹ákí-avvai agaimái tuwááwánana Ísóigona kwaásitopa'a kúwana moóráwai áwí'a Táyótevi kentávésa anóndakoman-iyé sígwáe séna mináúvái vínkén-áimbá iséna íma ísámai kawe'á uráimba pó'a ¹⁰enópa'a kwé'a kwaási túranka'a Táyótevi uráin-kwasai kosimátimenaumne. Táyótevi kentáá sáwí'a umásinkenaya kampar-áintá simásínkaraiye. íma mináiné su'mainivo Ísóigona kwaási kwenópa'a kuráamba kwená naaúmpa'a íma mósá tínkaraiye. évakarawai kentí naaúmpa'a mósá tinkánáe suwaná íma mirán-oro séna mono'-náúmpákémhá ti'mátukaiye.

¹¹kesí kwaásiyo. sáwí'o ontembá íma mirá éma kawe'ó ontembá mirán-uwo. kawe'ó úmae iyówai Áánútuna kwaásiman-ovo sáwí'o úmae iyówai Áánútumpa'a íma kwétewe.

¹²amáparawai Témítiyaantavesa kawe'ná'án-iyé kwésewe. kwená mayái awánésa sésa árai'a kawe'-má'yái kwémayaiye kwésewe. kesáágwárá'á miráyá kwésune. kwésunda-ainta árair-aimba ísaraawe.

¹³ayáátáar-aimba simámenae'a maanáúvái vimbá íma agayáúmpo ¹⁴sáwíyanka'a enópa'a kwé'a enaúranka'a komé'a kosimámenaumne. ¹⁵paru umái máyaantave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená kwaási kesé má'yáawai sésa kawe'á umái ménaro kwésewe. kentáásí kwaási esé má'yántaveta séta kawe'á umái máéroya kwésumpo moórá-mora-kwaasi simátimiyo.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

Yúte

Ísu kwíyómpa'a irówana Yúte Ísun-ávako kae-kwáái aiyayaan-iyai. kae-kwáái umái siyáánkai-iyai'yo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye.

1 kemá Yúte Ísu Káráisitina mayái-kwáási Yémési ávako maanáimbá maanáúváivimbá agaimarúmpo ísáaro. Áánútu kentáásivowa arumbá tiména tááyaraiwai Ísu Káráisitimo kawáá uráiwai ísáaro. ²Áánútu arumbá umátinkena imáyáa tiména paru umái mósá kwétinkaintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésimatinkaumne.

³kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawate kenté sáwí'oro umáimo máyaundavinkemba kwéiyasinkaintave'a maanáúváivimbá agayánáe únana Áánútu simásimena séna moórá anón-aimba simáména agayaáo simbá pó'a mináimbá agayánaumne. ááéma Áánútu kwená kwaási imáyáa timúwasa Ísu Káráisitina-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-aimba ísare'a mináimbá asiramái tirumpimbá tátore'a máyáamba tuwáúnavo sé'a kárákwiyoro. Ísu Káráisitina-aaiyavesa sáwí-aimba sewái tááigona anondá Ísu Káráisitina árair-aimba simátíméro. ⁴évaka'a kampa'-mónó-kwáási Áánútun-aii íma kwégwaraawai kentí imáyáa tavisénááontavesa komésa tirumpin-ímáyáá ésa sésa Áánútu úwoi súwa'naa enaya íma sínkaminivo kentáási imáyáavinkenita ónaumne sésa sáwísawaa ésa Ísóigo Ísu Káráisiti kweyáá kentáási anóndakomba tínaemba umámakaawe. naaóvá'á Áánútu mirá-sáwí-máyáígóná sáwí-meyamba timénaumne siráiyé. mirán-kámpá'-mónó-kwáási keinárawate komáyáantave'a maanáimbá kwésimatimune.

⁵maanáimbá á'a simátímakaamba ísaraambanivo ókwara'a simátimenaumpo ísáaro. naaóvá'á Áánútuna kwaásiyomba Ísípi-marava'a tá-tokowana Áánútu ayútinkena tímaena kwétena kwenáaiyavesamo ímo árairemo sirówai Áánútu tínkamuwasa pukáawe. ⁶moórá-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwítí kawáá-máyái tuwésa miwítí kawe-náópá'á túwówai Áánútu tíyayaanka'a asááumarena tínkwi-ayampa'a sáwí-mapa'a tiyuwówasa maí'mai'a ésa naaémbo Áánútu sáwí-meyambo timínin-kanaa amu'marésa máyáawe. ⁷moórá-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiye mindáór-egwaa'-naopakewaiye sáwí'a úmae iyésa aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné mirá úmae íyúwana Áánútu tínkambai iramó kwégaipa'a tínkamuwasa iramó kaíkai'oro kwéipa'a maí'mai'a kwéowe. kentááwákwará'á mirá ovó sé'a kárákwiyoro.

⁸naaóvá'á mirámó urántemba ívé'a kampa'-mónó-kwáási kentí imáyáa tavisénáe sewái mirá ésa miwítí sáwí-ímayaavinkemba áwáyo-tantaa'a ésa Áánútumo kwégawaaimba tínaemba umámesa sáwí'a ésa kawe'nárawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba simátínkaraawe. ⁹ánivo Mósesi pukówana kwíyómpaken-kawaanako áwí'a Máíkeri kwemá séna Mósesinauma mayánáe súwana Sáátáánigo séna kemá mayánáe súwasarai miráumai asiramái suyaná Máíkeri Sáátáánigontavena íma sáwí-aimba súmba kemá íma aai simánkanaumpo Ísóigo aai simánkaniye siráiyé. ¹⁰ánivo kampa'-mónó-kwáási kentí imáyáa tavisénáe sewái évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátinkesa kwai-kwaambo amáparawaina ááimbo ímo awánésamo

ontembá miwí mirá owaná miwítí sáwí-imayaago tátoarena miwí sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹¹naaóvá'á moóráwai áwí'a Kááini sáwí-amba kwakáintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moóráwai áwí'a Péramu óntan-aamoimo uráintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moóráwai áwí'a Kóra Áánútun-aaí araaiséna kawaá-kwáásí táái araaiséna pukáintemba minkámpá'-mónó-kwáásí mirá kwéomba pósa miwí sáwí-meyamba mayánááowe. ¹²keinárawa'a Áánútuna kwaási kwená imáyáa é'a toómbá né'a torupamáí máentemba kesé miwí komésa sáwí'a umátinkesa kesávái-ímáyáa umái náma'-nama'a kwéesa íma tigaemá kwéowe. miwímá kampa'-mónó-kwáásí ésa íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe. miwí taaérambo íyáin-kanaamo arambó ímo íyáin-tairaan-kwaasi máyáawe. úndágo mo taaimó taawítúwáisanamo aáyánkaintenkaan-kwaasi máyáawe. ¹³kavirayán-dómbó kúmísanamo non-awirááimo avora'ó kwáintemba miwítí sáwí-mayai avora'á kwáyáiyé. miwímá kentí imáyáa tavisimái sáwí-ampa'a métinkanae sen-kwáásí máyáawe. Áánútu miwí túnkain-ayampa'a to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á komaf'mai'a ónááowe.

¹⁴aiva-kwáásígó áwí'a Áándamu ména Sétimba ankówana Sétima Ínósimba ankówana Ínósima Kénáánimba ankówana Kénáán-ima Má'árareomba ankówana Má'árareoma Yárétimba ankówana Yárétima Ínókimba ankówana Ínóki mirán-kámpá'-mónó-kwáásíyávéna imáyáa éna séna maísáaro. Ísóigo kwená kawenárawa'a sáwívarawaise téna ¹⁵sáwí'o uráawaimo amápa'o sáwí-meyambo timíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamó sáwí'o uráawaiyavena

aavimbá maitinkáíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamó simáímo sáwí'o umánkaraawaiyavena aavimbá maitinkáíndayavena kwétiye Ínóki siráiyé. ¹⁶kentí imáyáa tavisénáe sewái í'ái simátínkáva'a iyésa amápa-tantaa'o miwítópa'o tiráimba tirunkó sáwí'a kwéisasa sáwí-imayaawe su'mai kwégwaresa túma mósá marésa tirááimo tain-tántáá'á mayánáe sésa simái tirumbá kwéairaraawe.

¹⁷kesí kwaásiyono. miwímá mirá-sáwí'á kwéombanivo kemá maarán-oro. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina aantá-kwaasi siráan-aimba imáyáa oro. ¹⁸miwí simátimesa sésa naaén-kanaama tínimba Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi kentuwíráái sénááowe minántá-kwáásí siráawe. ¹⁹miwí tirumpimbá Áánútun-amanko íma máyáísasa miwítí marapár-ímáyáa kwarésa kampa'-mónór-áimbá simái Áánútuna kwaási kwétaainaawe.

²⁰miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Áánútuna kawer-áimbá aasiyaasí kwése'a kwenká'á agevamái mé'a moórá-morawai asiramátinke'a Áánútun-amankona asirayánkóntáv'é'a námúnaa seró. ²¹Áánútu arumbíya tímakaimba pó'a arupí umái mé'a Ísóigo Ísu Káráísiti arumbá umátinkaina'a kwíyómpa'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááontave'a amu'maráaro. ²²Áánútun-aaiyavesa kaer-ímáyáa tokáawai tirumbá umátinke'a miwítí imáyáa taviséro. ²³iramó kaipa'á kováinivo Áánútun-aaí simátimiyana Áánútu tavisimái kawer-ámpá'á métinkaniye. évakarawaiyave'a tirumbá umátinkaiyasa minkwáásí tavisíya'a sáwí'a únavo sé'a miwítí sáwí-mayaiyavena táá'a káína'a kentúma kárákwiyoro.

²⁴Áánútu kanaán-umai túwa'naa ína'a íma tínaaemba umámenaaontave'a árair-aimba kwésune. Áánútu tí'maena kwená ságayan-ayampa'a métinkaina'a kentí sáwí-aimba íma kwáyainana tirunkó anón-kawe'a ínintave'a árair-aimba kwésune. ²⁵Áánútu asirayáankwáráwái mimbóráwái ména kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina mayáiyávéna imáyáa éna sáwí'o umáíya

máyaundavinkemba iyásínkáintave'a árair-aimba kwésune. kwená ó'oran-aaimba kwáyáísana kwenáwí'a anómba isaná kwená asirayánkó usáyaaitaisana amápa-tantaaka'a kwégawaaiye. naaóv'á kwíyómba maramá íma taróruronka'a kwemá ménama ívékwara'a ména maí'maí'a kwéintavena árair-aimban-íye kwésune. *kemá Yúte súnda-aimba ánásaiye.*

paárurain-kwasai

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni kaumbo-kwáái afyayaan-umai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maarán-áimbá agaimakáiyé. agaimarónka'a Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a umátinkaraawe. Ísuntavai ísámai asiramái mégwae séna maanáimbá agaimakáiyé. Ísu Káráísitina mayáiyávái Áánútu kwená namuro-kwáásinté Sáátáánigonte usátaaitena kwená kwaási kwembó ímo auwésamo kwenarááímo kwégwaraan-kwaasi kawe'á umátinkaniye. Yóni mirán-áimbá agaimakáiyé.

1 Áánútu Ísu Káráísitintavena séna sáwíyanka'a paárinin-tantaa'a isáígwáe sé'a kesí kwayó-kwáásí simátimiyo súwana Ísu Káráísiti kwíyómpaken-kwayo'na'a ai'marówana kuména Ísu Káráísitina kwayó-kwáásígó áwí'a Yónimba kusimámakaiye. ²Yóni Áánútuna áséi-kwasai gwara Ísu Káráísiti mináíntávéna siráin-ainkwara amápa-tantaa'a awánarainkwara'a kwésimatimena maanáúvávímbá agaimakáiyé. ³paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinimba póna Áánútu maanáúvávínkén-áimbó táámpamai awánanaaon-kwaasiye maanáimbó isésamo taagwiavíyan-kwaasiye kawe'á umátinkainana tirunkó kawe'á íniye.

⁴kemá Yóni maanáúváímbá agayáúmpo Ésiyaa-marava'a avakaeté-naopa'a Ísóigona kwaási máyáawai ísáaro. Áánútu aiva'á ména ívékwara'a ména aasiyaasí mai'mai'a íniwai úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. Áánútun-amanko avakaeté-asirayamba tokáiwai Áánútun-awáaín-ayampa'a ména úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. ⁵Ísu Káráísiti Áánútun-ai

arupí umái simátíwíwaima úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. kemá aiva'á pukáimpinkemba usásinkaiwai marapá-kawáá-kwáásír'á kwégarakwiyye. Ísu Káráísiti kentáásí imáyáa éna kentááyávéna puwéna kentáásí sáwí-imayaa kwéayusinkaiye. ⁶kawáá'a umásinkaisata Ísu avowámá Áánútuna mayáiyá kwémayaundayaawe. kwená ó'oran-aimba kwaikwai'a isaná kentáár'á kawáá úmae iyíniye. árrair-aimba-iyé.

⁷maísáaro. Ísu ainámpímbá kumínasa amápa-kwaasi tuvúkáan-kwaasigwara'a awánáiyana aavimbó maitinkáníntavai tirunkó sáwí'a ínana umbái táníye. miráumai paárinimba mindá árrair-aimba-iyé.

⁸Ísóigo Áánútu séna amápa-tantaakona ááimba pó'a naaémbó amápa-tantaa'o ánásaindara'a kemá úwoi ménaumne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a mai'mai'a ónaumne. amápar-asirayankwarawaima úne siráiyé.

Yóni Káráísitimba awánarain-kwasai.

⁹kemá Yóni kentuwáámá úne. keinárawate kesé Ísumpa'a tarúmai mé'a keinárawate Áánútu kwégawaipa'a kesé mé'a keinárawate umbai-yántáápímbá kesé asiramái mé'a kwéamu'maraundayaawe. Áánútun-ai simátimé'a Ísu siráin-ainkwara'a simátimundarakemba áwá'a kwésiyesa táto'mai sí'maesa nonavuvumpa'-máráv'á áwí'a Pá'móso-marava'a másínkówa'a máyaawanana ¹⁰sontará'á Áánútun-amanko kempímbá anómbe umásinkowa'a Áánútuna imáyáawe su'mai ówánana kesínáaempakemba avekáámbá aagó uwírenkaamba anónka'a ¹¹séna awánenda-yantaa'a aúvái-kwandaavimba agaimaré túwé-nasa Ísóigona kwaási avakaeté-naopa'a

máyáawai ísáaro. mindáó-kwi'a Évésasi-naore Séménaa-naore Pégámamu-naore Táyátairaa-naore Sátisi-naore Virátéoviyaa-naore Áréótisiyaa-naore miráumai-naoken-kwaasi ísáaro siráiyé.

¹² súwa'a nááwa kwésiyo sé'a kwántámai awánaawanda avakaeté-omba óntanko áwí'a kóri-ontamba úmakaampimba minómbá kúra'makowa'a awánaawanda ¹³ minónkóná avumpimbá moóráwai kwaásiraamba ména ayáátáár-ampanta uréna áintaara'a tarévu-amuranda uréna ¹⁴ a'nónkwará a'nóntáugwara'a kwayání'a kwégowana sугáýáagaya kwéuwana ména aúranko irarámbá kwégowana ¹⁵ aísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba aísamaigo mirarámbá kwéuwana aagómá nosiyarákénkámbá anónka'a kwéseña ¹⁶ ayáánúrapa'a avakaeté-o'a toréna óipinkemba taánasatama évarevar-ayaira'a áwááima kwáyowana óikakemba aaváúmó usénao iní'a uráiyé.

¹⁷ úwa'a awáné'a ávááraumai sáá'a kówa'a kwenáísamaivimba kumbé'a tavaravá kwéowanana ayáánúrapaken-ayaandei sine'á tátorena séna íma áá'a kaíno. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. ¹⁸ pukáundavinkemba usásine'a aasiyaasí maí'mai'a úndawai súvamai máyaundawai úne. púwón-ayamapa'a kwaási tímanká'á kwégarakwiyundawai úne. ¹⁹ miráumai awánenda-yantaa'a aúváivimba agayaaó. ívé'o kwáyáin-tantaakwara naaémbó paárininkwara'a aúváivimba agayaaó. ²⁰ siyáánúrapa'a avakaeté-o'a toré'a avakaeté-ombo kúratoraunda awánáanda mintántáákóná ááimba íma paáruraindara'a simáménda isaaó. minávákáété-omba Ísóigona kwaási minávákáété-naopa'a máyáawai owaná minávákáété-o'a Ísóigona

kwaásira'a kárákwiraawain-owe Ísu simásímakaiye.

mináimbá Évésasi-naopa'a simátímakain-kwasai.

2 Ísu simásímatuwéna séna Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. avakaeté-o'a siyáánúrapa'a toré'a avakaeté-onkona avumpimbá kwénaaundawai maanáimbá simámumpo Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba simámiyo. ² mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. íma ivátúwáamba tiyáántamba asiramáímo máyáamba tuwánaraumne. sáwí'o umáímo máyáan-kwaasiti mayáiyáváímó ímo tirááímo taimbá tuwánaraumne. évakarawai kampa'á sésa Áánútuna aantá-kwaasiya úne kwéseмба keinárawa'a miwí táái isé'a miwítí mayái awáné'a miwíyávé'a kampa'á kwésewemo sembá tuwánaraumne. ³ kesí kwaási onkákémbá umbai-yántáá'á tímémba kembá íma siyuwé'a kentávé'a ísámái asiramái máyáamba tuwánaraumne.

⁴ mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. aiva'á kentávé'a ávááraumai imáyáa uráambanivo tuwé'a ívé'a íma mirá kwéovo ⁵ aiva'ó kawé'ó umáímo maémáéwaina ááimba imáyáa oró. ívé'a íma mirarámbá umái maé'a tuwé'a aiva'ó kawé'ó uráantemba miráumai máéro. ímo mirámó é'o kesópa'o tía'o é'a kentópa'a kwé'a kentí oómbá maisúwána'a úwoi-kwaásiraamba umái ménaaowe. ⁶ ánivo Níkórásí-kwaasiti mayáiyávé'a tía'amba umátínkáawa'a kegwará'á síyáamba kwéumatinkauna'a mindáyave'a kawé'á kwéowe.

⁷ Ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawe'á oró. aai senasá sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai Áánútuna kawer-áyámpá'á kwáyáin-taeramba nésa mai'mai'a ónááowe. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

**mináímbá Séménaa-naopa'a
simátímakain-kwasai.**

⁸ Ísu simásímatuwena séna Séménaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. aivaré naaéne miwáná ááimba é'a pukáundavinkemba usásine'a súvamaimo máyaundawai maanáímbá simámumpo simámiyo. ⁹ umbai-yántáá'á tíméwa'a úwoisan-kwaasiraan-umai máyáamba tuwánaraumne. úwoisan-kwaasiraan-umai máyáambanivo Áánútunopakemba sáwíva-tantaa'a mairáawe. évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwarésa simái sáwí'a kwéumatinkaamba tuwánaraumne. ¹⁰ tí'a índai'a umátinkanaaomba íma táá'a kaíno. maanáímbá ísáaro. Sáátáánigo imáyáa tímínasa keinárawa'a tísaa umai isánáe sésa tayáto'mai tí'maesa ándáva'a mátinkesa siyáánkaira'a sáwí'a umátinkanaaowe. kentáv'é'a asiramái méwasa évakarawai tínkamonasaya puwígwáe sénááombanivo kentáv'é'a asiramái méwa'a imáyáa tíména'a kwíyómpa'a mai'mai'a ónááomba mindá kentí kawe'-mékambán-iyé.

¹¹ Ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawe'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai sáwí-marupa'o iramó káma-kama kwéipa'a íma mai'mai'a ónááowe.

mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

**mináímbá Pégámamu-naopa'a
simátímakain-kwasai.**

¹² Ísu simásímatuwena séna Pégámamu-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. sóipinkemba taánasatama éwareva'a áwááima kwáyáiwai maanáímbá simámumpo simámiyo. ¹³ kemó máyáapa'a á'a tuwánaraumne. Sáátáánigo kwégawaaipa'a máyáambanivo kentáv'é'a imáyáa é'a arupí umái máyáamba tuwánaraumne. ááéma moóráwai áwí'a Ántípása kentí naaópa'a Sáátáánigo máyáipa'a ména kesáái arupí umái simátíma'maena iyúwasa tuvúwúwana puwú-kanaavimba íma kembá siyúwáamba kesé aráápamai máyáawe. ¹⁴ mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo kaumbo-káé-tantaa'o tokáantave'a íma aamóí kwéumatinkaumne. naaóv'áó moóráwai áwí'a Péramu sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba évakarawai mirá kwéowe. Péramuma moóráwai áwí'o Pérékumba agaráárankowana kwemá Ísareri-kwaasi sáwí-ampa'a agaráátinkowasa kampar-ísóígónká'á póíma tuvúkésa toóni'a umái kwénesa á'owa a'owa awainínkóe awaikóe umóyán'a uráawe. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí-ámbá kwéagaraatinkaawe. ¹⁵ miráumai keinárawapinkemba évakarawai Níkorási-kwaasiti sáwí-amba kwéagaraatinkaawe. ¹⁶ mindáyave'a misáwí-ámpá'á tuwé'a kesópa'a teró. ímo mirámó íya'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kumé'a taánasataneimo káráantemba sóipinken-tanasataneiminkwáásí karánaumne.

¹⁷ Ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a

kwésimatimin-aimba ísámai
kawe'á oró. sáwí-yantaakomba
kwéusayaaitaawaima kwíyómpaken-
tomba timé'a kwayán-óntámbá
minóntánká'á aúná-kwí'a agaimakáin-
ontamba timénaumne. mayánaáowaiye
su'mai mináwí'á awánanaaowe.
mináímbá aúváivimba agaimái
simátimiyo Ísu simásímakaiye.

**mináímbá Táyátairaa-naopa'a
simátímakain-kwasai.**

¹⁸ Ísu simásímatuwena séna
Táyátairaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a
kárákwiraindawaimba maanáímbá
agaimái túwénana awánáino.
Áánútu ááninko súranko iraráámbá
kwégaisana sísamaima óntambo
agaimakáawanamo kasúvintemba
sísamaigo miraráámbá uráisa'a
maanáímbá simámumpo simámiyo.
¹⁹ kemó kwéomba á'a tuwánaraumne.
kentáv'é'a imáyáa é'a kesé aráápamai
mé'a á'owi kwétuwa'naa-e'a íma
kembá siyuwé'a asiramái máyáamba
tuwánaraumne. ívé'o kwémayaam-
bayaigo aiva'ó mairáam-bayaigomba
usáyaaitaimba tuwánaraumne. ²⁰ ánivo
moórá-yantaari'o kwéontave'a íma
aamoí kwéumatinkaumne. naaóvá'á
moórá-ininko áwí'a Yésépeo sáwí'o
uróntemba keinárawapinkemba
moórá-ininko kampa'á séna
Áánútun-ai simátimundawai úne
simbá íma tínaaemba kwéumamewana
kesí kwayó-kwáásí sáwí-amba
kwéagaraatinkena tí'maena kwégwisasa
kampar-ísóigónká'á póíma tuvúkésa
toóni'a kwéumandesá á'owa a'owa
awainínkóe awaikóe umóyání'a
kwéowa'a íma simái aambá áúnkaawe.
²¹ minínínkómbá simáme'a tuwániya
sé'a amu'makáunana íma tuwéna úwoi
tokáiyé. ²² mindáyave'a sé'a kwenkwará
kwesé sáwí'o kwéowaigwara'a
anómba tí'a índai'a umátinkanaumne

kwésune. sáwí'o kwéombo ímo
tuwésamo kesópa'o tíya'o é'a súndai'a
umátinkanaumne. ²³ kwenáráá'maa'o
tínkamonasamo puwíyasa Ísóigona
kwaási amápa'-mapa'o máyáawai
mináímbá isésa kentáv'ésa sésa
kwaási sirumpiné imáyáawe
suwánaraiwaiya póna kawe'ó
ondawáiyá kawe'-mévámbá siménaya
sáwí'o íyawai sáwí-meyamba
timíníye sénááowe. ²⁴ keinárawa'a
Táyátairaa-naopaken-kwaasivinkemba
Yésépeon-ai íma taagwiyavé'a
Sáátáánigo aúpár-áímbá íma taag-
wiyavíyawai íma moórá-umbai-yantaa'a
timénaumne. ²⁵ Áánútuna árair-aimba
tirumpimbá tátóke'a kumónaunda
simu'máráaro.

²⁶ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitesa
kúmóndara'a simátímakeundantembo
íyawaiyave'a sé'a marapá-kwáásír'á
kawáá oro. ²⁷ kesivo kentáv'éna séna
kwaásira'a kawáá uwo siráintemba
marapá-kwáásír'á kawáá oro
sénaumne. asirayán-tántáá'néimó
saweimó tuvántuwaawanamo
sáwívari'o intembá mirámó ésa
asiramái kawáá urésa tínkamonaanowe.
²⁸ minkwáásí sáwí-yantaakomba
kwéusayaaitaawaima moórá-o'a
timénaumne. aaváúmá usaráisana
kwáyáin-o'a timénaumne Ísu siráimba
mináímbá kwesávái siráiyé. ²⁹ Ísu
simásímatuwena séna ísáawai pó'a
Áánútun-amanko Ísóigona kwaási
amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai
kawe'á oró. mináímbá aúváivimba
agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

**mináímbá Sátisi-naopa'a
simátímakain-kwasai.**

3 Ísu simásímatuwena séna
Sátisi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a
kárákwiraindawaimba maanáímbá
agaimái túwénana awánáino. Áánútun-
amamba avakaeté-asirayan-amamba

toré'a avakaeté-o'a tokáundawai maanámbá simámumpo simámiyo. mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. keinárawatavesa sésa Áánútuna kwaásiman-owe sembánivo máyáawaina ááimba tuwánaraumne. Áánútun-aaí tóikakene su'mai kwése'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máyáavo ²kentúra'a kárakwiyoro. Áánútun-aaí tuwáunavo sé'a táto'mai kawé'á oró. Áánútu aúranka'a kentí mayáí íma arupí-mayain-ivo kentúra'a kárakwiyoro. ³Áánútun-aaí ísámai tátokaan-aimba imáyáa é'a kesópa'a té'a mináimbá kwétaagwiyave'a máéro. ímo mirámó íya'o é'a kum'é'a sáwí-meyamba tíménaumpo umóyán-kwáásímó tembó ímo ísaraawasamo tentenkáan-umai íma ísarenka'a kum'é'a sáwí-meyamba tíménaumne.

⁴ánivo keinárawa'a Sátisi-naopaken-kwaasivinkemba évakarawai íma sáwí'a umái mé'a kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi kwayán-únánkwátóiraamba umái máyáamba pó'a kesé ménaaowe. ⁵sáwí-yantaakomba usáyaaitaraiyawai miráumai kwayán-únánkwátóí úmaresa ménaaowe. Áánútu aúrankare kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare miwí túwí'a té'a kesí kwaásiye sé'a miwí túwí'a íma tawígáúvaranaumne. aúnái'a umái maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáin-auvai-kwandaavinkemba íma tawígáúvaranaumne.

⁶ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

**mináimbá Vírátéoviyaa-naopa'a
simátímakain-kwasai.**

⁷Ísu simásímatuwena séna Vírátéoviyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárakwiraindawaimba maanámbá agaimái túwénana

awánáíno. ó'oran-kwaasi é'a áráir-aine su'mai kwésundawai úne. Tévítimo kárakwironteni'a umái kárakwiye'a ontarákén-kirá'á kárakwiraunda pó'a usáveraaromo senda-kwáásímó ésa usáveranaaowe. íma usáveranaaowe sendawáímó ésa íma usáveranaaowa maanámbá simámumpo simámiyo. ⁸mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. ísáaro. aambá kwitinkáúnda pósa íma aambá ítátinkanaaowe. sáwíyan-asirayamba mairé'a máyáambanivo kesáái íma tuwé'a taagwiyavé'a kwaási túranka'a Ísuna kwaási úne sembá tuwánaraumne. ⁹évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwégwaraawai imáyáa tíménasa kentópa'a tésa kívaíresa keinárawatavesa sésa Ísu arumbá tímakaiwaiman-owe sénááowe. ¹⁰kemá sé'a asiramái mé'a simu'maráaro siráunda pó'a miráumai méraawe. amápa'-marava'a máyáan-kwaasiva'a umbai-yántáá'á téna sáwí'a umátinkanimba asiramái mé'a simu'maráantave'a kemá kárakwiyonaumne. ¹¹sáwíyanka'a kumónaunda pó'a kesí imáyáa tavisimái sáwí'a umásinkaiyata kawé'-mévámbá íma mayánaumpo sé'a kesáái tirumpimbá táto'mai kawé'á oró.

¹²naamayáámbo naambó ésamo áyáántemba sáwí-yantaakomba kwéusayaitaawai kesivo Áánútuna mono'-náúmpá'á naamayáánkaamba aitínkáánasa aasiyaasí maí'mai'a ónááowe. sáwí-yantaakomba kwéusayaitaawai tine'á Áánútu áwí'a agaé'a kesúwí'a aúná-kwí'a agaé'a Áánútuna naaór-awí'a agaé'a ónaumne. mindáo'a Yérúsaremu-naopakaan-dao'a imbánivo aúná-nao'a kwíyómpakemba Áánútumpakemba kumínín-dao-kwí'a tine'á agayánaumne. ¹³ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási

amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

**mináimbá Áréótisiyaa-naopa'a
simátímakain-kwasai.**

¹⁴Ísu simásímatuwena séna Áréótisiyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. áráir-ainkona ááimba kemá é'a Áánútun-aaí arupí umái simátime'a Áánútu tarórurain-tantaakona ááimba úndawai maanáimbá simámune. ¹⁵mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaruumne. kesáái íma siyúwáambanivo tirumpimbá íma asiramái tátokaawe. kesááimo tínaaembo umásiyuwaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kanaán-iyé súsono. kesááimo tirumpimbó asiramáimo tátokaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kawé'án-iyé súsono. ¹⁶kesáái íma siyuwé'a kítoka'a tátokaavo íma anónka'a tátokaamba pó'a kesópakemba tímaránaumne. ¹⁷keinárawa'a kampa'á sé'a kawé'á umái mé'a íma moórá-yantaa'a aáváán-tukáumne kwésembanivo kesúranka'a sáwí'a umái mé'a óisaniyaain-kwaasiraamba é'a unáánkwátóiyaaain-kwaasiraamba é'a túramba kavílkain-kwaasiraamba mé'a íma awánamai kawer-owaná sirumbá kwéiye. ¹⁸kawer-áimbá simátíménda ísáaro. kesópa'a té'a kesópaken-tantaa'a mayánaáontave'a moórá-ontanko áwí'a kóri agaimáimo kawé'ó úmakaan-ontamba meéyáambaranaaowe. unáánkwátóiyaaain-kwaasi tigeeráambá kwéiye sé'a kesópakemba kwayán-únánkwátói meéyáambaranaaowe. túramba awánamai kawer-ónááontave'a kesópakemba túrankona masawémbe meéyáambaranaaowe. ¹⁹kesirumbá tímúnda-kwaasi kesáái kawé'á umái isáígwáé sé'a asémbai kwéarupi-

umatinkanaumne. mindáyave'a sáwí-imayaa tuwé'a kesópa'a teró. ²⁰maisáaro. keinárawate ménae sé'a kwétaae'a timu'maré'a máyaumne. kesimósámba isé'a ontá tisinké'a iyuwó síyawai kemá kesé mé'a toómbá naana'á kesé mé'a toómbá nánááowe. ²¹sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaiyawaiyave'a sé'a kesé kwaásira'a kawáá ónááowe sénaumne. sáwí-yantaakomba usáyaaitare'a kesivowé kwaásira'a kawáá úyantemba kwéusayaaitaiyawai kesé kawáá ónááowe. ²²ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo avakaeté-onkona avumpimbá máyowai mináimbá simásímakaiye.

Áánútu áwí'a mósá makáan-kwasai.

4 Ísu simásímatuwowa'a awá-naawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana aiva'ó uwírenkaambo anónka'o súwai simásimena séna kemá máyaundava'a íyína'a aáno paárinin-tantaa'a agaráárankanaumne. ²avekáámbá Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowa'a awánaawanda kwíyómpa'a kawááin-avama kwáyowana minká'á moórawai máyowa'a awánaawanda ³anékémbá sáma kwégowana taayáná-kwisiyani'a kwéuwana naerír'a kwéuwana minávará'á osámbá taayáná-kwisiyani'a umái úkúraa'namankowana kawááiwai máín-ayampa'a avumpimbá kwáyowasa ⁴moórá-kwaai aiyayaan-umai éyain-kwaasi kawááuwaiti avamá úkúmarena kwáyowasa minká'á moórá-kwaai aiyayaan-umai éyain-kwaasi anón-kwaasi mésa kwayán-únánkwátói úmaresa mésa anón-kwaasiti kánumo'a óntanko áwí'a kórinei úmakaan-kanumo'a tí'nómpímbá umásokaawe.

⁵avumpimbó kawááin-avarakemba
tawáomba úwana kwíyónaai
kwésuwana awairái kwésuwana
mináváóná aúrampa'a avakaeté-omba
kwégena minómbá Áánútun-amanko
avakaeté-asirayan-amankoman-iyé.

⁶kawááin-avaona aúranka'a
nonkwaaúmbá ságayan-domba
kwáyowasa éfyain-awampa'a éfyaimba
túvamaimo máyówai mésa tínaaempare
túrampare sáwíva-turamba kwáyówai
mésa ⁷moóráwai amápar-asirayamba
usáyaaitarowai anón-iyankaani'a
umái máyowana moóráwai
purumakankáánf'a umái Áánútuntavai
ísamai kwétuvu'mai nówai máyowana
moóráwai kwaási óikaani'a umái máy-
owana moóráwai anón-evontaankaani'a
umái ayóísántámbá kwétena máyowana
⁸minéfyáimbá túvamai máyówai
ava'moraé-ayoima kwáyowana
amápa-turare ayóí-ándámparé túramba
kwáyowasa aasiyaasí aaváyaavimba
enónka'a no'wáamba maarán-ímá símae
kwéiyesa sésa

Ísóigo Áánútu amápar-
asirayankwarawai
ó'oran-kawe'a umái máyáiyé. aiva'á
ména ívékwara'a ména maí'mai'a íníye
kwésesa minímá símaesa iráawe.
⁹minéfyáimbó túvamaimo máyówai
kawááin-avara'a ména aasiyaasí
maí'mai'a íníwaimba áwí'a mósá
marésa súwi sésa ó'oran-aaimban-iyé
kwésumba ¹⁰moórá-kwaai aiyayaan-
umai éfyain-kwaasi anón-kwaasi
kawááin-avara'a ména aasiyaasí
maí'mai'a íníwai aísamaivimba kívairea
áwí'a mósá marésa anóndakoman-iyé
sésa ti'nónkákén-tántáá'á akwáimai
aísamaivimba marésa ¹¹maarán-ímá
sésa

kentáásí Ísóigo Áánútu kawenár-úramba
éma amápa-tantaa'a tarórruraane.
imáyáa éma amápa-tantaa'a
tarórruraandayaveta kesáá

máyaunanaya amápa-tantaakwara'a
kwáyáiyé. mindáyaveta enáwí'a
mósá kwémareta séta kwaási
ená ó'oran-aaimba awánáiyama
asirayánkwará'á méniyone kwésune
kwésesa minímá siráawe.

tavú úmakaan-kwandaaignona kwaasái.

5 mirá suwa'á awánaawanda
kawááin-avara'a máyowai
ayáánúrapa'a tavú úmakaan-
kwandaaima évarevar-ayampa'a aúvái
kwáyon-kwandaaima tokéna íma
awánaigwae séna avakaeté-sanomba
minkwándááír'á tásuwena
tokówa'a ²kwíyómpaken-kwayo'na'a
asirayáwáimbá awánaawanana
anónka'a séna nááwa kawenár-úramba
kanaán-umaiya máyaindawaiya
misánómbá tátuwena arírámai
awánaniyo súwana ³kwíyómpakewai
marapákéwái kwaántái marupákéwái
amáparawai misánómbó tátuwesamo
awánáiyamba uwóv'á onááowe.
⁴kawe'á umái mésa misánómbá íma
tátuwai-kwaasi máyóntavai pó'a
ivi'á táma-tama'a ówána ⁵minánón-
kwáásívínkémbá moóráwai simásimena
séna ivi'á táánavo awánaao. moóráwai
Yútaa-andarakewai usáyaaitarawai
Tévíti aísavutantambo uráiwai
sáwí-yantaakomba usáyaaitaraimba
póna kanaán-umai misánómbá
tátuwena minkwándááímá ariráníye
siráiyé.

⁶súwa'a awánaawanda
minéfyáimbó túvamaimo máyówaiye
minánón-kwáásíyé kawááin-avara'a
úkúmaresa máyówana moóráwai
sipisípi-araakaawai kawááin-avara'a
ména tuvúwúwana puwéna usásinkai-
wairamba ména a'nómpínkémbá
avakaeté-awaayaamba kwáyowana
avakaeté-auramba kwáyowana
mináúránkóná áaimba Áánútun-

amanko avakaeté-asirayan-amamba
uráisana Áánútu kwembá ai'maráisana
amápa'-marava'a kunkwénaaiye.
7 misípísípí-áráákaawai kentáásí
sáwí-meyamba mairáiwai téna kawááin-
avara'a máyowai ayáánúrapakemba
tavú úmakaan-kwandaaima mairéna
8 minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye
moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-
anon-kwaasiye sipisípi-araakaawai
aísamaivimba kívairesa uwíremba
tátokesa óntanko áwí'a kóri-ontandei
úmakaan-taave'a tátorowana mimpímbá
áséi-kwiyumba ún-kanama kwáyowana
minkánaóná ááimba Áánútuna kwaási
kwempá'ó námúnaamo kwésemba
mináséi-kwíyúmbá kwéisaintemba
námúnaamo sembá kwéisaiye.
9 aúná-ima maarán-ímá sésa

embá tuvúwówa puwéna usásinkaanda
mindáyavai sáwí'o umáímo
má'yáampinkemba tí'mai
Áánútundei-i'a umátínkaraane.
amápar-akun-andavinkemba
évakarawai kwétire ó'on-o'on-
aimbo kwésen-kwaasivinkemba
évakarawai kwétire ó'on-
o'on-kuwara-kwaasivinkemba
évakarawai kwétire amápa'-
maravakemba évakarawai
kwétire mirá kwéondayavai
kawenár-úramba po kanaán-umai
misánómbá tátuwe kwandaaimá
ariráníyone. ¹⁰ kawáái'a
umátínkaraanasa Áánútu kentáásí
Ísóigona mayáímá maésa marapá'á
mésa kwaásira'a kawáá ónááowe.
mindáyavai misánómbá tátuwe
kwandaaimá ariráníyone

sésa minímá siráawe.

¹¹ suwá'á awánaawanda
kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
ávááraumai sáwíva'a uwa'á íma
kanaán-umai táámpaawanda-kwaasi
mésa kawááin-avara'a minéiyáimbó

túvamaimo máyówaiye úkúmaresa
mésa ¹² maarán-ímá anónka'a sésa
sipisípi-araakaawaimba tuvúwówana
puwéna usásinkaiwai kawenár-
úramba-iyé. mindáyavéna póna
kwená asirayánkó kwaíkwaí'a isaná
kawe-tántáá'á maráisana kwená
kawer-ímáyáágó kwaíkwaí'a isaná
kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisana
kwenáwí'a anómba isaná kwená
ó'oran-aaimba kwaíkwaí'a isatá
kwenáwíta mósá kwémaraumne
kwésesa mirán-ímá suwá'á ísaraumne.

¹³ minkákémbá kwíyómpake-
waiye marapákéwáiyé kwaántái
marupákéwáiyé uwí-nómpinkéwáiyé
maarán-ímá sésa

kawááin-avara'a má'yáiwaine sipisípi-
araakaawai kentáásí sáwí-meyambo
mairáiwaine túwí'a mósá maréta
túwí'a anómban-iyé kwésunanaya
kentí

ó'oran-aaimba kwaíkwaí'a ínana kentí
asirayámbá kwaíkwaí'a íníye
kwésesa mirán-ímá suwá'á isááwánasa
¹⁴ minéiyáimbó túvamaimo máyówai
sésa árair-aimban-iyé suwasá
minánón-kwáásíyómbá aísamaivimba
kívairesa kwená imáyáa ésa áwí'a mósá
makáawe.

Ísu misánómbá tátukain-kwasai.

6 kwená imáyáa mósá márówa'a
awánaawanda sipisípi-araakaawai
kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai aiva-
sánómbá tátuwowana minéiyáimbó
túvamaimo máyówaiwinkemba
moóráwai anónka'a kwíyónaairaamba
umái séna tiyó súwa'a isé'a ² awá-
naawanda moórá-poigo áwí'a ósimba
kwayán-ósínkómá moóráwaimba
ayáá'maena túwana imá ayáámpimba
tokówana moóráwai usáyaaitaraiwaina
kánumo'a ámakowana usáyaaitaraiwai
namuro-kwáásí usáyaaítanae séna
kúwa'a awánaraumne.

³minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéíyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isááwánana ⁴moórá-poigo áwí'a ósimba naaeyayán-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana taánasatama aména asirayámbá amúwana taumó karáí-yántáá'á ivá kwétuwowasa áái'a tiyésa tínkankaawe.

⁵minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéíyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba avután-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana sikerimá tokówana ⁶minéíyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai ayawaimá táínana sáwíyan-tomba kwénintavena séna moórá-tawai-kigaugona meéyán-tómbá sáwíyan-tomba maésa moórá-mora-umai mayánááowe. masawémbó atíyén-taeramba mintáímá íma sáwí'a íníyone. ándágo arampinkémbá anómbá kwénaan-kigau íma sáwí'a íníyone siráíye.

⁷minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéíyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a ⁸awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba terávu áúmaisán-osinkoma moóráwaimba ayáá'maena túwasa minkwáásígó áwí'a púwówe suwaná kwenánaaemba túwai áwí'a púwón-ayampare siráawe. amápa'-marama éyainka'a taaínkaar-éna asirayámbá timúwasarai moóráva'a kwégwesarai tínkambae kuyasá púwúwana ayawaimá tówana toómbá íma úwasa púwúwana tí'a kwéuwasa púwúwana aváá-póíyónkó kwaási kwévowasa púwúmba tuwánaraumne.

⁹minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda Áánútuntavesa ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyón-onta-taareigona améndaampa'a kwaási timankó méraawe. minkwáásíyómbá Áánútun-aaí kwésimatima'maesa kwéiyuwasa áwáá'a tiyésa tínkamuwasa pukésa ¹⁰anónka'a sésa Ísóigoo asirayán-úramba mé ó'oran-kawe'a umái mé áraír-ainkona ááimba po marapá-kwáásí sínkankaawai nósa-tawai anondá aai simátinke sáwí-meyamba timíníyono suwaná ¹¹moóráwai kwayán-únákwtóí moórá-mora-umai kwétimena séna sáwíyanka'a timu'maréwasa keinárawa'o Áánútuna mayáímó mairáantemba Áánútuna kwaási mirá kwéomba tínkamiyasa puwíyana ánasaina'a miwítí sáwí-meyamba timénaumne siráíye.

¹²minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda anóm-barima tówana aaváúmá avuwúwana avután-ampaantaraamba úwana kwíyómba naaerírí'a úwana ¹³anón-unda torówana taaéramba ímo ávumo karón-taeramba kútúmaena marapá'á kumúnten-umai o'á kásímaena marapá'á kunkáíye. ¹⁴kwátóimo tavú úmáráantemba sokón-tawaai tavú úmarena aúyokuwana amápar-omare nonavuvumpa'-máráwé moóráva'-moravata uráíye. ¹⁵marapá'á kwaásira'a kawáá uráawaiye anón-kwaasiye i-kwáásítí anón-kwaasiye óisankwara-kwaasiye asirayánkwára-kwáásíyé ó'owiti mayái kwémaesa íma meéyámbá kwémayaawaiye úwoi kwénaaon-kwaasiye amáparawaiye omákare óntampine muri-ávíné aúpá'á mésa ¹⁶omákontavaiye óntankontavaiye sésa kawááin-avara'a

máyáiwaiye sipisípi-araakaawaiye
suwánésarai áwáá'a siyéyavaiyaanivo
augwímae siráápaaro. ¹⁷áwáá'o
siyí-kánáá tísatá íya aseránaumpo
augwímae siráápaaro sumbá ísaraumne.

**Ísareri-kwaasi 144,000
kwaasi méraan-kwasai.**

7 isé'a minkákémbá awánaawanda
kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
éiyaimba mésa amápa'-maragona
éiyain-ayampa'a mésa marararé taairaré
uwí-nónkáré úndáma toráivo sésa
tátokowa'a ²awánaawanda kwíyóm-
pakemba moórá-kwayo'na'a aaváúmó
usópakemba téna agayái-yántáá'á
Áánútu asirayánkwaráwáíndéí toréna
minéiyáíndárau tááyena Áánútumo
marawé uwí-nóné sáwí'a ónááon-
asirayamba tímakon-eiyaindarau
tááyena ³anónka'a séna marawé taaiyé
uwí-nóné íma sáwí'a é'a amu'makéwata
Áánútuna mayái-kwáásí túwayaanka'a
aúvái agaimaráanata keinárawa'a
naaemba marawé taaiyé uwí-nóné
sáwí'a oró súwa'a isááwánana ⁴séna
Ísareri áánimbaa'a tísavutantambo
uráawai túwayaanka'a Áánútuna
aúvái agaimakáawai táámpamai séna
144,000 kwaasin-owe. ⁵minkwáásí
Yútaan-andaraken-kwaasi 12,000
kwaasi uwasá Árúpenin-andarakemba
12,000 kwaasi uwasá Kátaan-
andarakemba 12,000 kwaasi uwasá
⁶Ásan-andarakemba 12,000 kwaasi
uwasá Návatarain-andarakemba 12,000
kwaasi uwasá Mánásaan-andarakemba
12,000 kwaasi uwasá ⁷Símíyonin-
andarakemba 12,000 kwaasi uwasá
Áríváin-andarakemba 12,000 kwaasi
uwasá Isakáán-andarakemba 12,000
kwaasi uwasá ⁸Sépiyuraanin-
andarakemba 12,000 kwaasi uwasá
Yósépin-andarakemba 12,000 kwaasi
uwasá Pénisaminin-andarakemba
12,000 uwasá miráumai-kwaasi

Áánútuna aúvái túwayaanka'a
agaimakáawe súwa'a ísaraumne.

Ísu Kárásitina kwaásiti kwaasái.

⁹isé'a minkákémbá awánaawanda
sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai
táámpaawanda-kwaasi mésa
amápa'-maravaken-kwaasi
amápar-akun-andaraken-kwaasi ó'on-
o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimbo
kwésun-kwaasi mésa kawááin-avaona
aúrampa'a mésa kentáásí sáwí-
meyambo mairáiwai aúranka'a mésa
kwayán-únánkwátói urésa aamoí
kwéuntavaiye sésa kwáátaan-anama
tokésa ¹⁰anónka'a sésa Áánútu kentáásí
Ísóigo kawááin-avara'a máyáiwaiye
kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaiye
sáwí'o umáímo máyaundavinkemba
kawer-ámpátá mégwésinkaiye suwasá
¹¹kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
amápa'a kawááiwai máín-ayampare
anón-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo
máýówaiye úkúmaresa mésa kívaisesa
Áánútuna imáyáa ésa áwí'a mósá
marésa ¹²séna árair-aimban-iye séta
Áánútu áwí'a mósá kwémaraunanaya
kwená ó'oran-aimba kwaíkwai'a isaná
kwená kawer-ímáyáágó kwaíkwai'a
isatá kwentávéta súwiya kwésunanaya
kwenáwí'a anómba isaná kwená
asirayánkó kwaíkwai'a isaná kwaásira'a
kawáá úmae kwéiyisata árair-aimba
iyéyá kwésune siráawe.

¹³minkákémbá anón-
kwaasivinkemba moóráwai sísa ena
séna kwayán-únánkwátói uráan-kwaasi
náávakena nááwa'iyo súwa'a ¹⁴kemá
sé'a anóndakoo kemá íma ísaraumpo
emá ísaraane séwánana kwemá séna
miwímá anón-umbaima tíméwasa
Áánútumba íma auwésa asiramái
méraawe. unáánkwátóimo sese
owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá
kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai
puwúwana naaemá kunkáimba

pósa kwayán-únánkwátóiraamba
 úmaresa kawé'a umái máyáawe.
¹⁵ mindáyavesa Áánútu kawááin-avaona
 aúrampa'a mésa aaváyaavimba
 eénáinka'a no'wáámba kwenópa'a
 kwená mayái mayái'-mayai'a kwéowe.
 kawááin-avara'a máyáiwai miwí
 tapáinana ¹⁶ íma ókwar'a táái tinkéna
 nontáváigwárá'á íma tinkáinana
 miwí tine'á íma aa'á kéna íma
 koko'á ínasa kawé'a umái ménaaowe.
¹⁷ kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai
 kawááin-avaona avumpimbá máyáimba
 póna miwírá'á kárakwiya t'ímaena
 kawé'-nómpá'á mótkainasa minkáwé'-
 nómbá nésa maí'mai'a ónááowe.
 Áánútu miwí ti'numá uwátíyuwainasa
 íma ivi'á táiyana moórá-yantaa'a íma
 aaváán-tuwáiyamba kawé'a umái
 ménaaowe anón-kwaasivinkemba
 moóráwai simásimakaiye.

naaé-sanomba tátukain-kwasai.

8 simásimatuwuwana sipisípi-
 araakaawai kentáásí sáwí-meyambo
 mairáiwai naaé-sanomba tátuwuwana
 kwíyómpa'a sáwíyanka'a íma aaí sésa
 íma túwaai kwésuwa'a ² awánaawanda
 Áánútu aúranka'a kwíyómpaken-
 kwayo'narawa'a avakaeté máyówana
 moóráwai avakaeté-uwiremba
 tímúwasa maisorésa máyówana
³ moóráwai kwíyómpaken-kwayo'na'a
 kawááin-avaona egwaa'á taména
 ásí-kwiyumba ún-kanama
 agáyón-taareira'a taména óntanko
 áwí'a kóri-ontandei úmakon-taave'a
 torówana ásí-kwiyumba ún-kanama
 agayáinkwáe séna sáwíva-kanama
 aména séna Áánútuna kwaási kwempá'ó
 námúnaamo kwésen-ainkwara'a
 kwéisaiye súwana ⁴ tátokon-taavepimba
 agaimarówana úmumba iyúwana
 Áánútu iséna kwená kwaási
 námúnaamo sun-áinkwárá'á isówana
⁵ minkákémbá mintáávé'á mairéna

taareirákémbá iráámba maimái
 mintáávépimbá marówana iramá
 kówana marapá'á tuwówana kwíyónaai
 kwésuwana awairái kwésuwana
 tawáomba kwéuwana anóm-barima
 taráiyé.

avakaeté-uwirenkona kwaasái.

⁶ maríma tówasa minkákémbá
 minávákáété-kwayo'narawa'a kwíyóm-
 pakewai uwíremba tuvuwiyanesa
 to'mayaa uwaná ⁷ aivakéwai uwíremba
 tuvuwúwana kaaígwará iragwárá
 naaegwárá'á tuwówana marapá'á
 kuména moórá-ayampa'a maragwárá
 taaigwará amápa'a owáigwárá'á iramá
 kagúwana kaer-áyámpá'á taaigwará
 maragwárá'á kawé'a uráiyé.

⁸ úwana miwá ánaaemba moóráwai
 uwíremba tuvuwúwana anón-tantaa'a
 omákaan-tantaa'a iramá kamái
 kará'maena uwi-nómpímbá kumúwana
 kaer-áyámpá'á kawé'a úwana
 moórá-ayampa'-nomba naaeráámbá
 úwana ⁹ mináyámpá'á máyówai
 amápa'a púwúwana nompi-sípi amápa'a
 tawísímai ánásasukaiye.

¹⁰⁻¹¹ ánásasuwuwana minkáé'nárai
 tínaaemba moóráwai uwíremba
 tuvuwúwana oómbó kúraráantemba
 anón-oko áwí'a ikaa'á vain-ó'án-iye
 suwaná kwíyómpakemba kásímaena
 nompákwárá nonayumpinkwárá'á
 kumúwana mindómbá ikaa'á wówana
 kaer-áyámpá'á nombá kawé'a úwana
 moórá-ayampa'a nombá ikaa'á wówasa
 sáwíva-kwaasi nésa pukáawe.

¹² púwúwana minkáúmbónárai
 tínaaemba moóráwai uwíremba
 tuvuwúwana aaváúmá kwíyómba o'á
 kaer-áyámpá'á kawé'a úwana moórá-
 ayampa'a túnkuwana aaváyaavinkemba
 sán-karéna aaváúmá toráétáapa'a
 marówana túnkena no'wáán-avuntamba
 sán-karéna eénáinka'a túnkena
 mirá úwa'a ¹³ awánaawanda

anón-evontaanko sanaan-úramba araravámaena kwénaaena anónka'a séna kaumbo-sáwí-méyámbá marapá-kwáásítópa'a kuména kwíyómpakemba kaumbonárau úwoi máyáamba pósa mindáraumo uwírembo tuvuwíyana marapá-kwáásítópa'a sáwí-meyamba kumíníye súwa'a Ísarumne.

9 isááwánana minéfyáíndárau tínaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-o'a kásímaena marapá'á kunkón-okomba moóráwai kíma aména maipímbá avéúmba íma kwáyom-baikaken-kíma amúwana maimaéna ²mimbáíkoná ontá tisuwówana kígaumo ésamo agáyáawanamo anón-umumbo intembá mimbáípinkémbá iyéna aaváúgwárá kwíyónkwara'a mói úyatuwowana ³minúmúmpinkémbá a'nórímbá marapá'á kuména taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá miná'nórintónkó mirán-ásíráyámbá torówana ⁴miná'nórintóntávéna moóráwai simátimena séna taaigwará owáígwárá karaan-tantáákwárá'á íma né'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáan-kwaasi íma tiyé'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a íma agaimakáan-kwaasi tiyáaro. ⁵íma puwígwáivo íma anónka'a tiyé'a éva'aasei-kwiyonka'a tiyáiyana tí'a íno. taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá mirá tí'a íno. ⁶minkánáávímbá títe ínasa puwónaumne síyambanivo puwónááon-amba avakáá uwááesa túvamai ménaaowe siráíye.

⁷súwa'a awánaawanda miná'nórintónkó moórá-poigo áwí'a ósínkaan-a'norintomba mésa áái'o tiyáíyanesa to'mayaa ésa kwaásiraan-toi'a kwáyowasa ti'nómpímpá'á óntanko áwí'a kórinei úmakon-kanumo'a kwirówana ⁸miwí ti'nóntáu ayáátáá'a aarai ti'nóntúraamba úwana miwí

túwááyaamba asirayámbá anón-iyanti túwááyaankaamba úwasa ⁹tíntaara'a asirayán-kwéú'á kausokésa áái'o tiyánáesamo tiyáántámbo taantembá miná'nórintónkó tiyóísántámbá kwétesa ¹⁰miwí timéraampa'a kwaivain-áwááyaankaamba ésa kwaásimo vaawanamó títemo intembá éva'aasei-kwiyonka'a mirán-ásíráyámbá tokáawe. ¹¹miwítí anóndako avéúnyaaí-maika'a kárákwírowai áwí'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba Ápátono suwasá Kíríki-kwaasi tááivinkemba Ápóriyono suwaná mináwíkoná ááimba sáwí'a umásúwáiwaiman-íye siráawe.

¹²kemá Yóni awáné'a sé'a aiva-sáwí-méyámbá ánásaimba póna kae-sáwí-méyámbá kwáyáimba póna paáriníye kemá Yóni sune.

¹³kwíyómpakendarawa'a éva'aaseinarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana Áánútu aúranka'a kóri-ontandei úmakon-taareira'a évarevar-ayairakemba aagíowé su'mai súwa'a isááwánana ¹⁴minkwíyómpákén-kwáyó'ná'á uwíremba tokówaintavena séna anón-donko áwí'a Yúvérétísi-nompa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éfyaimba ándávakemba ayútinkao súwasa ¹⁵amu'ma'máesa kwéiyuwana minkánáá túwana ayútinkowasa kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tínkamonasaya puwígwáe sésa kuwasá ¹⁶áái'o tiyánááon-kwaasi ósin-arósáanumpimba kun-kwáásímó táámpomba sáwíva'a 200,000,000 kwaasiman-owe isé'a ¹⁷kaainkáání'a umái awánaawanda sáwívar-osin-rosaunumpimba máyón-kwaasi tíntaava-kweu'a naaeayáné sokóne terávuwe mirán-kwéútómbá araa'naanurówa'a awánaawanasa

ósin-ti'nóntómbá anón-iyán-
 a'nonkaamba asirayán-tí'nóntómbá
 kwáyowana tóipinkemba iramá
 kéna úmúmba éna sáwí-kwiyumba
 kwéena mirá kwéuwasa ¹⁸kaer-
 áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa
 moórá-ayampa'o máyón-kwaasi
 tóipinken-tantaa'nei tínkamuwasa
 pukáawe. ¹⁹minósintómbá íma tóipine
 su'mai asirayámbá torésa timéram-
 pakwara'a iraankavayaan-á'nónkámbá
 asirayámbá tokésa kwaási vwasá
 pukáawe.

²⁰vwasá púwúmbanivo túvamaimo
 máyón-kwaasi miwítí sáwí-mayaima
 íma tuwésa kwaántá-kwaasiyonti
 imáyáa mósá marésa ó'on-o'on-ontandei
 taainéi úmakon-tantaatavesa kesí
 ísóigowe sésa íma aúramba awánéna
 íma aái iséna íma kwénaain-
 tantaakontavesa kesí ísóigowe sésa
 imáyáa mósá ma'maé kwéiyesa
²¹miwítí sáwí-mayai íma tuwésa
 tínkamuwasamo púwóni'a uwasá
 pukaa'á kwéagayesa uwaa'á kwévesa
 aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné
 ó'on-o'on-tantaakwarar-umoyane
 kwéesa mirá úmae iráawe.

sáwíyan-kwandaagona kwaasái.

10 mirá úmae iyúwa'a
 minkákémbá awánaawanda
 kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwái
 kwíyómpakemba kuména ainánkó
 káátarowana a'nónká'á osámbá
 tawenówana aaváúmó kumperénamo
 aúgáyáagayaamo intembá óikakemba
 mirá kwéuwana naamayáánkakembo
 iramó kwégaintemba mirán-áísámáímá
 kwáyowana ²sáwíyan-kwandaai
 arírámái ayáámpimba tokéna
 ayáánúrapar-aisamaima uwí-nómpímbá
 támarena ayáánépar-aisamaima
 marará'á támarena ³kwaási
 inkáíséeraan-kwa'a túwana kwíyónaai
 avakaetéra'a súwa'a ⁴avakaetéra'o

kwíyónaaimo sún-aimba aúváivimba
 agayánáe kwéowanana moóráwai
 kwíyómpakemba simásimena
 séna mináímbá aúpá'á kwáyáivo
 íma aúváivimba agayaaó súwa'a
⁵minkákémbá awánaawanda
 kwíyómpaken-kwayo'na'a moórá-
 aisamai marará téna moórá-aisamai
 táá'mai uwí-nómpímbá ténamo úwai
 ayáámba mósá tuwéna ⁶Áánútuma
 aasiyaasí ma'mai'a íníwai aúranka'a
 kwíyóne mivá'á kwáyáin-tantaare
 marawé mivá'á kwáyáin-tantaare
 uwí-nóné miwán-arumpimba kwáyáin-
 tantaare úmakowai aúranka'a asiramái
 séna íma ókwarata amu'maránaunanaya
 paárinin-kanaama kwétiye. ⁷naaóv'á
 Áánútu kwená kwayó-kwáásí
 kwenáái simátímakowaiyavena séna
 aúpá'á tukáunda-aimba paáriníye
 siráimba ava'moraénarawa'a
 kwíyómpakendarawa'a uwíremba á'a
 tuvúwómba póna tínaaemba moóráwai
 uwíremba tuvuwínana mináímbá
 paáriníye siráíye.

⁸minkákémbá kwíyómpakewai
 simásímakowai simásimena séna
 moórá-aisamai marará téna
 moórá-aisamai táá'mai uwí-nómímbá
 ténamo iwái ayáámpinkemba
 sáwíyan-kwandaai aríráyokaimba
 komayaaó súwa'a ⁹kwenópa'a
 kwé'a sé'a sáwíyan-kwandaai simiyó
 séwánana séna maimái naaó. enóipimba
 taakáámbá ínana enarumpímbá
 ikaa'á váníye súwa'a ¹⁰minkwándáái
 maimái násuwaawanana sóipinkemba
 taakáámbá úwana sirumpinkémbá
 ikaa'á vówana ¹¹minkákémbá
 simásimena séna moórágwara'a
 Áánútun-aai simátiminyone.
 ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápa'-
 maravaken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba
 kwésen-kwaasiye kawáá-kwáásígwáraré
 Áánútumo ínín-aimba simátiminyone
 simásímakaiye.

**Áánútun-aii
simátímakaayan-kwasai.**

11 simásímatuwowana moóráwai naambó agambatuwésamo on-ándámá siména séna Áánútuna mono'-námbá koagambaré póimo tuvú'máímo agáyáan-ontan-taarei koagambaré Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi táámpe ²ánivo naamáúva'a íma agambaré ivá túwénasa úwoi-kwaasi íma Áánútuna kwaási tésa minkáwé'-náópa'a sáwí'a úmae iyónááomba kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwésa ánasanaaomba mindáyavai naamáúva'a íma agambaraaó. ³kae'nárai asirayámbá timé'a ti'maráanasarai kwésarai tirumbá kwéoyantavesarai avután-únánkwátói urésarai 1,260 kanaara'a kesáái árai'a simátíma'maesarai iyóyáoiye simásímakaiye. ⁴Ísóigo marará'á kárákwiraiwai aúranka'a kae-táíma mintáígó arampinkémbá masawémba kwéatiyen-taima kwáyáísana mintáígóná ááimba minkwáásíráí óye. Ísóigo aúranka'a kaer-ómbá kúra'maraisana kwáyáísana minónkóná ááimba minkwáásíráí óye. ⁵minkwáásíráíyávésamo sésamo sáwí'a umátinkanae síyanamo éna mindárai tóipinkemba ira-ausankó miwítí namuro-kwáásí kavuwíniye. minkwáásíráí sáwí'a umátinkanae síyawai mirámó íyamba kavuwínasa puwónááowe. ⁶Áánútu mindárai asirayámbá timúwasarai aa'á íma tíno síyanaraimo éna Áánútun-aii kwésimatimiyan-kanaavimba íma aa'á tíníye. nonkóntávésaraimo naae-nómbá auvuwómó síyanaraimo éna mirá íniye. tí'a ínomo sésarai amápar-umbai-yantaa'a kwaásitopa'a tínor-aimo síyanaraimo éna mirá íniye. ⁷mirá ínasarai mindárai Áánútun-aii simátímatuwaiyana avéúmbó ímo

kwáyáim-baikakewai téna áái'a tiyéna usáyaaitainasarai puwíyana ⁸anón-daopa'-marupa'a mindárai túma kwéniye. kentí Ísóigo taaira'á pukáipa'a mindáóko áwí'a aúpá-kwí'á Sótómu-naopare Ísípi-naopare miv'á'á mindárai túma kwáyainasa ⁹ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye tóyo esa mindárai túma taawánésa sésa íma utaaró kwésiyana kaumbo-táwai umái éiyainkomba kwáyá'wái íniye. ¹⁰Áánútun-aii simátímakaayandarai marapá-kwáásíyávésarai sáwísawaa kwéowe séyááoyan-ainko tirumbá sáwí'a íniye. mindáyavai mindárimo puwóyááoyantavena tirunkó kawé'á ínasa aamoí ésa amápa-tantaa'a kwenamín-kwenamimba ónááowe. ¹¹minkáúmbó-táwai umái éiyainkomba kwáyá'wái Áánútu mindárai táama timínasarai usásinesarai méyasa tuwánésa táátavai íyana ¹²kwíyómpakemba moóráwai anónka'a simátimena séna maavá'á iyókaiyo sínasarai ainámpímbá iyíyasa kentí namuro-kwáásí tuwánáiyana ¹³mirá-íya-tawai anóm-barima táínda anón-daopa'a avaréiyain-ayampa'a úwoi máyaiyasa moórá-ayampa'a naambá tawisínaawisi umái sáwíva-kwaasi 7,000 kwaasi puwíyasa úwoimo túvamaimo máyaiyan-kwaasi tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa Áánútuntavai kwená ááimba ó'oran-aaimban-íye sénéááowe. ¹⁴kemá Yóni mirán-kááíní'a awáné'a sé'a mirá umbá póna kae-sáwí-méyámbá ánasowana naae-sawi-meyamba sáwíyanka'a tíníye sune.

naaén-uwiremba tuvúkáin-kwasai.

¹⁵minkákémbá kwíyómpak-endarawa'a ava'moraénarawa'a

uwíremba tuvúkáawana miwí
 tínaaemba moóráwai uwíremba
 tuvuwúwa'a isááwánasa kwíyómpa'a
 sáwívarawai sésa
 marapá-kwáásirá'á kawáá uráawai
 ánásaawasarai kentáási Ísóigoe
 usásinankaiwaiye aasiyaasi
 kawáá úmae iyóyáaoiye

¹⁶suwasá moórá-kwaai aiyayaan-umai
 éiyain-anon-kwaasi Áánútuna egwaa'á
 kawááuwai máyón-ayampa'a mésa
 aísamaivimba kívairea kwená imáyáa
 ésa áwí'a mósá marésa ¹⁷sésa

Áánútu Ísóigoo amápar-asirayamba
 tokáandawai aiva'á mé
 ívékwara'a máyaandawai e
 sáwívar-asirayamba toké kwaásira'a
 ááimba ásámai kwégawaa ónda
 póta súwiya kwésune. ¹⁸amápa'-
 maravaken-kwaasi embá áwáá'a
 kwéaeewa ívé'a miwímó áwáá'o
 tiyíníyonda-kanaama kwétiye.
 pukáan-kwaasi miwí táái tísaa
 umai isé ená kwayó-kwáási enáái
 simátímakaawaiye anón-kwaasiye
 úwoi-kwaasiye miwí ená imáyáa
 mósá marésa enáwí'a mósá
 máráawaiye kawé'-mékámá timé
 marapá'á sáwí-mayai mairáawai
 sáwí-meyamba timíníyone

siráawe.

¹⁹suwaná minkákémbá kwíyómpa'a
 Áánútuna mono'-nánkóná ontá tigúwa'a
 awánaawanda mimbónó'-náúmpá'á
 kawé-ánáveumba kwáyowana
 naaóvá'ó Áánútumo Mósesimbo
 simámakon-amaambo siyáánkai-
 amaambo óntan-kwandaaira'o agaimái
 mimpímbo makón-anaveumba
 awánaawanana kwíyónaai kwésuwana
 tawáomba kwéuwana anón-awairai
 kwésuwana anóm-barima kwétowana
 anón-kaiyaramba kwégumuwana mirá
 kwéuwa'a awánaraumne.

aaraigónté arááínkóntéi kwaasái.

12awánaawanda kwíyómpa'a
 umásítai'a éna kwaási
 agaráátinkai-umasítai'a maarán-
 úmásítái'a éna moórá-ininko máyowana
 aaváúgó kwená unáánkwtóiraamba
 éna áúgomba ánáan-kwirowana máy-
 owana kwíyónko aísamai-andampa'a
 kwáyowana a'nómpímá kánumo'a
 kwáyowana minkánúmpímá
 sísamaivakemba kae'á kumbaimái-o'a
 kwáyowana ²ámúkwar'a máyowana
 kwená kanaamá túwana iyámpói
 ankáindayavena á'á úwana kwáá'a
 túwana ³minkákémbá kwíyómpa'a
 moórá-umasitaikwara'a éna kwaási
 agaráátinkai-umasítai'a maará éna
 arááímbá anón-araaimba ména
 naaeayán-áúgwará'á ména avakaeté-
 a'nomba kwáyowana a'nómpínkémá
 siyáánkai-awaayaamba kwáyowana
 usáyaitaraiwaina kánumo'a avakaeté-
 kanumo'a a'nómpímá kwáyowana
⁴kaer-áyámpákén-ó'á tuwéna moórá-
 ayampaken-o'a améraandei kwiyúmai
 awéntayuwowana marapá'á kumúwana
 iyámpói ankánín-ininkona egwaa'á
 ména ankáína'a tuvú'-nasuwánáe
 séna máyowana ⁵inaamaíyámpói
 marankówana anón-éna amápa'-
 maravaken-kwaasira'a asiramái kawáá
 ínín-iyampoi marankówana Áánútu
 kárákwiyinintavena miníyámpói
 ááéma mósá tavímairena kwemá
 kawááin-avara'a móankowana
⁶minínínkó inkaiséna kavóná-marava'a
 kwéna Áánútu kwentávéna to'mayaa
 umánkanaumne sirópa'a koména
 ayáátáaka'a 1,260 kanaama
 komáyowana Áánútu kawáá uráiyé.

⁷kawáá úwasa kwíyómpa'a áái'a
 tiyésa Áánútuna kwayó'nárawaka'a
 kárákwirawai áwí'a Máikeri kwemá
 kwená kwayó'náraware arááínkówé
 kwená kwayó'náraware áái'a tiyówasa

⁸ Máíkeriye kwená kwayó'náraware usáyaaitesa kwíyómpakemba arááínkówé kwená kwayó'náraware kwatuwésa ⁹ anón-araainkomba awéntáyukaawe. naaóv'á marapá'á iraankavayaambá aukéna kwenáwí'a Sáátááni póna marapá-kwáási kampar-áimbá simátíma'maena kwéiyisasa árai'a siyé kwésewana kwaási simái sáwí'a kwéumatiyuwaiye. kwenté kwená kwayó'nárawate tuwétayuwowasa marapá'á kunkáawe.

¹⁰ kúmúwa'a isááwánda kwíyómpa'a moóráwai anónka'a séna Áánútu aúranka'a ména kentáási kwaásiyavena sáwí-kwaasiman-owe kampa'á símae iráiwaimba awéntayuwaisana marapá'á kúmísana póna Áánútu Sáátáánigo tátokaimpinkemba kentáá mégwésiraiye. kentáará'á kawáá éna asirayán-úrandako póna mégwésiraisata awánaraumne. Áánútu ai'marówana marapá'á kunkáiwaina asirayántá awána-raumne. ¹¹ Ísu sipisípi-araakaawai miwítí sáwí-meyamba mairáiwai puwúwana kwená naaemá kunkáimba pósa Áánútun-aaí arupí umái simátíma'maesa kwéiyesa sínkamiyata puwúnavo-imayaa íma umbá asiramái mésa Sáátáánigomba usáyaaitaraawe. ¹² keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawai mináántáv'é imáyáa é'a aamoí oró. ánivo Sáátáánigo marapá'á kumbéna sáwí'a kwéimba pó'a marapá'á uwí-nómpá'á máyáan-kwaasi sáwí'a umái ménaaowe. Áánútu Sáátáánigomba tuvuwínín-kanaama sáwíyanka'a tínimba póna Sáátáánigo iséna áyantavena kwéiye kwíyómpakewai siráiyé.

¹³ súwana minarááínkó áwí'a Sáátáánigo imáyáa éna kwíyóm-

pakemba suwéntayuwaisa'a marapá'á kumbáyaumne séna inaamaiyámpóimo maránkaron-ininkomba kwa'maéna kúwana ¹⁴ arááínkó minínínkómbá tuvúwívo séna Áánútu anón-evontaanko ayóíráámbá kae'á amúwana araravámaena kavóná-marava'a kwentávénamo to'mayaa umánkaropa'a kúwana Áánútu kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba kárákwiraiye. ¹⁵ arááínkó minínínkómbá kwa'maéna ói'a káá'maena nombá umpíyankaanana maya'maéna kówinkwae séna kwa'maéna kúwana ¹⁶ maragó áwa'naa ena kweyáárika'a maramá kitúwana kwenóipinken-donko mimpímbá kumúwana ¹⁷ arááínkó minínínkómbá áyantavena umánkena imáyáa éna séna kwenaráá'maatemo é'a áái'a tiyánaumne-imayaa uráiyé. kwenaráá'maa'a miwí Áánútun-aaí ísámai kawé'á ésa Ísu siráin-aimba simátíméwaiman-owe. áái'a tiyánaumne séna uwí-nón-awampa'a to'mayaa umái méraiye.

anón-avaa-kwankona kwaasái.

13 máyowana awánaawanda moórá anón-avaa-kwamba uwí-nómpínkémhá iyéna avakaeté-a'nomba kwáyowana áwááyaamba a'nómpínkémhá siyáánkai irówana usáyaaitaraiwaina kánumo'a siyáánkai mináwááyáámpímbá kwáyowana Áánú-tuntavai simái sáwí'a umánkaron-aimba a'nómpínká'á agaimái kwimakówana ²⁻³ kwemá anón-avaar-iyankaamba ména aísamaima anón-iyanko aísamairaamba kwáyowana ói'a aváár-íyán-óikaamba kwáyowa'a awánaawanana ááéma moóráwai puwínkwáe séna tuvuwúwana urón-karevu'a kawáúgun-avima kwáyowana tuvuwúwana íma puwéna úwoi máyowana arááínkó kwená asirayámbá aména simámena séna

marará'á kawáá úndava'a kawáá uwo súwasa amápa'-maravaken-kwaasi awánésa táátavai ésa kentáásí anóndakoman-iyé sésa kwenarááíma kwarésa ⁴arááínkó anón-avaa-kwankomba asirayámbá ámakontavesa arááínkóná imáyáagwara'a mósá marésa anón-avaa-kwankona imáyáa mósá marésa sésa anón-avaa-kwanko usáyaaitaraimba pósa íma kanaán-umai áái'a tiyamánkanaowe siráawe.

⁵suwaná Áánútu mináváá-kwámbá érankowana ména kwenáúma maimaé kwéiyena Áánútumba simái sáwí'a kwéumankowana kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba Áánútu érankowana ména ⁶Áánútumba simái sáwí'a umánkena kwenáwí'a simái sáwí'a kwéena Áánútumo máyáipa'a simái sáwí'a kwéena kwíyómpa'o máyáawai simái sáwí'a umátinkomba isááwánana ⁷Áánútu érankowana ména Áánútuna kwaásiye áái'a tiyamái kwéusayaaitena amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasirare kwégawaa úwasa ⁸amápa'-marava'a máyón-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe. Áánútu maramá íma tarórunonka'a sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai pukáiwai kwená aúvávimba maí'maí'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáivo mináúvávimbá túwí'a íma agairáin-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe.

⁹kemá Yóni súnnda ísáawai pó'a mináímbá ísámai kawé'á oró. ¹⁰ándáva'a mótinkanéa sésamo ésa mirá ónááowe. tínkamónasa puwígwáe sésamo ésa mirá ónááowe. mindáyavesa Áánútuna kwaási íma Áánútumba auwé'a kwenká'á aráápamai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹¹minkákémbá awánaawanda moórá-avaa-kwamba maravínkémbá iréna sipisípi-araakaamba umái ména a'nómpínkémbá kaer-áwááyáámbá kwáyowana amósámba arááínkó amósánkaamba éna ¹²ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ména asirayámbá kwenkákémbá kwémaena mayáímá kwémaena amápa'-maravaken-kwaasiyavena séna anón-avaa-kwankona imáyáa mósá máráaro séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena ké'naan-avaa-kwankontavena mináímbá séna ¹³ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena séna kwíyómpakemba iramá kumuwo súwana kwaási túranka'a kwégumuwana ¹⁴Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena marapá-kwáási sáwí-ampa'a tavisimái mégwétiyuwena simátimena séna anón-avaa-kwanko áúwawakaani'a úmaraiyana kwenáwí'a anómba íno séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena mináímbá súwasa isésa mirá uwaná ¹⁵Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko áúwawakaani'o úmárówaimba ááma amúwana aaí séna kesí imáyáama íma mósá makáawai tínkamiyasa púwóro súwasa mirá kwéuwana ¹⁶maravínkémbá usaráiwai asiramái súwasa anón-kwaasiyeúwoi-kwaasiye óísankwara-kwaasiye óísaniyaain-kwaasiye úwoi kwénaaun-kwaasiye ó'owiti mayáímá kwémaesa meéyámbá ímo kwémayon-kwaasiye miráumai-kwaasi anón-avaa-kwankona aúvái agayésa évaka'a túwayaanka'a agáyówasa évaka'a tiyáánka'a agáyówasa ¹⁷évakarawai mináváá-kwánkó áwí'a agáyówasa évakarawai náámpaamba agayésa mindáámpáánkóná ááimba

kwenáwí'a agaimárón-kwaasi toómbá meéyán-uwasá imo mirán-áúvái agaimárón-kwaasi íma toómbá meéyán-uráawe.

¹⁸kemá Yóni súmbo mináímbá kawe'á umái imáyáa oró. kawer-ímáyáágwárá-kwáásí mindáámpáánkóná ááimba isánááowe. mindáámpáámbá kwaásigontavaiman-íye. mindáámpáámbá 666 íye kemá Yóni kwésune.

aúná-ima siráan-kwasai.

14 minkákémbá awánaawanda kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai moórá-omaka'a minómákó áwí'a Sáiyono-omaka'a máyowasa kwesé sáwíva-kwaasi mésa kwenáwíre avowán-áwíre túwayaanka'a agaimakón-kwaasi 144,000 kwaasi máyówa'a ²isááwánda kwíyómpakemba nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaai sintenkáámbá kwésuwana sáwíva-kwaasimo uwírembo tuvúwówanamo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa ³kawááin-avaona aúrampa'a mésa éfyaimbo túvamaimo máyówai túrankare anón-kwaasi túrankare mésa aúná-ima kwésesa marapá-kwáásívínkémbá Áánútu meéyámbakain-kwaasiye su'mai mi-144,000-kwáásí mínímá kanaán-umai kwésesa ⁴miwímá íma aarai-úmóyámbá kwéesa arupí umái mésa kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aráái kwégwarowana kwemá kwaásivinkemba meéyámbarena Áánútuntavena séna miwímá kesí kwaási ésa ená kwaásigwara'a ombá pósa naaémba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe kwésuwasa ⁵miwímá íma kampar-áímbá kwésesa miwívímbá íma sáwí-aimba kwáyowai mináúná-ímá suwa'á ísaraumne.

kwíyómpaken-kwayo'narauti kwaasái.

⁶minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nako sanaan-úramba araravámaena áséi-kwasai kwaíkwai'a ínín-kwasai marapá'á máyón-kwaasiyavena amápa'-maravaken-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye miráumai-kwaasiyavena simátimindayavena araravámaena kwénaaena ⁷anónka'a séna Áánútu aavimbá maitinkánín-kanaama kwétivo Áánútun-áároi kwéinkaise'a kwentáv'e'a kwená ááimba ó'oran-aaimban-íye seró. kwíyómba maramá uwí-nómbá non-úramba taróruraiwaina imáyáa é'a áwí'a mósá maráaro kwíyómpaken-kwayo'nako siráíye.

⁸súwana kwenánaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai séna anón-daoko áwí'a Pépíroni-nao'a tawísinaawisi umásukaiye. mirá úwasa mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráawe minkwíyómpákén-kwáyó'nákó siráíye.

⁹⁻¹⁰súwana minkáé'nárai tínaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai anónka'a séna kwaásimo anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'a úmárówaina imáyáawe mósá máraan-kwaasi Áánútu áwá'a tiyíníye. mináváá-kwánkóná áúvái túwayaankare tiyáánkare agaimakáan-kwaasi Áánútu áwá'a tiyéna íma sáwíyan-awaa'a tiyínívo anón-awaa'a tiyínasa kwíyómpakemba kawe-kwáyó'nárawa túrankare kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aúrankare iramá kwégaipa'a sáwí-kwiyumba ún-ontamba agaimakáipa'a mésa títe

kwéinasa ménaaowe. ¹¹ iravínkémbó úmúmbo iyíntemba aasiyaasi títe úmae iyíniye. anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe mósá kwémaraawai mináváá-kwánkóná aúvái tine'á agaimakáawai íma aagándésa aasiyaasi títe úmaena iyíniye.

¹² kemá Yóni sumpo Áánútuna kwaási ísáaro. Áánútun-aaí kwétagwiya've'a Ísuwe aráapamai máyáawai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹³ minkákémbá isááwánda moóráwai kwíyómpakemba simásimena séna maanáimbá aúvái-kwandaaivimba agayaaó. ívékwara naaénkwara'a Ísóigowe tarúmai máyáawai puwíyanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. Áánútun-amanko simási-mena séna mináimbá árar-aimban-iyé. ívé'a mayáímá kwémaesa naaémba aagándésa miwítí mayáivínkémbá paárinin-tantaa'a miwívá'á kwéniye simásímakaiye siráiyé.

kwaásiyavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹⁴ súwa'a awánaawanda moóráwai kwaási-úrandakoraawai kwayán-áinánká'á ména a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a kóri-ontandei úmakon-kanumo'a kwáyowana ayáámpimba áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokówana ¹⁵ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako kwíyómpa'-mono'-naumpakemba kunákárúwena ainánká'á máyowaintavena anónka'a séna marapá-tómbá kareparáivo toómbó akaráníyonda-kanaama kwétivo kaetám-bánkárá'á toké akaraaó súwana ¹⁶ ainánká'á máyowai kwená kaetám-bánkárá'á tokéna mintómbá ákákaiye.

¹⁷ akarówana mimbónó'- náúmpákémbá ánaembo

kunákárúwawai kwegwárá'á áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokéna máyowana ¹⁸ moóráwai kwenánaemba kwíyómapaken-kwayo'nako irará'á kárákwirowai póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taareirakemba kunákárúwena áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokówaintavena anónka'a séna marapá'á ándá-aramba ávun-kaiivo ená kaetám-bánkárá'á toké minándá-árámbá akaraaó súwana ¹⁹ iséna minándá-árámbá káramai makáiyé. aísamaivimbo makénamo mapamínanamo anombó kumínanamo uwínín-ayampa'a makáiyé. minándá-áránkóná ááimba sáwí-kwaasimo éna Áánútu anón-awaa'a tiyéna ándá-arambo mapámíntemba mirá éna ²⁰ ándá-aramba mapánkon-ayampa'a anón-daokona awámpá'á mináyámpákáámbá kwaási tuvúkaiye. ándá-aran-anombo kúmíntemba miwítí naaemá kuména kavirayán-dónkáámbá kumeéména kwaási kwénawikena ayáátáaka'a kunkáiyé.

avakaeté-sawi-meyankona kwaasái.

15 kumúwa'a awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-i'a úwana sáá'a kówana avakaeté-sawi-yantaa'a kwáyowasa kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a mésa misáwí-yántáá'á timíyanesa kwéesa minávákáéte-sáwí-méyámbá tímatuwaiyanamo misáwí-méyámbó ánásagwinanamo éna Áánútuna áwáá'a ánásanimba awánaruumne.

² awánaawanda nonkwaaúnkáámbá ságayamba kwáyowana évaka'a iraráámbá kwégowasa mindón-awampa'a kwaási mésa íma anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina

imáyáawe íma mósá kwémaraawai
kwená náámpaamba tine'á íma
agaimakáawai anón-avaa-kwankomba
usáyaaitarowai máyówana Áánútu
uwíremba tímakowasa tokésa mésa
³ímá sésa Áánútuna mayái-kwáásígó
áwí'a Mósesinte kentáásí sáwí-meyamba
mairáiwainte imá simátinkesa maará
sésa

emá Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba
tokáandawai ená mayái
ó'oram-bayai kwémayaanda
awánéta sáátavai kwéunaya emá
amápa'-maravaken-kwaasira'a
kawáá uráandawai ená mayái arupí
umái kawe'á umái kwémayaane.
⁴Ísóigoo ewé su'mai ó'oran-kawe'a
umái aoka'á máyaandawaimba
pósa amáparawai enáároi inkaisésa
ená ááimba ó'oran-aaimban-iyé
sénááowe. ená kawe'-má'yá'yé
su'maimo kwémayaanda
paárruraisasa kwéawanesa
amápa'-maravaken-kwaasi enópa'a
tésa ená imáyáa enáwí'a mósá
maránááowe

non-awámpá'á máyówai minímá
siráawe.

⁵suwa'á minkákémbá awánaawanda
kwíyómpa'a mono'-náúmpá'á
Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontán-
tigurówasa ⁶kwíyómpakemba
avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-
sawi-meyambo timénááowai
mináóká'-náúmpákémbá kunákárúwesa
kwayán-únánkwátói sугá'yá'agaya
ún-unankwatoi urésa tíntaara'a terávu-
timur-anda urésa máyówasa ⁷é'yaimbo
túvamaimo máyówaivinkemba
moóráwai avakaeté-taave'a
timúwasa mintáávépímbá Áánútu
aasiyaasimó maí'mai'o íníwaimo
áwá'á'ó tíyín-tantaa'a kwáyowana
⁸naaúmpa'o úmúntemo intembá
Áánútuna mono'-náúmpá'á kwená
asirayánkówé kwená ó'oran-aainkona

ságayankowe anómba úwasa kwaási
íma kanaán-umai mindáúmpá'á
kwéiyesa avakaeté-kwayo'narawa'a
avakaeté-sawi-meyamba tímatuwere
sésa mindáúmpá'á íma iráawe.

Áánútu áwá'á'a tíkain-kwasai.

16 minkákémbá isááwánda
mono'-náúmpákémbá moóráwai
minávákáéténárawatavena anónka'a
séna avakaeté-taavepinkemba
Áánútu áwá'á'ó tíyín-tantaa'a
marapá'á ayáúsuwaaro súwana
²minávákáéténárawapinkemba
aivakéwái kwená táavepinkemba
marapá'á ayáúsuwowasa anón-avaa-
kwankona aúvái tine'á agaimakésa
kwenáúwawakaani'o úmárówaina
imáyáa mósá makáawaitopa'a
anón-karevutomba túwawaapimpa'a
kówana títe uráiyé.

³úwana kwenánaaembo máyowai
kwená táavepinkemba uwí-nómpá'á
ayáúsuwowana uwí-nónkó púwín-
kwaasigona naaeráámbá úwana
uwí-nómpínkén-kwámbá putásariye.

⁴putásowana minkáé'nárai tínaaembo
má'yowai kwená táavepinkemba
nonayumpinká'á ayáúsuwowana
naae-nómbá aúkúwa'a ⁵minkákémbá
isááwánda kwíyómpaken-kwayo'na'a
nonká'á kárákwirawai séna
emá kawer-úramba umái máyaan-
dawai aiva'á mé ívékwara'a
máyaandawai misáwí-mé'yámbó
tímakaanda kawe'á umái arupí
uráane. ⁶ená kwaásiye enáái
simátímakaawaiye tínkamuwasa
pukáantavai naae-nómbá
aútínkaraane. mindáyavai kawe'á
kwée miwítí sáwí-mayaigona
anondá tímakaane nonká'á
kárákwirawai súwa'a ⁷isááwánda
moóráwai póimo tuvú'máimo
agáyáan-ontan-taareirakemba séna

Áánútu Ísóigo amápar-asirayamba
tokáandawai misáwí-méyámbó
tímakaanda kawé'á umái arupí
uráane
siráiyé.

⁸ súwana minkáúmbónárau
tínaaembo máyowai kwená
táávepinkemba aaváúrá'á ayáúsu-
wowana Áánútu érankowana kwaási
tine'ó iramó kaintembá aa'á kéna
tinepái ó'oraumai kówana ⁹ títe úwasa
Áánútumba simái sáwí'a umánkesa
Áánútunopakemba misáwí-méyámbá
kwétiye sumbánivo miwítí sáwí-mayai
íma tuwésa Áánútunopa'a tésa kwená
ááimba ó'oran-aaimban-iyé íma
siráawe.

¹⁰ íma suwaná minéyáíndárau
tínaaembo máyowai kwená
táávepinkemba anón-avaa-kwanko
kwaásira'a kawáá urópa'a ayáúsu-
wowana túnkúwasa kwemá kawáá
urówai tuní-áyámpá'á mésa títe
kwéuwasa kwáá'a kwétesa timááví
túwááyaandei kwéunkaresa ¹¹ títe
kwéuwana karevú'a kwégontavai
Áánútumba kwíyómpakewaimba simái
sáwí'a umánkómbanivo íma sáwí-mayai
tuwésa kwenópa'a tiráawe.

¹² íma tuwaná minévá'ááséínárawa
tínaaembo máyowai kwená
táávepinkemba anón-donko áwí'a
Yúvérétísi-nonka'a ayáúsuwowana
mindómbá ká'náguwasa aaváúmó
usón-ayampa'-marapimpa'a kawáá
urówaiti aambá kwíyúntavena
mindómbá ka'náguraiye.

¹³⁻¹⁴ mindómbá ká'náguwa'a
awánaawanda arááínkó óipinkemba
awáímá túwana anón-avaa-kwanko
óipinkemba awáímá túwana kampar-
áimbó simátímakowai óipinkemba
awáímá túwasa minkáúmbó-áwáígó
tirumpimbá kaumbo-táráváá-kwámbá
mésa ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-

bayai kwémaesa Áánútuwemo áái'o
tíyénesa amápa'-marava'a kwénaesa
kawáá-kwáásí tí'maesa Áánútu
amápar-asirayamba tokáiwaina
anón-kanaama áái'o tíyénesa tiráawe.
¹⁵ kemá Yóni simátíme'a sé'a Ísu
séna umóyán-kwáásímó timbó ímo
ísaraawanamo tintembá íma ísarenka'a
kúmóna simu'marésa unáánkwátóí
úmaresa máyaiyawai íma unáánkwátóí-
iyaintavesa tigaemá ónááowe Ísu
siráiyé kemá Yóni súné. awánaawaanda
¹⁶ minkákémbá kawáá-kwáásí tí'maesa
moórá-ayampa'a máúpa'a Yútaa-kwaasi
tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba
Áámagétoni-maravare kwésesa
torupamá méraawe.

¹⁷ máyówana minává'mórénárawa
tínaaembo máyowai kwená
táávepinkemba úndámo torópa'a ayáú-
suwowana moóráwai mono'-náúmpá'á
kawááin-avarakemba anónka'a séna
amápa'-mayai ánásagwiye súwana
¹⁸ kwíyónaai kwésuwana awairái
kwésuwana tawáomba kwéuwana
anóm-barima téna marapá'á kwaási
máyonkakene ívékwara'o máyáankare
mirám-bárimá íma kwétena
¹⁹ anón-daopa'a kaumborá'á maramá
kítíraa'a uréna tawákaa'a úwana
amápa'-marava'a anón-daopimpa'a
tawísínaawisi úwana Áánútu Pépíróni-
anon-daopaken-kwaasi sáwí'a umbá
Áánútu imáyáa éna áwáá'a tiyéna miwítí
sáwí-meyamba anómba timúwana
²⁰ nonavuvumpa'-máramá amápa'a
nawíkasuwowana omátomba arúwáásé
umágúwana ²¹ kwíyómpakemba
anón-umbai tain-óntánkáámbá
kaaíyaramba kuména kwaási
tínkamuwasa Áánútumba simái sáwí'a
umánkaraawe. anón-kaaiyaramba
anómba sáwí-meyamba timúntavesa
Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe.

**Pépiróni-kwaasi
kwántámai-aimba siráin-kwasai.**

17 sáwí'a umánkówana
kwíyómpakemba avakaeté-
kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a
tokówaivinkemba moórawai
simásimena séna tiréna'a eénánká'á
nááín-inimba sáwí-meyamba mayáinda
agarááránkáano. minínínkóná ááimba
anón-daopa'a sáwíva'-non-awampa'-
naopa'an-iyé. ² mindáópaken-kwaasimo
ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o ombá amápa'-
maravaken-kawaa-kwaasi mirá uráawe.
uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó
ontembá mindáópaken-kwaasi sáwí'o
ombá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi
tuwánésa mirá uráawe simásímakaiye.

³ simásímatuwowana Áánútun-
amanko kempímbá anómba
umásinkowana minkwíyómpákéwái
sí'maena kavóná-marava'a mósinkowa'a
awánaawanda moórá-anon-avaa-
kwanko moórá-inimba ayáámarena
ména áúwawaa'a naae-áúmá
kwáyowana Áánútumba simái sáwí'a
umánkaron-aimba ane'á agaimakówana
avakaeté-a'nomba kwáyowana
miná'nómpímbá áwááyaamba siyáánkai
usarówana ⁴ minínínkóná unáánkwátói
évaka'a naae-únánkwátói évaka'a
sokón-unankwatoi uréna kwená
konaarírí-yántáá'á sáwívar-ontamba
tuwéna maimái umásokena
kóri-ontandei úmakon-don-anama
ayáámpimba tokéna mindón-ánávímbá
sáwí-yantaare su'mai ógwitena
sáwísawaamo uwáíná ááimba mindón-
ánávímbá kwáyowana ⁵ aúwayaanka'a
agaimakéna séna anón-daopa'a áwí'a
Pépiróni-naopa'a eénánká'á nááówai
tinówa é'a marapá'ó sáwísawaa
kwéowai tinówa úne agaimaréna
súwana ⁶ Áánútuna kwaásiye Ísun-ai
simátímakowaiye tínkamuwasa
púwúwana uwo'aó'-nómbó nésamo

uwo'aó'ó ontembá minínínkó tínkamena
uwo'aó'á úwa'a awánaawanda
sáá'a kówana ⁷ kwíyómpakewai
simásimena séna íma áá'a kaíno.
mináváá-kwánkó minínínkómbá
ayáákaimba avakaeté-a'nomba iráísana
siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaiye
minínínkónté miwítí ááimba simáme-
naumne. ⁸ awánáánda-avaa-kwankona
ááimba ááéma ména pukáimba
póna avéúnyaaím-baipinkemba
usásinainana Áánútu ánásasuwaníye.
Áánútu maramá íma taróruonka'a
maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a
agaimaréna ímo túwí'o agairáin-kwaasi
mináváá-kwámbá usásinainda awánésa
táátavai ónááowe. ááéma ména
pukáimba usásinanintavai táátavai
ónááowe kwíyómpaken-kwayo'nako
simásímakaiye.

⁹ simásímatuwena séna kawer-
ímáyáágwáráwái mináínkóná
ááimba isánááowe. minávákáété-
á'nónkóná ááimba avakaeté-omaka'a
minínínkó méraipa'an-iyé.
miná'nónkóná ááinkwara'a
avakaeté-kawaa-kwaasin-owe.

¹⁰ minávákáété-kawaa-kwaasivinkemba
éva'aasei kawáá urésa púwúwana
moórawai máyáimba póna
moórawai aáno paaréna sáwíyanka'a
méníye. ¹¹ mináváá-kwánkó

ááémo ménamo pukáiwaina
ááimba minávákáété-kawaa-kwaasi
tínaaemba kawáá umai méníwai éna
minávákáété-kawaanarawakaamba
mirá ínana Áánútu ánásasuwaníye.
¹² siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaina
ááimba siyáánkai-kawaa-kwaasi
kawáá-máyái íma mairésa naaémba
anón-avaa-kwankona asirayámbá
mairésa sáwíyanka'a kawáá
ónááowe. ¹³ miwítí asirayámbá
kwaásira'a kawáá ónááontavesa
mimbórá-ímáyáá ésa anón-avaa-
kwankona imáyáa kwarésa ¹⁴ kentáásí

sáwí-meyamba mairáiwaimba
 áái'a tiyáiyana kwemá usáyaaitena
 amápar-asirayankwara-kwaasi
 kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai
 póna amápa-kawaa-kwaasira'a
 kawáá uráiwai póna usáyaaitaniye.
 tááyena kesí kwaásin-owe siráísasa
 kwembá íma auwésa kwenaráái
 kwégwaraawai usáyaaindara'a kwesé
 ménaaowe kwíyómpaken-kwayo'nako
 simásímakaiye.

¹⁵ simásímatuwena séna awánáanda-
 nonkona ááimba eénánká'ó nááin-ininko
 máyáin-donkona ááimba sáwíva-kwaasi
 amápa'-maravakemba ó'on-o'on-
 kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimba
 kwésen-kwaasin-owe. ¹⁶ aváá-kwánkóé
 siyáánkai-awaayaankwarawai
 awánáandawai eénánká'ó nááin-
 ininkomba tíyántavesa umánkesa
 sáwí'a umánkesa unáánkwátói
 ayú'máyáawana unáánkwátói-iyaaimba
 máyainasa ama'á násuwesa ayáántamba
 agaisuwánáaowe. ¹⁷ Áánútu
 misáwí-kwáásí imáyáa timúwasa
 mimbórá-ímáyáá ésa kwaásira'o kawáá
 í-ásiráyámbá anón-avaa-kwankomba
 amésa pósa Áánútuna imáyáavinkení'a
 íyana Áánútumo siráin-aimba
 paáriníye. ¹⁸ minínímbó awánáanda-
 ininkona ááimba anón-daopakewai
 amápa'-maravaken-kawaa-kwaasira'a
 kwégawaa-owain-owe kwíyómpaken-
 kwayo'nako simásímakaiye.

Pépíróni-nao'a tawisínaawisi uráin-kwasai.

18 simásímatuwowana awá-
 naawanda moórá-kwayo'nako
 kwíyómapakemba kuména anón-
 asirayamba tokéna kwenanekembá
 marará'á kusá kwégowana ² anónka'a
 séna tawisínaawisi uráimba
 anón-daopa'a áwí'a Pépíróni-naopa'a
 tawisínaawisi umásuwaisana
 taraváá-kwántóné ó'on-o'o-sawi-

yantaare mindáópa'a máyáísana
 sáwí-numawe inkáísén-dumawe
 mindáópa'a máyáíye. ³ Pépíróni-
 naopaken-kwaasi ó'on-o'on-tantaa'o
 sáwísawaamo umbá amápa'-maravaken-
 kwaasi tuwánésa mirá uráawe.
 amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi
 Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba
 kwakáawe. amápa'-maravaken-kwaasi
 óísamba tíma'maesa kwénaaun-kwaasi
 anón-ontamba mayánáe sésa
 Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba
 kwakáawe. mindáyavena Pépíróni-
 naopa'a tawisínaawisi umáguwana
 kwaási ánasaguraawe siráíye.

⁴ minkákémbá isááwánda
 kwíyómpakemba moóráwai séna
 kesí kwaásiyono. sáwí'o ontembá
 mirá ováinivo mindáópa'a
 túwáaro. miwítí sáwí-meyamba
 máyáavainivo mindáópa'a túwáaro.
⁵ Pépíróni-naopaken-kwaasi
 sáwí'a úmae iráamba Áánútu
 misáwí-yántáá'á imáyáa éna
 sáwí-meyamba kwétimivo
 mindáópa'a túwáaro. ⁶ Áánútuwo
 mindáópaken-kwaasi sáwí'a
 uráantavai sáwí'a umátinkaa.
 sáwívaka'a sáwí'a uráantavai
 kaesé-umai sáwí-meyamba
 tíma'mae iyuwó. ⁷ tirááímo
 taim-báyáímó kwémaesamo sésamo
 kawé'-má'yá'yá kwémayaumne
 sentembá títemo índai'a umátinke
 tirumbá sáwí'a umátinkaa.
 miwí túma maimaé iyésa sésa
 amápa'-maravaken-kwaasira'a
 kawáá úndampo íma ketor-
 ínínkáántá umái méta ivi'á
 tánaumne siráawe. ⁸ Áánútu
 Ísóigo aaivimbá kwémaitinkaiwai
 amápar-asirayamba tokáimba póna
 mimbórá-táwai sáwí-meyamba
 tímínasa évakarawai puwíyasa ivi'á
 kwétaiyana ayawaimá kwétainasa

puwíyana mindáoopa'a iramá
kágwiniye
siráiyé.

⁹simásuwena séna amápa'-
maravaken-kawaa-kwaasiyomba
Pépíróni-naopaken-kwaasiti
sáwí-amba kwarésa ó'on-o'on-tantaa'a
sáwí'a uráawai mindáoopa'a iramá
kánín-umumba awánésa toikampó'a
urésa ivi'á tánááowe. ¹⁰miwítí
sáwí-meyamba awánésa tiyántámbá
kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a
mésa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a
Pépíróni-naopa'a awánáundaya
siruntá kwéiyé. asirayán-dáopa'a isaná
mimbórá-táwai sáwí-meyamba tiráiyé
sénááowe.

¹¹síyasa Pépíróni-naopaken-kwaasi
óísamba íma meéyán-unkakémbá
pukáantavesa mindáyavai amápa'-
marava'a óísamba tíma'maesa
kwénaaon-kwaasi ivi'á tánááowe.
¹²miwítí óísamba tíma'maesa
kwénaaon-oisamba anón-ontamba
tuwésa kawer-óntámbá ó'on-o'on-
ontamba meéyán-uraan-ontane
kawer-únánkwátói évaka'a
sokón-unankwatoiyé évaka'a
naeayán-únánkwátói taaimá
kawe-kwíyúmbá ún-taaiye
évaka-tantaa'a póáwáayandei ésa
taainéi ésa naeayán-óntándéi ésa
asirayán-óntándéi ésa kaawai-óntándéi
úmakaan-tantaare ¹³áséi-kanama
toópímbá umándaan-kanawe
áséi-kwiyumba ún-kanawe
áséi-kwiyumba úm-basawene
ándá-aran-done masawéne kanaráán-
tóné ampaantaríraan-tone póíma
évaka'a purumakané sipispiye ósine
póímo maimaénamo nááín-kaariye
kwayó-kwáásíyómbá miwítí mayáímá
kwémaesa meéyámbá íma kwémayaan-
kwaasiye mirám-baaran-tantaa'a
Pépíróni-naopaken-kwaasi íma
meéyámbarésa pukáantavesa ivi'á

kwétesa ¹⁴sésa tirááímo kwétain-
tantaa'a ánásaimba miwítí óísane
miwítí konaarirí-yántááré ánásaimba
póna íma ó'a paáriniye sésa ¹⁵óísamba
tíma'maesa kwénaaon-kwaasi mirán-
tántáá'á kwétimesa anón-ontamba
kwémayaan-kwaasi Pépíróni-naopa'o
sáwí-meyambo máyáamba awánésa
tiyántámbá kwétainasa táátavai
kwéesa némpa'a mésa toikampó'a
urésa ivi'á tésa ¹⁶eésé'a ésa sésa
anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a
awánáundaya siruntá kwéiyé. miwí
kawer-únánkwátói naeayán-
únánkwátóiyé sokón-unankwatoiyé
urésa miwítí konaarirí-yántáá'á
anón-ontamba tuwésa maimái
umásokaawe. ¹⁷⁻¹⁸mimbórá-táwai

miwítí anón-oisamba sáwísawaa
umásukaiye sénááowe. nompí-sípíyó
tivoisáiyé nompí-sípívímbá mayáímá
kwémayaawaiye nompí-sípívímbá
úwoi kwénaaowaiye nompí-sípívímbá
óísamba tíma'maesa kwénaaowaiye
miráumai-kwaasi mindáoopa'a iramá
kwégain-umumba awánésa némpa'a
mésa sésa mindáoókoma amápa'-
naokomba usáyaaítarain-daokoman-iyé
sésa ¹⁹tirunkó sáwí'a ínasa ovaimá
káúmai ti'nómpá'á avésa toikampó'a
urésa ivi'á kwétesa eésé'á ésa sésa anón-
daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáundaya
siruntá kwéiyé. mindáoopaken-kwaasi
sáwívar-oisamba makáamba pósa
nompí-sípívímbá kwénaaon-kwaasi
amáparawai sáwívar-ontamba
mairáawe. mimbórá-táwai mindáo'á
sáwísawaa umásukaiye sénááowe.

²⁰kemá Yóni súnnda keinárawa'a
kwíyómpa'a máyáawaiye Áánútuna
kwaasiye Ísuna aantá-kwaasiye
Áánútun-aaí simátímakaawaiye tirunkó
kawe'á íníyé. Pépíróni-naopaken-kwaasi
keinárawa'a sáwí'a umátínkáamba
póna Áánútu anondá sáwí-meyamba

timínana póna tirunkó kawe'á ínye kemá Yóni sune.

²¹ minkákémbá kwíyómpaken-
kwayo'nako asirayáwái anón-ontamba
umbaiyé tón-ontamba maimaéna
uwí-nómpímbá mámetuwena séna
minúmbái-óntámbó máasiramaimo
mámetuwáúndamo nompímbó
kumeémenamo aúyokwintemba
minánón-dáoko Pépíroni-naokomba
asiramái sáwísawaa umásuwaanasa íma
ó'a ónááowe. ²² mindáópa'a kwaási íma
ó'a uwíremba tuvuwésa kámoyamba
tésa nasé'nasepaamba tésa íma sésa íma
mirá síyasa isánááowe. amápa-tantaa'a
íma taróriyasa awánanaaowe. toómbá
íma agáyémba awánanaaowe.
²³ oómbá íma kúra'maesa nááyamba
awánanaaowe. aaraiyé kwaaiyé íma
mésa unáánkwátói-i'o káínda íma
awánanaaowe. mindáópaken-kwaasi
óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi
amápa'-marava'o tíma'mae kwénaaon-
kwaasi usáyaaitaraawe. pukaa'ó
agáyáamba amápa'-maravaken-kwaasi
tuwánésa kampa'á sésa kawe'á
kwéowe sésa misáwí-ámbá
kwakáawe. ²⁴ mindáópaken-kwaasi
imáyáa tímúwasa Áánútun-
simátímakaawaiye Áánútuna kwaásiye
tínkamuwasa pukáamba póna Áánútu
anondá sáwí-meyamba tímakaiye
siráiyé.

kwíyómpa'a imá siráan-kwasai.

19 simásuwowasa kwíyómpakemba
sáwíva-kwaasimo kwésuntemba
suwa'á isááwánasa sésa
Áánútu áwíta mósá kwéma-
raumne. kentáásí Áánútu
amápa-tantaa'a usáyaaitarena
kwená ááimba ó'oran-aaimba
isaná asirayánkwáráwái ména
² mindáyavena misáwí-méyámbó
tímakaimba kawe'á umái arupí
uráiyé. mindáópaken-kwaasi

amápa'-maravaken-kwaasi
sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa
ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa
uráamba póna sáwí-meyamba
tímakaiye. mindáópaken-kwaasi
Áánútuna kwayó'nárawa'a
tínkamowasa pukáamba póna
anondá sáwí-meyamba tímakaiye
simásuwesa ³ ó'a sésa
Áánútu áwíta mósá kwémaraumne.
mindáópa'a iramá kwégena
úmumba úmae kwéiyena íma
ánásaniye
suwasá ⁴ moórá-kwaai aiyayaan-umai
éiyain-anon-kwaasiye éiyaimbo túva-
mimo máyówaiye Áánútu kawááin-
avara'a máyowai aúranka'a kívairesá
kwená imáyáa mósá marésa sésa árair-
aimba isatá Áánútu áwíta mósá kwéma-
raumne siráawe.

⁵ suwaná minkákémbá kawááin-
avarakemba aaigówé su'mai séna
keinárawa'a anón-kwaasivinkene
úwoi-kwaasivinkene Áánútuna
kwayó'nárawa'a kwenáísamaivimbo
máayáawai amáparawai kwenáwí'a mósá
máráaro siráiyé.

Ísu kwená kwaási kwétirain-kwasai.

⁶ simásuwowasa sáwíva-kwaasimo
suntembá kwésuwana nosiyarákémbó
sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaaimo
sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa
anónka'a sésa
kentáásí Ísóigo Áánútu amápar-
asirayamba tokáiwai
kwégawaa-isata póta kwenáwíta
mósá kwémaraumne. ⁷ aúwinimbo
tuwai máátópa'o kwígwéesamo
tokwaa ontembá kentáásí
sáwí-meyambo mairáiwai
kuntiránín-kanaa amu'marésa
ménaaon-kanaa kwétisana póna
sirunkóyá aamoiyá kwéisata
kwená ááimba ó'oran-aaimban-iyé
kwésune. ⁸ Áánútu Ísumo

kuntiránín-kwaasi kawer-
 únánkwátói kwayán-únánkwátói
 umátínkáisasa méraawe siráawe.
 minúnánkwátóigona ááimba Áánútuna
 kwaási arupí-mayaima kwémayaawe.
⁹minkákémbá kwíyómpaken-
 kwayo'nako Ísun-aaiyavai áraire
 kwésewaiyavena imáyáa éna kembá
 Yónimba simásimena séna maanáimbó
 simáménda aúváivimba agayaao. kentí
 sáwí-meyamba mairáiwaina aaraimó
 tokwaa on-tánómbá nánáaontavena
 Áánútu kwétaayain-kwaasi tirunkó
 aamoí kwéiye simásimatuwena
 séna Áánútu mináimbá árai'a
 siyé kwíyómpaken-kwayo'nako
 simásimuwa'a ¹⁰kwená imáyáa mósá
 maránáe kwése'a aísamaivimba
 kívairaawanana simásimena séna íma
 mirán-uwo. emó ená kwaásiyemo
 Áánútuna kwayó'nárawa'o é'o Ísumo
 siráimbo taagwiyavúntemba kegwárá'á
 Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa
 íma mósá maré Áánútuna imáyáawe
 su'mai mósá maraaó simásimakaiye.
 Áánútun-aii simátíméwaimo sembá
 Ísuntavesa kwésewe.

Ísuntavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹¹minkákémbá awánaawanda
 kwíyómpa'a ontá tigurówana moórá-
 poigo áwí'a ósimba ména moóráwaimba
 ayáá'mare máyowana kwenáwí'a
 árai'na'a éna arupí umái máyainda'a
 póna aavimbó maitínkáimba arupí
 kwéena áái'o tíyáimba arupí kwéena
¹²aúranko iraráámbá kwégowana
 a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina
 kánumo'a sáwíva'a kwiréna kwenane'á
 moórá-awí'a agaimakówana
 mináwíkoná ááimba ó'owi íma
 ísówana kwewé su'mai kwéisena
¹³kwená unáánkwátói naaévímbá
 tu'mái umásokowasa kwenáwí'a
 Áánútuna imáyáa agaráátínkáiwai

Áánútun-aaigoman-iye kwésuwasa
¹⁴kwíyómpakewai áái'o tiyánáaowai
 kwayán-ósín-arósáánumpimba ména
 kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói
 umásokesa kwenánaaemba kwárówana
¹⁵kwenóipinkemba taanasatama
 áwááigwara'a kwáyowana amápa'-
 maravaken-kwaasi karánín-tanasatama
 kwáyowana asirayán-támayo'a
 tokéna asiramái kawáá ínye.
 Áánútu amápar-asirayankwarawai
 kwená namuro-kwáásiyávéna
 anón-awaa'a tiyínana asirayán-támayo'a
 tokáiwai sáwí-meyamba timínana
 ándá-arambo mapámówanamo anombó
 kúmíntemba mirá-sáwí-méyámbá
 timíníye. ¹⁶kwená unáánkwátóirare
 amúntánkáré áwí'a agaimaréna
 séna amápar-asirayankwara-kwaasi
 kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai
 éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá
 uráiwaiman-iye séna agaimakáíye.

¹⁷agaimarówa'a awánaawanda
 moóráwai kwíyómpaken-kwayo'nako
 aavúúmó kwáyonka'a ména
 sanaan-úrambo araravámaenamo
 kwénaain-dumaontavena anónka'a
 séna Áánútu anón-tomba kwaási
 timakáán-tómbá timíníimba pósa
 tayorupanáaowe. ¹⁸kawáá-kwáásí
 timaré i-kwáásítí anón-kwaasi timaré
 asirayán-kwáásí timaré ósinton-timare
 tiyáá'maesamo kwénaaon-kwaasi
 timaré amápa-kwaasi timaré úwoi
 kwénaaon-kwaasi timaré ó'owiti
 mayáímó kwémaesamo meéyámbó
 ímo kwémayaan-kwaasi timaré
 anón-kwaasi timaré úwoi-kwaasi
 timaré miráumai-kwaasiyon-timare
 tamandaaró siráíye.

¹⁹súwa'a awánaawanda
 anón-avaa-kwankoe amápa'-maravaken-
 kawaa-kwaasiye miwítí i-kwáásíyé
 torupésa ósín-arósáánumpimba
 máyowaiye kwená kwaásiye
 áái'a tiyáyanesa toruparówasa

²⁰ ósin-aróráánumpimba máyowai
 anón-avaa-kwankomba tátoresa
 kampar-áimbó simátímakowaimba
 tátokowana kwemá ááéma
 anón-avaa-kwanko aúranka'a
 ó'on-ó'om-bayai ímo awánarom-bayai
 kwémaena anón-avaa-kwankona
 aúváiimo tine'ó agaimakáan-kwaasi
 kwenáúwawakaani'o úmárówaina
 imáyáamo mósá makáan-kwaasi
 sáwí-ampa'a tavisimái métfínkarowainte
 anón-avaa-kwankonte mindárai
 tátokesa úwoi máyówasa sáwí-
 marupa'a iramá káma-kama kwéena
 sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a
 túwówana ²¹ ósin-arósáánumpimba
 máyowai minkáé'náraití kwaási
 óipinken-tanasatanei karówasa
 putásowana numayónkó tima'á
 ááinaraiye.

**ayáatáaka'a 1,000 ima
 kwémaen-kwasai.**

20 ááinasuwowa'a awá-
 naawanda kwíyómpakemba
 moórá-kwayo'nako kuména
 avéúnyaaím-baipinken-kima tokéna
 asirayán-ándá umbái tón-andama
 tokéna ²arááínkómbá kuntátokena
 naaóv'áá marap'áá iraankavayaambá
 aúkéna marapá-kwáásí kampar-áimbá
 simátíma'maena iráiwai áwí'a
 Sáátáánigomba kuntátó'mai 1,000
 ima úwoi ménintavena asááúmarena
³ avéúnyaaím-baipimba awéntayuwena
 óika'a awááumai sanómbá támakaimba
 1,000 ima mimpímbá ména amápa'-
 maravaken-kwaasi kampar-áimbá
 simátíminasa árai'a siyé seváímpóna
 mimpímbá ména 1,000 ima ánásainana
 ayúrankainana sáwíyanka'a naáíníye.
⁴ minkákémbá awánaawanda
 kawááuwaiti avamá kwáyowasa
 minkávámbá kwaási máyówana Áánútu
 imáyáa tímúwasa kwaásiti ááimba tísaa
 umai isánááomba awánaawanda kwaási

timambá kwáyowai Áánútun-aaí Ísumo
 siráimba simátímúwasa tinumarambá
 arátúwówasa pukáawai miwímá
 anón-avaa-kwankona imáyáawe
 kwenáúwawakaani'o úmárówaina
 imáyáawe ímo mósá makówai anón-
 avaa-kwankona aúvái túwayaankaare
 tiyáánkare ímo agaimakówai miwímá
 pukáampinkemba usásinesa Ísu
 Kárásitiye kawáá ésa 1,000 ima
 ménaaowe. ⁵ minkánáá kwaási
 pukémpinkemba usásinanaon-kanaa
 aiva-kánáá ínasa 1,000 ima maisuwésa
 ó'on-kwaasi pukémpinkemba
 usásinanaaowe. ⁶ pukémpinkembo
 aiva'ó usásinanaaowai tirunkó kawe'á
 ínasa aamoí ésa sáwí-marupa'o iramó
 kwégaim-barupatavesa íma táátavai ésa
 Áánútuna mayáí Ísu Kárásitina mayáí
 kwémaesa Kárásitiye kawáá-máyáí
 kwémaesa 1,000 ivimba mirá ónááowe.

Sáátáánigomba usáyaaitain-kwasai.

⁷ 1,000 ima maisuwéna
 Sáátáánigomba ayúrankainana
⁸ amápa'-marava'a kwénaaena
 amápa-kwaasi kampar-áimbá
 simátíma'maena kwénaaena
 Kóko-kwaasiye Mékoko-kwaasiye áái'o
 tiyáíndayavena t'ímaena sáwíva-kwaasi
 íma kanaán-umai táámpawanda-kwaasi
 ména ⁹ amápar-ayampa'a kwaási-
 marimba kwimakésa tésa Áánútuna
 kwaási máyópa'a Áánútu mindáópa'a
 imáyáa kwéin-daopa'a taúkúmaresa
 máyówana kwíyómpakemba iramá
 kuména minkwáásí kunkavútuwawana
¹⁰ Áánútuma kampar-áimbó
 simátímakowaimba Sáátáánigomba
 táto'mai sáwí-marupa'a iramá
 káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba
 kwéum-barupa'a améntayuwena
 anón-avaa-kwante kampar-áimbó
 simátímakowainte tíméntayukaim-
 baipimba améntayuwawana t'í'a úmae
 kwéiyena íma ánásaniye.

**pukáan-kwaasiti ááintavai
tísaa ínín-kwasai.**

¹¹ minkákémbá awánaawanda kawááin-avama anómba kwayá-ávamá kwáyowana moórawai minká'á máyowana kwenópakemba maramá kwíyóm-baru'a taaínkaar-uréna aúyokuwa'a ¹² awánaawanda pukáan-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawááin-avaona aúrampa'a máyówana Áánútu aúvái-kwandaaiyomba awaséna moórá-kwandaaivimba kwaási aúiná'o umáímo maí'mai'a ónááowai túwí'a kwáyowana évaka-kwandaaivimba kwaási marapá'ó uráan-aimba kwáyowana Áánútu mináúvái awánéna miwítí ááimba tísaa umai kwéisena aavimbá maitínkaraiye. ¹³ uwí-nómpímbó pukáan-kwaasi usásinowasa mara-úrapa'o pukáan-kwaasi usásinowasa pukáan-kwaasi timambá kwáyowai usásinowana Áánútu moórámora-kwaasi miwítí ááimba tuwánéna aavimbá maitinkéna ¹⁴⁻¹⁵ kwaási aúiná'a umái maí'mai'a ónááowai túwí'a agaimakón-kwandaaivimba ímo túwí'o agaimakówai Áánútu sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéum-barupa'a timéntayuwowasa kwaántái maru'á ánásowasa kwaási íma ókwara'a púwúwa'a awánaraumne.

aúná-mara

aúná-kwiyom-barukona kwaasái.

21 minkákémbá awánaawanda marawé kwíyóm-barure ánásaguwana aúná-marawe aúná-kwiyom-barure kwáyowana marará'á uwí-nómbá íma kwáyowa'a ² awánaawanda aúná-nao'a kawé'-naór-úramba kwíyómpa'a paárukena Áánútunopakemba kuména Yérúsaremu-naopakaan-dao'a úmbanivo aúná-nao'a úwana aúwininko aúná-unankwatoi konaarirí

úmarenamo awaikónópa'o kwintembá mindáo'a konaarirí úmakowana ³ kawááin-avarakemba moórawai anónka'a séna ívé'a Áánútumo ménimba kwaásivimba ména miwísé máyainasa miwí kwená kwaási-i'a íyana miwísé ména íma tiyuwéna ⁴ miwí ti'numá uwátiyuwainana ááéraan-tantaa'a amápa'a ánásasuwinana ááéraan-tantaa'a amápa'a ánásasuwinana pósa íma puwésa íma toikampó'á ésa íma ivi'á tésa íma tí'a éna mirá íníye siráíye.

⁵ súwana kawááin-avara'a máyowai séna amápa-tantaa'a aúnáma kwéune simásuwena séna maanáimbó simámunda aúvávimba agayaaó. mináimbá árair-aimba póna paáriníye simásimena ⁶ séna amápa'-mayai ánásagwiye. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápa-tantaakona ááimba kemá úne. nontávái táái tinkáindawai nombá tíménasa íma meéyáambariyamba úwoi tíménasa aúiná'a umái maí'mai'a ónááowe. ⁷ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai kesópakemba kawé-tántáá'á amápa'a tíménda miwítí Ísóigo onasá kesí iyámpói'a ónááowe. ⁸ ánivo ímo asiramái kesé máyáawaiye ímo kesé aráápamai máyáawaiye sáwí'o umái máyáawaiye kwaási tínkamowasa púwóni'a owáiyé aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á on-kwáásiyé kampar-ísóigóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá maráawaiye kampar-áimbó kwésewaiye mirámó on-kwáásí sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéim-barupa'a Áánútuna némpa'a mésa maí'mai'a ónááowe siráíye. ⁹ súwana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokésa avakaeté-sawí-meyamba tímakowaivimba moórawai simásimena séna tiréna'a Ísun-aaiyavesa

áaire kwésewai kentí sáwí-meyambo
 mairáiwaina aúna-ininkaani'o
 on-kwáásí agarááránkáano súwana
¹⁰ Áánútun-amanko kempímbá anómba
 umásinkowana símaena anón-omapa'a
 ayáátáár-omapimba móisinkena
 awánaao súwa'a awánaawanda
 kawe'-náór-úrumba Yérúsaremu-
 naopakaamba kwíyómpakemba
 Áánútunopakemba kumúwana
¹¹ Áánútuna ságayamba mindáópa'a
 kwáyontavena mindáó'a sán-kówasa
 anón-ontambo kwétuwesamo mairáan-
 ontambo taayáná-kwisiyan-ontambo
 makáawanamo sámó kaintembá
 mindáó'a mirá éna sán-kwégowasa
¹² if'á óntandei sanaan-úrumba
 úmakowana minípímbá ontamá
 sísamaivakemba kae'á kumbaimái-
 ontama kwáyowasa minóntár'á
 kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
 sísamaivakemba kae'á kumbaimáinarau
 kárákwiresa máyówana Ísareri
 áánimbaa túwí'a sísamaivakemba
 kae'á kumbaimáiwai túwí'a
 minóntár'á agaimakówana ¹³ aaváúmó
 usón-ayampa'a kaumbo-óntámá
 kwáúwana aaváúmó kumperón-
 ayampa'a kaumbo-óntámá káúwana
 évarevar-akwampa'a kaumbo kaumbó
 kwáyowasa ¹⁴ óntamba sísamaivakemba
 kae'á kumbaimái-ontamba marésa
 minóntánk'á if'á úmakowasa
 minóntánk'á kentáásí sáwí-meyambo
 mairáiwaina aantá-kwaasi túwí'a
 agaimakówa'a awánaraumne.

¹⁵ awánaawanda kwíyómpaken-
 kwayo'nakomo simásímakaiwai
 ayáámpimba moórá-tamayo'a
 kóri-ontandei úmakon-tamayo'a
 tokéna mindáóore minóntáwé
 miniré agambaráínda-tamayo'a
 tokéna ¹⁶ mindáópa'a kwená
 támayo'nei évarevar-akwampa'a
 agambaréna toráúva'a agambarówana
 amápar-awampa'a mimbórál'a éna

ayáátá'a 12,000 úwana ¹⁷ iíkóná
 a'nónká'ó agambarómba 144 úwana
 kwaásimo táámpomba mirá úwana
¹⁸ miní'á taayáná-kwisiyan-ontandei
 úmakesa mindáó'a kóri-ontandei
 úmakowana ságayani'a kwéuwasa ¹⁹ if'á
 úmakon-ontanka'a konaarirí úmakesa
 kawer-óntándéí konaarirí úmakesa
 aiva'á taayáná-kwisiyan-ontamba
 makésa miwá avóvomayaa'a
 sokón-ontamba asirayán-óntámbá
 marésa miwá avóvomayaa'a kwayán-
 óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a
 taayáná-kwisiyan-ontamba marésa
²⁰ miwá avóvomayaa'a avután-óntámbá
 marésa miwá avóvomayaa'a
 naeeyayán-óntámbá marésa miwá
 avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa
 miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-
 ontamba asirayán-óntámbá marésa
 miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba
 marésa miwá avóvomayaa'a
 taayáná-kwisiyan-ontamba marésa
 miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba
 marésa miwá avóvomayaa'a
 naeeyayán-óntámbá marésa
 miráumai-ontamba konaarirí úmaresa
²¹ moórá-ontara'a suwáásuwaakinei
 úmakesa sísamaivakemba kae'á
 kumbaimái-ontara'a sísamaivakemba
 kae'á kumbaimái-suwaasuwaakinei
 minóntárávámbá úmakesa aambá
 kóri-ontandei kwi'makówana ságayani'a
 uráíye.

²² ságayani'a úwana Ísóigo Áánútu
 amápar-asirayankwarawaiye kentáásí
 sáwí-meyamba mairáiwaiye máyóyana
 póna mono'-námbá íma kwáyow'a
 awánaawanana ²³ mindáópa'a Áánútuna
 ságayanko sama kwégamatinkowana
 kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai
 mirá kwéuwana póna aaváúmá
 kwíyómba mindáópa'a íma kwáyow'a
 awánaawanana ²⁴ mindáópa'o sámó
 kwégamatinkaiwai amápa'-maravaken-
 kwaasi sama kamátinkainasa

amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi
 túwí'ó kwéiyiwai mindáo'pa'a
 komáyaiyana ²⁵ mindáo'pa'a no'wááni'a
 íma ínasa pósa íír-óntámá íma
 úmaresa úwoi tisuwéwana kwáyainasa
²⁶ amápa'-maravaken-kwaasi túwí'ó
 kwéiyiwai miwítí kawe-tántáá'á
 maimaésa mindáo'pa'a komáyaiyana
²⁷ mindáo'pa'a sáwí-yantaa'a íma
 kwáyainasa sáwí'a kwéiyawaiye
 kampar-áimbá kwéiyawaiye íma
 komafyasa kentáási sáwí-meyamba
 mairáiwaina aúvái-kwandaaivimba
 aúnáí'a umái maí'mai'a ónááowai
 túwí'a agaimakáinda-kwaasiye su'mai
 mindáo'pa'a koménaaowe.

22 minkákémbá kwíyómpaken-
 kwayo'nako moórá-nomba
 agaráásinkowana mindómbá
 ságyan-domba úwasa kwaási
 nésa maí'mai'a ónááon-domba
 Áánútuwe kentáási sáwí-meyamba
 mairáiwainte avarákémbá kwégum-
 mumba ² mindáo'kona aampimbá
 kwégumuwana évarevar-awampa'a
 taaimá kwéna arambá irówana kwaási
 nésa maí'mai'a ónááon-taeramba
 moórá-kwiyontavai moórá-kwiyontavai
 arambá imaé kwéiyena úwana mintáyá-
 nama amápa-kwaasi kwénewana
 íma tí'a éna ánasainana ³ Áánútumo
 sáwí'a kwéovo túwáaro sínda-yantaa'a
 íma kwáyainana Áánútuwe kentáási
 sáwí-meyamba mairáiwainte avamá
 kwáyainasa kwená kwayó-kwáási
 kwená imáyáa mósá marésa ⁴ kwenóí'a
 awánésa kwenáwí'a túwayaanka'a
 agaimaráiyana ⁵ no'wáamba íma ínana
 aa'á íma káinana Ísógo Áánútu sama
 kwégamatinkainasa pósa oómbá
 íma kúra'mare maésa kawáá-máyái
 maimaésa kwéiyesa ménaaowe.

⁶ minkákémbá kwíyómpaken-
 kwayo'nako simásimena séna mináimbá
 árir-aimba póna paáriníye. Ísógo
 Áánútu kwenáái simátíméwai

kwenamankómbá tímíwai kwená
 kwayó'nákómbá kwíyómpakemba
 ai'maréna séna sáwíyanka'o
 paárinin-tantaa'a kesí mayái-kwáási
 agaráátinkao siráíye súwana ⁷ Ísu
 séna isaaó. sáwíyanka'a kumónaumne.
 mináúvái'vimbó kwáyáin-aimbo
 sáwíyanka'o paárinin-aimbo isésamo
 taagwiyavónáowai tirunkó aamoí
 íníye Ísu siráíye.

⁸ súwa'a kemá Yóni mináimbá
 isé'a awáné'a kwíyómpakewai
 agaráásínkaraiwai aísamaivimba
 kivaire'a kwená imáyáa mósá maráné
 sé'a ówánana ⁹ simásimena séna
 íma mirán-uwo. emó ená kwaásimo
 Áánútun-aaimo simátímakaan-
 dawaiyemo maanáúvái'vínkén-áimbó
 taagwiyávón-kwaasiyemo Áánútuna
 kwayó'nárawa'o ontembá kegwárá'á
 Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa
 íma mósá maré Áánútuna imáyáawe
 su'mai mósá maraaó siráíye.

¹⁰ simásímatuwena séna
 maanáúvái'vínkén-áimbá paárinin-
 tantaa'a sáwíyanka'a paárinivo
 íma aúpá'á maré avora'á maraaó.
¹¹ minkánáámó tínimba sáwí'ó
 kwéiyawai sáwí'a íyasa sáwí'ó umái
 máyayawai sáwí'a umái maíyasa
 kawe'ó kwéiyawai kawe'á íyasa
 kawe'á umái máyayawai kawe'á umái
 ménaaowe siráíye.

¹² súwana Ísu séna isáaro.
 sáwíyanka'a kumónaumne. kemó
 kwémayaam-bayaigona meéyámbá
 maimaé'a kumónaumne. ¹³ aivaré
 naaéna miwáná ááimba kemá úne.
 aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a
 ónaumne Ísu siráíye.

¹⁴ súwasa mindáo'kona ontará'á iyésa
 taaéramba nésa maí'mai'a ónááontavesa
 unáánkwtóimo sese owanamó kawe'ó
 kwéintemba miwímá kawe'á umái
 máyáawana tirunkó aamoí kwéíye.
¹⁵ sáwí'ó umáimo máyáawaiye pukaa'ó

agáyáawaiye uwaa'á kwéowaiye
 aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné
 kwéowaiye kwaási tínkamowasa
 púwóni'a owáiyé kampar-ísóígóné
 kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá
 máraawaiye kampar-áintávésa aamoí
 owáiyé mirámó úmae kwénaawai
 mindáópa'a íma iyónááowe.

¹⁶ Ísu séna kemá Ísu kwíyómpakemba
 kesí kwayó'nákómbá ai'maráúnana
 kentópa'a kuména mináímbá Ísóígona
 kwaási isáígwáe séna kusimátímakaiye.
 kemá Tévíti aísaavutantamba
 uráundawai é'a aaváúmó usaráisanamo
 kwáyáin-o'a kemá úne Ísu siráiyé.

¹⁷ súwasa Áánútun-amankoe
 kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaina
 aúiná-ininkaani'o on-kwáásíyé
 sésa Áánútunopa'a teró kwésiyasa
 mináímbá kwéisaawai Áánútunopa'a
 teró sénááowe. nontávái táái
 kwétinkaindawai Áánútunopa'a teró.
 Áánútunopa'a kónáe síyawai tíyana
 Áánútu maí'mai'a ónááon-domba úwoi
 timínasa nésa maí'mai'a ónááowe.

¹⁸ kemá Yóni paárinin-tantaa'a
 maanáúvávímbá agaimaré'a
 maanáúvávínkén-áímbá isánááon-
 kwaasiyave'a asiramái sé'a
 maanáúvávímbó évakarawaimo kentí
 imáyáavinken-ainkwara'o síyanamo
 éna Áánútu sáwí-meyamba timínímba
 agaimaré'o simátimunda-sawi-
 meyamba timíníyé. ¹⁹ évakarawaimo
 maanáúvávímbó paárinin-tantaa'o
 tínaaembo umámiyanamo éna
 Áánútu minkwáásíyávéna séna
 minkáwé'-náópar-uramba íma
 iyé'a maí'mai'a ónááon-taeramba
 íma nánááowe. maanáúvávímbó
 simátimunda-aintavena síníyé kemá
 Yóni kwésune.

²⁰ mináímbá árrair-aimban-iyé kwési-
 wai sáwíyanka'a kumónaumne sisa'á
 árrair-aimban-ivo Ísóigo Ísu árai'a úwoi
 kumuwo kwésune.

²¹ Ísóigo Ísu Áánútuna kwaási úwoi
 kwétuwa'naa-ina'a máéro. mináímbá
 árrair-aimban-iyé.

mináímbá ánásaiye.